KALLELSE

Nämnd Kommunstyrelsen

Datum och tid 2017-05-30 Klockan 08:15

Plats SR Gräsö, kommunkontoret, Östhammar

ÄRENDELISTA

Från kl.08:30 finns Stefan Edelsvärd närvarande för eventuella frågor gällande ärendenummer 3
Från kl.10:00 finns Marie Berggren närvarande för eventuella frågor gällande ärendenummer, 2, 6, 19-21
Från kl. 10:40 finns Linn Sunnelid närvarande för eventuella frågor gällande ärendenummer 22-24
Från kl. 11:00 finns Annila Bexelius närvarande för eventuella frågor gällande ärendenummer 25-29

Besök	Nr		Föredragande/inbjudna
	1	Information från gemensamma nämnder och kommunala bolag	
	2	Information från Strategienheten om slutförvaret	
	3	Redovisning över Östhammars kommuns utlandsengagemang	
08:45	4	Rapport från nämnd/förvaltningar	Charlotte Köhler
	5	Budgetuppföljning, april	
	6	Inköpspolicy för Östhammars kommun, antagande	
	7	Stöd till föreningslivets och civilsamhällets integrationsarbete	
	8	Östhammars stad fyller 650 år – Östhammars kommuns roll	
	9	Försäljning av stadsnätet	
	10	Inriktningsbeslut för samverkan inom IT för fem kommuner, gemensam IT-nämnd	
	11	Äldreplan 2018-2022, remissvar	
	12	Remiss av betänkande dititalförvaltning.nu (SOU 2017:23), remissvar	

	13	Avtal avseende gemensam räddningsnämnd, utvärdering och beslut om fortsatt samarbete	
	14	Gemensam Överförmyndarnämnd, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet	
	15	Gemensam Räddningsnämnd, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet	
	16	Samordningsförbundet, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet	
	17	Stiftelsen Östhammarshem, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet	
	18	Regionförbundet Uppsala län, årsredovisning, revisionsberättelse 2016, beviljande av ansvarsfrihet samt godkännande av likvidering	
	19	Samråd enligt 6 kap 4§ Miljöbalken Ombyggnation av befintlig 70 kV-ledning mellan Harg och Gråska, yttrande	
	20	Utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen i Uppsala och Östhammars kommuner, yttrande	
	21	Förslag om införande av Folkmotion	
10:40	22	Lönekartläggning 2016 för Östhammars kommun	Birgitta Kraft
	23	Delägarskap i Inera AB, förvärv av aktier	
	24	Tilläggsbudget 2017	
11:00	25	Vattenförsörjningen i Alunda	Lena Blad
	26	Avtal om avsiktsförklaring för del av Sandika 6:2, godkännande	
	27	Markförsäljning till Credentia, Östhammar 1:7, etapp 3	
	28	Bostadsförsörjningsprogram Östhammars kommun 2017, antagande	

11:40	29	Svar på medborgarförslag angående uppsägning av arrendeavtal för fastigheten Öregrund 8:1	Yvonne Ahtaunluoma-Pettersson Annila Bexelius
	30	Strategi och åtgårdsprogram, ANDT-L, godkännande	
	31	Promemorian Ds 2017:12 Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre, remissvar	
	32	Inköp av konst till kommunkontoret	
	33	Svar på motion från Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) angående nyföretagsamhet och entreprenörsutbildning	
	34	Valärenden	
	35	Delegationsbeslut	

Sekreterare Inger Modig Lind

Ordförande Jacob Spangenberg (C)

1 Dnr KS-2017-1 Dpl 904

Information från gemensamma nämnder och kommunala bolag

Kommunstyrelsens beslut

2 Dnr KS-2017-1 Dpl 904

Information från Strategienheten om slutförvaret

Handling H

Rapport om aktuellt från strategienheten, slutförvarsfrågor, perioden 2017-05-02 – 2017-08-30 redovisas.

Kommunstyrelsens beslut

3 Dnr KS-2017-1 Dpl 904

Redovisning över Östhammars kommuns utlandsengagemang

Handling A [1-4]

Östhammars kommun har ett engagemang i form av samarbeten med andra kommuner i Europa, Afrika samt deltagande i EU- och transnationella projekt som har sin grund i den internationella policy som kommunfullmäktige antog i december 2015.

Kommunledningsförvaltningens skrivelse 2017-05-15 föreligger.

Kommunstyrelsens beslut

4 Dnr KS-2017-1 Dpl 904

Rapport från nämnd/förvaltningar

Bygg- och miljöchef Charlotte Köhler besöker kommunstyrelsen för en rapport från bygg- och miljönämndens samt förvaltningens verksamheter.

Kommunstyrelsens beslut

5 Dnr KS-2017-17 Dpl 042

Budgetuppföljning, april

Handling B

Preliminär Driftbudgetuppföljning, netto April 2017 föreligger.

Kommunstyrelsens beslut

6 Dnr KS-2017-6 Dpl 003

Inköpspolicy för Östhammars kommun, antagande

Handling A [1-3], KSAU 2017-05-09

Inköpspolicyn är en politisk viljeyttring som styr tillhörande strategier, riktlinjer, regler och rutiner. Inköpsarbetet i Östhammars kommun ska bidra till att Kommunfullmäktiges prioriterade mål 2015-2018 uppfylls. Inköpspolicyn ska även stödja och främja andra antagna styrdokument, såsom Östhammars kommuns tillväxtstrategi, Östhammars kommuns policy för hållbar utveckling och Miljömål för Östhammars kommun 2016-2018 m.fl.

Upphandlingsstrateg Emmelie Rova föredrar ärendet.

Arbetsutskottets beslut

Inköpspolicyn justeras med att Östhammars kommun i sina upphandlingar ska ställa krav på att anställdas arbets- och anställningsvillkor är i nivå med svenska kollektivavtal.

Arbetsutskottets förslag 2017-01-10

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta föreliggande Inköpspolicy.

———

Reviderad inköpspolicy föreligger.

I ärendet yttrar sig Lena Hagman (KD), Kerstin Drakborg (MP) och Jonas Svensson (S).

Kommunstyrelsens förslag 2017-01-24

Inköpspolicy för Östhammars kommun antas.

———

Yrkande

Jacob Spangenberg (C) med bifall av Lena Hagman (KD) och Pär-Olof Olsson (M) yrkar på att ärendet återremitteras för fortsatt beredning av kommunstyrelsen. Avsikten är att inhämta synpunkter från näringslivets organisationer innan ärendet slutbehandlas.

Propositionsordning

Ordförande ställer proposition på om ärendet ska avgöras i dag eller återremitteras och finner att kommunfullmäktige beslutar att ärendet ska återremitteras.

Kommunfullmäktiges beslut 2017-02-14

Ärendet återremitteras för fortsatt beredning av kommunstyrelsen. Avsikten är att inhämta synpunkter från näringslivets organisationer innan ärendet slutbehandlas.

———

Arbetsutskottets beslut 2017-02-21

Inköpspolicyn remitteras till näringslivets organisationer och dess lokala företrädare, för synpunkter.

Policyn ska behandlas på kommunfullmäktiges sammanträde 2017-04-25.

———

Strategienhetens yttrande föreligger.

Upphandlingsstrateg Emmelie Rova föredrar ärendet. Chef för strategienheten Marie Berggren medverkar.

Arbetsutskottets förslag

Förliggande inköpspolicy för Östhammars kommun antas.

———

Kommunstyrelsens förslag

7	Dnr KS-2017-350	Dpl 003
	Dnr KS-2012-502	Dpl 915
	Dnr KS-2016-449	Dpl 003
	Dnr KFN-2017-50	Dpl 003

Stöd till föreningslivets och civilsamhällets integrationsarbete

Kommunstyrelsen har beslutat att stödja föreningslivet och civilsamhället genom att avsätta 5000 kr per nyanländ barn/ungdom samt 4000 kr per nyanländ vuxen. Medel för detta tas från det riktade stadsbidraget.

Kriterier, beredning och beslut av de två olika stöden sker på olika sätt. Kultur- och fritidsnämnden ska därför besluta om att föreslå kommunstyrelsen att slå samman de båda stöden till att ha gemensamma kriterier och att beredning och beslut sker på samma sätt.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2017-03-16

Kultur- och fritidsnämnden föreslår till kommunstyrelsen att stöden till föreningslivet respektive civilsamhället slås samman till att följa bidragsnormer och arbetsordning likt de riktlinjer som stödet till civilsamhället har, vilket betyder att beredningsgruppen rapporterar sina delegationsbeslut till kommunstyrelsen och inte till kultur- och fritidsnämnden.

———

Arbetsutskottets förslag 2017-05-09

Kommunstyrelsen beslutar att stöden till föreningslivet respektive civilsamhället slås samman till att följa bidragsnormer och arbetsordning likt de riktlinjer som stödet till civilsamhället har, vilket betyder att beredningsgruppen rapporterar sina delegationsbeslut till kommunstyrelsen och inte till kultur- och fritidsnämnden.

———

Kommunstyrelsens beslut

8 Dnr KS-2016-173 Dpl 993

Östhammars stad fyller 650 år – Östhammars kommuns roll, information

Östhammars stad fyller 650 år, 2018. Vilken roll skall Östhammars kommun ha.

- Samordnande
- Samordning och marknadsföring
- Samordning, marknadsföring och inkludera kommunens egna evenemang

I övrigt bör ställning tas till eventuell sponsring i form av lokal infrastruktur, el, vatten, tillstånd, baja-maja etc.

Arbetsgruppen föreslår att Östhammars kommuns roll skall innebära ett större ansvarstagande än enbart samordning. Skälet till detta är att firandet innebär att platsvarumärket stärks. Vidare föreslås att kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen prioriterar medel i ordinarie budget. Troligen behöver ytterligare medel tillföras.

Engagemangsansvarig Lisa Karm Toga, chef för tillväxtkontoret Ulf Andersson föredrar ärendet. Kommundirektör Peter Nyberg medverkar.

Arbetsutskottets beslut 2017-05-09

Östhammars kommun samordnar, marknadsför och inkluderar kommunens egna evenemang.

Arbetsgruppen får i uppdrag att utarbeta ett underlag inkluderat ett budgetförslag avseende firandet.

Kommunstyrelsen får information i ärendet på sammanträdet 2017-05-30.

Ärendet behandlas i kommunstyrelsens arbetsutskott 2017-06-20.

———

Kommunstyrelsens beslut

9 Dnr KS-2016-233 Dpl 005

Försäljning av stadsnätet

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet. Samordnare Jan Rydberg medverkar.

Informeras om budgivare, olika inställning till ägande, om erbjudanden, överlåtelse och tidsaspekter.

Arbetsutskottets beslut 2016-11-22

Arbetsutskottet har tagit emot informationen.
Ny information i ärendet lämnas på kommunstyrelsens arbetsutskott 2016-12-20.

———

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet. Tre aktörer finns. Kompletteringar från två aktörer har begärts. Underlag till beslut beräknas finnas under mitten av januari 2017.

Arbetsutskottets beslut 2016-12-20

Arbetsutskottet har tagit del av informationen.

Ny information i ärendet lämnas på kommunstyrelsens arbetsutskott 2017-01-17.

———

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet.

Arbetsutskottets beslut 2017-01-17

Arbetsutskottet har tagit del av informationen.

Kommunfullmäktige behandlar ärendet 2017-04-25.

———

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet. Samordnare Jan Rydberg medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen ger kommundirektör Peter Nyberg i uppdrag att bereda ärendet vidare, samt ta fram underlag till överlåtelse.

———

Kommunstyrelsens beslut

10 Dnr KS-2016-886 Dpl 001

Inriktningsbeslut för samverkan inom IT för fem kommuner, gemensam IT-nämnd

Handling A, KSAU 2017-05-16

Projektet syftar till att ta fram ett fördjupat förslag på gemensam IT-nämnd för Tierp, Älvkarleby, Östhammar, Knivsta och Heby med start i januari 2019, samt ett förslag till samarbetsavtal mellan de ingående kommunerna och ett reglemente för den gemensamma nämnden.

Målbilden för den gemensamma IT-nämndens uppdrag ska vara i enlighet med förstudien.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta att

Östhammars kommun deltar i projektet som syftar till att införa en gemensam IT-nämnd för Tierp, Älvkarleby, Östhammar, Knivsta och Heby med start i januari 2019

delegera till kommundirektören i Östhammar, eller någon som han utser, att delta i styrgruppen för projektet

ta fram förslag till samarbetsavtal mellan de ingående kommunerna och ett reglemente för den gemensamma nämnden

———

Kommunstyrelsens beslut

11 Dnr KS-2017-392 Dpl 900
Dnr SN-2015-50

Äldreplan 2018-2022, remissvar

Handling B [1-2,] KSAU 2017-05-16
Handling C

Kommunstyrelsen har gett Socialnämnden i uppdrag att ta fram förslag till en ny äldreplan att gälla från och med år 2018. Den nya äldreplanen beräknas antas av Kommunfullmäktige i november 2017.

Äldreplanen är ett övergripande styrdokument. Det gör att beskrivningarna, viljeinriktningarna och ambitionerna inte behandlar detaljfrågor. Förslaget i äldreplanen är att det av varje nämnds verksamhetsplan ska framgå hur nämndens mål och aktiviteter bidrar till att förverkliga äldreplanens ambitioner och därmed bli mer detaljerade.
För sammanställningen av remissvaren och det fortsatta arbetet med äldreplanen är det önskvärt att:

- synpunkter som rör ett visst område tydligt kopplas till relevant område, t.ex. med hänvisning till rubrik eller sidnummer.
- synpunkter och förslag rör den tidsperiod som äldreplanen är tänkt att gälla, det vill säga 2018-2022.
- övergripande synpunkter markeras som övergripande.
- kommunens nämnder särskilt ger förslag till viljeinriktningar och ambitioner inom de olika områdena.

Remissvar ska skickas till socialnämnden senast 2017-07-31.

Kommunledningsförvaltningens skrivelse 2017-05-09 föreligger.

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet.

Arbetsutskottets beslut

Kommundirektör Peter Nyberg får i uppdrag att förtydliga skrivelsens utifrån förda diskussioner.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Skrivelsen antas med kompletteringar och överlämnas till socialnämnden.

_____

Kommunstyrelsens beslut

12 Dnr KS-2017-287 Dpl 900

Remiss av betänkande dititalförvaltning.nu (SOU 2017:23), remissvar
Fi2017/01289/DF

Handling C [1-2], KSAU 2017-05-16

Sverige behöver en förvaltningspolitik för en nationell digital infrastruktur. Sverige har halkat efter jämförbara länder när det gäller digital förvaltning. Orsaken är främst, enligt utredningens bedömning, ett medvetet val att delegera ansvaret för arbetet med e-förvaltning till myndigheterna. Att arbetet varit framgångsrikt i många avseenden kompenserar inte för de begränsningar detta inneburit. Regeringen har avstått från att använda de styrinstrument som står till buds t.ex. genom att inte formulera styrande mål för vad som ska uppnås och förtydliga vilka uppdrag myndigheterna har när det gäller förvaltningens digitalisering. Utredningen anser att politiken för digital förvaltning bör utformas mot bakgrund av dess roll i den nationella digitala infrastrukturen. En prioriterad fråga är vad som ska vara det offentliga åtagandet i denna infrastruktur, både i principiella termer och i fråga om vilka tjänster som det offentliga ska tillhandahålla.

Utredningen anser att det behövs en övergripande plan för att stärka digitaliseringen av den offentliga sektorn. Enligt planen, som enligt utredningen bör bestå av följande sju punkter, ska

- regeringen besluta om ett mål för övergången till digital förvaltning,
- regeringen klargöra vilka de offentliga åtagandena ska vara i den nationella digitala infrastrukturen,
- myndigheternas uppdrag preciseras, både avseende vad som gäller generellt och vad som är specifikt för vissa myndigheter,
- myndigheternas och kommunernas arbete med att bygga ut den digitala förvaltningen följas upp genom självutvärdering och verifiering

Remissvar ska vara Finansdepartementet tillhanda senast 2017-06-27.

Kommunledningsförvaltningens skrivelse 2017-05-10 föreligger.

Kommundirektör Peter Nyberg föredrar ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Östhammars kommun besvarar remissen över betänkande digitalförvaltning.nu (SOU 2017:23) i enlighet med kommunledningsförvaltningens skrivelse daterat 2017-05-10.

———

Kommunstyrelsens beslut

13 Dnr KS-2017-306 Dpl 901

Avtal avseende gemensam räddningsnämnd, utvärdering och beslut om fortsatt samarbete

KS-2014-132, Dpl 001

Handling D [1-2], KSAU 2017-05-16

I samband med kommunfullmäktiges beslut § 15/2014 i frågan om vem som skulle vara arbetsgivare för de som arbetar med brandförsvar/räddningstjänst i Östhammars beslutades att

- en utvärdering av den gemensamma räddningsnämndens verksamhet bör genomföras i god tid före utgången uppsägningstid 2017-06-30.
- Östhammars kommun ska initiera en sådan utvärdering tillsammans med de två övriga ägarna Uppsala- och Tierps kommuner samt att
- Resultatet av utvärderingen ska ligga till grund för beslut om Östhammars kommun ska fortsätta räddningstjänstsamarbetet eller ej.

Informeras att en utvärdering är upprättad. Ett öppet möte ska hållas för allmänheten.

Arbetsutskottets beslut 2017-04-04

Östhammars kommun bjuder in till öppet möte för allmänheten 2017-05-09 eller 2017-05-10, kl. 18:00 i Östhammar.

Ordförande, vice ordförande, ordinarie och ersättare i räddningsnämnden samt räddningschef Anders Ahlström inbjuds att medverka.

Ärendet ska behandlas i kommunstyrelsens arbetsutskott 2017-05-16, kommunstyrelsen 2017-05-30 och i kommunfullmäktige 2017-06-13.

———

Öppet möte för allmänheten hölls 2017-05-09 i Frösåkersskolans matsal.

Utvärdering och samverkansavtal om gemensam räddningsnämnde och räddningstjänstorganisation i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner föreligger.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Räddningstjänstsamverkan i Uppsala Brandförsvar, mellan Uppsala, Tierp och Östhammars kommuner har utvärderats, i enlighet med förslag från de tre medverkande kommunerna.

I rapporten från PWC från april 2017 framgår att de tre ägarkommunerna är mycket nöjda med det rådande samarbetet. Verksamheten har funnit sina former och med hög kvalitet och god effektivitet, levererat sina tjänster till medborgarna i kommunerna.

Östhammars kommun beslutar om att fortsätta samarbetet i enlighet med rådande räddningstjänst avtal.

———

Kommunstyrelsens förslag

14 Dnr KS-2017-424 Dpl 042

Gemensam Överförmyndarnämnd, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet

Handling E, KSAU 2017-05-16
Handling D

Årsbokslut 2016 för den gemensamma överförmyndarnämnden föreligger. Revisionsberättelsen är inte färdig för behandling ännu.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen har tagit del av årsbokslut 2016 för den gemensamma överförmyndarnämnden.

Årsbokslut 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

———

Granskning av bokslut per 2016-12-31 för den gemensamma överförmyndarnämnden föreligger. Revisionsberättelsen är inte färdig ännu.

Kommunstyrelsens förslag

15 Dnr KS-2017-196 Dpl 042

Gemensam Räddningsnämnd, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet

Handling F, KSAU 2017-05-16
Handling E

Årsbokslut 2016 för den gemensamma räddningsnämnden föreligger. Revisionsberättelsen är inte färdig för behandling ännu.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen har tagit del av årsbokslut 2016 för den gemensamma räddningsnämnden.

Årsbokslut 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

———

Granskning av bokslut per 2016-12-31 för den gemensamma räddningsnämnden föreligger. Revisionsberättelsen är inte färdig ännu.

Kommunstyrelsens förslag

16 Dnr KS-2017-425 Dpl 042

Samordningsförbundet, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet

Handling G [1-4], KSAU 2017-05-16

Årsbokslut och revisionsberättelse 2016 för samordningsförbundet föreligger.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen har tagit del av årsbokslut 2016 för samordningsförbundet.

Årsbokslut 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

Revisorerna tillstyrker att ansvarsfrihet beviljas för samordningsförbundet.

Revisionsberättelse 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

———

Kommunstyrelsens förslag

17 Dnr KS-2017-426 Dpl 042

Stiftelsen Östhammarshem, årsbokslut, revisionsberättelse 2016 samt beviljande av ansvarsfrihet

Handling H, KSAU 2017-05-16

Årsbokslut och revisionsberättelse 2016 för Stiftelsen Östhammarshem föreligger.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen har tagit del av årsbokslut 2016 för Stiftelsen Östhammarshem.

Årsbokslut 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

Revisorerna tillstyrker att ansvarsfrihet beviljas för Stiftelsen Östhammarshem.

Revisionsberättelse 2016 överlämnas till kommunfullmäktige.

———

Kommunstyrelsens förslag

18 Dnr KS-2017-427 Dpl 042

Regionförbundet Uppsala län, årsredovisning, revisionsberättelse 2016, beviljande av ansvarsfrihet samt godkännande av likvidering

Handling I [1-5], KSAU 2017-05-16

Årsbokslut och revisionsberättelse 2016 för Regionförbundet Uppsala län föreligger.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Likvidationskommittén föreslår kommunfullmäktige i länets kommuner samt regionfullmäktige i Region Uppsala besluta att

- **godkänna årsredovisning 2016, samt att årets resultat -2 702 tkr täcks av eget kapital.**
- **bevilja förbundsstyrelsen ansvarsfrihet för 2016.**
- **godkänna att likvidering av Regionförbundet Uppsala län sker.**

———

Arbetsutskottets förslag bör omformuleras i enlighet med nedanstående förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att

- godkänna årsredovisning 2016, samt att årets resultat -2 702 tkr täcks av eget kapital
- bevilja förbundsstyrelsen ansvarsfrihet för 2016
- godkänna likvidering av Regionförbundet Uppsala län

Kommunstyrelsens förslag

19 Dnr KS-2017-110 Dpl 900

Samråd enligt 6 kap 4§ Miljöbalken
Ombyggnation av befintlig 70 kV-ledning mellan Harg och Gråska, yttrande

Handling J, KSAU 2017-05-16

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) ska ansöka om tillstånd (s.k. nätkoncession för linje) för ombyggnation av befintlig 70 kV-ledning mellan Harg och Gråska. Den aktuella kraftledningen är ca 14 km lång. Ledningen är i stort behov av upprustning pga. bland annat stålstolparnas dåliga skick samt för att kunna möta upp till dagens effektbehov och en god driftsäkerhet. Den nya ledningen konstrueras även för en spänningshöjning till 130 kV men detta kommer först att ske då övriga delar av nätet har uppgraderats. I samband med ansökan anmäls även om rasering av den befintliga ledningen.

Strategienhetens skrivelse 2017-05-09 föreligger.

Översiktsplanerare Marie Nenzén föredrar ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsens ställer sig bakom strategienhetens skrivelse daterad 2017-05-09.

———

Kommunstyrelsens beslut

20 Dnr KS-2017-393 Dpl 900

Utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen i Uppsala och Östhammars kommuner, yttrande
511-005-16

Handling M [1-2], KSAU 2017-05-16

Östhammars kommun har fått ta del av Länsstyrelsens förslag till beslut att utvidga naturreservatet Svanhusskogen. Området ligger vid sjön Vällens västra strand och naturreservatet består av två delar. Utvidgningen gäller den norra av dessa två delar.

Kommunen har fått förlängd remisstid till 30 maj 2017.

Strategienhetens skrivelse 2017-05-10 föreligger.

Miljösakkunnig Camilla Andersson föredrar ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-06-16

Östhammars kommun lämnar följande synpunkter på förslaget:

Värden i området och kommunens översiktsplan
Kommunen anser att Vällenområdet som helhet har mycket höga naturvärden med många sällsynta och hotade växter och djur. Området har också en mängd kulturlämningar och stora friluftsvärden för vandring, paddling och övrigt friluftsliv. Syftet med naturreservatet stämmer in med kommunens önskade mark- och vattenanvändning, även i den utvidgade delen av naturreservatet. I kommunens översiktsplan pekas sjön Vällen med omkringliggande marker ut som värdeområde för natur, fritid och kulturlanskap.

Markägarfrågor
Kommunen bedömer att markägarfrågorna tagits tillvara i processen, då ärendet startades genom initierande av markägare till Länsstyrelsen, genom dialog och intrångsavtal samt genom hänsyn i föreskrifterna till möjlighet att sätta upp saltsten på anvisad plats.

Skötsel och förvaltning av naturreservatet
Kommunen ser positivt på att ett antal av de skötselåtgärder som prioriteras högst i skötselplanen är spänger, informationsskyltar och röjning av fornminnen och kulturlämningar. Kommunen önskar också en tydlig skyltning från närliggande vägar till reservatet, om möjligt även från större vägar på längre avstånd (väg 288), för att öka tillgängligheten till området för friluftsliv.

———

Kommunstyrelsens beslut

21 Dnr KS-2017-445 Dpl 003

Förslag om införande av Folkmotion

Handling Q, KSAU 2017-06-16

Demokratiutredningen (SOU 2016:5) föreslår att s.k. folkmotion införs till riksdagen och till kommun- och landstingsfullmäktige. Det innebär att en enskild individ kan väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen eller av de folkbokförda i en kommun eller ett landsting ska det tas upp som en motion.

Inga nationella beslut är fattade i frågan.

Vid gruppledaröverläggning 2017-04-03 kom gruppledarna överens om att jobba vidare med målet att införa Folkmotion som ersättning för de befintliga delaktighetstjänsterna Medborgarförslag och Namninsamling.

Beslut i kommunfullmäktige behövs för att upphöra med Namninsamling och Medborgarförslag och att införa Folkmotion.

Utvecklingsstrateg Ida Eklöf föredrar ärendet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att tjänsten Folkmotion införs i enlighet med bifogat förslag och ersätter de befintliga tjänsterna Medborgarförslag och Namninsamling. Införandet av Folkmotion sker Q3 2017.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen föreslår att tjänsten Folkmotion införs i enlighet med bifogat förslag och ersätter de befintliga tjänsterna Medborgarförslag och Namninsamling. Införandet av Folkmotion sker Q3 2017.

Kommundirektör Peter Nyberg får i uppdrag att ta fram förslag på kommunfullmäktiges brevlåda.

———

Kommunstyrelens förslag

22 Dnr KS-2017-446 Dpl 020

Lönekartläggning 2016 för Östhammars kommun

Handling T, KSAU 2017-05-16

Kommunen tillämpar individuell och differentierad lönesättning som bygger på att det är både tjänsten och individen som lönesätts. Lönkartläggning är en metod för att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Enligt diskrimineringslagen ska samtliga arbetsgivare, med minst tio anställda, från och med 2017 årligen genomföra en lönekartläggning. Kartläggningen i Östhammars kommun omfattar lönerna för drygt 1 900 anställda (2016 års löneläge).

Förhandlingschef Birgitta Kraft föredrar ärendet. Administrativ chef Linn Sunnelid och ekonom Gunilla Jansson medverkar.

Arbetsutskottets beslut 2017-05-16

Arbetsutskottet har tagit del av lönekartläggning 2016 för Östhammars kommun och överlämnar densamma till kommunstyrelsen.

———

Kommunstyrelsens beslut

23 Dnr KS-2017-429 Dpl 028

Delägarskap i Inera AB, förvärv av aktier

Handling R [1-7], KSAU 2017-05-19

Företaget Inera AB bildades 1999 och har hittills ägts gemensamt av alla landsting och regioner och verksamheten har varit inriktad på utveckling av e-hälsa. Verksamheten riktar sig till både invånare och medarbetare inom vård och omsorg. Genom bolaget sker samverkan kring gemensamma lösningar, gemensam infrastruktur och stöd för digitalisering. Bland de gemensamt utvecklade tjänsterna finns till exempel 1177 Vårdguiden, UMO (Ungdomsmottagning på nätet) och Journal via nätet.

Frågan om ändrat ägande och ändrad verksamhetsinriktning för Inera AB har diskuterats under många år. Inte minst har företrädare för landsting och regioner uttalat sitt stöd för en förändring som innebär att verksamheten breddas och även omfattar kommunerna samt ger en närmare anknytning till SKL:s arbete med verksamhetsutveckling. Efter en omfattande förankrings- och beslutsprocess beslutade styrelsen för SKL den 7 oktober 2016 att godkänna att SKL Företag AB förvärvar merparten av aktierna i Inera AB. Samtliga landsting och regioner har sedan dess fattat beslut om att sälja 145 av sina 150 aktier i Inera AB. Efter den formella tillträdesdagen 16 mars 2017 kan nu landets kommuner erbjudas att köpa fem aktier vardera och bli delägare på samma villkor som landsting och regioner.

Den ändrade inriktningen för bolaget finns formulerad i aktieägaravtal, bolagsordning och ägardirektiv. Styrningen över bolaget sker genom ägarråd och bolagsstämma. I bolagsstyrelsen finns 15 ledamöter, med politiska företrädare – sex från kommunsidan, sex från landsting/regioner samt tre tjänstemän. Hittills har Ineras verksamhet alltså varit inriktad på hälso- och sjukvårdsområdet, men genom det breddade ägandet ska bolaget kunna verka inom betydligt fler verksamhetsområden, till exempel skola, omsorg och samhällsbyggnad.

Genom att kommunen blir delägare i företaget, blir det möjligt att köpa tjänster från Inera AB, utan föregående upphandling (genom det så kallade Teckal-undantaget i upphandlingslagstiftningen). Som delägare kan kommunen också vara med och påverka utvecklingen av digitalisering i offentlig sektor. Ett breddat ägande ligger också i linje med SKL:s uppdrag är att främja och stödja samverkan mellan medlemmarna i verksamhetsutveckling genom digitala lösningar.

Administrativ chef Linn Sunnelid föredrar ärendet. Förhandlingschef Birgitta Kraft och ekonom Gunilla Jansson medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Östhammars kommun föreslås besluta att:

- **Av SKL Företag AB förvärva 5 (fem) aktier i Inera AB för en köpeskilling om 42 500 kronor, i enlighet med aktieöverlåtelseavtalet.**

- **Godkänna i ärendet redovisat aktieägaravtal och att inträda som part i aktieägaravtalet genom redovisat anslutningsavtal.**

- **Att förvärvet finansieras av kommunstyrelsen och belastar ansvarskod 114300.**

———

Kommunstyrelsens beslut

24 Dnr KS-2017-020 Dpl 042

Tilläggsbudget 2017

Handling F

Sammanställning föreligger.

Ekonom Gunilla Jansson föredrar ärendet och administrativ chef Linn Sunnelid medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunfullmäktige beslutar enligt föreliggande förslag.

———

Redigerad handling föreligger. Punkten KS 2017 Extra Folkomröstning beräknat feb 2018 har ändrats till mars 2018.

Kommunstyrelsens förslag

25 Dnr KS-2017-221 Dpl 215

Avtal om avsiktsförklaring för del av Sandika 6:2, godkännande
Dnr KS-2013-293, Dpl 216, KS-2013-326, Dpl 215

Handling G

Kommunfullmäktiges beslutade 2013-12-10, § 123att anta Optionsavtal avseende etapp 2 Sandika 6:2, del av, Östhammar mellan Östhammars kommun och Sandika 6:2 AB.

Bygg- och miljöchef Charlotte Köhler och teknisk chef Annila Bexelius föredrar ärendet och ger en lägesrapport.

Arbetsutskottets beslut 2017-03-07

Arbetsutskottet har tagit del av information.

Ärendet återkommer till kommunstyrelsens arbetsutskott.

———

Nytt förslag till avtal föreligger.

Teknisk chef Annila Bexelius föredrar ärendet. Bygg- och miljöchef Charlotte Köhler medverkar.

Arbetsutskottets beslut 2017-04-04

Ärendet lämnas till fortsatt beredning.

Ärendet tas upp i kommunstyrelsens arbetsutskott 2017-05-16 och i kommunstyrelsen 2017-05-30.

———

Tillväxtkontorets chef Ulf Andersson, teknisk chef Annila Bexelius och bygg- och miljöchef Charlotte Köhler medverkar i ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen godkänner avtal om avsiktsförklaring för del av Sandika 6:2.

———

Kommunstyrelsens beslut

26 Dnr KS-2017-437 Dpl 216

Markförsäljning till Credentia, Östhammar 1:7, etapp 3

Handling U [1-2], KSAU 2017-05-16

Credentia AB har meddelat att de vill köpa mark för nästa etapp och att de önskar få köpet genomfört till sommaren.

Köpeavtal för Östhammar 1:7, etapp 3 samt exploateringsavtal för cirkusplatsen daterat 2012-03-12 föreligger.

Teknisk chef Annila Bexelius och tillväxtkontorets chef Ulf Andersson medverkar i ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Fastigheten Östhammar 1:7 överlåts till Credentia AB till en köpeskilling av 1 372 400 kronor (400 kronor per BTA bostad) och i enlighet med föreliggande avtal.

———

Kommunstyrelsens förslag

27 Dnr KS-2017-454 Dpl 540

Vattenförsörjningen i Alunda

Östhammar Vattens styrelse har beslutat att ge Gästrike Vatten AB uppdrag

- att fördjupa utredningen angående Alundas vattenförsörjning med kort- och långsiktiga alternativ som Tekniska förvaltningen i Östhammars kommun påbörjat

- att omgående ta fram en förstudie för att kunna göra ett vägval när det gäller komplettering av befintlig vattenförsörjning för att klara en ökning med ca 2000 personer i enlighet med kommunens översiktsplan. Förstudien bör även inkludera möjliga ledningsdragningar från närbelägna orter.

Teknisk chef Annila Bexelius, bygg- och miljöchef Charlotte Köhler och tillväxtkontorets chef Ulf Andersson medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen ställer sig bakom Östhammar Vattens styrelse beslut om uppdrag till Gästrike Vatten AB.

———

Kommunstyrelsens beslut

28 Dnr KS-2017-23 Dpl 280

Bostadsförsörjningsprogram Östhammars kommun 2017, antagande

Handling X [1-2], KSAU 2017-05-16

Lagen om bostadsförsörjning (SFS 2000:1383, 2013:866) innebär att varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.
Vid planeringen av bostadsförsörjningen ska kommunen samråda med berörda kommuner och ge länsstyrelsen, aktören med ansvar för regionalt tillväxtarbete i länet och andra regionala organ tillfälle att yttra sig. Riktlinjer för bostadsförsörjningen ska antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod. Förändras förutsättningarna för de antagna riktlinjerna ska nya riktlinjer upprättas och antas av kommunfullmäktige.
Riktlinjerna ska grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar. Från och med 2014 ska kommunerna därtill redovisa vilka hänsyn de har tagit till nationella och regionala mål och till andra planer och program som har betydelse för bostadsförsörjningen.
Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska vara underlag för kommunens arbete med planläggning. Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet fördes den 1 januari 2014 in i plan- och bygglagen (2010:900) som ett allmänt intresse som kommunerna ska främja. Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen har därmed en vägledande roll vid tillämpning av 2 kapitlet 3 § punkt 5 i PBL.

Teknisk chef Annila Bexelius föredrar ärendet och tillväxtkontorets chef Ulf Andersson medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Föreliggande Bostadsförsörjningsprogram Östhammars kommun 2017 antas.

———

Kommunstyrelsens förslag

29 Dnr KS-2016-385 Dpl 915

Svar på medborgarförslag angående uppsägning av arrendeavtal för fastigheten Öregrund 8:1

Handling F [1-2], KSAU 2017-05-09

I medborgarförslag daterat 2016-04-25 föreslås att kommunen bör säga upp arrendeavtalet för fastigheten Öregrund 8:1 och sluta arrendera ut mark på torget.

Kommunfullmäktiges beslut 2016-04-26

Medborgarförslaget överlämnas till kommunstyrelsen.

———

Tekniska kontorets skrivelse 2016-05-13 föreligger.

Arbetsutskottets beslut

Förslagsställaren inbjuds till kommunstyrelsens sammanträde 2017-05-30.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-09

Medborgarförslaget besvaras med tekniska kontorets svar på medborgarförslag om uppsägning av arrendeavtal för kiosken i Öregrund, daterat 2016-05-13.

———

Kommunstyrelsens beslut

30 Dnr KS-2017-430 Dpl 003

Strategi och åtgärdsprogram, ANDT-L, godkännande

Handling Y, KSAU 2017-05-16

Strategi och åtgärdsprogram, alkohol, narkotika, doping, tobak och läkemedel för Uppsala län 207-2021 föreligger.

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen godkänner föreliggande strategi och åtgärdsprogram för ANDT-L.

———

Kommunstyrelsens beslut

31 Dnr KS-2017-351 Dpl 900

Promemorian Ds 2017:12 Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre, remissvar

S2017/02007/FST

Handling Z [1-2], KSAU 2017-05-16

Socialdepartementet har remitterat promemorian Ds 2017:12 ”Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre” till Östhammars kommun. Östhammars kommuns remissvar samordnas av kommunstyrelsen. Socialnämnden har ombetts att yttra sig över promemorian.

I promemorian föreslås kommunerna få befogenhet att under vissa förutsättningar kunna bevilja äldre personer vissa insatser inom äldreomsorgen utan föregående individuell biståndsprövning. I promemorian föreslås även kommunerna få befogenhet att inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service. Förslaget syftar till att ge de kommuner som så önskar möjlighet att inrätta särskilda boendeformer för äldre som inte behöver omvårdnad dygnet runt.

Remissvar ska ha kommit in till Socialdepartementet senast 2017-06-30.

Socialnämndens beslut 2017-04-26

Socialnämnden ställer sig bakom förslaget till remissvar och överlämnar det till kommunstyrelsen. (Bilaga 4).

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

———

Arbetsutskottets förslag 2017-05-16

Kommunstyrelsen ställer sig bakom socialnämnden yttrande daterad 2017-04-26 och besvarar remissen med desamma.

———

Kommunstyrelsens beslut

32 Dnr KS-2017-447 Dpl 054

Inköp av konst till kommunkontoret, finansiering

Kommunstyrelsen arbetsutskott har att besluta om medel för inköp av konst till offentliga ytor i kommunkontoret.

Arbetsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att inköp av konst till kommunkontoret till en kostnad av högst 50 000 kronor belastar kommunstyrelsens konto för investeringar oförutsedda kostnader.

———

33 Dnr KS-2016-934 Dpl 913

Svar på motion från Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) angående nyföretagsamhet och entreprenörsutbildning

Handling C [1-2], KSAU 2017-05-09

Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) föreslår i motion daterad 2016-11-24 att kraftfulla åtgärder vidtages för att åstadkomma en förändring av skolans attityd till entreprenörskap och företagande genom

Att alla skolledare och berörd personal erhåller erforderlig insikt och fortbildning i entreprenörskap och företagande

Att entreprenörskap införes och förstärkes på alla nivåer i skolan inklusive förskolan.

Att studie- och yrkesvägledning förstärkes genom ett mentorprogram och kontakter med olika inkubatorer.

Att komvux får starkare fokus på företagande och entreprenörskap där det är obligatoriskt att göra studiebesök på olika företagscentra och att etablera kontakt med t.ex. Ung företagsamhet i Uppsala län.

Kommunfullmäktiges beslut2016-12-13

Motionen remitteras till kommunstyrelsen för beredning.

———

Barn- och utbildningsnämndens beslut 2017-03-30

Barn- och utbildningsnämnden anser att det är viktiga frågor som lyfts fram i motionen.

Barn- och utbildningsnämnden avslår motionen med hänvisning till att det som lyfts fram i motionen är frågor som redan finns i uppdraget från Skolverket (bilaga 1).

När det gäller vuxenutbildningen finns behov av en bättre struktur och samsyn kring elevernas arbetsplatsförlagda lärande, handledarutbildningar och yrkesprogrammens utveckling.

———

Arbetsutskottets förslag 2017-05-09

Motionen avslås och besvaras i enlighet med barn- och utbildningsnämndens beslut.

———

Kommunstyrelsens förslag

34 KS-2017-407 Dpl 911

Valärende, entledigande av ersättare i kommunfullmäktige, bygg och miljönämnden och Lokala säkerhetsnämnden

Thommy Myhrberg (S) begär i skrivelse 2017-02-20 entledigande från uppdragen som

- Ersättare i kommunfullmäktige
- Ersättare i bygg och miljönämnden
- Ersättare i Lokala säkerhetsnämnden.

Kommunfullmäktiges beslut 2017-04-25

Thommy Myhrberg (S) entledigas från sina uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige, som ersättare i bygg- och miljönämnden och som ersättare i Lokala säkerhetsnämnden.

Kommunstyrelsen har att utse förslag till ny ersättare i Lokala säkerhetsnämnden.

Ny sammanräkning begärs hos Länsstyrelsen.

Kommunstyrelsens beslut

35 a) Dnr KS-2017-22 Dpl 991

Delegationsbeslut, lotteritillstånd

Följande förening har registrerats för lotteriverksamhet under nedanstående period

2 Roslagens Träningsverk 2017-05-08 – 2020-05-07

Kommunstyrelsens beslut

35 b) Dnr KS-2017-21 Dpl 993

Delegationsbeslut, lönebidrag

Enheten för arbete och sysselsättning har på delegation beviljat nedanstående lönebidrag

3 Kommunalt bidrag om 20 % av länsarbetsnämnden godkänd lönekostnad beviljas Films Sportklubb, avseende en lönebidragsanställning för perioden 2017-05-01 – 2020-04-30.

4 Kommunalt bidrag om 20 % av länsarbetsnämnden godkänd lönekostnad beviljas Gräsö IF avseende en lönebidragsanställning för perioden 2017-04-01 – 2017-10-31.

5 Kommunalt bidrag om 20 % av länsarbetsnämnden godkänd lönekostnad beviljas Frösåkers hembygdsförening avseende en lönebidragsanställning för perioden 2017-03-20 – 2017-12-31.

Kommunstyrelsens beslut

35 c) Dnr KS-2017-100 Dpl 002

Delegationsbeslut, antagning i allmänna hemvärnet

Kommunstyrelsens ordförande har tillstyrkt en ansökan om antagning i hemvärnet avseende pnr 800902-xxxx.

Kommunstyrelsens beslut

35 d) Dnr KS-2017-100 Dpl 002
Dnr BMN-2016-142
Dnr KFN-2017-29

Delegationsbeslut, kostnadsreglering för bygglov-/bygganmälan gällande ideell förening

IBK Östhammar har beviljats befrielse från avgift för bygglov

Kommunstyrelsens beslut

Aktuellt i slutförvarsfrågan 2017-05-30
Rapport från Strategienheten till KS

Perioden 2017-05-02 – 2017-06-30

Senaste nytt om slutförvarsansökningarna

Huvudförhandling av kärnbränsleförvaret
SKB inkom den 3 april till mark- och miljödomstolen med förslag till förhandlingsordning för kärnbränsleansökan samt artskyddsdispensmålet. Enligt förslaget kommer huvudförhandlingen ta fem veckor och planeras enligt följande:

- 5-8 september, Stockholm
- 11-14 september, Stockholm
- 2-6 oktober, Oskarshamn
- 9-13 oktober, Östhammar (Ladan i Gimo)
- 23-27 oktober, Stockholm

Förslaget till förhandlingsordning har varit ute på remiss från mark- och miljödomstolen till motparter som haft möjlighet att dels yttra sig över huvudförhandlingens upplägg samt dels under vilka punkter de har för avsikt att föra fram mer omfattande synpunkter (mer än 5 minuter) samt hur många man avser delta med under förhandlingen.

Huvudförhandlingen förväntas kungöras den 6 juli.

Enligt den preliminära tidplanen räknar mark- och miljödomstolen med att frågan om tillåtlighet överlämnas till regeringen med domstolens yttrande i december.

Sammanställning av åtaganden
Den 30 juni inkommer SKB till mark- och miljödomstolen med en sammanställning av åtaganden som man tagit på sig i ansökan angående slutförvaret för använt kärnbränsle.

Kompletteringar av SFR-ansökan
Den 15 maj inkom SKB med kompletteringar av SFR-sansökan till Mark- och miljödomstolen och SSM. I kompletteringen framgår att SKB inte längre avser att mellanlagra långlivat låg- och medelaktivt avfall i SFR. Dessutom avser SKB inte längre deponera hela reaktortankar, de ska istället segmenteras vilket medför att det inte längre är aktuellt att bygga en tredje nedfart till förvaret.

Övrig aktuell information

Riksväg 76
Den 18 (Hargshamn) respektive den 22 maj (Snesslinge) har SKB anordnat informationsträffar angående problematiken kring riksvägs 76 samt ett eventuellt slutförvars påverkan på trafiken. Med på mötena har även representanter från Trafikverket, Region Uppsala (endast den 18 maj) samt kommunen varit. Ungefär 50 personer närvarade vid de olika tillfällena.

Bakgrundsinformation om SKB:s slutförvarsansökningar

Den 16 mars 2011 lämnade SKB in ansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen om att får bygga och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark till Mark- och miljödomstolen i Nacka respektive Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).
Alla ansökningshandlingar, som inte är belagda med sekretess (t ex det fysiska skyddet runt anläggningen), kan du läsa hos **SSM.** samt hos **Mark- och miljödomstolen.**
Här kan man också hitta remissinstansers yttranden över kompletteringsbehov och SKB:s bemötande av desamma.

Den 19 december 2014 lämnade SKB in ansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen om att bygga ut slutförvaret för låg- och medelaktivt driftavfall, SFR. Ansökningshandlingarna finns att tillgå på **SKB:s hemsida.**

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Kommunledningsförvaltningen
Stefan Edelsvärd

Datum
2017-05-15

Dnr

Till
Kommunstyrelsen

Östhammars kommuns internationella arbete -2016

- **Innehåll, organisation, ekonomi och erfarenheter**

Östhammars kommun har ett engagemang i form av samarbeten med andra kommuner i Europa, Afrika samt deltagande i EU- och transnationella projekt som har sin grund i den internationella policy som kommunfullmäktige antog i december 2015.

Vänortssamarbetet i Europa
Östhammars kommun deltar sedan i 2016 inte i de årliga mötena med politiker, tjänstemän och ungdomar men har vänortsavtal med kommunerna och kommer att upprätthålla kontakterna.

Kommunerna är:

1. Orimattila och Nystad i Finland
2. Valga i Estland
3. Valka i Lettland
4. Kobylnica och Koscielisko i Polen
5. Tvrdosin i Slovakien
6. Weissenburg i Tyskland
7. Durbuy i Belgien

Det som är aktuellt är ett pågående EU-projekt – Affärskompetens Nu – ett kompetensutvecklingsprojekt med fokus på affärsutveckling för solo- och mikroföretag i Norduppland, där företagare kommer att träffa andra företagare i Nystad i Finland och Durbuy i Belgien.

Sida/ICLD – Internationellt centrum för lokal demokratiutveckling
- Georgien och Mocambique

Sedan 2007 har Östhammars kommun haft ett samarbete med staden Poti i Georgien genom s k kommunala partnerskap som finansieras av Sida. 1 juli 2016 avslutades ett 3-årigt demokratiutvecklingsprojekt där politiker och tjänstemän deltagit. Vi har utbildat politiker och tjänstemän i lokalt självstyre, fått igång medborgardialoger och byggt upp ett ungdomsråd.

Under året har en förstudie med staden Pemba i Mocambique som handlar också om lokal demokratiutveckling. Vi undersöker förutsättningarna för att pröva s k medborgarbudget där kommuninvånarna involveras i budgetprocessen.

Central Baltic – Interregionalt Östersjösamarbete
-Roslagsleden och Upplandsleden

Under året påbörjas ett 3-årigt EU-projekt med Finland som heter ”S:t Olavs Waterway” där den medeltida pilgrimsleden från Finland, via Uppland och norrrut med avslut i Trondheim ska knytas ihop.
För Östhammars kommun innebär det att Roslagsleden och Upplandsleden ska knytas ihop i samarbete med Upplandsstiftelsen. Olika vandringspaket ska sedan erbjudas i samarbete med Visit Roslagen för att locka besökare/vandrare inte minst från Europa.

Kommunens deltagande i EU-projekt i övrigt

Vi deltar i andra EU-projekt som ex:

- Europeiska Socialfonden (ESF)
- Europeiska Regionalfonden (ERUF)
- Landsbygdsfonden
- Upplandsbygd LLU – Lokal Ledd Utveckling (Leader)
- Stockholmsbygd LLU – Havs- och Fiskerifonden

ENWD – European local Network of Radioactive Waste Dialogue
-Nätverk för kärnkraftskommuner i Europa

2014 tog Östhammars kommun initiativ till att bilda ett nätverk av kommuner inom EU som kan bli föremål för förvaring av -låg-mellan eller högaktivt avfall. Östhammars kommun är ordförande sedan 2 år i nätverket som idag har 9 deltagande länder och träffas 2 gånger per år och utbyter kunskaper och erfarenheter. Samarbetet sker inom organisationen GMF – Group of Municipalities with nuclear Facilities där KSO – Kärnkraftskommuneras Samarbetsorgan ingår.

Syftet med närverket är att:

- Stärka den lokala/regionala nivån i processerna kring förvar av avfall
- Utbyta kunskaper och erfarenheter i gemensamma frågor
- Bli en ”speaking partner” till EU-kommissionen i frågor som rör processer kring avfallsförvaring.

Under 2016 var Östhammars kommun värd för en Europakonferens där GMF och nätverket ENWD deltog.

Slutförvarsorganisationen deltog under året också i sin kunskapsuppbyggnad i olika internationella fora, ex

- Rivningsavfall från kärntekniska anläggningar - Lyon
- Djupa borrhål – Sheffield
- Föreläsning om slutförvarsarbetet i Östhammars kommun – Manchester
- OECD-Nea om medborgardialog i slutförvarsfrågan - Bern

Organisation
I organisationen för det EU/Internationella arbetet finns kontaktpersoner/omvärldsbevakare från varje förvaltning som träffas med jämna mellanrum.. De ansvarar för spridning av kunskap och information inom förvaltningen och för möjliga utvecklingsprojekt.

Ekonomi
Kommunens kostnader för EU/Internationell samordning är 352.000 SEK.
I övrigt finansieras verksamheten externt via fonder.

Erfarenheter/reflektioner
Under 2016 deltog totalt 8 tjänstemän som lade ner sammanlagt 191 arbetsdagar. Antalet politiker var 13 med 45 dagars medverkan.

Se bif. sammanställning för varje projekt och arrangemang

Delagande politiker har fått reflektera över sin roll och medverkan i det internationella arbetet och omdömena och erfarenheterna är positiva.

Se bif. reflektioner från deltagande politiker

Bilaga 1 – Sammanställning i tid för politiker och tjänstemäns deltagande
Bilaga 2 – Reflektioner från deltagande politiker

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Kommunledningsförvaltningen
Stefan Edelsvärd

Datum
2016-10-26

Dnr

Politikerreflektioner– kommunens utlandsengagemang

”Arbetet har starkt bidragit till att vidga perspektiven för det kommunala uppdraget. Såväl politiker som tjänstemän har nya insikter som bidrar till ett bättre arbete på hemmaplan. Dessutom har vårt arbete bidragit till lite bättre förutsättningar i våra samarbetsländer”

”Angående mina erfarenheter kring resorna till Georgien så har det varit oerhört givande på många sätt. Det har varit givande att få arbeta med praktisk demokrati och lära sig hur det fungerar i ett land som har många demokratiska utmaningar att möta och arbeta med. Demokrati är något vi ofta tar för självklart i vårt land men att se hur det är i Georgien får en inse de små delarna som skapar en demokrati lokalt och centralt. Det kan vara allt från hur man kallar till möten, om protokoll är offentliga och hur man involverar allmänheten i framtida beslut till att uppmärksamma dem på att det är problematiskt att byta parti bara för att få sitta kvar vid makten när man förlorat ett val. Det mest givande var att arbeta med ungdomsrådet då de är de framtida politiker. Att lära dem mötesteknik och diskutera demokrati med dem gav mycket då de kändes väldigt lyhörda och hade/har en enorm drivkraft att utveckla sitt lokalsamhälle vilket de även har gjort. ”

”Att jobba tillsammans med andra länder på olika sätt, ger insikt och kunskap men också viktiga och värdefulla relationer. Vi kan lätt tro att vi bara bidrar, då vårt land levt i fred och haft förutsättningar att utvecklas, och människor har varit delaktiga och fått utbildning. Vi har naturligtvis bidragit med våra kunskaper och ibland med utrustning som brandbilar till Georgien, men vi har också fått lära oss metoder för samverkan och demokrati, samt se hur andra kulturer får kämpa för att få vara delaktiga, det som vi tar för givet ,tror att vi alltid haft i Sverige. Det har varit nyttigt och lärorikt för mitt politiska uppdrag och jag har fått många insikter och kunskaper genom mitt deltagande som jag har nytta av i min vardag. Nätverksbildande skapar förståelse och utveckling, och det är viktigt för en kommun att jobba utåtriktat.”

”För mig var resan till Georgien av flera skäl mycket givande som politiker. Jag lärde mig om svårigheter att i en globaliserad värld mejsla fram en västerländsk liberal demokrati. Både på lokal nivå och på central. Också mycket lärorikt med exempel på de inre och yttre ekonomiska krafter som verkar i en ny marknadsekonomi. Hur ska ett land som Georgien hitta balansen mellan att stå emot lockelsen med snabba pengar kontra långsiktig hållbarhet? Det står vi ju alla inför

men i en nybakad ofullgången liberal demokrati som Georgien är det tydligare och skarpare.
Min förståelse för nationell och internationell politik har breddats och fördjupats. I ett land som Georgien tydliggörs också maktfördelningen mellan marknad och politik jämfört med västerländska marknadsekonomier."
Det blir också tydligt vilket arbete det varit att bygga upp ett land som Sverige. Mycket av det vi tar för givet har det slitits mycket hårt för. Arbete som krävt ett stort mått av organisering. Det syns i Georgien och ger riktlinjer in i framtiden även för Östhammar. Vi har mycket att vara försiktiga med. För om det försvinner är det mycket lång väg tillbaka. Naturligtvis ska inte det förflutna ligga i vägen för framtiden men det kräver eftertänksamhet."

"Att få delta i demokratiprojektet i Georgien har varit mycket givande. Det som jag teoretiskt läst om har jag fått se och uppleva i verkligheten, dessa skillnader mellan Sverige och Georgien har stärkt mig i min åsikt att stater måste styras demokratiskt i fria val utan korruption och röstköp. Georgien måste få mera stöd och handelsutbyte för att få avsättning för bl a sina fina grönsaksprodukter och sina utsökta vinsorter, något som borde kunna avhjälpa den stora arbetslösheten i landet. Ungdomen måste få ett framtidshopp i det egna landet.
Jag anser att vi har kunnat bidra med följande: bildande av ett ungdomsråd, som påverkar och agerar i samhället och engagerar sig för barn och unga som har det svårt. Sakrebulo (kommunstyrelse) har fått en fördjupad insikt om vilka de jobbar för och att de måste ha en dialog med medborgarna i frågor som gäller planering och förändring samt att de måste ha en kontinuerlig dialog med ungdomsrådet och bjuda in dem till möten. Ett arbete med att ta hand om äldre har också startat, efter ett besök i Östhammar blev man mycket imponerad av Edsvägen 16.
Själv har jag lärt mig mycket, träffat fina engagerade vuxna och ungdomar, fått nya vänner, mött internflyktingar med en svår bakgrund, sett fina platser och tyvärr också en enorm fattigdom, förfallna hus och utslitna trötta människor. Det stärker min åsikt att vi måste arbeta för en rättvis värld!"

"Genom vårt samarbetsprojekt att utveckla medborgarinflytandet i Poti har jag tagit till mig värdefull kunskap och erfarenhet om politikens och demokratins förutsättningar i både Sverige och Georgien.
Det har också gett mig ökad förståelse och kontakt med människor i våra olika länder och ett annat perspektiv på den egna tillvaron."

Östhammars kommuns utlandsengagemang - Sammanställning - 2016

Tjänstemän och politiker

Georgien - staden Poti - Sida/ICLD

Projektet: Lokal demokratiutveckling - utbildning-medborgardialog och ungdomsinflytande - 3-årigt projekt som avslutades 1 juli 2016

Syfte: Att utveckla den lokala demokratin i staden Poti genom utbildning av politiker, tjänstemän, ungdomsråd i lokalt självstyre. Igångsättande av medborgardialoger samt startandet av ett Ungdomsråd.

	Tjänstemän	Funktion/roll	Antal dagar 2016
Deltagare:	Stefan Edelsvärd	Projektledare	58
			Totalt 58
	Politiker		
	Jacob Spangenberg	Styrgrupp	1
	Lennart Owenius	Styrgrupp	2
	Margareta Widén-Berggren	Styrgrupp	2
	Hans Lagenius	Projektgrupp (S)	5
	Linus Westin	Projekgrupp (S)	5
	Ingeborg Sevastik	Projektgrupp (V)	5
	Per-Olof Olsson	Projektgrupp (M)	5

Totalt 25

Mocambique - staden Pemba - Sida/ICLD - Förstudie

Projektet: Lokal demokratiutveckling

Syfte: Undersöka förutsättningarna att pröva medborgarbudget i kommunerna samt utveckla kommunikationsverktyg vs medborgarna

	Tjänstemän	**Funktion/roll**	**Antal dagar 2016**
Deltagare:	Stefan Edelsvärd	Projektledare	35
	Marie Berggren	Strategienheten	12
	Ida Eklöf	Strategienheten	5
			Totalt 52
	Politiker		
	Tomas Bendiksen	Projektgrupp (S)	8
	Cecilia Bernsten	Projektgrupp ©	3
			Totalt 11

Finland - Åbo Akademi - Åland

Projektet: Interregionalt Östersjösamarbete

Syfte: Knyta ihop Roslagsleden med Upplandsleden till S:t Olavsleden i samarbete med besöksnäringen

	Tjänstemän	Funktion/roll	Antal dagar 2016
Deltagare:	Stefan Edelsvärd	Projektledare	12
	Peter Jansson	Kultur- och Fritid	2
			Totalt 14

Nätverket av 9 vänortskommuner i EU

Syfte: Att utbyta kunskaper och erfarenheter i gemensamma frågor bland politiker, tjänstemän och ungdomar.

	Tjänstemän	Funktion/roll	Antal dagar
Deltagare:	Stefan Edelsvärd	Samordnare	2

TOTALT	Tjänstemän - antal dagar 2016	Politiker - antal dagar 2016
	126 dagar	**36 dagar**

SLUTFÖRVARSORGANISATIONENS ENGAGEMANG SAMT GMF OCH KSO

Tjänstemän och politiker

ENWD - Europeiskt nätverk för kommuner som är föremål för förvar av låg-medel och/eller högaktivt avfall

Projektet: Nätverk av kommuner/regioner i EU inom GMF (Europeisk organisation för kärnkraftskommuner)

Syfte: Att utbyta kunskaper och erfarenheter och stärka den lokala/regionala nivån i processerna kring förvaring av avfall.
Att bli en samtalspartner i frågorna med EU-kommissionen.

	Tjänstemän	**Funtion/roll**	**Antal dagar 2016**
Deltagare:	Stefan Edelsvärd	Projektledare	27
	Marie Berggren	Slutförvarsorganisationen	4
	Anders Bergman	Slutförvarsorganisationen	4
	Johanna Yngve-Töhrnqvist	Slutförvarsorganisationen	3
	Sten Huhta	GMF/KSO	7
	Lucia Bender	Tillväxtkontoret	2
			Totalt 47
	Politiker		
	Jacob Spangenberg	KS	2

Lennart Owenius	KS	2
Margareta Widén-Berggren	KS	1
Bertil Alm	Slutförvarsorganisationen	2
Barbro Andersson-Öhrn	Slutförvarsorganisationen	2
Reinhold Delwall	Slutförvarsorganisationen	2
Anna-Lena Söderblom	Referensgruppen	2
		Totalt 13

Syfte: Kunskapsuppbyggnad inom Slutförvarsorganisationen - deltagande i kurser/föreläsningar

Tjänstemän

Rivningsavfall från kärntekniska anläggningar i Lyon, Frankrike

Anders Bergman	Slutförvarsorganisationen	5
Johanna Yngve Törnquist	Slutförvarsorgansiationen	5

Djupa borrhål - Sheffield, UK

Anders Bergman	Slutförvarsorganisationen	3
Marie Berggren	Slutförvarsorganisationen	3

Föreläsning om slutförvarsarbetet i Östhammars kommun, Manchester, UK

Marie Berggren	Slutförvarsorganisationen	3

OECD - Nea om medborgardialog i slutförvarsfrågan, Bern, Schweiz

Marie Berggren	Slutförvarsorganisationen	2
	Totalt	21 dagar

GMF och KSO — Delatagnde i GMF-möten genom KSO-Kärnkraftsorganisatioenrnas samarbetsorgan

Cherbourg, Frankrike

Tjänstemän

Sten Huhta	Totalt	3

Politiker

Lennart Owenius		3
Anna-Lena Söderblom		3
	Totalt	6

TOTALT	Tjänstemän - antal dagar	Poltiker - antal dagar	
	71 dagar	19 dagar	
Flik 1	126 dagar	26 dagar	
TOTALT 2016	**191 dagar**	**45 dagar**	**Z = 236 dagar**

Det internationella arbetet 2016

Innehåll, organisation, ekonomi och erfarenheter

Arbetet vilar på följande delar

- EU:s fonder och verksamhetsutveckling
- Kunskapsutbyte och kompetensutveckling
- Internationella utvecklingsprojekt
- Företag, föreningar och organisationer
- Skolans internationalisering

Våra internationella kontakter och nätverk

Internationella projekt – Sida/ICLD – Internationellt Centrum för Lokal Demokratiutveckling – Georgien

ICLD Swedish International Centre for Local Democracy
www.icld.se

Lokal demokratiutveckling – 3 årsprojekt med staden Poti

1. Utbildning av politiker och tjänstemän
2. Medborgardialoger
3. Youth council

Sida/ICLD – Förstudie Mocambique – 2016

ICLD Swedish International Centre for Local Democracy
www.icld.se

"Local democracy development and citizen dialogue"

1. Medborgarbudget
2. Dialoger och kommunikation med medborgarna

ENWD – European local Network of Radioactive Waste Dialogue – Nätverk av kommuner för låg-mellan-högaktivt avfall

GMF

GROUP OF EUROPEAN MUNICIPALITIES WITH NUCLEAR FACILITIES

ENWD

European local Network of Radioactive Waste Dialogue

Syften med nätverket:

1. Utbyta kunskaper och erfarenheter – ”best practice”
2. Stärka kommunerna i deras egna processer
3. Plattform och samtalspartner med EU-kommissionen

”S:t Olavs Waterway” 3-år 2016-19

European Union
European Regional Development Fund

- Knyta ihop Roslagsleden med Upplandsleden = S:t Olavs led
- En sjöled längs Norduppländskusten skapas också från Grisslehamn och norrut
- I samarbete med Visit Roslagen och besöksnäringen erbjuda olika vandringspaket
- Fler besökare/vandrare under låg- och högsäsong från Sverige och Europa

Skolan - Bruksgymnasiet

England – praktik eller skola

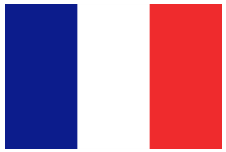
Estland – Valga – Restaurangprogrammet

S:t Petersburg – Skolsamarbete med gymnasieskola

Spanien- Barcelona – Språkelever

Frankrike – Paris – Språkelever

Tyskland – Berlin - Språkelever

Deltagande i EU-projekt i övrigt

- Europeiska socialfonden – ESF
- Europeiska regionalfonden – ERUF

Landsbygdsutveckling

- Landsbygdsfonden
- Upplandsbygd LLU – Lokalt Ledd Utveckling (Leader)
- Stockholmsbygd LLU – Havs- och fiskerifonden (Leader)

Organisation, ekonomi, tid och reflektioner

- I organisationen för det EU/Internationella arbetet finns kontaktpersoner/omvärldsbevakare från varje förvaltning som träffas med jämna mellanrum. De ansvarar för spridning av kunskap och information inom förvaltningen och för möjliga utvecklingsprojekt

- Kommunens kostnader för EU/Internationell samordning 2016 var 352.000 kr
  I övrigt finansieras verksamheten externt via fonder

- Under 2016 deltog totalt 8 tjänstemän som lade ner sammanlagt 191 arbetsdagar. Antalet politiker var 13 med 45 dagars medverkan - sammanställning i bilaga

- Deltagande politiker har fått reflektera över sin roll och medverkan i det internationella arbetet och omdömena och erfarenheterna är positiva – reflektioner i bilaga

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Preliminär Driftbudgetuppföljning, netto April 2017

Prel befolkning 2017-05-16: 21 829

	Års-budget	Period-budget	Utfall	%	Slut-prognos	Årsav-vikelse	%
Kommunstyrelsen	**-158 629**	**-56 749**	**-46 435**	**82**	**-157 307**	**1 322**	**1**
Politik	*-7 778*	*-2 571*	*-2 434*	*95*	*-7 778*	*0*	*0*
Stab	*-10 796*	*-2 715*	*-1 002*	*37*	*-10 796*	*0*	*0*
Strateger	*-6 690*	*-2 200*	*-1 523*	*69*	*-6 690*	*0*	*0*
LVS Lednings- o verksamhetsstöd	*-25 950*	*-8 397*	*-6 724*	*80*	*-24 450*	*1 500*	*6*
Oförutsedda och projekt	*-3 007*	*-1 002*	*-743*	*74*	*-3 007*	*0*	*0*
Gem Överförmyndarnämnd	*-1 558*	*-519*	*-593*	*114*	*-1 704*	*-146*	*-9*
Gem Räddningstjänstnämnd	*-22 940*	*-7 647*	*-7 713*	*101*	*-23 493*	*-553*	*-2*
IT-kontor	*-12 210*	*-3 892*	*-4 913*	*126*	*-11 690*	*521*	*4*
EAS Enh för arbete o sysselsättn	*-8 962*	*-3 119*	*-1 593*	*51*	*-8 962*	*0*	*0*
Tillväxtenhet exkl mervärde	*-10 415*	*-3 243*	*-2 328*	*72*	*-10 415*	*0*	*0*
Mervärde	*0*	*75*	*3 042*		*0*	*0*	
Slutförvarsenheten	*0*	*140*	*0*		*0*	*0*	
Lokal Säkerhetsnämnd	*0*	*1*	*37*		*0*	*0*	
Tekniskt kontor	-48 323	-17 184	-19 092	111	-48 323	0	0
Affärsverksamhet	0	-4 477	-855	19	0	0	0
Bygg- och miljönämnd	**-6 590**	**-2 393**	**-2 592**	**108**	**-6 270**	**320**	**5**
Kultur- och fritidsnämnd	**-36 907**	**-12 460**	**-9 976**	**80**	**-36 907**	**0**	**0**
Barn- och utbildningsnämnd	**-521 812**	**-173 422**	**-169 364**	**98**	**-521 812**	**0**	**0**
Socialnämnd	**-425 757**	**-132 293**	**-147 776**	**112**	**-434 357**	**-8 600**	**-2**
Gemensamt	**-2 975**	**-992**	**-477**	**48**	**-2 975**	**0**	**0**
SUMMA DRIFTSKOSTNADER	**-1 152 670**	**-378 308**	**-376 619**	**100**	**-1 159 628**	**-6 958**	**-1**
Skatter	**1 182 319**	**394 106**	**396 215**	**101**	**1 186 057**	**3 738**	**0**
Räntor netto	**-6 000**	**-2 000**	**-74**	**4**	**-6 000**	**0**	**0**
ÅRETS RESULTAT	**23 649**	**13 798**	**19 521**	**141**	**20 429**	**-3 220**	**-14**

KS: ***Prognos*** är beräknat överskott LVS 1,5 mnkr Hållbar arbetsgivare och IT beräknar 0,5 mnkr pga vakanser. Underskott beräknas för Gemensam Överförmyndarnämnd och Räddningstjänstnämnd på -0,7 mnkr

BMN: ***Prognos*** nämnden beräknar ett överskott på 0,3 mnkr pga personalomsättningar.
SN: ***Prognos*** är -8,6 mnkr en förbättring med 0,9 mnkr sedan förra prognosen. För VoO beräknas ca -5,9 mnkr pga bla ökade lönesatsningar i egen regi. För IFO beräknas högre kostnader för externa placeringar och handläggning med ca -2,7 mnkr.
Skatter: ***Prognosen*** utifrån SKL 2017-04-12 beräknas ett överskott på 3,7 mnkr, en försämring med ca 0,5 mnkr sedan förra prognosen.
Räntor netto: Periodens utfall är positivt med 1,9 mnkr, trots detta är årsprognosen budget i balans, ett förslag om ombudgetering med 3,0 mnkr till annan verksamhet under året behandlas under våren.

Övriga prognostiserar en budget i balans.

Driftprognos över tid 2017 netto

	Års-budget	Progn feb Avvik	Progn mar Avvik	Progn apr Avvik	Progn maj Avvik	Progn jul Avvik	Progn aug Avvik	Progn sep Avvik	Progn okt Avvik	Progn nov Avvik
Kommunstyrelse	**-158 629**		**1 226**	**1 322**						
Politik	-7 778		0	0						
Stab	-10 796		0	0						
Strateger	-6 690		0	0						
Lednings- o verksamhetsstöd	-25 950		0	1 500						
Oförutsedda o projekt	-3 007		0	0						
Gem Överförmyndarnämnd	-1 558		-221	-146						
Gem Räddningstjänstnämnd	-22 940		-553	-553						
IT-kontor	-12 210		0	521						
EAS Enh för arbete o syssel-sättning	-8 962		0	0						
Tillväxtenhet exkl mervärde	-10 415		0	0						
Mervärde	0		0	0						
Slutförvarsenheten	0		0	0						
Lokal Säkerhetsnämnd	0		0	0						
Tekniskt kontor	-48 323		2 000	0						
Affärsverksamhet	0			0						
Bygg- o miljönämnd	**-6 590**		**0**	**320**						
Kultur- o fritidsnämnd	**-36 907**		**0**	**0**						
Barn- o utbildningsnämnd	**-521 812**		**0**	**0**						
Socialnämnd	**-425 757**		**-9 500**	**-8 600**						
Gemensamt	**-2 975**		**1 209**	**0**						
SUM DRIFTSKOSTN	**-1 152 670**		**-7 065**	**-6 958**						
Skatter	**1 182 319**		**4 275**	**3 738**						
Räntor Netto	**-6 000**		**0**	**0**						
ÅRETS RESULTAT	**23 649**		**20 859**	**20 429**						
Årsavvikelse mot budget	**0**		**-2 790**	**-3 220**						

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-01-01	>	1 (4)

Förslag till

Inköpspolicy

Tillämpning

Denna policy gäller för alla inköp som görs inom Östhammars kommun. Inköpspolicyn beslutas och revideras av kommunfullmäktige i Östhammars kommun.

Med inköp menas alla handlingar och händelser som kan relateras till köp av vara, tjänst eller entreprenad, från att behov uppstår tills att avtal upphör att gälla. Med upphandling menas processen att annonsera, utvärdera och tilldela ett offentligt kontrakt eller avtal. Med avrop menas köp på befintliga ramavtal.

Syfte

Inköpspolicyn är en politisk viljeyttring som styr tillhörande strategier, riktlinjer, regler och rutiner. Inköpsarbetet i Östhammars kommuns ska bidra till att Kommunfullmäktiges prioriterade mål 2015-2018 uppfylls. Inköpspolicyn ska även stödja och främja andra antagna styrdokument, såsom Östhammars kommuns tillväxtstrategi, Östhammars kommuns policy för hållbar utveckling och Miljömål för Östhammars kommun 2016-2018 m.fl.

Mål

Inköpsprocessens mål styrs av fyra särskilt utpekade intressen: rättssäkerhet, effektivitet, näringsliv och företagsklimat samt ekologisk och social hållbarhet. Målen följs i sin tur upp genom kommunens internkontrollplan och hållbarhetsbokslut.
Inköpsprocessens mål är:

- Östhammars kommuns inköp ska vara rättsäkra och ske under god affärsetik
- Östhammars kommuns inköp ska bidra till att minska kommunens samlade kostnader för köp av varor, tjänster och entreprenader. Detta sker främst genom effektiviseringar av inköpsprocessen. Östhammars kommun ska så långt det är möjligt digitalisera inköpsprocessen.
- Östhammars kommuns upphandlingsarbete ska underlätta för nyetablerade, små och medelstora företag att delta i upphandlingar och verka för en ökad dialog med det lokala näringslivet.
- Östhammars kommuns upphandlingar och avtal ska vara socialt och ekologiskt hållbara.

Rättssäkerhet

Inköp av varor, tjänster och entreprenader står för en betydande del av Östham-

UTKAST

Postadress
Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
742 21Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
E-post
kommunen@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-175 37
Int +46 173 175 37

Organisationsnummer
212000-0290
V.A.T. No
SE212000029001

Bankgiro
233-1361

mars kommuns kostnader. Därför är det viktigt att avrop och upphandlingar sker effektivt och hanteras på ett professionellt sätt.

All inköpsverksamhet ska följa gällande lagar om offentlig upphandling. Utöver gällande rätt ska interna styrdokument, regler och riktlinjer alltid efterföljas.

Upphandlingar och avrop ska bara utföras av personer som är särskilt utsedda för uppgiften (upphandlare och certifierade inköpare). Dessa ska ha erforderlig kompetens inom området, vilket innebär att de minst ska ha genomgått kommunens internutbildning om inköp.

Effektivitet

För att uppnå så effektiva upphandlingar och avrop som möjligt strävar Östhammars kommun efter att digitalisera så mycket som möjligt av sin inköpsprocess. Det innebär att e-upphandling och e-handel ska användas i så stor utsträckning som möjligt.

Östhammars kommuns upphandlingar ska utformas utifrån ett totalkostnadsperspektiv där en avvägning sker mellan krav och dess kostnader.

För att uppnå goda effekter av upphandlingsarbete och åstadkomma en god affär för alla parter är hög avtalstrohet nödvändig. För avsteg från befintliga ramavtal ska särskilda skäl kunna redovisas.

Uppföljningar av ingångna avtal ska ske löpande för att säkerställa att ingångna avtal följs och används på rätt sätt. Det är av största vikt att krav som ställts i upphandlingen även följs under avtalstiden. Uppföljningar och eventuella avvikelser från avtal som kan leda till påföljder ska dokumenteras.

Östhammars kommun ska i den mån det är möjligt och lämpligt samarbeta med andra upphandlande myndigheter och enheter i syfte att samordna upphandlingar och utbyta erfarenheter. Samarbetet ska främja Östhammars kommuns effektivitet och kvalitet på upphandlingsområdet.

Affärsetik

All inköpsverksamhet ska bedrivas på ett affärsmässigt och objektivt sätt. Östhammars kommuns upphandlingar ska präglas av enhetlighet och professionalitet.

Östhammars kommun ska verka för en sund konkurrens på lika villkor. Därför ska kommunen kontrollera att alla leverantörer och underleverantörer uppfyller sina samhälleliga åtaganden vad gäller skatter och arbetsgivaravgifter.

Korruption och alla oegentligheter ska motverkas inom all inköpsverksamhet. För detta finns särskilda riktlinjer.

UTKAST

Näringsliv och företagsklimat
Östhammars kommun har en viktig roll i att stimulera företagsklimatet i kommunen såväl genom stöd och service som upphandlingar och inköp. Kommunen vill underlätta för det lokala näringslivet att delta i kommunens upphandlingar. Det är av vikt att det lokala näringslivet får framföra sina synpunkter om hur samarbetet med kommunen ska gå till. Det är också av vikt att kommunen är öppna och transparenta i våra processer för att upprätthålla hög trovärdighet hos leverantörerna.

Majoriteten av det lokala näringslivet i Östhammars kommun är små och medelstora företag. För mindre företag är det ofta svårt att delta i offentliga upphandlingar bl.a. på grund av att kontraktsföremålet är för stort, eller att anbudsprocessen är för omfattande. Därför ska kommunen alltid i upprättandet av förfrågningsunderlag ta hänsyn till möjligheten för nyetablerade samt små- och medelstora företag att delta i upphandlingen.

Miljöhänsyn
Kommunen ska skapa fysiska och sociala förutsättningar för miljöanpassat beteende samt verka för att minska användningen av material och naturresurser, effektivisera energianvändningen och minska påverkan på naturmiljöer. Inköpsarbetet i Östhammars kommun ska bidra till att förverkliga Östhammars kommuns miljömål 2016-2018.

Vid bedömningen av vilka miljökrav som ska ställas ska en avvägning ske utifrån ett totalkostnadsperspektiv där kravens syfte och effekt vägs mot dess kostnad. Miljökrav som ställs ska vara proportionerliga och relevanta för upphandlingsföremålet och ska kunna följas upp.

Kravställningar som ska övervägas vid utformningen av förfrågningsunderlagen är:

- Krav på systematiskt miljöarbete
- Energianvändning
- Krav på utsläpp/transport
- Krav på andel ekologiska produkter
- Krav på miljötekniska lösningar
- Krav på tredjepartscertifiering (ex. miljömärkning)
- Krav på spårbarhet av produkter
- Krav på giftiga kemikalier
- Utvärdering ur ett livscykelperspektiv

Upphandlingsmyndighetens verktyg för miljökrav ska användas vid utformandet av förfrågningsunderlag. Krav som ställs ska minst vara i nivå med Upphandlingsmyndighetens krav på basnivå.

Sociala hänsyn
Östhammars kommun ska genomföra socialt ansvarsfulla upphandlingar. I varje upphandling ska möjligheten att ställa sociala och etiska krav övervägas. Sociala

UTKAST

och etiska krav som ställs ska vara proportionerliga och relevanta för upphandlingsföremålet och ska kunna följas upp.

I upphandlingar inom de branscher där Upphandlingsmyndigheten har tagit fram kriterier och kontraktsvillkor där det totala kontraktsvärdet överstiger direktupphandlingsgränsen ska Östhammars kommun ställa krav på arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid.

Kravställningar som ska övervägas vid utformningen av förfrågningsunderlagen är:

- reserverade kontrakt för sociala företag och idéburna verksamheter
- krav på tredjepartscertifiering (ex. rättvisemärkning)
- krav på tillgänglighet till offentliga byggnader
- krav på att produktion sker i enlighet med ILOs (internationella arbetstagarorganisationen) kärnkonventioner och barnkonventionen
- krav på att diskriminering av arbetstagare eller arbetssökande på grund av kön, etnicitet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder, religion eller annan trosuppfattning inte får förekomma
- krav på att arbetstagare ska ha rätt till meddelarfrihet

Upphandlingsmyndighetens verktyg för sociala krav ska användas vid utformandet av förfrågningsunderlag. Krav som ställs ska minst vara i nivå med Upphandlingsmyndighetens krav på basnivå.

UTKAST

Företag i samverkan
Alunda
Gimo
Öregrund - Gräsö
Österbybruk
Östhammar

Östhammar, den 18 april 2017

Remissvar – förslag till inköpspolicy Dnr KS-2017-6

Företag i samverkans styrelse har tagit del av förslaget till Inköpspolicy för Östhammars kommun och tycker på det stora hela att det låter bra, men vill lämna följande synpunkter/betona följande punkter:

Det är av största vikt:

- att skall-krav som är ställda i förfrågningsunderlag följs upp med leverantörer både innan avtal ingås och under löptiden, för konkurrens på lika villkor.

- att rutiner sätts och följs inom Östhammars kommun för att säkerställa att nämnda skall-krav verkligen kontrolleras.

- att inte sätta högre eller andra krav i förfrågningsunderlagen än nödvändigt, det som efterfrågas ska vara relevant och aktuellt.

- att säkerställa erforderlig expertkompetens innan förfrågningsunderlagen skrivs, till exempel via branschrepresentanter.

- att aktivt arbeta för att få fler företag att delta på de informations-/dialogmöten som hålls inför upphandlingar, här kan stor kunskapsinhämtning ske inför arbetet med förfrågningsunderlagen.

- att nämnda informations-/dialogmöten ligger så tidigt som möjligt i upphandlingsprocessen, innan underlaget är färdigt.

- att upphandlingsunderlagen skrivs på ett så enkelt sätt som möjligt.

- att om t ex pris och kvalitet viktas olika vid bedömning av anbud så ska det tydligt framgå i förfrågningsunderlaget

- att lämpligheten i samarbete med andra upphandlande myndigheter eller enheter prövas vid varje tillfälle, ur flera aspekter

Styrelsen för Företag i samverkan

genom Christina Williamsson Liw, ordförande

Företag i samverkan
Tornvillan, Lasarettvägen 10
742 34 Östhammar

info@foretagisamverkan.se
www.foretagisamverkan.se

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-05-09	KS-2017-6	1 (2)

Strategienheten
Emmelie Rova

Yttrande Remiss på förslag till ny inköpspolicy

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 21 februari 2017 att förslaget till inköpspolicy ska remitteras till näringslivets organisationer och dess lokala företrädare för synpunkter. Remisstiden löpte ut den 18 april 2017.

Det har inkommit ett svar på förslaget från Styrelsen från Företag i samverkan genom ordförande Christina Williamsson Liw. Remissvaret är i det stora hela positivt inställda till förslaget, men har lämnat några synpunkter uttryckta i totalt 9 att-satser.

Undertecknad har gått igenom och bedömt inkomna synpunkter. Samtliga synpunkter är viktiga och relevanta. Frågan som uppstår är därför inte om synpunkterna bör beaktas, utan snarare om de bör införlivas i policyn eller bör ingå i ett annat slags dokument. Då policyn är en politisk viljeriktning så lämnar undertecknad inga förslag på beslut, utan lämnar avvägningen av vad som bör ingå i policyn till politiken.

Undertecknads bedömning:
Att-sats 1: Förslaget svarar upp till remissinstansens synpunkt, uppföljning av avtal återfinns i policyn på sida 2, sjunde stycket.

Att-sats 2: Synpunkten bör införlivas i rutindokument och inte i inköpspolicyn.

Att-sats 3: Förslaget svarar upp till remissinstansens synpunkt, att krav i förfrågningsunderlag ska vara i proportion till upphandlingsföremålet framgår av förslaget på sida 2, femte stycket, sida 3, fjärde stycket och sida 4, första stycket.

Att-sats 4: Inför varje upphandling ska en marknadsundersökning genomföras, där erforderlig kompetens ska tillfrågas. Att en grundlig marknadsundersökning ska göras inför varje upphandling kan införlivas antingen i inköpspolicyn, reglementen eller rutindokument.

Att-sats 5: Synpunkten bör införlivas på något sätt med tanke på Att-sats 6. Den kan införlivas antingen i inköpspolicyn, reglementen eller rutindokument.

Att-sats 6: Dialogmöten hålls alltid innan förfrågningsunderlagen färdigställs. Det är oroväckande att det finns en bild av att vårt arbetssätt inte fungerar så. Synpunkten kan dock införlivas i andra dokument än inköpspolicyn, t.ex. reglementen eller rutindokument.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Att-sats 7: Att språket i förfrågningsunderlagen ska förenklas är en relevant och återkommande synpunkt från många intressenter. Synpunkten bör införlivas, antingen i inköpspolicyn, reglementen eller rutindokument.

Att-sats 8: Att viktningen av utvärderingskriterier ska framgå tydligt i förfrågningsunderlaget är lagstadgat, vilket innebär att det inte behöver tas upp i policyn.

Att-sats 9: Förslaget motsvarar synpunkten, se sida 2, åttonde stycket. Skrivningen ”möjligt och lämpligt” innebär att en prövning om det är lämpligt att medverka i en samlad upphandling ska göras för varje enskild upphandling.

Emmelie Rova
Upphandlingsstrateg

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum 17- 05 -12

Sid

Kansliet
Peter Nyberg
86 128
070-206 95 44

Kommunstyrelsen

Inriktningsbeslut för samverkan inom IT för fem kommuner

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

att Östhammars kommun deltar i projektet som syftar till att införa en gemensam IT-nämnd för Tierp, Älvkarleby, Östhammar, Knivsta och Heby med start januari 2019

att delegera till kommundirektören i Östhammar, eller någon som han utser, att delta i styrgruppen för projektet

att ta fram förslag till samarbetsavtal mellan de ingående kommunerna och ett reglemente för den gemensamma nämnden.

Sammanfattning

Projektet syftar till att ta fram ett fördjupat förslag på gemensam IT-nämnd för Tierp, Älvkarleby, Östhammar, Knivsta och Heby med start januari 2019, samt ett förslag till samarbetsavtal mellan de ingående kommunerna och ett reglemente för den gemensamma nämnden.

Målbilden för den gemensamma IT-nämndens uppdrag ska vara i enlighet med förstudien.

Bakgrund

En förstudie för att bilda en gemensam IT-nämnd för Östhammar, Tierp, Älvkarleby, Knivsta och Heby har genomförts under perioden november 2016 till januari 2017 på uppdrag av RLG, regionala ledningsgruppen. Anledningen till förstudien var att kommunerna ser ett behov av att samarbeta inom IT-området för att ha kompetens och kapacitet att kunna leverera lösningar till medborgarna i regionen såväl som att klara det kommunala uppdraget.
Av studien framgår det att ett samarbete mellan de fem kommunerna skulle ge ett ökat mervärde och en bättre möjlighet till digitalisering av de olika verksamheterna. IT-verksamheten skulle också bli mindre sårbar om fler kommuner samverkar.

För att gå vidare i processen behöver varje kommun för sig fatta beslut om att uppdra till förvaltningen i respektive kommun att tillsammans med övriga kommuner utreda och komma med förslag på hur en gemensam nämnd med fem kommuner skulle kunna inrättas.

ÖSTHAMMARS KOMMUN

Ekonomisk konsekvensanalys
Bedömningen är att kostnaderna inte kommer att gå upp vid en sammanslagning utan snarare kunna sänkas alternativt få ut mer för existerande budgetar. Dock så kommer vissa konsolideringskostnader kring infrastruktur och teknik samt kostnader om rör projektinförandet att uppstå. En grov uppskattning är att en budget på 5 miljoner, fördelad över tre år och fem kommuner, behövs för perioden 2017-2019.

Peter Nyberg
Kommundirektör
Östhammars kommun

Älvkarleby kommun | Knivsta kommun | Östhammars kommun – en del av Roslagen | Tierps kommun | Heby kommun

Förstudie för en gemensam IT-nämnd: Knivsta-Östhammar-Tierp-Heby-Älvkarleby

Samverkan och digitalisering är nyckelord för att klara de framtida utmaningarna för små och medelstora kommuner och kommunerna generellt i Uppsala län. Detta kom fram i gemensamma måldagen i Uppsala region. Där av så har fem av kommunerna i Uppsala län beställt en förstudie för samverkan inom IT-drift och support.

Mål och uppdrag

- Erbjuder deltagande kommuner bra stöd för att kunna fokusera på verksamhetsutveckling/ digitalisering.
- Effektivt nyttjande av regionala IT-resurser och ökat samarbete inom alla frågor rörande digitalisering.
- Ordning och reda i IT drift och support
    - Bra kvalitet på leveranserna och konkurrenskraftig kostnad
    - Tydlighet i gränssnitten mellan nämnd och respektive kommun även i enhetlig och tydlig IT-styrning behövs.
    - Trygghet genom lägre sårbarhet och mindre beroende av externt stöd.

Bakgrund

Tierp-Älvkarleby: IT-centrum är placerad i en gemensam nämnd för IT-verksamheterna inom Tierp och Älvkarleby sedan 2012 med Tierp som värdkommun. Verksamheten är etablerad och är enligt en nyligen gjord PWC rapport väl fungerande med vissa förbättringsområden. Det finns en otydlighet kring IT-styrningen i uppdraget som skapar osäkerhet i organisationerna. Kortfattat handlar det i vilken mån IT-centrum ska vara aktiva och föreslå IT-lösningar till verksamheterna eller om verksamheten ska ha egen IT-kompetens och lägga beställningar till IT-centrum. Har infört delar av ITIL och arbetar enligt en systemförvaltningsmodell, dock inte pm^3 men snarlik. Har skapat en vi-känsla i gruppen.

Östhammar: har pensionsavgångar och ser en utmaning i framförallt att de har en teknisk skuld inom infrastruktur och nät- och serverdrift. Ser positivt på ett samarbete och önskar ett snabbt och konkret samarbete med Tierp och Älvkarleby kring drift- och support, med start 1 januari 2018, alternativet är att söka sig mot privat sektor för att kunna hantera önskade förbättringar. Östhammar behöver gå in med vissa investeringar i tekniska miljön för att ett samarbete ska vara möjligt. Väl utvecklad pm^3 och kostnadsfördelningsmodell som har arbetats in i verksamheten under en längre tid.

Älvkarleby kommun | Knivsta kommun | Östhammars kommun – en del av Roslagen | Tierps kommun | Heby kommun

Knivsta-Heby: Har gemensam IT-verksamhet sedan 2,5 år med Knivsta som värdkommun. De har outsourcat first- och third-line support och upplever sig ha ett stort konsultberoende och fått ett oväntat underskott på 8 miljoner kronor under 2016 (som bl.a. rör konsolideringskostnader vid skapande av gemensamma nämnden). Tecknar nu avtal på ytterligare fyra år på bland annat first-line support och har en pågående rekrytering av IT-chef, vilket tillsammans försvårar ett operativt samarbete i närtid med övriga kommuner.

En väl utvecklad metod för att samla ihop verksamheternas behov (e-styr) finns på Knivsta och planer på att införa e-styr har under året startats upp i Heby. Den gemensamma politisk styrning av nämnden fungerar bra.

Målbild omfattning

Samtliga kommuner står inför utmaningar i att klara av grunduppdraget som även blir tuffare framöver via nya direktiv samt den allmänna önskan om ökad digitalisering av alla möjliga verksamheter. Därför rekommenderas att se nödvändiga IT-resurser som olika arkitekturroller som nödvändiga att ingå i IT-drift och support. Dessa resurser är kritiska att ha tillgång till och för att minska konsultberoendet. Mycket av denna kompetens finns inom dessa fem kommuner tillsammans och de behöver nu arbeta för alla fem inom sina specialistområden framöver för att få stimulans och kunna specialisera sig än mer. På sikt kan även IT-nämnden utvecklas till att tolka verksamheternas behov per område och inte per kommun. D.v.s. att en person har kontakt med alla socialförvaltningar i länet och försöker att samordna behoven till kostnadseffektiva och användarvänliga lösningar tillsammans.

En fördel om varje kommun har egen stark kompetens inom IT är att det underlättar att fånga upp verksamheternas behov och internt kanalisera och prioritera vilka satsningar som ska göras.

Även E-tjänsteplattformens integrationer och drift och support kan hanteras av denna organisation då enbart Enköping står utanför och ett bra samarbete är smidigt att ordna. Att som alternativ Region Uppsala sköter denna, vilken inte alls har en funktion i den kommer inte troligen att vara möjligt på sikt.

Förslag

Gränssnitt Kommunernas ansvar:

- Utveckla och vid behov digitalisera sin verksamhet, omvärldsspana för lösningar. Leda kommunens prioritering av digitala och IT-insatser, det s.k. E-styr eller IT-rådet.
- Ha utsedda kontaktpersoner som har verksamhetskompetens och IT-kompetens för att vara ”översättare” mellan verksamhet och IT-drift och support. Även ha processägarskap för pm3 i sin organisation och ha kontroll av efterlevnaden. Önskar någon kommun att denna tjänst ska tillhandahållas av gemensamma IT-centret så sköts det separat via extra finansiering i mån av tid.
- Agera systemägare och systemförvaltare (objektsägare och objektsledare i enlighet pm^3 av sina verksamhetssystem). Detta inkluderar bland annat att vara informationsägare.

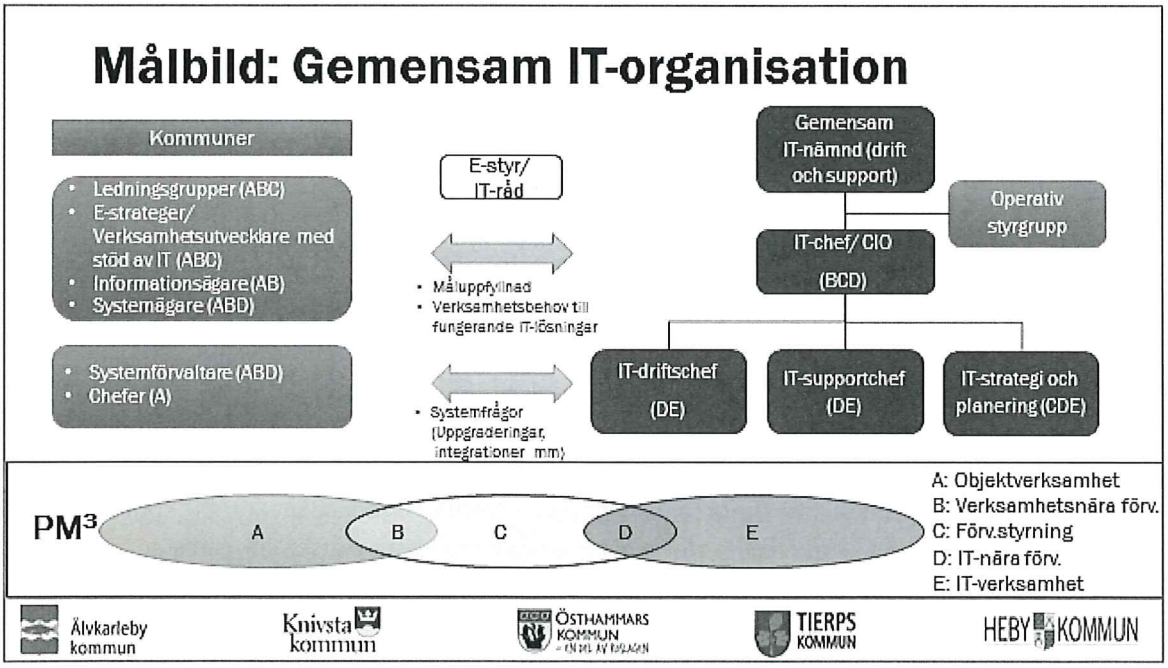
- Att sköta intern prioritering av verksamhetsutveckling med stöd av IT och medverka i den gemensamma styrningen och prioriteringen tillsammans med övriga kommuner gentemot IT-drift och support.
- Att dela den gemensamma målbilden för den gemensamma IT-nämnden.
- Under projekttiden bistå med resurser för att införa pm^3 i sin organisation.

Gemensamma IT-nämndens ansvar

- Vara lyhörda, flexibla och kundorienterade till samtliga deltagande kommuner.
- Agera i enlighet med gemensamma prioriteringar och inte starta egna projekt utan godkännande.
- Ansvara för drift- och support inklusive IT-arkitektur, IT-strategi, gemensamma e-tjänsteplattformen och ge förslag till IT-lösningar till verksamheternas behov efter omvärldsspaning och dialog.
- Agera för det gemensamma bästa i form av teknik och kostnad.

Målbild organisation och struktur i förstudiens förslag:

Förstudiens bedömning är att rätt kompetenser för den gemensamma IT-nämnden finns i organisationerna och ingen extern rekrytering är nödvändig.

Den gemensamma nämnden får en gemensam budget för hela verksamheten, dock kommer att tidigare upphandlade avtal och tidigare fasta kostnader behöva bäras av respektive kommun separat från den gemensamma budgeten.

E-styr/ IT-råd är det gemensamma forumet för att föra strategiska dialoger och beslut om prioritering per kommun gentemot IT-organisationen. Kommunen leder detta forum. Det rekommenderas att utgå från Knivsta-Hebys modell för E-styr och införa i alla kommuner. Liknande forum finns även i Östhammar och Älvkarleby också. Kommunernas samtliga E-styr bör träffas två gånger per år för att föra strategiska övergripande diskussioner och prioriteringar för att hitta

synergieffekter och sprida goda exempel. Ordföranden i E-styr bör sitta i kommunens ledningsgrupp eller vara representerad i denna när digitalisering och IT-frågor lyfts upp.

Operativ styrgrupp fungerar som ett arbetsutskott till gemensamma nämnden. Här förs en strategisk dialog och tas beslut inom delegation om övergripande prioriteringar och verksamhetsplan, budget och personalfrågor övriga beslut lyfts till den gemensamma nämnden. Denna styrgrupp bemannas av respektive kommuns kommunchef eller av denne utsedd person.

CIO/ IT-chef är chef för hela den gemensamma verksamheten och ytterst ansvarig för att leda verksamheten inklusive personal, ekonomi och måluppfyllelse. Denna person har i uppdrag att väva ihop teknik, kultur och arbetssätt på ett enhetligt sätt med kunder och medarbetares bästa i fokus. Den är länken mellan IT och verksamheten på ett generellt plan från IT-organisationen.

Rekommendationen är att CIO/ IT-chefen eller annan utsedd person från nämnden sitter i E-styr/ IT-råd i samtliga kommuner.

Chef IT-strategi och planering (stf CIO/IT-chef) samlar strategiska resurser som förvaltningsledare, projektledare, IT-strateg, IT-arkitektur och IT-säkerhet. Ska säkerställa att förvaltningsmodellen fungerar och är implementerad, säkerhet och arkitekturfrågor. Representerar hela nämndens frågor i dessa områden och är ersättare till IT-chefen i strategiska dialoger med kommunerna.

IT-driftschef är ansvarig för att den dagliga driften och strategiskt säkerställande av den tekniska miljön och delta i eller leder utvecklingsprojekt och förse dessa med rätt teknisk kompetens.

IT-supportchef är ansvarig för supportdesk och fälttekniker, bemötande av verksamhetens kunder. Ansvarig för att få gemensam support och service desk till deltagande kommuner

Förslag kring lokaler och placering

1. Multilokalisering av gemensam nämnd, det vill säga både operativ och strategiska resurser ska finnas på plats i samtliga kommuner om möjligt.
2. Gemensamma serverparken byggs upp där det är lägst kostnad för önskad kvalitet. Antingen i Tierp då kostnaderna för detta blir lägst där då högst standard på existerande lösning, alternativt köpa infrastruktur som tjänst Detta får bli ett senare beslut. En redundant lösning kommer också att krävas så görs det i egen regi är troligen serverhallen i Knivsta platsen för denna.
3. Nämndplacering är öppen och får beslutas politiskt. En fördel i styrning och dialog är om kommunen som agerar värdkommun har vidhängande förvaltning direkt mot den gemensamma IT-nämnden. Detta har i dagsläget endast Östhammars kommun.

Ekonomi

Det har i denna förstudie inte varit möjligt att analysera ekonomiska förutsättningar för denna nämnd.

Grundprincipen bör vara att den gemensamma nämnden får en gemensam budget för hela verksamheten, dock kommer att tidigare upphandlade avtal och tidigare fasta kostnader behöva bäras av respektive kommun separat från den gemensamma budgeten till dess att dessa kostnader är utfasade. Därefter så är det viktigt att respektive kommun bär sina egna kostander. Det vanligaste sättet för att fördela drift- och supportkostnader är att använda fördelningsnyckeln antalet

arbetsplatser eller kommuninvånare. Specifika projekt och arbetsinsatser som ligger utanför generell drift och support kommer att behöva debiteras separat via en överenskommen taxa.

Det är viktigt att uppnå att alla kommuner känner sig som vinnare ekonomiskt av denna sammanslagning så att inte den kommun som har en dyrare kostnad idag för IT blir stor vinnare på de andras bekostnad.

Bedömningen är att kostnaderna inte kommer att gå upp vid en sammanslagning utan snarare kunna sänkas alternativt få ut mer för existerande budgetar. Dock så kommer vissa konsolideringskostnader kring infrastruktur och teknik samt kostnader om rör projektinförandet att uppstå. En grov uppskattning är att en budget på 5 miljoner kronor behövs för perioden 2017-2019.

Fördelar

- Möjliggör de aktuella behoven och visualiserar en långsiktig lösning. Detta genom att nyttja den ordning och reda i IT drift och support och teknikkunnande som finns i Tierp-Älvkarleby till att stötta Östhammar direkt med sin tekniska skuld.
- Skapar en tydlighet i gränssnitten mellan nämnd och respektive kommun samt enhetlig och tydlig IT-styrning . Använder de goda exemplen i Knivsta-Heby och Östhammar inom IT-styrning och förvaltningsmodell. Skapar en trygg och effektiv IT-styrning genom att den IT-strategi- och planeringskontoret skapas.
- Erbjuder deltagande kommuner bra stöd för att kunna fokusera på verksamhetsutveckling/ digitalisering.
- Effektivt användande och möjlighet att ge stimulerande uppdrag till svårrekryterade nyckelkompetenser. IT-säkerhet, IT-arkitektur mm är nycklar för att kunna möta det moderna samhällets krav på digitalisering, öppna data kombinerat med att klara integritetskraven. Dessa resurser är dyra att ha per kommun och det är svårt att uppehålla nödvändig kompetens och stimulans om det är blandtjänster.

Nackdelar/ Risker

- Att utvecklingen av IT går långsamt på grund av en byråkratisk och krånglig beställningsprocess när fem kommuner ska komma överens.
- Utmaning i att enas om gemensam arbetskultur och processer i den större skapade arbetsgruppen, speciellt då den är lokaliserad på fem orter.
- Att kostnadsfördelningen kan upplevas orättvis i specifika projekt och områden.

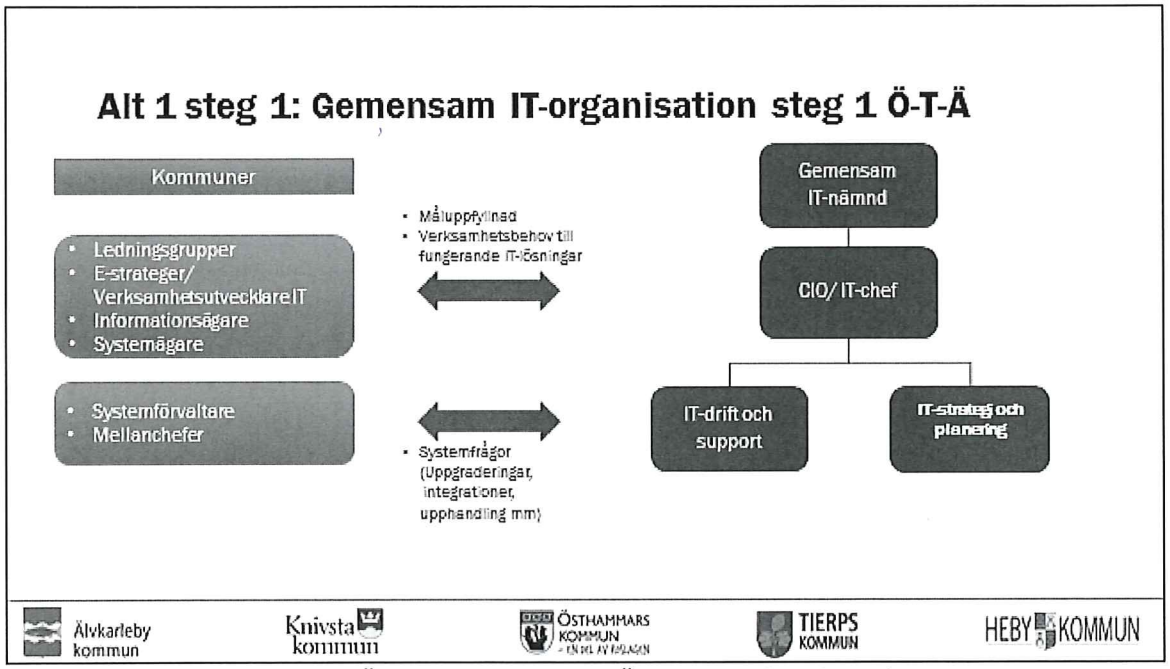
Alternativ till att nå långsiktiga målbilden

Det finns två olika alternativa förslag till att nå målbilden till 2021. Antingen genom att skapa först en gemensam nämnd för Östhammar-Tierp-Älvkarleby eller slå ihop direkt en gemensam nämnd med olika drift-och supportmiljöer till nästa steg som är en fullskalig gemensam IT-organisation för alla fem kommunerna. I bägge fallen så rekommenderas att använda de IT-chefsresurser som finns tillgängliga i dagsläget.

Alternativ 1: Först Ö-T-Ä nämnd sedan Ö-T-Ä-K-H

En sammanslagning av de fem kommunernas IT-verksamhet föreslås i två steg organisatoriskt. Det första steget är att skapa en gemensam IT-nämnd för de Östhammar, Tierp och Älvkarleby. De tre kommunerna har en gemensam CIO/IT-chef som är ansvarig mot nämnden med två chefer under sig, en hanterar drift och support och en planering och strategi.

Steg 1: Östhammar-Tierp-Älvkarleby

Gemensam IT-organisation för Östhammar, Tierp och Älvkarleby från och med 1 januari 2018.

Den gemensamma nämnden kan om så önskas att flyttas till Östhammar då verksamheten då blir direkt vidhängd den gemensamma nämnden. Den får en gemensam budget för hela verksamheten, dock kommer att tidigare upphandlade avtal och tidigare fasta kostnader behöva bäras av respektive kommun separat från den gemensamma budgeten. Om tidplanen ska vara möjlig till 1 januari 2018 så behöver det ses som om att Östhammar går in i existerande nämnd för Tierp och Älvkarleby och beslutsunderlag måste fram mycket snabbt till alla tre kommunerna, mer realistiskt är den gemensamma nämnden 1 januari 2019 men större delen av samarbetet sätts igång så fort som möjligt.

CIO/ IT-chef får en likadan roll som i långsiktiga målbilden dock i mindre omfattning.

Älvkarleby kommun | Knivsta kommun | Östhammars kommun – en del av Roslagen | Tierps kommun | Heby kommun

Chef IT-strategi och planering får en likadan roll som i långsiktiga målbilden dock i mindre omfattning. För dessa tre kommuner skulle vara möjligt att ha samma person för IT-chef och IT-strategi och utveckling.

IT-drift och supportchef är ansvarig för att den tekniska miljön och paketering och bemötande av verksamhetens kunder. Ansvarig för att få gemensam support och service desk till deltagande kommuner.

Nämnden kan vara igång 1 januari 2018 men rekommenderad start är 1 januari 2019 och budgeteras som de IT-centrums plus Östhammars existerande IT-budgetar. Inga merkostnader uppskattas dock kommer att vissa åtgärder att krävas som får följande konsekvenser:

- Förseningar av vissa pågående projekt
- Tidigareläggning av bredandsprojekt i Älvkarleby som medför tidigare kostnader.

Det som inte kommer att vara möjligt att lösa till 1 januari 2018 är:

- Framförallt att driftsmiljön inte är enhetlig, dock så kan ett gemensamt gränssnitt i forma av supportdesk mm finnas på plats gentemot kunderna. Tekniska konsolideringsprojektet behöver pågå åtminstone till sommaren 2018.
- Förvaltningsprocesser i kommunernas organisationer, dvs pm^3 i Tierp och Älvkarleby kommer inte att vara införda fullt ut.

Steg 2: Sammanslagning alla fem kommuner till målbilden

För att nå målet med samverkan och digitalisering fullt ut så följer nästa steg att slå samman alla fem kommunernas IT-verksamhet, vilket skulle vara möjligt tidigast från 1 januari 2021 då det är stora skillnader i tekniska miljöer och upphandlade avtal som reglerar vissa delar. Samt det är ansträngande för medarbetarna att ha omorganisationer för tätt inpå varandra.

Nu är omfattning av personal och uppdrag så pass stort att det är nödvändigt att dela på IT-chef och chef för strategi och planering samt support- och driftsfrågor.

Projekt ÖTÄ februari 2017 – dec 2017

För att det ska fungera praktiskt att slå ihop Tierps/ Älvkarlebys IT-verksamhet med Östhammars så kommer det att behöva omfördelas i roller för att klara med löpande verksamhet samtidigt med sammanslagningen under 2017. För att undvika köp och sälj mellan kommunerna så föreslås att nyckelroller får tjänstledigt och delade anställningsavtal. (Det är fullt möjligt att samfinansiera dessa också, dock måste det först kontrolleras gentemot kommunallagen.

I huvudsak berörda personer är Lars-Erik Andersson, Dan Malmberg-Jansson och Anders Millerjord.

Några personer till kan vara aktuella för delade tjänster men det får fortsatta arbetet utvisa. Men ett samarbete på givande och tagande kommer att krävas av många inblandade roller.

Projektmål Ö-T-Ä 2017

För att möjliggöra en gemensam organisation från den 1 januari 2018/2019 så behöver arbetet påbörjas inom kort för att skapa samsyn och förståelse kring processer, kultur, styrning och IT-miljö

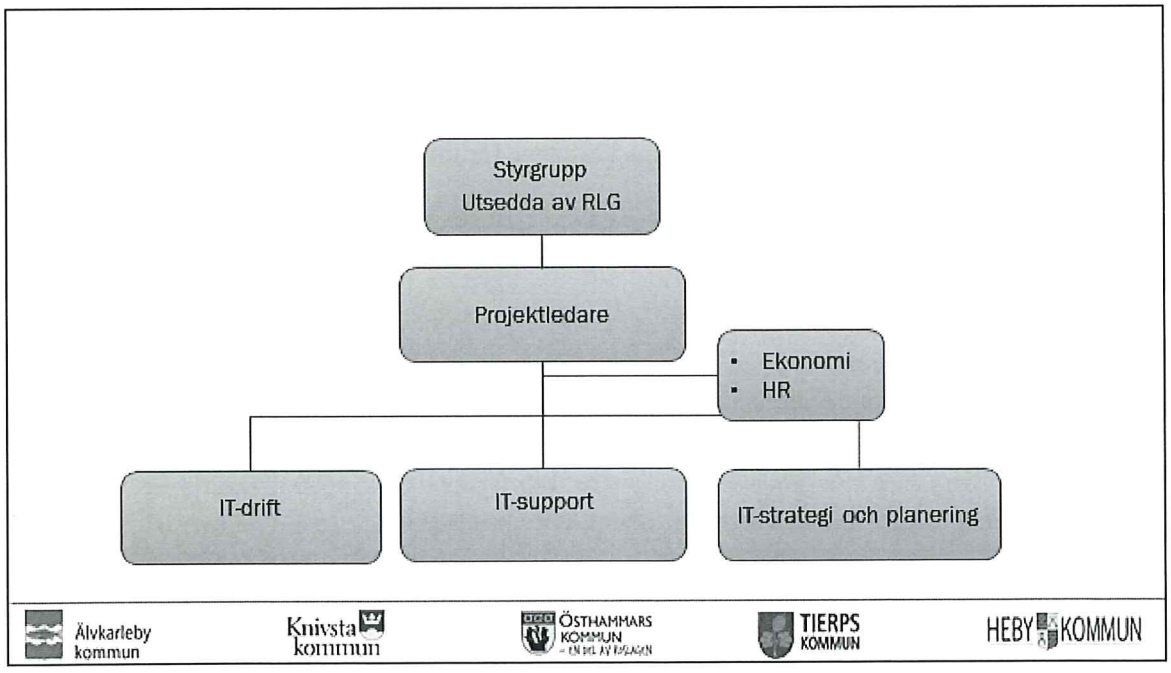
med mera. Även den långsiktiga målbilden med en helt gemensam organisation inkluderande tekniska miljön behöver ca tre-fyra år för att gå igenom på ett lyckat sätt och behöver påbörjas nu.

Förslaget är att skapa en gemensam projektorganisation för 2017 som består till största delen av ledande linjeorganisation som hanterar detta.

- Skapa gemensam drift- och supportmiljö för Östhammar, Tierp och Älvkarleby. Hantera den tekniska skulden för Östhammar.
- Drift- och supportmiljön som skapas ska vara skalbar till att vid senare tillfällen kunna slås ihop med Knivsta-Hebys.
- Hög delaktighet från personal och en trygghet i att projektet ska bemannas av ledande roller från linjeorganisationen.
- Utreda och föreslå placeringsort för den gemensamma nämnden, inkluderande framtagande och förankring av nytt reglemente.

Projekt 2018-2020: ÖTÄ-KH

- En extern projektledare med administrativ och juridisk kompetens behöver anlitas.
- Skapa förutsättningar för en gemensam IT-miljö och dess strategi och planering till 1 januari 2021 inkluderande förvaltningsledare, IT-arkitektur, IT-säkerhet, IT-projektledning, IT-strategi, införande av gemensam systemförvaltningsmodell.
- Skapa förutsättningar för en gemensam nämnd från 1 januari 2021 med styrning, ekonomi, mål mm.
- Påbörja utbildningar, processer och värdegrundsarbete för den gemensamma verksamheten.

Projektgrupp 2018-2020.

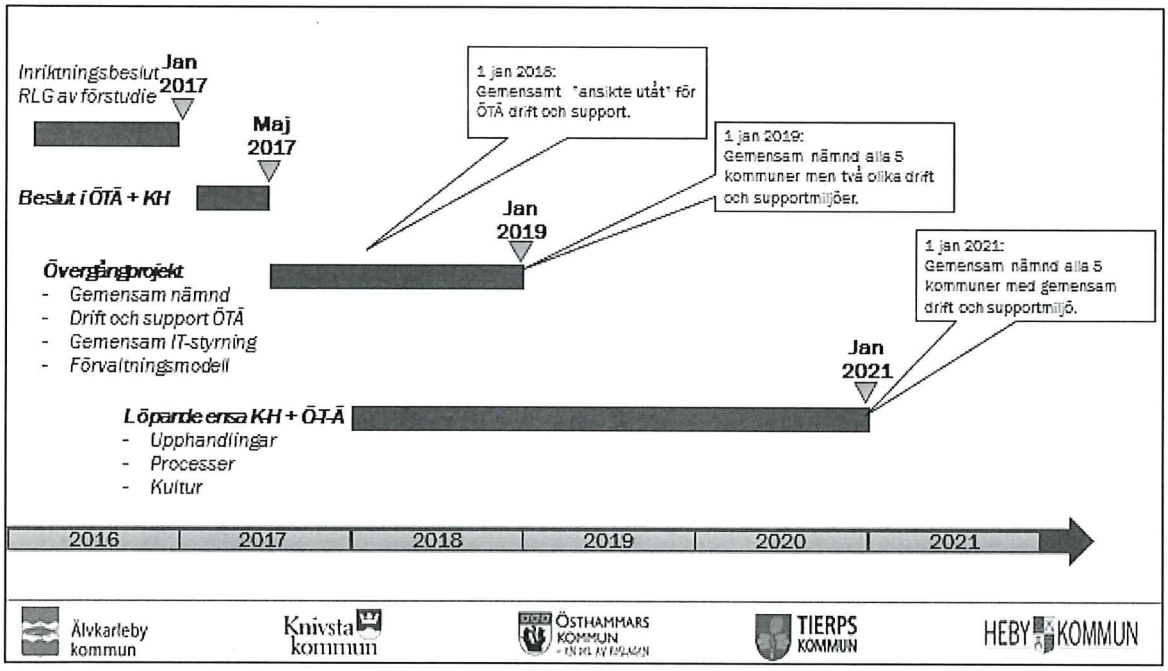
Projektgruppen bemannas med fördel med personer från linjeorganisation förutom projektledaren. för att säkert synka ihop de olika verksamheternas behov in i linjen. Det kommer att behövas ett utpekat stöd inom ekonomi och HR.

Älvkarleby kommun | Knivsta kommun | Östhammars kommun – en del av Roslagen | Tierps kommun | Heby kommun

I praktiken…

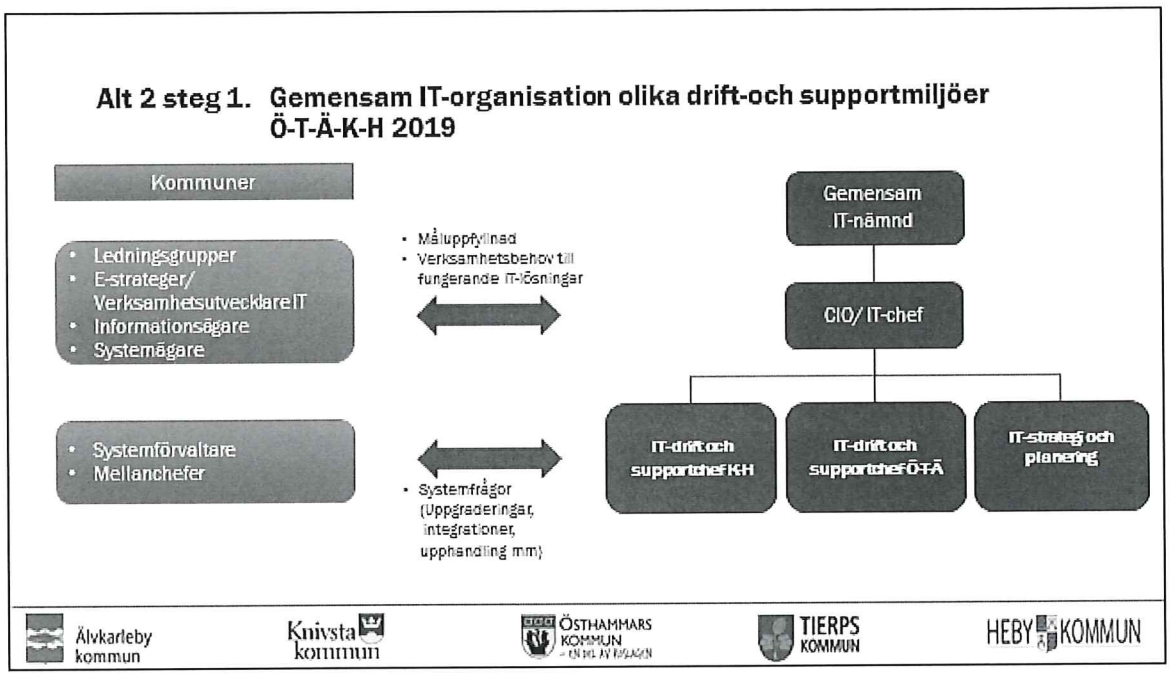
- Behöver dela anställningsavtal på ett antal ledande tjänster, men inte förändra flertalets anställning och arbetsuppgifter eller skapa nya. Alternativt så samfinansieras dessa tjänster av kommunerna för att underlätta för personelen, men tveksamt om det är förenligt med LOU.
- Investeringar som behöver göras i tekniska miljöer får delas mellan kommunerna. Gällande ramavtal – olika leverantörer? Vid behov får upphandlingar göras gemensamt.
- Hur delar vi projektkostnaderna?

Tidplan alt 1

Alternativ 2: Direkt en gemensam IT-organisation för alla fem kommuner

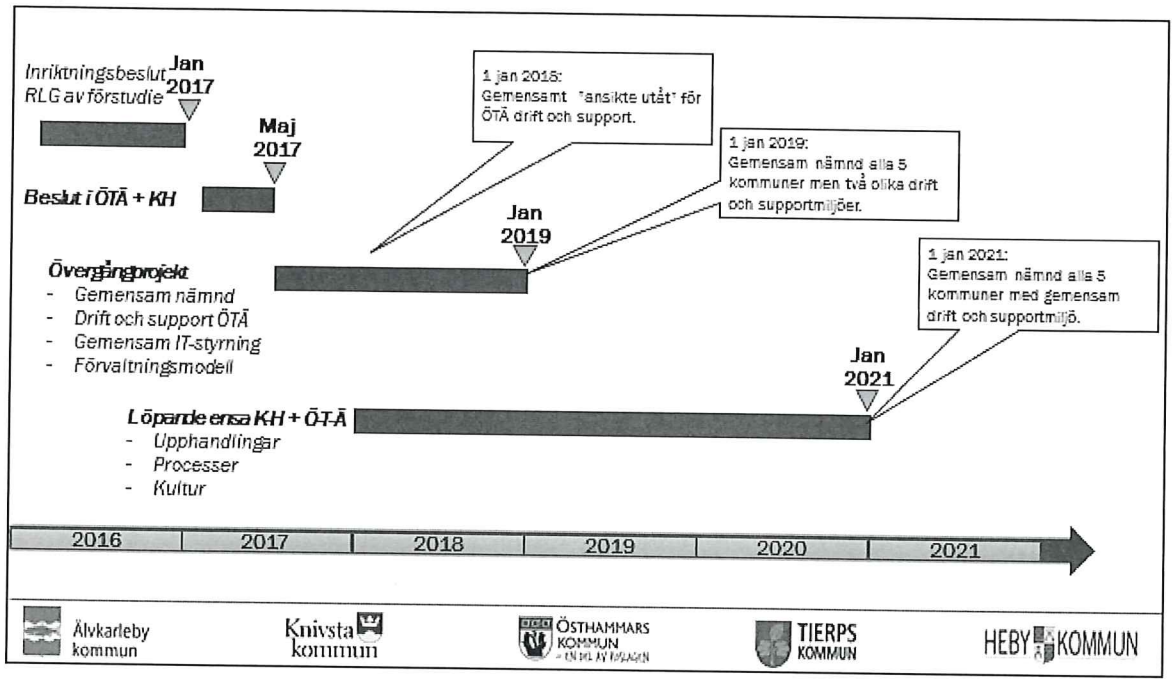
En sammanslagning av de fem kommunernas IT-verksamhet inom drift och support föreslås att göras i två steg organisatoriskt. Det första steget är att skapa en gemensam IT-nämnd för de fem kommunerna som har en gemensam tjänsteman/ IT-chef som är ansvarig mot nämnden men med två skilda tekniska miljöer för drift och support. Ett gemensamt IT-strategikontor inrättas för att styra IT så att en gemensam kultur, processer och teknisk miljö kan byggas ihop under löpande arbete.

Nästa steg är att skapa målbilden, den fullt utbyggd gemensam organisation inkluderande den tekniska miljön och då kommer troligen att personalstyrkans storlek kräva två separat underchefer men som delas upp på en driftsenhet och en supportenhet.

Älvkarleby kommun | Knivsta kommun | Östhammars kommun – en del av Roslagen | Tierps kommun | Heby kommun

Tidplan Alternativ 2

Jämförelse alternativ 1 och alternativ 2

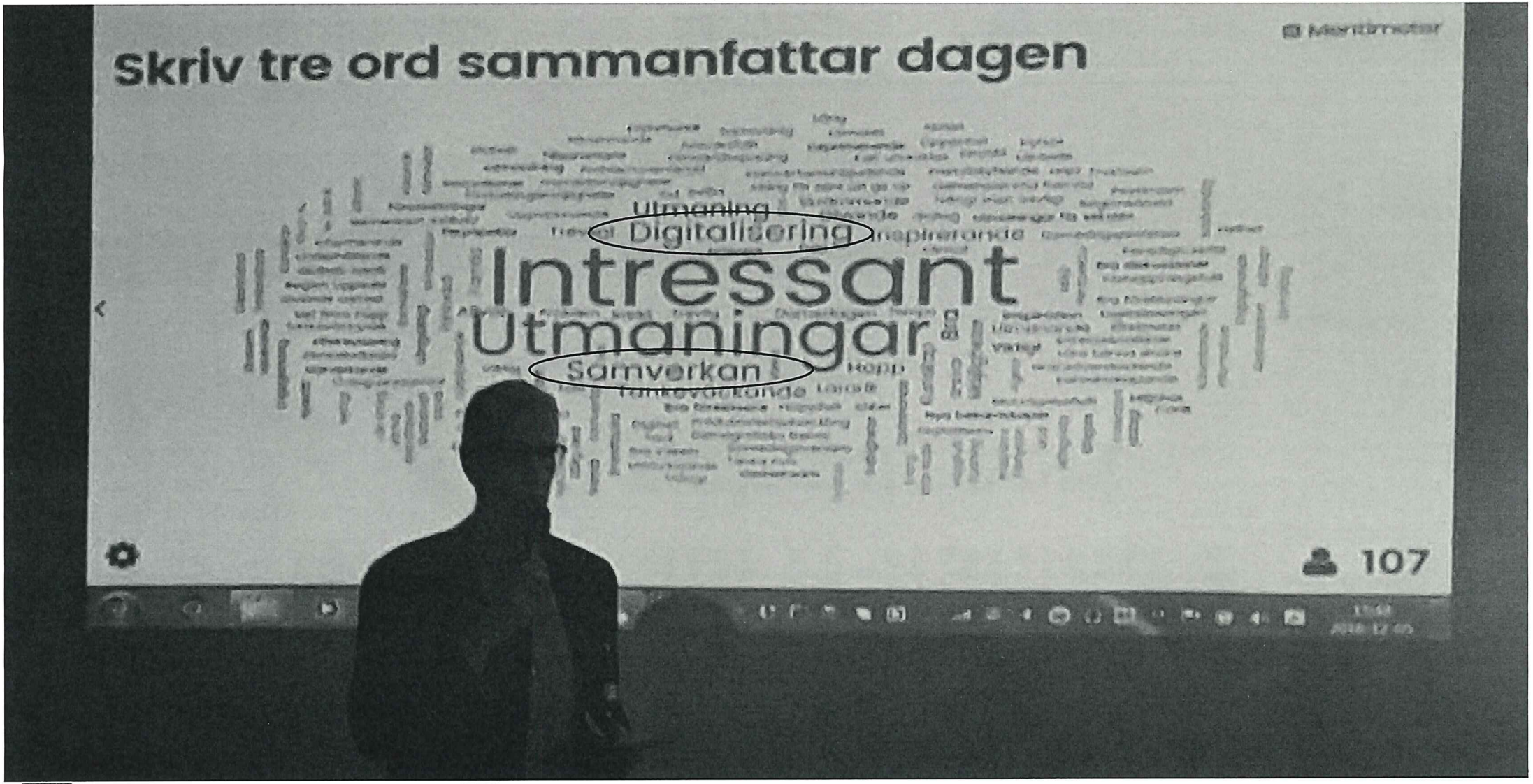
Alternativ	Alt 1. Nämndsammanslagning i två steg	Alt 2. Gemensam nämnd för 5 kommuner i ett steg
Fördelar	1. Tid att fokusera på en sak i taget. Löser Ö-T-Ä gemensamma behov snabbare. 2. Långsiktig lösning som erbjuder mer tid till kompetensutveckling framförallt inom strategiska områden och till IT-verksamhetens resa från teknikfokus till tjänste- och processorienterade. 3. Mindre risk för otillåtna direktupphandlingar i Ö-T-Ä	1. Snabbare förändringsprocess för att tidigare lägga fokus på leverans i vardagen för IT-verksamheten. 2. En nämndsammanslagning i takt med politisk omorganisation efter valet 2018 3. Alla fem kommuner delaktiga från början och målbilden blir troligen av.
Nackdelar	1. Personalen får omorganisation i två steg vilket kan leda till otrygghet. 2. Blir den långsiktiga lösningen av med alla 5 eller kommer det att ändras på vägen? 3. Kan påverka pågående projekt inom framförallt Tierp, Älvkarleby och Östhammar. På grund av snabba projektet under 2017.	1. Investeringar och kostnader innan gemensam nämnd, risk för otillåtna direktupphandlingar och oenighet. 2. Längre initial projekttid med delade anställningar mm, kan skapa otydlighet. 3. Tight tidplan att få med alla fem kommuner, hinner underlag och material tas fram för att få väl förankrade beslut och hinner IT med i att skapa önskade kompetener, arbetssätt och kultur?

Gemensam IT-nämnd ?
-drift och support

Slutpresentation

Mathias Rönngren

2017-01-13

Älvkarleby kommun

Knivsta kommun

Östhammars kommun – en del av Roslagen

Tierps kommun

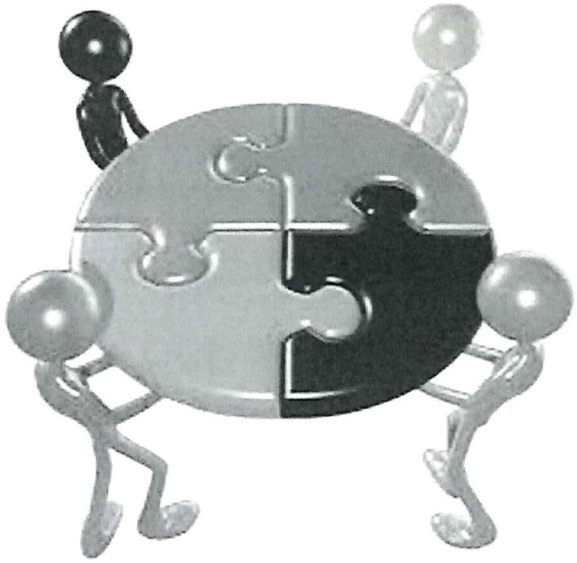
Heby kommun

Uppdrag från RLG

1. Utreda om och hur Östhammar kan ha gemensam IT-support och drift tillsammans med Tierp och Älvkarleby från och med 1 januari 2018. Föreslå projektplan, omfattning och styrning
2. Utreda och föreslå en långsiktig plan för ett samarbete inom området mellan alla fem kommunerna: Älvkarleby, Östhammar, Tierp, Heby och Knivsta.

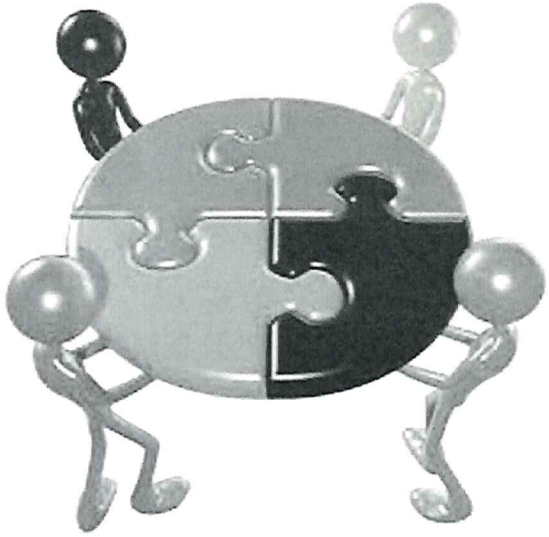
Rätt förutsättningar för gemensam nämnd

- Gemensam målbild och mått
- Gemensam styrning och standardiserade processer
- Respektfull relation
- Önskan att arbeta tillsammans

➡ Rent statistiskt ett mer långvarigt förhållande än ett äktenskap

Rätt förutsättningar för gemensam nämnd

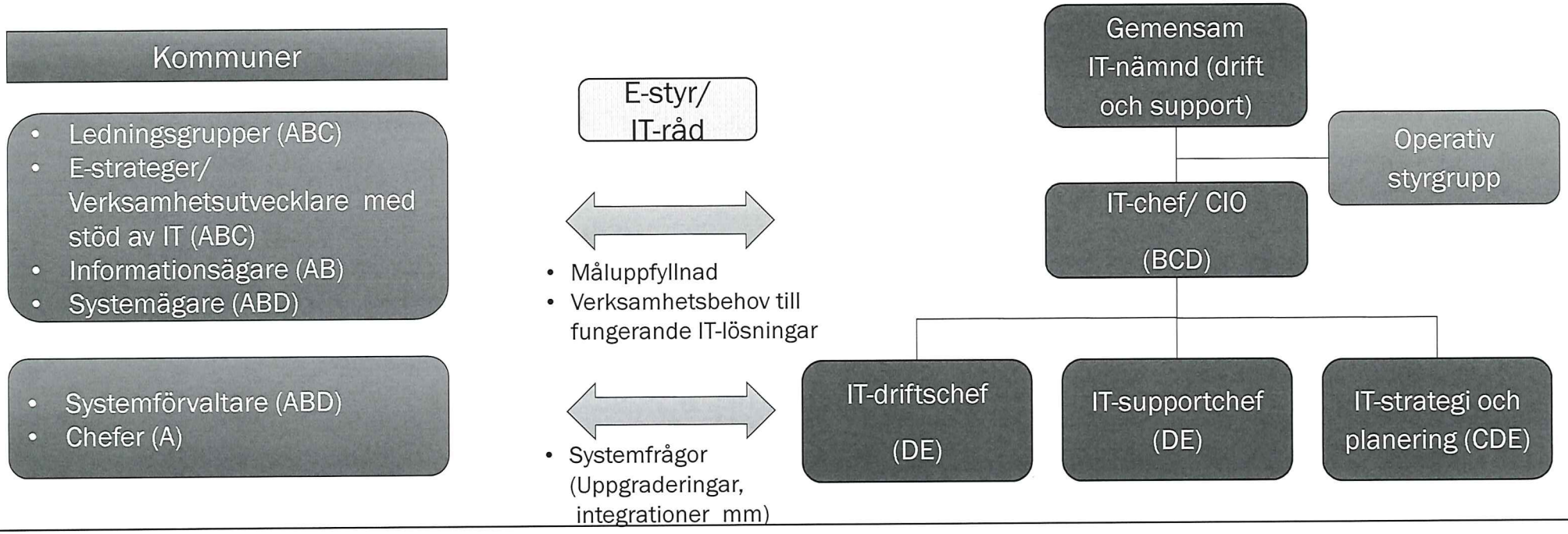

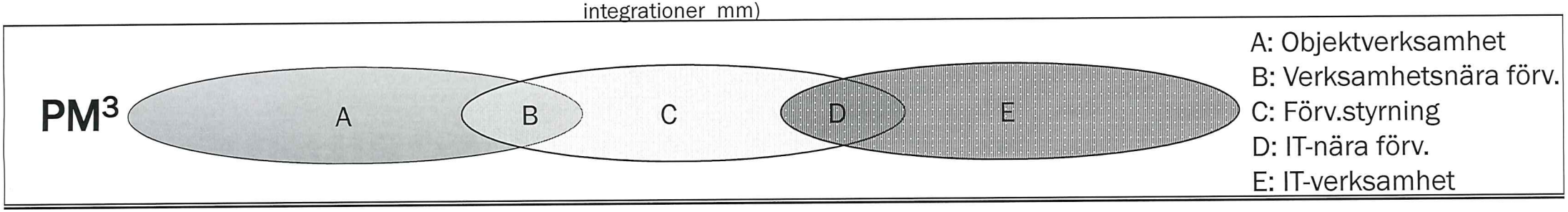
- **Gemensam målbild och mått**
  - Samarbete på politisk nivå i planering => Knivsta-Heby
- **Standardiserad gemensam styrning och processer**
  - Systemförvaltningsmodell (pm^3) => Östhammar
  - Drift och supportprocesser (ITIL) => Tierp-Älvkarleby
  - IT-strategi: Arkitektur, säkerhet mm
- **Respektfull relation**
  - Inte en kommuns IT och fyra som får vara glada att få vara med.
  - Lokal närvaro på samtliga kommuner
- **Önskan att arbeta tillsammans**
  - Vi, inte 5 separata kommuner. Dra nytta av de olika kompetenserna som finns tillsammans

Målbild

- Ordning och reda i IT drift och support
  - Bra kvalitet på leveranserna och konkurrenskraftig kostnad
  - Tydlighet i gränssnitten mellan nämnd och respektive kommun även i enhetlig och tydlig IT-styrning behövs.
  - Trygghet genom lägre sårbarhet och mindre beroende av externt stöd.
- Erbjuder deltagande kommuner bra stöd för att kunna fokusera på verksamhetsutveckling/ digitalisering.
- Effektivt nyttjande av regionala IT-resurser för ökat regionalt samarbete inom alla frågor rörande digitalisering.

Målbild: Gemensam IT-organisation

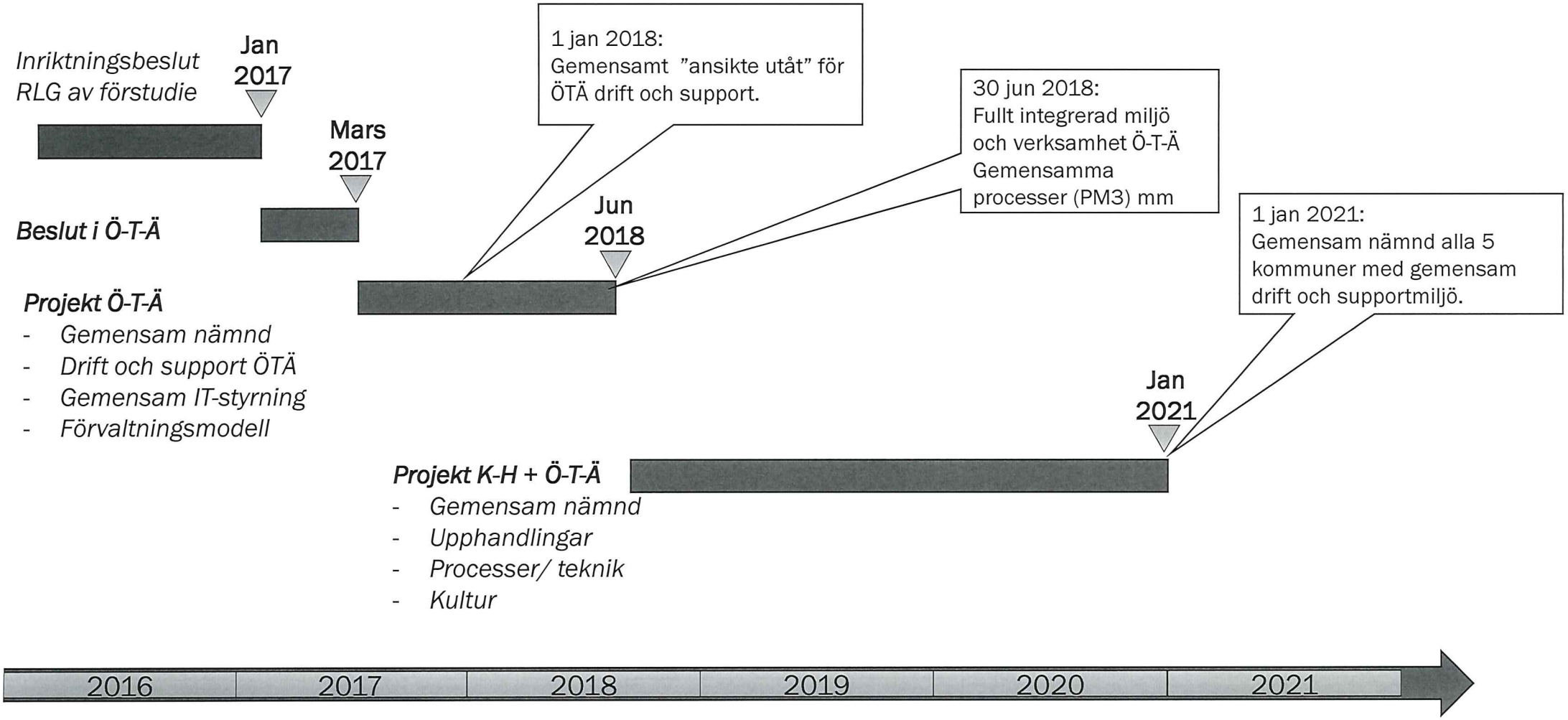

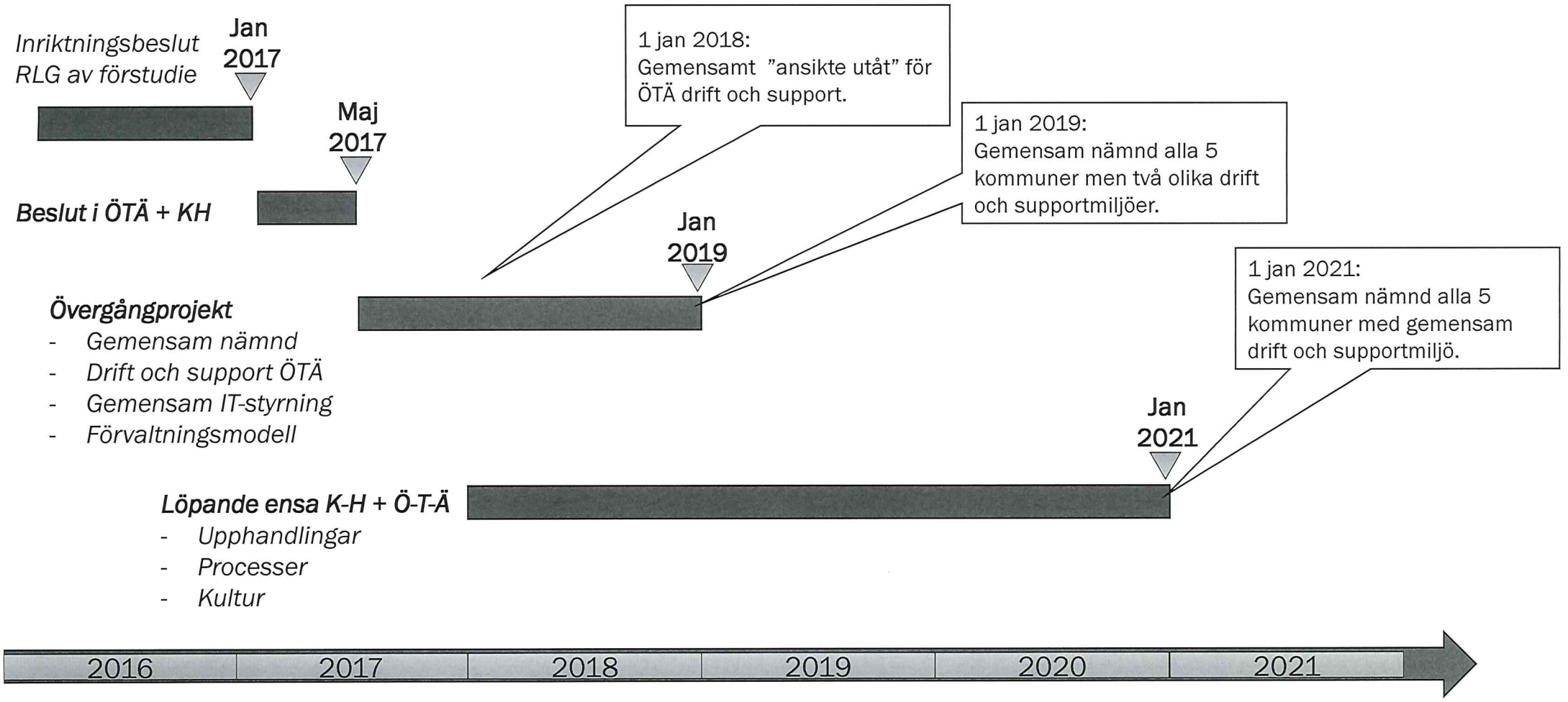
Älvkarleby kommun
Knivsta kommun
Östhammars kommun – en del av Roslagen
Tierps kommun
Heby kommun

2 alternativ

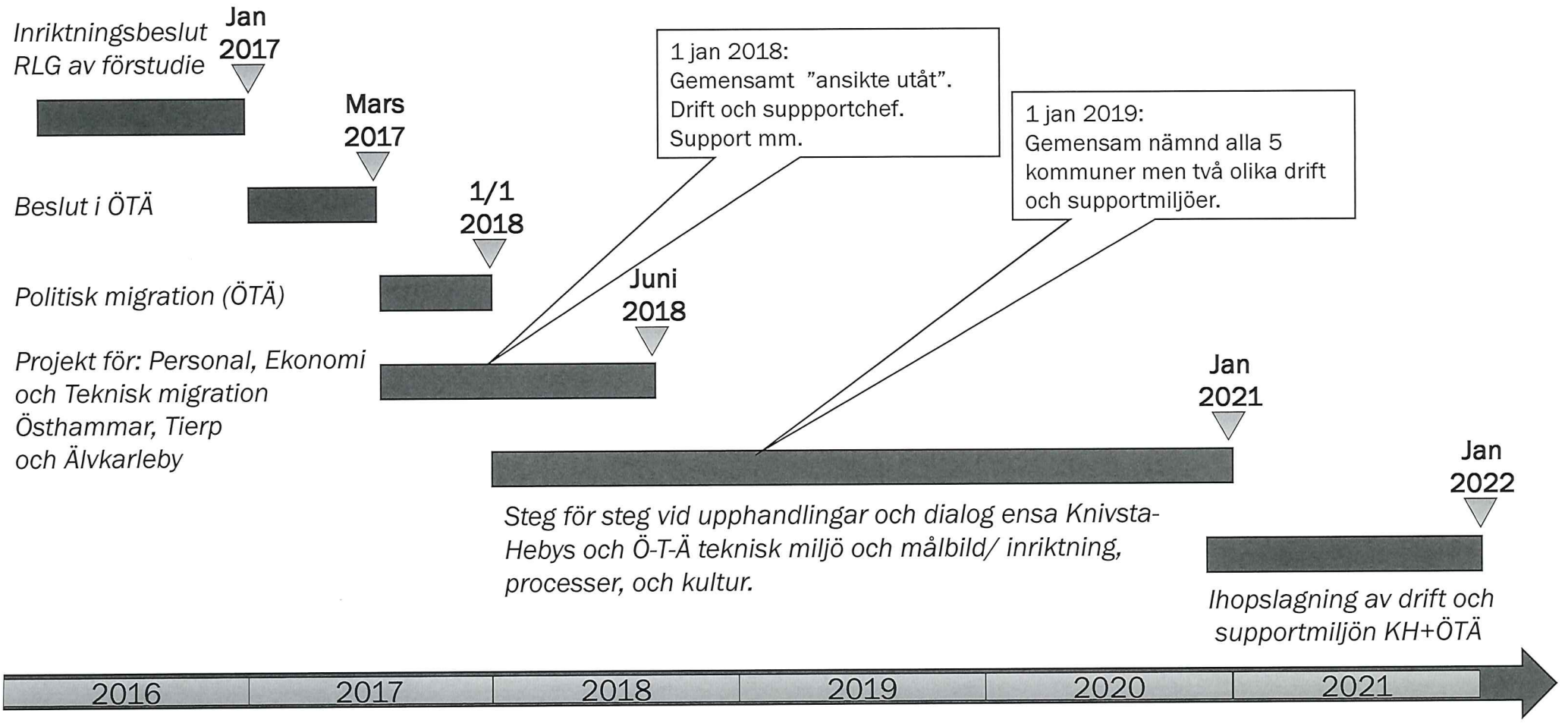
- Snabb sammanslagning Östhammar + Tierp/ Älvkarleby. Därefter alla fem.
  - Ganska ”enkel” sammanslagning under 2017 och 2018.
  - Litet behov av extern projektledare.
  - Existerande IT-budgetar räcker.
  - Större sammanslagning långt fram i tiden och osäker.
  - Omorganisation två gånger
- Mer tid för att slå samman alla fem kommuners IT på en gång.
  - Större projekt och osäkerheter. Extern projektledare behövs.
  - Snabbare nå synergieffekterna med gemensam organisation för alla fem.
  - Tydligare för medarbetare.

Älvkarleby kommun
Knivsta kommun
Östhammars kommun – en del av Roslagen
Tierps kommun
Heby kommun

Älvkarleby kommun
Knivsta kommun
Östhammars kommun – en del av Roslagen
Tierps kommun
Heby kommun

Älvkarleby kommun

Knivsta kommun

Östhammars kommun – en del av Roslagen

Tierps kommun

Heby kommun

Övergripande konsekvens unikt per kommun

- Östhammar:

Investera i sin tekniska miljö, skapa tydlighet i gränssnittet gentemot nämnd.

- Tierp:

Behöver tydliggöra och stärka sin verksamhetsutveckling med stöd av IT. Införa PM^3.

- Älvkarleby:

Behöver stärka sin egen verksamhetsutveckling med stöd av IT och gränssnitt gentemot nämnd. Ev. fortsätta köpa den från nämnden och införa PM^3 .

- Knivsta: Minska konsultberoendet och införa PM^3.
- Heby: Införa PM^3 och e-styr.

Beslutspunkter

- Önskad målbild rätt formulera i omfattning och struktur?
- Vilket alternativ, skapa först Östhammar-Tierp och Älvkarleby och alla fem kommuner i nästa steg eller ta alla fem kommuner i ett steg?
- Utredning av nämndplacering ska det ske eller ska kommundirektörerna föreslå lösning?
- Intern eller extern rekrytering till nya organisationen?
- Projektledaren, hur anlita? Koordinatorn eller separat anställning? Denna resurs behövs främst om alternativ 2 (alla fem kommuner ska tillsammans direkt.) och behöver finnas på plats snabbt.
- Om alternativ 2:
  - Finansiering av införandeprojekt (exkl existerande kostnader, ca 5 mn kr på 2 års projekttid), hur ska den fördelas på deltagande kommuner? (Jämnt eller enligt befolkning).
  - Ska den långsiktiga gemensamma målbilden tas formellt beslut om i alla fem kommunernas fullmäktige under 2017?

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-04-12	SN-2015-50	1 (2)

PwC, Anders Törnqvist
Socialförvaltningen, Rebecka Modin

Se sändlista

Remiss: förslag till äldreplan för Östhammars kommun 2018-2022

Kommunstyrelsen har gett Socialnämnden i uppdrag att ta fram förslag till en ny äldreplan att gälla från och med år 2018. Den nya äldreplanen beräknas antas av Kommunfullmäktige i november 2017.

Inlämning av remissvar/synpunkter

Äldreplanen är ett övergripande styrdokument. Det gör att beskrivningarna, viljeinriktningarna och ambitionerna inte behandlar detaljfrågor. Förslaget i äldreplanen är att det av varje nämnds verksamhetsplan ska framgå hur nämndens mål och aktiviteter bidrar till att förverkliga äldreplanens ambitioner och därmed bli mer detaljerade.

För sammanställningen av remissvaren och det fortsatta arbetet med äldreplanen är det önskvärt att:

- synpunkter som rör ett visst område tydligt kopplas till relevant område, t.ex. med hänvisning till rubrik eller sidnummer.
- synpunkter och förslag rör den tidsperiod som äldreplanen är tänkt att gälla, det vill säga 2018-2022.
- övergripande synpunkter markeras som övergripande.
- kommunens nämnder särskilt ger förslag till viljeinriktningar och ambitioner inom de olika områdena.

Svar skickas senast 31 juli 2017 till socialnamnden@osthammar.se
Ange ”remissvar äldreplan” eller diarienummer SN-2015-50.

Bakgrund

Syftet med äldreplanen är att skapa långsiktig handlingsberedskap för att möta utveckling av de äldres livssituation i kommunen. Planen omfattar hela kommunens verksamhet. Under arbetet med förslag till äldreplan har omvärldsbevakning, sammanställning av olika underlag och möten för att samla in synpunkter genomförts.

Frågor besvaras av

Anders Törnqvist, PwC, anders.tornqvist@pwc.com
Rebecka Modin, socialförvaltningen, rebecka.modin@osthammar.se

Bilagor

Remissversion av Äldreplan för Östhammars kommun 2018-2022 – det goda livet på äldre dar

Sändlista

- Politiska partier i kommunfullmäktige
- Kommunstyrelsen med önskemål om remissvar från:
  - Kommunledningsförvaltningen
  - Tekniska förvaltningen
  - Kommunala pensionärsrådet och kommunala rådet för funktionsnedsatta
- Barn- och utbildningsnämnden
- Bygg- och miljönämnden
- Kultur- och fritidsnämnden
- Socialnämnden
- PRO, föreningar inom kommunen
- SPF, föreningar inom kommunen
- HSO
- Gimo finska förening
- Dannemora-Österby finska förening
- Allmänhet och organisationer, via kommunens webbplats

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

PwC Anders Törnqvist

Datum	Dnr	Sid
2017-04-12	SN-2015-50	1 (34)

Inledning 3
Bakgrund och syfte 3
Arbetssätt, genomförande 4
Omvärld och nuläge 4
Befolkningsutveckling 4
Östhammars kommun 5
Befolkningsutveckling i kommunen 5
Alunda 6
Gimo 7
Öregrund 7
Österbybruk 8
Östhammar 8
Småorter och landsbygd inland och kustland 9
Småorter och landsbygd inland 9
Småorter och landsbygd kustland 10
Slutsatser angående befolkningsutveckling och befolkningsstruktur 10
Särskilt boende 10
Hjälpinsatser i eget boende 12
Faktorer som påverkar möjligheter till ett gott liv som äldre 12
Kostnadsaspekter 13
Delaktighet och inflytande 14
Sammanfattande synpunkter på delaktighet och inflytande från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 14
Ett gott liv som äldre betyder att: 15
Fysisk planering 16
Infrastruktur och trafikplanering 16
Digital infrastruktur, välfärdsteknologi 16
Färdtjänst 16
Utemiljöer och fritid 17
Sammanfattade synpunkter på fysisk planering från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 18
Ett gott liv som äldre betyder att: 18

REMISSUPPLAGA

Bostäder 20
Kvarboende, bostadsanpassning 22
Sammanfattade synpunkter på bostäder från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 22
Ett gott liv som äldre betyder att: 23
Kultur och mötesplatser 24
Kultur 24
Mötesplatser 24
Sammanfattade synpunkter på kultur och mötesplatser från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 25
Ett gott liv som äldre betyder att: 25
Omsorg och service 26
Omsorg 26
Service 26
Maten och måltiden 27
Kompetens och personal 27
Anhöriga och närstående 28
Sammanfattade synpunkter på omsorg och service från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 28
Ett gott liv som äldre betyder att: 29
Hälso- och sjukvård 30
Kommunens ansvar 30
Demens 30
Multisjuka 30
Psykisk ohälsa 30
Vård i livets slutskede 31
Samverkan med Region Uppsala 31
Sammanfattade synpunkter på hälso- och sjukvård från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 32
Ett gott liv som äldre betyder att: 32
Övrig samhällsservice 33
Sammanfattade synpunkter på övrig samhällsservice från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän. 33
Ett gott liv som äldre betyder att: 33
Uppföljning och utvärdering 34

REMISSUPPLAGA

Inledning

Bakgrund och syfte

Kommunstyrelsen har gett socialnämnden i uppdrag att arbeta fram en äldreplan för åren 2018-2022. Syftet med en äldreplan är att skapa en långsiktig handlingsberedskap för att möta en utveckling av de äldres livssituation i kommunen. Ansvaret för att genomföra planen åvilar kommunens alla nämnder och förvaltningar vilka på olika sätt bidrar till att skapa det goda livet som äldre. Äldreplanens inriktningar och ambitioner ska därför konkretiseras med mål som formuleras av nämnderna och uppföljning ska göras av resultat och effekter. För att en uppföljning ska vara möjlig så ska det tydligt av varje nämnds verksamhetsplan framgå hur nämndens mål och aktiviteter bidrar till att förverkliga äldreplanens ambitioner.

Östhammars kommun har sedan lång tid arbetat med handlingsplaner, exempelvis i form av en äldreplan. Den tidigare äldreplanen sträcker sig från 2008 - 2018. Det har visat sig positivt att arbeta med hög delaktighet med medborgarna och i ett långsiktigt perspektiv. Förändringar i befolkningsstrukturen och samhällsomvandlingen kan i ett tidigt skede beaktas. Planen skapar en förförståelse av förändringar som sker och underlättar samhällsplanering och övrigt beslutsfattande.

Äldreplanen ska beskriva hur kommuninvånarna som är 65 år och äldre ska kunna leva ett gott liv – det goda livet som äldre. Äldreplanen ska ses som ett övergripande dokument som uttalar kommunens viljeinriktning och ambitioner inom olika områden för att åstadkomma det goda livet som äldre.

Det goda livet innebär att ta vara på de erfarenheter och kunskaper som förvärvats genom livet och att känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället. Alla ska kunna vara självständiga individer som har möjligheter till att göra egna val utifrån egna intressen, önskemål och behov.

Åldrandet är mycket individuellt och något generellt mönster existerar inte. Inte heller finns någon specifik förmåga som försämras hos alla. De äldre i samhället är ingen enhetlig grupp. Det finns stora skillnader i behov, möjligheter och önskemål.

Det övergripande målet med äldreplanen är att de äldre i Östhammars kommun ska uppleva ökad trygghet, ökat välbefinnande och ökad delaktighet.

REMISSUPPLAGA

Arbetssätt, genomförande

Arbetet med äldreplanen började med att ett planeringsunderlag arbetades fram under sommar och höst 2016. Planeringsunderlaget omfattade olika förutsättningar för att åstadkomma det goda livet som äldre såsom befolkningsutveckling, behov och utbud av vård och omsorg samt utvecklingstendenser inom olika områden.

Under november månad genomfördes fem möten med kommuninvånare i Östhammar, Öregrund, Gimo, Alunda och Österbybruk. Inbjudan hade gått ut till alla invånare över 55 år i kommunen. Syftet med mötena var att inhämta synpunkter på vad som inom olika områden är viktigt för ett gott liv som äldre. Sammanlagt deltog ca 215 personer i dessa möten. Merparten av deltagarna var i åldrarna över 65 år. En lång rad förslag och synpunkter lämnades inom flera olika områden.

I januari 2017 hölls en workshop med kommunstyrelsen där en lägesrapportering av arbetet med äldreplanen gavs och där kommunstyrelsen lämnade synpunkter på målsättningar och ambitioner i den kommande äldreplanen.
I februari genomfördes en workshop med representanter från kommunens olika förvaltningar för att inventera och samtala om pågående aktiviteter med anknytning till den kommande äldreplanen och lämna synpunkter på innehållet i äldreplanen.

Under en lördag i februari genomfördes ett äldreforum. Efter inledning av kommunstyrelsens ordförande och socialnämndens ordförande gavs en föreläsning om digitaliseringens och välfärdsteknologins möjligheter att bidra till ett gott liv som äldre. Vidare presenterades kommunens planer för bostäder och en lägesrapport gavs avseende arbetet med äldreplanen. Möjligheter fanns även att lämna synpunkter på innehållet i den kommande äldreplanen. Sammanlagt deltog ca 50 personer.

Rapportering angående arbetets fortskridande har löpande gjorts till socialförvaltningens ledning. Rapportering har även gjorts till socialnämnden.

Omvärld och nuläge

Befolkningsutveckling

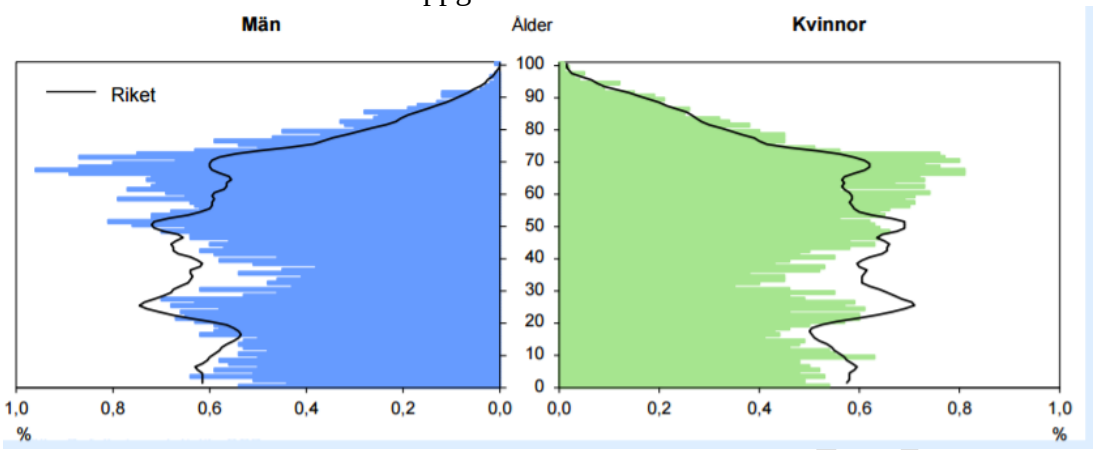
Åldersfördelningen i Sverige och i många andra länder förskjuts snabbt mot en ökande andel äldre och en minskande andel yngre till följd av en låg fertilitet och en hög och ökande medellivslängd. Idag är den förväntade medellivslängden drygt 84 år för kvinnor och nästan 81 år för män.

Sedan år 1961 har det i riket skett en kontinuerlig ökning av den förväntade medellivslängden vid 65 år. Kvinnornas återstående medellivslängd vid 65 år har ökat från 16 år 1961 till drygt 21 år 2015. För män har den förväntade återstående medellivslängden vid 65 år ökat från nästan 14 år till drygt 18 år under samma tidsperiod. Skillnaden mellan könen kvarstår dock och kvinnor förväntas leva nästan tre år längre än män vid 65 års ålder.

REMISSUPPLAGA

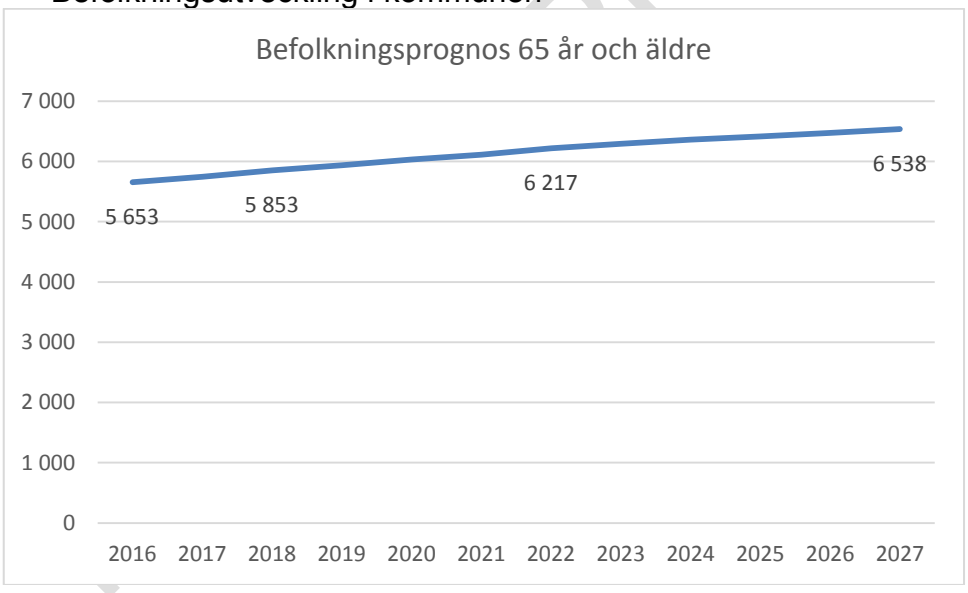
Östhammars kommun

Östhammars kommun har i förhållande till riket en större andel äldre invånare. I figuren nedan ses befolkningsstrukturen för kommunen uppdelat på män och kvinnor i förhållande till riket. Uppgifterna avser år 2015.

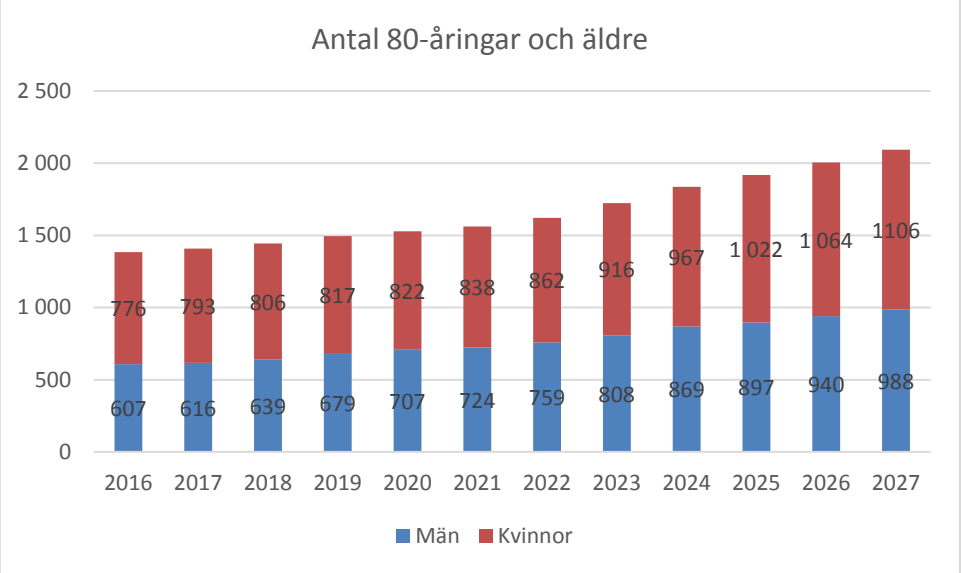
Andelen 65-åringar och äldre uppgår i Östhammars kommun till ca 26 procent medan genomsnittet för riket är ca 23 procent. Medelåldern i kommunen är ca 45 år jämfört med rikets ca 43 år.

Befolkningsutveckling i kommunen

Antalet 65-åringar och äldre beräknas öka från nuvarande ca 5 600 personer till ca 6 200 till år 2022 som äldreplanen sträcker sig till. Om tio år – år 2o27 – beräknas antalet ha ökat med ytterligare ca 300 personer, till ca 6 500 65-åringar och äldre. Sett över en tioårsperiod beräknas således antalet 65- åringar och äldre öka med nära 1 000 personer.

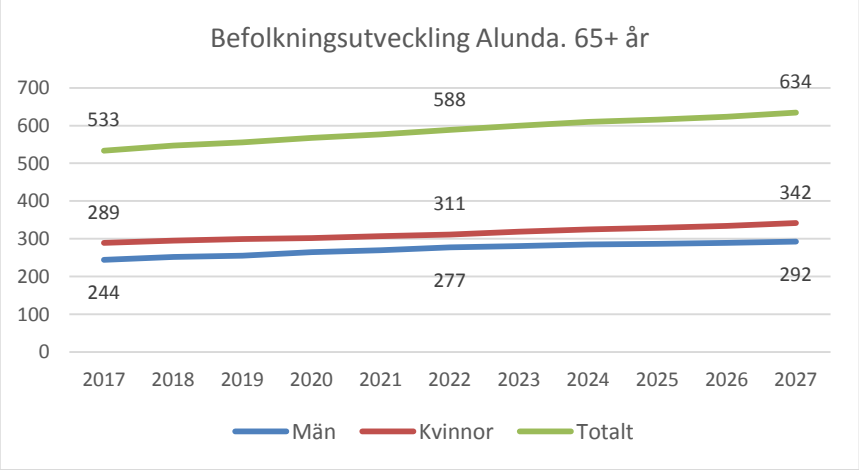
Av ökningen för 65-åringar och äldre svarar antalet 80-åringar och äldre för ca 680 personer mellan åren 2017-2027. Det motsvarar en ökning på nästan 50 procent för gruppen 80 år och äldre.

Merparten av 80-åringarna och äldre är kvinnor, det är dock männen som ökar mest under perioden 2017-2027, med ca 370 personer jämfört med ca 310 för kvinnorna.

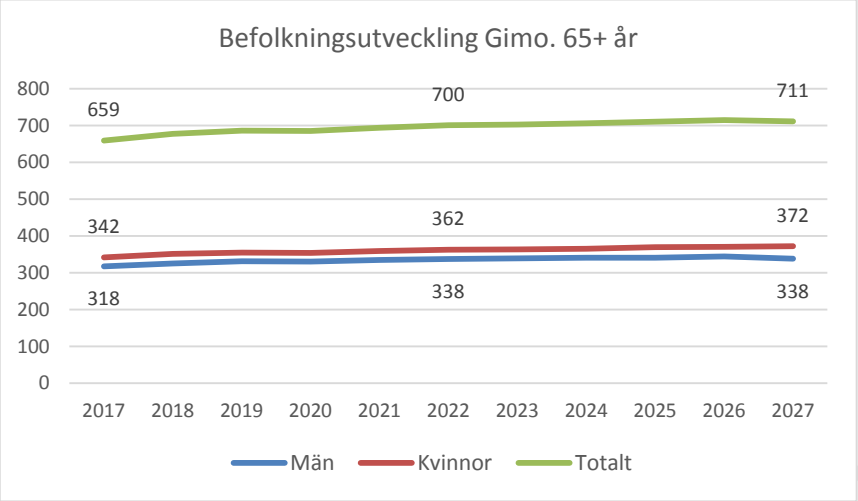
I det följande visas den prognostiserade befolkningsutvecklingen för olika delar av kommunen. Prognoser visas för varje tätort och även för landsbygden utanför tätorterna. Landsbygden är indelad i två områden, småorter och landsbygd inland och småorter och landsbygd kust. Figurerna visar den prognostiserade befolkningsutvecklingen totalt och uppdelat mellan män och kvinnor.

Alunda

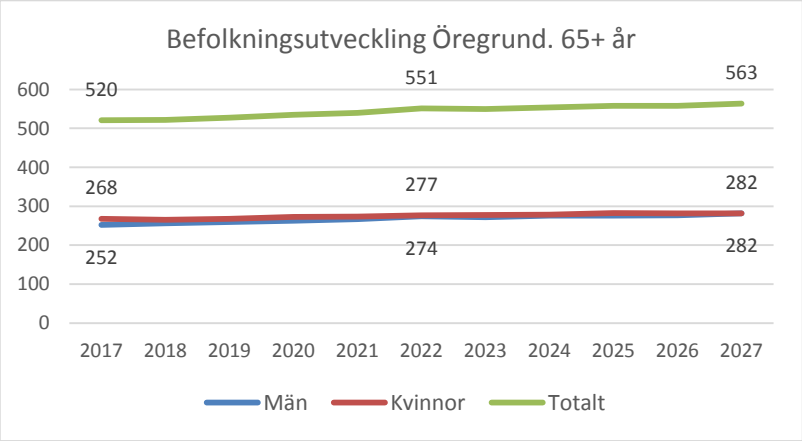
Antalet 65-åringar och äldre beräknas under den kommande tioårsperioden öka med ca 100 personer. Ökningstakten är ungefär lika mellan könen. Fram till 2022, så långt äldreplanen sträcker sig, beräknas ökningen till drygt 50 personer.

Gimo

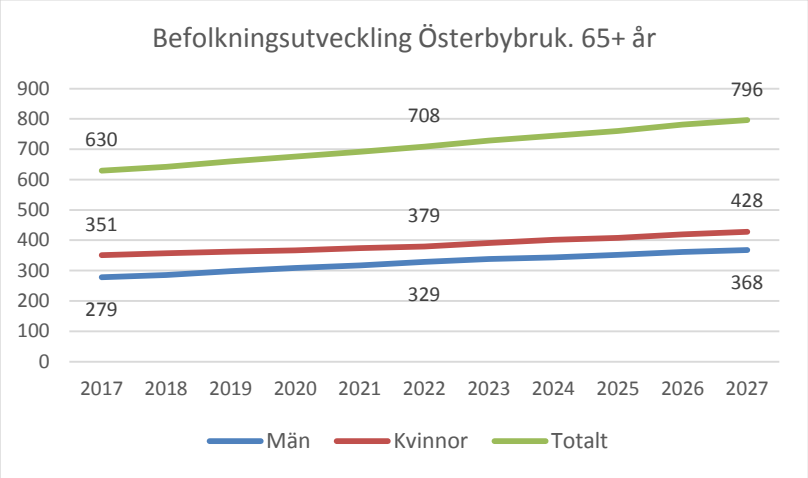
I Gimo beräknas antalet 65-åringar och äldre öka med ca 40 personer till år 2022, därefter avtar ökningstakten och åren mellan 2022 och 2027 beräknas antalet 65-åringar och äldre öka med ytterligare tio personer där kvinnorna står för hela ökningen.

Öregrund

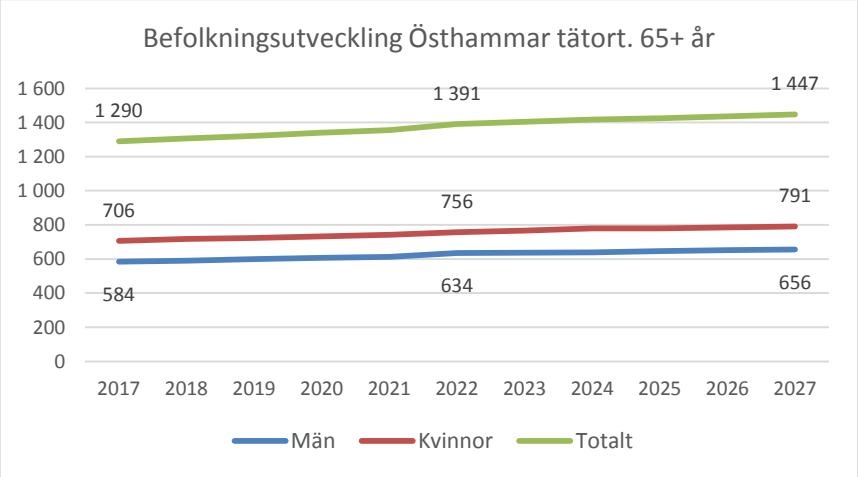
Under de kommande tio åren beräknas antalet 65-åringar och äldre öka med drygt 40 personer. Ökningen är något större för männen vilket innebär att det om tio år kommer att vara ungefär lika många män som kvinnor över 65 år i Öregrund.

Österbybruk

I Österbybruk beräknas ökningen under den kommande tioårsperioden uppgå till ca 170 personer. Ökningstakten är ungefär lika mellan könen, skillnaden i antal mellan könen är dock förhållandevis stor. År 2022 kommer det att vara ca 700 personer över 65 år, jämfört med nuvarande ca 630.

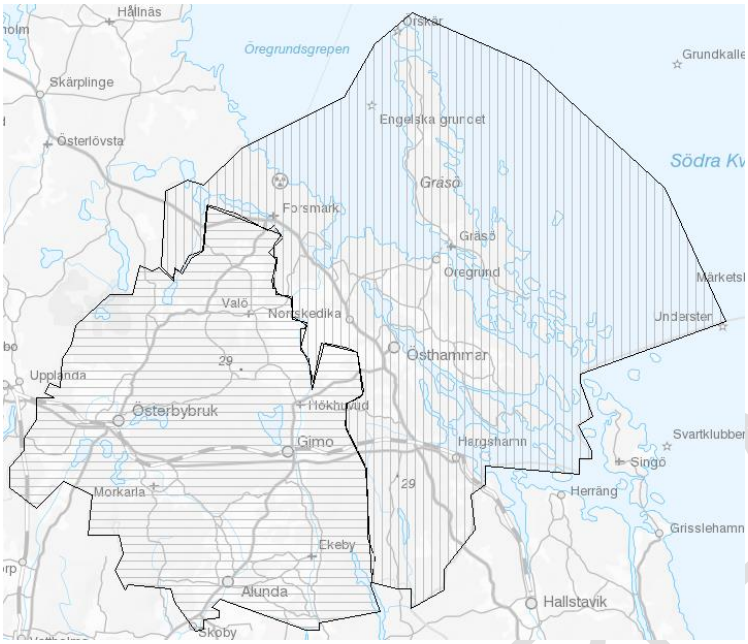
Östhammar

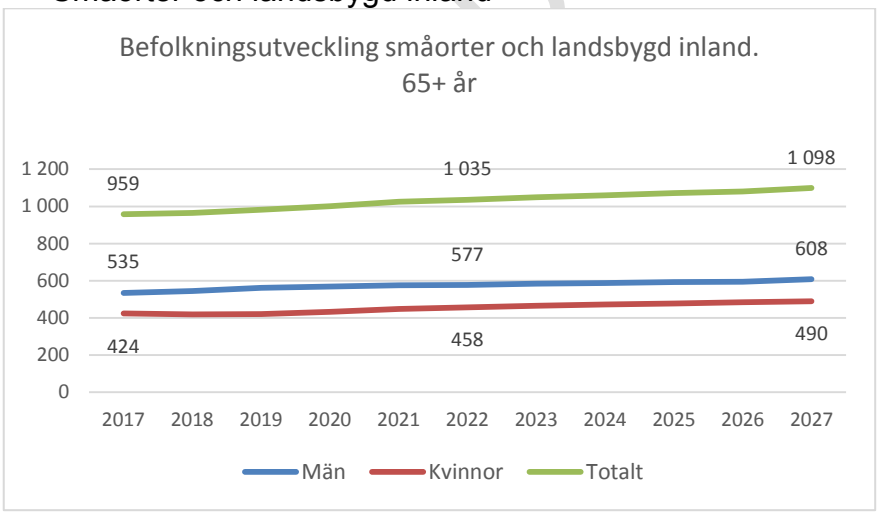
I Östhammars tätort beräknas antalet 65-åringar och äldre att öka med ca 160 personer under de kommande tio åren. Ökningen är något större för kvinnorna och skillnaden mellan könen i antal 65- åringar och äldre är relativt stor, mellan ca 120 personer i nuläget till ca 135 fler kvinnor än män om tio år.

Småorter och landsbygd inland och kustland

Kartbilden nedan visar vilka områden som ingår i småorter och landsbygd inland respektive kustland. Tätorterna Östhammar, Öregrund, Gimo, Alunda och Österbybruk inom respektive område ska exkluderas.

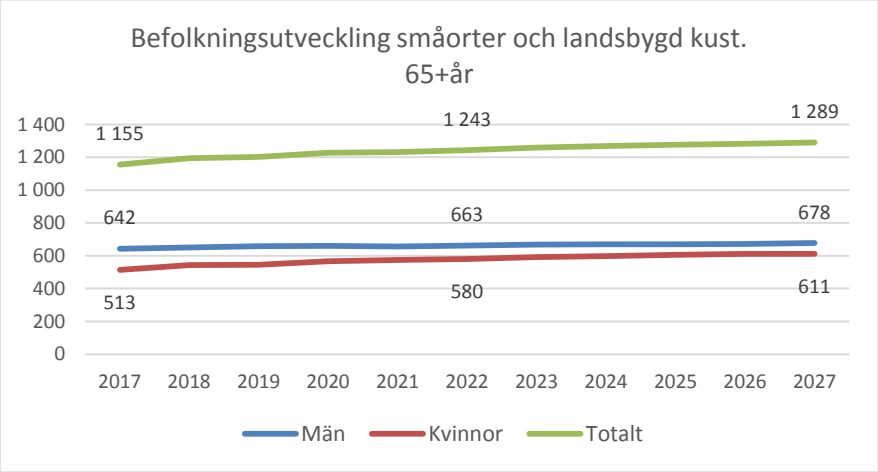

Småorter och landsbygd inland

Till skillnad från i de större tätorterna så är i inlandets småorter och landsbygd antalet män fler än antalet kvinnor. Under tioårsperioden beräknas antalet 65-åringar och äldre öka med ca 140 personer.

Småorter och landsbygd kustland

Även i kustlandets småorter och landsbygd är antalet män fler än kvinnorna. Antalet kvinnor över 65 år ökar dock snabbare än antalet män under de kommande tio åren. Totalt beräknas antalet 65-åringar och äldre öka med ca 130 personer under de kommande tio åren. Fram till år 2022 beräknas ökningen till ca 90 personer.

Slutsatser angående befolkningsutveckling och befolkningsstruktur

Jämfört med riket har Östhammars kommun en större andel invånare 65 år och äldre. Antalet och andelen invånare över 65 år kommer att öka under de närmaste tio åren. Vid planperiodens slut, år 2022, kommer det att vara 600 fler personer över 65 år och om tio år kommer det enligt befolkningsprognoserna att vara ca 1000 fler invånare som är över 65 år.

Åldersfördelningen skiljer sig något åt mellan tätorterna. Östhammar och Öregrund har en större andel äldre invånare än de övriga tätorterna. En förklaring till detta kan vara att kustområdet har en inflyttning av personer som flyttar till sitt fritidshus efter pensionen.

I tätorterna är det fler kvinnor än män över 65 år medan det i de mindre tätorterna och landsbygden är motsatt förhållande.

I kommunen finns många invånare med ursprung i andra länder. Sammanlagt är det ca 1 500 personer över 65 år som är födda utomlands.

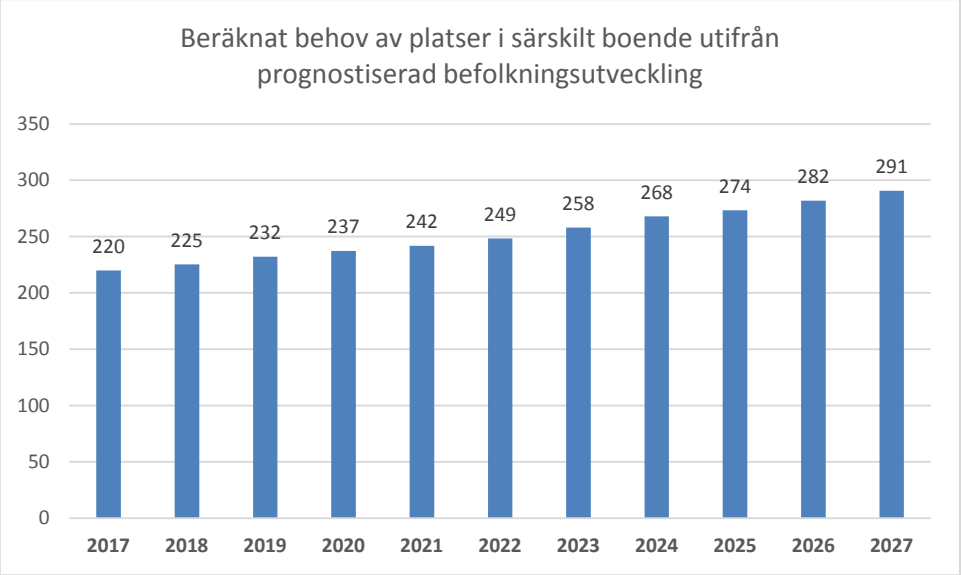
Socialförvaltningen gör i kommunens bostadsförsörjningsprogram bedömningen att det fram till år 2020 finns ett underskott på 50 platser i trygghets- eller serviceboende. Inga ytterligare platser behövs fram till år 2020 i vård- och omsorgsboende (särskilt boende) enligt socialförvaltningens bedömning.

Särskilt boende

Utifrån det antal personer som den 31/12 år 2016 bodde på ett särskilt boende så kan framtida behov och efterfrågan beräknas med hänsyn till prognostiserad be-

REMISSUPPLAGA

folkningsutveckling. Nedanstående bild visar det beräknade antalet personer i särskilt boende.

Enligt tillgänglig statistik finns i kommunen 230 platser i särskilt boende. Det betyder att det för att tillgodose de behovsanspråk som den beräknade befolkningsutvecklingen innebär, skulle behövas ett tillskott på ca 60 platser till år 2027.

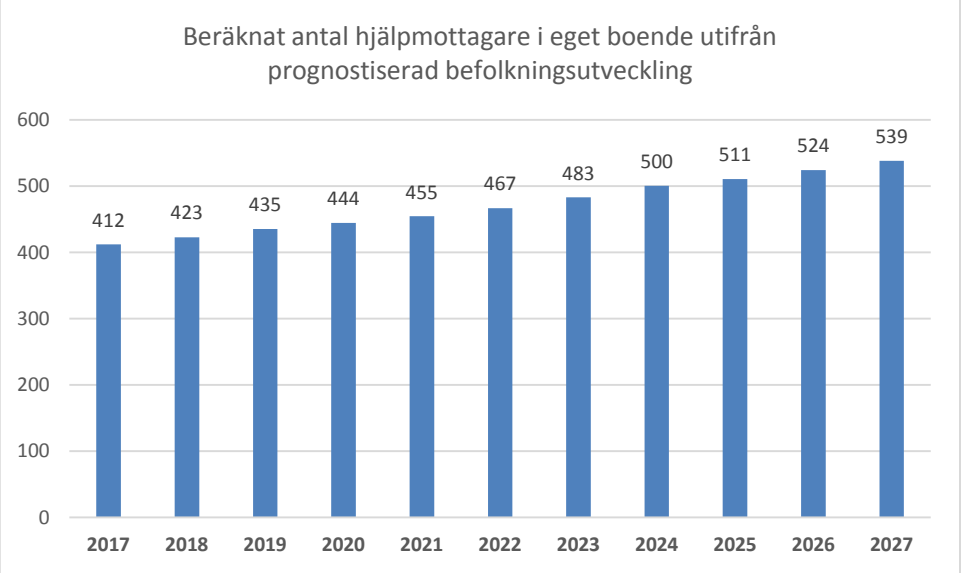
I tabellen nedan visas antal invånare över 65 år per plats i ett särskilt boende. Beräkningarna utgår från det prognostiserade antalet invånare 65 år och äldre *år 2022*. I beräkningarna har invånarantalet för kustlandets småorter och landsbygd räknats in i Östhammar och Öregrund och inlandets småorter och landsbygd har inkluderats i Alunda, Gimo och Österbybruk. Småorterna och landsbygdens invånare har antagits fördelas jämt mellan tätorterna. Syftet är att få en indikation på var behovet av ytterligare platser är störst.

	Antal invånare tätort	**Antal invånare småorter och landsbygd**	**Summa invånare 65 år och äldre**	**Boendeplatser**	**Invånare per plats särskilt boende**
Alunda	588	1035/3=345	**933**	53	**17,6**
Gimo	700	1035/3=345	**1045**	46	**22,7**
Österbybruk	708	1035/3=345	**1053**	50	**21,1**
Öregrund	551	1243/2=622	**1173**	23	**51,0**
Östhammar	1391	1243/2=622	**2013**	60	**33,6**

I Öregrund inklusive småorter och landsbygd i kustlandet går det 51 invånare över 65 år per plats i särskilt boende – vilket är flest. Detta skulle indikera att utbyggnadsbehovet är störst i Öregrund.

REMISSUPPL

Hjälpinsatser i eget boende

Vid årsskiftet 2016/2017 var det 412 personer som hade hjälpinsatser[1] i eget boende. Samma andel hjälpmottagare i förhållande till antalet invånare innebär att befolkningsökningen medför en ökning av antalet hjälpmottagare med drygt 50 personer till år 2022 och med knappt 130 personer till år 2027.

Faktorer som påverkar möjligheter till ett gott liv som äldre

En rad faktorer påverkar möjligheterna till ett gott liv som äldre. Vi lever allt längre vilket innebär att livet som pensionär har ändrats, från att ha varit en kortare tid i livet till att nu innefatta en stor del av livet.

Enligt Socialstyrelsens folkhälsorapport motionerar dagens äldre betydligt mer än tidigare generationer. Rökning har sedan länge minskat bland äldre män, men inte bland äldre kvinnor. Över hälften av både kvinnor och män över pensionsåldern är överviktiga, men bland de äldsta finns också många underviktiga. Undersökningar av självskattad alkoholkonsumtion visar att de äldre männens konsumtion har ökat under senare år, medan kvinnornas inte har förändrats. Dödligheten i alkoholrelaterade diagnoser har ökat sedan början av 1990-talet bland personer i åldern 65–74 år.

Att stärka det friska och förebygga ohälsa är viktiga strategier för ett hälsosamt åldrande. Forskningen betonar framför allt fyra områden för att uppnå detta:

- social gemenskap och stöd,
- meningsfullhet,
- fysisk aktivitet
- goda matvanor

[1] Inklusive ledsagning och avlösning

Statens folkhälsoinstitut konstaterar att insatser på dessa områden leder till både ökad livskvalitet för individen och till samhällsekonomiska vinster. Social gemenskap och stöd har positiva effekter på hälsa och välbefinnande även i hög ålder. Att vara delaktig, känna sig behövd och uppleva att det man gör är meningsfullt påverkar åldrande och engagemanget i sin egen hälsa. Hälsovinsterna av motion är i stort sett desamma för äldre personer som för övriga. Goda matvanor och trivsamma måltider har stor betydelse för hälsa och välbefinnande. Metoder där deltagarna gör praktiska aktiviteter kring mat, exempelvis matlagningskurser, samt information, tips och recept anpassade till äldre ger effekt på beteendet.

Ett hälsosamt åldrande innebär inte i första hand att undvika sjukdomar och funktionshinder utan handlar om att fortsätta att utvecklas, att ha en positiv relation till andra människor, få bestämma över sig själv och känna meningsfullhet. Att vara en del i ett socialt sammanhang, vara fortsatt fysiskt aktiv, ha en hälsosam kosthållning och vara måttlig med alkohol och tobak bidrar till ett hälsosamt åldrande.

Utredningen ”Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen” konstaterar att vi blir allt äldre och lever längre innan vi får olika sjukdomstillstånd. Medellivslängden är nu 84 år för kvinnor och drygt 80 år för män men tendensen är att medellivslängden kommer att fortsätta öka för båda grupperna. Trots att vi blir allt äldre uppger många äldre att de har en bra hälsa. Faktorer som sociala relationer, aktivitet, självbestämmande och känsla av mening har betydelse för upplevelsen av ett hälsosamt åldrande. Dödligheten i vissa sjukdomar minskar och förväntas fortsätta göra det. Förekomsten av demenssjukdomar förväntas dock öka då fler kommer att uppnå den ålder då dessa uppträder mer frekvent. Olika livsstilsfaktorer, som fysisk aktivitet, kost, rökning, stress och alkoholvanor påverkar äldres hälsa. Psykisk ohälsa är utbredd bland äldre. Det återstår att se vad den allt snabbare utvecklingen av medicinska landvinningar, teknisk utveckling och välstånd kommer att betyda för hälsa och livstillfredsställelse hos framtidens äldre.

Kostnadsaspekter

Det är inte bara befolkningsförändringar som påverkar kostnadsutvecklingen för vård och omsorg. Historiskt sett har andra faktorer haft större betydelse: landets välstånd och inkomstutveckling, den medicinsk-teknologiska utvecklingen, ändrade behandlingsmönster, ökade förväntningar och krav på tjänsternas innehåll och kvalitet samt tillgången till personal med olika kvalifikationer. Kostnadsutvecklingen beror således på en kombination av att befolkningens sammansättning förändras, att välståndet ökar och medicinteknologiska landvinningar (som i sin tur kan vara beroende av landets ekonomiska situation).

Förändringar av medicinteknologin påverkar kostnadsutvecklingen på olika sätt. Den ger möjligheter till nya behandlingar som tidigare inte varit möjliga. Diagnostiska metoder utvecklas och fler kan få rätt diagnos eller kortare behandlingstider, vilket i sin tur kan öka antalet som får sjukvård. Detta leder dock ofta till ett större behov av personal med specialistkompetens (och högre lön). Teknologiska framsteg kan även vara kostnadsbesparande genom att kostnaderna för behandlingar minskar, dvs det blir billigare att ge behandling.

REMISSUPPLAGA

Delaktighet och inflytande

Samma möjligheter till delaktighet och inflytande i samhället ska finnas oavsett ålder.

En grundläggande förutsättning för kommuninvånarnas delaktighet och inflytande är att det finns information om kommunens verksamheter, tjänster och planer. Informationen ska vara tydlig, lättillgänglig och aktuell och finnas på olika språk och i olika format.

För att göra rätt saker är det också viktigt att fråga efter och lyssna till synpunkter och önskemål från de äldre.

Möjlighet finns att genom att ta kontakt med kommunens kundtjänst Östhammar Direkt föra fram synpunkter eller klagomål eller genom att använda ett webbaserat formulär lämna en synpunkt till Östhammar Direkt.

Socialförvaltningen har ett system för synpunktshantering. Synpunkter på verksamheten kan lämnas via telefon, e-post eller genom att fylla i en särskild blankett. Efter att synpunkten registrerats lämnas den vidare till berörd chef. Synpunkterna kan sedan användas för att förbättra verksamheten.

Östhammars kommun är förvaltningsområde för finska och har därmed ett särskilt ansvar för att värna om det finska språket och kulturen. Det betyder bland annat att man som kommuninvånare har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen och har rätt till information och service på finska inom äldreomsorgen.

I kommunen finns ca 1500 personer över 65 år som har utländskt ursprung. Antalet kommer att öka i takt med att befolkningen åldras. Detta ställer krav på att informations- och serviceinsatser anpassas så att delaktighet och inflytande möjliggörs även för denna grupp.

Det kommunala pensionärsrådet är ett organ för överläggningar, samråd och ömsesidig information mellan företrädare för äldre och kommunens styrelse och nämnder. Rådets ledamöter består av politiker och representanter från pensionärsföreningar. I kommunens organisation finns rådet knutet till kommunstyrelsen. Rådet sammanträder fyra gånger per år.

REMISSUPPLAGA

Sammanfattande synpunkter på delaktighet och inflytande från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Det ska vara lätt att komma i kontakt med kommunen och hitta rätt information.
- Information ska finnas på flera olika sätt.
- Få hjälp med att fylla i blanketter på en mötesplats, ex vis biblioteket
- Datorkurser för äldre.
- En myndighetslots för hjälp med myndighetskontakter.

- Säkra och enkla e-tjänster för att underlätta invånarnas kontakter med kommunen
- Ge äldre möjlighet att välja omsorg med stöd av välfärdsteknik
- På särskilda boenden och mötesplatser tillhandahålla internetuppkoppling så att äldre kan hålla kontakt med anhöriga och ta del av digitala tjänster

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Det ska vara enkelt att komma i kontakt med kommunen.
- Information ska vara lättillgänglig och lätt att förstå.
- Information ska finnas på flera olika språk.
- Möjligheterna att ta del av digitala tjänster ska underlättas.

REMISSUPPLAGA

Fysisk planering

Infrastruktur och trafikplanering

Goda kommunikationer som är tillgängliga och säkra är en förutsättning för ett självständigt liv. Möjligheterna att som äldre ta sig till serviceinrättningar, affärer och vårdinrättningar ska vara lika goda som för andra åldersgrupper.

I kommunens Översiktsplan 2016 identifieras fem inriktningsmål varav ett benämns ”flexibla kommunikationer”. Av översiktsplanen framgår att kommunikationer har stor betydelse för kommunen och att det handlar om att tänka på nya sätt och hitta flexibla lösningar för att skapa goda kommunikationer. Exempel på detta som anges är välfungerande kommunikationsnoder med busstationer, cykelstråk, pendlarparkeringar och anropsstyrd trafik. Det framhålls även att bra och heltäckande bredband skapar förutsättningar att verka och bo lokalt, även i kustområdet och på landsbygden.

Digital infrastruktur, välfärdsteknologi

Intresset hos äldre och anhöriga för teknikstöd som gör vardagen enklare samt ökar tillgängligheten växer för varje dag som går. Teknologi och nya tjänster i form av insatser och hjälpmedel kan ge ett bättre vardagsliv och tryggare boende för äldre. Utvecklingsområden kan vara utrustning i bostaden för skötsel av personlig hygien, planeringshjälp eller ”kom ihåg hjälp”, telefon, tv eller annan kommunikation. Andra områden kan vara förflyttning inomhus eller utomhus, utbud av och nya kombinationer av mobila tjänster både för varor och för service. Smarta appar och hjälpredor, pålitlig automatik, en enkel fjärrkontroll eller attraktiva tjänsteutbud kan vara intressanta för anhöriga och närstående till äldre. Med bättre och mer användarvänlig teknik i bostäder ges bättre förutsättningar för många äldre att långt upp i ålder bo bekvämt och tryggt. Många äldre anammar det digitala samhället. Men för de som inte är vana vid att använda teknik och it så ska det finnas möjlighet att lära sig. Bland annat kan äldre lära äldre, eller så kan den yngre it-vana generationen ställa upp som volontärer för att lära de äldre om teknik och it.

Utredningen ”Nationell kvalitetsplan för äldre” konstaterar att användningen av informationsteknologi bland äldre har ökat kontinuerligt. Skillnaderna är dock större mellan yngre äldre och de allra äldsta än mellan yngre och äldre. Av de äldsta, över 75 år, är det enligt en undersökning fyra av fem som uppger att de inte känner sig delaktiga i informationssamhället och att förändringarna har gått för långt. Enligt utredningen kan man förvänta sig ett ökat användande när yngre äldre, som nu är de mest frekventa användarna av informationsteknologi, åldras men samtidigt, med den teknikutveckling som kontinuerligt äger rum och som yngre mer påtagligt är delaktiga i då de är aktiva på arbetsmarknaden, är risken stor att skillnaderna till viss del upprätthålls.

Färdtjänst

Färdtjänst är särskilt anordnade transporter för personer med funktionshinder. Den som är folkbokförd i Östhammars kommun kan beviljas färdtjänst i kommunen. Resor kan beställas alla dagar mellan kl 08.00 och 17.00, senast dagen

REMISSUPPLAGA

innan avresedagen. Möjlighet finns att beställa en resa samma dag, men man får då resa i mån av plats och till förhöjd avgift. På grund av samordning kan resor senare- eller tidigareläggas med 60 minuter. Hämtningstiden meddelas vid beställningen. Den totala restiden kan som mest fördubblas på grund av samordning, men kan aldrig förlängas med mer än 60 minuter.

Östhammars kommun har avtalat med ett företag om att de ska utföra färdtjänstresor. Kommunen har även avtalat om att chauffören ska iaktta respekt för den resandes integritet och självbestämmande, vilket bl a innebär ett artigt uppträdande, personlig hjälp i och ur fordonet liksom hjälp med i- och urlastning av hjälpmedel och övrigt bagage. Chauffören ska även utifrån den resandes behov ge hjälp till och från resstart/resmål (exempelvis från bostad till taxi/från taxi till butiksdörr) samt se till att resan utförs på ett komfortabelt och trafiksäkert sätt.
En ny upphandling av färdtjänst ska genomföras under år 2017.
Den som har ett stort och varaktigt funktionshinder kan ansöka om riksfärdtjänst för resor utanför kommunen (max 60 mil).

Utemiljöer och fritid

Att vistas utomhus i naturen ger goda hälsoeffekter och många undersökningar visar att människor mår bra i miljöer som innehåller lövträd, blommande vilda växter, fåglar och vatten. I kommunens arbete med boendemiljöer för äldre, såväl eget boende som olika typer av vård- och omsorgsboenden ska kommunen planera nya och utveckla befintliga boendemiljöer så att både byggnaderna och omgivningarna skapar läkande och inspirerande miljöer och samtidigt bidrar till biologisk mångfald.

Genom att i anslutning till alla boendetyper utveckla närmiljöer med gröna, varierade och flerskiktade naturvärden i form av innergårdar och närliggande parkmiljöer, ges både äldre och övriga närboende/besökare goda förutsättningar att uppleva naturen nära. Varierade och flerskiktade miljöer omfattar en blandning av gräsytor, träd, buskar, blommande växter, vatten etc. Att göra miljöerna tillgängliga och trygga genom sittplatser, bra val av beläggning på de hårdgjorda ytor som behövs för framkomlighet, utformning av belysning m m är en förutsättning för att alla ska kunna tillgodogöra sig de gröna miljöerna.
I likhet med beskrivningen av hälsovinster genom att utveckla och stärka gröna värden i nära anslutning till boendemiljöerna, kan även andra mötesplatser utomhus öka livskvaliteten och ge en förbättrad hälsa för kommunens invånare, såväl äldre som yngre.

Stadsparker och tätortsnära strövområden, med uppmuntran till rörelse genom markerade stigar, utegym, boulebanor, lekplatser, fria ytor, sittplatser för paus mellan aktiviteter m m samt med anpassningar för personer med funktionsnedsättningar, ger möjlighet att uppleva naturen samtidigt som de har starka sociala värden. Dessa områden kan fungera som spännande mötesplatser som varierar med årstiderna och kan öka folkhälsan hos både äldre och unga.

Även strövområden och naturområden längre från tätorter och byar bör så långt möjligt tillgängliggöras; genom beskrivning av möjlighet till kollektiva färdme-

REMISSUPPLAGA

del till platsen, beskrivning av vilka tillgänglighetsanpassningar som finns i området samt utmarkering av stigar för att uppmuntra till rörelse och aktivitet.

Sammanfattade synpunkter på fysisk planering från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Det ska finnas säkra gång- och cykelvägar samt trottoarer. God tillgänglighet.
- Trafiklösningarna i de centrala delarna av tätorten ska vara säkra.
- Underhåll, belysning, sandning och snöröjning ska vara god.
- Det ska finnas sittplatser längs promenadstråk så att man kan vila.
- Det ska finnas goda parkeringsmöjligheter för besök och pendlare.
- Regionbussarna ska ha fortsatt bra turtäthet samt vara prisvärda (inkl. sjukresor).
- Det ska finnas tillgång till fungerande färdtjänst och det ska gå att beställa samma dag.
- Det ska finnas säker tillgång till internet, även på landsbygden och kommunikationen ska säkerställas även när kopparnätet inte finns.
- Det ska finnas goda möjligheter att genom god tillgänglighet komma ut i naturen.
- Driften av befintliga fritidsanläggningar ska säkerställas.
- Det ska finnas möjlighet att träna för alla, även för personer med särskilda behov och funktionsnedsättningar
- Naturstigar med god tillgänglighet ska finnas
- Det ska finnas tillgång till gym, både inomhus och utomhus
- Tillgång till simhall och varmvattenbad.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Hänsyn ska tas till äldres särskilda behov i kommunens fysiska planering.
- Äldres förutsättningar att leva ett gott liv ska beaktas i kommunens planprocesser.
- Kommunen aktivt ska bevaka och nyttiggöra utvecklingen av teknik och hjälpmedel som kan bidra till äldres självständighet och välmående.
- Tillgänglighet och säkerhet ska beaktas vid såväl planering, iordningställande som underhåll av kommunens anläggningar och tillgångar.
- Goda och säkra kommunikationer med hög grad av tillgänglighet ska erbjudas.
- Färdtjänsten ska vara lättillgänglig, säker och komfortabel
- Det ska finnas säker tillgång till internet.
- Det ska finnas bra möjligheter att genom god tillgänglighet komma ut i naturen.

REMISSUPPLAGA

- Möjligheterna till ett aktivt friluftsliv och motionsaktiviteter ska vara goda.

REMISSUPPLAGA

Bostäder

Varje kommun ska enligt Lagen om bostadsförsörjning ha riktlinjer för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.

Ett boende representerar trygghet, omsorg och självständighet. För de allra flesta påverkar den egna bostadssituationen livskvalitén i väldigt stor utsträckning. Önskemålen för ens boende ser olika ut och förändras även över tid, men möjlighet till att själv bestämma hur och var man ska bo är en central del i människors välbefinnande.

Flyttfrekvensen bland äldre är generellt låg. Den låga flyttfrekvensen beror inte bara på ett sinande utbud av bostäder anpassade för äldre. Allt fler personer bor kvar i hemma högre upp i åldrarna än tidigare. Detta är ett resultat av den förbättrade hälsan och funktionsförmågan bland äldre och en medveten politik från samhällets sida att styra över vårdresurser från olika former av institutionsboenden till möjligheter att bo kvar i hemmet. Detta har skett genom en utökning av hemtjänsten och, i allt högre grad, genom att förlita sig på ett ökat stöd från nära anhörigas sida. Många av dagens äldre vill också bo kvar i sin nuvarande bostad. Av kommunens Översiktsplan 2016 framgår att det råder bostadsbrist i kommunen. Det stora antalet villor i förhållande till andra bostadsformer låser läget genom att omflyttningen blir låg. Detta förstärks genom tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre delar. Den som vill byta bostad söker oftast alternativ på den egna boendeorten. I översiktsplanen lyfts även fram att kommunens roll när det gäller bostadsbyggande är att identifiera behov, skapa planberedskap och via stiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.
För att utveckla bostadsbeståndet behöver bostadsmarknadens aktörer samverka. Genom att exempelvis komplettera en lämplig fastighet med personal och service kan ett trygghetsboende komma till stånd.

Kommunens ska enligt socialtjänstlagen bland annat verka för att äldre får möjlighet att leva och bo självständigt. Kommunen ska därför inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre som behöver särskilt stöd. Dessa boendeformer brukar allmänt kallas särskilt boende, servicehus och liknande.

Särskilt boende är ett boende för de som har ett stort och omfattande behov av tillsyn och omvårdnad. På ett särskilt boende finns det personal dygnet runt. Det finns även tillgång till sjuksköterska, läkare, arbetsterapeut och sjukgymnast. Den boende har en egen lägenhet eller eget rum, men det finns också gemensamma utrymmen för sällskap och aktiviteter. I alla särskilda boenden i kommunen finns boendeenheter för personer med demenssjukdom.

REMISSUPPLAGA

Följande särskilda boenden finns i kommunen. Antal platser och ort.

Alunda	Gimo	Öregrund	Österbybruk	Östhammar	TOTALT
53	46	23	50	60	230

Växelboende och korttidsvistelse är två *tillfälliga* boendeformer. Där kan äldre bo i samband med sjukhusvistelse eller för att närstående ska få avlastning. I kommunen finns 28 korttidsplatser.

Det finns även *trygghetsbostäder* och *seniorbostäder*, som däremot inte kräver något biståndsbeslut från kommunen. Det betyder att bostäderna överbryggar glappet mellan vanligt boende och särskilda boenden med heldygnsomsorg. Trygghetsbostäder och seniorbostäder kräver alltså *inte* biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen från kommunen.

De som bor i en seniorbostad eller en trygghetsbostad får vård och omsorg genom hemtjänst och hemsjukvård, det vill säga på samma villkor som den som bor i en vanlig privatbostad.

Trygghetsbostäder är enligt Boverkets beskrivning en så kallad mellanboendeform som överbryggar glappet mellan vanligt boende och särskilda boenden med heldygnsomsorg. Trygghetsbostäder ska ses som ett alternativ för att ge de äldre som önskar, tillgång till större gemenskap och trygghet. Ett trygghetsboende är ett ordinärt boende med utökad service som kan innefatta trygghetsvärd och gemensamma utrymmen. Till skillnad från ett särskilt boende med heltidstillsyn och är biståndsbedömt sköter man sig själv precis som i en vanlig lägenhet, med allt vad det innebär att bjuda hem vänner, anordna middagar, diska och städa. Ett trygghetsboende erbjuder mötesplatser och kontaktpunkter för äldre som möjliggör för de äldre att behålla ett socialt och aktivt liv. Genom att delta i husets sociala aktiviteter eller utnyttja de gemensamma utrymmena har man möjligheten att träffa de andra som bor i huset. I de gemensamma matsalarna kan man även äta middag tillsammans med de andra i boendet.
I Alunda finns ett *trygghetsboende* med åtta mindre lägenheter av typ 1 rum och kök, samt 2 rum och kök. Lägenheter med flera tillhörande gemensamhetsutrymmen, där man kan ordna mottagning för släkt och vänner och grannar. Man ska ha fyllt 70 år för att få möjlighet att teckna kontrakt.

Boverket beskriver *seniorbostäder* som helt vanliga bostäder med ökad möjlighet till gemenskap – det ska vara ett enkelt och bekvämt boende att kunna åldras i. Det finns olika benämningar på seniorboenden, exempelvis plusboende, livsstilsboende eller boendegemenskaper. Utbudet styrs i huvudsak av byggansvarigas bedömningar av efterfrågan och betalningsförmåga men även genom enskilda personers eller gruppers initiativ. Seniorbostäder upplåts med hyresrätt, bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt. Seniorbostad skaffar man genom bostadsförmedling/bostadskö, köp av bostadsrätt, medlemskap i kooperativ hyresrättsförening eller motsvarande.

Seniorbostäder avsedda för personer 55 år och äldre finns på flera ställen i kommunen. På Parkvägen i Österbybruk finns fem lägenheter, samtliga med 1 rum och kök utan balkong. På Filmvägen i *Österbybruk* finns 23 lägenheter i

REMISSUPPLAGA

storlekarna 1 rum och kök - 3 rum och kök. Alla har balkong eller uteplats. En gillestuga står till förfogande för den som vill bjuda till fest för släkt och vänner. Här finns även möjlighet till övernattning för långväga gäster. I *Gimo* finns 24 lägenheter som ligger i två hus. Här finns hiss och lägenheterna har stora inglasade balkonger. En gillestuga finns till förfogande och även möjlighet till övernattning för långväga gäster. Lägenheterna finns i storlekarna 1-3 rum och kök. I *Öregrund* finns 18 lägenheter fördelade på 2-3 rum och kök och alla lägenheter har balkong. På Norra Tullportsgatan i *Östhammar* finns 18 lägenheter i storlekarna 1-3 rum och kök. Lägenheterna ligger i fyra olika hus, byggda 1991. I ett av husen finns hiss. Här finns även tvättstuga och en gemensamhetslokal. Alla lägenheterna har inglasade balkonger/uteplatser. På Prästgatan i Östhammar finns 40 lägenheter i storlekarna 2-3 rum och kök, 26 av lägenheterna disponeras av kommunen som servicelägenheter (se nedan). I ett av husen finns tvättstuga och en gillestuga. Här finns även möjlighet till övernattning för långväga gäster.

En *servicelägenhet* är en bostad som till viss del är anpassad till personer med funktionshinder. Lägenheterna finns till exempel på markplan eller är utrustade med hiss. Lägenheterna är i storleken 1 rum och kokvrå till 2 rum och kök. Det finns ingen tillgång till gemensam service eller personalstöd. Hyresgästen får själv möblera din lägenhet. I kommunen finns servicelägenheter i Öregrund (38 lgh), Östhammar (37 lgh), Gimo (14 lgh) och Österbybruk (21 lgh).

Kvarboende, bostadsanpassning

Många kommuner tillämpar en kvarboendeprincip med tanken om att äldre så långt det är möjligt ska kunna bo kvar i det egna hemmet. Som resultat av detta och ökat stöd i hemmet ökar andelen med hemtjänst och andelen med särskilt boende minskar i många kommuner. Möjligheten att skjuta upp äldres flytt till särskilt boende med endast ett antal månader kan ur ett längre perspektiv ha stor påverkan på såväl kostnadsutveckling som bostadsbehov. Den tekniska utvecklingen är nära sammanbunden med hur detta utvecklas. Socioekonomiska kalkyler har visat att bostadsanpassning i det egna hemmet, med resultatet att flytten till särskilt boende förskjuts med några månader, har stor påverkan på det totala behovet och kostnaden.

Hur nybyggnation av lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet sker idag kan också påverka behovet av särskilt anpassade lägenheter framöver. Om det redan från början går att säkerställa att lägenheterna utformas för att passa äldre (tröskelfritt, dusch, övriga utrymmen) kan behovet av särskilda bostäder påverkas och förskjutas. Detta inkluderar även hänsynstagande till service i närområdet, utemiljöer, med mera.

Sammanfattade synpunkter på bostäder från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Det ska finnas valfrihet mellan flera olika boendeformer.
- Det ska finnas trygghetsboende/lägenheter med anpassade inslag såsom gemensamhetslokal på orten.

REMISSUPPLAGA

- Det ska finnas möjlighet till social gemenskap i anslutning till boendet. Boendets utemiljö ska vara fin och gärna ha utbud av aktiviteter.
- Bostäderna ska placeras så att det är nära till service.
- Det ska vara god tillgänglighet i och till bostäder.
- Man ska kunna ha husdjur i alla boendeformer.
- Det ska finnas wifi på särskilda boenden
- Boendekostnaderna ska vara rimliga.
- Det ska gå att bo kvar på den ort där man bor och i sitt eget hem så länge man vill.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Kommunen ska arbeta för att fler alternativ finns i utbudet av boendeformer för äldre.
- Kommunen ska skapa förutsättningar för byggande av seniorbostäder/trygghetsbostäder inom ramen för kommunens ansvar för bostadsförsörjningen.
- Kommunen ska uppmuntra och göra det attraktivt för företag, föreningar och kooperativa aktörer att etablera, förvalta och driva boenden avsedda för äldre.
- Bostaden ska kunna anpassas efter den enskildes behov.

REMISSUPPLAGA

Kultur och mötesplatser

Att vara socialt aktiv och ha en meningsfull uppgift har inte bara betydelse för välbefinnandet utan minskar även risken att drabbas av psykisk ohälsa och att i förtid utveckla demenssjukdom. Det är därför viktigt att på olika sätt stödja och stimulera tillkomsten av öppna verksamheter för samvaro och aktiviteter.

Kultur

Kultur i alla dess former har i ett flertal undersökningar visat sig vara viktigt för en ökad livskvalitet.

Tillgången till kulturella upplevelser är en självklarhet för alla åldrar. Musik, böcker och konst innebär en ökad livskvalitet för många äldre. Musikaliska upplevelser kan skapa gemenskap och vara ett sätt att nå människor som annars har svårt att kommunicera. Deltagande i olika former av kulturella verksamheter kan minska depression, öka gemenskap och kommunikationsförmågan. Kulturaktiviteter kan vara bra sätt att skapa möten mellan människor i olika åldrar.

Mötesplatser

Att bli äldre kan innebära färre sociala relationer än tidigare. Samtidigt vet man att tillgången till ett socialt nätverk ger bättre hälsa. Att besöka en mötesplats för äldre kan vara ett sätt att utöka sitt sociala nätverk.

Resultat från den nationella folkhälsoenkäten ”Hälsa på lika villkor” visar att ju högre ålder, desto färre är det i befolkningen som tycker sig ha en god hälsa. Samma utveckling gäller för det sociala deltagandet i samhällslivet, som minskar markant bland de äldsta i enkätstudien. Exempel på plats där socialt deltagande kan äga rum är studiecirkel/kurs, teater/bio, konstutställning, sporttillställning, offentlig tillställning (danstillställning eller liknande), större släktsammankomst eller privat fest.

Att vara delaktig i samhället betyder mycket för det sociala och samhälleliga inflytandet, vilket i sin tur är grunden för jämlik hälsa. Olika former av mötesplatser är exempel på miljöer där äldre fortsatt kan delta aktivt i samhällslivet. Det är en god investering i hälsa som bidrar till både sociala nätverk och till att skapa en mening i tillvaron.

Ofta är det redan aktiva personer som besöker mötesplatser och aktiverar sig på olika sätt, det är därför viktigt att nå dem som inte redan är aktiva. Innehållet i mötesplatserna kan därför behöva utvecklas och anpassas så att det attraherar även de som inte redan är aktiva.

I kommunen finns mötesplatser i Alunda, Gimo, Österbybruk, Öregrund och Östhammar. Exempel på aktiviteter som anordnas är musikunderhållning, gymnastik, andakt, berättardagar, teateruppvisning, filmvisning med mera. Det är även en träffpunkt för anhöriga att kunna träffa andra människor i samma situation.

REMISSUPPLAGA

Kulturhuset Storbrunn i Östhammar som beräknas stå klart hösten 2017, har som ambition att vara en mötesplats för alla och främja möten mellan olika åldersgrupper.

Sammanfattade synpunkter på kultur och mötesplatser från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Det ska finnas tillgängliga samlingslokaler till rimlig hyra och med bra faciliteter.
- Bibliotek ska finnas och ha bra öppettider
- Biblioteksfilial på särskilt boende
- Det ska finnas aktiviteter för äldre utifrån var och ens förutsättningar. Blandat utbud. Studiecirklar, bio, kör, musik, dans.
- Kultur i vården ska fortsätta att finnas och utvecklas.
- Det ska finnas möjlighet till utevistelse
- Det är viktigt med tillgång till mötesplatser för att motverka ensamhet för äldre.
- Insatser från frivilliga ska möjliggöras och stimuleras.
- Biblioteken har en viktig roll som mötesplats.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser ska ses över och vid behov förbättras.
- Det ska finnas ett rikt och varierat utbud av kulturaktiviteter med god tillgänglighet.
- Verksamheten inom ”Kultur i vården” ska fortsätta och utvecklas.
- Mötesplatser ska finnas tillgängliga oavsett var man bor i kommunen.
- Frivilliga insatser för att motverka ensamhet ska stimuleras.

REMISSUPPLAGA

Omsorg och service

Omsorg

Kommunens omsorg och vård av äldre ska kännetecknas av trygghet, delaktighet och ett värdigt och positivt bemötande. En social grundsyn och ett rehabiliterande förhållningssätt ska prägla verksamheten.

Kommunen har ett ansvar för att alla människor kan bo kvar hemma på ett sätt som svarar mot deras behov.

Hemtjänst är för personer som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning behöver stöd och hjälp för att kunna bo kvar hemma. Stödet kan bestå av:

- Städning
- Tvätt
- Inköp
- Tillsyn
- Hjälp med på- och avklädning
- Dusch
- Hjälp med toalettbesök
- Förflyttningar

När den enskildes behov av vård omsorg och trygghet inte kan tillgodoses i den egna bostaden kan det bli aktuellt med en annan boendeform.

Särskilt boende är ett boende för personer med ett stort och omfattande behov av tillsyn och omvårdnad. På ett särskilt boende finns det personal dygnet runt. Det finns även tillgång till sjuksköterska, läkare, arbetsterapeut och sjukgymnast. De boende har en egen lägenhet eller eget rum, men det finns också gemensamma utrymmen för sällskap och aktiviteter. I alla särskilda boenden finns boendeenheter för personer med demenssjukdom. För att beviljas särskilt boende ska man ha ett omvårdnadsbehov, som sträcker sig över större delen av dygnets timmar och som inte kan tillgodoses via hemtjänst, hemsjukvård eller andra insatser i hemmet.

Service

Kommunen erbjuder de som har fyllt 80 år ett förebyggande hembesök. Erbjudandet gäller de som inte redan har insatser från kommunens äldreomsorg med undantag för de som har färdtjänst. Vid besöket informeras om olika verksamheter, tjänster och aktiviteter som kan främja hälsan och underlätta vardagen. Det informeras även om riskerna för fallolyckor och åtgärder som kan förebygga fall.

I kommunen finns även möjlighet att gratis ta del av en ”fixar-tjänst” och på så sätt få hjälp i hemmet med sådant man på grund av ålder eller funktionshinder inte klarar själv. Det kan handla exempelvis handla om byte av glödlampor och proppar, tunga lyft, hänga upp tavlor och gardiner, flytta enstaka möbler, viss snöskottning. I uppdraget ingå inte fastighetsskötsel, städning, fönstertvätt, trädgårdsarbete, el-arbeten, följa med på aktiviteter eller läkarbesök eller handla.

REMISSUPPLAGA

Vinnova[2] har gjort en samhällsekonomisk kalkyl för fixar-tjänster. Sammanfattningsvis visar denna att om endast en liten del av de allvarliga fallskador som leder till slutenvård kan förhindras genom en fixartjänst så motsvarar kostnadsinbesparingen den genomsnittliga budgeten för en fixartjänst med en anställd person. Därtill kommer positiva bieffekter i form av att livskvalitetsförlust kan undvikas med mera. Vinnova gör en sammantagen bedömning att fixartjänster kan anses vara väl använda pengar sett ur såväl samhälleligt som kommunalt perspektiv.

Maten och måltiden

Maten och måltiden är värdefull för välbefinnandet och en central del av omsorgen. En näringsrik kost bidrar till att behålla hälsan och återhämtar sig efter sjukdom. Utöver att maten är god, näringsrik och av god kvalitet spelar måltiden en viktig roll som källa till sociala kontakter. Måltiden ska vara en stund att se fram emot och maten omväxlande och tillagad och serverad med omsorg. Måltidsmiljön ska vara behaglig och trivsam. Social samvaro, trevlig dukning och uppläggning, tid för att se eller få maten beskriven, känna dofter och att i lugn och ro kunna äta är viktigt i en god måltidsmiljö.

Kompetens och personal

En vård och omsorg av hög kvalitet ställer stora krav på kommunen att rekrytera, behålla och kompetensutveckla personal i den omfattning som verksamheterna kräver. Ett av kommunfullmäktiges prioriterade mål är att Östhammars kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare. Socialnämnden har kopplat till detta mål formulerat mål om minskade sjuktal, förbättrad delaktighet, fler män i vården och ökade sysselsättningsgrader. Socialförvaltningen har arbetat fram en personalförsörjningsplan för åren 2016-2018. Planen beskriver bl a förvaltningens kompetensbehov, åtgärder för att attrahera, rekrytera och behålla personal samt åtgärder för kompetensutveckling. Utifrån planen ska en personalstrategi utarbetas som ska specificera hur arbetet med prioriterade åtgärder ska bedrivas.

Behov av en särskilt anpassad omsorg för personer från olika etniska eller språkliga grupper kan komma att behövas. Med stigande ålder kan efterfrågan öka på omsorg av personal som behärskar hemspråket och har en liknande kulturell bakgrund som omsorgstagaren. Flertalet av utländsk härkomst kommer dock även i fortsättningen att få omsorg och service inom den reguljära äldreomsorgen. Detta ställer krav på att verksamheten i större utsträckning måste bli mångkulturell och att personal finns med relevant kompetens och språkkunskap. Personalens kunskap och kompetens i olika språk ska ses som en tillgång och tillvaratas.

Särskild kompetens behöver säkras för vården och omsorgen av de demenssjuka och för äldre som lider av psykisk ohälsa.

[2] VINNOVA är Sveriges innovationsmyndighet. VINNOVAs uppgift är att främja hållbar tillväxt genom att förbättra förutsättningarna för innovation och att finansiera behovsmotiverad forskning

REMISSUPPLAGA

Anhöriga och närstående

Anhöriga och närstående är en stor resurs för många äldre personer och även för aktörer inom vården och omsorgen. Stöd till anhöriga ska finnas för att ge avlastning och förebygga ohälsa. Anhörigstödet är till för de som stödjer en närstående, genom att exempelvis vårda en partner i hemmet, genom att stödja en förälder som är sjuk eller stötta en närstående som flyttat till ett särskilt boende. Den som hjälper eller vårdar någon som på grund av långvarig sjukdom, ålder eller funktionshinder inte klarar sitt dagliga liv helt på egen hand kan ansöka om anhörigstöd. Det kan exempelvis vara maka eller make, sammanboende, föräldrar, barn eller barnbarn, släkting, granne eller en god vän.

Den närstående kan bo hemma eller på särskilt boende. Syftet med anhörigstödet är att ge den anhörige stöd och avlösning, olika redskap att hantera och underlätta sin situation samt öka tryggheten för den anhörige och den som vårdas. Stödet ska utformas i samråd med den anhörige utifrån önskemål och behov.
I kommunen finns en anhörigkonsulent till vilken man kan vända sig och samtala om situationen som anhörig och få information, råd och stöd. Stöd kan ges genom olika hemtjänstinsatser eller regelbunden vistelse på en kommunens korttidsplatser. Som anhörig kan man även få avlastning genom avlösning i hemmet. Det innebär att någon kommer till hemmet och ger stöd och hjälp så att den anhörige kan lämna hemmet för att koppla av eller göra någon egen aktivitet.
Anhörigcentrum finns på Vårdcentrum i Östhammar. På Anhörigcentrum erbjuds den som är anhörig att delta i friskvårdaktiviteter, föreläsningar, anhöriggrupper med mera.

Frivilligorganisationer, pensionärsorganisationer, studieförbund, kyrkor och samfund, handikapporganisationer och brukarorganisationer spelar en stor roll och utför stora insatser genom bl a besök, stödsamtal och ledsagning. Samarbete och samverkan samt stöd till dessa är därför av stor vikt.

Ett väl utvecklat anhörigstöd, där frivillig- och föreningsverksamhet är viktiga parter, fråntar inte kommunen det yttersta ansvaret för äldres goda vård, omsorg och service.

Sammanfattade synpunkter på omsorg och service från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- De som bor hemma ska få bra hjälp med hög personalkontinuitet för att känna igen de som ger hjälpen.
- Personalen ska ha tillräckligt med tid för brukarna, bl.a. för att motverka ensamhet.
- Det ska finnas valfrihet (utförare, personal, boende).
- Trygghetslarmens funktionalitet ska vara god och kontrolleras regelbundet.
- Det ska gå att få hjälp till utevistelse även för hemtjänstbrukare.
- Det ska vara möjligt att ha kvar sitt husdjur även i ett särskilt boende.
- Man ska få plats på boende när man behöver det.

REMISSUPPLAGA

- Alla ska ha rätt till en lägenhet med dygnet-runt personal/plats på särskilt boende.
- Det ska finnas möjlighet till parboende.
- Omsorgen ska utformas efter individen, man ska kunna fortsätta livet med sina vanor och hobbys ungefär som vanligt efter flytt till särskilt boende.
- Maten ska vara näringsrik och god. Måltidsmiljön ska vara bra.
- Vård och omsorg ska få tillräckliga resurser, det ska finnas utbildad, kunnig och lämplig personal.
- Det ska finnas personal som kan brukarens modersmål.
- Personalen ska ha ett gott bemötande.
- Anhöriga ska få råd och hjälp.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Kommunen ska erbjuda ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser.
- Hemtjänstens insatser ska bidra till att man som äldre kan få bo kvar i sin bostad så länge man själv önskar.
- Det ska finnas olika boendeformer som är anpassade efter den enskildes behov.
- Den enskilde ska ges möjlighet att välja på och ha inflytande över sitt boende.
- Det ska finnas ett varierat individanpassat utbud av stöd- och hjälpsinsatser för dem som vårdar anhöriga och närstående.
- Stöd till anhöriga ska finnas för att ge avlastning och förebygga ohälsa.
- Samarbete och samverkan samt stöd till frivilligorganisationer ska främjas.

REMISSUPPLAGA

Hälso- och sjukvård

Kommunens ansvar

Kommunen ansvarar för hemsjukvård i särskilda boenden och i personers ordinära boenden upp till och med sjuksköterskenivå. Region Uppsala ansvarar för läkare och andra sjukvårdsinsatser. Den som behöver sjukvård i hemmet i mer än 14 dagar, har fyllt 17 år och inte kan ta sig till sjukvården kan få rätt till hemsjukvård.

Demens

En grupp som påverkar behoven av vård och omsorg nu och framöver är de som får en demensdiagnos. Det saknas tillförlitliga register över personer med demensdiagnos i Sverige. Socialstyrelsen har dock gjort bedömningar av antalet och den förmodade utvecklingen. Risken för att insjukna i en demenssjukdom har inte ökat, däremot ökar antalet personer med demens framöver då 40-talisterna uppnår den ålder då frekvensen av demensdiagnoser ökar. Demenssjukdomar är vanligare bland kvinnor än bland män och kan inte bara förklaras av att kvinnor blir äldre.

Östhammars kommun har en dagverksamhet som vänder sig till dem som har en demenssjukdom eller minnesproblematik som påverkar dem i sin vardag. För att få gå på dagverksamheten krävs ett beslut från en biståndshandläggare. De som arbetar på dagverksamheten har utbildning inom demens. På dagverksamheten genomförs aktiviteter tillsammans eller enskilt utifrån intresse och önskemål. Exempel på aktiviteter är högläsning, spela kort, måla, lyssna på musik, gympa, bakning, promenader och utflykter. Det finns även tillgång till gym, spa, bastu, ljusrum och naturrum.

Multisjuka

Sveriges befolkning ökar vilket för hälso- och sjukvården innebär en utmaning. Dessutom lever vi allt längre och vi vet att folksjukdomarna ökar med ålder vilket gör att antalet patienter med folksjukdomar blir fler. Den ökade livslängden gör också att antalet multisjuka förväntas öka. Enligt en studie av Epidemiologiskt Centrum har andelen multisjuka varit konstant under de senaste åren, vilket genom ökningen av antalet äldre innebär att antalet multisjuka ökar.

Med multisjuk avses personer som har någon komplicerad diagnos eller flera olika, problem med nedsatt rörlighet och ork, samt behov av rehabiliterande och/eller funktionsuppehållande insatser under lång tid. Detta gör att den multisjuke äldre har ett extra stort behov av en individanpassad, trygg, bred, samordnad och kontinuerlig vård som minimerar behovet av återkommande oplanerade vårdtillfällen i slutenvården. Detta kräver en flexibel organisation och lösningar som fungerar över vårdgivar- och huvudmannagränser.

Psykisk ohälsa

Enligt Socialstyrelsen lever omkring 20 procent av alla äldre med psykisk ohälsa. Ångesttillstånd och depression är vanliga hos personer över 65 år, 11–15 procent av personer över 65 år har vid något tillfälle haft en depression, vilket är

REMISSUPPLAGA

en högre andel än för befolkningen i stort. Det finns flera orsaker till psykisk ohälsa bland äldre personer. Åldrandet för ofta med sig förluster av förmågor, förändrad identitet och ett försvagat socialt nätverk genom förlust av anhöriga och vänner. Även vissa läkemedel kan utlösa psykiska besvär som en biverkning. Problemet med psykisk ohälsa ställer stora krav på vårdens och omsorgens organisation och personalens kompetens då den psykiska ohälsan berör många områden såsom äldreomsorg, socialtjänst, primärvård, geriatrik och psykiatri.

Vård i livets slutskede

Många vill leva sina sista dagar hemma, andra har behov av sjukhusets resurser. Alla människor har rätt till ett värdigt slut på lika villkor. Vård och omsorg ska finnas där den enskilde befinner sig och ingen ska mot sin vilja eller i onödan behöva flytta mellan boende och sjukhus.

Särskilda korttidsplatser med särskilt utbildad personal kan för personer som är i livets slutskede och deras närstående bidra till trygghet och värdighet.

Samverkan med Region Uppsala

I Östhammars kommun sker utvecklingen av närvård i samverkan med Region Uppsala, enligt en överenskommelse som undertecknades med Landstinget i Uppsala län 2010. En arbetsgrupp är tillsatt för att utveckla vårdprocesser kring äldre. Gruppen arbetar för en gemensam rehabiliteringsorganisation, förebyggande hälsoarbete, samordnade insatser och för individuella planeringar och rutiner.

Vid vårdcentrum i Östhammar finns Närvårdsenheten som har 18 vårdplatser och drivs av Östhammars kommun i samverkan med Region Uppsala. Målgruppen är främst multisjuka äldre med behov av tillfällig vård dygnet runt. Verksamheten bedrivs i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagen och Socialtjänstlagen.

Närvårdsenheten erbjuder idag:

- Medicinska utredningar, diagnostik och behandling inom allmänmedicinsk behandling.
- Medicinsk behandling som inte kan ges i bostaden och inte behöver specialsjukhusets resurs.
- Sviktplatser för den specialistanknutna hemsjukvården
- Rehabiliteringsinsatser
- Utredning om omsorgsbehov
- Vård i livets slutskede (palliativ vård).

Enheten bemannas av läkare, sjuksköterskor, undersköterskor, sjukgymnast och arbetsterapeut. Läkartjänsten är organisatoriskt knuten till Region Uppsala och övrig personal har sin anställning vid Östhammars kommun.

REMISSUPPLAGA

Sammanfattade synpunkter på hälso- och sjukvård från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Personer med demens ska inte bo på samma avdelningar som andra brukare.
- Mobila närvårdsteam är viktigt för både multisjuka och äldre med psykisk ohälsa
- Kompetens kring traumabearbetning från upplevelser från krig och förföljelser måste säkerställas för målgruppen.
- Vården ska tillvarata det friska och arbeta förebyggande både fysiskt och psykiskt.
- Det ska finnas vårdcentraler på de fem större tätorterna.
- Husläkarsystemet i primärvården ska fungera, så att man får träffa samma läkare.
- Läkemedelsgenomgångar ska vara möjligt att få för alla.
- Det ska finnas tandläkare.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Vården och omsorgen av de demenssjuka ska fortsatt vara prioriterad.
- Den enskildes vilja och behov ska vara styrande för kommunens vård- och omsorgsinsatser i livets slutskede.
- Insatser ska göras för att förbättra äldres psykisk hälsa.
- Den enskilde efter sjukhusvistelse vid behov ska kunna erbjudas fortsatt vård och omsorg vid närvårdsenheten.

REMISSUPPLAGA

Övrig samhällsservice

En av grundförutsättningarna för att kunna bo på en plats – oavsett vilken – är att det finns tillgång till den samhällsservice som behövs.

Exempel på samhällsservice är vårdcentraler och sjukhus, bibliotek, post, apotek, bank, skola, förskola, bibliotek, trossamfund, kultur-, idrotts- och fritidsanläggningar, socialtjänst m m. En tillgänglig samhällsservice har betydelse för invånarnas upplevelse av en trygg och attraktiv livsmiljö och ger förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Kommunen svarar för en stor del av samhällsservicen, t ex förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg och har därmed möjlighet att påverka omfattning och innehåll i tjänsterna inom dessa områden.

Kommunen har inte samma rådighet över andra delar av samhällsservicen, som exempelvis sjukhus, vårdcentraler, post, apotek och bank.

Sammanfattade synpunkter på övrig samhällsservice från möten med kommuninvånare, politiker och tjänstemän.

- Det ska finnas tillgång till juridisk information, myndighetsinformation och få hjälp med ekonomiska ärenden.
- Det ska finnas support för IT-frågor i form av exempelvis en ”IT-fixar-Nisse”.
- Gode män ska få utbildning.
- Det ska vara nära till service såsom bank, apotek, vårdcentral, livsmedelsbutik.
- Det ska finnas flera livsmedelsaffärer på orten, för att konkurrens ska uppstå.
- Det ska finnas tillgång till bankservice med kontanthantering.

Ett gott liv som äldre betyder att:

- Det ska finnas tillgång till hjälp och stöd i juridiska och ekonomiska frågor.

REMISSUPPLAGA

Uppföljning och utvärdering

Äldreplanens intentioner och målsättningar ska följas upp. Resultat och effekter ska analyseras och bedömas.

Nämnderna ska i verksamhetsplanerna beskriva och formulera mål som på ett tydligt sätt kan härledas till ambitioner och viljeyttringar i äldreplanen. Måluppfyllelsen ska vara möjlig att mäta eller bedöma.

Uppföljningen ska göras inom ramen för respektive nämnds ordinarie uppföljning av verksamheten.

Nämnderna redovisar årligen i verksamhetsberättelsen genomförda aktiviteter, vilka resultat och effekter som uppnåtts samt måluppfyllelse.

En samlad redovisning av aktiviteter och måluppfyllelse görs i kommunens årsredovisning.

Utvärdering av äldreplanens effekter görs efter planperiodens slut.

REMISSUPPLAGA

Kommunledningen
Peter Nyberg
86 128
070-206 95 44

Datum
2017-05-09

Sid

Kommunstyrelsen

Remiss, Äldreplanen

Kommunstyrelsen konstaterar att följande delar är av särskilt intresse för styrelsens planeringsarbete;

- Befolkningsutvecklingen innebär att fler bostäder och boenden behöver planeras och byggas. Detta bör inarbetas i de flerårsplaner som upprättas de närmaste åren. En av effekterna är att driftskostnaderna för särskilt boende ökar med 30-40 miljoner.
- För att säkerställa delaktighet och inflytande är det viktigt att vi skapar flera möjliga verktyg för de äldre. Såväl digitala tjänster, tillgängliga wifi, datakurser, mötesplatser och personlig lotsning behöver finnas i verktygslådan. Det ska vara lätt att komma i kontakt med kommunen.
- Den fysiska planeringen påverkar även de äldre och hänsyn till detta måste tas i all fysisk planering. Tillgänglighet och trygghet är viktiga ledord när vi bygger tillgänglighet till gångstråk, simhallar, bredband och kollektivtrafik.
- Bostadssituationen är en utmaning för hela samhället och alla målgrupper. I kommande bostadsbyggande behöver därför hänsyn tas till de olika behov som finns avseende seniorbostäder, trygghetsboenden, gruppboenden samt vård-och omsorgsboenden.

Utöver detta tar Äldreplanen upp frågor om kultur, mötesplatser, omsorg och service, hälso- och sjukvård och övrig samhällsservice.

Kommunstyrelsen konstaterar vidare att det är viktigt att den slutgiltiga planen är tydlig i sin ambition och det kommunala åttagandet.

Peter Nyberg
Kommundirektör
Östhammars kommun

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum Sid

Kansliet
Peter Nyberg
86 128
070-206 95 44

Kommunstyrelsen

Remiss, Äldreplanen

Kommunstyrelsen konstaterar att följande delar är av särskilt intresse för styrelsens planeringsarbete;

- Befolkningsutvecklingen innebär att fler bostäder och boenden behöver planeras och byggas. Detta bör inarbetas i de flerårsplaner som upprättas de närmaste åren. En av effekterna är att driftskostnaderna för särskilt boende ökar med 30-40 miljoner.
- För att säkerställa delaktighet och inflytande är det viktigt att vi skapar flera möjliga verktyg för de äldre. Såväl digitala tjänster, tillgängliga wifi, datakurser, mötesplatser och personlig lotsning behöver finnas i verktygslådan. Det ska vara lätt att komma i kontakt med kommunen.
- Den fysiska planeringen påverkar även de äldre och hänsyn till detta måste tas i all fysisk planering. Tillgänglighet och trygghet är viktiga ledord när vi bygger tillgänglighet till gångstråk, simhallar, bredband och kollektivtrafik.
- Bostadssituationen är en utmaning för hela samhället och alla målgrupper. I kommande bostadsbyggande behöver därför hänsyn tas till de olika behov som finns avseende seniorbostäder, trygghetsboenden, gruppboenden samt vård-och omsorgsboenden.

Utöver detta tar Äldreplanen upp frågor om kultur, mötesplatser, omsorg och service, hälso- och sjukvård och övrig samhällsservice.

Kommunstyrelsen konstaterar vidare att det är viktigt att den slutgiltiga planen är tydlig i sin ambition, har tydliga prioriteringar samt har en långsiktig finansiering.

Kommunstyrelsen

digitalforvaltning.nu

Delbetänkande av Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2017:23

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.
Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).
En kort handledning för dem som ska svara på remiss.
Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2017

ISBN 978-91-38-24583-5
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Ardalan Shekarabi

Regeringen beslutade vid regeringssammanträde den 19 maj 2016 att uppdra åt en särskild utredare att analysera och ge förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster (dir. 2016:39).

Tidigare generaldirektören Hans-Eric Holmqvist utsågs samma dag till utredare.

Den 24 november 2016 beslutade regeringen i tilläggsdirektiv (dir. 2016:97) om att utredaren skulle analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet. Utredaren ska med utgångspunkt i analysen lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att en myndighet så snart som möjligt ska kunna ges den aktuella uppgiften. Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 15 mars 2017. I tilläggsdirektivet gavs utredaren vidare i uppdrag att lämna förslag till en reglering som innebär en skyldighet för lämpliga statliga och kommunala myndigheter att ansluta sig till tjänsten Mina meddelanden. Samtidigt beslutade regeringen om förlängd utredningstid vilket innebär att uppdraget, med undantag för de deluppdrag som ska redovisas senast den 15 mars 2017, i stället ska slutredovisas senast den 31 december 2017.

Till experter i utredningen förordnades den 24 oktober 2016 kanslirådet Karina Aldén, Finansdepartementet, verksamhetsutvecklaren Emma Bohman, Transportstyrelsen, chefsstrategen digitalisering Lena Carlsson, Tillväxtverket, juristen Lena Carlsson, Datainspektionen, ämnessakkunnige Veronica Eckerby, Finansdepartementet, kanslichefen Eva Ekenberg, E-legitimationsnämnden, verksamhetsutvecklaren Anna Fors, Försäkringskassan, systemvetaren Ulrica Gani, Myndigheten för delaktighet, samordnaren digital samverkan Anders Granström, Arbetsförmedlingen, senior adviser Peter

Göransson, Bankföreningen, filosofie doktorn Anneli Hagdahl, Finansdepartementet, utredaren Gabriella Jansson, Statskontoret, chefsjuristen Gustaf Johnssén, Statens servicecenter, experten offentlig digitalisering Anna Kelly, avdelningschefen Eva Lindblom, Ekonomistyrningsverket, kanslirådet Eva Lundbäck, Finansdepartementet, chefsarkitekten Peter Mannerhagen, Västerås stad, direktören Per Mosseby, Sveriges Kommuner och Landsting, CTO Valter Nordh, SUNET, CIO & avdelningschefen it Peder Sjölander, Pensionsmyndigheten, styrelseledamoten Åke Strandberg, Vårdföretagarna, verksamhetsutvecklaren Magnus Wallström, Skatteverket, kanslirådet Lena Warstrand, Justitiedepartementet, handläggaren Carl Önne, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, arkitekten Mikael Österlund, eSam.

Den 10 februari 2017 entledigades Anna Fors från uppdraget som expert och samma dag förordnades verksamhetsutvecklaren Markus Bill, Försäkringskassan och handläggaren Björn Scharin, Post- och telestyrelsen att vara experter i utredningen.

Expertgruppen har bidragit med värdefulla synpunkter på förslagen i betänkandet. Den särskilde utredaren svarar dock ensam för det slutgiltiga innehållet i betänkandet.

Som huvudsekreterare i utredningen förordnades Christine Annemalm den 22 juni 2016, som sekreterare i utredningen förordnades Hanna Nilo den 19 augusti 2016 och Michiko Muto den 12 september 2016.

Utredningen som antagit namnet Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster, får härmed överlämna delbetänkandet digitalforvaltning.nu (SOU:2017:23).

Återstående frågor som omfattas av utredningens uppdrag kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande i december 2017.

Stockholm i mars 2017

Hans-Eric Holmqvist

/Christine Annemalm
Hanna Nilo
Michiko Muto

Innehåll

Sammanfattning 13

1 Författningsförslag 17

1.1 Förslag till lag om valfrihet om elektroniska brevlådor 17

1.2 Alternativ 1, Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket 18

1.3 Alternativ 2, Förslag till förordning med instruktion för den myndighet som får uppdraget 28

1.4 Förslag till förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser 33

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte 36

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen 37

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen 38

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 39

2 Utredningens uppdrag och arbete 41

2.1 Uppdraget 41

2.2 Utredningsarbetet 42

2.2.1 Utredningens utgångspunkter och inriktning 43

2.3 Betänkandets disposition 44

2.4 Några begrepp 44

2.5 Några författningar som styr den digitala förvaltningen 46
2.5.1 Förvaltningslagen 47
2.5.2 Lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen 47
2.5.3 Rättsinformationsförordningen 48
2.5.4 Förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte 48
2.5.5 Förordningen om myndigheters bokföring 49

3 Från datapolitik till digital förvaltning 51

3.1 Regeringens mål och styrning av den digitala förvaltningen – en tillbakablick 51
3.1.1 1996 års it-proposition 53
3.1.2 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst 55
3.1.3 Ett informationssamhälle för alla 55
3.1.4 Regeringen i budgetpropositionen för 2007 56
3.1.5 It-standardiseringsutredningen 2007 57
3.1.6 Regeringens handlingsplan för e-förvaltningen 2008 57
3.1.7 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt 58
3.1.8 Bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter och Med medborgaren i centrum 59
3.1.9 Regeringen i budgetpropositionen för 2015 60
3.1.10 Regeringen i budgetpropositionen för 2016 61
3.1.11 Regeringen i budgetpropositionen för 2017 61

3.2 Regeringens organisering för stöd och utveckling av den digitala förvaltningen 62
3.2.1 Statskontoret 62
3.2.2 Nämnden för elektronisk förvaltning 64
3.2.3 Delegationen för utveckling av offentliga e-tjänster 64
3.2.4 Verket för förvaltningsutveckling – Verva 66

3.2.5 E-delegationen ... 68
3.2.6 Statskontoret om E-delegationen ... 70
3.2.7 E-legitimationsnämnden ... 73
3.2.8 Efter E-delegationen ... 73

3.3 Digitaliseringen i norden och andra länder ... 74
3.3.1 Närmare om Danmark ... 76
3.3.2 Närmare om Finland ... 79
3.3.3 Närmare om Norge ... 83
3.3.4 Sammanfattande reflektion ... 87

4 Ett samlat ansvar – bedömningar och förslag ... 89

4.1 Sverige har halkat efter ... 89
4.1.1 Riksrevisionen och Ekonomistyrningsverket om styrningen av den elektroniska förvaltningen ... 89
4.1.2 E-delegationen ... 95
4.1.3 Digitaliseringskommissionen ... 95
4.1.4 Sammanfattande reflektion ... 96

4.2 En nationell digital infrastruktur ... 97

4.3 Informationssäkerhet, integritetsskydd och personuppgiftsansvar ... 102
4.3.1 Säkerhetsfrågorna behöver integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn ... 102
4.3.2 Informationssäkerhet ... 103
4.3.3 Integritetsskydd ... 111

4.4 Förvaltningspolitik för en nationell digital infrastruktur ... 112
4.4.1 Behovet av tydliga och styrande mål ... 113
4.4.2 Statens åtaganden i den nationella digitala infrastrukturen ... 115
4.4.3 Behovet av styrning och uppföljning ... 117
4.4.4 Samverkan inom den offentliga förvaltningen ... 119

4.5 Behovet av ett samlat ansvar ... 122
4.5.1 Ett samlat ansvar för digital infrastruktur och digitala tjänster ... 125
4.5.2 Ansvaret för Mina meddelanden ... 130
4.5.3 Analys, uppföljning och stabsstöd ... 130

4.5.4 Stöd till myndigheter ... 132
4.5.5 Digitalisering, personlig integritet och informationssäkerhet ... 134
4.5.6 E-legitimationsnämnden – en del av det samlade ansvaret ... 135
4.5.7 Lämplig ledningsform för den myndigheten som får det samlade ansvaret ... 139
4.5.8 Ska vara en internrevisionsmyndighet ... 141
4.5.9 Ska finnas ett råd för digitaliseringssamverkan ... 142
4.5.10 Ansvarig myndighet – huvudalternativ ... 145
4.5.11 Ansvarig myndighet – alternativ lösning ... 151

4.6 Finansering av den nya verksamheten ... 152

5 Mina meddelanden – en nationell digital tjänst ... 153

5.1 Infrastrukturen Mina meddelanden, Skatteverkets uppgifter ... 158
5.1.1 Hittills har Skatteverket löst uppgiften i samverkan ... 159
5.1.2 Förmedlingsadressregistret, FaR ... 160
5.1.3 Att skicka digital myndighetspost, steg för steg ... 160
5.1.4 Vidarebefordran och medgivande ... 161
5.1.5 Tillgänglighet ... 162
5.1.6 Mina meddelanden är ”enkelriktad” ... 162
5.1.7 Den digitala myndighetsposten delas in i tre skyddsklasser ... 163
5.1.8 Brevlådeoperatörer ... 164
5.1.9 Finansiering ... 166

5.2 Digital myndighetspost i Danmark, Finland och Norge ... 167
5.2.1 Danmark – obligatorisk för medborgare och företag ... 168
5.2.2 Finland – ska införa obligatorium för enskilda ... 169
5.2.3 Norge – statliga myndigheter ska erbjuda digital post ... 170

5.3 Uppfattningar om att ta emot och att skicka digital myndighetspost ... 171

5.3.1 Allmänheten – tekniskt mogen men avvaktande ... 172
5.3.2 Företagen är mer positiva till att ta emot elektronisk myndighetspost ... 174
5.3.3 Skatteverket och SKL om varför det är så få myndigheter som skickar elektronisk myndighetspost ... 175
5.3.4 De redan ansluta myndigheterna – ser potentialen men efterlyser tydligare styrning ... 177

6 Mina meddelanden – bedömningar och förslag ... 183

6.1 Regeringen och myndigheterna behöver gå före ... 183
6.1.1 Insatser som stärker motivet för att ansluta ... 188
6.1.2 Mina meddelanden behöver en egen författning ... 190
6.1.3 Inför en rätt för enskilda och företag att få myndighetspost elektroniskt ... 192
6.1.4 Från myndighetsgemensam infrastruktur till nationell digital tjänst ... 195
6.1.5 Myndighetspost, information eller spam ... 198

6.2 Personuppgiftsansvar ... 199
6.2.1 Dataskyddsförordningen ... 199
6.2.2 Vad är personuppgifter? ... 201
6.2.3 Vem är personuppgiftsansvarig? ... 201
6.2.4 Betydelsen av personuppgiftsansvar ... 202
6.2.5 Personuppgiftsbiträde ... 202
6.2.6 Fråga om behandling av personnummer ... 203
6.2.7 Behov av klargörande ... 205
6.2.8 Integritetskommitténs frågeställningar ... 205
6.2.9 Digitaliseringskommissionens förslag om digital post från myndigheter som förstahandsval ... 207
6.2.10 Pågående utredningar med anledning av EU:s dataskyddsreform ... 208
6.2.11 Personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden i dag ... 209
6.2.12 Ny reglering av personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden ... 213

6.2.13 Förmedlingsadressregistret – FaR 215
6.2.14 Ändamål med behandlingen av personuppgifter 216
6.2.15 Fördelning av personuppgiftsansvaret 217
6.2.16 Föreskriftsrätt och ikraftträdande 221
6.2.17 Regelförslaget i förhållande till dataskyddsförordningen 221
6.2.18 Min myndighetspost – Skatteverket som brevlådeoperatör 225

6.3 Ersättning till de elektroniska brevlådeoperatörerna 229

6.4 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet 237
6.4.1 Vilka är privata utförare av offentligfinansierad verksamhet? 237
6.4.2 Regler för privata utförare inom vård och omsorg 244
6.4.3 Regler för enskilda huvudmän och privata utförare inom skolväsendet 245
6.4.4 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet och regler om offentlig upphandling 247
6.4.5 Utvecklingen av privat utförda välfärdstjänster .. 248
6.4.6 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet 252
6.4.7 De privata utförarna har inte behov av Mina meddelanden 253
6.4.8 Definitionsproblematiken 254
6.4.9 Utredningens finansieringsmodell ger likabehandling 257

6.5 Mina meddelanden är en betrodd tjänst enligt eIDAS-förordningen 257

7 Konsekvensanalys 261

7.1 Förslaget om en myndighet med samlat ansvar 261

7.2 Förslagen om Mina meddelanden 263
7.2.1 Konsekvenser för enskilda och företag 263

7.2.2 Konsekvenser för avsändande myndigheter och kommuner ... 264
7.2.3 Konsekvenser för Skatteverket ... 265
7.2.4 Mina meddelanden – Riksrevisionen om nyttor och kostnader ... 270
7.2.5 Mina meddelanden – Sveriges kommuner och landsting om konsekvenserna av att ansluta ... 271
7.2.6 Erfarenheter – myndigheter och kommuner som redan anslutit sig till Mina meddelanden ... 272

7.3 Förslagens konsekvenser för den kommunala självstyrelsen ... 275

7.4 Förslagens konsekvenser för brottsligheten ... 276

7.5 Förslagens konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet ... 277

7.6 Förslagens konsekvenser för postföretagen och tryckerier ... 277

7.7 Förslagens konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män ... 278

7.8 Förslagens konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen ... 279

7.9 Förslagens konsekvenser för användbarhet, tillgänglighet, integritet och säkerhet ... 279
7.9.1 Användbarhet och tillgänghet ... 279
7.9.2 Integritet och säkerhet ... 281

8 Författningskommentar ... 283

8.1 Förslag till lag om valfrihet om elektroniska brevlådor ... 283

8.2 Alternativ 1, Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket ... 284

8.3 Alternativ 2, Förslag till förordning om ändring i förordningen med instruktion för den myndighet som får uppdraget ... 289

8.4 Förslag till förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser 296

8.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte..... 301

8.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen.... 301

8.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen..... 302

8.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 302

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2016:39..... 303

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2016:97..... 315

Bilaga 3 Närmare om Mina meddelanden – anslutning 319

Bilaga 4 Allmänhetens och företagens syn på att ta emot digital myndighetspost..... 327

Bilaga 5 Exempel på kostnader för att ansluta till och använda Mina meddelanden..... 337

Sammanfattning

Sverige behöver en förvaltningspolitik för en nationell digital infrastruktur. Sverige har halkat efter jämförbara länder när det gäller digital förvaltning. Orsaken är främst, enligt utredningens bedömning, ett medvetet val att delegera ansvaret för arbetet med e-förvaltning till myndigheterna. Att arbetet varit framgångsrikt i många avseenden kompenserar inte för de begränsningar detta inneburit. Regeringen har avstått från att använda de styrinstrument som står till buds t.ex. genom att inte formulera styrande mål för vad som ska uppnås och förtydliga vilka uppdrag myndigheterna har när det gäller förvaltningens digitalisering. Utredningen anser att politiken för digital förvaltning bör utformas mot bakgrund av dess roll i den nationella digitala infrastrukturen. En prioriterad fråga är vad som ska vara det offentliga åtagandet i denna infrastruktur, både i principiella termer och i fråga om vilka tjänster som det offentliga ska tillhandahålla.

Utredningen anser att det behövs en övergripande plan för att stärka digitaliseringen av den offentliga sektorn. Enligt planen, som enligt utredningen bör bestå av följande sju punkter, ska

- regeringen besluta om ett mål för övergången till digital förvaltning,
- regeringen klargöra vilka de offentliga åtagandena ska vara i den nationella digitala infrastrukturen,
- myndigheternas uppdrag preciseras, både avseende vad som gäller generellt och vad som är specifikt för vissa myndigheter,
- myndigheternas och kommunernas arbete med att bygga ut den digitala förvaltningen följas upp genom självutvärdering och verifiering,

- samarbetet mellan staten, kommunerna och landstingen ges fastare former genom överenskommelser och uppföljning,
- informationssäkerhet och integritetsskydd beaktas i varje skede av arbetet med att bygga ut den digitala förvaltningen,
- de centrala statliga uppgifterna i arbetet att utveckla den offentliga förvaltningen samlas hos en myndighet.

Samla ansvaret för digitaliseringen hos en myndighet

I uppdraget att analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet har utredningen dels analyserat vilka befogenheter och uppgifter som ansvaret ska innehålla, dels vilken myndighet som är bäst lämpad att ta hand om uppdraget.

Utredningen föreslår att det i det samlade ansvaret, från och med den 1 juli 2018, ska samlas uppgifter och uppdrag som flera olika aktörer har redan i dag. Dessa uppgifter är av olika karaktär och varaktighet. Dessutom har utredningen identifierat flera nya, eller i vissa fall ”nygamla”, uppgifter som bör ingå i uppdraget.

Verksamheten i det samlade ansvaret ska bidra till att de offentliga myndigheterna uppnår målen för den digitala förvaltningen. I uppdraget ska ingå att ge stöd till regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering. Dessutom ska ingå att stödja regeringens arbete när det gäller frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar.

I uppdraget ska ingå att ansvara för att stödja statliga myndigheters och kommuners digitala utveckling och genomförandet av nationella digitala tjänster, samt vidta eller föreslå sådana åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga förvaltningen. Uppdraget ska vidare innebära rätten att meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga förvaltningens digitalisering. I uppdraget ska även ingå att säkerställa att myndigheterna har tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller standarder eller liknande krav som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte.

Uppdraget innebär att samarbeta med myndigheter som svarar för administrativt stöd, inköpssamordning och upphandlingsstöd och därigenom verka för effektivitet och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom den offentliga sektorn, samt att beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar. I förslaget ingår att E-legitimationsnämndens verksamhet inordnas i det nya samordningsuppdraget och att nämndens uppgifter förs över till den myndighet som får detta uppdrag. I samordningsuppdraget ingår därutöver att, något senare, ta över ansvaret för Mina meddelanden och Min myndighetspost.

Enligt utredningen behöver säkerhetsfrågorna integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn. Utredningens bedömning är att stödet till statliga och kommunala myndigheter behöver stärkas i dessa frågor. Utredningen föreslår därför att det i det samlade uppdraget ska ingå att uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder enligt dataskyddsförordningen inom e-förvaltningen, och att samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och Telestyrelsen. Detta för att underlätta myndigheternas arbete med informationssäkerhet och säkerställa en enhetlig hantering av frågor om dataskydd och personlig integritet.

Utredningen föreslår vidare att det vid den myndighet som får det samlade ansvaret ska inrättas ett digitaliseringssamverkansråd som har till uppgift att ge myndighetschefen råd för att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. En viktig uppgift för digitaliseringssamverkansrådet är att stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av digitaliseringen av den offentliga sektorn.

Utredningen bedömer att Ekonomistyrningsverket är bäst lämpad att ta emot uppdraget om ett samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga sektorn. En alternativ lösning kan vara att E-legitimationsnämnden utvecklas till att omfatta hela det samlade ansvar som utredningen föreslår.

Om Mina meddelanden

Utredningen föreslår att regeringen inför en rätt för enskilda och företag att få myndighetspost elektroniskt och att alla statliga myndigheter ska skicka myndighetspost elektroniskt om inte regeringen

beslutar annat. Utredningens bedömning är att inom ett par år måste i princip all myndighetspost vara digital. Utredningen anser att de statliga myndigheterna ska gå före och ansluta till och använda Mina meddelanden. Myndigheterna måste även bli bättre på att informera om hur det digitala leveranssättet fungerar, till exempel med avseende på säkerhet, integritet och tillgänglighet men också att enskilda och företag, genom att skaffa en digital brevlåda, bidrar till att de offentliga resurserna kan användas till mer värdeskapande verksamhet.

Utredningen menar att Mina meddelanden behöver en egen författning och föreslår därför att en ny förordning införs som samlar det regelverk som behövs för infrastrukturen. Utredningen föreslår att alla statliga myndigheter på sina webbplatser ska informera enskilda och företag om rätten få försändelser elektroniskt.

Utredningen bedömer vidare att Mina meddelanden bör utvecklas till att bli en nationell digital tjänst för säker och spamfri e-post till företag och enskilda och att Skatteverket tar fram riktlinjer angående vilken typ av meddelanden som myndigheter bör skicka genom Mina meddelanden.

Utredningen föreslår att personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden regleras i den nya förordningen om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser och att regeringen utreder och tar ställning till hur offentliga myndigheter ska behandla och förhålla sig till s.k. eget utrymme.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om valfrihet om elektroniska brevlådor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skatteverket får besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor som upphandlas inom myndighetens verksamhet enligt förordningen (2017:000) om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser. Med valfrihetssystem menas ett förfarande där mottagaren har rätt att välja den leverantör som ska utföra tjänsten och som Skatteverket har godkänt och tecknat avtal med.

2 § När Skatteverket tillhandahåller valfrihetssystem enligt denna lag ska myndigheten tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem. I stället för det som sägs i 2 kap. 3 § första meningen, 6 och 7 §§ lagen om valfrihetssystem ska med

1. leverantör avses den som på marknaden tillhandahåller tjänster som nämns i 1 §,
2. tjänst avses sådan tjänst som nämns i 1 §, och
3. upphandlande myndighet avses Skatteverket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

1.2 Alternativ 1, Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket[1]

dels att 1–2, 5, 7, 16 och 31 §§ samt rubriken till 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas nio nya paragrafer 9 a, 15 a, 19 a–c, 23 a–c och 27 a §§ samt närmast före 9 a och 15 a §§ nya rubriker med följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Ekonomistyrningsverket ska utveckla och förvalta den ekonomiska styrningen av den statliga verksamheten samt utföra revision av Sveriges hantering av EU-medel och främja en effektiv och korrekt hantering av dessa medel.	*Ekonomistyrningsverket ska bidra till att de offentliga myndigheterna uppnår målen för den digitala förvaltningen. Myndigheten ska ansvara för att stödja den digitala utvecklingen och genomförandet av nationella digitala tjänster i den offentliga förvaltningen och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga förvaltningen.*

[1] Senaste lydelse av
1 § 2016:1023
2 § 2016:1023
5 § 2016:1023
7 § 2016:1023
16 § 2016:1023
31 § 2016:1023
Rubriken närmast före
5 § 2016:1023.
[2] Senaste lydelse 2016:1023.

2 §[3]

Myndigheten ska

1. bistå regeringen med det underlag som behövs för att bedöma om statsförvaltningen är effektiv och om den interna styrningen och kontrollen är betryggande,

2. utveckla och förvalta principer, regelverk och metoder för en effektiv ekonomisk styrning i staten,

3. göra prognoser för samt analysera och lämna information om den offentliga ekonomin, med särskilt fokus på den statliga ekonomin, *och*

4. inom *sitt verksamhetsområde* ge stöd till andra statliga myndigheter.

3. göra prognoser för samt analysera och lämna information om den offentliga ekonomin, med särskilt fokus på den statliga ekonomin,

4. inom *sina verksamhetsområden* ge stöd till andra statliga myndigheter,

5. ge stöd till regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering. Myndigheten ska även stödja regeringen vad gäller frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar,

6. säkerställa att myndigheterna har tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller standarder eller liknande krav som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte,

7. stödja myndigheterna i deras utveckling av den interna styrningen och kontrollen av it-stöd, och

[3] Senaste lydelse 2016:1023.

8. stödja myndigheter i utarbetandet av gemensamma uppförandekoder enligt art. 40 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsförordningen).

Prognoser

Prognoser, *uppföljning och analys*

5 §[4]

Myndigheten ska

1. göra analyser av och prognoser för statens utgifter respektive inkomster och intäkter,

2. göra prognoser för kommunsektorn och ålderspensionssystemet samt för hela den konsoliderade offentliga sektorn,

3. inför den ekonomiska vårpropositionen och budgetpropositionen sammanställa underlag avseende föregående, innevarande och de tre nästkommande åren för sådana inkomstberäkningar som Regeringskansliet (Finansdepartementet) inte gör,

4. analysera måluppfyllelsen av de budgetpolitiska målen: utgiftstaket för de statliga utgifterna, balanskravet för kommunsektorn och överskottsmålet för den offentliga sektorn,

5. redovisa prognoser avseende statens utgifter, dels i enlighet med strukturen för statens budget, dels realekonomiskt fördelat, *och*

6. utveckla och förvalta metoder och modeller så att kvaliteten på prognoser, kalkyler och analyser kan förbättras,

5. redovisa prognoser avseende statens utgifter, dels i enlighet med strukturen för statens budget, dels realekonomiskt fördelat,

6. utveckla och förvalta metoder och modeller så att kvaliteten på prognoser, kalkyler och analyser kan förbättras, *och*

[4] Senaste lydelse 2016:1023.

7. följa upp och analysera utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster baserad på nyckeltal och myndigheters rapportering till regeringen,

8. samla in och sammanställa information om planerade och pågående digitaliseringsinitiativ av strategisk natur, och

9. bidra till att gemensamma digitaliseringsinitiativ kan följas upp och bistå myndigheterna i uppföljning av nyttorealisering av it-projekt och verka för spridning och återutnyttjande av tekniska lösningar.

7 §[5]

Myndigheten ska varje år till regeringen lämna

1. underlag till pris- och löneomräkningen,

2. fastställda ekonomiadministrativa värden för de statliga myndigheterna under regeringen senast den 23 april,

3. information om de bestämmelser som gäller för varje inkomsttitel,

4. en redovisning av den statliga avgiftsbelagda verksamheten,

5. en redovisning över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll senast den 31 mars, *och*

5. en redovisning över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll senast den 31 mars,

[5] Senaste lydelse 2016:1023.

6. yttranden om de årliga räkenskaper som ansvariga organ ska upprätta enligt artikel 59.5 a i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 av den 25 oktober 2012 om finansiella regler för unionens allmänna budget och om upphävande av rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002.	6. yttranden om de årliga räkenskaper som ansvariga organ ska upprätta enligt artikel 59.5 a i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 av den 25 oktober 2012 om finansiella regler för unionens allmänna budget och om upphävande av rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002, *och*
	7. en redovisning och analys av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster. I rapporten, som ska lämnas senast den 15 mars varje år, ska även ingå omvärldsbevakning av relevanta länders utveckling.
	E-legitimation
	9 a §
	Myndigheten ska
	1. stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster.
	2. efter överenskommelse med upphandlande myndigheter tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering,
	3. administrera valfrihetssystem enligt 1 § andra stycket 3 samma lag, och

4. upprätta och driva en sådan nationell webbplats för annonsering av valfrihetssystem som avses i 4 § samma lag.

5. uppfylla de samarbetsskyldigheter som gäller för Sverige som medlemsstat enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG samt enligt rättsakter som har antagits med stöd av den artikeln. Myndigheten ska vara gemensam kontaktpunkt för samarbetet.

6. även i övrigt företräda Sverige i frågor som rör gränsöverskridande elektronisk identifiering enligt förordning (EU) nr 910/2014 och ska lämna stöd och information till myndigheter i sådana frågor.

7. upprätta och driva en svensk förbindelspunkt (nod) för gränsöverskridande elektronisk identifiering i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1501 av den 8 september 2015 om interoperabilitetsramverket enligt artikel 12.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden. Förordning (2016:579).

8. delta i internationellt standardiseringsarbete, internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt ansvarsområde.

Webbutveckling

15 a §

Myndigheten ska ansvara för vägledning för webbutveckling.

16 §[6]

Myndigheten ska inom sitt verksamhetsområde ge stöd till andra statliga myndigheter genom metoder, riktlinjer, utredningar, utbildning och rådgivning.

Myndigheten får inom *sitt* verksamhetsområde utföra uppdrag åt andra statliga myndigheter.

Myndigheten ska inom sitt verksamhetsområde *ekonomistyrning* ge stöd till andra statliga myndigheter genom metoder, riktlinjer, utredningar, utbildning och rådgivning.

Myndigheten får inom *detta* verksamhetsområde utföra uppdrag åt andra statliga myndigheter.

Myndigheten ska genom metodutveckling, riktlinjer, utredningar, utbildning, erfarenhetsutbyte och rådgivning stödja och samordna myndigheterna i deras arbete för att utveckla den digitala förvaltningen.

Myndigheten ska stödja samverkan mellan statliga myndigheter, mellan statliga myndigheter och kommuner och mellan offentliga myndigheter och näringslivet i det digitala utvecklingsarbetet.

[6] Senaste lydelse 2016:1023.

19 a §

Myndigheten ska i samverkan med relevanta offentliga myndigheter och aktörer verka för informations- och erfarenhetsutbyte om den nationella digitala infrastrukturen och nationella digitala tjänster för att förenkla för enskilda och företag och säkerställa en effektiv och ändamålsenlig offentlig förvaltning.

19 b §

Myndigheten ska samarbeta med Kammarkollegiet i dess uppgift att upphandla samordnade ramavtal inom området informationsteknik och därigenom verka för bästa möjliga villkor för anskaffning och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom offentlig sektor samt beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar.

19 c §

Myndigheten ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen i frågor om digitalisering av förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

23 a §

Vid myndigheten ska det finnas ett råd för digitaliseringssamverkan. Rådet ska bistå myndighetschefen med råd när det gäller att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. Digitaliseringssamverkansrådet ska stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av e-förvaltningen i den offentliga sektorn.

23 b §

Digitaliseringssamverkansrådet består av myndighetschefen, som är ordförande, och cheferna för de myndigheter som regeringen beslutar samt en representant för Sveriges Kommuner och Landsting.

23 c §

Frågor av principiell eller större vikt ska föredras i rådet innan myndighetschefen fattar beslut.

27 a §

Myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228).

31 §[7]

Myndigheten får meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga redovisningen, finansiella styrningen *och* resultatstyrningen.	Myndigheten får meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga redovisningen, finansiella styrningen, resultatstyrningen, *och den offentliga förvaltningens digitalisering.*

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018 då förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden upphör att gälla.

[7] Senaste lydelse 2016:1023.

1.3 Alternativ 2, Förslag till förordning med instruktion för den myndighet som får uppdraget

Härigenom föreskrivs följande.

Uppgifter

1 § Myndigheten ska bidra till att de offentliga myndigheterna uppnår målen för den digitala förvaltningen. Myndigheten ska ansvara för att stödja den digitala utvecklingen och genomförandet av nationella digitala tjänster i den offentliga förvaltningen och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga förvaltningen.

2 § Myndigheten ska ge stöd till regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering Myndigheten ska även stödja regeringen vad gäller frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar.

3 § Myndigheten ska

1. säkerställa att myndigheterna har tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller standarder eller liknande krav som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte.
2. stödja myndigheterna i deras utveckling av den interna styrningen och kontrollen av it-stöd.

4 § Myndigheten ska stödja myndigheter i utarbetandet av gemensamma uppförandekoder enligt art. 40 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Webbutveckling

5 § Myndigheten ska ansvara för vägledning för webbutveckling.

Analys och uppföljning

6 § Myndigheten ska

1. följa upp och analysera utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster baserad på nyckeltal och myndigheters rapportering till regeringen.
2. samla in och sammanställa information om planerade och pågående digitaliseringsinitiativ av strategisk natur.
3. bidra till att gemensamma digitaliseringsinitiativ kan följas upp och bistå myndigheterna i uppföljning av nyttorealisering av it-projekt och verka för spridning och återutnyttjande av tekniska lösningar.

E-legitimation

7 § Myndigheten ska

1. stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster.
2. efter överenskommelse med upphandlande myndigheter tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering,
3. administrera valfrihetssystem enligt 1 § andra stycket 3 samma lag, och
4. upprätta och driva en sådan nationell webbplats för annonsering av valfrihetssystem som avses i 4 § samma lag.
5. uppfylla de samarbetsskyldigheter som gäller för Sverige som medlemsstat enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG samt enligt rättsakter som har antagits med stöd av den artikeln. Myndigheten ska vara gemensam kontaktpunkt för samarbetet.

6. även i övrigt företräda Sverige i frågor som rör gränsöverskridande elektronisk identifiering enligt förordning (EU) nr 910/2014 och ska lämna stöd och information till myndigheter i sådana frågor.

7. upprätta och driva en svensk förbindelspunkt (nod) för gränsöverskridande elektronisk identifiering i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1501 av den 8 september 2015 om interoperabilitetsramverket enligt artikel 12.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden.

8. delta i internationellt standardiseringsarbete, internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt ansvarsområde.

Stöd till myndigheter

8 § Myndigheten ska

1. genom metodutveckling, riktlinjer, utredningar, utbildning, erfarenhetsutbyte och rådgivning stödja och samordna myndigheterna i deras arbete för att utveckla den digitala förvaltningen.

2. stödja samverkan mellan statliga myndigheter, mellan statliga myndigheter och kommuner och mellan offentliga myndigheter och näringslivet i det digitala utvecklingsarbetet.

Samverkan

9 § Myndigheten ska i samverkan med relevanta offentliga myndigheter och aktörer verka för informations- och erfarenhetsutbyte om den nationella digitala infrastrukturen och nationella digitala tjänster för att förenkla för enskilda och företag och säkerställa en effektiv och ändamålsenlig offentlig förvaltning.

10 § Myndigheten ska samarbeta med Kammarkollegiet i dess uppgift att upphandla samordnade ramavtal inom området informationsteknik och därigenom verka för bästa möjliga villkor för anskaffning och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom offentlig sektor samt beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar.

11 § Myndigheten ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen i frågor om digitalisering av förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Rapportering

12 § Myndigheten ska senast den 15 mars varje år till regeringen lämna en redovisning och analys av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster. I rapporten ska även ingå omvärldsbevakning av relevanta länders utveckling.

Ledning

13 § Myndigheten leds av en myndighetschef.

Råd för digitaliseringssamverkan

14 § Vid myndigheten ska det finnas ett råd för digitaliseringssamverkan. Rådet har till uppgift att ge myndighetschefen råd för att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. Digitaliseringssamverkansrådet ska stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av e-förvaltningen i den offentliga sektorn.

15 § Digitaliseringssamverkansrådet består av myndighetschefen, som är ordförande, och cheferna för de myndigheter som regeringen beslutar samt en representant för Sveriges Kommuner och Landsting.

16 § Frågor av principiell eller större vikt ska föredras i rådet innan myndighetschefen fattar beslut.

Tillämpligheten av vissa förordningar

17 § Myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228).

Rätt att meddela föreskrifter

18 § Myndigheten får meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den offentliga förvaltningens digitalisering.

Rätt att få upplysningar

19 § Myndigheten har rätt att från andra offentliga myndigheter få den information som myndigheten behöver för sin verksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018 då förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden upphör att gälla.

1.4 Förslag till förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser

Härigenom föreskrivs följande.

Infrastruktur

1 § En infrastruktur för säkra elektroniska försändelser till enskilda och företag ska tillhandahållas av Skatteverket.

Mottagare av elektroniska försändelser

2 § Enskilda och företag, som via en brevlådeoperatör begärt att få försändelser elektroniskt ska registreras som mottagare i infrastrukturen. Registrerade mottagare har rätt att få försändelser från statliga myndigheter via infrastrukturen om det inte finns särskilda skäl för undantag.

Avsändare

3 § Alla statliga myndigheter ska som avsändare teckna avtal med Skatteverket och skicka elektroniska försändelser i infrastrukturen, om inte regeringen beslutar annat. Kommunala myndigheter får, som avsändare, teckna avtal med Skatteverket och skicka elektroniska försändelser i infrastrukturen.

4 § Alla statliga myndigheter ska på sina webbplatser informera enskilda och företag om rätten att få försändelser elektroniskt.

Tillhandahållare av elektroniska brevlådor

5 § Till infrastrukturen ska anslutas privata tillhandahållare av elektroniska brevlådor för elektroniska försändelser till enskilda och företag som Skatteverket godkänt i enlighet med gällande villkor och avtal.

6 § Till infrastrukturen ska Skatteverket, i enlighet med gällande villkor, tillhandahålla en elektronisk brevlåda för säkra elektroniska försändelser från statliga och kommunala myndigheter till enskilda och företag.

Förmedlingsadressregister

7 § Skatteverket får föra register över dem som anslutit sig till infrastrukturen som mottagare.

De uppgifter som får behandlas i förmedlingsadressregistret är person-, samordnings- eller organisationsnummer samt uppgifter om vilka avsändare mottagaren inte har godkänt.

8 § Personuppgifterna i förmedlingsadressregistret får behandlas dels för att föra en aktuell förteckning över enskilda som begärt att få ta del av försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg, dels för att expediera försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg.

Ändamål med personuppgiftsbehandlingen

9 § Personuppgifter får behandlas i infrastrukturen för att de elektroniska försändelserna ska nå den mottagare som avses och kunna göras tillgängliga i mottagarens brevlåda.

Personuppgiftsansvar i infrastrukturen

10 § Skatteverket är personuppgiftsansvarigt för behandling av personuppgifter i förmedlingsadressregistret och för att expediera försändelser.

11 § Avsändaren av försändelsen är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i den avsända försändelsen till dess försändelsen har gjorts tillgänglig för mottagaren i mottagarens brevlåda.

Avsändaren är även personuppgiftsansvarig för behandling av de personuppgifter som fordras för att en försändelse ska kunna göras tillgänglig i mottagarens brevlåda. Brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde åt de avsändande myndigheterna vid dessa behandlingar av personuppgifter.

12 § Om brevlådeinnehavaren är en juridisk person eller en fysisk person vars personuppgifter i brevlådan behandlas som ett led i verksamhet som inte är av rent privat natur är brevlådeinnehavaren personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i brevlådan och brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde.

Bemyndigande

13 § Skatteverket får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018, då 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte upphör att gälla.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte

dels att 5 § ska upphöra att gälla,

dels att det i förordningen ska införas en ny paragraf, 6 §, med följande lydelse.

6 § Myndigheter ska erbjuda elektronisk kommunikation i sin kontakt med enskilda. Myndigheterna ska rapportera till regeringen om de åtgärder de vidtar för att säkerställa den elektroniska kommunikationen.

Ekonomistyrningsverket får meddela de ytterligare föreskrifter som krävs för rapportering av åtgärder enligt första stycket.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen ska införas en ny paragraf, 8 a §, och närmast före 8 a § en ny rubrik med följande lydelse.

Samverkan

8 a § Post- och telestyrelsen ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen ska införas en ny paragraf, 4 a §, med följande lydelse.

4 a § Datainspektionen ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska införas en ny paragraf, 11 c §, med följande lydelse.

11 c § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Uppdraget

Regeringen beslutade vid regeringssammanträde den 19 maj 2016 att tillkalla en särskild utredare för att analysera och lämna förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster. I uppdraget ingår att, med utgångspunkt i de nationella digitala tjänsterna Mina meddelanden och Svensk e-legitimation, analysera och lämna förslag till utformning av organisering och ansvarsfördelning för de nationella digitala tjänsterna, åtgärder och incitament för att uppnå en ökad användning av de nationella digitala tjänsterna, och samverkan mellan offentlig och privat sektor i tillhandahållandet av de nationella digitala tjänsterna.

Utredaren ska även analysera och lämna förslag om vissa specifika frågor som rör Svensk e-legitimation och Mina meddelanden, samt återstående frågor om den nationella tillämpningen av EU-förordningen om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden (eIDAS-förordningen) m.m.

I uppdraget ingår att, i ett delbetänkande senast den 15 mars 2017, redovisa hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta som avsändare inom Mina meddelanden, hur en övergång för privatpersoner och företag till digital myndighetspost kan genomföras i praktiken och förslag till utformning av en ersättningsmodell för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.

Regeringen beslutade vid regeringssammanträde den 24 november 2016 att utvidga uppdraget. I tilläggsdirektivet fick utredaren i uppdrag att analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet. Enligt

uppdraget ska utredaren med utgångspunkt i analysen lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att en myndighet så snart som möjligt ska kunna ges denna uppgift. Utredaren fick dessutom i uppdrag att lämna förslag till en reglering som innebär en skyldighet för lämpliga statliga och kommunala myndigheter att ansluta sig till tjänsten Mina meddelanden. Den del av uppdraget som avser att samla ansvaret för digitaliseringen i den offentliga sektorn ska redovisas senast den 15 mars 2017.

Samtidigt förlängdes utredningstiden med två månader vilket innebär att uppdraget, med undantag för de deluppdrag som ska redovisas senast den 15 mars 2017, i stället för som tidigare den 31 oktober 2017 nu ska slutredovisas senast den 31 december 2017.

För att kunna behandla frågor om ett samlat ansvar måste utredningen först beskriva den kontext i vilket detta uppdrag ska utövas, vilket leder in på frågor om vilka operativa mål som ska gälla och hur regeringen ska styra myndigheterna. Delbetänkandet har därför en väsentligt bredare ansats än vad tilläggsdirektivet förutsätter och tar upp även sådant som utredningen avser att återkomma till i slutbetänkandet. Det betyder att en del frågor här behandlas på ett skissartat och inte helt fullständigt sätt, vilket läsaren av detta betänkande bör vara medveten om.

2.2 Utredningsarbetet

Utredningen har genomfört två möten med expertgruppen. Utredningen har vidare samrått och diskuterat utredningsfrågorna med ett stort antal myndigheter och organisationer däribland E-legitimationsnämnden, Skatteverket, Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Naturvårdsverket, Lantmäteriet, SUNET, Statens servicecenter, Statskontoret, Tillväxtverket, Domstolsverket, Pensionsmyndigheten, Kammarkollegiet, eHälsomyndigheten, Ekonomistyrningsverket och Sveriges Kommuner och Landsting. Utredningen har deltagit vid två möten med eSams styrgrupp och ett möte med eSams arbetsgrupp.

Vidare har utredningen deltagit vid Sveriges Kommuner och Landstings (SKL:s) beredning för digitalisering och två möten med SKL:s strategiska ledningsgrupp för Center för eSamhället. Utred-

ningen har även samrått med Integritetskommittén och Utredningen om rättsliga förutsättningar för en digitalt samverkande förvaltning.

Utredningen har genomfört två workshops, en om Mina meddelanden och en om informationssäkerhet och integritetsskydd. I december 2016 genomförde Markör Marknad och Kommunikation AB, på uppdrag av utredningen, telefonintervjuer med 1 000 personer i åldrarna 18–84 år, samt 400 företag. Syftet med undersökningen var att få en bild av hur enskilda och företag ser på att ta emot digital myndighetspost och beakta undersökningens resultat i utformandet av utredningens förslag.

Utredningen har även ställt skriftliga frågor och genomfört telefonintervjuer med samtliga 17 myndigheter som är anslutna till och skickar post genom Mina meddelanden. Detta för att få en bild av myndigheternas kostnader för att ansluta till och använda tjänsten. Intervjuerna, som genomfördes i januari 2017, har även varit ett tillfälle för myndigheterna att lyfta andra frågor av betydelse för utredningsarbetet.

För att lära mer om hur våra grannländer har utvecklat och genomfört den digitala utvecklingen av den offentliga förvaltningen har utredningen varit på studiebesök hos digitaliseringsmyndigheterna i våra grannländer närmare bestämt Digitaliseringsstyrelsen i Danmark, Statskontoret i Finland och Direktoratet for forvaltning og IKT i Norge.

2.2.1 Utredningens utgångspunkter och inriktning

Utredningens uppdrag och avgränsning är att lämna förslag till *effektiv styrning* av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning, inte att lämna förslag till nya eller fler digitala tjänster. Utredningen har en förvaltningspolitisk utgångspunkt vilket innebär att det är enskilda (medborgare) och företag står i fokus för den digitala förvaltningsutvecklingen samtidigt som förvaltningen ska effektivisera och hushålla väl med skattebetalarnas pengar.

Utredningen instämmer i det perspektiv som lyftes av E-delegationen och som betonade e-förvaltningens betydelse för samhällets samlade utvecklingsförmåga och innovationskraft. Med detta perspektiv blir digitaliseringen av förvaltningen inte en intern angelägenhet utan en vital del av arbetet med att utveckla den nationella

digitala infrastrukturen. Digitalisering har därför inte bara som syfte att underlätta för enskilda (medborgare) och företag. Den syftar också till att främja konkurrenskraften.

Med detta breda perspektiv finns det också skäl att uppmärksamma de risker som följer av en alltmer utvecklad användning och spridning av individrelaterad information. Utredningen har därför valt att integrera frågor om informationssäkerhet, integritetsskydd och personuppgiftsansvar i utvecklingen och genomförandet av den digitala förvaltningen. Dessa frågor har därför kommit att ta en större plats i utredningsarbetet än direktivet gett uttryck för och utredningen lämnar även flera förslag som rör frågor om informationssäkerhet.

2.3 Betänkandets disposition

Utredningen behandlar delbetänkandets två huvudfrågor i avsnitten 3–6. Till betänkandet bifogar utredningen också tre bilagor med närmare beskrivningar och exempel inom ramen för uppdraget om Mina meddelanden.

2.4 Några begrepp

I betänkandet använder utredningen i avsnittet om Mina meddelanden omväxlande begreppen digital myndighetspost, digital post, elektronisk post och elektroniska försändelser. Utredningen använder begreppen som synonymer. Detta beror främst på att det i texter som här återges, förutom digital förvaltning och digital post även talas om e-förvaltningen, dvs. elektronisk förvaltning och att detta begrepp även förekommer i författningstext.

Det finns anledning att resonera något om vad själva begreppet digitalisering betyder.

Enligt Digitaliseringskommissionen innebär begreppet *digitalisering* att digital kommunikation och interaktion mellan människor, verksamheter och saker *blir självklara*. Allt större delar av tillvaron

är digitaliserad samtidigt som vi i allt mindre grad kan skilja ut det digitala från det icke-digitala.[1]

I delbetänkandet *En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår*[2] säger Digitaliseringskommissionen att begreppet digitalisering i dag vanligen delas in i två olika betydelser – *informationsdigitalisering* och *samhällelig digitalisering.*

Med *informationsdigitalisering* avses den process där analog information transformeras till digital information. Det innebär att informationen blir strukturerbar, sökbar och tillgänglig genom digitala kanaler och verktyg.[3]

Samhällelig digitalisering är den förändring av verksamheten, teknikanvändningen och de affärsmässiga förutsättningarna som uppkommer genom de nya möjligheter som tekniken ger, som ofta kan ha en disruptiv och oväntad effekt. Det är en förändring som är snabb och ofrånkomlig och som kan få till följd att branscher förändras i grunden, nya områden uppkommer och förändringsobenägna verksamheter marginaliseras eller slås ut.[4]

Även begreppet *digital kompetens* är ett viktigt begrepp i detta sammanhang. Digital kompetens innefattar säker och kritisk användning av informationssamhällets teknik i arbetslivet, på fritiden och för kommunikationsändamål. Den underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, dvs. användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i samarbetsnätverk via internet.[5]

Digital kompetens är också, enligt Digitaliseringskommissionen, i vilken utsträckning man är förtrogen med digitala verktyg och tjänster samt har förmåga att följa med i den digitala utvecklingen och dess påverkan på ens liv.

---

[1] SOU 2015:28, Gör Sverige i framtiden – digital kompetens, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[2] SOU 2014:13, En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[3] SOU 2015:28, Gör Sverige i framtiden – digital kompetens, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[4] SOU 2014:13, En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[5] EUR-Lex. SOU 2015:28, Gör Sverige i framtiden – digital kompetens, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.

Digital kompetens innefattar:

- kunskaper att söka information, kommunicera, interagera och producera digitalt
- färdigheter att använda digitala verktyg och tjänster
- förståelse för den transformering som digitaliseringen innebär i samhället med dess möjligheter och risker
- motivation att delta i utvecklingen.[6]

Nationella digitala tjänster är, enligt definitionen i utredningens direktiv[7], sådana gemensamma digitala lösningar som är av infrastrukturkaraktär och som är en avgörande förutsättning för offentlig e-tjänstutveckling i sin helhet. De nationella digitala tjänsterna ska kunna användas inom hela den offentliga sektorn och syftar till att underlätta elektronisk hantering av ärenden och kontakter med enskilda. De nationella digitala tjänsterna ska utvecklas utifrån medborgarnas behov, vilket förutsätter en bred och omfattande samverkan mellan statliga myndigheter, mellan kommunala myndigheter, mellan stat och kommun samt mellan den offentliga och den privata sektorn.

Gemensamma digitala lösningar kan vara lösningar som används av hela den offentliga sektorn, sektorsspecifika lösningar och lösningar som utvecklas i samverkan mellan ett fåtal myndigheter. Tillsammans utgör dessa komponenter i den nationella digitala infrastrukturen.[8]

2.5 Några författningar som styr den digitala förvaltningen

I betänkandet pekar utredningen genomgående på att det finns ett behov av att regeringen skärper sin styrning av den digitala förvaltningsutvecklingen. Riksdagen och regeringen har dock beslutat om

[6] Digitaliseringskommissionen. SOU 2015:28, Gör Sverige i framtiden – digital kompetens, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[7] Dir. 2016:39.
[8] Närmare bestämt den mjuka digitala infrastrukturen, till skillnad från den hårda, dvs. fiberkabel, sändarnät m.m.

några lagar och förordningar som direkt reglerar den digitala förvaltningen. Här nedan redovisar utredningen några exempel.

2.5.1 Förvaltningslagen

Förvaltningslagens[9] krav på de offentliga myndigheternas kontakter med enskilda skärptes den 1 juli 2003. Skärpningen innebär att myndigheterna ska se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och e-post och att myndigheternas svar kan lämnas på samma sätt. Regeringen menade att det alltid ska vara möjligt för en enskild att kontakta en myndighet med hjälp av e-post i stället för att t.ex. använda telefon eller brev. Ändringen avsåg i första hand serviceskyldigheten i så kallad faktisk förvaltningsverksamhet, t.ex. rådgivning eller tillhandahållande av allmän information. Handläggning av ärenden berörs inte av detta.

2.5.2 Lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen

Syftet med lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen[10] är att främja utvecklingen av en informationsmarknad genom att underlätta för enskilda att använda handlingar som tillhandahålls av statliga och kommunala myndigheter.

Lagen ska förhindra att myndigheter beslutar om sådana villkor för vidareutnyttjande av handlingar som begränsar konkurrensen. Med vidareutnyttjande menas, i lagens mening, användning av handlingar för andra ändamål än det ursprungliga ändamål för vilket handlingarna behandlas av en myndighet.

En myndighet ska informera om avgifter, inklusive beräkningsgrund, och andra villkor för vidareutnyttjandet. En myndighet ska publicera en förteckning över vilka typer av handlingar som vanligen kan tillhandahållas elektroniskt för vidareutnyttjande samt tillhörande information. Denna information ska kunna lämnas elektroniskt och utan avgift.

[9] Förvaltningslagen (1986:223).
[10] Lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/37/EU om ändring i direktiv 2003/98/EG av den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

2.5.3 Rättsinformationsförordningen

För att tillförsäkra den offentliga förvaltningen och enskildas tillgång till grundläggande rättsinformation i elektronisk form ska det, enligt rättsinformationsförordningen[11], finnas ett offentligt rättsinformationssystem.[12] Domstolsverket är samordningsmyndighet[13] för rättsinformationssystemet och ska som sådan:

- samordna frågor om standardisering i rättsinformationssystemet,
- ansvara för sammanlänkning av de deltagande databaserna,
- sköta praktisk samordning och gemensamma driftsfrågor,
- träffa avtal med dem som vill delta i systemet,
- avgöra om den obligatoriska informationen uppfyller kraven enligt denna förordning och ge anvisningar om kraven inte är uppfyllda,
- ge råd till de deltagande offentliga organen, och
- bevaka gemensamma säkerhetsfrågor.

Samordningsmyndigheten får, när det gäller obligatorisk information i rättsinformationssystemet, besluta att en informationsansvarig myndighet ska använda viss standard för märkning, strukturering och sökning av informationen.

2.5.4 Förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte

Förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte[14] gäller för alla myndigheter under regeringen. Av förordningen framgår att en myndighet i sin verksamhet ska främja utveck-

[11] Rättsinformationsförordningen (1999:175).
[12] Rättsinformationssystemet innehåller en mängd olika typer av dokument. För närmare information om vilken information som systemet innehåller se rättsinformationsförordningen (1999:175).
[13] Domstolsverket har haft uppgiften att vara samordningsmyndighet för rättsinformationssystemet sedan 1 januari 2009. Dessförinnan hade Regeringskansliet uppgiften fram till den 1 januari 2003 då uppgiften överfördes till Statskontoret. När Verva inrättades den 1 januari 2006 överfördes uppgiften till Verva för att när Verva upphörde slutligen föras över till Domstolsverket.
[14] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsytbyte.

lingen av ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen.

I förordningen ges även Ekonomistyrningsverket och Skatteverket särskilda uppgifter.

Enligt förordningen ska statliga myndigheter med fler än 50 anställda, med vissa undantag, hantera sina utgående beställningar av varor och tjänster elektroniskt.[15]

Ekonomistyrningsverket får, med beaktande av nationell och internationell standard, meddela föreskrifter om sådan hantering av beställningar och om standarder eller liknande krav som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte i samband med beställning, leverans och fakturering av varor och tjänster. Enligt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter framgår bland annat att myndigheter ska effektivisera sina beställnings-, leverans- och fakturahanteringsprocesser genom att använda it-system som stödjer detta arbetsflöde. Myndigheter ska tillhandahålla en leverantörsportal för de leverantörer som inte själva har möjlighet till elektroniskt informationsutbyte avseende produktkatalog, order och faktura.

Enligt förordningen ska Skatteverket tillhandahålla en myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser från myndigheter till enskilda – Mina meddelanden.

2.5.5 Förordningen om myndigheters bokföring

Förordningen om myndigheters bokföring,[16] som gäller för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen, reglerar även myndigheternas hantering av fakturor. Av förordningen framgår att en myndighet ska hantera inkommande och utgående fakturor elektroniskt. Om det finns särskilda skäl får Ekonomistyrningsverket besluta om undantag från kravet.

[15] Kravet gäller dock inte för beställningar som görs av Regeringskansliet, Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut eller Säkerhetspolisen, eller är olämpliga att hantera elektroniskt av sekretesskäl eller säkerhetsskyddsskäl.
[16] Förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

3 Från datapolitik till digital förvaltning

Enligt regeringens tilläggsdirektiv[1] ska utredningen, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, lämna förslag till en aktör med ett samlat ansvar för digitalisering inom den offentliga sektorn.

3.1 Regeringens mål och styrning av den digitala förvaltningen – en tillbakablick

För att få en bakgrund till utredningens förslag om hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att samla ansvaret till en myndighet gör utredningen här en tillbakablick i regeringens ambitioner för det som tidigare benämndes e-förvaltningen.

Under 1980-talet skapade regeringen, vid flera tillfällen, ett generellt rationaliseringstryck på myndigheterna genom att minska deras förvaltningsbudgetar med ett visst antal procent. Neddragningarna var en konsekvens av debatten om den stora staten och det höga skattetrycket. Därigenom hamnade bland annat it i fokus som ett medel för att öka myndigheternas produktivitet och effektivitet. Samtidigt lade regeringen, med skrivelsen om den offentliga sektorns förnyelse våren 1985, grunden för en ny syn på den offentliga förvaltningens roll och uppgifter som fortfarande präglar förvaltningspolitiken. Den offentliga förvaltningen skulle rationalisera och effektivisera sin verksamhet och i sin verksamhet sätta medborgarna och företagen i centrum.

[1] Dir. 2016:97.

> Medborgarnas välfärd är målet för all offentlig verksamhet. Myndigheterna är till för medborgarna. /---/ Vilja att stå till tjänst måste genomsyra hela den offentliga sektorn. Alla som arbetar där måste se till att medborgarnas behov och önskemål ställs i centrum för arbetet.[2]

I den datapolitiska proposition som regeringen vid samma tid lämnade till riksdagen förutsågs att den nya informationstekniken skulle få stor påverkan inom arbetslivet, utbildningen och många andra områden. Inom den statliga förvaltningen förväntades främst effektiviseringsvinster, men även att förenkla för medborgarna att kunna ta del av information genom offentliga databaser.[3]

När internet introducerades under 1990-talet inleddes en ny fas i statsförvaltningens it-utveckling. Många myndigheter hade en hög teknikmognad och e-tjänster blev ett sätt att förverkliga tanken att sätta medborgarnas behov i centrum, men även ett sätt att effektivisera informationsutbytet mellan myndigheterna. Det var i stort sett politisk enighet om ambitionerna för it-utvecklingen, även om rubriceringen varierat mellan åren. Det har talats om datapolitik, 24-timmarsmyndigheten, e-förvaltning och digitalisering. Ambitioner att med hjälp av it nå en effektivare och samtidigt mer medborgarorienterad förvaltning manifesterades i en rad olika åtgärder.

Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen fått ta ställning till propositioner och skrivelser om it:s betydelse för samhällets utveckling inom många olika områden. Regeringen har lämnat lagförslag, förslag till mål, strategier och ett antal andra åtgärder, lägesrapporter om den digitala utvecklingen och lyft fram statens och den offentliga förvaltningens ansvar och uppgifter i denna utveckling, m.m.

Samtidigt har myndighetsansvaret för it-frågorna skiftat betydligt under åren. De organisatoriska lösningarna har varit tillfälliga och kortsiktiga. Regeringen har dessutom tillsatt arbetsgrupper, som har utrett olika frågor om e-förvaltning och tillsatt olika så kallade råd för att utveckla e-förvaltningen i samverkan med aktörerna i den offentliga sektorn och med näringslivet. Regeringen har tillsatt utredningar i kommittéväsendet för att utreda och lämna förslag om olika frågor som har med it att göra inom olika samhällsområden och om förvaltningens digitala utveckling och organisering. Regeringen har tillsatt utredningar i kommittéväsendet med operativa uppgifter

[2] Skr. 1984/85:202, Regeringens skrivelse om den offentliga sektorns förnyelse, s. 25.
[3] Prop. 1984/85:220, Regeringens proposition om datapolitik.

att utveckla e-förvaltningen. Det har sedan 1970-talet mer eller mindre ständigt funnits en kommitté med uppgift att på ett brett sätt behandla it-frågor.[4] Perioden 1994–2003 fanns det succesivt tre olika kommittéer med beteckningen it-kommission som hade snarlika uppdrag. Åren 1995–1997 fanns även en kommitté kallad Ungdomens it-råd.[5]

Regeringen har gett befintliga myndigheter uppgifter som har med det offentliga åtagandet för förvaltningens och samhällets digitalisering att göra samt inrättat och lagt ner flera myndigheter med uppgifter att utveckla och stödja förvaltningens användning av it. Regeringen har även gett befintliga statliga myndigheter inom olika politikområden och sektorer uppdrag om e-förvaltning och förvaltningens digitalisering i regleringsbrev och i särskilda regeringsbeslut.

Här nedan gör utredningen några nedslag i regeringens ambitioner för utvecklingen och digitaliseringen av den offentliga förvaltningen och det organiserade stödet av denna utveckling.

3.1.1 1996 års it-proposition

I 1996 års it-proposition *Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik*[6] anförde regeringen att de senaste årens utveckling på it-området hade skapat nya förutsättningar för myndigheternas it-användning. Den ökade tonvikt som lagts vid användningen av it för kommunikation och samverkan inom förvaltningen och mellan förvaltningen å ena sidan och näringslivet och medborgarna å den andra hade fört med sig att it-frågorna inte längre bara var en angelägenhet för den enskilda myndigheten. Regeringen anförde vidare att

> En fungerande samverkan inom förvaltningen respektive mellan förvaltningen, företag och medborgare förutsätter en öppen elektronisk infrastruktur för den offentliga förvaltningens informationsförsörjning som bl.a. innefattar gemensamma regelverk och en samsyn i tekniska och organisatoriska frågor. En sådan infrastruktur utgör också en viktig grund för samhällets informationsförsörjning och underlättar informationsutbytet inom den offentliga förvaltningen och mellan förvaltning, företag och medborgare. Företagen och medborgarna har rätt att ställa krav på enkla och likartade rutiner för sitt elektroniska infor-

[4] http://regina.kb.se/sou/
[5] Dir. 1998:38.
[6] Prop. 1995/96:125, avsnitt 5.4.3.

mationsutbyte med förvaltningen, oavsett om det sker med en statlig myndighet, en kommun eller ett landsting. En framsynt användning av IT i offentlig förvaltning kan också stimulera användningen av IT i samhället som helhet.[7]

Regeringen framhöll att den hade ett övergripande ansvar för it-användningen i den statliga förvaltningen och att en väl fungerande offentlig sektor i hög grad bygger på en god samverkan och omfattande informationsutbyte mellan staten, kommunerna och landstingen. Regeringen menade att det därför var nödvändigt att ha en samlad syn på it-användningen i den offentliga förvaltningen.

Enligt propositionen var regeringens övergripande mål för den offentliga förvaltningens it-användning att:

- den offentliga förvaltningen borde vara ett föredöme som it-användare,
- den offentliga förvaltningen skulle utnyttja it för att effektivisera verksamheten och ge en god service till företag och medborgare,
- den offentliga förvaltningens it-användning borde bidra till en öppen och säker infrastruktur för samhällets informations- och kunskapsförsörjning,
- it skulle användas för att utveckla kontakterna och samspelet mellan allmänheten, företagen och den offentliga förvaltningen,
- it:s möjligheter att främja allmänhetens insyn i förvaltningen skulle tas tillvara,
- höga krav på informationssystemens säkerhet och kvalitet skulle beaktas och den personliga integriteten skulle värnas,
- alla offentliga organ borde utnyttja it:s möjligheter vilket innebar att kunna ta emot och besvara elektronisk post och ha möjligheter att söka i informationsdatabaser. Därmed främjades elektronisk ärendehantering,
- it skulle användas för ett bättre utnyttjande av de informationsresurser som finns i den offentliga förvaltningen,
- offentlig information skulle göras tillgänglig också elektroniskt.

I propositionen lade regeringen fast ett åtgärdsprogram för att förnya den offentliga förvaltningen med stöd av it.

[7] Prop. 1995/96:125, avsnitt 5.4.3.

3.1.2 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst

I den förvaltningspolitiska propositionen *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*[8] lade regeringen i mars 1998 fast riktlinjerna för det fortsatta arbetet med att utveckla den statliga förvaltningen. Regeringen preciserade de tidigare målformuleringarna när det gäller informationstekniken och lyfte fram att den tekniska infrastrukturen för statsförvaltningens kommunikation med medborgarna och företag, borde bygga på internet. Inom ramen för internet borde myndigheterna utveckla tjänster som förenklar kontakterna med och samspelet mellan medborgarna, företagen och den offentliga förvaltningen.

3.1.3 Ett informationssamhälle för alla

Regeringen föreslog i mars 2000 i propositionen *Ett informationssamhälle för alla*[9] att det it-politiska målet skulle vara att Sverige som första land skulle bli ett informationssamhälle för alla. Regeringen framhöll att för att främja målet för it-politiken skulle det krävas målmedvetna insatser inom varje politikområde. Statens ansvar var att se till att förutsättningarna för utvecklingen är goda och att de hinder som försvårar förverkligandet av detta mål skulle avlägsnas. Regeringen bedömde vidare att den statliga förvaltningen borde vara ett föredöme som aktiv användare av informationsteknik i den egna verksamheten och i samverkan med företagen och medborgarna.

Arbetet med att utveckla myndigheternas it-användning skulle därför fortsätta i enlighet med riktlinjerna i propositionen *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*.[10]

Det betydde att utvecklingen av s.k. 24-timmarsmyndigheter som skulle vara elektroniskt tillgängliga för att hämta information och för ärendehantering borde stimuleras. Myndigheternas service och information skulle finnas på webben på tider och platser som passar individen. För att öka tilliten hos dem som ska utnyttja den nya tekniken borde hög säkerhet garanteras i den elektroniska

[8] Prop. 1997/98:136, Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst.
[9] Prop. 1999/2000:86, Ett informationssamhälle för alla.
[10] Prop. 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst.

kommunikationen mellan myndigheterna, företagen och medborgarna. Enligt regeringen var det angeläget att snabbt få till stånd gemensamma säkerhetslösningar för statsförvaltningen. Lösningar som innefattade system för hantering av elektroniska signaturer. Regeringen hade därför gett Riksskatteverket ett uppdrag att i samverkan med Riksförsäkringsverket, Patent- och registreringsverket samt Statskontoret, utveckla användningen av certifikat och elektroniska signaturer.[11]

3.1.4 Regeringen i budgetpropositionen för 2007

I budgetpropositionen för 2007[12] framhöll regeringen sin avsikt att stärka styrningen av den förvaltningsgemensamma utvecklingen genom att:

- säkerställa att förvaltningen utvecklar gemensamma principer för hur statlig registerinformation enklare ska kunna utbytas,
- se till att myndigheterna använder enhetliga format för övrig informationsöverföring och kommunikation när det krävs,
- se till att statsförvaltningen i samverkan med kommunerna och landstingen utvecklar och tillämpar förvaltningsgemensamma metoder för säker elektronisk kommunikation och dokumenthantering,
- identifiera angelägna pilotprojekt som ska samfinansieras, samt utveckla former för en sådan finansiering och fördela samordningsansvaret för dessa projekt, samt
- stärka uppföljningen och granskningen av myndigheternas it-baserade utvecklingsarbete.

I mars 2007 tillsatte regeringen en statssekreterargrupp för att stärka samordningen i Regeringskansliet av frågor av strategisk betydelse för utvecklingen av den elektroniska förvaltningen. Målsättningen var att förenkla företagens och de enskildas kommunikation med myndigheterna, höja kvaliteten på myndigheternas beslut samt effektivisera användningen av skattemedlen.

[11] Prop. 1999/2000:86, Ett informationssamhälle för alla.
[12] Prop. 2006/07:1.

3.1.5 It-standardiseringsutredningen 2007

It-standardiseringsutredningen överlämnade i juni 2007 sitt betänkande *Den osynliga infrastrukturen – om förbättrad samordning av offentlig it-standardisering*.[13] Utredningen föreslog bland annat att en kanslifunktion skulle inrättas för att utveckla, samordna, förankra, publicera och underhålla förvaltningsgemensamma kravspecifikationer. Kanslifunktionen skulle också ge metod- och expertstöd i it-standardiseringsfrågor inom den offentliga förvaltningen. Utredningen föreslog vidare att ett it-standardiseringsråd skulle inrättas för att bistå regeringen när svenska ståndpunkter i internationella it-standardiseringsfrågor togs fram.

Utredningen pekade på behovet av att använda format och tilllämpningar i gemensamma strukturer samt av att tydliggöra ansvaret inom myndigheterna när det gäller informationsutbyte med andra myndigheter. Utredningen lyfte också fram behovet av ökad teknisk samverkansförmåga. Andra områden som behandlades av utredningen var användningen av öppna standarder i upphandling, öppna programvaror och samordning av it-upphandling.

3.1.6 Regeringens handlingsplan för e-förvaltningen 2008

År 2008 fastställde regeringen en handlingsplan för e-förvaltningen som skulle ligga till grund för den fortsatta hanteringen och samordningen av e-förvaltningen.[14]

E-förvaltning definierades i handlingsplanen som en del av verksamhetsutvecklingen i den offentliga förvaltningen. Den handlade inte bara om att dra nytta av informations- och kommunikationstekniken, utan även att se till att utvecklingen skulle leda till nödvändiga organisatoriska förändringar och vidareutbildning av medarbetare.

Målet för e-förvaltningsarbetet var, enligt regeringen, att det ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service.

[13] SOU 2007:47, Den osynliga infrastrukturen – om förbättrad samordning av offentlig it-standardisering, betänkande av It-standardiseringsutredningen.
[14] Handlingsplan för e-förvaltning (dnr Fi2008/491), Dir. 2009:19.

För att nå detta mål måste möjligheterna till myndighetsövergripande samverkan och integration förbättras. Den ökade samordningen av e-förvaltningsarbetet som behövdes för att uppnå detta borde bedrivas inom vissa utpekade sektorer där regeringen skulle utse samverkansansvariga myndigheter. Av handlingsplanen framgick också att kommunernas e-förvaltningsarbete är av stor betydelse för utvecklingen av e-förvaltningen i stort. Det var därför viktigt att det statliga utvecklingsarbetet löpande skulle samordnas med Sveriges kommuner och landsting, SKL.

3.1.7 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt

I den förvaltningspolitiska propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*[15] bedömde regeringen i mars 2010 att e-förvaltningsarbetet borde syfta till att åstadkomma lägre kostnader och största möjliga nytta för företagen och medborgarna, förvaltningen och samhället som helhet. Öppenheten i offentliga beslutsprocesser och tillgängligheten till offentlig information borde öka och arbetet med e-förvaltningen borde styras och samordnas på ett tydligare sätt. Regeringen ville förbättra förutsättningarna för att nya och innovativa e-tjänster skulle kunna utvecklas av andra aktörer än statliga myndigheter.

Myndigheternas utveckling av e-tjänster till medborgarna och företagen borde därför fortsätta men i högre grad än förut baseras på samverkan med andra parter där det var relevant och gav mervärde. Utvecklingen borde, enligt regeringen, inom ramen för det statliga åtagandet drivas utifrån ett rationaliseringsbehov. E-tjänsterna skulle utformas utifrån konkreta behov hos användarna av tjänsterna, det vill säga medborgarna, företagen och medarbetarna. Detta för att säkerställa en hög grad av användning av tjänsterna.

Regeringen återkom här till målet med e-förvaltningsarbetet enligt handlingsplanen för e-förvaltningen från 2008. En viktig utgångspunkt för regeringen var också att it och e-tjänster skulle användas för att förbättra tillgängligheten till förvaltningen för medborgarna

[15] Prop. 2009/10:175, Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.

och företagen, oberoende av till exempel bostadsort, verksamhetsort, ålder eller funktionsnedsättning.

Regeringen bedömde vidare att samordningen av myndigheternas utvecklingsarbete behövde stärkas ännu mer. Planeringen av centrala utvecklingsprojekt borde samordnas på sektorsnivå av särskilt utpekade myndigheter. Myndigheternas förmåga att samverka elektroniskt med varandra och med externa aktörer borde öka. Regeringen bedömde att en förutsättning för den samordnade utvecklingen var att myndigheterna skulle kunna identifiera gemensamma satsningar, prioritera initiativ, identifiera behov av nödvändiga regelförändringar och fånga upp behov av nya riktlinjer och insatser.

Ett samordningsuppdrag till vissa myndigheter skulle, enligt regeringen, kunna innefatta att driva på, stödja och samordna arbetet inom ett ansvarsområde, att fånga upp behov inom området och att underlätta erfarenhetsutbytet på området.

Myndigheterna borde också få i uppdrag att ta initiativ till samverkan och att verka för att myndigheter ingår överenskommelser om samverkan.

En viktig aspekt av detta arbete var att myndigheterna, inom ramen för det statliga åtagandet, skulle verka för att utveckla tjänster som inte bara var till nytta för den egna myndigheten, utan som är en investering som hela förvaltningen eller tredje part kunde dra nytta av. I ett samordningsuppdrag borde även ingå att stimulera och koordinera utvecklingsprojekt i samverkan med andra parter än myndigheter till exempel kommuner, landsting, företag eller organisationer.

3.1.8 Bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter och Med medborgaren i centrum

Regeringen formulerade 2011 sin strategi för den övergripande it-politiken *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*.[16] Där framgick att målet för it-politiken var att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Året därpå, 2012 presenterade regeringen sin *Strategi för en digitalt samverkande statsförvaltning*[17] som beskrev hur statsförvaltningen skulle arbeta med e-förvaltning. Regeringens mål för statsförvaltningens digitalisering var:

[16] Näringsdepartementet, oktober 2011, dnr. 2011/342/ITP.
[17] Näringsdepartementet 2012, N2012/6402/ITP.

1. Enklare vardag för medborgarna
   - Digitala tjänster ska utformas efter användarnas behov.
   - Digitala tjänster ska vara enkla och säkra att använda.
   - Det ska bli lättare att hitta rätt digital tjänst.
2. Öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet
   - Det ska bli lättare att hitta och använda öppna data.
   - Fler ska kunna tillhandahålla statens digitala tjänster.
   - Möjligheterna till insyn och delaktighet i verksamheten ska öka.
3. Högre kvalitet och effektivitet i verksamheten
   - Statsförvaltningens informationsutbyte ska bygga på gemensamma standarder.
   - Statsförvaltningens informationssäkerhet ska förbättras.
   - Statsförvaltningens verksamhet ska effektiviseras genom en ökad digitalisering.

3.1.9 Regeringen i budgetpropositionen för 2015

I budgetpropositionen för 2015 sade regeringen att arbetet med att modernisera och effektivisera den offentliga sektorn för att ge bättre service åt medborgarna till en lägre kostnad är viktigt och att en ökad samordning och digital samverkan över myndighetsgränserna har en stor utvecklingspotential i den offentliga förvaltningen. Bristande samverkan mellan myndigheter skapade inte bara problem för enskilda medborgare och företag som kommer i kontakt med det offentliga. Den kunde även medföra onödiga kostnader för staten. Regeringen ville bland annat se en ökad samordning och utveckling av informationsutbytet mellan myndigheter. Enligt regeringen var det också centralt att utveckla samarbetet mellan Regeringskansliet och övriga myndigheter. Detta skulle leda till en förstärkning av den gemensamma e-förvaltningen i staten för att effektivisera myndigheternas verksamhet och förbättra service och tillgänglighet för medborgarna.

Regeringen delade in insatserna för de närmaste åren i följande fem områden:

- bättre service till medborgare och företag till en lägre kostnad,
- tydligare styrning vid införande av förvaltningsgemensamma lösningar,
- långsiktigt förvaltningsansvar för gemensamma digitala lösningar,
- förstärkt uppföljning av myndigheternas it-användning,
- förstärkt förmåga att styra, leda och samordna en digitalt samverkande statsförvaltning.

3.1.10 Regeringen i budgetpropositionen för 2016

I budgetpropositionen för 2016 framhöll regeringen att digitala tjänster, så långt det är möjligt och där det är relevant, ska vara förstahandsval i den offentliga sektorns kontakter med medborgare, organisationer och företag. Regeringen framhöll vidare att digitalisering är ett viktigt verktyg för effektivisering av den offentliga förvaltningen.

> Digitaliseringen är den enskilt största förändringsfaktorn i vår tid och påverkar alla delar av samhället. Förutom en stärkt social välfärd har digitaliseringen bidragit till att driva tillväxten i Sverige.[18]

3.1.11 Regeringen i budgetpropositionen för 2017

I budgetpropositionen för 2017 lyfte regeringen fram riksdagens tillkännagivande till regeringen[19] om att regeringen dels bör se till att de statliga myndigheterna på ett bättre sätt samverkar över myndighetsgränserna med e-förvaltningsprojekt, dels säkerställer ett ökat fokus på att ta fram fler e-tjänster. Regeringen bedömde att det fanns ett behov av fortsatta insatser för att stärka digitaliseringen av det offentliga Sverige inom programmet Digitalt först. Regeringen anförde att:

> Regeringens ambition är att statliga myndigheter, kommuner och landsting ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter för att skapa en effektiv offentlig sektor, enklare vardag för

[18] Prop. 2015/16:1, utg. omr. 22, s. 119.
[19] Bet. 2015/16:FiU25, rskr. 2015/16:208.

> privatpersoner och företag, fler jobb och ökad välfärd. Det krävs både långsiktig verksamhetsutveckling med digitala lösningar och en alltmer innovativ och samverkande förvaltning som sätter användaren i centrum. Offentlig sektor behöver bli bättre på att anpassa sig till samhällsförändringar och till den allt snabbare digitala utvecklingen.
>
> Regeringen menar att det ska vara enkelt att digitalt komma i kontakt med det offentliga Sverige och att uppgifter, där det är möjligt och relevant, bara ska behöva lämnas en gång. Offentlig sektor ska kunna utbyta information och samarbeta och öka sin effektivitet genom gemensamma lösningar samtidigt som den personliga integriteten värnas. Datadriven innovation ska främjas och näringslivets innovationskraft bör tas tillvara i större utsträckning.[20]

För att stärka styrningen av horisontella processer över myndighetsgränser övervägde regeringen att utse en aktör med samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga sektorn.

Regeringen betonade vidare att digital kompetens i ledningar för statliga myndigheter, kommuner och landsting var centralt för att kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter.

3.2 Regeringens organisering för stöd och utveckling av den digitala förvaltningen

Fram till och med 2005 hade Statskontoret flera tunga uppgifter och roller inom ramen för digitaliseringen av förvaltningen. Därefter har regeringen organiserat stödet till utvecklingen av den digitala förvaltningen inom den offentliga sektorn i flera olika myndigheter och kommittéer.

3.2.1 Statskontoret

Redan enligt den instruktion[21] som trädde i kraft den 1 juli 1986 var Statskontoret central förvaltningsmyndighet för rationalisering, administrativ utveckling och automatisk databehandling, ADB. Statskontoret skulle verka för att statlig verksamhet bedrevs med god hushållning med tillgängliga resurser. Inom ramen för denna uppgift

[20] Prop. 2016/17:1, utg. omr. 22, s. 116.
[21] Förordningen (1986:448) med instruktion för statskontoret.

skulle Statskontoret bland annat anskaffa utrustning för ADB och verka för samordning i frågor om ADB.

Enligt regeringens nästa instruktion[22] för Statskontoret som trädde i kraft den 1 oktober 1988 skulle Statskontoret särskilt verka för en effektiv användning av ADB genom att:

- samordna anskaffning av ADB-utrustning, stödja myndigheternas anskaffning och användning samt upphandla viss sådan utrustning,
- medverka till användningen av standarder inom ADB-området
- i övrigt svara för allmänna frågor om användning av datateknik i statsförvaltningen.

Den 1 juli 1992 fick Statskontoret återigen en ny instruktion.[23] Enligt den skulle Statskontoret bl.a. se till att villkoren för den offentliga förvaltningens inköp och användning av utrustning och tjänster på informationsområdet var så bra som möjligt.

Statskontoret skulle vidare vara samordningsmyndighet för rättsinformationssystemet och skulle utföra uppgifter enligt rättsinformationsförordningen.[24]

Statskontoret hade ansvaret för SverigeDirekt som var en officiell ingång till information om den offentliga förvaltningen och dess tjänster på internet. I denna uppgift skulle Statskontoret samverka med andra myndigheter och erbjuda samverkan med landsting och kommuner.

Statskontoret skulle också främja användningen av enhetliga kvalitetskrav för den elektroniska samhällsinformationen och verka för att utveckla tillgängligheten till den offentliga sektorns information och tjänster på internet.

Den 1 januari 2006 fick Statskontoret återigen en ny instruktion[25] där alla uppgifter inom ramen för e-förvaltningen hade tagits bort.

---

[22] Förordningen (1988:959) med instruktion för statskontoret.
[23] Förordningen (1992:877) med instruktion för Statskontoret.
[24] Rättsinformationsförordningen (1999:175). Det offentliga rättsinformationssystemet ska tillförsäkra den offentliga förvaltningen och enskilda tillgång till grundläggande rättsinformation i elektronisk form. Rättsinformationssystemet ska föras med hjälp av informationsteknik och finnas tillgängligt genom ett allmänt nätverk. Innehållet i systemet ska vara tillgängligt på ett enhetligt sätt. I dag är Domstolsverket samordningsmyndighet.
[25] Förordningen (2007:827) med instruktion för Statskontoret.

3.2.2 Nämnden för elektronisk förvaltning

Den 1 januari 2004 upprättade regeringen Nämnden för elektronisk förvaltning. Vid utgången av 2005 lade regeringen ner nämndens verksamhet som fördes över till den nya myndigheten Verket för förvaltningsutveckling, Verva.

Nämndens uppgift[26] var att stödja utvecklingen av ett säkert och effektivt elektroniskt utbyte mellan myndigheter, samt mellan myndigheter och enskilda, genom att besluta om standarder eller liknande krav som skulle vara gemensamma för det elektroniska informationsutbytet för myndigheterna under regeringen. Nämnden skulle vidare bistå med information och utarbeta riktlinjer, samt verka för att it-marknaden tillhandahöll tjänster och produkter till stöd för elektroniskt informationsutbyte.

Nämnden hade även uppgifter i förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.[27] Enligt denna förordning fick nämnden meddela föreskrifter om standarder eller liknande krav som skulle vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte för myndigheter under regeringen. Föreskrifterna skulle utarbetas i samråd med Riksarkivet.

Nämnden utfärdade såväl bindande föreskrifter som rekommendationer i form av riktlinjer och vägledningar. Arbetet bedrevs i projektform genom att nämnden gav uppdrag till andra myndigheter att bedriva arbete på olika områden. Statskontoret ansvarade för nämndens kansli.

3.2.3 Delegationen för utveckling av offentliga e-tjänster

Regeringen beslutade i juni 2003 om direktiv till Delegationen för utveckling av offentliga e-tjänster.[28] Delegationen – som ingick i kommittéväsendet – skulle arbeta åtgärdsinriktat, lämna lägesrapporteringar varje halvår och redovisa resultatet av sitt arbete senast den 1 november 2006.

Delegationen skulle vara pådrivande i utvecklingen och användningen av elektroniska tjänster i den offentliga sektorn. Delegatio-

[26] Förordningen (2003:769) med instruktion för Nämnden för elektronisk förvaltning.
[27] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[28] Dir. 2003:81.

nen skulle särskilt inrikta sitt arbete på sådana elektroniska tjänster som kunde skapa stor nytta för medborgarna och företagen samt effektivisera den offentliga sektorn.

Målet för delegationens arbete var att förbättra och effektivisera offentlig verksamhet, att öka tillgängligheten till viktig samhällsservice, att underlätta medborgarnas insyn och delaktighet i offentliga beslutsprocesser och att stimulera näringslivets konkurrenskraft.

Enligt direktiven låg delegationens arbete i linje med it-politikens inriktning och målet att Sverige – som första land – skulle bli ett informationssamhälle för alla. Delegationens arbete var även en viktig del i regeringens handlingsprogram för att minska den administrativa bördan för företagen.

Delegationen skulle vidare:

– pröva nya vägar att öka samverkan mellan staten, kommuner och landsting samt mellan den offentliga sektorn och andra aktörer vid utveckling och tillhandahållandet av elektroniska tjänster,
– ta initiativ till samverkansprojekt med näringslivet,
– främja kunskapsöverföring mellan forskning och utveckling och framtagandet av praktiska och nyttoskapande elektroniska tjänster, bedöma behov av och former för särskilda stödinsatser för utvecklingen av elektroniska tjänster,
– stimulera utnyttjandet av kombinerade servicekanaler såsom t.ex. avancerad telefonservice och servicekontor genom vilka medborgare och företag kan erbjudas personlig hjälp med att utnyttja de elektroniska tjänsterna, samt
– pröva vilka typer av elektroniska tjänster som kan vara lämpliga att leverera via nya kommunikationsplattformer såsom mobila elektroniska kommunikationssystem och interaktiv digital-TV.

3.2.4 Verket för förvaltningsutveckling – Verva

I april 2005 lämnade utredningen om regeringens stabsstöd sitt betänkande *Regeringens stabsmyndigheter*.[29]

Utredningen föreslog att Statskontorets uppgifter skulle renodlas. Statskontoret skulle inte längre lämna stöd i e-förvaltningsfrågor utan i stället vara regeringens och Regeringskansliets utrednings-, uppföljnings- och utvärderingsmyndighet. Ekonomistyrningsverket skulle, enligt utredningens förslag, bland annat ta över ansvaret för den övergripande statliga inköpssamordningen och inköpssamordningen inom informations- och kommunikationsteknikområdet (IKT). Därutöver skulle en ny förvaltningspolitisk myndighet bildas. Myndigheten skulle bistå regeringen i arbetet med att realisera de förvaltningspolitiska målen och skulle också vara delaktig och stödja regeringen när det gällde att forma politiken för en fortsatt utveckling och förnyelse av statsförvaltningen, däribland ansvaret för utvecklingen av den elektroniska förvaltningen.

Verket för förvaltningsutveckling, Verva inrättades den 1 januari 2006. Verva tog över Statskontorets tidigare uppgifter inom ADB-området, Nämnden för elektronisk förvaltnings uppgifter m.m.

Verva skulle bl.a.

- främja användningen av enhetliga kvalitetskrav och riktlinjer för användningen av informationsteknik och utveckla användbarheten av och tillgängligheten till elektronisk information och elektroniska tjänster. Verva skulle utföra dessa uppgifter genom att samverka med myndigheter samt erbjuda samverkan med landsting och kommuner,
- ansvara för förvaltning, utveckling och marknadsföring av elektronisk samhällsinformation och rättsinformation samt fullgöra de uppgifter som framgår av rättsinformationsförordningen,[30]
- svara för samordnad upphandling för offentlig förvaltning inom området informationsteknik, verka för bästa möjliga villkor för anskaffning och användning av informationsteknik inom offentlig förvaltning och se till att den offentliga förvaltningen använde gemensamma funktioner och lösningar samt beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar.

[29] SOU 2005:32, Regeringens stabsmyndigheter.
[30] Rättsinformationsförordningen (1999:175).

Verva fick föreskriftsrätt i fråga om standarder eller liknande krav som skulle vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte för myndigheterna under regeringen.[31]

Vervas andra och sista instruktion trädde i kraft den 1 januari 2008. De nya uppgifterna i denna instruktion var att Verva skulle:

– samordna myndigheternas it-arbete för att utveckla den elektroniska förvaltningen och säkra en hög effektivitet och god hushållning i statens samlade verksamhet, och
– säkerställa att myndigheterna hade tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller standarder eller liknande krav som skulle vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte.

Verva skulle dessutom skapa förutsättningar för samverkan mellan statliga myndigheter, mellan staten och kommuner och mellan statliga myndigheter och näringslivet. Vidare skulle myndigheten verka för informations- och erfarenhetsutbyte inom sitt verksamhetsområde. Myndigheten skulle samverka med Statskontoret och Ekonomistyrningsverket för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig statsförvaltning.

En av Vervas publikationer var Vägledningen för 24-timmarswebben som offentliga organisationer råd om hur de skulle utveckla sina webbplatser.

För att återigen effektivisera stabsmyndighetsorganisationen och dess verksamhet beslutade regeringen i februari 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av Ekonomistyrningsverket, Kammarkollegiet, Statskontoret och Verva.

Utredningen, som lämnade sitt betänkande i mars 2008,[32] bedömde att Verva hade fått ett svårt uppdrag. Konstruktionen med en renodlad ”utvecklingsmyndighet” hade enligt utredningen inte gett rätt förutsättningar för att möta de krav som ställdes på myndigheten. Utredningen konstaterade att det hade varit svårt för Verva att – som en förhållandevis liten sidoordnad myndighet – på allvar komma in i ett löpande internt utvecklingsarbete som drevs av andra och avsevärt resursstarkare myndigheter.

[31] 3 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[32] SOU 2008:22, Ett stabsstöd i tiden, betänkande av Stabsutredningen.

Enligt utredningen borde de stora effektiviseringsvinsterna i stället kunna uppnås, både ekonomiskt och verksamhetsmässigt, om de utfördes i andra organisatoriska former. Detta blev, enligt utredningen, särskilt tydligt inom utvecklingen av e-förvaltningen.

Utredningen menade vidare att det torde stå klart för de flesta att en ensam stabsmyndighet knappast själv kunde axla regeringens ansvar och roll när det gäller att styra mångdubbelt större och resursintensiva myndigheter. Utredningen menade vidare att stabsmyndigheten kan hamna i rollen att själv försöka styra statsförvaltningen snarare än att ge regeringen stöd att styra.

Utredningen ansåg att den organisatoriska struktur som regeringen valt för samspelet mellan regeringen/Regeringskansliet, myndigheterna generellt och Verva inte gav goda förutsättningar för utvecklingen av svensk e-förvaltning. Särskild betydelse hade i detta avseende de större och resursstarka myndigheternas roll. Dessa myndigheter behövde inte stöd utan ”koncernstyrning” av regeringen. De mindre myndigheterna däremot, som svarar för en mycket liten del av såväl it-kostnader som de direkta medborgarkontakterna, behövde insatser som snarare borde beskrivas som stöd för utveckling än styrning.

Som ett resultat av Stabsutredningens förslag lades Verva ned den 31 december 2008. Delar av Vervas verksamhet togs över av Statskontoret, Domstolsverket och det nyinrättade Kompetensrådet för utveckling i staten, KRUS.

3.2.5 E-delegationen

Stabsutredningen föreslog att Verva skulle ersättas av en delegation för e-förvaltning. Delegationen skulle, i nära samverkan med Regeringskansliet, driva arbetet med e-förvaltningen. På så sätt skulle myndigheternas samlade kompetens och resurser lättare kunna samordnas. Därigenom skulle även samordningen mellan myndigheterna och regeringen kunna stärkas. Stabsutredningen lyfte särskilt behovet av att skapa en samverkansstruktur genom vilken regeringen skulle kunna interagera med myndigheterna. Den digitala förvaltningen eller, e-förvaltningen skulle dock fortfarande förverkligas genom delegerat beslutsfattande på myndigheterna.

Utredningen menade att det fanns skäl att överväga om inriktningen på e-förvaltningsarbetet borde präglas av en federativ inriktning där de stora och resursrika myndigheterna, som Skatteverket och Försäkringskassan i nära samverkan med Regeringskansliet, skulle bilda stommen i utvecklingen.

I budgetpropositionen för 2009 anförde så regeringen att det inom e-förvaltningsområdet behövdes ett förstärkt stabsstöd som gav underlag för myndighetsövergripande beslut och operativt stöd. Regeringen avsåg därför att inrätta en e-delegation för att förverkliga regeringens handlingsplan för e-förvaltning. I mars 2009 beslutade regeringen att tillkalla en delegation med uppdrag att samordna myndigheternas it-baserade utvecklingsprojekt och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning.[33] Ett år senare utökades uppdraget med uppdrag om vidareutnyttjande av offentlig information och riktlinjer för myndigheters användning av sociala medier.[34]

E-delegationen leddes av en ordförande och bestod av myndighetscheferna från sexton myndigheter (Bolagsverket, Migrationsverket, Jordbruksverket, Polismyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Riksarkivet, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Transportstyrelsen, Kammarkollegiet, Tillväxtverket, Tullverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten) och SKL. Delegationen biträddes av ett sekretariat (kansli).

Delegationen skulle stödja såväl regeringens som myndigheternas utvecklingsarbete samt öka samspelet mellan regeringen, myndigheterna, kommunerna, landstingen och näringslivet. Utgångspunkten var att utvecklingen av elektronisk förvaltning skulle göra det enklare för medborgare och företag att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service.

I E-delegationens uppgifter ingick bland annat att följa upp och samordna myndigheternas it-baserade utvecklingsprojekt, så att målet om enkelhet för medborgarna och företagen skulle kunna nås. Vidare skulle delegationen fortlöpande föreslå hur nya frågor om ansvars- och uppgiftsfördelning borde hanteras, prioritera projekt inom e-förvaltningen, samordna it-standardiseringen inom staten, och säkerställa att kalkylerade besparingar realiserades.

[33] Dir. 2009:19.
[34] Dir. 2010:32.

Delegationen överlämnade sammanlagt tretton betänkanden till regeringen varav slutbetänkandet – En förvaltning som håller ihop[35] – lämnades i juni 2015.

3.2.6 Statskontoret om E-delegationen

I oktober 2013 fick Statskontoret i uppdrag att utvärdera den verksamhet som E-delegationen, enligt regeringens direktiv, hade bedrivit under åren 2009–2013. Statskontoret skulle beskriva och analysera hur E-delegationen hade utfört sitt uppdrag, beskriva och analysera myndigheternas nytta av E-delegationens stöd, beskriva och analysera effekten av E-delegationens arbete samt hur E-delegationens sammansättning, vald organisationsform, arbetssätt och metodik, hade fungerat i relation till uppdraget. Baserat på resultaten från utvärderingen skulle Statskontoret, vid behov, lämna förslag för att åstadkomma ett effektivare e-förvaltningsarbete.

Statskontoret konstaterade[36] att E-delegationen i viss utsträckning hade utfört de uppgifter som regeringen angett i direktiven. Delegationens resultat bedömdes vara bättre i de delar av uppdraget som hade en mer operativ inriktning, såsom arbetet med vägledningar och riktlinjer. De mer principiella utredningsuppgifterna, bland annat kravet på att ta fram förslag på hur interoperabilitet inom statsförvaltningen kunde åstadkommas och kravet på uppföljning av e-förvaltningens konsekvenser för medborgarna och företagen, hade däremot inte utförts med samma resultat. Statskontoret bedömde att genomförandet delvis försvårats av det mångfacetterade uppdraget som inneburit svårförenliga roller och otydligheter i ansvar och uppgifter, både inom E-delegationen och i relationen till Regeringskansliet.

De vägledningar och riktlinjer som E-delegationen hade tagit fram användes i statsförvaltningen och hade därmed fyllt en funktion som stöd och kunskapskälla i myndigheternas arbete. Däremot hade kontakten mellan E-delegationen och övriga statsförvaltningen varit liten. Förhållandevis få myndigheter hade deltagit i delegationens aktiviteter. Vidare ansåg flertalet myndigheter att E-delegatio-

[35] SOU 2015:66, En förvaltning som håller ihop, slutbetänkande av E-delegationen.
[36] Statskontoret 2014:12, Delegerad digitalisering. En utvärdering av E-delegationen.

nen hade liten eller ingen betydelse för utvecklingen av e-förvaltningen i den egna myndigheten. Sammantaget bedömde Statskontoret att myndigheternas nytta av E-delegationen främst realiserats genom ett visst praktiskt stöd. Utifrån myndigheternas sammantagna arbete med e-förvaltning tycktes detta stöd ha varit begränsat.

Statskontoret ansåg att effekterna av E-delegationens arbete var svåra att bedöma, delvis eftersom många av de projekt och förstudier som E-delegationen drivit inte implementerats fullt ut. Den översiktliga bedömningen var att det direkta resultatet utgjordes av konkreta e-tjänster och publikationer, samt ett ökat engagemang och en ökad samverkansvilja inom E-delegationens myndigheter. E-delegationens resultat i form av tjänster och samverkansvilja hade begränsats till främst myndigheterna inom delegationen och hade i betydligt mindre utsträckning nått övriga delar av statsförvaltningen. Syftet hade dock varit att de förvaltningsgemensamma tjänsterna på längre sikt skulle kunna användas av hela statsförvaltningen.

E-delegationen hade hjälp till med centralt underlag inför inrättandet av vissa konkreta gemensamma e-förvaltningsinsatser, såsom e-legitimationslösningen för den offentliga sektorn och gemensamma administrativa stödtjänster som Statens servicecenter har till uppgift att tillhandahålla.

Statskontoret konstaterade att regeringens styrning av E-delegationen brustit i flera avseenden. Den statssekreterargrupp som skulle fungera som mottagare av E-delegationens förslag hade i praktiken inte fyllt denna funktion. Därför fanns det inte en fungerande hantering av E-delegationens förslag.

Genomslaget för e-förvaltningsfrågorna hade, enligt Statskontoret, missgynnats även genom att de skiljts från förvaltningspolitiken. E-delegationens uppdrag var omfångsrikt, disparat och otydligt. Styrsignalerna från den ansvariga enheten i Regeringskansliet hade varit otillräckliga och motstridiga. Regeringen hade inte heller, i jämförelse med Danmark eller Finland, avsatt särskilda medel för verksamheten. Regeringen hade brustit i att tydligt avgränsa ansvar, roller och prioriteringar för E-delegationen. En tydligare avgränsning av uppdraget hade förbättrat förutsättningarna för E-delegationen att uppfylla sitt uppdrag.

Statskontoret fann att E-delegationen tillvaratagit driv- och utvecklingskraften hos de myndigheter som ingick i delegationen. Delegationens arbete hade bidragit till att ha kvar och utveckla nät-

verk och kompetensgemenskaper i e-förvaltningsfrågor inom den offentliga sektorn. Denna utvecklingskraft hade legat bakom flera av E-delegationens främsta förtjänster, såsom vägledningar och riktlinjer för e-förvaltningsarbetet, samt de förvaltningsgemensamma projekten.

Statskontoret bedömde att potentialen i ökad samverkan mellan statlig, kommunal och landstingskommunal nivå i e-förvaltningsfrågor fortfarande i stora delar var outnyttjade. Delegationen hade inte i tillräcklig utsträckning förmått redogöra för hur samverkan mellan staten och kommuner och landsting kunde förstärkas, bland annat beroende på att kommunernas och landstingens representation i delegationen var för svag. De statliga myndigheter som är centrala för kommuner och landsting, såsom vård och skola, ingick inte i delegationen.

Statskontoret bedömde att det kvarstod ett behov av att stärka den samlade besluts- och genomförandekraften inom e-förvaltningsområdet och att det kunde göras på följande sätt:

- Digital samverkan i förvaltningen som helhet, mellan sektorer och mellan förvaltningsnivåer måste utvecklas mer.
- Förutsättningarna för ökad interoperabilitet inom statsförvaltningen och hela den offentliga sektorn måste utredas mer.
- Riskerna med e-förvaltning i form av bristande informationssäkerhet eller inskränkningar av den personliga integriteten behöver också ytterligare belysning.
- Mer kraftfulla finansieringsmodeller för e-förvaltningsinitiativ av större format måste tas fram.
- Fortsatt kompetensstöd och behov av vägledning i frågor som rör it-utveckling inom förvaltningen såväl vad gäller tekniskt som juridiskt, men även frågor relaterade till nyttorealiseringen av e-förvaltningsprojekt.
- Tydliggörande av regeringens samlade prioriteringar för e-förvaltningsområdet, då frågor om e-förvaltning är centrala för den offentliga sektorns utveckling, och inte kan reduceras till avgöranden på tjänstemannanivå.

3.2.7 E-legitimationsnämnden

Regeringen beslutade i juni 2010 att tillkalla en särskild utredare för att förbereda och genomföra bildandet av en nämndmyndighet för samordning av statens och kommunernas hantering av metoder och tjänster för elektronisk identifiering och signering (e-legitimationer).

E-legitimationsnämnden inrättades den 1 januari 2011. Nämndens uppgifter är att stödja och samordna den offentliga sektorns behov av säkra metoder för identifiering och signering. Nämnden har ansvar för att ta fram regler och avtal för Svensk e-legitimation.

Vidare ska E-legitimationsnämnden stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster. E-legitimationsnämnden ska även, efter överenskommelse med upphandlande myndigheter, tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering, administrera valfrihetssystem, och upprätta och driva en nationell webbplats för annonsering av valfrihetssystem, m.m.

Nämnden ska också delta i internationellt standardiseringsarbete, internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt ansvarsområde.

3.2.8 Efter E-delegationen

E-delegationen avvecklades sommaren 2015. Efter E-delegationen fortsätter myndigheterna som ingick i E-delegationen och SKL att driva frågor om digital samverkan i ett nytt egeninitierat samarbete, E-samverkansprogrammet(eSam). Efterhand har fler myndigheter anslutit sig och för närvarande ingår 21 medlemmar i eSam.

Regeringen har därefter tillsatt ett råd för digitaliseringen av den offentliga Sverige. Rådet består av 11 ledamöter som representerar myndigheter, kommuner och landsting.

Regeringen inrättade även en ny enhet på Näringsdepartementet, Enheten för e-förvaltning, som har beredningsansvaret för e-förvaltningsfrågorna. Vid regeringsombildningen 2016 flyttades enheten från Näringsdepartementet till Finansdepartementet och Avdelningen för offentlig förvaltning. Samtidigt bytte enheten namn till Enheten för digital förvaltning.

E-legitimationsnämnden finns kvar.

Regeringen har beslutat om ett antal olika digitaliseringsuppdrag till statliga myndigheter. I uppdragen har bland annat ingått att utreda molntjänster i staten (Pensionsmyndigheten), följa anslutningen till Mina meddelanden (Skatteverket) och om ekonomiska medel för att införa e-legitimation (E-legitimationsnämnden).

Ekonomistyrningsverket har under en rad år haft uppdrag tillsammans med andra myndigheter och SKL inom ramen för att utveckla den digitala förvaltningen avseende frågor om e-faktura, e-beställningar, e-handel och främja arbetet med gränsöverskridande lösningar och tjänster för e-handel. Ekonomistyrningsverket fick ett särskilt uppdrag att under en treårsperiod ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning.[37] Ekonomistyrningsverket har även under senare år fått flera regeringsuppdrag om it-kostnader, att följa de statliga myndigheternas användning av it och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter, samt kartläggning av it-projekt med hög risk.[38]

I början av 2016 fick Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Lantmäteriet var sitt regeringsuppdrag att, under en tvåårsperiod, verka för digitalt först. De tre myndigheterna, som benämndes utvecklingsmyndigheterna, skulle utveckla smartare miljöinformation (Naturvårdsverket), utveckla en smartare samhällsbyggnadsprocess (Lantmäteriet) och utveckla en smartare livsmedelskedja (Jordbruksverket).[39]

3.3 Digitaliseringen i norden och andra länder

Ramböll har på uppdrag av Regeringskansliet, gjort en omvärldsanalys av e-förvaltningspolitiken i våra nordiska grannländer samt i Estland, Nederländerna, Storbritannien och Singapore.

[37] Regeringsbeslut 2015-04-09, N2015/3210/EF, Uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning. Regeringsbeslut 2017-01-19, Fi2017/00199/DF.
[38] Regeringsbeslut 2015-04-09, N2015/3210/EF, Uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning, Regeringsbeslut 2015-01-15, N2015/738/EF, Uppdrag att fördjupa arbetet med jämförelser av it-kostnader och att kartlägga it-projekt med hög risk, Ekonomistyrningsverkets regleringsbrev för 2015 och 2017.
[39] Regeringsbeslut 2016-02-18, N2016/01419/EF Uppdrag att verka för digitalt först – en smartare samhällsbyggnadsprocess, Regeringsbeslut 2016-03-10, N2016/02035/EF, Uppdrag att verka för digitalt först – för smartare miljöinformation, Regeringsbeslut 2016-02-25, N2016/01646/EF, Uppdrag att verka för digitalt först – en smartare livsmedelskedja.

Samtliga länder i omvärldsanalysen har, till skillnad från Sverige, genomfört storskaliga satsningar för att skapa en gemensam infrastruktur för e-förvaltningen. Av omvärldsanalyser framgår att de studerade länderna har beslutat om gemensamma lösningar i e-förvaltningen och pekat ut nyckelkomponenter. Ofta har arbetet pågått under en längre tid. Ramböll menar att förhållandet är lika oavsett förvaltningstradition. Samtliga studerade länder har identifierat nyckelkomponenter som kan vara obligatoriska eller frivilliga att använda sig av. Elektronisk identifikation är en sådan nyckelkomponent, även om tillvägagångssättet skiljer sig åt mellan länderna. Samtliga länder i omvärldsanalysen har någon form av standard eller egenutvecklad komponent som hela den offentliga sektorn kan använda sig av. E-ID har varit en av de första komponenterna som har utvecklats hos länderna. De flesta länderna har ett system som liknar Svensk e-legitimation, en nationell funktion för federering av olika typer av (inhemska och utländska) e-legitimationer till digitala tjänster. Dessa syftar till att säkerställa interoperabilitet mellan digitala lösningar och de olika typer av e-legitimationer som finns tillgängliga. Flertalet länder använder sig av en liknande distribuerad lösning där staten ställer krav och den privata marknaden erbjuder lösningar som uppfyller kraven. Några länder, som Danmark, har upphandlat och utsett en exklusiv utförare av e-identifikation. Andra länder, som Norge och Nederländerna, har ingått avtal med flera privata aktörer som konkurrerar om brukarna. Både Norge (MinID) och Nederländerna (DigID) har utvecklat parallella identifieringslösningar med lägre säkerhetsnivå (sms-kod). Det finns även exempel på centraliserade lösningar. Singapore har utvecklat en egen identifieringslösning för medborgare – Singpass, där medborgare får tillgång till 270 digitala tjänster från 60 olika myndigheter via en single-sign on.

Majoriteten av de studerade länderna har pekat ut grunddata som en viktig komponent i infrastrukturen och har tagit ett helhetsgrepp över hantering och utlämning av grunddata som säkerställer stabilitet, kvalitet och tillgänglighet för hela den offentliga förvaltningen. De vanligast förekommande registren som pekas ut är folkbokföringsregister, bolagsregister och georegister.

De studerande länderna har alla påbörjat, eller etablerat, en förvaltningsgemensam struktur för att skicka elektroniska försändelser. Länderna har kommit olika långt i detta arbete.

Samtliga länder har etablerat ett gemensamt arkitekturramverk som genomgående är en grund för digitaliseringsarbetet. Ramverket för att skapa riktlinjer för det offentliga digitaliseringsarbetet för att säkerställa interoperabilitet mellan tjänster och funktioner, samt att möjliggöra återanvändning av dessa.

De flesta länderna har valt att peka ut ett centralt digitaliseringsorgan med betydande kapacitet, kompetens och mandat.

Hur långt respektive land har kommit i att arbetet med att skapa en nationell struktur för digitalisering varierar beroende på när i tiden arbetet startade. Singapore började tidigt och har fler komponenter än de flesta. Gemensamt för samtliga länder är att ett fåtal komponenter har pekats ut, för att säkerställa att dessa implementeras så väl som möjligt. Flertalet länder arbetar iterativt med att utvärdera och förbättra utpekade komponenter.

Flertalet länder har utformat en för förvaltningen gemensam plattform där aktörer inom det offentliga kan samverka med privata aktörer. Inom denna plattform hanteras tekniska och juridiska krav centralt för att effektivisera och underlätta utvecklingen av nya funktioner. Inom integrationsplattformen finns tillgång till grunddata, vilket ställer krav på att ett grepp kring grunddata har tagits.

3.3.1 Närmare om Danmark

Danmark har sedan 2001 arbetat aktivt med ett helhetsgrepp för att skapa en gemensam elektronisk infrastruktur för förvaltningen. Landet har en tradition av centraliserad offentlig digitalisering baserat på fleråriga e-förvaltningsstrategier som är gemensamma för hela den offentliga sektorn i landet. Som exempel var ett mål i Danmarks digitaliseringsstrategi 2011–2015 att minst 80 procent av medborgarnas och företagens kommunikation med det offentliga ska gå genom digitala kanaler. Enligt digitaliseringsstrategin 2016–2020 ska alla meddelanden från det offentliga vara digitala.[40]

Danmark har förvaltningsgemensamma komponenter såsom Digital post och NemID, dvs. en gemensam inloggningslösning som kan användas vid inloggning till både offentliga och privata

[40] *A stronger and more secure digital Denmark. Digital Strategy 2016–2020*. The Government/ Local Government Denmark/Danish Regions.

självbetjäningstjänster, samt har etablerat Digitaliseringsstyrelsen med mandat att effektivisera offentlig sektor genom mer sammanhängande offentliga tjänster.

Digitaliseringsstyrelsen

Den ekonomiska krisen 2008 har påverkat digitaliseringsarbetet i Danmark.[41] En grundläggande princip har varit att digitaliseringen ska grunda sig på en ekonomisk analys (solid business case) och ge en besparing. Vissa undantag från principen om besparing har förekommit om det finns en tvingande lag eller liknande skäl som hindrar digitalisering trots att det skulle innebära besparingar.

Digitaliseringsstyrelsen, som bildades 2011 och har cirka 200 anställda, är del av Finansdepartementet. Digitaliseringsstyrelsen leder digitaliseringen av Danmark och är ansvarig för att genomföra regeringens ambitioner för ökad digitalisering och nationell spridning av välfärdsteknologi inom den offentliga sektorn.

Den digitala omställningen av Danmark grundar sig på samarbete inom *hela* den offentliga sektorn. I detta arbete fungerar ofta Digitaliseringsstyrelsen som facilitator men ansvaret för att skapa ett mer digitalt Danmark ligger på alla deltagande parter.

De områden som Digitaliseringsstyrelsen arbetar inom är:

- *Arkitektur och data* (grunddata, offentliga data, it-arkitektur, standardisering, molnlösningar m.m.).
- *Styrning* (it-projektråd, riskutvärdering, status- och portföljöversikt, projektmedel, business case-model, vägledningar, standardkontrakt, kompetensutveckling m.m.).
- *Informationssäkerhet* (cyber- och informationssäkerhet, konsekvensutvärdering, råd och forum om informationssäkerhet, koncept för tillsyn i informationssäkerhet i staten, vägledningar för säkerhetsarbetet).

[41] OECD (2010), *Denmark: Efficient e-Government for Smarter Service Delivery*, OECD Publishing.

- *Regelförenkling och avbyråkratisering*. Digitaliseringsstyrelsen har ansvar för arbetet med regelförenkling och avbyråkratisering, som en del i Finansdepartementets samlade insats för modernisering av den offentliga sektorn.
- *It-lösningar* (Borger.dk, Digital post, Digital fullmakt, NemID, Servicedeklaration m.m.).
- *Medborgarmötet* (it-hjälp, it-tillgänglighet, självbetjäningslösningar).
- *Digital välfärd* (Strategin för digital välfärd, Fonden för välfärdsstrategi).

Digitaliseringsstyrelsen leder ett antal råd och forum inom informationssäkerhetsområdet. *Statens informationssäkerhetsforum* (SISF) ska främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan anställda som arbetar med säkerhetsarbetet i staten. Myndigheter som är intresserade av att delta i forumet kan anmäla sitt intresse till Digitaliseringsstyrelsen. *Dialogforum för informationssäkerhet* syftar till en regelbunden dialog med aktörer från branschen. Forumet ska vara en arena för yrkesverksamma inom informationssäkerhetsområdet att utbyta erfarenheter och ge råd till Digitaliseringsstyrelsen.

I Danmark har man ett *it-projektråd* som består av tio ledare från både offentlig och privat verksamhet som har gedigen erfarenhet från stora it-projekt. Rådet har i uppgift att ge professionell och kompetent rådgivning. I arbetet tar man tillvara på sakkunskapen av ett team av erfarna it-projektledare och experter från hela staten. Rådets riskbedömningar resulterar alltid i ett antal specifika rekommendationer till projektets ledning.

E-legitimation

Danmark har upphandlat och utsett en exklusiv utförare av e-identifikation. År 2010 lanserades NemID som både är en elektronisk ID och en digital signatur för elektronisk underskrift. Med NemID använder man samma id och samma engångskoder till både sin internetbank, offentliga hemsidor och en rad privata tjänster på nätet. När man loggar in med NemID behöver man, förutom sitt användarnamn och lösenord, även en engångskod som man har på ett fysiskt kort. Denna lösning med ett fysiskt kort är gratis men det

finns även möjlighet att köpa en dosa för engångskoder. Om man inte har ett NemID, till exempel genom sin bank, kan man beställa NemID på nätet. Det är också möjligt att vända sig till och få personlig hjälp på ett borgerservicecenter eller vissa bibliotek.

3.3.2 Närmare om Finland

I Finland finns det ett stark politiskt stöd för den offentliga sektorns digitalisering. Tidigare regeringar har satt tydliga mål för den offentliga sektorns användning av IKT[42] och digitalisering ligger högt på den nuvarande regeringens agenda.

Finansdepartementet styr utvecklingen av informationsförvaltningen både inom stats- och kommunalförvaltningen.[43] Finansdepartementets uppgift är att ha hand om den allmänna styrningen av informationsförvaltningen medan varje departement styr utvecklingen av informationsförvaltningen och informationsförvaltningsprojekten inom det egna verksamhetsområdet.

Den finska regeringen bedriver ett antal spetsprojekt som har som mål att lyfta in Finlands ekonomi på ett spår av hållbar tillväxt och förbättrad sysselsättning, samt att säkerställa finansieringen av de offentliga tjänsterna och den sociala tryggheten. Digitalisering är ett av fem prioriterade områden. Under perioden 2016–2018 satsar Finland 100 miljoner euro på spetsprojekt inom Digitalisering.[44]

För varje spetsprojekt finns en ansvarig minister och alla prioriterade områden har egna ministerarbetsgrupper. Regeringen säkerställer, med hjälp av aktiv uppföljning och styrning vid sina strategisessioner, att spetsprojekten genomförs och eventuellt revideras. Spetsprojektens effekter följs regelbundet upp. Under våren 2017 avser den finska regeringen att besluta om mer detaljerade mål, tidsplaner och åtgärder för digitaliseringen. Planen kommer att omfatta styrning och budgetrelaterade förändringar för att skynda på digitaliseringen.

[42] Informations- och kommunikationsteknik (IKT) är den del av it som bygger på kommunikation mellan människor. Källa: Wikipedia, 2017-02-27.
[43] Lagen om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110634.
[44] http://valtioneuvosto.fi/sv/genomforandet-av-regeringsprogrammet/information, 2017-02-27.

Den finska regeringen har beslutat om nio digitaliseringsprinciper som är gemensamma spelregler för digitaliseringen inom hela den offentliga förvaltningen.

På uppdrag av Finansdepartementet har Statskontoret utrett hur digitaliseringen inom statsförvaltningen kan främjas och produktiviteten förbättras.

> Digitalisering är i enlighet med regeringsprogrammet ett genomgripande tema i regeringens strategi. Statskontorets utredning utgör en utmärkt inledning för vardagliggörandet av digitaliseringen av offentliga tjänster. De konkreta åtgärdsförslagen i utredningen bör verkställas omgående inom samtliga förvaltningsområden. En av de viktigaste observationerna är att man bör undvika överdriven planering, och hellre lära sig genom att agera och försöka, berättar kommun- och reformminister Anu Vehviläinen.[45]

Med utgångspunkt i de förslag som Statskontoret lämnade[46] håller myndigheten på att sätta samman en grupp, D9, som ska stödja den offentliga sektorn och att skynda på digitaliseringen. D9 står för digitaliseringens nio principer och gruppen kommer att bestå av cirka 10 personer som ska stödja arbetet med livshändelser.

Befolkningsregistercentralen

Befolkningsregistercentralens grundläggande uppgift är att möjliggöra att uppgifter i befolkningsdatasystemet och tjänster som Befolkningsregistercentralen tillhandahåller inom certifierad elektronisk kommunikation utnyttjas som stöd för samhällets funktioner och informationsförsörjning. Myndigheten främjar med sin verksamhet skyddet för privatlivet, skyddet för personuppgifter och datasäkerheten samt utvecklandet och iakttagandet av kraven på god databehandling och god informationshantering.[47]

I den rapport som Ramböll gjort på uppdrag av Finansdepartementet beskrivs *Befolkningsregistercentralen* som den operativa motorn för arbetet med den nationella servicearkitekturen.[48] Under 2014–2017 genomför Finland ett arbete med en nationell service-

[45] http://www.statskontoret.fi/sv-FI/Den_offentliga_forvaltningen_redo_for_en(56260)
[46] Statskontoret 2016-01-12, *Den offentliga förvaltningen redo för en digispurt*.
[47] http://vrk.fi/sv/information-om-brc, 2017-02-27.
[48] Ramböll november 2016, *Förstudie Nationell digital infrastruktur*, ärende Fi2016/03059/DF om potentialanalys för nationell digital infrastruktur. Detta avsnitt är taget från s. 14, 18–19.

arkitektur. Finland har en lag[49] som syftar till att förbättra tillgången till och kvaliteten på offentliga tjänster, att förbättra tjänsternas informationssäkerhet och interoperabilitet samt styrningen av tjänsterna, samt att främja effektiviteten och produktiviteten inom den offentliga förvaltningens verksamhet. Lagen:

- pekar ut ansvariga aktörer och styrningen av den gemensamma digitala infrastrukturen,
- slår fast ett regelverk för finansiering av tjänsterna,[50]
- föreskriver att det är obligatoriskt att använda lösningarna inom den offentliga sektorn (med vissa undantag).

Med utgångspunkt i lagen pågår ett arbete med att utveckla sex stycken förvaltningsgemensamma digitala lösningar:

- *Roller och befogenheter.* Nationellt behörighetsregister som gör det möjligt att kontrollera en persons rätt att uträtta ärenden på någon annan persons eller en organisations vägnar. Tjänsteleverantörer får användarnas rolluppgifter direkt från registret. Det även möjligt för den privata sektorn, i viss utsträckning, att nyttja lösningen.
- *E-identifikation*. Möjliggör säker elektronisk identifiering, samt SSO,[51] för finländare och EU-medborgare. Utformat för att göra det enkelt för offentlig sektor att ansluta tjänster, finns bidrag att söka för implementering. Olika leverantörer av elektronisk identifikation ansluter med olika säkerhetsnivåer (sms-kod, e-leg m.m.). Endast utförare av offentliga tjänster kan ansluta till lösningen.

[49] Lag om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster 571/2016, http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2016/20160571.
[50] [K]ostnaderna för produktionen av stödtjänsterna täcks med statens medel och användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationerna, Lag om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster. 6 kap. 25 §.
[51] Enligt Wikipedia: Single sign-on, SSO, är en metod inom sammansatta datasystem för att hantera användare med aspekt på användarbehörighet (auktorisering) och användarverifiering (autentisering), så att dessa användare endast behöver logga in en enda gång för att nå de system som är anpassade till tjänsten. Fördelen för användaren är att man inte behöver hålla reda på flera olika lösenord. 2017-02-27.

- *Servicevyer.* Ett användargränssnitt för medborgare och företag med en samlad katalog över e-tjänster, hantering av egna uppgifter och befogenheter, kontaktuppgifter till myndigheter samt ”intelligenta serviceguider” (för att göra det enkelt att hitta rätt information och tjänst).
- *Servicekatalog.* Ett servicedatalager med basregister med metadata om e-tjänster, telefontjänster, lokala servicekontor samt API:er.
- *”X-road i Finland”.* En ”integrationsled” byggd efter Estlands modell som gör det möjligt för tjänsteleverantörer (myndigheter, organisationer och företag) att integrera tjänster och informationskällor på ett standardiserat, enhetligt, koordinerat och interoperabelt sätt och därigenom bidra till god informationsförsörjning.
- *Meddelandetjänst.* Utgår från tidigare meddelandetjänst. Tidigare anslutna myndigheter behöver inte ändra något. Tjänsten möjliggör elektronisk delgivning för myndigheter oavsett i vilken digital form kunden vill ta emot meddelandena. All elektronisk delgivning finansieras centralt för att skapa incitament för offentlig förvaltning att övergå till digitala försändelser. Privata aktörer kan bygga ”brevlådor”.

Center för informations- och kommunikationsteknik, Valtori

Statens center för informations- och kommunikationsteknik, Valtori, bildades 2014. Kärnan i det nya servicecentret består av Statens it-servicecentral, som under fem år var en del av Statskontoret. Exempel på tjänster som Valtori tillhandahåller är: elektronisk identifierings- och betalningstjänst, gränssnittet Suomi.fi, experttjänster för datasäkerhet och statens gemensamma datakommunikationstjänster.

Valtori har cirka 1 100 anställda. Finansdepartementet ansvarar för Valtoris strategiska styrning, styrningen av den informations- och kommunikationstekniska beredskapen, styrningen av beredskapen och säkerheten samt styrningen av de affärsmässiga principerna och ger långsiktiga riktlinjer och resultatmål för Valtoris verksamhet.

Enligt Valtori kan de tjänster som myndigheten tillhandahåller ge organisationerna inom statsförvaltningen högkvalitativa och funktionssäkra tjänster för medborgare och företag, och därigenom bidra till att myndigheter och departement kan fokusera på utvecklingen av kärnfunktionerna inom sina respektive förvaltningsområden. Vidare framhåller man att statsförvaltningen, genom att centralisera tjänsterna till en aktör, kan göra ekonomiska besparingar.

3.3.3 Närmare om Norge

Norge tog ett helhetsgrepp om förvaltningen 2006 och har sedan dess bland annat etablerat ett förvaltnings-, utvecklings- och digitaliseringsdirektorat, Difi, samt ett samarbetsråd med representanter från det offentliga, SKATE. I Norge har det varit särskilt viktigt att involvera den lokala förvaltningen i arbetet med de gemensamma lösningarna. Den lokala förvaltningen utför merparten av tjänsteproduktionen och står närmast medborgarna och företagen.

I vitboken *Digital agenda för Norge – IKT för en enklare vardag och ökad produktivitet* presenterar den norska regeringen sina prioriteringar för den nationella IKT-politiken. Regeringen har även valt att förtydliga styrningen genom att i det årligt återkommande *Digitaliseringscirkuläret* (Digitaliseringsrundskrivet) ge en helhetsbild av styrningen inom området. Cirkuläret innehåller en sammanställning av de beslut och rekommendationer som avser digitalisering i den offentliga sektorn och beskriver även Kommun- och moderniseringsdepartementets bedömning av it-relaterade investeringsförslag i kommande års budget. Cirkuläret, som undertecknas av expeditionschefen, gäller departementen, de statliga förvaltningsmyndigheterna, administrativa myndigheter med särskilda befogenheter och statliga företag.[52]

Direktoratet for forvaltning og IKT, Difi

Direktoratet for forvaltning og IKT, Difi, bildades 2008 och har cirka 280 anställda. Motiven för att bilda Difi var dels att stärka genomslaget i regeringens styrning, dels behovet av en gemensam stöd-

[52] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitaliseringsrundskrivet/id2522147/, 2017-02-27.

funktion för förvaltningen. Myndigheten hör till Kommun- och moderniseringsdepartementet som har myndighetsstyrningsansvaret. Närings- och fiskeridepartementet har fackansvar för offentlig upphandling.

Difis uppdrag är att utveckla och förnya den offentliga sektorn. Myndigheten ska bidra till en effektiv, tillitsskapande (tillitsvekkende) och öppen förvaltning, och en IKT-politik för värdeskapande och delaktighet för alla. Tidigare var statsförvaltningen Difis primära målgrupp men i och med den nya strategin är det numera *hela* den offentliga sektorn.[53]

Difis ansvarsområden är:

- Förvaltningsutveckling, organisering, ledning, innovation och kompetensutveckling.
- Digitalisering av offentliga tjänster och arbetsprocesser.
- Utveckling och förvaltning av gemensamhetslösningar.
- Offentlig upphandling.
- Förebyggande IKT-säkerhet i statsförvaltningen.
- Universell utformning av IKT-lösningar.

Difi ska:

- bidra till samordning i offentlig sektor,
- bygga upp och dokumentera kunskap,
- bidra till kompetensuppbyggnad i offentlig sektor,
- utveckla och förvalta gemensamma lösningar för förvaltningen, och
- utöva tillsyn av verksamheter i privat och offentlig sektor utifrån Föreskrift om universell utformning av IKT.

[53] Difi. *Difi får omstilling til å skje. Strategi for 2017–2020.*

Difi har tre prioriterade områden: effektivisering, brukarorientering och samordning. Myndighetens fyra huvudmål är:

- Vi är den centrala källan till kunskap om tillstånd, utveckling och ändringsbehov.
- Vi stärker den offentliga sektorns förmåga att genomföra förändring och realisera vinster
- Vi löser gemensamma utmaningar som kräver samordningsinsatser
- Vi utvecklar Difi till en expert som skapar förändring

Difi har en central roll i arbetet med att utarbeta gemensamma nationella digitala tjänster och myndigheten förvaltar och utvecklar flera gemensamma it-lösningar:

- *ID-porten* – en gemensam inloggningslösning som genom inloggning med en elektronisk ID ger invånarna tillgång till offentliga tjänster på nätet. ID-porten och *Min ID* driftas av en extern leverantör.
- *Kontakt- och reservationsregistret* – ett nationellt register över invånarnas digitala kontaktinformation och reservationsstatus. Registret är en förutsättning för digital kommunikation och invånarna registerar och uppdaterar själva sin konaktinformation (mobiltelefonnummer och e-postadress).
- *Digital postkasse* – säker digital post från den offentliga sektorn till invånarna.
- *eSignering* – en gemensam tjänst för elektronisk signering. Signeringstjänsten är en fristående tjänst som är tillgänglig för offentliga verksamheter. Tjänsten ger invånarna möjlighet att underteckna dokument från den offentliga sektorn genom en digital signatur. Tjänsten förvaltas av Difi och levereras av Posten Norge AS.
- *Norge*.no – är en ”vägvisare” för digitala tjänster på nätet, t.ex. digital post men också information utifrån vissa livssituationer. Norge.no är utvecklat av Difi.
- *eInnsyn/OEP* (Offentlig Elektronisk Postjournal) – är en publiceringstjänst för statliga verksamheter. Tjänsten är utvecklad av Kommun- och moderniseringsdepartementet, som äger tjänsten. Difi förvaltar och administrerar tjänsten på uppdrag av departementet.

Difi hanterar medel för *samfinansiering* av små och medelstora statliga digitaliseringsprojekt. För 2017 har Difi fått ett anslag på 111,8 miljoner norska kronor för detta ändamål. Medfinansieringen, som är upp till 50 procent av projektkostnaderna, syftar till att öka digitaliseringstakten i den offentliga sektorn och till att nyttorna ska realiseras. Medfinansieringen är, tillsammans med Digitaliseringsrådet och Strategisk IKT-kompetanse for toppledare, en del av Kommun- och moderniseringsdepartementets *Program for bättre styrning och ledning i staten*. Enligt departementet går utvecklingen av digitala tjänster för långsamt och en av anledningarna till detta är att det saknas strategisk it-kompetens bland toppledare i förvaltningen.[54]

Skate

Skate (Styrning och koordinering av tjänster i e-förvaltning) är ett strategiskt samarbetsråd som ska bidra till att digitaliseringen av den offentliga sektorn samordnas och ger avkastning för invånare, företag och förvaltning. Skate består av toppledarna i elva statliga myndigheter och två representanter från kommunsektorn. Alla verksamheter som har ansvar for en så kallad felleskomponent är representerade i Skate. Med felleskomponent avses de öppna, återanvändbara lösningar som den offentliga sektorn i Norge har etablerat för att möta specifika behov för att digitalisera området, såsom inloggning, autentisering, register etc.

Skates ledamöter utses av Kommun- och digitaliseringsdepartementet. Skate leds av Difi, som även har ansvar for sekretariatet. Skate är en viktig instans för att bedöma vilken typ av it-åtgärder som bör genomföras och hur, samt hur de ska finansieras. Skate ska bland annat ge råd om åtgärder och investeringar inom IKT-området, t.ex. IKT-standarder och arkitektur, felleskomponenter och finansiering, management och organisation av gemensamma lösningar.

[54] http://nettsteder.regjeringen.no/bedrestyringogledelse/, 2017-02-27.

Digitaliseringsrådet

Den norska regeringen har etablerat ett *digitaliseringsråd* som ska hjälpa statliga verksamheter att lyckas med digitaliseringsprojekt och bidra till systematiskt lärande. Digitaliseringsrådets medlemmar utses av Kommun- och moderniseringsdepartementet och består av forskare, IKT-chefer och ledare från offentlig och privat sektor. Difi bistår med resurser till sekretariatet och förbereder ärenden till Digitaliseringsrådet.

Digitaliseringsrådets uppgift är att, inom tre veckor från det att verksamheterna kommit in med nödvändigt underlag, återkomma med en värdering. Systemet är frivilligt men rekommenderas för större it-projekt från 10 miljoner kronor.

3.3.4 Sammanfattande reflektion

Även om de nordiska länderna har mycket gemensamt finns det nationella skillnader som gör att jämförelser bör göras med viss försiktighet. En gemensam nämnare för såväl Danmark, Finland och Norge är dock att det *samlade ansvaret* för digitalisering är tydligt utpekat. Både Danmark och Norge har inrättat permanenta myndigheter med ansvar för digitaliseringen av den offentliga sektorn. Finland driver flera digitaliseringsprojekt från Finansdepartmetet som har ett nära samarbete med Befolkningsregistercentralen som fungerar som den operativa motorn för arbetet med den nationella servicearkitekturen. I Danmark och numera även Norge är det också *hela* den offentliga sektorn, dvs. både staten och kommunerna, som är målgruppen för myndighetens arbete. I Finland har regeringen beslutat om digitaliseringsprinciper som är gemensamma för hela den offentliga sektorn. Vidare kan noteras att man, inte minst i Finland där regeringen under en tvåårsperiod reserverar 100 miljoner euro för ändamålet, satsar mycket pengar på digitalisering av den offentliga sektorn samt att det finns särskilda medel för samfinansiering av digitaliseringsprojekt. Difi har 280 och Digitaliseringsstyrelsen omkring 200 anställda.

4 Ett samlat ansvar – bedömningar och förslag

4.1 Sverige har halkat efter

Utredningen bedömer: Sverige har halkat efter jämförbara länder när det gäller digital förvaltning. Orsaken är främst ett medvetet val att delegera ansvaret för arbetet med e-förvaltning till myndigheterna. Att arbetet varit framgångsrikt i många avseenden kompenserar inte för de begränsningar detta har inneburit. Regeringen har också avstått från att använda de styrinstrument som står till buds, t.ex. genom att inte förtydliga vilka uppdrag myndigheterna har när det gäller digitalisering. Vidare saknas styrande mål för vad som ska uppnås. Det är inte heller tydligt vad som ska anses vara offentliga åtaganden i den nationella digitala infrastrukturen.

4.1.1 Riksrevisionen och Ekonomistyrningsverket om styrningen av den elektroniska förvaltningen

Riksrevisionen har vid två olika tillfällen, med drygt tio års mellanrum, granskat styrningen av den elektroniska förvaltningen.

Riksrevisionen 2004 – *Vem styr den elektroniska förvaltningen?*

År 2004 genomförde Riksrevisionen en granskning av regeringens och myndigheternas arbete med att införa elektronisk förvaltning.[1]

[1] RiR 2004:19, Vem styr den elektroniska förvaltningen?

Granskningen visade att det fanns allvarliga brister i förutsättningarna för införandet av elektronisk förvaltning vilket, enligt Riksrevisionen, drabbat såväl medborgarna och företagen som myndigheterna själva.

Regeringen hade tillämpat en mycket återhållsam formell mål- och resultatstyrning av enskilda myndigheters införande av elektronisk förvaltning. Därmed hade myndigheterna fått stor handlingsfrihet att själva utveckla e-förvaltningen. Regeringen hade främst använt styrmedel av stödjande karaktär, bland annat med hjälp av Statskontoret.

Granskningen visade att denna styrning hade fått ett begränsat genomslag hos myndigheterna. Regeringen hade inte i tillräcklig omfattning skapat nödvändiga förutsättningar för myndigheternas utveckling av elektroniska tjänster. Det saknades myndighetsspecifika mål och återrapporteringskrav, något som myndigheterna efterlyste.

Arbetet med att undanröja de legala hindren för införandet av e-tjänster hade också gått mycket långsamt. Bristen på samordning var, enligt Riksrevisionen, en viktig förklaring till varför e-förvaltningen fått så svagt genomslag i styrningen av enskilda myndigheter.

Riksrevisionen bedömde att det fanns risk för betydande negativa konsekvenser för utvecklingen av den elektroniska förvaltningen om inte problemen åtgärdades. Riksrevisionen konstaterade dock att regeringen hade vidtagit ett antal åtgärder för att utveckla sin styrning av den elektroniska förvaltningen, exempelvis genom att inrätta Nämnden för elektronisk förvaltning och Delegationen för utveckling av offentliga e-tjänster. Dessa åtgärder hade dock, enligt Riksrevisionens bedömning, inte varit tillräckliga för att lösa de problem som hotade reformen och möjligheterna att ta till vara reformens potential. Riksrevisionen rekommenderade därför regeringen att överväga lämpliga åtgärder för att mer systematiskt arbeta med införandet av den elektroniska förvaltningen.

Riksrevisionen rekommenderade bland annat att regeringen skulle klargöra vad som förväntades av respektive myndighet för att underlätta myndigheternas prioriteringar. Riksrevisionen rekommenderade också att det skulle skapas tydliga förutsättningar för myndigheternas arbete med den elektroniska förvaltningen. Framför allt gällde detta legala förutsättningar.

Riksrevisionens slutsats var att det inte var bättre service till medborgarna som hade varit den primära drivkraften när fallmyndigheterna utvecklat e-tjänster, utan den interna kostnadseffektiviteten.

Riksrevisionen 2016 – *Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning?*

Riksrevisionen genomförde 2016 återigen en granskning av e-förvaltningen. Slutsatsen av granskningen var att de offentliga aktörerna huvudsakligen inte driver utvecklingen i enlighet med regeringens mål och att de kan göra mer för att utveckla e-förvaltningen. Riksrevisionen menade att regeringen kan ge bättre förutsättningar för e-förvaltningen. Regeringen har inte skapat de institutionella förutsättningarna som krävs för att statliga myndigheter, kommuner och landsting ska kunna ta sitt ansvar och uppfylla målet om en enklare, öppnare och effektivare förvaltning. Riksrevisionen sade att för att de positiva effekterna av e-förvaltning ska kunna realiseras krävs ett institutionellt ramverk som möjliggör digitalisering. Riksrevisionen framhöll att regeringen ansvarar för att utforma de institutionella förutsättningarna, bl.a. organisationsstruktur, regelverk och styrning. Utan tillräckliga förutsättningar är det dock svårt för statliga myndigheter, landsting och kommuner att driva den digitala utvecklingen framåt.

Granskningen visade också att regeringen har utrett det institutionella ramverket flera gånger under 15–20 års tid men inte tagit till vara den kunskap som byggts upp. Ingen har helhetsansvaret och ansvarar för att lösa problem på en högre nivå, till exempel finansiering av förvaltningsgemensamma projekt, rättsliga förutsättningar för att utveckla e-tjänster och förvaltningsgemensamma standarder.

Riksrevisionen konstaterade också att ett antal utredningar och studier sedan tidigt 2000-tal har pekat på problemen i mötet mellan digital teknik och gällande lagstiftning men granskningen visade att problemen finns kvar. Det tar tid att utreda juridiska frågor och för att komma runt problemen har e-tjänster byggts upp utifrån juridiska vägledningar och utan praxis. Det har lett till att olika aktörer har olika uppfattning om de rättsliga förutsättningarna och att den rättsliga grunden för vissa e-tjänster är osäker. Granskningen visade också att huvudproblemen för Mina meddelanden, e-arkiv och öppna data, handlar om personuppgiftsansvar och sekretess.

En annan fråga som Riksrevisionen lyfte fram var de offentliga aktörernas it-system som försvårar utvecklingen av e-förvaltningen, både inom och mellan offentliga organisationer. It-systemen är i många fall föråldrade och bygger dessutom på olika standarder och format. Det innebär bl.a. att de offentliga aktörerna är inlåsta i gamla system. Att byta it-system kräver dels stora investeringar i hård- och mjukvara, dels ett arbete med att flytta information från ett system till ett annat.

För att kunna utveckla en effektiv e-förvaltning bör systemen bygga på gemensamma standarder och kunna hantera olika tekniska format. Det saknas gemensamma specifikationer och format för de offentliga aktörernas it-system. Exempelvis saknas det gemensamma standarder för hur de offentliga aktörerna ska samla in och publicera öppna data, vilket resulterar i att det finns en mängd olika sätt att hantera öppna data. Det försvårar i sin tur för andra organisationer att använda offentliga data på ett effektivt sätt.

Riksrevisionen konstaterade att bristande finanisering är ett huvudproblem som statliga myndigheter, landsting och kommuner tar upp som hinder för digitalisering. Problemen med finansiering har tre aspekter: det finns inte medel inom verksamheten till att starta och driva e-förvaltningsprojekt, att gemensamma e-förvaltningsprojekt saknar tydlig finansiering och att det för Mina meddelanden, e-arkiv och öppna data har varit en kortsiktig finansiering som inte har gynnat utvecklingen.

Enligt Riksrevisionen hindrar den nuvarande styrningen utvecklingen av e-förvaltningen. Regeringens val att styra e-förvaltningen genom att delegera ansvaret till kommittéer, råd och statliga myndigheter har till viss del gynnat utvecklingen, framför allt har E-delegationens vägledningar använts av de offentliga aktörerna för att utveckla e-tjänster. Den tillämpade styrningen medför dock att de offentliga aktörerna inte har någon instans till vilken de kan lyfta de problem som de möter, eftersom det inte finns någon mottagare för e-förvaltningsfrågor. Riksrevisionens iakttagelser summeras på följande sätt:

- Regeringen har satt upp höga mål för Sverige som digital nation.
- Ansvaret för it-politik, e-förvaltning och digitalisering har pendlat mellan olika departement.

- Regeringen har huvudsakligen styrt e-förvaltningen genom att delegera ansvaret till statliga myndigheter och kommittéer.
- Sedan 1990-talet har det gjorts många utredningar som upprepar samma problematik: att det är viktigt med samverkan för att utveckla e-förvaltningen, att det finns en brist på gemensamma standarder och problem med att utveckla e-tjänster utifrån gällande lagstiftning.
- Regeringens styrning av e-förvaltningen är kritiserad för att vara kortsiktig och fragmenterad.[2]

Riksrevisionen konstaterade att många offentliga aktörer vill ha en starkare styrning av den offentliga förvaltningens digitalisering. De frågar efter en tydligare målbild för hur de ska arbeta med digitaliseringen. Regeringen behöver, enligt Riksrevisionen, prioritera digitaliseringen genom att ge uppdrag och resurser och se till att problemen gällande lagar och förordningar hanteras. Konsekvensen av den tillämpade styrningen är att de offentliga aktörerna arbetar var för sig med att utveckla e-tjänster och att de försöker lösa samma problem på varsitt håll. Riksrevisionen rekommenderade att

> Regeringen bör stärka greppet om e-förvaltningen och besluta vilka frågor som är strategiskt viktiga och som bör prioriteras. Regeringen bör sedan ge den offentliga förvaltningen uppdrag och förutsättningar att genomföra prioriterade områden.
>
> Det saknas en mottagare för de problem som de offentliga aktörerna möter i arbetet med e-förvaltning. Regeringen bör utse en aktör som ”äger” e-förvaltningsfrågan och som har mandat att hantera bristande förutsättningar, t.ex. gemensamma standarder, finansiering och gällande lagstiftning.
>
> Regeringen bör på ett samlat sätt utreda vilka författningsändringar som behövs för att kunna skapa en digital förvaltning.
>
> Regeringen bör ta fram en nationell strategi för arbetet med öppna data som tydligt anger vilken typ av information som är strategiskt viktig att publicera som öppna data, hur arbetet ska finansieras samt i vilket format det ska publiceras.

[2] RiR 2016:14, Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning? s. 21.

> Regeringen bör uppdra åt Riksarkivet att ta fram en nationell strategi för införandet av e-arkiv i den offentliga förvaltningen.
>
> Regeringen bör ha som krav att offentlig posthantering ska ske digitalt, antingen genom Mina meddelanden eller annan e-tjänst.[3]

Ekonomistyrningsverket om styrningen av e-förvaltningen

Ekonomistyrningsverket lämnade 2016 sin första delrapport enligt uppdraget att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning.[4] När det gäller statsförvaltningens digitalisering konstaterade Ekonomistyrningsverket att det finns flera förbättringsområden, bland andra är förbättrad styrning och uppföljning ett sådant. Enligt analysen är det tydligt att digitalisering inte finns ”på kartan” på det sätt som är önskvärt utifrån regeringens uttalade ambitioner om att Sverige ska bli bäst i världen på att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Ekonomistyrningsverket menade att detta delvis beror på att styrmedlen inte används i tillräckligt stor utsträckning och på att uppföljningen inom området är ofullständig.

Ekonomistyrningsverket anförde att det inte är den formella utformningen av vare sig den svenska förvaltningsmodellen eller resultatstyrningen som sådan som hindrar digitaliseringen från att få genomslag i statsförvaltningen. Problemet hänger snarare ihop med hur riksdagen och regeringen – inom ramen för denna modell – har valt att tillämpa sin styrning av förvaltningen.[5]

Även den fundamentala frågan om myndigheternas kompetens och förmåga att ta tillvara digitaliseringens möjligheter lyftes fram.

> Att prata om, och ställa krav på, digitalisering om myndigheterna saknar förutsättningar att bedriva verksamhetsutveckling på ett effektivt och kvalitativt sätt riskerar att leda till att det önskade resultatet inte kan nås.[6]

Ekonomistyrningsverket konstaterade att myndigheternas utveckling (och i samverkan mellan aktörer) ofta utgår från ett *inifrån-per-*

[3] RiR 2016:14, Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning? s. 9f.
[4] Regeringsbeslut 2015-04-09, N2015/3210/EF, Uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning.
[5] ESV 2016:25, Delrapport Statsförvaltningens digitalisering, Uppföljning och analys.
[6] ESV 2016:25, Delrapport Statsförvaltningens digitalisering, Uppföljning och analys, s. 39.

spektiv. Det är interna effektiviseringar eller interna kvalitetsaspekter som styr utvecklingen i stället för en utveckling för att skapa tjänster och processer som ger medborgar- och samhällsnytta.

Ekonomistyrningsverket bedömde att de flesta myndigheterna i dagsläget befinner sig på en relativt låg mognadsnivå när det gäller digitalisering och därför behöver stöd.

4.1.2 E-delegationen

I sitt betänkande *Organisering av framtidens e-förvaltning* bedömde E-delegationen att

> den svenska förvaltningsmodellen med relativt självständiga myndigheter och kommunalt självstyre är så fast etablerad att inte ens e-förvaltningen kan frigöra sig från den. Erfarenheter visar att det i stället är viktigt att hitta former för en funktion som bygger på samarbete, medinflytande och koordinering snarare än styrning.[7]

Därför föreslog E-delegationen att samordningen av de gemensamma e-förvaltningsfrågorna skulle föras in i en medlemsorganisation liknande Arbetsgivarverkets kollegiemodell. För att stärka samverkan med den statliga och kommunala sektorn borde den nya organisationen upprätta ett särskilt samarbetsorgan med den kommunala sektorn.

E-delegationen föreslog att en utredare skulle utses för att utforma regler och andra beslut som skulle krävas, föreslå former för samordningen inom hela den offentliga sektorn och lämna förslag på de uppgifter som skulle tillföras funktionen. Vidare föreslog delegationen, för att undvika avbrott, att E-delegationens mandat skulle fortsätta till dess en ny organisation kunde överta den nya verksamheten.

4.1.3 Digitaliseringskommissionen

I sitt slutbetänkande[8] i december 2016 anförde Digitaliseringskommissionen att Sverige behöver en myndighet för digitalisering. En myndighet som kontinuerligt och långsiktigt skulle kunna arbeta med digitaliseringsfrämjande arbete i form av kunskapsuppbyggnad,

[7] SOU 2013:75, Organisering av framtidens e-förvaltning, betänkande av E-delegationen, s. 13.
[8] SOU 2016:89, För digitalisering i tiden, slutbetänkande av Digitaliseringskommissionen.

omvärldsanalyser, policyutveckling och stöd för utveckling av kompetens för det digitala samhället. Dessutom skulle myndigheten ha möjlighet att vara operativ genom att driva projekt. Kommissionen slog fast att det nu är

> dags att lägga fast en stabil och långsiktig organisation för att främja digitaliseringen av Sverige.[9]

För att digitaliseringens möjligheter skulle kunna användas i såväl offentliga verksamheter som i näringsliv, civilsamhälle och av individer borde myndigheten ha ansvar för det kontinuerliga statliga engagemanget med följande uppdrag;

- systematisk kunskapsuppbyggnad om samtidens och framtidens sakfrågor,
- analys för att identifiera nytta, värde och utmaningar,
- stöd för myndigheter och kommuners utvecklingsarbete,
- utveckling av strategisk samverkan, samt
- framtagande av policyunderlag av olika slag.

Kommissionen anförde att digitaliseringen gör att det offentliga blir alltmer beroende av samverkan med företag för innovationer och att gemensamt utveckla produkter och tjänster. Därför behöver staten, landstingen och kommunerna vidareutveckla arbetssätt och processer för att kunna hantera många aktörer med olika intressen. Kommissionen argumenterade att en myndighet skulle kunna ha ett ansvar för att ta initiativ till och underlätta sådan samverkan inom olika områden och se till att nödvändig kunskapsuppbyggnad, samverkan och åtgärder kommer till stånd.[10]

4.1.4 Sammanfattande reflektion

Ända sedan 2004 har Riksrevisionen påtalat att det saknas en tydlig styrning från regeringen när det gäller e-förvaltningen. Även brist på samordning mellan ansvariga myndigheter påtalades tidigt. Ett de-

[9] SOU 2016:89, För digitalisering i tiden, slutbetänkande av Digitaliseringskommissionen.
[10] SOU 2016:89, För digitalisering i tiden, slutbetänkande av Digitaliseringskommissionen.

cennium senare konstaterade Riksrevisionen att ingen har tagit det helhetsansvar som behövs samt att det saknas ett institutionellt ramverk för att möjliggöra digitalisering. Riksrevisionen påtalade även att det har saknats långsiktig finansiering, vilket inte har gynnat utvecklingen.

Ekonomistyrningsverket instämmer i att det är bristen på styrning från regeringen som har varit avgörande för utvecklingen. Myndigheterna har inte haft ett användarperspektiv för att skapa medborgar- och samhällsnytta utan har fokuserat på interna effektiviseringar.

E-delegationen förespråkade en funktion som bygger på samarbete, medinflytande och koordinering snarare än styrning men Digitaliseringskommissionen avslutade sitt arbete 2016 med att föreslå att det skulle skapas en myndighet för digitalisering.

Utredningen menar att valet att delegera ansvaret för arbetet med e-förvaltning till myndigheterna har gjort att Sverige har halkat efter jämförbara länder när det gäller den digitala förvaltningen. Regeringen har inte förtydligat vilka uppdrag myndigheterna har när det gäller digitalisering.

4.2 En nationell digital infrastruktur

Utredningen bedömer: Politiken för digital förvaltning bör utformas mot bakgrund av dess roll i den nationella digitala infrastrukturen. En prioriterad fråga är vilket som ska vara det offentliga åtagandet i denna infrastruktur, både i principiella termer och vilka tjänster som det offentliga ska tillhandahålla.

För digitalisering och statlig e-förvaltning har riksdagen beslutat om vissa mål och regeringen om andra.

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.[11]

Målet för it-politiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter.[12]

[11] Prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315.
[12] Prop. 2011/12:1, utg. omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87.

För det it-politiska målet finns två delmål beslutade av riksdagen. Det ena delmålet är att elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. De elektroniska kommunikationerna ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden.[13]

Det andra delmålet är att Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.[14]

E-delegationen föreslog ett vidgat begrepp för e-förvaltningen. Produktivitet och effektivitet skulle även fortsättningsvis vara viktiga utgångspunkter i e-förvaltningen, men den politiska målsättningen borde breddas till att innefatta samhällets samlade utvecklingsförmåga och innovationskraft. En förvaltning med hög omställningsförmåga och flexibilitet skulle eftersträvas. Den skulle ha en förmåga att kontinuerligt utvecklas efter medborgarnas, företagarnas, EU:s och regeringens behov. E-förvaltning, menade delegationen, borde inte längre betraktas som en intern angelägenhet för myndigheterna, utan som en gemensam resurs som bör ställas till förfogande för den övergripande samhällsutvecklingen.

> Den ökade internetkompetensen hos medborgare och företag i kombination med myndigheternas vilja att samverka med tredjepartsaktörer, samt dessa aktörers efterfrågan och kapacitet för att återutnyttja offentlig information och offentliga e-tjänster, pekar i riktning mot en utökad samverkan mellan olika typer av aktörer med det gemensamma syftet att utveckla e-tjänster. /---/
>
> I en sådan utveckling ses medborgare och företagare inte bara som ”skattebetalare” eller ”kunder” utan som kompetenta medborgare – i samma betydelse som medarbetare eller medverkare.[15]

Delegationen föreslog att begreppet den tredje generationens e-förvaltning skulle användas på detta utvidgade perspektiv.

Den dåvarande regeringen tog fram en digitaliseringsstrategi. I dokumentet *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* valde regeringen att skilja på hård och mjuk digital infrastruktur.

---

[13] Prop. 2014/15:1, utg. omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86.
[14] Prop. 2009/10:193, utg. omr. 22, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297.
[15] SOU 2009:86, Strategi för myndigheternas arbete med e-förvaltning.

Vid sidan om den hårda infrastrukturen, t.ex. kommunikationsnät, behövdes, enligt regeringen, resurser i form av information som gjorts tillgänglig, grundläggande tjänster och funktioner. Den mjuka infrastrukturen är ett fundament för att uppnå interoperabilitet, dvs. att få system, organisationer eller verksamhetsprocesser att fungera tillsammans och kunna kommunicera med varandra genom att överenskomna regler följs. Regeringen avsåg här bland annat standarder såsom ledningssystem för informationssäkerhet.

I betänkandet *Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – den mjuka infrastrukturen på väg* skrev E-delegationen att en starkt decentraliserad förvaltning med självständiga myndigheter har stora behov av förvaltningsgemensamma funktioner för att möjliggöra att existerande myndighetsspecifika informationssystem kan kommunicera med varandra. En mer standardiserad nationell mjuk infrastruktur skulle leda till besparingar eftersom varje myndighet inte behövde utveckla egna funktioner eller tjänster. Den nya mjuka infrastrukturen sågs som en nödvändighet för att förvaltningen skulle kunna erbjuda privatpersoner och företagare tjänster anpassade efter deras behov. Det vill säga tjänster baserade på livshändelser snarare än förvaltningens interna organisation. En sådan infrastruktur skulle även underlätta för Sverige att leva upp till sina åtaganden inom EU.

Konsultföretaget Ramböll har haft Regeringskansliets uppdrag att bl.a. ta fram en definition och en kartbild för den nationella digitala infrastrukturen. Ramböll föreslog följande definition av nationell digital infrastruktur, NDI:

> Den nationella digitala infrastrukturen (NDI) är de digitala lösningar och standarder som regeringen beslutat ska utgöra grunden för hur det offentliga Sverige utbyter information och tillhandahåller digitala tjänster. NDI skapar långsiktiga förutsättningar för offentliga och privata aktörer att arbeta effektivt, samordnat och innovativt i utvecklingen av det digitala Sverige. Ytterst syftar NDI till att göra vardagen enklare för medborgare och företag.[16]

Ramböll föreslog att de bärande principerna för NDI ska vara långsiktighet i styrning och finansiering, med tydligt utpekat utvecklings- och förvaltningsansvar samt förstärkning av den personliga integriteten genom krav på hög tillgänglighet, transparens och informations-

[16] Dnr. Fi2016/03059/DF.

säkerhet. Inriktningen bör vara att möta hela eller stora delar av förvaltningens behov, betydande besparingar eller kvalitetsförbättringar för förvaltningen och samhället i stort, samt utformning i överensstämmelse med EU:s strategi för den digitala inre marknaden.

Utredningen menar dock att det finns anledning att invända mot Rambölls definition. För det första är det alltför begränsande att låta begreppet nationell digital infrastruktur enbart omfatta av regeringen beslutade lösningar. För det andra är det inte heller rimligt att, givet de av riksdagen beslutade it-politiska målen, begränsa begreppet till att enbart avse vad som är politiskt beslutat.

En stor del av såväl den hårda som den mjuka infrastrukturen har etablerats av aktörer på marknaden. BankID, som grundar sig på ett samarbete mellan bankerna, är i dag den dominerande leverantören av e-legitimation inom såväl den privata som den offentliga sektorn. E-postboxen var en lösning för säker e-post, skapad av Posten 2001, men som lades ned på grund av bristande efterfrågan. Den digitala brevlådan Brevo startades främst för att skapa en kanal för att säkert sända meddelanden om kreditupplysning till konsumenterna. Företaget köptes sedermera upp av Kivra som för närvarande är den största leverantören av digitala brevlådor.

Enligt utredningen behöver inte en funktionellt användbar definition av nationell digital infrastruktur vara precis, snarare tvärtom. Om definitionen ska överensstämma med det i verkligheten observerbara och vara en grund för politiska prioriteringar måste den ge utrymme för marknadsaktörer och även innefatta sådant som inte är politiskt beslutat.

I stället för att införa en politisk definition av vad som ska anses ingå i den nationella digitala infrastrukturen är det angeläget att beskriva vilka roller offentliga aktörer ska ha och vilka digitala tjänster de ska erbjuda samt, inte minst viktigt, vad som ska ingå i det offentliga åtagandet beträffande den nationella digitala infrastrukturens komponenter.

I den nationella digitala infrastrukturen har den statliga förvaltningen vissa roller, samt kommunala och privata aktörer andra. Det kan vara praktiskt att betrakta vissa funktioner snarare som en delmängd i form av en statlig infrastruktur som främst har andra statliga aktörer som brukare. En annan delmängd är offentlig infrastruktur som är gemensam för staten och kommunerna. Nationella digitala tjänster är därmed att se som sådana tjänster som är en del

av den nationella digitala infrastrukturen och som därmed har en användning både inom och utanför den statliga och den kommunala sektorn.

Staten har dock flera roller i den nationella digitala infrastrukturen än att bara vara utförare av tjänster. Staten kan vara en möjliggörare, dvs. tillhandahålla tjänster som gör digitala transaktioner mellan enskilda möjliga, t.ex. genom att stödja utbyggnaden av den fysiska infrastrukturen. Staten kan vara en kund som efterfrågar digitala tjänster. Genom detta kan man stimulera utveckling och innovationer. Som kund kan staten också uppfattas som en garant, dvs. en aktör som skapar tilltro till tjänster. Det staten köper, det kan man lita på. Staten kan vara en aktiv garant genom att uppträda som regulator.

Som synes är rollerna inte ömsesidigt uteslutande utan kan kombineras. Det säger sig självt att frågan om vilken roll staten ska spela i olika avseenden inom den nationella digitala infrastrukturen inte är en fråga om förvaltning som kan delegeras till myndigheterna utan hör hemma på politisk nivå.

Nyttiggörandet av ny teknik väcker frågor om arbetssätt och organisation. Översatt till den offentliga förvaltningen betyder det att det blir aktuellt att ta ställning till fördelning av medel, lagstiftning, myndighetsstruktur och myndigheternas uppdrag. Att statsmakterna inrättat Statens servicecenter och E-hälsomyndigheten visar att digitaliseringen påverkar statens organisation. Digitaliseringen lyfter också principiella och viktiga frågor om var gränsen går för det offentliga åtagandet. Det är inte säkert att tjänster ska utföras bara för att det är möjligt, eller nästan gratis att utföra dem.

Det är troligt att en kommande frågeställning kan vara hur offentlig verksamhet ska använda den information som finns tillgänglig om individen för att uppmana denna att utnyttja olika tjänster. Ytterligare en fråga kan vara gränsen mellan statlig och kommunal verksamhet när t.ex. kommunala ärenden handläggs med stöd av statliga informationssystem.

4.3 Informationssäkerhet, integritetsskydd och personuppgiftsansvar

4.3.1 Säkerhetsfrågorna behöver integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn

Utredningen bedömer: Säkerhetsfrågorna behöver integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn. Stödet till statliga och kommunala myndigheter behöver stärkas i dessa frågor. Detta inte minst för att informationssäkerhet täcks in av flera olika lagar som bitvis överlappar varandra. Detsamma kan sägas om ansvaret för de myndigheter som har uppdrag inom områdena informationssäkerhet, integritetsskydd och personuppgiftsansvar. Samtidigt skiljer sig myndigheternas befogenheter betydligt.

Frågor om personlig integritet, informationssäkerhet och personuppgiftsansvar har under utredningens arbete kommit upp i många sammanhang. Det är avgörande för att digitaliseringen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt att det går att lita på att människors personliga integritet skyddas mot kränkning genom oaktsam användning av personuppgifter. Det är också avgörande att myndigheternas informationssystem är uppbyggda för att klara av en ökad användning och är motståndskraftiga mot eventuella angrepp. Samtidigt är det svårt att hitta entydiga svar på frågan om hur informationssäkerhetsansvar förhåller sig till personuppgiftsansvar.

Mot bakgrund av att bedrägeribrotten ökar och att denna typ av brottslighet ofta förekommer via internet eller genom bank- eller kontokortsbedrägerier[17] finns det ett gemensamt samhällsintresse av att stärka säkerheten i den digitala utvecklingen så mycket som möjligt.

Även när det gäller myndigheter och samhällsfunktioner som har kommit långt med digitaliseringen finns det säkerhetsfrågor som behöver adresseras. Ett exempel som visar efterfrågan var under E-legitimationsdagen den 1 februari 2017 när cirka 260 besökare från offentlig och privat sektor interaktivt fick svara på vad de ansåg var den viktigaste frågan kring e-legitimering de närmaste åren. Säkerheten bedömdes överlägset vara viktigast.[18]

[17] http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/bedragerier-och-ekobrott.html, 2017-02-14.
[18] http://www.anppub.com/newsletterweb/44465F467749445D4771434A59/474659447647405E427347465A43, 2017-02-14.

4.3.2 Informationssäkerhet

I dag delas ansvaret för frågorna om informationssäkerhet och personlig integritet mellan olika myndigheter som har olika perspektiv och förhållningssätt till hur frågorna ska behandlas beroende på sina respektive uppdrag.

Enligt utredningens mening saknas det i dag en samordnande funktion som kan ansvara för att dessa aspekter beaktas när Sverige genomför digitaliseringen av den offentliga förvaltningen.

Informationssäkerhet kan beskrivas som de åtgärder som vidtas för att hindra att information läcker ut, förvanskas eller förstörs och för att informationen ska vara tillgänglig när den behövs. Möjliga säkerhetsåtgärder är att införa en viss policy, rutin, process, organisationsstruktur eller olika mjuk- och hårdvarufunktioner. Säkerhetsarbetet kan också innefatta att utforma, införa, övervaka, granska och förbättra dessa åtgärder för att säkerställa att organisationens säkerhets- och verksamhetsmål uppnås.

I Sverige har sju myndigheter gemensamt skapat en webbplats, www.informationssakerhet.se, som erbjuder ett sammanhållet och praktiskt stöd för systematiskt informationssäkerhetsarbete.[19]

På webbplatsen beskrivs i korthet att information behöver skyddas så:

- att den alltid finns när vi behöver den (tillgänglighet),
- att vi kan lita på att den är korrekt och inte manipulerad eller förstörd (riktighet),
- att endast behöriga personer får ta del av den (konfidentialitet), och
- att det går att följa hur och när informationen har hanterats och kommunicerats (spårbarhet).

Vidare förklaras på webbplatsen att informationssäkerhet omfattar både administrativa rutiner med policys och riktlinjer samt tekniskt skydd med bland annat brandväggar och kryptering. Det handlar

[19] Informationssäkerhet.se är en gemensam satsning av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Försvarsmakten, Försvarets radioanstalt, Försvarets materielverk, Post- och telestyrelsen, Säkerhetspolisen och Polismyndigheten. Myndigheterna har alla ett särskilt ansvar för samhällets informationssäkerhet och ingår i Samverkansgruppen för informationssäkerhet (Samfi). MSB avsätter resurser för ett Samfi-kansli. Övriga Samfi-myndigheter bidrar med resurser vid behov och efter förmåga.

om att ta ett helhetsgrepp och skapa en fungerande långsiktig process för att ge en organisations kritiska information det skydd den förtjänar.[20]

MSB:s ansvar

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har ett särskilt ansvar för informationssäkerhetsfrågor inom den offentliga förvaltningen. MSB ska stödja och samordna arbetet med samhällets informationssäkerhet samt analysera och bedöma omvärldsutvecklingen inom området. I detta ingår att lämna råd och stöd i fråga om förebyggande arbete till andra statliga myndigheter, kommuner och landsting samt företag och organisationer.

MSB ska årligen lämna en rapport till regeringen med en sammanställning av de incidenter som rapporterats in till MSB, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten som gäller informationssäkerhet.

MSB ska även rapportera till regeringen om förhållanden på informationssäkerhetsområdet som kan leda till behov av åtgärder på olika nivåer och områden i samhället.

MSB ska dessutom ansvara för att Sverige har en nationell funktion med uppgift att stödja samhället i arbetet med att förebygga och hantera it-incidenter. MSB ska:

- agera skyndsamt vid it-incidenter genom att sprida information samt vid behov arbeta med samordning av åtgärder och medverka i det arbete som krävs för att avhjälpa eller lindra effekter av det inträffade,
- återrapportera till berörda aktörer i samband med att en it-incident har rapporterats,
- samverka med myndigheter med särskilda uppgifter inom informationssäkerhetsområdet, och
- vara Sveriges kontaktpunkt gentemot motsvarande funktioner i andra länder samt utveckla samarbetet och informationsutbytet med dessa.[21]

[20] www.informationssakerhet.se, 2017-01-13.
[21] 11 a–b §§ förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

MSB:s vision och önskemål

Enligt MSB behöver informationssäkerhetsfrågorna inom den offentliga förvaltningen lyftas till ledningsnivå. På samma sätt som ledningen i organisationen behöver styra och tillsätta resurser för arbetet med att införa e-legitimationer och e-underskrifter behöver ledningen se till att säkerhetsfrågorna beaktas. Ett ledningssystem för informationssäkerhet (LIS) är ett sätt för organisationens ledning att på ett systematiskt sätt styra arbetet med informationssäkerhet i syfte att planera, genomföra, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra säkerheten i verksamhetens informationshantering. Skyddet för e-tjänster och stödsystem och tillhörande infrastruktur är en del i detta arbete.[22]

Statliga myndigheter är skyldiga att bedriva ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete med stöd av ett ledningssystem för informationssäkerhet.[23] Samtliga organisationer som hanterar information som behöver skyddas avseende konfidentialitet, riktighet, tillgänglighet och spårbarhet har dock, enligt MSB, behov av ett LIS utformat för att passa den egna verksamheten.

Som ett första steg behöver myndigheten klassificera den information som hanteras med utgångspunkt i konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet i olika nivåer utifrån vilka konsekvenserna kan bli om skyddet brister. Klassificeringen kan även omfatta spårbarhet, eller andra aspekter, där så behövs. Därefter behöver de hot som riktas mot information, system och tjänster identifieras och analyseras för att på så sätt kunna bedöma aktuella risknivåer.

Utifrån informationsklassificeringens resultat och den genomförda riskanalysen identifieras och vidtas därefter de tekniska och organisatoriska åtgärder som krävs för att uppfylla skyddsbehovet.

Att arbeta systematiskt med informationssäkerhet är en förutsättning för att inte under- eller överarbeta säkerhetsåtgärder, att som organisation ha en överblick över området, att hålla ledningen uppdaterad om risker och att kunna prioritera bland de åtgärder som behöver införas.

Följande åtta punkter kan, enligt MSB, ses som en lägsta nivå för systematiskt informationssäkerhetsarbete inom en organisation.

---

[22] www.informationssakerhet.se, 2017-01-13.
[23] Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2016:1) om statliga myndigheters informationssäkerhet.

1. Utse en funktion för informationssäkerhet. Funktionens placering bör vara direkt underställd den högsta ledningen. För att på bästa sätt kunna arbeta med frågorna visar erfarenhet att funktionen behöver använda en majoritet av sin tid till informationssäkerhetsuppdraget. Funktionen behöver kompetensutvecklas kontinuerligt.
2. Det första funktionen bör göra är att ta fram en analys av nuläget i organisationen. Göra en övergripande verksamhetsanalys för att få kunskap om organisationens processer, vilken information som hanteras, samt vilket behov av skydd och vilka krav som finns. Gör därefter en övergripande analys för att få en bild av riskerna kopplade till den information som hanteras. Gör också en gap-analys genom en inventering av existerande säkerhetsåtgärder jämförda med skyddsbehovet som framkommit genom verksamhets- och riskanalysen. Här handlar det om att skapa en samlad bild om informationssäkerhetsnivån i organisationen. Det är viktigt för att kunna presentera för ledningen.
3. Informera ledningen hur nuläget ser ut. Visa exempel på reella hot och inträffade incidenter. Visa på förutsättningarna för säker digitalisering. Informationssäkerhetsområdet är ett komplext område och flera kompetenser behövs i arbetet.
4. Skapa en handlingsplan utifrån nuläget. Handlingsplanen bör beslutas av ledningen. Ta fram styrdokument, policy och riktlinjer samt åtgärda de viktigaste bristerna och sårbarheterna, t.ex. beredskap mot skadlig kod, backuprutiner etc.
5. Identifiera vilken information som hanteras i verksamheten. Klassificera sedan informationen efter hur allvarliga konsekvenserna skulle bli av bristande informationssäkerhet. Fokusera på den mest kritiska informationen/känsliga informationen som är i behov av höga skyddskrav. Ta här gärna hjälp av Metodstöd för LIS som är publicerat på https://www.informationssakerhet.se.
6. Se till att höja säkerhetsmedvetandet inom organisationen och stödja organisationens förmåga att efterleva kraven i de framtagna riktlinjerna. Detta kan ske t.ex. genom utbildning och att ta fram vägledningar och annan information.

7. Ta fram informationssäkerhetsrelaterade krav som sedan används vid upphandlingar. Det är viktigt att få med informationssäkerhetskrav vid upphandling.
8. Gör uppföljningar. Se över om organisationen efterlever det som står i de framtagna riktlinjerna samt se över innehållet för att hantera nya risker, förändrad verksamhet och förbättringar av ledningssystemet. Planera in återkommande uppföljning/revison av verksamheten. Resultaten av uppföljningen ska ingå som en del av den återkommande rapporteringen till ledningen.

Alla verksamheter behöver vidta vissa säkerhetsåtgärder för att ha en god informationssäkerhet. En säkerhetsåtgärd kan vara av karaktären fysisk (t.ex. brandlarm och lås), administrativ (t.ex. att styrande dokumentation finns och efterlevs), organisatorisk (t.ex. tillräckliga personella resurser) eller teknisk (t.ex. brandvägg och antivirusprogram). Säkerhetsåtgärder införs för att minska de risker som identifierats vid riskanalysen och gapanalysen (se punkt 2 ovan).

MSB efterlyser vidare efter en funktion för samordning av myndigheters upphandling inom it-området. Genom att formulera kravprofiler för tillgänglighet och skydd i den offentliga sektorns kommunikationer som stöd till den upphandlingsansvariga myndigheten tillgodoses flera, till synes, motstridiga krav. För det första får den offentliga sektorns kommunikation en jämn och hög kvalitet. För det andra effektiviseras upphandlingsarbetet. För det tredje kommer en enhetlig kravbild att skapa förutsättningar för en ökad konkurrens. För att detta ska bli verklighet behövs en funktion för samordning och inriktning som tar fram, förvaltar och över tiden vidareutvecklar krav, med möjlighet att nivåanpassa tillgänglighet och skydd. Funktionen ska ha nära samverkan med såväl offentliga organisationer som marknadens aktörer.

Den offentliga sektorn är en betydande beställare som genom stor upphandlingsvolym har förutsättningar att ställa krav och genom avtal påverka såväl normer och priser för informationssäkerhetsåtgärder. En sådan påverkan gynnar samtliga aktörer inom den offentliga sektorn och på sikt även medborgarna och näringslivet.

E-delegationen har tidigare pekat på vikten av att hela den offentliga sektorn använder sådant som en enskild myndighet har gjort bra, så som betydelsen av att utveckla fler former av ”koncerntänkande” med gemensam planering av stödprocesser, där varje

aktör fokuserar på sina kärnprocesser. Ett sådant arbetssätt minskar resursåtgången eftersom de offentliga aktörerna kan lära av varandra och undvika onödiga misstag. Ett centraliserat förhållningssätt i upphandlingsprocesserna gör att säkerheten för informationen höjs och att resurserna kan användas mer effektivt.

Även Riksrevisionen konstaterar i sina granskningar avseende it och outsourcing att:

> det är stora skillnader mellan olika myndigheters kompetens att bedöma frågor om IT och outsourcing. Det finns därför ett behov av bättre vägledningar och erfarenhetsutbyte, så att myndigheterna inte alltid behöver börja från början när dessa frågor prövas.[24]

Att den offentliga sektorn utvecklar sin upphandling med ökad riskspridning gör att fler operatörer kan erbjuda sektorn sina tjänster. Det i sin tur utvecklar konkurrensen och driver på säkerhetsarbetet hos dessa aktörer. På så sätt skapas en situation där hela marknaden drar nytta av utvecklade kravställningar och upphandlingsrutiner.

Enligt MSB:s vision är målet att kunna erbjuda tillgängliga, skyddade och kostnadseffektiva kommunikationstjänster. De föreslagna tjänsterna ska kunna hantera existerande och framtida krav i en global miljö med komplex risk- och hotbild. Tillgänglighet och skydd är en förutsättning för att tillgodose de krav som finns från myndigheter och andra aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa samt försvar.

Vidare skulle finansieringen av en infrastruktur som denna behöva utformas på ett sätt som skapar incitament för berörda organisationer att ansluta sig. För att åstadkomma detta är det viktigt att skapa långsiktiga och förutsebara ekonomiska förutsättningar. Flera faktorer påverkar finansieringen av lösningen, exempelvis vilka aktörer som kommer att använda infrastrukturen och hur redan befintlig infrastruktur finansieras i dag.[25]

[24] RiR 2011:4, IT inom statsförvaltningen – har myndigheterna på ett rimligt sätt prövat frågan om outsourcing bidrar till ökad effektivitet? s. 12.
[25] Enligt uppgift från MSB.

PTS ansvar

Post- och telestyrelsen, PTS, är förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar inom postområdet och området för elektronisk kommunikation. Det innebär när det gäller informationssäkerhet att myndigheten bl.a. har till uppgift att främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer. Det inbegriper att se till att samhällsomfattande tjänster finns tillgängliga, och att främja tillgången till ett brett urval av elektroniska kommunikationstjänster. Myndigheten ska även följa utvecklingen när det gäller säkerhet vid elektronisk kommunikation och uppkomsten av eventuella miljö- och hälsorisker samt vara tillsynsmyndighet enligt lagen (2016:561) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering och ska ge stöd och information till myndigheter och enskilda när det gäller betrodda tjänster.

Dessutom ska myndigheten verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder. Myndigheten ska verka för ökad krishanteringsförmåga, verka för ökad nät- och informationssäkerhet i fråga om elektronisk kommunikation, genom samverkan med myndigheter som har särskilda uppgifter inom informationssäkerhets-, säkerhetsskydds- och integritetsskyddsområdet. Dessutom ska PTS, med andra berörda aktörer, lämna råd och stöd till myndigheter, kommuner och landsting samt företag, organisationer och andra enskilda i frågor om nätsäkerhet.[26]

I praktiken innebär ansvaret bl.a. att PTS kontinuerligt genomför ett arbete som syftar till att öka robustheten i näten. PTS kan till exempel vara med och finansiera alternativa förbindelser för fibernät för datatrafik, mobila basstationer för mobilnät, reservaggregat samt skyddade bergrum för telenätens och internets viktigaste knutpunkter. Myndigheten har också varit drivande i arbetet att skapa och delta i samarbeten mellan el- och telekomsektorn och mellan privata och offentliga aktörer.[27]

PTS arbete med frågor om säker kommunikation innebär också tillsyn enligt lagen om elektronisk kommunikation.[28] Myndigheten kan till exempel kräva att alla nät för elektronisk kommunikation,

[26] 1 och 4 §§ förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen.
[27] http://www.pts.se/sv/Om-PTS/Verksamhet/Saker-kommunikation/ 2017-01-20.
[28] Lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

till exempel nät för fast och mobil telefoni, ska uppfylla rimliga krav på god funktion och säkerhet.

Dessutom bedriver PTS tillsyn på området säkerhets- och integritetsskydd för att kontrollera att marknadens aktörer följer lagens bestämmelser om integritetsskydd. Tillsynen omfattar till exempel hantering av inkomna klagomål, inspektioner och uppföljning av ställda krav.

För en utomstående kan det uppfattas som lite oklart var gränserna går mellan MSB:s och PTS:s ansvarsområden. Det kan handla om områden som direkt angränsar till varandra eller där ansvaret har flyttats mellan de två myndigheterna. Exempelvis flyttades Sveriges it-incidentcentrum från PTS till MSB och därmed även anhängande information om internetsäkerhet till konsumenter och småföretag.[29]

CERT-SE (tidigare Sveriges it-incidentcentrum)

Sveriges it-incidentcentrum (Sitic) bildades som en nationell funktion med uppgift att stödja samhället i arbetet med att hantera och förebygga it-incidenter. Sitic fungerade som en internationell CERT-organisation, dvs. en rikscentral för it-incidentrapportering. CERT betyder Computer Emergency Response Team. Sitic bildades 2003. Från den 1 januari 2011 hör Sitic till MSB. Funktionen bytte då namn till CERT-SE.[30] CERT-SE är Sveriges nationella CSIRT (Computer Security Incident Response Team) med uppgift att stödja samhället i arbetet med att hantera och förebygga IT-incidenter.

Till CERT-SE:s uppgifter hör bland annat att:

- Agera skyndsamt vid inträffade it-incidenter genom att sprida information samt vid behov arbeta med samordning av åtgärder och medverka i arbete som krävs för att avhjälpa eller lindra effekter av det inträffade.
- Samverka med myndigheter med särskilda uppgifter inom informationssäkerhetsområdet.
- Vara Sveriges kontaktpunkt gentemot motsvarande funktioner i andra länder samt utveckla samarbetet och informationsutbytet med dessa.[31]

[29] http://www.pts.se/sv/Privat/Internet/Internetsakerhet/ 2017-01-20.
[30] http://www.pts.se/sitic, 2017-02-07.
[31] https://www.cert.se/om-cert-se, 2017-02-07.

4.3.3 Integritetsskydd

Datainspektionens ansvar

Datainspektionens uppgift är bl.a. att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Myndigheten ska särskilt inrikta sin verksamhet på att informera om gällande regler samt ge råd och hjälp åt personuppgiftsombud. Myndigheten ska följa och beskriva utvecklingen på it-området när det gäller frågor som rör integritet och ny teknik. Myndigheten är tillsynsmyndighet när det gäller behandling av personuppgifter.[32]

Datainspektionens uppgift är bl.a. att praktiskt kontrollera efterlevnaden av personuppgiftslagen, kameraövervakningslagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen. Datainspektionen är också tillsynsmyndighet för integritetsskyddet i en mängd andra registerförfattningar. Kontrollen görs framför allt genom tillsyn där Datainspektionen genom egna iakttagelser av företag, myndigheter eller organisationer kontrollerar att lagar och förordningar följs. De ovan beskrivna ansvarsområdena och de krav som följer av den nya dataskyddsförordningen[33] gör att Datainspektionen har en särställning i frågor om personlig integritet och personuppgiftsansvar i Sverige. Det hindrar inte, enligt utredningen, att fler myndigheter får ansvar för frågor om personlig integritet inom sina respektive områden.

Den nya dataskyddsförordningen

Den 25 maj 2018 ska den nya dataskyddsförordningen[34] börja tillämpas i samtliga medlemsstater i EU. Att det är en EU-förordning innebär att reglerna kommer att gälla som lag direkt och på samma sätt i alla EU:s medlemsstater. Förordningen kommer att ersätta EU:s

[32] Förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen.
[33] Kapitel VI, Europaparlamentets och rådets förordning 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsförordningen).
[34] Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

nuvarande dataskyddsdirektiv från 1995[35] och därmed också nationella regler, såsom den nu gällande svenska personuppgiftslagen (PuL), som bygger på dataskyddsdirektivet. Förordningen innehåller regler om personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden.

Förberedelser pågår i skrivande stund för att det ska finnas beredskap för alla berörda när dataskyddsförordningen ska börja tillämpas. Regeringen har tillsatt en rad utredningar och Datainspektionen har tagit fram vägledningar.

Det faktum att integritetsskydd och personuppgiftsansvar snart kommer att regleras av ett helt nytt och mycket omfattande regelverk medför, enligt utredningens mening, stora behov av samverkan mellan involverade myndigheter för att skapa gemensamma angreppssätt och samsyn i dessa frågor.

4.4 Förvaltningspolitik för en nationell digital infrastruktur

Enligt utredningen behövs det en förvaltningspolitik för en nationell digital infrastruktur. Det innebär bl.a. att regeringen ska besluta om innehållet i en övergripande plan för att stärka digitaliseringen av den offentliga sektorn. Planen ska bestå av följande sju punkter:

1. Det måste finnas ett mål för övergången till digital förvaltning.
2. Regeringen måste klargöra vilka de offentliga åtagandena ska vara i den nationella digitala infrastrukturen.
3. Myndigheternas uppdrag att medverka måste preciseras, både vad som gäller generellt och vad som är specifikt för vissa myndigheter.
4. Myndigheternas och kommunernas arbete med att bygga ut den digitala förvaltningen måste följas upp genom självutvärdering och verifiering.
5. Samarbetet mellan stat, kommun och landsting måste ges fastare former genom överenskommelser och uppföljning.

[35] Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

6. Informationssäkerhet och integritetsskydd måste beaktas i varje skede av arbetet med att bygga ut den digitala förvaltningen.
7. De centrala statliga uppgifterna i arbetet att utveckla den offentliga förvaltningen bör samlas hos en myndighet.

4.4.1 Behovet av tydliga och styrande mål

Utredningen föreslår:

– *att* regeringen ska lägga fast ett tydligt och styrande mål för när digital förvaltning ska vara genomförd inom staten. Målet bör dock kunna tillämpas olika för olika myndigheter eftersom förutsättningarna varierar.

Riksdagen har beslutat att målet för it-politiken är att *Sverige* ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter.[36]

Regeringens mål för digitalisering av *det offentliga* Sverige är en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.[37]

Riksdagen har även beslutat att målet för den statliga *förvaltningspolitiken* är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.[38]

Ett genomgående drag i dessa mål är att de snarare är mål för regeringens arbete och politiken som helhet, än mål som myndigheterna förväntas uppnå. Därmed är styreffekten för myndigheterna begränsad. Vid de samtal som utredningen fört med företrädare för myndigheter och kommuner och de workshops som genomförts, har det framkommit att det finns starka önskemål om tydligare och mer styrande mål för arbetet med digitaliseringen. Detta ska ses mot bakgrund av att svenska statliga myndigheter har ett omfattande delegerat ansvar när det gäller hur verksamheten ska utformas och

[36] Prop. 2011/12:1, utg. omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87.
[37] Prop. 2016/17:1 utg. omr. 22, 4.3 Mål för området.
[38] Prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315.

genomföras. Utredningen bedömer att det finns ett starkt behov av att klargöra inom vilken tidsrymd som den offentliga förvaltningen förväntas uppnå målet att vara digital. Mot bakgrund av att myndigheterna nått olika långt är det svårt att fastställa *en* tidpunkt som är lika för alla. De myndigheter som deltagit i e-delegationens och/eller eSams arbete har i många fall kommit betydligt längre än övriga. Samtidigt finns det också myndigheter som inte deltagit i detta arbete som i stort sett är helt digitaliserade.

Inom ramen för EU:s strategi för den digitala marknaden finns flera initiativ som berör e-förvaltningen. Däribland handlingsplanen för e-förvaltning för åren 2016–2020 som innehåller följande vision:

> Senast 2020 ska offentliga förvaltningar och institutioner i Europeiska unionen vara öppna, effektiva och inkluderande. De ska tillhandahålla gränslösa, individanpassade, användarvänliga och obrutna digitala offentliga tjänster åt alla medborgare och företag i EU. De ska använda innovativa metoder för att utforma och tillhandahålla bättre tjänster som är anpassade till medborgarnas och företagens behov och önskningar. De ska utnyttja de möjligheter som den nya digitala miljön erbjuder för att underlätta sina kontakter med intressenter och med varandra.[39]

Om Sverige har ambitionen att svara upp mot de förväntningar handlingsplanen väcker behövs ett samlat grepp. Årtalet 2020 kan, enligt utredningen, ses som ett riktmärke.

Investeringar i it-lösningar måste uppfylla krav på ändamålsenlighet och effektivitet. Digitalisering är inte bara en teknikfråga. Det handlar i hög grad om förändring av arbetsmetoder och organisation. Digitaliseringsarbetet måste därför integreras i myndighetens verksamhetsutveckling. Det finns risker förknippade med mål som medför en alltför pressad tidsplan. Resultatet kan bli bristande funktionalitet och ekonomisk ineffektivitet.

Ett tidsperspektiv skulle kunna vara 3–5 år. Den nedre delen av tidsintervallet skulle då motsvara handlingsplanens vision. Frågan behöver dock belysas ytterligare, bland annat när det gäller kriterier för när en myndighet ska anses vara digitaliserad och utredningen avser att återkomma till denna fråga i slutbetänkandet.

[39] COM(2016) 179 Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, samt Regionkommittén, EU:s handlingsplan för e-förvaltning för 2016–2020 Snabbare digital omvandling av förvaltningar.

4.4.2 Statens åtaganden i den nationella digitala infrastrukturen

Utredningen föreslår:

– ett samlat myndighetsansvar för förvaltning av nationella digitala tjänster. I förvaltningsansvaret ingår även att bereda frågor om vilka komponenter som ska anses vara statliga uppgifter. Regeringen ska besluta om vilka dessa ska vara och vad som ska vara statliga principiella åtaganden.

Enligt definitionen i utredningens direktiv är nationella digitala tjänster sådana gemensamma digitala lösningar som är av infrastrukturkaraktär och som är en avgörande förutsättning för offentlig e-tjänstutveckling i sin helhet. De nationella digitala tjänsterna ska kunna användas inom hela den offentliga sektorn och syftar till att underlätta elektronisk hantering av ärenden och kontakter med enskilda och företag. De nationella digitala tjänsterna ska utvecklas utifrån medborgarnas behov, vilket förutsätter en bred och omfattande samverkan mellan statliga myndigheter, mellan kommunala myndigheter, mellan stat och kommun samt mellan den offentliga och den privata sektorn.[40]

Ramböll har identifierat sex kvalificerade NDI-komponenter som bedöms vara starkt offentlig- och samhällsekonomiskt lönsamma. Tre av de sex komponenterna bedöms vara prioriterade. Dessa är en infrastruktur för digital identifiering (e-legitimation, infrastruktur för digital kontakt (Mina meddelanden) och gemensamma grunddata. Övriga komponenter avser funktioner för att säkerställa utbyte av information och viderautveckling av tjänster.

Ramböll bygger sin analys på studier av ett antal länder, men har också intervjuat experter och nyckelpersoner inom den offentliga förvaltningen. Man konsterar att vad som ska vara nyckelkomponenter behöver ytterligare belysning. En förutsättning för framgång bedöms vara att det finns ett samlat ansvar för detta och en tydlig politisk inriktning.[41]

[40] Dir. 2016:39.
[41] Dnr. Fi2016/03059/DF.

Utredningens bedömning är att statliga åtaganden inte bara handlar om funktioner och tjänster. Det är också viktigt att lägga fast vissa principiella åtaganden. Allt fler digitala tjänster, såsom Mina meddelanden, kräver inloggning med e-legitimation. I dagsläget innebär det att enskilda riskerar att stängas ute från digitala tjänster eftersom de inte har eller kan få e-legitimation. Orsaken till detta skiftar. Möjligheten att bruka e-legitimation påverkas av vilken modell på utrustning och operativsystem den enskilde har. En enskild kan förlora möjligheten att använda e-legitimation därför att utrustningens tillverkare inte längre uppdaterar operativsystemet. Det framgångsrika genomförandet av digital förvaltning i Danmark har underlättats av en plattformsoberoende form av e-legitimation, dvs. nyckelkort med engångskoder.

Frågor om e-legitimation ska inte behandlas i detta betänkande. Det står dock klart att möjligheten att uppnå det mål som gäller för digital förvaltning kräver att enskildas tillgång till e-legitimation säkerställs. Det måste vara ett statligt åtagande att alla som behöver en e-legitimation kan få det. Metoden för att uppnå detta är, enligt utredningen, att möjliggöra för flera aktörer att tillhandahålla e-legitimationstjänster. Att en komponent identifieras som en nationell digital tjänst innebär dock inte automatiskt att staten ska tillhandahålla den eller att den ska tillhandahållas utan kostnad för brukaren. Detta är en fråga som får avgöras utifrån en bedömning av varje enskilt fall.

Utredningen avser återkomma till dessa frågor i slutbetänkandet. Det handlar bland annat om att lämna förslag om hur samverkan och kravställning, eller vidareutveckling av nationella digitala tjänster, ska analyseras utifrån ett livscykelperspektiv.

4.4.3 Behovet av styrning och uppföljning

Utredningen föreslår:

– *att* det i förordningen[42] om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte införs en ny bestämmelse om att myndigheter ska erbjuda elektronisk kommunikation i kontakten med enskilda. Myndigheterna ska återkommande rapportera till regeringen om de åtgärder de vidtar för att säkerställa detta. Det bör ankomma på den myndighet som har det samlade ansvaret att föreskriva närmare om åtgärder och rapportering.

Regeringen har vid flera tillfällen valt att sätta press på myndigheternas utveckling av elektronisk förvaltning genom särskilda uppföljningsuppdrag. Som ett led i utvecklingen av e-förvaltning, eller 24-timmarsmyndigheten som man då talade om, gav regeringen den 9 december 1999 Statskontoret i uppdrag att ta fram ett förslag till kriterier för begreppet 24-timmarsmyndigheter. Kriterierna skulle vara enkla att mäta samt avspegla regeringens mål när det gäller myndigheternas tillgänglighet. I uppdraget ingick att föreslå hur begreppet och kriterierna kunde användas för att stimulera till ständiga kvalitetsförbättringar i myndigheterna och deras service. Uppdraget rapporterades av Statskontoret under 2000.[43] År 2004 fick Statskontoret ett uppdrag att utarbeta en modell för systematiska och återkommande uppföljningar av utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten. Den av Statskontoret föreslagna modellen fokuserade på myndigheternas interna ledning och utveckling, men syftade även till att lägga en grund för myndighetsjämförelser och uppföljning. Modellen förutsatte att myndigheterna fick i uppdrag att använda den och den skulle integreras i den löpande dialogen mellan regeringen och myndigheterna. Modellen kom aldrig att tillämpas.[44]

E-delegationen genomförde under perioden 2010–2013 flera uppföljningar av myndigheternas arbete med e-förvaltning. Dessa uppföljningar fokuserade på olika teman såsom sociala medier, it-

[42] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[43] Statskontoret 2000:21, Skr 2000/01:151.
[44] Statskontoret 2005:13.

standardisering, ledning och styrning, informationssäkerhet, öppen programvara samt samverkan mellan myndigheter.[45]

Som redovisats i tidigare avsnitt framförde Riksrevisionen redan 2004 att styrningen av myndigheternas digitalisering var bristfällig. I stort sett har detta inte förbättrats utan samma konstaterande kan i huvudsak göras i dag.

Samtidigt har regeringen i vissa sammanhang valt att på ett tydligt sätt styra myndigheterna mot digitalisering. I förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte[46] regleras myndigheternas skyldighet att i sin verksamhet främja utvecklingen av ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen. I samma förordning finns även bestämmelser om elektronisk hantering av utgående beställningar av varor och tjänster.

Myndigheter ska, som en del i serviceskyldigheten, se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och elektronisk post och att svar kan lämnas på samma sätt enligt 5 § förvaltningslagen.[47] Bestämmelsen är tvingande även för kommuner men omfattar inte all elektronisk kommunikation. Tvärtom ligger en mycket stor av myndigheternas digitalt stödda verksamhet utanför det område regeln avser.

Med hänsyn till de mål som riksdagen och regeringen redan har beslutat och det mål för förvaltningens digitalisering som föreslås i detta betänkande, bör det tydligt regleras att så mycket som möjligt av kommunikationen till och från statliga myndigheter ska vara elektronisk. Eftersom myndigheternas utveckling i detta hänseende har kommit olika långt och det kan finnas omständigheter i myndigheternas verksamhet som kan påverka lämpligheten av elektronisk kommunikation bör det, enligt utredningen, finnas möjlighet att genom föreskrifter anpassa kraven på åtgärder.

På annan plats i detta betänkande lämnar utredningen förslag om myndigheters användning av digital post. Den här föreslagna bestämmelsen avser annan kommunikation, där privatpersoner och företag lämnar uppgifter till myndigheten i ett elektroniskt formulär

[45] SOU 2015:66, En förvaltning som håller ihop.
[46] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[47] Förvaltningslagen 1986:223.

eller får information presenterad för sig. För denna kommunikation behövs en identitets- och behörighetskontroll, dvs. inloggning.

Politiken för digital förvaltning sätter medborgaren i centrum. Myndigheternas utveckling av digitala tjänster vägleds av principer om behovsdriven och livshändelserelaterad utveckling.[48] Utredningen anser att det är olämpligt och opraktiskt att regeringen i detalj föreskriver hur myndigheters arbete med digitalisering ska bedrivas. Det bör ankomma på den myndighet som får det samlade ansvaret att utforma riktlinjer om hur arbetet med digitalisering ska bedrivas eller, om det är befogat besluta om föreskrifter för detta. Detta bemyndigande finns i förslaget till instruktion för myndigheten. I denna förordning kopplas detta uppdrag samman med uppdraget till myndigheterna om elektronisk kommunikation.

Ekonomistyrningsverket har i uppdrag att stödja regeringens satsning på e-förvaltning. Som en del i uppdraget ingår att följa upp statsförvaltningens digitalisering genom att inhämta status och ge en samlad lägesbild.[49] Enligt utredningen bör detta ingå i ett samlat myndighetsansvar för uppföljning som också omfattar myndigheternas rapportering till regeringen avseende arbetet med att göra all kommunikation med enskilda och företag digital.

4.4.4 Samverkan inom den offentliga förvaltningen

Utredningen föreslår:

– *att* det inom ramen för avsiktsförklaringen om digital förnyelse av Sverige ska utvecklas en gemensam målbild för den nationella digitala infrastrukturen. Denna målbild läggs sedan till grund för en gemensam handlingsplan utformad med e-hälsoarbetet som förebild.

I en Sifoundersökning 2016 som genomfördes på uppdrag av SKL, ansåg 21 procent av de tillfrågade att kommunerna och landstingen levde upp till deras förväntningar om digital service.[50] I Riksrevisio-

[48] Behovsdriven utveckling – en vägledning, eSam.
[49] N2015/3210/EF, Fi2017/00199/DF.
[50] http://www.smartarevalfard.se/faktaochanalys/invanarnasdigitalaforvantningarpakommunerochlandsting.1863.html 2017-02-26.

nens enkät för att undersöka om e-förvaltningen utvecklas i enlighet med regeringens mål angav 80 procent av kommunerna att finansieringen var ett stort hinder för att digitalisera verksamheten. Tillgången till kompetens ansåg 57 procent vara ett hinder och förmågan att genomföra verksamhetsutveckling angavs av 49 procent som ett hinder.[51]

En särskild utmaning för kommunernas digitalisering är att de består av olika förvaltningar som var och en har stöd av egna it-system. Att samordna it-förvaltningen inom kommunen är en utmaning i sig.

Vad som anförts tidigare om behovet av tydliga mål, uppdrag och uppföljning gäller generellt sett även för kommunerna, även om formerna för detta ser annorlunda ut inom den kommunala sektorn.

Den 29 oktober 2015 beslöt regeringen att skriva under en avsiktsförklaring mellan staten och SKL för en digital förnyelse av det offentliga Sverige.[52] Avsiktsförklaringen anknyter till målet att Sverige ska vara bäst i världen på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Syftet med avsiktsförklaringen var att stärka förutsättningarna för digital samverkan mellan stat, kommuner och landsting genom att ange ett antal områden för fördjupat samarbete.

SKL bereder en handlingsplan för gemensamma förutsättningar för digital utveckling i kommuner, landsting och regioner. Planen syftar till att peka ut de insatser som krävs för att etablera gemensamma förutsättningar för en effektiv digital utveckling och förvaltning inom sektorn. Etablerade gemensamma förutsättningar bidrar, enligt SKL, till att nå de visioner och övergripande mål som verksamheten inom respektive sektor har.[53]

Som utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet på e-hälsoområdet beslutade regeringen den 10 mars 2016 att tillsammans med SKL ställa sig bakom en gemensam vision för e-hälsoarbetet fram till 2025.[54] Visionen uttrycktes som att 2025 ska Sverige vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå

[51] RiR2016:14 Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning?
[52] Dnr N2015/07455/EF.
[53] HANDLINGSPLAN 2016–2025 Gemensamma förutsättningar för digital utveckling I KOMMUNER, LANDSTING OCH REGIONER – arbetsmaterial.
[54] Bilaga till regeringsbeslut 2016-03-10 nr III:2.

en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet. Visionen omfattar hela socialtjänsten, all hälso- och sjukvård och i tillämpliga delar tandvården.

Den 19 januari 2017 godkände regeringen en gemensam handlingsplan för visionens förverkligande.[55]

Som ett steg i genomförandet av initiativet kommer staten och SKL att etablera ett Nationellt forum för standardisering inom e-hälsa. Staten och SKL bildar genom denna handlingsplan en gemensam nationell styr- och samverkansorganisation.

Ytterligare områden är föremål för gemensamma utvecklingsinsatser. Regeringen har gett fyra myndigheter tidsbestämda utvecklingsuppdrag som innebär samverkan mellan myndigheter och kommuner i anslutningen till arbetet med handlingsplanen Digitalt först. Tre av uppdragen berör centrala delar av kommunernas verksamhet. Naturvårdsverket ska leda arbetet med att förbättra tillgängligheten av miljöinformation genom att samverka kring befintlig information men även utveckla ny information. Lantmäteriet har i uppdrag att verka för en smartare byggnadsprocess. Jordbruksverket har i uppdrag att verka för en smartare livsmedelskedja.

Enligt utredningen kan dock bristen på ett samlat grepp över de pågående insatserna leda till icke optimala lösningar. Framför allt är en svaghet att frågan om nationella digitala tjänster inte är föremål för en av de offentliga aktörerna samordnad process. Detta märks redan genom hur olika stat, kommuner och landsting förhåller sig till e-legitimation och säker e-post. Utredningen har vid kontakter med företrädare för kommuner och landsting, erfarit en önskan om prioritering av tjänster för säker kommunikation mellan myndigheter och även utvidgade möjligheter för myndigheter att dela information. Vidare framförs från kommunalt håll starka krav på en e-legitimation som alla kan få, oavsett om man har en kundrelation med en bank eller inte.

Det upplägg som ovan beskrivits för e-hälsa borde, enligt utredningen, kunna vara en förebild för hur samverkan om digitalisering mellan staten, kommunerna och landstingen kan organiseras, även när det gäller den nationella digitala infrastrukturen. Det är till exempel viktigt att det råder en samsyn mellan offentliga aktörer om,

[55] Dnr S2017/00379/FS.

vad som ska vara det offentliga åtagandet, hur ansvarsfördelningen mellan offentliga aktörer ska se ut och vilka gemensamma tjänsteplattformar som ska finnas. Om utvecklingsuppdragen och arbetet med e-hälsa leder till olika typer av gemensamma tjänster uppstår frågan om hur dessa ska förvaltas och vidareutvecklas.

Inom flera områden är standardisering och gemensamma tekniska krav prioriterade frågor. Det är inte givet att sektorsinriktade standarder skapar problem ur ett helhetsperspektiv, men det behöver ske någon form av koordinering som ser till att förbättrat informationsutbyte inom ett område inte skapar kommunikationsproblem inom andra områden.

Mot denna bakgrund är det viktigt att något organ får i uppdrag att svara för en övergripande koordinering och uppföljning, från statens sida, av arbetet med, att utveckla digitalt stöd för verksamheter som kommuner och landsting svarar för och där staten är en viktig medaktör.

Inom ramen för avsiktsförklaringen om digital förnyelse av Sverige bör utvecklas en gemensam offentlig målbild för den nationella digitala infrastrukturen. Denna målbild bör sedan läggas till grund för en gemensam handlingsplan, utformad med e-hälsoarbetet som förebild.

4.5 Behovet av ett samlat ansvar

Regeringen har, som framgår ovan, styrt den digitala utvecklingen genom att kortsiktigt delegera ansvaret till kommittéer, råd och enskilda statliga myndigheter. Regeringens val av styrmedel har dock hittills inte lett till att förvaltningen har uppnått de önskade resultaten. Regeringen konstaterar i utredningens direktiv att det finns ett behov av att regeringen både styr och stödjer utvecklingen, förvaltningen och användningen av nationella digitala tjänster och gemensamma digitala lösningar. Regeringen argumenterar i utredningens tilläggsdirektiv att genom att samla ansvaret i en myndighet kan styrningen av digitaliseringen i den offentliga sektorn effektiviseras, samtidigt som förutsättningarna för en medborgarcentrerad, innovativ och effektiv verksamhetsutveckling förbättras.

Därmed har regeringen även formulerat målet för ”det samlade ansvaret” vilket, enligt utredningens tolkning, innebär att verksam-

heten ska leda till att styrningen av digitaliseringen i den offentliga sektorn effektiviseras samtidigt som förutsättningarna för en medborgarcentrerad, innovativ och effektiv verksamhetsutveckling förbättras.

Utredningen ska analysera hur digitaliseringen, dvs. hur digital kommunikation och interaktion mellan människor, verksamheter och saker blir självklara i den offentliga sektorn, kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet. I utredningens direktiv preciserar dock inte regeringen vad det samlade ansvaret ska innefatta, dvs. vilken roll myndigheten ska ha och vilka uppgifter som myndigheten ska ha ansvar för.

Utredningen instämmer i regeringens bedömning att regeringens nuvarande styrning av e-förvaltningen behöver skärpas för att riksdagens och regeringens mål ska uppnås. För att styrningen ska bli effektiv och uppnå de mål som är uppsatta krävs en samlad strategi med flera punkter, såsom beskrivits ovan. Grunden är att regeringen styr myndigheterna och att myndigheternas ledningar inför regeringen svarar för att målen uppnås. Vidare är det centralt att myndigheter samverkar. Uppgiften att ställa om till en digital förvaltning är så omfattande att regeringen måste kunna förfoga över förvaltningens samlade digitala kompetens. Det betyder att de arbetsmodeller som utvecklats under E-delegationen och eSam måste utnyttjas även i fortsättningen. Vad som behöver tillföras är en permanent organisatorisk kärna som kan fylla funktionen att både stödja regeringen samt stödja och samordna myndigheterna. För att kunna styra måste regeringen ha en samlad bild som omfattar digitaliseringens möjligheter och utmaningar och som även beskriver graden av måluppfyllelse inom den statliga förvaltningen.

Denna organisatoriska kärna måste kunna normera sådant som ska vara gemensamt i form av standarder, men även föreskrifter. Vidare måste den ha det samlade ansvaret för de komponenter eller tjänster som ska vara det statliga åtagandet i den nationella digitala infrastrukturen. Av skäl som berörts ovan bör en särskild myndighet pekas ut som ansvarig för samordning och stöd av digitaliseringen av den offentliga sektorn. Utredningen ser det som särskilt viktigt att uppdraget har ett helhetsperspektiv på digitaliseringen i den offentliga sektorn och ett nära samarbete med aktörer på kommunal och regional nivå. Vidare bör uppdraget innebära en roll som

kunskapsmyndighet inom området. I det bör ingå att samla kunskap om allmänhetens och företagens *behov* och utifrån detta identifiera behov som är gemensamma för hela eller större delen av den offentliga sektorn. Vidare bör det i uppdraget ingå att kartlägga myndigheternas projekt och initiativ inom området.

Behovet av att stärka kompetens och ledarskap i en alltmer digitaliserad förvaltning får inte underskattas. Digitaliseringskommissionen beskriver det så här:

> Det digitala ledarskapet innebär ett nytt sätt att leda och organisera arbetet på, vilket behövs för att kunna hantera förändringstakten på ett insiktsfullt sätt från såväl företagens som personalens perspektiv. Den digitala transformationen är utmanande just för att den berör varje del inom organisationen och kräver ny kompetens och nya investeringar.[56]

Genomslaget för en innovativ och samverkande förvaltning påverkas i hög grad av vilken inställning och kompetens som de som är satta att leda verksamheten har. Att leda och utveckla lärande organisationer samt att främja innovationer och nytänkande kräver särskild kompetens.[57]

Men det ensamt räcker inte. En digital förvaltning förutsätter samverkan. För att lyckas med sitt uppdrag behöver den myndighet som får det samlade ansvaret ha förmåga och vilja att arbeta inkluderande och hitta former för nära samarbete inte bara med myndigheter inom den offentliga sektorn utan även med näringslivet och andra aktörer. Det kommer att krävas samverkanskompetens och att myndigheten kan visa på värdet av att arbeta på ett delvis nytt sätt. Det är även viktigt att det redan från början knyts sådan kompetens till myndigheten som behövs för att beakta integritets- och informationssäkerhetsskyddet i ett tidigt skede av olika konkreta projekt och uppdrag.

I det följande redovisas inledningsvis överväganden och förslag om vad som bör ingå i det samlade ansvaret. Därefter behandlas frågan om vilken myndighet som ska ha detta uppdrag.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen befinner sig i ett avgörande skede. Det myndighetsuppdrag som föreslås här kan därför komma att utökas.

---

[56] SOU 2015:28, Gör Sverige i framtiden – digital kompetens, s. 25.
[57] SOU 2013:40, Att tänka nytt för att göra nytta – om perspektivskiften i offentlig verksamhet, s. 16.

4.5.1 Ett samlat ansvar för digital infrastruktur och digitala tjänster

Utredningen föreslår:

- *att* verksamheten ska bidra till att de offentliga myndigheterna uppnår målen för den digitala förvaltningen,
- *att* det i uppdraget om det samlade ansvaret ska ingå att ansvara för att stödja statliga myndigheters och kommuners digitala utveckling och genomförandet av nationella digitala tjänster i den offentliga förvaltningen, samt vidta eller föreslå sådana åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga förvaltningen,
- *att* uppdraget ska innebära rätt att meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga förvaltningens digitalisering,
- *att* det i uppdraget ska ingå att säkerställa att myndigheterna har tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller standarder eller liknande krav som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte,
- *att* det i uppdraget ska ingå att samarbeta med myndigheter som svarar för administrativt stöd, inköpssamordning och upphandlingsstöd och därigenom verka för effektivitet och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom den offentliga sektorn, samt beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar,
- *att* det i uppdraget ska ingå att ansvara för vägledning för webbutveckling,
- *att* uppdraget att samordna ansvaret för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen ska gälla från den 1 juli 2018.

Utredningen anser att regeringens styrning kan effektiviseras genom att myndigheten får till uppgift att stödja den digitala utvecklingen och genomförandet av nationella digitala tjänster i den offentliga sektorn, samt befogenhet att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga sektorn. Till detta bidrar också att myndigheten ska ge stöd till

regeringen i principiella och strategiska frågor. Därigenom förbättras förutsättningarna för en medborgarfokuserad, innovativ och effektiv verksamhetsutveckling. Uppdraget innebär att bidra till att utveckla och stärka den digitala kompetensen i den offentliga förvaltningen.

I ansvaret att stödja den digitala utvecklingen och genomförandet av nationella digitala tjänster bör ingå att meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga förvaltningens digitalisering. Utredningen föreslår därför att regeringen föreskriver att det i uppdraget ingår att meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten inom detta område.

De uppgifter som utredningen föreslår att regeringen ska ge en myndighet med ett samlat ansvar består dels av befintliga uppgifter och tidsbegränsade uppdrag som flera myndigheter, däribland Post och telestyrelsen, E-legitimationsnämnden och Ekonomistyrningsverket har till uppgift att lösa, dels av nya uppgifter som ingen myndighet har ansvar för i dag.

Samordningsansvaret för digitaliseringen av förvaltningen vilar i dag på eSam som är en ideell förening med ett tjugotal myndigheter som medlemmar. Det arbete eSam utför är av mycket stort värde men den organisatoriska lösningen som sådan är inte långsiktigt hållbar. Det är nödvändigt med verksamhetsformer som inkluderar alla statliga myndigheter och även kommuner och landsting. Vidare måste det finnas möjlighet att fatta beslut som är bindande. Utredningen föreslår att de nya uppgifterna ska införas i den ansvariga myndighetens instruktion för att träda i kraft från och med den 1 juli 2018.

För att uppnå goda resultat med digital förvaltning är det viktigt med samordning mellan arbetet med digitala tjänster och gemensamma standarder å ena sidan och insatser för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig anskaffning av externa tjänster å den andra. Därför är det viktigt att samordningsuppdraget också omfattar samverkan med Kammarkollegiet som svarar för statens inköpssamordning och Upphandlingsmyndigheten som bland annat utvecklar metoder för upphandling till exempel innovationsupphandling. Vidare bör det i uppdraget ingå att ha ett brett samarbete med Statens servicecenter som tillhandahåller administrativa tjänster till statsförvaltningen. Tjänsterna omfattar i dag löne- och ekonomiadministration. Vidare har Statens servicecenter ett särskilt uppdrag att utforma en myndighetsgemensam e-arkivtjänst.

Statens servicecenter har i uppdrag att analysera och föreslå vilka funktioner inom de statliga myndigheterna som kan vara lämpliga att bedriva samordnat i staten och utanför storstadsområdena.[58] Statens servicecenter har lämnat två delrapporter med anledning av detta uppdrag som omfattar samordning och omlokalisering av myndighetsfunktioner[59] och en gemensam statlig molntjänst för myndigheternas it-drift.[60]

Användbarhet och tillgänglighet i offentliga digitala tjänster och produkter är viktigt för att åstadkomma en enklare, öppnare och effektivare offentlig förvaltning. Sedan i augusti 2015 till och med den 31 december 2016 har Post- och telestyrelsen, PTS, enligt ett särskilt regeringsbeslut[61] haft ett uppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling. I december 2016 beslutade regeringen att förlänga uppdraget till och med den 30 juni 2018.[62] Dessförinnan hade bl.a. E-delegationen ansvaret för vägledningen.

Vägledningen innehåller riktlinjer för hur tillgängliga och användbara webbplatser kan skapas inom den offentliga sektorn. Det är viktigt att riktlinjerna anpassas till de digitala kanaler som myndigheterna använder för att kommunicera med enskilda och företag. Många myndigheter och offentliga aktörer använder riktlinjerna när de tillgängliggör sina verksamheter digitalt. Målet är att webben ska vara enkel att använda för alla.[63] Eftersom det offentliga i allt större omfattning kommunicerar digitalt med enskilda och företag är det en strategisk utmaning att få offentliga webbplatser och mobila applikationer mera tillgängliga och användbara. Regeringen anför att det är viktigt att vägledningen om webbutveckling finns kvar även när PTS uppdrag upphört, inte minst med anledning av EU-direktivet om tillgänglighet till offentliga webbplatser och mobila applikationer.[64]

---

[58] Uppdrag till Statens servicecenter att föreslå myndighetsfunktioner som är lämpliga att samordna och omlokalisera, Regeringsbeslut 2016-01-28, Fi2016/00274/SFÖ.
[59] Statens servicecenter 2016-06-01, Samordning och omlokalisering av myndighetsfunktioner. Delrapport juni 2016.
[60] Statens servicecenter 2017-02-07, En gemensam statlig molntjänst för myndigheternas it-drift. Delrapport i regeringsuppdrag om samordning och omlokalisering av myndighetsfunktioner.
[61] Regeringsbeslut 2015-08-06, N2015/5725/ITP, Uppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling.
[62] Regeringsbeslut 2016-12-14, Fi2016/04541/EF, Ändring av uppdrag till Post- och telestyrelsen att ansvar för vägledningen för webbutveckling.
[63] Regeringsbeslut 2015-08-06, N2015/5725/ITP, Uppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling.
[64] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer.

Direktivet innebär att det kommer att införas obligatoriska krav på tillgänglighet till offentliga webbplatser och mobila applikationer på nationell nivå som måste följas. Dessutom ska en aktör ansvara för t.ex. övervakning, rapportering till KOM och övriga stödjande aktiviteter, vilket mera konkret innebär följande:

– Övervakning – att webbplatser och mobila applikationer uppfyller tillgänglighetskraven. EU-kommissionen arbetar med att genom så kallade delegerade akter ta fram metoden för hur övervakningen ska utformas.
– Rapportering av resultatet av övervakningen till EU-kommissionen. Detta ska göras vart tredje år från och med (senast) den 23 december 2021. EU-kommissionen arbetar med att genom så kallade delegerade akter ta fram metoder för hur rapporteringen ska utformas. Rapporteringen ska även innehålla en beskrivning av de åtgärder som genomförts utifrån de stödjande åtgärder som vidtas.
– Övriga stödjande aktiviteter – dessa aktiviteter torde delvis vara sådant som i dag ryms inom PTS regeringsuppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling. Det skulle bl.a. kunna handla om att tillhandahålla utbildning till personal inom verksamheter som omfattas av direktivet men också sådana som inte omfattas och att utbyta bästa praxis mellan olika aktörer och medlemsländer, men även att underhålla och utveckla webbriktlinjerna.
– Ett tillfredsställande och effektivt uppföljningsförfarande, t.ex. en ”ombudsman” dit allmänheten ska kunna vända sig om man är missnöjd med tillgängligheten på en webbplats eller i en mobil applikation.

Den närmare tillämpningen av EU-direktivet om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer bereds för närvarande i Regeringskansliet, genom att en s.k. bokstavsutredning tillsatts.

Enligt utredningen är det lämpligt att ansvaret för vägledning och webbutveckling ingår i det samlade ansvaret för att stödja den digitala utvecklingen i den offentliga sektorn. Utredningen föreslår därför att myndigheten får i uppgift att ansvara för vägledning för

webbutveckling när PTS nuvarande uppdrag upphör den 30 juni 2018 samt även ansvar som kan följa genom implementeringen av EU-direktivet.

Regeringen beslutade 16 juni 2016 att ge Riksarkivet i uppdrag att främja arbetet med att tillgängligöra information och öppna data från statliga myndigheter under regeringen. Uppdraget omfattar driften av webbplatserna www.oppnadata.se och vidareutnyttjande.se som fungerar som en katalog över data som myndigheter och kommuner gör tillgängliga för vidareutnyttjandet respektive handledning om hur myndigheterna kan förbereda data för vidareutnyttjandet. Riksarkivet ska i uppdraget särskilt samarbeta med Lantmäteriet. Uppdraget sträcker sig fram till den 31 december 2018. En delrapport med förslag till fortsatt hantering efter det att uppdraget upphört ska lämnas till regeringen senast den 1 september 2017. Uppdraget ska slutredovisas den 31 januari 2019.[65]

Enligt regleringsbrevet för 2017 ska Riksarkivet under 2017 och 2018 arbeta med utveckling av förvaltningsgemensamma specifikationer (FGS) för den digitala förvaltningens behov, i första hand för statlig förvaltning. De förvaltningsgemensamma specifikationerna definiera hur informationen ska beskrivas och struktureras i samband med överföring till e-arkiv eller annat informationssystem, för att generellt underlätta och standardisera informationsöverföring mellan informationssystem. Arbetet ska bedrivas i samråd med Statens servicecenter i syfte att förbättra förutsättningarna för statliga myndigheter att ansluta till en förvaltningsgemensam e-arkivtjänst.

Riksarkivet ska lämna en delredovisning senast 15 maj 2017 avseende hur de förvaltningsgemensamma specifikationerna utvecklats och används samt deras framtida roll i den digitala förvaltningen. Slutredovisning ska lämnas senast den 1 mars 2019. Riksarkivets uppdrag har starka beröringspunkter med det samordningsuppdrag utredningen förslår. Utredningen tar i detta sammanhang inte ställning till hur ansvaret för dessa uppgifter ska fördelas i framtiden. Mycket talar dock för att uppdraget att främja tillgängliggörandet av offentliga data hör samman med uppdraget att utveckla och förvalta nationella digitala tjänster.

[65] Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Riksarkivet Ku2016/02761/LS (delvis).

4.5.2 Ansvaret för Mina meddelanden

Utredningen föreslår:

– *att* ansvaret för tjänsten Mina meddelanden ska stanna kvar hos Skatteverket till och med den 31 december 2019.

I betänkande lämnar utredningen förslag som innebär en annan utformning av bemyndigande och reglering av tjänsten Mina meddelanden. Vidare föreslår utredningen skärpta krav på myndigheternas anslutning och användande av tjänsten.

I samordningsuppdraget bör ingå ansvaret för Mina meddelanden. Med hänsyn till att uppbyggnaden av denna tjänst pågår är det dock olämplig att flytta över ansvaret från Skatteverket före 1 januari 2020.

4.5.3 Analys, uppföljning och stabsstöd

Utredningen föreslår:

– *att* det i uppdraget ska ingå att ge stöd till regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering,

– *att* det i uppdraget ska ingå att stödja regeringens arbete när det gäller frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar,

– *att* det i uppdraget ska ingå att följa upp och analysera utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster,

– *att* det i uppdraget ska ingå att samla in och sammanställa information om planerade och pågående e-förvaltningsinitiativ av strategisk natur,

– *att* det i uppdraget ska ingå att årligen redovisa och analysera den offentliga sektorns digitalisering. Den årliga rapporten ska även spegla utvecklingen inom kommuner och landsting och digitaliseringen i relevanta länder,

– *att* det i uppdraget ska ingå att bistå myndigheterna i uppföljning av nyttorealisering av verksamhetsutveckling med it-stöd och verka för samordning.

Utredningen föreslår att det i uppdraget ska ingå att analysera om de insatser som genomförs leder till regeringens mål och om insatserna är i linje med regeringens prioriteringar och vid behov föreslå åtgärder eller förändrade regelverk.

Utredningen föreslår att det i uppdraget ska ingå att följa upp och analysera den offentliga sektorns digitalisering. Myndigheten ska inhämta status och ge en samlad bild av gemensamma digitaliseringsinitiativ utifrån regeringens mål för en digitalt samverkande förvaltning.

I uppdraget ingår även att löpande samla in information om andra planerade och pågående e-förvaltningsinitiativ som är av strategisk natur, till exempel projekt som kan påverka förvaltningens samlade utvecklingsinriktning. En modell för detta arbete har tagits fram av eSam.

I uppdraget ingår även att följa de statliga myndigheternas användning av it och följa upp och analysera hur myndigheterna tar till vara digitaliseringens möjligheter. Ett underlag för detta är den rapport som myndigheten ges i uppdrag att ge in till regeringen. Uppdraget, som ska redovisas årligen, ska därutöver innehålla, nyckeltalredovisning, lägesbedömningar och information om strategisk verksamhetsutveckling med it-stöd. Redovisningen ska även innehålla förslag till åtgärder. Utöver detta bör arbetet med digitalisering i kommuner och landsting redovisas samt, i den omfattning som är lämplig, spegla utvecklingen i relevanta länder.

Myndigheten ska stödja myndigheterna i deras utveckling av intern styrning och kontroll av it.

Digitaliseringsmyndigheterna i Danmark och Norge bistår med stöd för utvärdering av it-projekt. Utredningen behandlar inte denna fråga i detta betänkande. Överväganden kan bli aktuella i slutbetänkandet.

Regeringen har gett Ekonomistyrningsverket i uppgift att, under en treårsperiod, ge stöd till regeringen och Regeringskansliet i genomförandet av regeringens satsning på e-förvaltning. Därutöver har Ekonomistyrningsverket uppdrag att följa de statliga myndigheternas användning av it och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter samt ett uppdrag om it-kostnader. Utredningen bedömer att flera av dessa uppgifter bör permanentas och tillföras den myndighet som får det samlade ansvaret.

Att en myndighet får i uppgift att fortsätta lösa dessa uppgifter är, enligt utredningen, ett av flera viktiga bidrag för att regeringens satsning på att utveckla e-förvaltningen inte ska mattas av. Eftersom myndigheterna inom ramen för de nationella digitala tjänsterna inte är avgränsade till de statliga myndigheterna finns det anledning att samtidigt vidga uppgifterna till att även omfatta kommunerna.

Inom ramen för EU:s strategi för den digitala marknaden finns flera initiativ som berör e-förvaltningen, bland annat handlingsplanen för e-förvaltning för åren 2016–2020.[66] Handlingsplanen omfattar ett paket av olika insatser som syftar till underlätta för enskilda och småföretag, till exempel principen om att en uppgift bara ska lämnas en gång. Det finns behov av stöd till arbetet i olika arbets- och expertgrupper. Här finns, enligt utredningen, en viktig uppgift för den myndighet som får det samlade ansvaret.

4.5.4 Stöd till myndigheter

Utredningens förslag:

- *att* det i uppdraget ska ingå att genom metodutveckling, riktlinjer, utredningar, utbildning, erfarenhetsutbyte och rådgivning stödja och samordna de offentliga myndigheterna i deras arbete att utveckla den digitala förvaltningen,
- *att* det i uppdraget ska ingå att stödja myndigheterna i deras utveckling av den interna styrningen och kontrollen av itstöd.

Enligt den enkät Riksrevisionen gjort under arbetet med granskningen av den offentliga förvaltningens digitalisering är det stora skillnader mellan i vilken grad statliga myndigheter och kommuner är digitaliserade. Majoriteten av kommunerna och myndigheterna saknar en funktion för att kunna kommunicera med medborgare och företag samtidigt som cirka 80 procent av myndigheterna och kommunerna säger sig ha åtminstone en e-tjänst. När det gäller

[66] COM(2016) 179 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala kommittén samt Regionkommittén EU:s handlingsplan för e-förvaltning för 2016–2020 Snabbare digital omvandling av förvaltningar.

myndigheter är det särskilt mindre myndigheter som saknar e-tjänster. Nästan hälften av myndigheterna och kommunerna säger sig sakna en digital strategi.[67]

Detta understryker Statskontorets konstaterande att de samverkansformer som hittills använts har lämnat många myndigheter utanför. Behovet av att stödja och stimulera mindre myndigheter och kommuner är stort. När det gäller kommunerna kan den skiftande graden av digitalisering leda till stora skillnader i samhällsservice.[68]

Det är viktigt att ta tillvara de inkluderande arbetsformer som trots allt varit ledande under E-delegationens arbete och nu vid eSam. Statens och kommunernas samlade it-kompetens är en nationell resurs som måste tas tillvara på ett bättre sätt.

I det samlade ansvaret måste ligga att verka för ett brett erfarenhetsutbyte genom nätverk och arbetsgrupper. Ett sådant erfarenhetsutbyte är inte bara till nytta för deltagande verksamheter. Det ger också ett värdefullt bidrag till myndighetens arbete.

I det samlade ansvaret bör också ingå att ta initiativ till och medverka i utvecklingsprojekt av strategisk betydelse eller på annat sätt av allmän nytta. Vidare kan det vara aktuellt att ekonomiskt stödja sådana projekt. När det gäller det senare avser utredningen att redovisa överväganden i slutbetänkandet.

Utredningen föreslår att det i uppdraget till den myndighet som tilldelas det samlade ansvaret ska ingå att genom metoder, riktlinjer, utredningar, utbildning och rådgivning stödja och samordna myndigheterna i deras arbete att utveckla den digitala förvaltningen. I uppdraget ingår även att stödja myndigheterna i deras utveckling av den interna styrningen och kontrollen av it.

I uppdraget ska det ingå att säkerställa att det finns kompetensstöd och handledningar om nyttorealisering för myndigheterna, samt att bedöma vilka relevanta delar av E-delegationens vägledningar m.m. som bör tas vidare och vidareutvecklas.

[67] RiR 2016:14.
[68] Statskontoret Delegerad digitalisering En utvärdering av E-delegationen, 2014:12.

4.5.5 Digitalisering, personlig integritet och informationssäkerhet

Utredningen föreslår:

– *att* det i uppdraget ska ingå att uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder enligt dataskyddsförordningen inom e-förvaltningen,

– *att* det i uppdraget ska ingå att samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Post- och telestyrelsen för att underlätta myndigheternas arbete med informationssäkerhet och säkerställa en enhetlig hantering av frågor om dataskydd och personlig integritet.

Digitaliseringens möjligheter medför risker för skyddet av den personliga integriteten. Det kan vara lockande att se potentiella effektivitetsvinster när tekniken inte står i vägen för den digitala utvecklingen utan innovation i stället får spela en huvudroll. Samtidigt riskerar då integritetsskyddsfrågorna att prioriteras ned.

Justitiekanslern betonade detta i sitt remissvar på Integritetskommitténs delbetänkande:

> Det är lätt hänt att myndigheter i entusiasm över de tekniska möjligheterna utformar nya system och arbetssätt utan att beakta integritetsrisker på ett tillfredsställande sätt. Integritetsaspekten, och en analys av gällande rätt, måste alltid finnas med och prioriteras när nya system och arbetsformer utvecklas. Detta är en ledningss- och styrningsfråga och här finns utrymme för förbättringar.[69]

Regeringen ska, enligt dataskyddsförordningens artikel 40, uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder avsedda att bidra till att förordningen genomförs korrekt, med hänsyn till särdragen hos de olika sektorer där behandling av personuppgifter utförs.

Myndigheter och kommuner behöver stöd för att säkerställa att man uppfyller samtliga relevanta krav. Möjligheten till uppförandekoder kan användas inom både statlig och kommunal verksamhet, liksom för alla sammanslutningar som företräder kategorier av personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträden. För att upp-

[69] Justitiekanslerns remissvar på Integritetskommitténs delbetänkande *Hur står det till med den personliga integriteten?* Dnr. 4260-16-80, s. 4.

förandekoderna ska hålla hög kvalitet och ge det stöd som behövs krävs ett samordnande organ. I uppdraget ska därför ingå att utses som ansvarig samordnare för uppförandekoderna inom området e-förvaltning.

Eftersom frågorna om personlig integritet och informationssäkerhet är av avgörande betydelse för att digitaliseringen ska lyckas anser utredningen att de ska utgöra ett särskilt prioriterat område i uppdraget. Det behöver beaktas redan från början i förberedelserna inför att axla det samlade ansvaret för den offentliga sektorns digitalisering. Det ska då knytas sådan kompetens till den myndighet som får uppdraget, som behövs för att beakta integritets- och informationssäkerhetsskydd i ett tidigt skede av olika projekt och uppdrag. I uppdraget ska även ingå att ansvara för samverkan med Datainspektionen, MSB och PTS för att säkerställa att frågorna om skydd av personlig integritet och informationssäkerhet ständigt är närvarande när digitaliseringen genomförs. För att samverkan i frågorna om integritets- och informationssäkerhetsskydd ska prioriteras anser utredningen att de behöver lyftas upp och föras in i respektive myndighets instruktion.

4.5.6 E-legitimationsnämnden – en del av det samlade ansvaret

Utredningen föreslår:

– *att* E-legitimationsnämndens verksamhet ska inordnas i det nya uppdraget och att nämndens uppgifter, enligt förordningen[70] med instruktion för E-legitimationsnämnden, förs över till den myndighet som får detta uppdrag.

E-legitimation är en nationell digital tjänst. Enligt regeringen är e-legitimationer en viktig förutsättning för att medborgare på ett säkert sätt ska kunna identifiera sig elektroniskt i den offentliga förvaltningens e-tjänster. E-legitimationer skapar förutsättningar för den offentliga sektorn att ta fram mer avancerade e-tjänster som underlättar och stödjer medborgaren i sin dialog med myndigheterna.

[70] SFS 2010:1497.

E-legitimationsnämndens uppgifter är av den karaktären att de bör kunna ingå som en naturlig del i det samlade ansvaret för att stödja regeringen och myndigheterna i regeringens satsning på digitaliseringen av den offentliga sektorn.

Nämnden bildades 2011 och ingår sedan september 2016 i Finansdepartementets verksamhetsområde.[71] Skatteverket är nämndens värdmyndighet. Enligt nämndens instruktion ska Skatteverket upplåta lokaler samt sköta administrativa och handläggande uppgifter åt nämnden.

Nämnden består av sex ledamöter, varav tre är generaldirektörer, två it-direktörer från statliga myndigheter och en ledamot från SKL. Till sitt förfogande för den löpande verksamheten har nämnden ett kansli med sex personer, inklusive kanslichefen, som alla är anställda i värdmyndigheten Skatteverket.

Om E-legitimationsnämndens organisering argumenterade regeringen på följande sätt:

> Elektronisk identifiering och signering är centrala funktioner för eförvaltningen och för samhället i övrigt. Det är viktigt att myndigheten har ett högt förtroende och en hög legitimitet i hela den offentliga förvaltningen och hos näringslivet. Det är vidare angeläget att verksamheten bedrivs med en stor grad av självständighet gentemot de myndigheter som använder nämndens tjänster eller vars verksamhet i övrigt påverkas av dess beslut.
>
> Förslaget att placera nämnden vid Skatteverket har tillstyrkts av en majoritet av de remissinstanser som uttalat sig i frågan. Några remissinstanser framhåller dock att det är viktigt att inte värdmyndighetens egna behov tillåts styra utvecklingen.
>
> Regeringen anser att den samordning som myndigheten ska ansvara för bör bedrivas med en hög grad av självständighet. Verksamheten ska därför organiseras i form av en nämndmyndighet. Nämndens ordförande och övriga ledamöter ska utses av regeringen. Skatteverket ska tillhandhålla kansliresurser och administrativt stöd till nämnden. Personalen ska vara anställd i Skatteverket. Nämnden ska ansvara för arbetsledning avseende personalens arbete med nämndens uppgifter.[72]

[71] SFS 2016:847, Förordning om ändring i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet.
[72] Dir. 2010:69.

Enligt utredningens bedömning torde dock inte graden av självständighet minska för att uppgifterna flyttas till den myndighet som får det nya uppdraget.

Enligt regeringen bör ledningsformen nämndmyndighet användas sparsamt. En förutsättning för att inrätta en nämndmyndighet bör vara att det för den aktuella verksamheten är viktigt med ett kollektivt beslutsfattande.[73] Utredningen har dock inte uppfattat att det för E-legitimationsnämndens verksamhet är viktigt med ett kollektivt beslutsfattande och att det skulle kunna vara ett krav för verksamheten och relationerna till användarna av tjänsterna.

Nämndens uppgifter[74] är att stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens tjänster. Nämnden ska, efter överenskommelse med upphandlande myndigheter, tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering och administrera valfrihetssystemet. Lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering ger förutsättningar för den offentliga sektorn att upphandla flera leverantörer så att den enskilde kan välja e-legitimation. Myndigheterna ges möjlighet att använda tjänster för elektronisk identifiering från alla leverantörer som har godkänts av E-legitimationsnämnden.

Nämnden granskar och godkänner svenska e-legitimationer och förser marknaden med kvalitetsstöd för säkra e-underskrifttjänster. E-legitimationer som godkänts får använda kvalitetsmärket Svensk e-legitimation.

E-legitimationsnämnden har tagit fram flera dokument som stödjer och reglerar utvecklingen av e-tjänster, e-legitimering och underskriftstjänster. Nämnden hjälper också myndigheter, kommuner och landsting att säkra försörjningen av e-legitimationstjänster.

Enligt sin instruktion ska E-legitimationsnämnden, förutom att stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster

[73] Prop. 2009/10:175, s. 110.
[74] Förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden.

1. efter överenskommelse med upphandlande myndigheter tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering,
2. administrera valfrihetssystem enligt 1 § andra stycket 3 samma lag, och
3. upprätta och driva en sådan nationell webbplats för annonsering av valfrihetssystem som avses i 4 § samma lag.

E-legitimationsnämnden ska uppfylla de samarbetsskyldigheter som gäller för Sverige som medlemsstat enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, samt enligt rättsakter som har antagits med stöd av den artikeln. Myndigheten ska vara gemensam kontaktpunkt för samarbetet.

Nämnden ska även i övrigt företräda Sverige i frågor som rör gränsöverskridande elektronisk identifiering enligt förordning (EU) nr 910/2014 och ska lämna stöd och information till myndigheter i sådana frågor.

Nämnden ska upprätta och driva en svensk förbindelspunkt (nod) för gränsöverskridande elektronisk identifiering i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1501 av den 8 september 2015 om interoperabilitetsramverket enligt artikel 12.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden.

E-legitimationsnämnden ska även delta i internationellt standardiseringsarbete, internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt ansvarsområde.

4.5.7 Lämplig ledningsform för den myndigheten som får det samlade ansvaret

Utredningen föreslår:

– *att* den myndighet som får det samlade ansvaret ska vara en enrådighetsmyndighet.

Enligt direktiven ska utredningen överväga om det med anledning av det utökade uppdraget, finns anledning att ändra myndighetens ledningsform.

Av myndighetsförordningen framgår att en förvaltningsmyndighet under regeringen leds av en myndighetschef (enrådighetsmyndighet), en styrelse (styrelsemyndighet) eller av en nämnd (nämndmyndighet).

Enligt myndighetsförordningen har myndighetens ledning, inför regeringen, ansvar för all verksamhet som myndigheten bedriver ett verksamhetsansvar. Med verksamhetsansvar menas inom statlig ekonomisk styrning myndighetsledningens ansvar inför regeringen att verksamheten fullgörs inom vissa förutsättningar. Myndighetens ledning ska se till att verksamheten genomförs effektivt samt enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Ledningen har också ett ansvar för att verksamheten redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt för att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Ledningsformen enrådighetmyndighet lämpar sig, enligt regeringen, väl för verksamheter som i hög grad styrs av lag, som i huvudsak är av rutinärende- och servicekaraktär, verksamhet som är av främjande karaktär eller för en myndighet med ett litet finansiellt ansvar. Enrådighetsmyndigheter leds av en myndighetschef, en generaldirektör. Regeringen kan besluta att en enrådighetsmyndighet ska ha ett insynsråd. Insynsrådet har inte några beslutsbefogenheter. Insynsrådets uppgift är att utöva insyn och att ge generaldirektören råd när insyn i verksamheten av medborgare och politiker bedöms som särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor med många olika grupper.

I styrelsemyndigheter är det styrelsen som, inför regeringen, har det fulla ansvaret för verksamheten. Även styrelsemyndigheter har en myndighetschef, en generaldirektör, men i styrelsemyndigheter

ansvarar generaldirektören inför styrelsen för den löpande verksamheten, enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen utfärdar.

Ledningsformen styrelsemyndighet är, enligt regeringen, lämplig för myndigheter som beslutar om medel i stor omfattning och myndigheter med stora anslag eller transfereringar, myndigheter som förvaltar stora tillgångar. Men ledningsformen är även lämplig för forskningsintensiv eller kunskapsproducerande verksamhet eller verksamhet som i stor utsträckning påverkar näringslivet, kommunerna eller landstingen.

I nämndmyndigheter är det nämnden som, inför regeringen, ansvarar för verksamheten. Nämndmyndigheter har ofta väl avgränsade uppgifter som ofta är reglerade i lag. Vissa nämnder har en domstolsliknande karaktär. Enligt regeringen bör nämndmyndighetsformen användas sparsamt. En förutsättning för ledningsformen bör vara att det är nödvändigt med ett kollektivt beslutsfattande för den aktuella verksamheten.

Enligt regeringen bör verksamhetens art, politiska prioriteringar och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt vara utgångspunkten för valet av myndighetens ledningsform.[75]

En central del av det samlade ansvaret innebär att stödja och stimulera samverkan och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter. Som tidigare anförts är det viktigt att de arbetsmodeller som utvecklats under E-delegationen och eSam utnyttjas även i fortsättningen. Erfarenhet från det arbetet var också att de personliga kontakterna mellan myndighetschefer och andra befattningshavare var avgörande för ett framgångsrikt samarbete. Myndighetsledningen för den myndighet som får det samlade ansvaret kan förväntas lägga mycket tid på kontakter med kollegor. Kollegornas förtroende för ledningens kompetens och dess förmåga att stimulera samverkan är en viktig framgångsfaktor. Detta talar starkt för att det samlade ansvaret bör ges åt en myndighet som är en enrådighetsmyndighet. Ledningsformen myndighet med styrelse är tänkbar. Nämndmyndighet är däremot olämplig i detta sammanhang.

[75] Prop. 2009/10:175, Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt, s. 108.

4.5.8 Ska vara en internrevisionsmyndighet

Utredningen föreslår:

– *att* myndigheten som får det samlade ansvaret ska tillämpa internrevisionsförordningen.

Myndighetens ledning ansvarar för att myndigheten har en betryggande intern styrning och kontroll. Förordningen om intern styrning och kontroll,[76] som gäller för de myndigheter som ska följa internrevisionsförordningen, föreskriver att ledningen kontinuerligt ska genomföra analyser av verksamheten och hantera risker förknippade med verksamhetsansvaret. Riskhantering och andra delar av arbetet som är relaterade till risker är centrala i ansvaret för verksamheten. Det gäller åtgärder för att hantera risker, information och kommunikation om risker, samt den interna miljöns förhållande till risker.

Till sitt stöd för att säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll har vissa myndigheter internrevision. För närvarande har regeringen fattat beslut att ett drygt sextiotal myndigheter ska ha internrevision. Av dessa är 54 procent styrelsemyndigheter och övriga enrådighetsmyndigheter. Bland internrevisionsmyndigheterna finns bland annat de personalmässigt största myndigheterna, myndigheter som hanterar stora pengaflöden och myndigheter som har en komplex verksamhet.

Internrevisionen arbetar enligt myndighetsledningens riktlinjer och revisionsplan och lämnar förslag till förbättringar av den interna styrningen och kontrollen. Vid sidan av myndighetsledningens ansvar för verksamheten är internrevision grundläggande för en betryggande intern styrning och kontroll.[77] Internrevisionen granskar och lämnar förslag till förbättringar av myndighetens process för intern styrning och kontroll och ger råd och stöd till myndighetens ledning. Myndighetens ledning kan ta stöd av och använda internrevisionens arbete på flera sätt när den bedömer, genomför och fattar beslut om verksamheten. Ledningen kan också ta stöd av intern-

[76] Förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.
[77] ESV 2012:46, Handledning, Ansvaret för intern styrning och kontroll. Ansvaret enligt myndighetsförordningen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

revisionen när den ska bedöma om den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

Utredningen bedömer att, för att få råd och stöd för att bättre kunna ta det fulla ansvaret för befintliga och tillkommande omfattande och komplexa verksamheter, behöver ledningen för den myndighet som får det samlade ansvaret en internrevision. Enligt utredningens mening finns det därför anledning för regeringen att fatta beslut om att myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen.

4.5.9 Ska finnas ett råd för digitaliseringssamverkan

Utredningen föreslår:

- *att* det i myndigheten ska finnas ett råd för digitaliseringssamverkan,
- *att* rådet för digitaliseringssamverkan ska ha till uppgift att ge myndighetschefen råd för att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering,
- *att* frågor av principiell eller större vikt ska föredras i rådet innan myndighetschefen fattar beslut,
- *att* rådet för digitaliseringssamverkan ska stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av digitaliseringen av den offentliga sektorn.

Enligt utredningens bedömning finns det anledning att inspireras av, ta tillvara och i någon form behålla och utveckla de arbetsmodeller som skapades inom ramen för E-delegationens verksamsamhet och bevarats inom ramen för eSamverkansprogrammet, eSam. Det är ett medlemsdrivet program för samverkan mellan myndigheter och SKL om digitaliseringen av det offentliga Sverige. Programmet bildades efter E-delegationen 2015. De myndigheter vars generaldirektörer ingick i E-delegationen enades om att fortsätta samarbetet för att säkerställa att de framsteg som gjorts inte gick förlorade. Därför startades eSam, för att på frivillig väg fortsätta att samverka om digital utveckling. I dag ingår 21 medlemmar.

För programmets räkning finns ett kansli med för närvarande fem anställda.

eSam har flera mål för det gemensamma arbetet. De beskriver vilka effekter som ska uppnås genom att samarbeta inom programmet. Målen är en samordnad rättstillämpning, ett regelverk som stödjer digital samverkan, fler som har kompetens inom området digital samverkan, ett enklare och effektivare införande av initiativ och lösningar, ökad användning av gemensamma tjänster och återanvändning av information, ändamålsenlig arbetsfördelning och inget dubbelarbete samt vägledande principer.

Som utgångspunkt för att prioritera gemensamma insatser har eSam följande vägledande principer:

- insatsen ska möjliggöra ökat informationsutbyte och på så sätt leda till någon form av nytta som exempelvis effektivisering, förenklingar, nöjdare kunder och samhällsnytta,
- insatsen berör två eller flera organisationer,
- insatser där en gemensam juridisk tolkning behövs, samt att
- insatsen medför stor samhällsnytta men ingen enskild part har tillräckligt stor nytta för att driva insatsen och därför finns ingen naturlig ”igång-sättare”.[78]

För att ta tillvara på arbetsmodellerna från E-delegationen och eSam föreslår utredningen att det vid den myndighet som får det samlade ansvaret ska inrättas ett råd för digitaliseringssamverkan.

Rådet, som bör samlas minst fyra gånger per år, ska ha till uppgift att ge myndighetschefen råd för att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. Digitaliseringssamverkansrådet ska även vara ett forum för samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av e-förvaltningen i den offentliga sektorn. Det bör stå myndighetsledningen och samverkansrådet fritt att utforma sina arbetsformer. Frågor av generell eller principiell betydelse ska föredras i rådet.

Digitaliseringssamverkansrådet ska därutöver stödja och bistå myndigheten i uppgiften att, i samverkan med relevanta offentliga myndigheter och aktörer. Rådet ska verka för informations- och

[78] http://esamverka.se/om-esam/inriktning-och-mal.html, 2017-02-01.

erfarenhetsutbyte om den nationella digitala infrastrukturen och nationella digitala tjänster för att förenkla för enskilda och företag. Rådet ska vidare säkerställa en effektiv och ändamålsenlig offentlig förvaltning.

Ett fortsatt engagemang av myndigheternas ledningar är en viktig förutsättning för att motivera deltagande av organisationernas nyckelpersoner i gemensamma arbetsgrupper och projekt. Det är viktigt att tillvarata det engagemang och den verksamhetsnära kunskapen som finns hos myndigheterna, däribland de stora it-tunga myndigheterna.

Digitaliseringssamverkansrådet bör, enligt utredningens mening, bestå av myndighetens chef, som är ordförande, och cheferna för de myndigheter som i dag ingår i eSam. Rådet får även bjuda in ledningar för andra myndigheter att delta i den omfattning som anses nödvändig. Erfarenheterna från E-delegationen och eSam talar för att det är viktigt med myndighetschefernas tydliga engagemang. Myndighetschefernas engagemang är också en förutsättning för att nyckelpersoner hos myndigheternas ges tid att delta i myndighetsövergripande samarbetsprojekt. Därför är det viktigt att bara myndighetschefer ingår i rådet.

Särskilda beslutsorgan inom en myndighet kan leda till att ansvaret för verksamheten blir otydligt. Därför bör regeringen, enligt den förvaltningspolitiska propositionen från 2010, vara restriktiv med att inrätta sådana organ, och bara göra det när det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att regeringen önskar styra vissa verksamheter särskilt, utan att för den skull behöva bilda en särskild myndighet. Om regeringen inrättar ett särskilt organ för specifika frågor, och formulerar särskilda bestämmelser och villkor för hur organet ska handlägga ärenden och fatta beslut, kan inte myndigheten prioritera ned eller hantera dem på något annat sätt.

För att förebygga risken för problem bör ansvarsfördelningen mellan myndigheten och de särskilda organen regleras tydligt i myndighetens instruktion.[79]

[79] Prop. 2009/10:175, s. 138f.

4.5.10 Ansvarig myndighet – huvudalternativ

Utredningen bedömer:

– *att* Ekonomistyrningsverket är bäst lämpat att ta emot uppdraget om ett samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga sektorn.

Av tilläggsdirektivet framgår att utredningen ska analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet.

En utgångspunkt för utredningens analys är därför att uppdraget ska ges till en befintlig myndighet och att uppdraget inte ska vara tidsbegränsat. Utredningens uppfattning är att det är viktigt för både regeringen och myndigheterna att det samlade ansvaret och stödet för digitaliseringen av den offentliga sektorn permanentas i en organisation. Ett starkt argument för att inte föreslå en tidsbegränsad lösning inom kommittéväsendet är att detta upplägg redan har prövats och bedömts otillräckligt.

Kriterier för val av myndighet

Utredningens analys av vilka myndigheter som, inom ramen för den *befintliga myndighetsstrukturen*, skulle kunna vara lämplig att ta det samlade ansvaret har utgått från olika kriterier.

Myndigheten måste kunna rekrytera och behålla nödvändig kompetens inom området. Det samlade ansvar som utredningen föreslår kommer att kräva ett omfattande engagemang från ledningen för den myndighet som berörs. Med tanke på de omfattande kontakter uppdraget för med sig, dess centrala roll inom förvaltningen och dess politiska fokus får man räkna med att myndighetens chef får lägga cirka 50 procent av sin tid på denna verksamhet. Detta gäller oavsett karaktären på den myndighetens ursprungliga uppdrag. Verksamhetens karaktär präglar vilken kompetens som redan finns i organisationen samt vilka rutiner och processer som styr organisationen.

Det är en stor fördel om den myndighet som ska få uppdraget har en egen it-verksamhet. Det vill säga att det inom myndighetens eget verksamhetsområde finns kunskap om att underhålla och ut-

veckla it-baserade processer samt att anpassa gränssnitt utifrån brukarnas behov. Eftersom uppdraget innebär samordning, reglering, omvärldsbevakning och kompetensutveckling är det även en fördel om likartad verksamhet redan finns i organisationen.

En viktig framgångsfaktor är att den myndighet som får uppdraget har förmåga att hantera en betydande personalökning. De uppgifter som utredningen föreslår ska tillföras torde kräva en personalstyrka på cirka 35 årsarbetskrafter från och med den 1 juli 2018, och ytterligare cirka 20 årsarbetskrafter från och med budgetåret 2020. Det är viktigt att den myndighet som ska ta emot de nya uppgifterna och ett stort antal nya medarbetare har både ledningskapacitet och administrativ kapacitet att göra det. Vare sig den befintliga eller den nya verksamheten ska tappa tempo mer än nödvändigt för att bygga upp en ny myndighetsintern struktur.

Tänkbara myndigheter

Inledningsvis konstaterar utredningen att det finns två kategorier av myndigheter som kan komma i fråga. Till den första kategorin hör myndigheter som är sektorsmyndigheter med it-tung kärnverksamhet. Den andra kategorin utgörs av myndigheter som har en stabsfunktion åt regeringen eller i vart fall horisontella uppgifter med anknytning till förvaltningspolitiken. I denna kategori är myndigheter som redan har uppdrag med anknytning till digitalisering och digitala tjänster intressanta.

Exempel på myndigheter i den första kategorin är Skatteverket, Försäkringskassan, Bolagsverket och Arbetsförmedlingen.

En avgörande nackdel är att man inte kan räkna med ledningens fokus. Man kan inte förutsätta att myndighetschefer i denna kategori av myndigheter kan lägga hälften av sin tid på det uppdrag som utredningen föreslår.

Den lämpliga myndigheten bör därför sökas inom den andra kategorin.

Digitaliseringen av statsförvaltningen och hela den offentliga sektorn ska bidra till att de it-politiska målen uppnås, men även till att målet för digitalisering av det offentliga Sverige och målet för den statliga förvaltningspolitiken uppnås. Digitaliseringen av förvaltningen är därmed en naturlig del av regeringens förvaltningspolitik.

I statsförvaltningen har regeringen inom andra förvaltningspolitiska områden inrättat myndigheter för stabsstöd, så kallade stabsmyndigheter. Stabsmyndigheterna i statsförvaltningen är de myndigheter som har till huvudsaklig uppgift att förse regeringen med underlag för ledning, styrning, uppföljning, utvärdering och utveckling av statsförvaltningen eller, att på regeringens uppdrag, erbjuda den övriga myndighetsorganisationen service och stöd.[80]

Det kan dock konstateras att flera av stabsmyndigheterna i dag har uppgifter som innebär att stödja regeringen *och* att stödja myndigheterna. Som stabsmyndigheter brukar Statskontoret, Kammarkollegiet och Ekonomistyrningsverket räknas. Även Arbetsgivarverket räknas som stabsmyndighet. Vid sidan av de myndigheter som betecknas som stabsmyndigheter finns Statens servicecenter, Kammarkollegiet och Upphandlingsmyndigheten som har horisontella uppgifter med anknytning till förvaltningspolitiken.

Statskontorets uppgifter är huvudsakligen att lämna stöd till regeringen och Regeringskansliet. Statskontoret ska på regeringens uppdrag, bland annat genomföra utredningar, utvärderingar och uppföljningar av statlig och statligt finansierad verksamhet och övergripande frågor om den offentliga förvaltningens funktionssätt. I detta ingår att analysera verksamheter och myndigheter ur ett effektivitetsperspektiv, redovisa effekter av statliga åtgärder och ge underlag för omprövning och effektivisering. Statskontoret ska även bistå regeringen med underlag för utvecklingen av förvaltningspolitiken. Statskontoret har 63 årsarbetskrafter.[81] Myndigheten delar lokaler och vissa resurser med tre andra myndigheter.[82] Statskontoret har i dag inget uppdrag med direkt anknytning till digitaliseringen, även om det generella uppdraget att följa förvaltningens utveckling givetvis kan beröra it-frågor.

I anslutning till att nedläggningen av Verva anmäldes i budgetpropositionen för 2009, behandlade regeringen Statskontorets roll som ett uppföljnings- och utredningsorgan nära kopplat till Regeringskansliet. Regeringen framhöll att denna roll skulle vidareutvecklas och stärks och att Statskontorets roll som regeringens primära

[80] Dir. 2007:20, Översyn av stabsmyndigheter.
[81] Statskontorets årsredovisning för 2016.
[82] Svenska institutet för europapolitiska studier, Fastighetsmäklarinspektionen och Myndigheten för kulturanalys. Statskontorets budgetunderlag för åren 2017, 2018 och 2019 Dnr 2016/12-1.

utredningsresurs skulle tydliggöras.[83] Inga uppgifter om e-förvaltning fördes tillbaka till Statskontoret. Tvärtom betonade regeringen Statskontorets roll som ett uppföljnings- och utredningsorgan nära kopplat till Regeringskansliet, skulle vidareutvecklas och stärkas samt att myndighetens roll som regeringens primära utredningsresurs skulle tydliggöras.[84]

Utredningen bedömer att det finns en bred politisk förankring för att vidmakthålla Statskontoret som ett kvalificerat organ för uppföljning och analys av statlig och kommunal förvaltning, samt för att myndigheten inte ska ha några normerande eller stödjande funktioner.

Arbetsgivarverket är en förvaltningsmyndighet för statliga arbetsgivarfrågor och en sammanslutning av statliga arbetsgivare m.fl. Arbetsgivarverket har ansvar för att, som arbetsgivarorganisation, utveckla och samordna den statliga arbetsgivarpolitiken och ska utföra förhandlingsarbete för sina medlemmar och företräda dem i arbetstvister. Arbetsgivarverket ska även svara för sådan information, rådgivning och utbildning som arbetsgivare inom det statliga området behöver. Arbetsgivarverket har cirka 60 årsarbetskrafter.

E-delegationen behandlade frågan om att låta samordning av e-förvaltning utföras av Arbetsgivarverket. Man konstaterade dock att uppgiften skilde sig från arbetsgivarpolitiken och innebär en annan relation till regeringen. Verket skulle som förhandlingsorgan vara självständigt i förhållande till regeringen, vilket skulle stå i motsatsförhållande till en roll som samordnare av e-förvaltningen.[85]

Kammarkollegiet har ett stort antal olika uppgifter men kollegiets huvudsakliga uppgifter är att tillhandahålla service inom det statliga området, främst avseende ekonomi, juridik, kapitalförvaltning, riskhantering och administration. Kammarkollegiet ska även ansvara för att upphandla samordnade ramavtal som är avsedda för andra statliga myndigheter. Inom området informationsteknik gäller detta ansvar för den offentliga förvaltningen. Kammarkollegiet är en enrådighetsmyndighet och är från och med den 1 december 2016 utan insynsråd. Kammarkollegiet har 234 årsarbetskrafter,[86] varav cirka 40 är placerade vid kontoret i Karlstad. Utöver ansvaret

[83] Prop. 2008/09:1, utg. omr. 2, s. 32.
[84] Prop. 2008/09:1, utg. omr. 2, s. 32.
[85] SOU 2013:75, Organisering av framtidens e-förvaltning, s. 36.
[86] Kammarkollegiets årsredovisning för 2016.

för statens inköpscentral, som bland annat omfattar ramavtal för it-tjänster, har Kammarkollegiet inget digitaliseringsuppdrag.

Upphandlingsmyndigheten inrättades 1 september 2015 och har 49 årsarbetskrafter.[87] Myndighetens verksamhet är fokuserad på upphandlingsstöd, dvs. att genom information, vägledning och metodutveckling stödja upphandlande myndigheter. Myndigheten tillhandahåller vissa stödtjänster i form av informationsdatabaser. Myndigheten har i dag inget uppdrag direkt knutet till digitalisering. Området innovationsupphandling kan omfatta avancerade it-lösningar inom delar av offentlig sektor. När myndigheten inrättades var det ett uttalat motiv att samla och renodla upphandlingsstödet.

Ekonomistyrningsverket ska utveckla och förvalta den ekonomiska styrningen av den statliga verksamheten, samt utföra revision av Sveriges hantering av EU-medel och främja en effektiv och korrekt hantering av dessa medel. Ekonomistyrningsverket ska bistå regeringen med det underlag som behövs för att bedöma om statsförvaltningen är effektiv och om den interna styrningen och kontrollen är betryggande. Vidare ska Ekonomistyrningsverket utveckla och förvalta principer, regelverk och metoder för en effektiv ekonomisk styrning i staten, göra prognoser för samt analysera och lämna information om den offentliga ekonomin, med särskilt fokus på den statliga ekonomin, och inom sitt verksamhetsområde ge stöd till andra statliga myndigheter.

För närvarande har Ekonomistyrningsverket flera tidsbegränsade uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning.[88]

E-legitimationsnämnden är för närvarande den enda statliga myndigheten vars kärnverksamhet är helt inriktad på en komponent i den digitala infrastrukturen. E-legitimationsnämnden ska stödja och samordna elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster. Skatteverket är E-legitimationsnämndens värdmyndighet och nämndens sex medarbetare är anställda i Skatteverket. E-legitimationsnämnden, som har en egen instruktion,

[87] Upphandlingsmyndighetens årsredovisning för 2016.
[88] Regeringsbeslut 2015-04-09, N2015/3210/EF, Uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning. regeringsbeslut och ESV:s regleringsbrev för 2017, Ramverk för jämförelse av it-kostnader, regeringsbeslut 2016-02-25 N2016/01642/EF, Uppdrag att följa de statliga myndigheternas användning av it och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter, regeringsbeslut 2017-01-19, Fi2017/00199/DF, Ändring av Ekonomistyrningsverkets uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning.

ingår inte i den statliga redovisningsorganisationen[89] och har inte något eget anslag och regleringsbrev. En utvidgning av nämndens uppdrag till att omfatta det samordningsuppdrag bedöms möjlig och återges nedan som alternativ lösning.

Utredningen bedömer att ansvaret för att stödja den digitala utvecklingen och genomförandet av nationella digitala tjänster i den offentliga sektorn är en uppgift som ligger närmare förvaltningspolitiken än it-politiken. Utredningen bedömer vidare att den myndigheten som får uppgiften bör vara en stabsmyndighet som redan i dag har olika uppgifter och erfarenhet av att stödja både regeringen och myndigheterna i olika frågor. Myndigheten bör dessutom ha rimlig lednings- och administrativ kapacitet att kunna ta emot den utökade personalstyrkan och genomföra de nya uppgifterna.

Utredningen föreslår därför att regeringen ger Ekonomistyrningsverket uppgiften att ta det samlade ansvaret för att stödja den digitala utvecklingen och genomförarandet av nationella digitala tjänster i den offentliga sektorn och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av den offentliga sektorn.

Ekonomistyrningsverket är med sina 146 årsarbetskrafter[90] inte någon av de personalmässigt största myndigheterna. Myndigheten hanterar inte heller några stora pengaflöden. Däremot har Ekonomistyrningsverket en komplex verksamhet med flera olika, var och en för sig, komplexa verksamheter. Bland Ekonomistyrningsverkets uppgifter finns ansvaret för utveckling och förvaltning av den ekonomiska styrningen av den statliga verksamheten och ansvaret för statsredovisningen. Vidare har Ekonomistyrningsverket ansvar för att göra analyser och prognoser för statens utgifter respektive inkomster och intäkter och analyser av måluppfyllelsen av de budgetpolitiska målen. Därutöver ska Ekonomistyrningsverket samla in och tillhandahålla uppgifter om den statliga lokalförsörjningen, ansvara för EU-revisionen, lämna underlag till pris- och löneomräkning och med vissa undantag, utveckla och förvalta statens informationssystem för budgetering, hantering av dokument och uppföljning.[91]

[89] Myndigheter som ingår i den statliga redovisningsorganisationen har en redovisningsskyldighet till skillnad från de som inte ingår.
[90] Ekonomistyrningsverkets årsredovisning för 2016.
[91] Se förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket.

Ekonomistyrningsverket är en enrådighetsmyndighet med ett insynsråd och, enligt utredningens förslag, ska verket även i fortsättningen ha denna ledningsform. Utredningens förslag innebär att Ekonomistyrningsverket ska tillföras ytterligare verksamheter med uppgifter av komplex natur. Förslaget innebär dessutom att antalet anställda relativt sett utökas väsentligt. Det innebär att myndighetens ledning, dvs. generaldirektören, får ett icke obetydligt utökat verksamhetsansvar.

4.5.11 Ansvarig myndighet – alternativ lösning

Utredningen bedömer: E-legitimationsnämnden kan utvecklas till att omfatta det samlade uppdrag som utredningen föreslår. Det innebär att myndighetens ledningsform måste ändras. Vidare måste myndigheten ha ett eget anslag och anställa den personal som behövs. För att underlätta övergången till ny verksamhet inom den tidsram som föreslås här bör myndigheten inte bygga upp en egen administration. Myndigheten bör därför ha kanslistöd av Kammarkollegiet och även lokalsamverkan.

Som anförts ovan bör den myndighet som ska tilldelas samordningsuppdraget vara en enrådighetsmyndighet. En nämndmyndighet är avsedd för en verksamhet som huvudsakligen omfattar löpande beslut. I en sådan myndighet är det nämnden som utgör myndighetens ledning. Utredningen bedömer att en sådan lösning är olämplig för en verksamhet som omfattar operativa insatser. Dessutom kräver uppdraget betydande kontakter mellan myndighetens ledning och ledningen för andra myndigheter. I en nämndmyndighet skulle denna uppgift antingen falla på nämndens ordförande eller på dess kanslichef. Ingendera lösningen är optimal.

E-legitimationsnämnden tilldelas i dag inget eget anslag och har ingen egen anställd personal. Personalen är anställd av Skatteverket. Detta arrangemang måste ändras om verksamheten utökas och omfattar cirka 35 anställda.

Det är rimligt att en verksamhet med den inriktning och omfattning som här är aktuellt har en egen budget och ett eget regleringsbrev. Verksamheten måste vara möjlig att följa upp och utvärdera. Verksamheten ska ledas av en myndighetschef som, med tanke på

det ansvar vederbörande har, måste kunna fatta beslut om den egna organisationen och även anställa personal.

En tänkbar lösning är att myndigheten anlitar en annan myndighet för kanslistöd, till exempel Kammarkollegiet som ofta har utfört denna uppgift till exempel för Fastighetsmäklarnämnden och Ersättningsnämnden. En motsvarande lösning övervägdes i samband med att Upphandlingsmyndigheten bildades. Då lokaler redan fanns tillgängliga för Upphandlingsmyndigheten blev alternativet dock inte aktuellt.

På förfrågan har Kammarkollegiet meddelat att det finns ekonomiska risker med att tillhandahålla kanslistöd till en myndighet av denna omfattning. Uppdraget att tillhandahålla stöd måste i så fall synkroniseras med Kammarkollegiets hyresavtal.

4.6 Finansering av den nya verksamheten

Utredningen föreslår:

– *att* uppgifterna i det samlade ansvaret ska finansieras med anslagsmedel som tillförs den mottagande myndighetens förvaltningsanslag.

Finansieringen av det samlade ansvaret bör ge den mottagande myndigheten långsiktiga och stabila förutsättningar att lösa uppgifterna. Finansieringen bör också skapa goda förutsättningar för den myndighet som får uppdraget att stödja förvaltningens utveckling och öka den samverkan inom, inte bara den statliga, utan i hela den offentliga förvaltningen som riksdagen och regeringen vill uppnå. Utredningen föreslår därför att samtliga uppgifter i samordningsuppdraget ska finansieras med anslagsmedel som tillförs permanent till den mottagande myndighetens förvaltningsanslag. Om den mottagande myndigheten i dagsläget inte tilldelas något förvaltningsanslag bör ett sådant upprättas på statsbudgeten och tilldelas den mottagande myndigheten. Anslagsfinansieringen för den verksamhet som förs över från E-legitimationsnämnden avser E-legitimationsnämndens verksamhet och E-legitimationsnämndens ansvar för federationstjänsterna.

5 Mina meddelanden – en nationell digital tjänst

Mina meddelanden är en myndighetsgemensam infrastruktur med tillhörande regelverk för säkra elektroniska försändelser från avsändande statliga och kommunala myndigheter till enskilda mottagare.[1] Med säker avses här att meddelandet sänds krypterat, med angiven avsändare och tas emot i en brevlåda som skyddas av kryptering, samt att meddelandet enbart kan läsas av en mottagare som legitimerar sig. Regeringen inrättade Mina meddelanden hösten 2012 genom en ny paragraf i förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.[2] Samtidigt gav regeringen Skatteverket ansvaret för tjänsten. Inledningsvis fick endast statliga myndigheter, som avsändare, skicka post till enskilda och företag i Mina meddelanden, men regeringen utökade gruppen möjliga avsändare från och med december 2013 till att även omfatta kommunala myndigheter.[3]

Mina meddelanden är en nationell digital tjänst. Enligt definitionen i utredningens direktiv[4] är nationella digitala tjänster sådana gemensamma digitala lösningar som är av infrastrukturkaraktär och som är en avgörande förutsättning för offentlig e-tjänstutveckling i sin helhet. De nationella digitala tjänsterna ska kunna användas inom hela den offentliga sektorn och syftar till att underlätta elektronisk hantering av ärenden och kontakter med enskilda. De nationella digitala tjänsterna ska utvecklas utifrån medborgarnas behov, vilket

[1] Skatteverket fick den nya uppgiften genom en ändring (SFS 2012:543) i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[2] SFS 2012:543 Förordningen om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte, § 5, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[3] SFS 2013:784, Förordningen om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[4] Dir. 2016:39.

förutsätter en bred och omfattande samverkan mellan statliga myndigheter, mellan kommunala myndigheter, mellan stat och kommun samt mellan den offentliga och den privata sektorn. Mina meddelanden bygger således på samverkan mellan den offentliga sektorn och den privata sektorn, främst med de företag som erbjuder brevlådetjänster och förmedlar försändelser.

Mina meddelanden växte fram under arbetet med ett projekt i vilket Tillväxtverket, i samarbete med Skatteverket och Bolagsverket, utvecklade webbplatsen verksamt.se.[5] E-delegationen tog fasta på förslaget och presenterade det i sitt eget betänkande *Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning* i mars 2010.[6] E-delegationens bedömning var att Skatteverket borde få till uppgift att tillhandahålla en förvaltningsgemensam e-tjänst för förmedling av meddelanden.

Delegationen bedömde att Mina meddelanden skulle medge att förvaltningen, på ett integritetsskyddat sätt, kunde skicka ut förfrågningar och beslut till privatpersoner och företag. Samtidigt skulle dessa kunna ställa frågor i egna ärenden till förvaltningen på ett säkert och mer strukturerat sätt, vilket inte var möjligt att göra med vanlig e-post.

Enligt regeringen kan Mina meddelanden bidra till ökad kvalitet och service för medborgare och företag, genom att merparten av alla meddelanden från myndigheter skickas säkert och samlas i en elektronisk brevlåda. Mina meddelanden kan också bidra till lägre kostnader i förvaltningen och för det fordras att många medborgare och företag använder Mina meddelanden.[7] Vid en hög anslutningsgrad av både avsändare och mottagare innebär Mina meddelanden således, enligt regeringens bedömning, stor nytta för såväl avsändare som mottagare. Samtidigt är det – ännu så länge – frivilligt för både avsändare och mottagare att ansluta sig till och använda Mina meddelanden.[8]

En del av regeringens inriktning av it-politiken – såsom det uttrycktes i budgetpropositionen för 2015 – är att regeringen i större

[5] SOU 2010:20, Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning, betänkande av E-delegationen.
[6] SOU 2010:20, Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning, betänkande av E-delegationen.
[7] Näringsdepartementet, Regeringsbeslut, 2015-04-30, dnr N2015/3779/EF.
[8] Det finns dock några undantag från frivilligheten att skicka och ta emot myndighetspost digitalt och det gäller ersättning för RUT- och ROT-avdrag som endast kan göras digitalt.

utsträckning än tidigare kommer att styra myndigheternas anslutning till gemensamma digitala tjänster. I budgetpropositionen för 2016 framhöll regeringen att digitala tjänster, så långt det är möjligt och där det är relevant, ska vara förstahandsval i den offentliga sektorns kontakter med medborgare, organisationer och företag.[9]

Statliga myndigheter och Mina meddelanden

I budgetpropositionen för 2015 angav regeringen att, med hänsyn tagen till myndigheternas förutsättningar, ska stora och mellanstora myndigheter ha anslutit relevanta meddelandeflöden till Mina meddelanden senast 2017.[10]

I budgetpropositionen för 2016 konstaterade regeringen att många statliga myndigheter planerade eller övervägde att ansluta sig till Mina meddelanden. Samtidigt visade en kartläggning att det skulle dröja innan en bredare skara avsändande myndigheter och meddelandeflöden var anslutna till tjänsten.[11] Regeringen återkom i frågan i budgetpropositionen för 2017 och anförde att anslutningstakten till gemensamma digitala lösningar är för långsam, såväl när det gäller statliga och kommunala myndigheter som slutanvändare i form av privatpersoner och företag. Regeringen ansåg att anslutningen var för låg för att Mina meddelanden ska vara effektiv och bedömde att det behövs en tydligare styrning för att öka anslutningen och bidra till att målen nås.[12] Regeringen meddelade därför att den avser att förtydliga styrningen för att öka anslutningen till Mina meddelanden och överväger att göra det obligatoriskt för lämpliga statliga myndigheter att ansluta sig som avsändare till Mina meddelanden.[13]

I regleringsbreven för 2017 har regeringen gett tio statliga myndigheter, som redan är anslutna till Mina meddelanden, i uppgift att öka antalet meddelandeflöden eller tjänster. Regeringen har också i regleringsbreven för 2017 gett nio myndigheter, som ännu inte är anslutna till Mina meddelanden, i uppdrag att ansluta eller att analysera effekterna av en anslutning till Mina meddelanden. Utöver

[9] Prop. 2015/16:1, utg. omr. 22, s. 120.
[10] Prop. 2014/15:1, utg. omr. 22, under rubriken Politikens inriktning, s. 149.
[11] Prop. 2015/16:1, utg. omr. 22, s. 115.
[12] Prop. 2016/17:1, utg. omr. 22, s. 110.
[13] Prop. 2016/17:1, utg. omr. 22, s. 116.

detta har åtta myndigheter rapporterat att de avser att ansluta under 2017. Av de sju myndigheter i som i regleringsbreven för 2014 fick i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som vidtagits, och som planerades för att uppnå en bred tillämpning och användning av Mina Meddelanden, var tre anslutna som avsändare i december 2016.

Tabell 5.1 Statliga myndigheter som anslutit till Mina meddelanden och skickar elektronisk myndighetspost i *februari 2017* samt myndigheter som fått i uppdrag att ansluta

Status	Antal myndigheter	Kostnader för posttjänster 2016, tkr	Andel av myndigheterna, procent	Andel av totala kostnaden för posttjänster, procent
Anslutna	12	494 441	5,7	55,6
Ansluter 2017	7	32 555	3,3	3,7
Uppdrag att ansluta	6	156 157	2,9	17,6
Uppdrag att utreda	4	2 647	1,9	0,3
Ej anslutna	181	202 857	86,2	22,8
Summa	**210**	**888 657**	**100,0**	**100,0**

Källa: Skatteverket 2017, Ekonomistyrningsverket 2017, Statsredovisningen s-kod 5364.

Av tabellen ovan framgår att det i februari 2017 var 12 statliga myndigheter som var anslutna och skickade elektronisk myndighetspost via Mina meddelanden. Det innebär att det hittills under 2017 har tillkommit en myndighet. Vid årsskiftet 2016/2017 var det elva statliga myndigheter som skickade elektronisk myndighetspost via Mina meddelanden.[14] Som andel av det totala antalet statliga myndigheter utgjorde dessa endast 5 procent. Däremot svarar dessa elva myndigheter för mer än hälften av statens kostnader för posttjänster. Tillsammans med de myndigheter som rapporterat till Skatteverket att de avser att ansluta sig under 2017, de som fått uppdrag att ansluta och de som fått i uppdrag att utreda anslutning, omfattar dessa myndigheter 77 procent av de totala kostnaderna för posttjänster. Bland de myndigheter som har stora postflöden, men inte är anslutna eller har i uppdrag att ansluta sig, finns bland annat rättsväsendets myndigheter och Försvarsmakten. Lärosätena och forskningsinstitutionerna kan sägas vara anslutna genom SUNET, men använder inte Mina meddelanden då Skatteverket fann att den önskade användningen stred mot avtalsvillkoren för användandet av BankID.

[14] Skatteverkets årsredovisning för 2016.

Kommuner och Mina meddelanden

År 2014 genomförde SKL en förstudie om kommunernas anslutning till Mina meddelanden. Samtidigt genomfördes en pilotstudie i vilken åtta kommuner deltog. Dessa var Norrköping, Linköping, Helsingborg, Klippan, Skellefteå, Södertälje, Uppsala och Värnamo. För sex av dessa kommuner redovisades att kostnaderna för porto uppgick till 22 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 30 kronor per innevånare och år. En grov uppskattning, givet att de sex kommunerna är representativa, innebär att den totala kommunala portokostnaden skulle vara cirka 300 miljoner kronor per år.[15] I en särskild undersökning, framkom samma år, att 19 procent av kommunerna påstod sig vara på väg att ansluta sig till Mina meddelanden.[16]

Fyra av de åtta kommunerna i förstudien angav att Mina meddelanden efterfrågats av medborgare, till exempel genom inkomna medborgarförslag. Tre kommuner angav att Mina meddelanden hade efterfrågats av företrädare från verksamheten. Kommunerna fann flera nyttor ur ett medborgarperspektiv, bl.a. snabb kommunikation, att kunna samla viktig post på ett ställe som kan nås oavsett var man är, säker förvaring och möjlighet till avisering av händelser i andra system. Nyttor ur ett kommunperspektiv var möjligheten att skapa digitala flöden hela vägen, standardiserat sätt att kunna skicka och ta emot information digitalt på ett säkert sätt, samt minskade kostnader genom minskad handläggartid och minskad förbrukning av papper och porto.

Förstudien resulterade i ett antal rekommendationer. Bland annat skulle SKL verka för ramavtal för förmedlings- och växeltjänster som omfattade Mina meddelanden. Man skulle även försöka förmå befintliga leverantörer av verksamhetssystem att utveckla funktionalitet för anslutning till Mina meddelanden. Vidare skulle SKL samverka med Skatteverket för att marknadsföra tjänsten.

SKL har därefter tagit fram handledningar och stödmaterial för kommunernas anslutning till Mina meddelanden. I februari 2017 är endast sex kommuner anslutna. Av dessa var en med i pilotstudien 2014. Två ytterligare kommuner som deltog i studien som referenskommuner är i dag anslutna.

[15] Sveriges Kommuner och landsting, juni 2014, Anslutning Mina meddelanden Förstudierapport.
[16] Sveriges Kommuner och Landsting, juni 2014, E-tjänster och appar – hur är läget i kommunerna?

Utredningen har intervjuat företrädare för de kommuner som var anslutna i februari 2017. De flesta av dessa kommuner är ganska små och relativt få försändelseflöden är anslutna. Det verkar som om lokala eldsjälar spelat en stor roll för att dessa kommuner anslutit sig. I några fall verkar anslutningen ses som ett sätt att profilera kommunen, när kommunen informerar om Mina meddelanden på sin webbplats. Dessa ”pionjärkommuner” rapporterar relativt låga kostnader för anslutning och betonar att det krävs ytterligare tryck utifrån om något mer ska hända.

Kommentus har under hösten 2016 genomfört en ramavtalsupphandling avseende utskriftstjänster som även omfattar Mina meddelanden. De fyra leverantörerna inom avtalet tillhandahåller förmedlingstjänst och kanalväxel och tar därmed hand om både digitala och fysiska pappersutskrifter.

5.1 Infrastrukturen Mina meddelanden, Skatteverkets uppgifter

Skatteverkets uppgift att tillhandahålla infrastrukturen[17] regleras inte i verkets instruktion utan i förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.[18]

Förordningen, som gäller för myndigheter under regeringen, inleds med att slå fast att en myndighet i sin verksamhet ska främja utvecklingen av ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen. Denna skrivning torde, enligt utredningen, innebära att alla myndigheter under regeringen, utan undantag, omfattas av denna uppgift.

Skatteverkets specifika uppgift, enligt förordningen, är att tillhandahålla en myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser från myndigheter till enskilda. Enligt Skatteverket består infrastrukturen av förmedlingsadressregistret, FaR, dess regelverk och brevlådan Min myndighetspost. Ansvaret för brevlådan är dock inte reglerat i förordningen.

Den tekniska infrastrukturen är uppbyggd av ett antal tjänster med specificerade tekniska gränssnitt.[19] Till infrastrukturen ska,

[17] Infrastrukturen är den basstruktur för säkra elektroniska försändelser som regleras i dessa Allmänna villkor för infrastrukturen för Mina meddelanden.
[18] 5 §, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.

förutom de avsändande myndigheterna, anslutas dels enskilda som begärt att få ta del av försändelser från myndigheter på elektronisk väg, dels tillhandahållare av elektroniska postbefordringstjänster samt tillhandahållare av elektroniska brevlådor.[20] I Mina meddelanden finns därmed flera olika aktörer: den som är infrastrukturansvarig, avsändande myndighet, förmedlare, brevlådeoperatörer samt mottagare. Mottagare är enskilda personer och företag som har en godkänd brevlåda för att ta emot digital myndighetspost. Skatteverket har flera olika roller: infrastrukturansvarig, avsändare av digital myndighetspost och brevlådeoperatör.

Enligt förordningen har Skatteverket rätt att meddela de föreskrifter som behövs för inrättande och drift av infrastrukturen.[21] Skatteverket har dock inte meddelat några föreskrifter men har däremot utformat standardavtal med bilagor i form av allmänna villkor och tekniska säkerhetskrav. Utöver detta finns tekniska specifikationer och handledningar för att underlätta förberedelser för anslutning.

Regeringen har, utöver det förordningsreglerade uppdraget om Mina meddelanden, i ett särskilt regeringsbeslut gett Skatteverket i uppdrag att följa upp statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden. Skälet till uppföljningen är att säkerställa att medelstora och stora statliga myndigheter ansluter relevanta meddelandeflöden till 2017. Detta ska bidra till riksdagens och regeringens nationella mål för digitalisering. Enligt samma regeringsbeslut ska Skatteverket även särskilt verka för att Mina meddelanden används av de flesta företag.[22]

5.1.1 Hittills har Skatteverket löst uppgiften i samverkan

I och med att Mina meddelanden från och med 2017 finansieras med anslagsmedel övergår verksamheten i ett förvaltningsstadium. Åren före 2017 genomfördes Mina meddelanden, som författningsreglerades redan 2012, i form av ett myndighetsgemensamt projekt. Projektet styrdes genom en myndighetsgemensam styrgrupp med representanter från ett antal statliga myndigheter och Sveriges

[19] Mina meddelanden 2015-12-14, Att ansluta till Mina meddelanden – Översikt, s. 5.
[20] 5 §, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[21] 5 §, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[22] Näringsdepartementet, Regeringsbeslut, 2015-04-30, dnr N2015/3779/EF.

Kommuner och Landsting, SKL. Styrgruppen har fattat beslut om finansiering och om utvecklingen av Mina meddelanden. Representationen i styrgruppen har varit valfri för de myndigheter som varit med och finansierat (projektet) Mina meddelanden.

5.1.2 Förmedlingsadressregistret, FaR

Skatteverket för ett register över dem som anslutit sig till infrastrukturen, förmedlingsadressregistret, FaR.[23] Alla aktörer som använder infrastrukturen förs in i FaR.[24] FaR är själva kärnan i tjänsten Mina meddelanden som gör den elektroniska posthanteringen möjlig.

Personuppgifterna i registret får behandlas dels för att föra en aktuell förteckning över enskilda mottagare av elektronisk myndighetspost, dels för att skicka försändelser från myndigheter på elektronisk väg. Adresserna i Mina meddelanden består av personnummer för fysiska personer och organisationsnummer för juridiska personer. Registret innehåller också information om var, dvs. hos vilken brevlådeoperatör, en person eller ett företag är tillgänglig(t) för elektronisk post. FaR innehåller:

- person- och organisationsnummer över dem som anslutit sig till tjänsten,
- uppgift om vilka myndigheter mottagaren har accepterat att ta emot post ifrån,
- uppgift om vilken brevlådeoperatör mottagaren har valt,
- uppgifter om anslutna myndigheter, förmedlare och brevlådeoperatörer.

5.1.3 Att skicka digital myndighetspost, steg för steg

Processen för att skicka ett meddelande via Mina meddelanden inleds med att en ansluten myndighet gör en sökning i FaR, för att ta reda på om ett meddelande kan förmedlas digitalt eller om det ska

[23] 5 § Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[24] Förmedlingsadressregistret, FaR, är det register som Skatteverket för över avsändande myndigheter, brevlådeoperatörer och mottagare som är anslutna till infrastrukturen. Allmänna villkor för infrastrukturen Mina meddelanden, version 1.3.

skickas med fysisk post. Beroende på svaren från FaR distribueras meddelandet antingen via det *fysiska* postflödet eller det *digitala* postflödet.

Fysisk post skrivs ut på papper, kuverteras och skickas till mottagaren med vanlig post. Om mottagaren har en registrerad digital brevlåda signerar den avsändande myndigheten meddelandet med bilagor, som en krypterad försändelse i ett automatiserat flöde med hjälp av en förmedlingstjänst som myndigheten själv utvecklat eller upphandlat av en distributör. Förmedlaren gör motsvarande slagning, och får också information om vart meddelandet ska levereras, det vill säga till mottagarens digitala brevlåda hos brevlådeoperatören. FaR har inte någon information om vilka meddelanden som levereras inom infrastrukturen och inga meddelanden skickas via Skatteverket. Förmedlaren distribuerar därefter meddelandet till den digitala brevlådeoperatören som packar upp försändelsen och levererar meddelandet, med eventuella bilagor, till mottagaren. När det kommit nya meddelanden till brevlådan aviseras mottagaren om det via sms, e-post eller genom notifieringar i applikationen för tjänsten, om mottagaren angivit dessa uppgifter.

5.1.4 Vidarebefordran och medgivande

Försändelserna inom infrastrukturen adresseras via organisations- eller personnummer och mottagaren får endast tillgång till meddelandena efter att ha legitimerat sig med e-legitimation. Mottagaren kan ge annan person tillgång till sina meddelanden på två sätt, dels genom att vidarbefordra dem, dels genom att dela ut behörighet till brevlådan genom ett medgivande.

I det senare fallet ger mottagaren en annan person tillgång till brevlådan genom att registrera personnumret på den man vill ge tillgång i ett lokalt register i brevlådan. Den som på så sätt fått tillgång till brevlådan loggar sedan in med sin egen e-legitimation. Medgivanden kan ge somliga tillgång till flera brevlådor – egna och andras. Medgivande kan omfatta endast läsrättighet men också rätt att hantera meddelandet, t.ex. radera det. Revisorer och anställda på redovisningsbyråer är exempel på personer som kan ges tillgång till företags digitala brevlåda. För privatpersoner kan t.ex. anhöriga ges tillgång till brevlådan för att assistera någon vid myndighetskontakter.

5.1.5 Tillgänglighet

Skatteverket tillhandahåller fyra olika it-tjänstenivåer som har skapats för att på ett effektivt sätt kunna leverera rätt kvalitetsnivå utifrån verksamhetens krav. Skatteverket har klassat Mina meddelanden och FaR som ett samhällsviktigt system i den högsta tjänstenivån, dvs. tjänstenivå 1.[25] Det innebär bland annat att Mina meddelanden normalt är tillgängligt dygnet runt alla dagar i veckan, eller 99 procent per kalendermånad exklusive planerade avbrott. Skatteverket har rätt att begränsa tillgängligheten till Mina meddelanden i den omfattning som är nödvändig på grund av utveckling, underhåll eller driftmässiga skäl. Skatteverket ska dock sträva efter att minimera avbrottstiden och vidta åtgärder för att mottagaren ska vållas minsta möjliga skada. Skatteverket ska i största möjliga utsträckning informera mottagaren om planerade avbrott.

5.1.6 Mina meddelanden är ”enkelriktad”

I förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte finns inget stöd för dubbelriktad kommunikation i Mina meddelanden. Skatteverkets uppdrag är endast att tillhandahålla en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser *från* myndigheter till enskilda.[26] Det innebär att den post som de avsändande myndigheterna skickar via Mina meddelanden är enkelriktad, dvs. meddelanden skickas från myndigheter till enskilda privatpersoner eller företag. Enskilda eller företag som tar emot digital myndighetspost kan inte själva kommunicera med den avsändande myndigheten och inte heller svara direkt på meddelanden genom Mina meddelanden.[27]

---

[25] Allmänna villkor för Mina meddelanden, bilaga 4, Servicenivåer (SLA), version 1.0.
[26] 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte, Mina meddelanden, *Fördjupad juridisk utredning om dubbelriktad kommunikation*, 2014-06-27, s. 9.
[27] År 2012 lämnade Skatteverket, i samverkan med Bolagsverket, Tillväxtverket och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, in en hemställan till regeringen om en ändring i förordningen för att möjliggöra kommunikation från enskilda till myndigheter, det vill säga dubbelriktad kommunikation. Regeringen genomförde inte förslaget om dubbelriktad kommunikation i Mina meddelanden. Skatteverket, Bolagsverket, Tillväxtverket, Sveriges Kommuner och Landsting, 2012-12-07, *Hemställan om författningsändringar för säker myndighetsgemensam meddelandeförmedling*.

Även om regelverket inte tillåter att mottagaren svarar direkt genom svarsfunktioner i Mina meddelanden och dess brevlådeoperatörer kan den avsändande myndigheten, som en del av meddelandet, skicka med en länk till egna eller andras e-tjänster.[28] Genom att klicka på länken kommer mottagaren till den berörda avsändande myndighetens egen tjänst och kan svara på meddelandet där.

Av användarvillkoren framgår att ett meddelande ska anses ha kommit mottagaren tillhanda när brevlådeoperatören gör meddelandet tillgängligt i mottagarens brevlåda. Detta kan jämföras med att ett vanligt brev har lagts i mottagarens brevinkast.

Avsändaren får ingen kvittens på att mottagaren öppnat meddelandet, utan endast information om att meddelandet tekniskt sett har levererats till den digitala brevlådan. Avsändaren kan dock välja att begära att få läsbekräftelse från mottagaren via en länk i meddelandet till en egen funktion t.ex. på sin webbsida.

5.1.7 Den digitala myndighetsposten delas in i tre skyddsklasser

De meddelanden som skickas i Mina meddelanden delas in i olika skyddsklasser. Skyddsklasserna utgår från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps, MSB, rekommendationer om informationens skyddsvärde. Skyddsvärdet bestäms av avsändaren genom att relatera informationen till de konsekvenser som otillåten spridning av informationen riskerar att leda till. Endast meddelanden som innehåller information av skyddsklass 1, 2 och 3 kan skickas i Mina meddelanden.[29] De minst känsliga meddelandena har skyddsklass 1. För den högsta skyddsklassen, 4, ger Mina meddelanden inget distributionsstöd i dag.

Samtliga brevlådeoperatörer som är anslutna till Mina meddelande måste därmed kunna hantera meddelanden av skyddsklass 1, 2 och 3.[30]

[28] Mina meddelanden 2015-03-12, *Guide för verksamheten. Anslutningsbeskrivningar för Mina meddelanden*, s. 13.
[29] Allmänna villkor för infrastrukturen Mina meddelanden, bilaga 2, skyddsklasser, version 1.2.
[30] Mina meddelanden/Skatteverket, 2015-03-12, Guide för verksamheten. Anslutningsbeskrivningar för Mina meddelanden, s. 33f.

5.1.8 Brevlådeoperatörer

I slutet av oktober 2014 godkände Skatteverket Digimail som var den första privata digitala brevlådan för tjänsten Mina meddelanden. I början av mars 2015 godkände Skatteverket den privata digitala brevlådan Kivra att ansluta som brevlåda till Mina meddelanden.

Fram till februari 2017 kunde endast privatpersoner få elektronisk myndighetspost till sina brevlådor hos de privata brevlådeoperatörerna. Från och med februari 2017 finns den möjligheten även för företag.

Min myndighetspost är statens digitala brevlåda för tjänsten Mina meddelanden. Min myndighetspost garanterar basfunktioner för alla mottagare som inte kan eller inte vill välja en privat brevlådeoperatör.

Min myndighetspost var fram till februari 2017 den enda brevlådan som hanterade post till juridiska personer.

I den brevlåda som den privata brevlådeoperatören tillhandahåller kan mottagaren ta emot post också från andra avsändare än statliga och kommunala myndigheter. Detta till skillnad från den statliga brevlådan, Min myndighetspost, som enbart gör myndighetspost tillgänglig för mottagaren. Min myndighetspost, som förvaltas och utvecklas av Skatteverket, garanterar basfunktioner för mottagare som inte väljer en privat brevlådeoperatör för sin elektroniska myndighetspost. I dag är inte uppdraget att tillhandahålla Min myndighetspost tydligt reglerat i författning. Utredningen föreslår dock i detta betänkande att den statliga brevlådan ska regleras i en ny förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.

I Mina meddelanden är det mottagaren som själv väljer till vilken brevlåda som avsändaren ska skicka myndighetsposten. Genom inställningar i den elektroniska brevlådan styr mottagaren själv från vilka myndigheter hen vill ta emot elektronisk post. Om mottagaren tackar nej till digitala utskick från en viss myndighet kommer posten som tidigare på papper. Mottagaren kan när som helst avregistrera sig från den elektroniska myndighetsposten och ta emot posten på papper i stället. Mottagaren kan även, när som helst, byta från en elektronisk brevlåderoperatör till en annan.

Den brevlådeoperatör som vill ansluta sig till infrastrukturen Mina meddelanden, och som Skatteverket har bedömt vara lämplig

bland annat ur säkerhetssynpunkt enligt de villkor som Skatteverket beslutat, ingår ett avtal med Skatteverket. Avtalet gäller tillsvidare och parterna bär, dvs. även brevlådeoperatörerna, sina egna kostnader för att uppfylla sin del av åtagandet enligt avtalet.

Till avtalet bifogas dels allmänna villkor för brevlådeoperatörer, dels bilagor som innehåller krav på säkerhet för brevlådeoperatörer, skyddsklasser och definitioner. Det betyder att alla brevlådeoperatörer i Mina meddelanden måste, för en mottagares räkning, ta emot och göra elektronisk myndighetspost tillgänglig från samtliga anslutna och tillkommande avsändare. Mottagarens val av brevlådeoperatör styr till vilken brevlådeoperatör avsändare kommer att skicka sin post.

Brevlådeoperatörerna har ansvar för att tillhandahålla funktionalitet för registrering i FaR, samt för att ta emot, kvittera och göra meddelanden som skickas från en avsändande myndighet eller kommun tillgängliga för mottagaren. Brevlådeoperatören ansvarar vidare för identifiering av mottagare och för att endast den mottagare, som är behörig, får tillgång till brevlådan. Enligt de allmänna villkoren för Mina meddelanden anses ett meddelande ha kommit mottagaren tillhanda när brevlådeoperatören gjort meddelandet tillgängligt i mottagarens brevlåda.

Enligt Skatteverkets villkor ska brevlådetjänsterna, normalt vara tillgängliga dygnet runt eller minst 99 procent per kalendermånad, exklusive planerade avbrott. Brevlådeoperatören har rätt att begränsa tillgängligheten till brevlådorna genom planerade avbrott i den omfattning som är nödvändig på grund av utveckling, underhåll eller av driftsmässiga skäl.[31]

Genom avtalet ger brevlådeoperatören den infrastrukturansvarige, dvs. Skatteverket, fullmakt att för brevlådeoperatörens räkning ingå avtal med befintliga och tillkommande avsändande myndigheter och kommuner. På så sätt uppstår, enligt villkoren, en avtalsrelation mellan brevlådeoperatören och samtliga anslutna avsändande statliga och kommunala myndigheter Avsändande myndigheter ger Skatteverket fullmakt, genom sitt anslutningsavtal, att ingå avtal med brevlådeoperatörer, även tillkommande sådana.

[31] Allmänna villkor för Mina meddelanden, bilaga 4, Servicenivåer (SLA), version 1.0.

5.1.9 Finansiering

Sedan den 1 januari 2017 finansieras förvaltningen av infrastrukturen Mina meddelanden med anslagsmedel som tillförs Skatteverkets förvaltningsanslag. Skatteutskottet tillstyrkte bland annat denna anslagsökning med följande motivering:

> Fortsatta förändringar och effektiviseringar är nödvändiga för att klara av framtidens krav. Standardisering och automatisering av arbetsflöden liksom utveckling av digitala tjänster för att effektivisera är av stor betydelse. Myndigheterna ska förbättra servicen till medborgare och företag, och det är givetvis en fördel om detta kan bygga på gemensamma lösningar för statsförvaltningen.[32]

För att finansiera Mina meddelanden tillfördes Skatteverkets förvaltningsanslag varaktigt 38 900 000 kronor 2017. Från 2018 beräknas förvaltningsanslaget därutöver varaktigt tillföras ytterligare 4 100 000 kronor.[33]

Åren 2014, 2015 och 2016 finansierades Mina meddelanden frivilligt av flera statliga myndigheter i samverkan.[34]

De myndigheter som finansierat Mina meddelanden har varierat något mellan åren. År 2014 och 2015 var det Skatteverket i samverkan med Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Tillväxtverket och Transportstyrelsen. År 2016 finansierades Mina meddelanden av Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Jordbruksverket, Lantmäteriet, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Riksarkivet, Skatteverket, Tillväxtverket, Transportstyrelsen och Tullverket. Även Sveriges kommuner och landsting, SKL, fanns med bland finansiärerna 2016.

Även om Skatteverket före 2017 inte tilldelades anslagsmedel för att finansiera Mina meddelanden har Skatteverket fått medel för uppdraget att följa upp statliga myndigheters anslutning, vidare-

[32] Bet. 2016/17:SkU1, s. 15.
[33] Prop. 2016/17:1, utg.omr.22, bet. 2016/17:TU1, rskr. 2016/17:100, prop. 2016/17:1, utg. omr. 3, bet. 2016/17:SkU1, rskr. 2016/17:85.
[34] Överenskommelserna om finansiering av Mina meddelanden var ettåriga. Varje höst behövde finansieringen för nästkommande år säkras, vilket gjorde det svårt att hantera den långsiktiga utvecklingen av infrastrukturen. Skatteverket 2016-02-29, Rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden (N2015-3779-EF) och att verka för företags anslutningar, s. 20.

utveckling, och för att främja användning och för införande av Mina meddelanden.[35]

Skatteverket tar inte ut avgifter för utnyttjandet av infrastrukturen, dvs. för slagningar mot FaR och för att registrera de olika aktörerna i infrastrukturen.

Den avsändande myndigheten bär sina egna kostnader för att gå från pappers- till digital post. För att en myndighet ska kunna ansluta sig som avsändare till infrastrukturen Mina meddelanden kan myndigheten, för egen del eller i samverkan med andra avsändare, behöva bygga anpassningar eller att anlita en leverantör. Prismodellerna varierar, till exempel en licenskostnad för en tilläggsmodul eller en distributionstjänst som prissätts efter antal meddelanden som skickas.[36] Hur stora kostnaderna är varierar. Skatteverket reglerar inte affärsmodellen mellan avsändare och eventuell förmedlare.

För enskilda och företag är det kostnadsfritt att ta emot myndighetspost genom Mina meddelanden. För att kunna ta emot myndighetspost digitalt behöver dock enskilda och företag ha tillgång till dator, mobiltelefon eller surfplatta med internetuppkoppling. Indirekt finns det således kostnader för enskilda och företag för att införskaffa nödvändig teknisk utrustning och för internetabonnemang.

5.2 Digital myndighetspost i Danmark, Finland och Norge

Även våra närmaste grannländer Danmark, Finland och Norge har infört strukturer för elektronisk myndighetspost. Varje land har sin egen lösning som kortfattat redovisas nedan.

[35] Se bl.a. regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende anslag 2:6 Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse inom utgiftsområde 22 Kommunikationer, Näringsdepartementet, Regeringsbeslut, 2015-04-30, dnr N2015/3779/EF.
[36] Mina meddelanden 2015-12-14, *Att ansluta till Mina meddelanden – Översikt*, s. 18.

5.2.1 Danmark – obligatorisk för medborgare och företag

I Danmark[37] är det sedan 2013 obligatoriskt för företag att ha en digital brevlåda dit den offentliga sektorn kan – men inte måste– skicka post digitalt. Den digitala posten är reglerad i lag[38] och i samband med att obligatoriet infördes slogs även fast att digitala meddelanden som skickats digitalt har samma rättsverkan som meddelanden och dokument skickade via traditionell papperspost.[39]

Sedan november 2014 är det även obligatoriskt för medborgare att ta emot post digitalt från den offentliga sektorn. Dock kan medborgare efter prövning hos kommunen, undantas från obligatoriet. Normalt ges undantaget under två år.[40]

Den danska lösningen innebär att varje person som är 15 år och äldre får en digital brevlåda. Nya meddelanden i brevlådan aviseras genom e-post eller sms till en adress som uppges av mottagaren. För att läsa sin digitala post kan mottagaren antingen logga in på en medborgarportal (borger.dk) eller via en brevlådelösning (e-Boks). Mottagaren väljer själv vilken lösning hen föredrar. Innehållet och funktionerna är desamma i båda lösningarna. I Danmark är det samma leverantör, e-Boks, som vunnit upphandlingarna 2010 och 2014.

När obligatoriet infördes hade redan 65,9 procent av danskarna anmält sig för att ta emot digital post. De genom obligatoriet tillkommande användarna motsvarade 24 procent av befolkningen.[41] Siffrorna har i stort sett varit oförändrade sedan obligatoriet infördes. I januari 2017 hade, av de 4,8 miljoner danska medborgare över 15 år som omfattas av Lov om Offentlig Digital Post, 4,3 miljoner danskar registrerat en brevlåda, vilket motsvarar 89,9 procent av befolkningen. Knappt en halv miljon medborgare (eller 9,9 procent) har fått undantag från obligatorisk digital post. Därutöver tillkommer registrerade utlänningar och medborgare utan folkbokförd adress i Danmark, som inte omfattas av lagen om offentlig Digital Post.[42]

---

[37] Då inte annat anges kommer uppgifterna från utredningens studiebesök till Digitaliseringsstyrelsen den 6 december 2016.
[38] https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=181901
[39] Dansk lag, Lov om Offentlig Digital Post (lov nr 528 af 11 juni 2012).
[40] Bekendtgörelse om fritagelse af fysiske personer fra tilslutning till Offentlig Digital Post m.v. december 2013.
[41] SOU 2015:91, *Digitaliseringens transformerande kraft*, s. 161.
[42] http://www.digst.dk/It-loesninger/Digital-Post/Digital-Post-statistik. Hämtat den 26 januari 2017.

Inför övergången till obligatorisk digital post tog Digitaliseringsstyrelsen[43] fram informationsmaterial och koordinerade arbetet och kommunerna gjorde stora insatser på borgerservicecentre och bibliotek. Det genomfördes även en stor informationskampanj och omfattande samarbete med organisationer för äldre.

Vid en kundundersökning sex månader efter införandet av digital post uppgav 76 procent av mottagarna att de var nöjda eller mycket nöjda med att få digital post.[44] Motsvarande siffra för 2016 var 81 procent.

Danska myndigheter har inte någon lagreglerad skyldighet att ansluta sig till systemet men sedan obligatoriet för medborgare infördes har myndigheternas digitala meddelanden till enskilda och företag ökat kraftigt. År 2014 skickade de danska myndigheterna totalt 47,9 miljoner digitala meddelanden. Motsvarande siffra för 2015 var 88,9 miljoner. I november 2016 hade de danska myndigheterna skickat 105,5 miljoner digitala meddelanden. Av de som har en digital brevlåda är det 4,5 procent som inte har öppnat sin digitala post. Det är framför allt yngre personer som inte öppnar sin digitala post. De är aktiva på andra plattformar och tar inte till sig av informationen.

Det danska införandet av digital post har pågått under lång tid. Privatpersoner har sedan 2001 kunnat välja tjänsten frivilligt. Inledningsvis användes tjänsten för att skicka ut lönebesked till offentligt anställda. Eftersom majoriteten av den danska befolkningen redan var ansluten 2012, innan obligatorium infördes, har det varit enklare att göra prognoser för transformationskostnader och besparingar i växlingen från papperspost till digital post.

Övergången till digital post omfattar inte bara myndigheter. Även företag har i hög grad avskaffat pappersposten.

5.2.2 Finland – ska införa obligatorium för enskilda

I Finland kommer det under 2018 att bli obligatoriskt för medborgarna att ta emot myndighetspost digitalt. På sikt hoppas man kunna öppna den digitala brevlådan även för privat post men i nuläget är det endast post från statliga myndigheter som görs tillgänglig i den.

[43] Se avsnitt 3.3.1.
[44] SOU 2015:91, *Digitaliseringens transformerande kraft*, s. 161.

I Finland finns Medborgarkontot som är en informationssäker kanal för e-kommunikation mellan medborgare och myndigheter. Medborgarkontot är en del av portalen Suomi.fi. Medborgarkontot är en leveransadress som ersätter papperspost för medborgare som har tagit Medborgarkontot i bruk. Alla medborgare med rättshandlingsförmåga och finländsk personbeteckning som har tillgång till nätbankkoder, mobil id eller ett elektroniskt ID-kort kan skapa ett eget Medborgarkonto. Användningen av Medborgarkontot är avgiftsfritt.

Statens center för informations- och kommunikationsteknik, Valtori, ansvarar för Medborgarkontotjänsten och ser till att Medborgarkontot är säkert och överensstämmer med gällande lagstiftning. Mottagaren identifierar sig i en e-tjänst med nätbankkoder, mobil id eller elektroniskt ID-kort. Bara mottagaren har möjlighet att läsa sina meddelanden.

Mottagaren får alla meddelanden och handlingar elektroniskt från de myndigheter som använder Medborgarkontot till ett och samma ställe. Mottagaren kan spara handlingarna i sin egen dator eller förvara dem på sitt Medborgarkonto. Mottagaren kan välja att få en påminnelse från Medborgarkontot när det har kommit nya meddelanden. Handlingarna som har tagits emot på Medborgarkontot sparas på kontot i 24 månader.

Det är möjligt att skicka meddelanden från Medborgarkontot till en del myndigheter och kommuner som är anslutna till Medborgarkontot. Alla myndigheter tar dock inte emot meddelanden via Medborgarkontot.

5.2.3 Norge – statliga myndigheter ska erbjuda digital post

Sedan februari 2014 är digital kommunikation huvudregeln när det offentliga i Norge ska kommunicera med andra. Syftet med regeln är att förenkla vardagen för invånare och företag och att förenkla och förbättra förvaltningen.[45] Sedan första kvartalet 2016 är det obligatoriskt för förvaltningsmyndigheter att kunna erbjuda digital post. Kommuner har möjlighet att ansluta sig till den tekniska lösningen. De offentliga verksamheterna ska skicka digital post till in-

[45] 15 a § Forvaltningsloven (Norge).

vånare som har valt digital brevlåda och som inte har reserverat sig. Kravet på att skicka digital post till invånare gäller alla tjänster där det offentliga sänder brev till invånare. Eventuella undantag ska vara baserade på genomförda risk- och sårbarhetsutvärderingar. De offentliga verksamheterna ska samtidigt arbeta aktivt för att deras målgrupper skaffar en digital brevlåda.[46]

I Norge har Direktoratet for forvaltning og IKT, Difi, ansvar för digital post. Difi har, på uppdrag av hela den offentliga sektorn i Norge, tecknat avtal med två brevlådeföretag, e-Boks och Digipost. Difi ansvarar även för ett gemensamt register där individer kan avsäga sig viss typ av digital kommunikation. Enklare information som t.ex. servicepåminnelser kan skickas ut digitalt oavsett om mottagaren avsagt sig digital kommunikation. Valet att inte ta emot digital post görs antingen via en webbplats eller per telefon. I januari 2017[47] hade 1 517 303 norrmän en digital postlåda och 359 offentliga verksamheter skickade under 2016 4,25 miljoner digitala brev genom tjänsten. Enligt uppgifter från Difi gör det offentliga en besparing på i snitt 10 norska kronor per elektronisk försändelse, i jämförelse med att skicka papperspost.[48]

5.3 Uppfattningar om att ta emot och att skicka digital myndighetspost

I december 2016 genomförde Markör Marknad och Kommunikation AB, på uppdrag av utredningen, telefonintervjuer med 1 000 personer i åldrarna 18–84 år, samt 400 företag.[49] Syftet var att ge svar på hur enskilda och företag ser på att ta emot digital myndighetspost.

I intervjuundersökningen ställdes inga frågor om Mina meddelanden. I stället var frågorna utformade för att fånga allmänhetens och företags syn på att ta emot digital myndighetspost. När intervjuaren inledningsvis under intervjun ställde frågor om de intervjuade vill få post från myndigheter till en elektronisk brevlåda som kräver e-legitimation var 44 procent av de enskilda och 51 procent

[46] Digitaliseringsrundskrivet Nr. H-09/16, ref. 16/2913 6, Dato. 25.11.2016.
[47] 2017-01-25. Uppgifterna uppdateras varje vecka på: https://www.difi.no/rapporter-og-statistikk/nokkeltall-og-statistikk/digitalisering#4299
[48] Uppgifter som presenterades vid utredningens studiebesök 2016-12-09.
[49] Resultatet av intervjuundersökningen med enskilda och företag presenteras även i tabellform i bilaga.

av företagen positiva till det. Det innebär att en majoritet av allmänheten som ingår i intervjustudien, samt en betydande del av företagen, föredrar att ta emot papperspost.

I slutet av intervjun, efter det att de intervjuade tagit ställning till olika aspekter av distributionssätten som de kanske inte först hade tänkt på (kostnad, snabbhet, miljö, enkelhet med mera), var fler positivt inställda till digital myndighetspost än vid inledningen av intervjun.

5.3.1 Allmänheten – tekniskt mogen men avvaktande

I likhet med andra undersökningar om internetanvändningen i Sverige[50] visar undersökningen att allmänheten har en hög internetanvändning. De allra flesta som intervjuades, 89 procent, använder internet varje vecka. Endast sju procent använder aldrig internet. Bland dem som använder internet är det 76 procent som använder tjänster som kräver e-legitimation hos myndigheter.

Det betyder att 69 procent av de intervjuade i dag använder inloggande tjänster hos myndigheter. I åldersgruppen 18–39 år är motsvarande andel 87 procent, i åldersgruppen 40–64 år är det 75 procent och i åldersgruppen 65–84 år, 51 procent.

De flesta föredrar att få myndighetspost på papper

Trots den höga internetanvändningen – och vanan att använda e-legitimation för inloggade tjänster hos myndigheter – svarade 56 procent att de inte vill, eller inte vet om de vill, få myndighetspost till en elektronisk brevlåda.

Resultatet redovisat i åldersgrupper, visar på stora skillnader i synsätt – yngre personer är mer positivt inställda till att få myndighetsposten digitalt än vad äldre personer är. I åldersgruppen 18–39 år vill 58 procent få digital myndighetspost. Däremot är det inga större skillnader mellan könen. Av männen är det 45 procent som anger att de skulle vilja få digital myndighetspost medan motsvarande siffra för kvinnor är 43 procent.

[50] Internetstiftelsen i Sverige 2016, *Svenskarna och internet 2016*.

Anledningen till att de intervjuade inte vill ha myndighetsposten digitalt är att de vill att posten ska distribueras som vanligt, det vill säga som papperspost. Den näst vanligaste anledningen är att man sällan använder internet. Nio procent anger att det inte känns säkert att få myndighetsposten digitalt.

Av de intervjuade lämnar 25 procent öppna svar där det bl.a. framgår att det digitala alternativet uppfattas som osäkert. Andra menar att det känns krångligt eller jobbigt att hantera dator, koder och inloggning med ytterligare ett lösenord att hålla reda på, samt att man riskerar att missa post.

En majoritet kan tänka sig att ta emot digital myndighetspost men är emot ett obligatorium

När de intervjuade ska välja vilket utskickssätt, digitalt utskick eller pappersbrev, som bäst stämmer in på en rad påståenden anger de flesta att det digitala alternativet är snabbast, billigast, bäst för miljön och lättast att läsa där man befinner sig. På frågan om vilket utskickssätt som är enklast att använda är det ungefär lika många som svarar digital post som papperspost. Däremot anger en majoritet att det är mest trolig att man kommer att läsa pappersposten men att det också är det alternativ som i högre grad riskerar att hamna hos fel person.

När de intervjuade uppmanas att väga samman för- och nackdelar med de olika sätten att ta emot myndighetspost är det 66 procent som kan tänka sig det digitala alternativet, även om en del av dessa även vill få brev i pappersform. Gruppen är ungefär lika stor som gruppen som använder tjänster som kräver e-legitimation, dvs. 69 procent.

De yngre är mer positivt inställda till att ta emot myndighetspost digitalt. I åldersgruppen 18–39 år är det hälften som, vid en sammanvägd bedömning, vill ha digital myndighetspost. Tillsammans med dem som svarat att de vill ta emot myndighetspost såväl digitalt som på papper är det 79 procent i den yngsta åldersgruppen som vill ta emot digital myndighetspost. Motsvarande siffror för åldersgruppen 40–64 år är 66 procent och för gruppen 65–84 år 45 procent.

En majoritet svarade att de tror att den digitala myndighetsposten kommer att öka kraftigt de närmaste åren. Endast fyra procent

tror att det mesta av myndighetsposten kommer att skickas som papperspost om fem år. Drygt hälften, 54 procent, angav att de tror att i stort sett all myndighetspost kommer att skickas digitalt om fem år och 36 procent att ungefär hälften av myndighetsposten då kommer att skickas digitalt.

På frågan om de intervjuade tycker att vi i Sverige ska införa samma system som i Danmark svarade 58 procent att de är emot, 32 procent är för ett obligatorium och 10 procent svarar Vet ej.

5.3.2 Företagen är mer positiva till att ta emot elektronisk myndighetspost

Av de intervjuade företagen använder 75 procent internet dagligen och 64 procent använder internet flera gånger varje dag. En väsentligt lägre andel, 13 procent, använder internet som mest någon gång i månaden. Av intervjuundersökningen framgår vidare att 78 procent av företagen i dagsläget använder tjänster hos myndigheter som kräver e-legitimation/BankID. Trots det svarar 43 procent att de inte vill få post från myndigheter till en elektronisk brevlåda som kräver inloggning. Ungefär hälften är dock positivt inställda till digital myndighetspost. Motsvarande siffra för enskilda är 44 procent.

Anledningen till att företagen inte vill ha myndighetsposten digitalt är att de vill att den ska distribueras som vanligt, det vill säga med posten. Tolv procent i gruppen som inte vill ha digital myndighetspost menade att det inte känns säkert att få den digitalt, medan 9 procent inte litar på att tekniken fungerar.

Andra skäl till att företagen inte vill ha myndighetsposten i en elektronisk brevlåda är att de sällan använder internet.

Drygt 30 procent av företagen har lämnat öppna svar där det bland annat framgår att det digitala alternativet uppfattas som krångligare och mer tidskrävande, samt att det är lätt att missa meddelanden.

När företagen ombads att väga samman för- och nackdelar med de olika utskickssätten och hur företaget skulle vilja få posten levererad svarade 32 procent att de vill ha posten som i dag, som papperspost, medan 44 procent svarade digitalt, 23 procent vill ha posten på båda sätt och en procent svarade att de inte vet. Resultatet är jämförbart med det för enskilda som, om man slår ihop dem som svarat digitalt och på båda sätt, är 66 procent. Motsvarande andel för företag är 67 procent.

Även företagen tror att den digitala myndighetsposten kommer att öka markant de närmaste åren. Endast tre procent av de företag som ingår i intervjustudien tror att det mesta av myndighetsposten om fem år kommer att skickas som papperspost. Av företagen svarade 69 procent att de tror att i stort sett all myndighetspost kommer att skickas digitalt om fem år och 22 procent tror att ungefär hälften av myndighetsposten kommer att skickas digitalt.

På frågan om företagets inställning till att införa samma system som i Danmark svarade 44 procent att de är emot införandet av ett liknande system. Lika stor andel är för ett sådant system. De företag som ingår i studien har en mer positiv inställning än privatpersoner, där sex av tio är emot införandet av ett obligatorium.

5.3.3 Skatteverket och SKL om varför det är så få myndigheter som skickar elektronisk myndighetspost

Enligt Skatteverket kan en av anledningarna till att det är få myndigheter som skickar elektronisk myndighetspost vara att myndigheterna inte tydligt uppfattar att de i dag har uppdraget att ansluta som avsändare i Mina meddelanden.[51] I årsredovisningen för 2015 säger Skatteverket att det bland myndigheterna finns en relativt stor grupp som bedömer att deras verksamhet inte är lämplig att ansluta. Skälen som anges är bland andra att vissa myndigheter inte har någon direktkontakt med enskilda, eller att person- eller organisationsnummer inte används för att identifiera den enskilde som ärendet berör. Av Skatteverkets årsredovisning för 2016 framgår att myndigheterna som ingår i uppföljningen har uppmanats att bedöma om de kommer att nå regeringens mål till 2017. Av dessa myndigheter bedömde 28 procent att de kommer att nå målet. Motsvarande andel 2015 var 55,7 procent. Av de myndigheter som 2016 bedömde att de inte kommer att nå regeringens mål 2017 planerar 66 procent att ansluta efter 2017.[52]

Förklaringarna till att myndigheterna inte prioriterade anslutning var deras ekonomiska läge, för små volymer att skicka, viktigt arbete

[51] Skatteverket, 2016-02-29, dnr 131 340553-15/113, Rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden (N2015-3779-EF) och att verka för företags anslutningar, s. 32.
[52] Skatteverkets årsredovisning för 2016.

med nödvändiga förändringar, oro för begränsningar såsom förbud mot id-växling och att man inte kartlagt behovet.

De tekniska begränsningar som myndigheterna redovisade var att tjänsten saknar funktionalitet för kommunikation myndighet till myndighet, att brevlådorna inte passar stora företag, att det saknas dubbelriktad kommunikation och att Mina meddelanden inte kan hantera filer som är större än 2MB.

Enligt Skatteverket är en annan, mer outtalad, orsak till försiktigheten bland de statliga myndigheterna, som faktiskt sänder förhållandevis mycket post till enskilda, att man visserligen ser både samhällsnytta och intern besparing i det långa perspektivet men, att man inte vill vara bland de första att ansluta eftersom de stora effekterna kommer först när fler mottagare är anslutna.[53]

Ett annat skäl till att myndigheter inte anslutit sig som avsändare har, enligt Skatteverket, varit att det saknats en långsiktig finansiering av Mina meddelanden. Finansieringen av utveckling och drift av Mina meddelanden har vilat på frivillig samverkan – överenskommelser – mellan ett antal myndigheter.[54] Dessa överenskommelser har varit ettåriga och antalet myndigheter (och SKL) har varierat mellan åren.

Sveriges kommuner och landsting, SKL

Under rubriken ”*SKL tycker*” på organisationens webbplats framgår SKL:s ståndpunkter för säker digital kommunikation och Mina meddelanden. SKL tycker att Mina meddelanden är ett bra första steg för en övergång till ökad digital kommunikation, men att tjänstens nuvarande funktionalitet inte helt motsvarar kommuners, landstings och regioners behov. Liksom regeringen m.fl. anser SKL att för att Mina meddelanden ska skapa stor nytta behöver användandet och anslutningen av medborgare och företagare öka väsentligt.

Enligt SKL gör kombinationen av den ”begränsade funktionaliteten” hos Mina meddelanden och ”blygsam marknadsföring av tjänsten” att anslutningen från privatpersoner, företag och offent-

[53] Skatteverkets årsredovisning för 2015.
[54] Skatteverket, 2016-02-29, dnr 131 340553-15/113, rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden (N2015-3779-EF) och att verka för företags anslutningar.

liga aktörer fortfarande är alldeles för låg. SKL anser dock att Mina meddelanden kan ge stor kostnadsbesparing vid stora utskriftsflöden. SKL pekar också på att organisationen under de senaste fyra åren till regeringen har pekat på de brister som kommuner, landsting och regioner förknippar med Mina meddelanden.

SKL menar vidare att det saknas en långsiktig utvecklingsplan som tar utgångspunkt i kommuners, landstings och regioners samlade behov. I nuvarande utformning motsvarar tjänsten inte de behov som finns av säker digital kommunikation mellan kommuner, landsting, regioner och statliga myndigheter.[55]

5.3.4 De redan ansluta myndigheterna – ser potentialen men efterlyser tydligare styrning

Målbild – vad är och vad ska Mina meddelanden vara?

Utredningen har genomfört telefonintervjuer med och ställt skriftliga frågor till med medarbetare på de 17 myndigheter som använder Mina meddelanden (it-chefer, it-arkitekter, it-samordnare, verksamhetsutvecklare, med flera). Intervjuerna visar att det finns olika föreställningar om vad Mina meddelanden är och bör vara. Flera av de intervjuade pekar på värdet av en relativt enkel, smal tjänst som ersätter papperspost: Fönsterkuvert i den digitala världen, där enskilda och företag kan få och lagra information från myndigheter i ett digitalt arkiv. Visserligen kommer utskick både på papper och digitalt att minska i takt med att myndigheterna utvecklar e-tjänster – men även i framtiden kommer det att finnas behov, inte minst av notifieringar och automatiska påminnelser som kan och bör gå genom Mina meddelanden.

Men många är kritiska och vill ha något annat, en annan typ av tjänst. Ett argument är *kommunikationsaspekten*, att myndigheten vill knyta ”kunden” till sig. Ett annat att myndigheten arbetar mot *e-tjänster* och att Mina meddelanden visserligen är ett sätt att sluta skicka papperspost men att det endast är en övergångslösning, en semidigital tjänst, i väntan på fler e-tjänster. Ytterligare ett argument är att Mina meddelanden inte behövs eftersom det finns *privata alternativ*.

[55] www.skl.se, 2017-01-04.

Oavsett vilken inställning man har till tjänsten Mina meddelande så tycks det finnas ett stor efterfrågan på att regeringen ska lämna tydliga besked om vad som gäller, vad man vill och vad som är nästa steg för Mina meddelanden. Till exempel att personnummer är framtidens ”adresslapp”. Framför allt finns det önskemål om att regeringen aviserar hur den ser på den digitala kommunikationen framöver. Helheten, det digitala mötet och vart Sverige är på väg med sina e-tjänster.

Ställ krav på myndigheterna

Intervjuerna med företrädare för de myndigheter som är anslutna till Mina meddelanden visar att de allra flesta efterlyser en tydligare styrning från regeringen om ökad anslutning till Mina meddelanden. Nästan alla intervjuade tar upp den myndighetsinterna konkurrensen om medel och resurser och betonar vikten av att ha ledningens stöd i arbetet med att ansluta och använda Mina medelanden. Flera intervjupersoner vittnar om att tjänsten har blivit ifrågasatt internt och att det finns en fara för att en myndighet ”lutar sig tillbaka” bara för att den är ansluten.

De intervjuade beskriver det som problematiskt att tjänsten fortfarande är frivillig och uttrycker en tydlig önskan om att regeringen ska vara mer offensiv mot framför allt de statliga myndigheterna. Få anser att styrningen ska riktas mot enskilda och företag. Överlag anser de intervjuade det behövs något form av tvång för de statliga myndigheterna att ansluta och använda Mina meddelanden. Regeringen bör vara tydligare i sin styrning och mer specifik. Till exempel besluta att ”om ett år det ska vara klart”, då ska all myndighetspost skickas digitalt eller att alla ska ha en digital brevlåda.

En synpunkt är att om en myndighet har medborgarkontakt ska det vara ett *krav* för myndigheten att vara ansluten och använda Mina meddelanden. Mina meddelanden beskrivs av vissa som en infrastruktur och att det bör vara en *rättighet* för alla enskilda att ha tillgång till en säker digital brevlåda. En tydligare styrning på detta område anses kunna få flera positiva konsekvenser:

- *Fler enskilda och företag* kommer att ansluta som mottagare av digital myndighetspost.
- *Fler kommuner och landsting* kommer att följa efter. Om fler myndigheter har fler flöden kommer fler medborgare och företag att ansluta, vilket skapar ett tryck på de kommuner och verksamheter som inte är ansluta att bli det.
- *Fler eller bättre tjänster hos externa leverantörer*. En tydligare styrsignal från regeringen om Mina meddelanden skulle även bli styrande för leverantörer att ha Mina meddelanden som en standardfunktion i sitt tjänsteutbud.

Sammanfattningsvis framstår behovet av att regeringen styr de statliga myndigheterna tydligare i denna fråga som en förutsättning för att uppnå en kritisk massa av användare – såväl avsändare som mottagare av digital myndighetspost. Utan ett ”påbud” från regeringen riktat till de statliga myndigheterna kommer det att ta lång tid innan den digitala myndighetsposten blir etablerad. Flera intervjupersoner efterlyser extern ”draghjälp” (utredningens betänkande, regeringsbeslut eller liknande) i det interna arbetet med att öka användningen av Mina meddelanden.

Noterbart är att representanterna på de myndigheter som skickar digital myndighetspost framför allt anser att trycket bör riktas mot myndigheterna – inte att det ska vara obligatoriskt för enskilda och företag. Endast någon enstaka intervjuperson anser att regeringens styrning ska vara inriktad på att öka antalet mottagare av digital myndighetspost.

Fler centrala lösningar?

En fråga som kommer upp i intervjuerna är utrymmet för koordinering och samordning.

Hos flera myndigheter, som i dag har avtal med en extern *förmedlare*, har frågan väckts om man bör förlänga avtalet med förmedlaren eller inte. I vissa fall beskrivs marginalkostnaden för att haka på nya typer av utskick som försvinnande låg och när den digitala posten kommer upp i volym kommer det att leda till rejäla besparingar – inte bara för myndigheten utan även för leverantören. En intervju-

person beskriver det som att det i princip kommer att vara ren förtjänst för leverantören. Detta eftersom de anpassningar som behöver göras är få och att det är gratis att koppla upp sig mot FaR. Frågan är om det bästa är att alla myndigheter, var och en för sig, ska förhandla eller om det borde finnas en större och smartare lösning. Myndigheten i fråga säger sig ha både teknik och personal för att kunna bygga och hantera en sådan lösning, men det är inget som planeras. En annan myndighet konstaterar att deras avtal med förmedlaren gäller bilagor och att myndigheten skulle kunna skicka servicemeddelanden *utan* att behöva gå via förmedlaren. (Detta eftersom informationen ligger i meddelandet och inte i en egen fil.) Det skulle vara billigare men det är inte något myndigheten prioriterar.

En närliggande fråga är om inte den offentliga sektorn ska ha en eller några få meddelande*växel/lar* som förvaltas av en eller få central(a) myndighet(er) i stället för att alla myndigheter ska behöva utveckla sin egen. I dag finns det flera myndigheter som är så pass små att det inte kan anses vara ekonomiskt motiverat att de ska behöva utveckla sin egen meddelandeväxel. Här skulle större myndigheter kunna ta ett ansvar genom att antingen erbjuda sin meddelandeväxel som en tjänst till mindre myndigheter eller att sprida kunskap om hur man bygger en sådan växel. Under 2016 har bland annat Rikspolisstyrelsen och Kronofogdemyndigheten haft möten med Arbetsförmedlingen som erbjudit att, på teknisk nivå, gå igenom hur man kodat sin lösning och därigenom möjliggöra för de anslutande myndigheterna att återanvända Arbetsförmedlingens kod i sitt utvecklingsarbete.

Behovsanalys

En synpunkt som framkommer i intervjuerna med företrädare för de anslutna myndigheterna är att Mina meddelanden inte har något egenvärde. För enskilda och företag är det inte intressant vilket system som posten kommer ifrån. En effektiv förvaltning och ett bra kundmöte är det som ska eftersträvas och tjänsten är bara intressant om den är tillräckligt bra. För att kunna åstadkomma detta behövs kundperspektiv och behovsanalys – hur ser behoven ut, har de förändrats, hur många ärenden är ren information och när behöver man kommunicera?

Myndigheternas arbete ska följa statsmakternas prioritering. Behovsanalyser gör det lättare att hitta fokusområden där behoven är stora och där olika aktörer, såväl statliga som kommunala, kan kraftsamla kring en gemensam målgrupp.

Det beskrivs som problematiskt att en enskild person eller ett företag som skaffat en digital brevlåda bara får en del av sin post digitalt. Det är ologiskt att få olika produkter på olika sätt, särskilt om man får det från en och samma myndighet. För mottagarna riskerar det att leda till förvirring och irritation. Om en målgrupp förväntar sig att få post digitalt måste myndigheterna också leverera. En behovsanalys och identifiering av målgrupper kan i det sammanhanget vara ett sätt att få prioritet och fart på arbetet, såväl internt inom en myndighet som externt i förhållande till andra myndigheter och aktörer.

Kommunikationsinsatser på bred front

Många myndigheter lyfter problemet med att Mina meddelanden är en okänd tjänst som inte har kommunicerats ut till potentiella avsändare och mottagare. Den offentliga sektorn har satsat skattemedel för att bygga tjänsten – men var är informationsinsatserna? Utan breda, centralt samordnade informationsinsatser framställs Mina meddelanden som ”pengar i sjön”.

Svårt att räkna på kostnaderna

Utan en högre anslutningsgrad kan det i dag – för den enskilda myndigheten – vara en ekonomiskt dålig affär att ansluta till Mina meddelanden. Detta eftersom myndigheterna i bland behöver ha parallella system som fortsätter att skicka myndighetspost på papper. Vidare kan en och samma myndighet kan ha förberett vissa utskick till Mina meddelanden men inte andra. Myndigheter som arbetat hårt för att samkuvertera kan, så länge inte allt är anpassat till Mina meddelanden, fortfarande behöva skicka papperspost för en del av utskicket och därigenom gå miste om de ekonomiska fördelarna eftersom man fortfarande står med portokostnaden.

Det är många faktorer som påverkar kostnaderna för att ansluta till och använda Mina meddelanden. Utgångsläget varierade mellan

myndigheterna som redan anslutit sig till tjänsten – såväl i fråga om teknik- och systemförutsättningar som resurser och ledningsstöd. Av de myndigheter som anslutit sig och som skickar digital myndighetspost har man också valt olika lösningar, köpa tjänster eller bygga egna system – eller en kombination av båda. Vidare har myndigheterna anslutit olika typer av ärenden, enstaka ärenden från handläggare till enskild mottagare eller massutskick, och spännvidden i hur många meddelanden som myndigheten de facto skickar genom tjänsten skiljer sig dramatiskt åt. Skillnaderna påverkar förstås hur mycket det skulle kosta för den enskilda myndigheten att öka antalet flöden eller meddelanden som kan skickas genom tjänsten. Kostnaderna för att ansluta och använda Mina meddelanden behöver även ställas mot *nyttorna*.

Myndigheterna har ofta svårt att särskilja kostnaderna kopplade till Mina meddelanden. En synpunkt som framförs är att flera myndigheter arbetar för att få bort eller i alla fall kraftigt minska pappersposten och varje system som har någon utskrifts-, sms- eller e-post funktion behöver därför anpassas. Arbetet kopplat till Mina meddelanden är därför en mindre del – och kostnad – av detta större arbete. När myndigheterna, bland annat genom att utveckla e-tjänster, har ”betat bort” onödiga brev blir även kostnaderna för Mina meddelanden lägre.

6 Mina meddelanden – bedömningar och förslag

6.1 Regeringen och myndigheterna behöver gå före

Utredningen bedömer:

- *att* inom ett par år måste i princip all myndighetspost vara digital,
- *att* de statliga myndigheterna ska gå före och ansluta till och använda Mina meddelanden,
- *att* de statliga myndigheterna behöver bli bättre på att informera om hur det digitala leveranssättet fungerar, till exempel när det gäller säkerhet, integritet och tillgänglighet men också att enskilda och företag, genom att skaffa en digital brevlåda, bidrar till att de offentliga resurserna kan användas till mer värdeskapande verksamhet,
- *att* det är rimligt att anta att de personer som i dag redan använder inloggade tjänster hos myndigheter – 69 procent – är en grupp som på eget initiativ kommer att ansluta till Mina meddelanden, om utbudet av tjänster ökar.
- *att* åtgärder för att stimulera kommunernas anslutning till Mina meddelanden bör vara en del av en, för staten och kommunerna, gemensam handlingsplan för den nationella digitala infrastrukturen.

Både Skatteverket och Digitaliseringskommissionen har lämnat förslag och rekommendationer till regeringen om åtgärder för att öka användningen av Mina meddelanden. Enligt direktiven ska utredningen, bl.a. med beaktande av Skatteverkets och Digitaliser-

ingskommissionens förslag, analysera och lämna förslag på hur en övergång till digital myndighetspost till mottagare kan genomföras i praktiken.

Digitaliseringskommissionens förslag var att regeringen under en treårsperiod bör fasa ut traditionell posthantering från de statliga myndigheterna och ge samtliga individer och företag tillgång till en digital postlåda. Den traditionella posthanteringen skulle dock kunna behållas genom ett aktivt val från individen eller företaget.[1] Förslaget avsåg digital post i stället för fysisk post – inte uttryckligen Mina meddelanden.

Skatteverket rekommenderade i februari 2016 regeringen att det från och med den 1 januari 2018 skulle vara obligatoriskt[2] för aktiebolag att ansluta som avsändare i Mina meddelanden.[3] Skatteverket menar att aktiebolag har tillräcklig digital förmåga och att gruppen totalt sett får mycket post från myndigheterna. Enligt Skatteverket är det, i kombination med bättre funktionalitet och fler anslutna myndigheter, den åtgärd som mest effektivt och mest kraftfullt kan åstadkomma en tydlig förändring från få användare till många användare, och på så sätt öka nyttan för alla parter.

Som framgått tidigare är det hittills få – både avsändande statliga och kommunala myndigheter som har valt att använda Mina meddelanden. Vid utgången av 2016 var 31 statliga myndigheter och kommuner *anslutna* till Mina meddelanden. Enligt utredningen är det viktigt att understryka att det innebär att myndigheterna uppfyller villkoren för att kunna sända och har *slutit avtal* med Skatteverket som avsändare. Det betyder inte att myndigheten faktiskt *skickar* försändelser i Mina meddelanden. Av de anslutna myndigheterna var det vid samma tillfälle endast elva statliga myndigheter och sex kommuner som *skickade* elektroniska försändelser i Mina meddelanden. Det innebär att andelen statliga och kommunala myndigheter som skickar elektroniska försändelser i infrastrukturen, av det totala antalet möjliga, är 3,2 procent. Det sammanlagda antalet möjliga avsändande statliga och kommunala myndigheter är minst 532 eftersom det i den statliga redovisningsorganisationen

[1] SOU 2015:91, s. 154 ff.
[2] Med möjlighet att få dispens.
[3] Skatteverket, 2016-02-29, dnr. 131 340553-15/113, Rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden (N2015-3779-EF) och att verka för företags anslutningar.

finns 222 myndigheter[4] och landet är indelat i 290 primärkommuner och 20 landsting.

Beträffande de statliga myndigheterna bedömer utredningen att regeringens styrning hittills har varit och fortfarande är otillräcklig i relation till regeringens ambition och mål för Mina meddelanden. Utredningen befarar vidare att många myndigheter inte har uppfattat att de omfattas av regeringens ambition och mål för Mina meddelanden. Utredningen befarar även, givet den gängse styrningen av myndigheterna och deras verksamheter, att de statliga myndigheterna kanske inte alltid sätter medborgare och företag i fokus för sin digitala utveckling utan snarare ser till effektiteten i myndighetens egen verksamhet.

När det gäller de kommunala myndigheterna och deras anslutning som avsändare i Mina meddelanden har regeringen, förutom i utredningens tilläggsdirektiv, inte uttalat någon ambition eller förhoppning utan endast skapat en *möjlighet* för dessa att ansluta som avsändare. SKL anser dessutom att det är upp till varje kommun, landsting och region att göra en egen bedömning av huruvida Mina meddelanden kan skapa en bättre service och bidra med effektiviseringar i den egna verksamheten.

På annan plats i detta betänkande föreslår utredningen att det, inom ramen för avsiktsförklaringen om digital förnyelse av Sverige, bör utvecklas en gemensam målbild och handlingsplan för den nationella digitala infrastrukturen. Mina meddelanden hör till infrastrukturen och det är lämpligt att åtgärder för att stimulera kommunernas och landstingens anslutning ingår i en sådan handlingsplan.

Vart är vi på väg?

Utredningens samlade bedömning är att det behövs en tydligare styrning för att öka anslutningen till Mina meddelanden. Enligt utredningens bedömning behöver regeringen klargöra, inte bara vad man vill med tjänsten Mina meddelanden utan också hur regeringen ser på

[4] www.esv.se 2017-01-01, Förteckningen över myndigheter i den statliga redovisningsorganisationen innehåller uppgifter om myndighetsidentitet, organisationsnummer, departementstillhörighet, årsredovisningsskyldighet och om tillstånd att rekvirera ingående mervärdeskatt från skattemyndighet. Förteckningen uppdateras löpande under varje verksamhetsår och beskriver läget och strukturförändringarna inom den statliga redovisningsorganisationen.

helheten – det digitala mötet och myndigheternas e-tjänster. Utredningen delar således den syn som framkommer i intervjuerna med företrädare för de myndigheter som redan anslutit sig till tjänsten.

Enligt regeringen *ska* anslutningen till Mina meddelanden öka. Regeringens målsättning är att myndigheter, kommuner och landsting tillsammans ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. I linje med detta måste, enligt utredningen, inom ett par år i princip *all* myndighetspost vara digital. För att åstadkomma detta föreslår utredningen att regeringen ska besluta om ett datum för när förvaltningen ska vara digital.

Men det räcker inte med ett förvaltningsperspektiv på frågan om digital post. Behovet att kunna skicka säker digital post gäller även företag och andra organisationer. Det långsiktiga målet är därför en *nationell* infrastruktur för säker e-post.

Frivillighet bättre än tvång

Eftersom utredningen ska redovisa hur en övergång för privatpersoner och företag till digital myndighetspost kan genomföras i praktiken har utredningen övervägt olika åtgärder för att öka anslutningen av både avsändare och mottagare till Mina meddelanden.

Utredningen ser såväl principiella som praktiska argument för att utgå från att det ska vara en *rättighet* för enskilda och företag att få myndighetsposten elektroniskt. Rent principiellt anser utredningen att det är att föredra att myndigheterna ska gå före och erbjuda en tjänst som allmänheten och företagen ser värdet av. Norge införde 2016 ett obligatorium för statliga myndigheter att kunna erbjuda digital post.

Ett alternativ till den rättighetsreglering som utredningen föreslår är att, som i Danmark, göra det obligatoriskt för enskilda och företag att ha en digital brevlåda. Huvudargumentet för detta alternativ är att det innebär en snabb och i princip heltäckande anslutning till Mina meddelanden. Ett argument mot att införa ett obligatorium för enskilda och företag är att det inte finns en färdig lösning för dem som saknar personnummer och därmed även e-legitimation.

Ett annat argument är resultatet av den intervjuundersökning som utredningen låtit göra. Den visar att 58 procent av de enskilda och 44 procent av företagen uttryckligen är emot ett liknande system som man har i Danmark. Av undersökningen framgår även att trots

den höga internetanvändningen – och vanan att använda e-legitimation för inloggade tjänster hos myndigheter – svarar 56 procent av de enskilda att de inte vill, eller inte vet om de vill, få myndighetspost till en elektronisk brevlåda. Visserligen är företagen mer positiva till digital myndighetspost än vad enskilda är men utredningens slutsats är ändå att det är att föredra att rikta tvånget till utbudssidan, dvs. till myndigheterna. Detta leder sannolikt till en något långsammare men jämnare förändringstakt, jämfört med en modell med tvång för enskilda och företag. En fördel med utredningens förslag är att det ger såväl enskilda som företag och postmarknadens aktörer rimligare förutsättningar att anpassa sig.

En slutsats av de intervjuer som utredningen gjort med företrädare för myndigheter som är anslutna till tjänsten, är att det behövs någon form av tvång för att anslutningen ska öka men att tvånget ska riktas mot myndigheterna – inte de enskilda eller företagen.

Utredningens bedömning är att ett obligatorium för enskilda och företag inte är ett alternativ så länge som flertalet relevanta myndigheter inte är anslutna. Den uppfattning som en del myndigheter ger uttryck för, att det inte är någon mening med att ansluta sig som avsändare och sända post för att det finns för få mottagare, bygger på ett inifrånperspektiv och utgår inte från medborgarens eller brukarens behov. Den enskilde kan inte gärna efterfråga tjänster som man inte vet att man kan få – eller som i vissa fall i dagsläget inte heller finns. Myndigheterna, däremot, kan mycket väl investera i tjänster som de har goda skäl att tro blir efterfrågade när enskilda och företag ser tjänsterna som tillräckligt intressanta.

Utredningen gör bedömningen att det är rimligt att utgå ifrån att de personer som i dag redan använder inloggade tjänster hos myndigheter – 69 procent – är en grupp som på eget initiativ kommer att ansluta till Mina meddelanden om utbudet av tjänster ökar.

Den intervjuundersökning som utredningen låtit genomföra om enskildas och företags inställning till digital myndighetspost visar att det digitala postalternativet uppfattas vara bäst för miljön, billigast för den offentliga sektorn, snabbast och lättast att läsa medan pappersposten uppfattas vara enklast att använda, kunna hamna hos fel person men också mest troligt att mottagaren kommer att läsa. Efter det att enskilda och företag tagit ställning till olika aspekter av distributionssätten som de kanske inte först hade tänkt på (kostnad, snabbhet, miljö, enkelhet med mera), är fler positivt inställda till digital

myndighetspost. Av de som svarat säger 66 procent att de kan tänka sig det digitala alternativet även om en del av dessa vill få brev både digitalt och i pappersform.

Skatteverket har genomfört undersökningar av hur företagen ser på möjligheten att få digital post från myndigheterna. Undersökningarna, som genomfördes 2015, visar att möjligheten att få digital post från myndigheterna var okänd bland företagarna. De företag som använde tjänsten fick reda på att den finns genom verksamt.se och i samband med att de lämnade in inkomstdeklarationen digitalt. Samtidigt är bedömningen att potentialen är stor och att det finns ett intresse bland företagarna att anamma möjligheten när de får kännedom om den.[5]

Utredningen menar att myndigheterna måste bli bättre på att informera om hur Mina meddelanden fungerar, till exempel med avseende på säkerhet, integritet och tillgänglighet. Dessutom att genom att skaffa en digital brevlåda bidrar myndigheter, enskilda och företag till att de offentliga resurserna kan användas till mer värdeskapande verksamhet.

6.1.1 Insatser som stärker motivet för att ansluta

Utredningen föreslår:

- *att* Valmyndigheten ges i uppdrag att utreda hur röstkort kan distribueras via Mina meddelanden.
- *att* offentliga arbetsgivare ska erbjuda sin personal att kunna få lönebesked via Mina meddelanden.
- *att* Statens servicecenter ges i uppdrag att säkerställa att lönebesked kan distribueras via Mina meddelanden.

Utredningen menar att det finns utrymme för vissa punktinsatser som kan öka intresset från enskilda att ansluta sig till Mina meddelanden och tillföra en betydande nytta samt göra valadministrationen säkrare och billigare.

[5] Skatteverket 2016-02-29, dnr. 131 340553-15/113, Rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden (N2015-3779-EF) och att verka för företags anslutningar.

Röstkort

Ett exempel på en sådan insats är att pröva hur en elektronisk distribution av röstkort skulle kunna utföras. Valmyndigheten rapporterar att vid upphandlingarna inför valen 2010, 2011 och 2014 var det endast ett tryckeri, beläget i Tyskland, som hade kapacitet att trycka röstkorten i nuvarande utformning och inom uppsatta tidsramar. Inga andra anbud kom in i samband med upphandlingarna inför 2014.

Bortsett från negativa effekter av bristande konkurrens har, enligt myndigheten, det uppstått problem med förseningar på grund av de långa transporterna. Det har även anmälts problem med maskinell sortering av röstkortsförsändelserna. För att öka kvalitet och hastighet vid sortering skulle utformningen av röstkorten behöva ändras. Förändrad utformning av röstkorten, bedömer myndigheten, kan leda till att visst annat valmaterial behöver ses över vad gäller storlek och utformning. Valmyndigheten förordar att det övervägs om det finns andra metoder att informera väljare om hur och när de kan använda sin rösträtt i förestående val än via röstkort i dagens tappning. Myndigheten rekommenderar att röstkortets funktion, innehåll och användningsområde ses över.[6]

Röstkorten har tre funktioner. De fyller funktionen som allmän information till den röstberättigade, de utgör adresskort som gör att valsedelsförsändelse från förtidsröstning når det valdistrikt där rösten ska räknas och de ger väljaren information var man ska rösta på valdagen.

En viktig funktion i valorganisation är att tillhanda röstkort till personer som uppger sig ha tappat bort dem. Röstkorten distribueras av upphandlad förmedlare. Det innebär ingen större förändring av distributionen att ställa krav på att förmedlaren tillhandahåller en växeltjänst som möjliggör alernativ förmedling via e-post. Ett stort antal röstkort returneras till Valmyndigheten vid varje val på grund av att väljaren bytt adress eller inte finns på den adress där man är folkbokförd.

En elektronisk distribution skulle vara säkrare och kunna spara stora belopp både i form av portokostnad och i form av minskat arbete med att framställa nya röstkort. Valmyndigheten bör därför få i uppdrag att utreda hur en elektronisk distribution av röstkort skulle kunna utformas med stöd av Mina meddelanden.

[6] Valmyndigheten RAPPORT 2015:1 Erfarenheter från valen 2014–2015.

Lönebesked från offentliga arbetsgivare

Arbetsgivare har i stor utsträckning gått över till att inte distribuera lönebesked i pappersform. De anställda förväntas i stället hämta informationen från företagets intranät eller lönesystem. Det innebär att anställda som är tjänstlediga eller har slutat inte kommer åt sina löneuppgifter. En del företag har valt att distribuera lönebesked via säker e-post med stöd av tjänsten som tillhandahålls av brevlådeoperatörer. De offentliga arbetsgivarna bör överväga att erbjuda sina anställda motsvarande tjänst. Statens servicecenter bör se till att det, inom ramen för de tjänster man erbjuder, går att sända lönebesked via Mina meddelanden.

6.1.2 Mina meddelanden behöver en egen författning

Utredningen föreslår:

– *att* en ny förordning införs som samlar det regelverk som behövs för infrastrukturen Mina meddelanden.

Regleringen av Mina meddelanden är otillfredsställande på flera plan. Det författningsstöd som finns för Mina meddelanden i dag utgörs av 5 § förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.[7] Där sägs egentligen bara att Skatteverket ska tillhandahålla en infrastruktur för säker elektronisk post från myndigheter till enskilda, vilka som får ansluta sig som avsändare och mottagare samt att Skatteverket får föra register över de anslutna och har personuppgiftsansvar för detta register. Skatteverket får även föreskriftsrätt för inrättande och drift av strukturen.

Enligt utredningens mening är det otillräckligt. Erfarenheter under uppbyggnaden av tjänsten pekar på ett behov av förtydliganden på flera punkter. Vissa komponenter i infrastrukturen kan behöva ett tydligare författningsstöd. Den tillkommande regleringen blir så pass omfattande att det är lämpligt att reglera detta i en egen författning. Det faktum att övriga bestämmelser i den nuvarande

[7] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters informationsutbyte.

förordningen avser informationsutbyte mellan myndigheter talar också för det.[8]

Utredningen föreslår därför en ny förordning om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser. I denna ska det bl.a. förtydligas hur långt personuppgiftsansvaret sträcker sig för avsändaren och vilka befogenheter brevlådeoperatörerna har i Mina meddelanden.

Förslagen är inte menade att ändra på några av de förutsättningar som ges inom ramen för den befintliga regleringen i 5 § förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte, eller i de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Avsikten är i stället att tydliggöra det som inte regleras i paragrafen i dag, genom att utöka den till en egen förordning och lägga till de regler som behövs.

[8] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters informationsutbyte.

6.1.3 Inför en rätt för enskilda och företag att få myndighetspost elektroniskt

Utredningen föreslår:

- *att* en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser till enskilda och företag ska tillhandahållas av Skatteverket,
- *att* enskilda och företag, om de begärt det, har rätt att som mottagare få försändelser från statliga myndigheter elektroniskt om det inte finns särskilda skäl för undantag,
- *att* alla statliga myndigheter *ska*, som avsändare teckna avtal med Skatteverket och skicka säkra elektroniska försändelser i infrastrukturen, om inte regeringen beslutar annat,
- *att* kommunala myndigheter *får*, som avsändare, teckna avtal med Skatteverket och skicka säkra elektroniska försändelser i infrastrukturen,
- *att* som mottagare av försändelser i infrastrukturen registreras de enskilda och företag som via en brevlådeoperatör begärt att få försändelser elektroniskt,
- *att* alla statliga myndigheter på sina webbplatser ska informera enskilda och företag om rätten att få försändelser elektroniskt,
- *att* till infrastrukturen ska anslutas privata tillhandahållare av elektroniska brevlådor för säkra elektroniska försändelser till enskilda och företag som Skatteverket godkänt i enlighet med gällande villkor och tecknat avtal med,
- *att* till infrastrukturen ska Skatteverket i enlighet med gällande villkor tillhandahålla en elektronisk brevlåda för säkra elektroniska försändelser från statliga och kommunala myndigheter till enskilda och företag.

Utredningen föreslår att Mina meddelanden även fortsättningsvis ska förordningsregleras men att regeringen ska upphäva § 5 i förordningen om statliga myndigheters elektroniska informations-

utbyte[9] och besluta om en ny förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser. Utredningen föreslår att regeringen beslutar att Skatteverket, i alla fall under de närmaste åren, fortsätter att ha ansvaret för att tillhandahålla infrastrukturen. Ansvaret föreslås därefter gå över till den myndighet som i en annan del av detta betänkande föreslås få det samlade ansvaret för digitaliseringen i den offentliga sektorn.

Utredningen föreslår vidare att regeringen, i den nya förordningen, ska införa en regel som innebär att enskilda och företag, om de begärt det, har rätt att som mottagare få försändelser från statliga myndigheter elektroniskt om det inte finns särskilda skäl för undantag. Sådana särskilda skäl kan t.ex. vara att myndigheten bedömer att man inte kan ta sitt personuppgiftsansvar eller att myndighetens verksamhetskaraktär är olämplig för att använda elektronisk post i det enskilda fallet. Förslaget innebär att det skulle vara en rättighet för alla mottagare, dvs. både enskilda och företag, att få sin post från statliga myndigheter elektroniskt genom Mina meddelanden. Associationer som inte har organisationsnummer kommer för närvarande inte att kunna ansluta. Förslaget innebär att utredningen inte instämmer i Skatteverkets rekommendation om att införa ett obligatorium (med möjlighet att få dispens) för aktiebolag att ansluta som avsändare i Mina meddelanden från och med den 1 januari 2018.

För att uppnå regeringens mål för de statliga myndigheterna menar utredningen dock att en av statsmakterna uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt inte är ett tillräckligt styrmedel. Rättigheten behöver kompletteras med ett obligatorium för statliga myndigheter att ansluta som avsändare till Mina meddelanden och skicka myndighetspost digitalt. Utredningen föreslår därför att *alla statliga myndigheter* ska, som avsändare teckna avtal med Skatteverket och skicka säkra elektroniska försändelser i infrastrukturen, om inte regeringen beslutar annat. Även en sådan regel som gäller för de statliga myndigheterna bör regeringen, enligt utredningens mening, reglera i den nya förordningen.

Utredningens förslag innebär att alla statliga myndigheter omfattas av regeln och att det är regeringen, inte myndigheten själv, som ska bedöma och besluta om en myndighet ska undantas från

[9] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.

kravet att ansluta som avsändare i Mina meddelanden och skicka myndighetspost elektroniskt. Förslaget innebär samtidigt, genom formuleringen att kommunala myndigheter får teckna avtal med Skatteverket och skicka säkra elektroniska försändelser i infrastrukturen, att kommunala myndigheter även fortsättningsvis på frivillig basis *får* ansluta som avsändare till Mina meddelanden.

Som framgått tidigare är Mina meddelanden en tämligen okänd nationell digital tjänst. Förutom på webbplatser hos Skatteverket, en handfull statliga myndigheter, SKL och de privata brevlådeoperatörerna är informationen om Mina meddelanden sparsam. Det är främst Skatteverket som har uppgiften att tillhandahålla Mina meddelanden som har genomfört informationsaktiviteter bland annat som utställare på flera seminarier om utveckling av e-förvaltning för att informera statliga myndigheter och kommuner om digital post. Under hösten 2016 anordnade Skatteverket dessutom tre informationsträffar för de statliga myndigheter som omfattas av Skatteverkets uppdrag att följa anslutningen till Mina meddelanden. Vid informationsträffarna deltog även privata förmedlare och brevlådeoperatörer.

Utredningen menar att fler aktörer måste ta ansvar för att informera enskilda och företag om Mina meddelanden. Varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde.[10] Alla förvaltningsmyndigheter under regeringen har till uppgift att tillhandahålla information om myndighetens verksamhet.[11] Utredningen bedömer dock att det finns anledning att i den föreslagna förordningen, i mindre allmänna termer än såsom det uttrycks i förvaltningslagen och myndighetsförordningen, reglera att alla statliga myndigheter på sina webbplatser särskilt ska informera enskilda och företag om rätten att få försändelser elektroniskt.

Av den nuvarande regleringen framgår att tillhandahållare av elektroniska brevlådor ska anslutas till infrastrukturen. Enligt utredningens förslag till ny förordning bör denna regel förtydligas och utvecklas. Utredningen föreslår därför att lydelsen i den nya förordningen ska vara att till infrastrukturen ska *privata* tillhandahållare av elektroniska brevlådor, som Skatteverket godkänt i enlighet

[10] 4 § förvaltningslagen (1986:223).
[11] 6 § myndighetsförordningen (2007:515).

med gällande villkor och tecknat avtal med för säkra försändelser till enskilda och företag, anslutas.

Därutöver föreslår utredningen en regel som ger Skatteverket till uppgift att, i enlighet med gällande villkor, tillhandahålla en elektronisk brevlåda för säkra elektroniska förändelser från statliga och kommunala myndigheter till enskilda och företag.

6.1.4 Från myndighetsgemensam infrastruktur till nationell digital tjänst

Utredningen bedömer:

– *att* Mina meddelanden bör utvecklas till att bli en nationell digital tjänst för säker och spamfri e-post till företag och enskilda.

Mina meddelanden är i dag en digital tjänst för att förmedla myndighetspost till enskilda och företag. Tjänsten samverkar med privata brevlådeoperatörer. Privatpersoner och företag kan därmed få sin myndighetspost till en låda hos en privat brevlådeoperatör som parallellt med att distribuera myndighetspost erbjuder tjänster till företag som vill sända post till enskilda och företag.

Dessa tjänster bygger på att mottagaren av säker elektronisk post är kund hos det företag som vill sända post eller meddelanden och brevlådeoperatören kan bara leverera post till den som har en brevlåda hos brevlådeoperatören. Ett sändande företag kan därför behöva träffa avtal med flera brevlådeoperatörer för att nå ut med post till sina kunder. Mina meddelanden är därmed den enda kanal som i dag har möjlighet att förmedla säker digital post till alla privatpersoner och företag. Myndigheter har därför en särställning jämfört med privata företag vad gäller möjlighet till distribution av säker e-post. Med den i dag relativt låga anslutningsgraden av mottagare är nackdelen med detta förhållande inte så påtaglig. När anslutningsgraden blir högre kommer detta däremot att upplevas som en olämplig lösning.

Frågan togs upp av Skatteverket redan 2012 i den framställning som medförde att kommuner kunde anslutas till Mina meddelanden.

> Vid kontakter med aktörer som överväger att bli brevlådeoperatörer och med myndigheter och företag som vill ha en infrastruktur av planerat slag för att sända och motta meddelanden har en återkommande fråga varit varför förmedlingsadressregistret inte ska få användas på ett öppnare och mer behovsanpassat sätt.[12]

Ett sätt att inkludera fler avsändare skulle vara att låta alla som lever upp till de allmänna villkoren för avsändare inom Mina meddelanden få ansluta sig till tjänsten. Avsändaren måste då till att börja med genom avtal åta sig att följa dessa allmänna villkor. Det är ett ganska omfattande regelverk avsändaren åtar sig att följa för att få tillgång till FaR och möjlighet att skicka digital myndighetspost. Det kan avskräcka oseriösa aktörer. Kraven som ställs är desamma för alla, privata eller offentliga aktörer och det möjliggör en nationell digital infrastruktur för säker e-post i stället för att begränsa det till en offentlig digital infrastruktur.

Den enskilde mottagaren kan fortfarande välja från vilka avsändare hen vill ta emot post. Det gör att man kan undvika ta emot digital post från privata aktörer man inte vill ha digital post från.

FaR bör, enligt utredningens uppfattning, dock inte användas på samma sätt som när det gäller åtkomst av adressuppgifter via SPAR.[13]

Statens personadressregister, SPAR, är ett offentligt register som omfattar alla personer som är folkbokförda i Sverige, både svenska och utländska medborgare. Uppgifterna i SPAR uppdateras varje dygn med uppgifter från folkbokföringsregistret. Syftet med SPAR är att lämna ut uppgifter elektroniskt under förutsättning att mottagaren uppfyller vissa villkor. SPAR är en statlig affärsverksamhet som finansieras via försäljningsintäkter. SPAR har funnits sedan slutet av 1970-talet. Skatteverket är huvudman och personuppgiftsansvarig för SPAR sedan 1 januari 2009.

SPAR förser bland annat direktreklamföretag med adress och personregister. Registret används också för att aktualisera företags egna kundregister.

I FaR lagras endast personnummer och uppgifter om från vilka avsändare man tar emot post via Mina meddelanden och viken brevlådeoperatör som anlitas.

---

[12] Hemställan om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte, Skatteverket, dnr 131-830189-12/111.
[13] Förordningen (1998:1234) om det statliga personadressregistret (SparF).

Med ökad anslutning kommer FaR att kunna uppfattas som ett ”digitalt folkbokföringsregister”. Enligt utredningens mening finns det starka skäl att betrakta fysiska adressuppgifter enligt SPAR och digitala adressuppgifter i FaR på olika sätt.

Att sända vanlig e-post är i dag nästan gratis. Det går dessutom att sända e-post anonymt eller med vilseledande avsändare. Detta är en av orsakerna till att e-postkan användas i kriminell verksamhet i form av bedrägerier samt digitala intrång, stölder och skadegörelse. E-post är i dag en betydande säkerhetsrisk för enskilda, företag och myndigheter. Kostnaden för skydd mot digitala attacker bärs av mottagarna. Utöver detta distribueras stora mängder oönskad reklam, så kallad spam, via e-post.

Den kommersiella idén bakom brevlådeoperatörerna är just att kunna erbjuda ett spamfritt säkert alternativ att ta emot viktig post. Detta skapar värde inte bara för mottagaren utan även för avsändaren. Avsändaren kan sänka portokostnaden betydligt, men vinner också på att mottagaren kan lita på att avsändaren är seriös. Avsändaren kan inte vara anonym eller felaktigt angiven eftersom ett avtal måste upprättas med brevlådeoperatören. Till detta kommer att mottagaren själv bestämmer vad man vill ta emot i brevlådan. Tillsammans betyder det ett ökat förtroende för digital kommunikation. Det finns stora värden att vinna på att skapa en gemensam infrastruktur för säker e-post. För att Mina meddelanden ska utvecklas från att vara en myndighetsgemensam infrastruktur till att bli en nationell digital tjänst krävs att seriösa och ansvarstagande aktörer har samma åtkomst till FaR som myndigheterna har. Detta kan dock inte ske på samma sätt som SPAR. En väsentlig skillnad mellan fysisk post och e-post är de säkerhetsrisker som är förknippade med det senare. Det kan, enligt utredningens mening, aldrig bli tal om att via Mina meddelanden skapa en kanal för oönskade meddelanden. Systemets konstruktion innebär att meddelanden sänds vidare endast om mottagaren har registrerat att man vill ta emot meddelande från avsändaren.

I nuläget anser utredningen att åtgärder behöver vidtas innan Mina meddelanden kan öppnas upp för alla avsändare som lever upp till de allmänna villkoren. Utredningen avser att närmare analysera förutsättningarna för detta i det fortsatta arbetet.

6.1.5 Myndighetspost, information eller spam

Utredningen föreslår:

– *att* Skatteverket tar fram riktlinjer angående vilken typ av meddelanden som myndigheter bör skicka genom Mina meddelanden.

Mina meddelanden startades för att det skulle finnas en digital infrastruktur för säker myndighetspost. En avsikt med tjänsten är att mottagarna ska kunna känna sig säkra på att de meddelanden som skickas är av karaktären myndighetspost och inte uppfattas som spam, dvs. stora mängder oönskade meddelanden. Det skulle skada förtroendet för Mina meddelanden. Det kräver att avsändarna tar ställning till vilka typer av meddelanden som bör skickas i infrastrukturen.

Myndighetspost i dag kan grovt delas i två delar; sådant som innebär tvingande konsekvenser för den enskilde, beslut eller liknande och sådant som är ren information och inte behöver få särskilda följder för den enskilde.

För att öka användandet av Mina meddelanden har Skatteverket och de avsändande myndigheterna fokuserat på att så många flöden av meddelandetyper som möjligt ska gå via Mina meddelanden. Det kan i förlängningen leda till att avsändarna skickar mer information än vad mottagarna vill ha. Vad som uppfattas som onödig information är subjektivt för varje mottagare och det är svårt att hitta en nivå som passar alla. Det behöver ändå övervägas från varje avsändares sida vilken post som bör skickas via Mina meddelanden.

Till viss del kan mottagaren reglera vilken post hen vill ta emot genom att inte godkänna de avsändare man inte önskar få post från. Det går dock inte i nuläget att differentiera vilken post man tar emot från en viss avsändare. Om man godkänner en avsändare får man all post som skickas därifrån. Det är i stället upp till avsändaren att avgöra vilken typ av meddelanden som ska skickas i infrastrukturen och i förlängningen hur Mina meddelanden bör användas.

Skatteverket bör ta fram riktlinjer och rekommendationer för vilka meddelanden som är lämpliga eller olämpliga att skicka men det är varje avsändare som ansvarar för sina meddelanden. Utredningen anser att det bör föras återkommande diskussioner mellan

avsändarna när det gäller vad som ska skickas. Här har alla avsändare ett gemensamt intresse i att vara överens eftersom det kan skada förtroendet för och i förlängningen påverka användandet av Mina meddelanden om någon avsändare skickar meddelanden som uppfattas som oönskad.

6.2 Personuppgiftsansvar

I alla sammanhang där personuppgifter behandlas aktualiseras frågor om personuppgiftsansvar. När det gäller Mina meddelanden har det inte helt och hållet reglerats i förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte[14] hur personuppgiftsansvaret sträcker sig mellan de inblandade aktörerna. I följande avsnitt beskriver utredningen de problemställningar som har att göra med begreppet personuppgiftsansvar och hur det kan appliceras på Mina meddelanden. Utredningen föreslår därefter nya regler för personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden.

6.2.1 Dataskyddsförordningen

Den 25 maj 2018 ska den nya dataskyddsförordningen[15] som tidigare nämnts börja tillämpas i samtliga medlemsstater i EU. Att det är en EU-förordning innebär att reglerna kommer att gälla som lag direkt och på samma sätt i alla EU:s medlemsstater. Förordningen kommer att ersätta EU:s nuvarande dataskyddsdirektiv från 1995[16] och därmed också nationella regler, såsom den nu gällande svenska personuppgiftslagen (PuL), som bygger på dataskyddsdirektivet. Förordningen innehåller regler om personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden. Ett av syftena med dataskyddsreformen har varit att göra det tydligare vilket ansvar och vilka skyldigheter de som behandlar personuppgifter har.

[14] Förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[15] Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).
[16] Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Utredningen hänvisar huvudsakligen till dataskyddsförordningen men i texter som behandlar vad som tidigare har gällt och vad som gäller i skrivande stund hänvisas ibland till PuL.

Dataskyddsförordningen innehåller, precis som dataskyddsdirektivet och PuL, regler som ska skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Dataskyddsförordningen kommer, i likhet med PuL, att gälla för helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter – för verksamhet som bedrivs av såväl myndigheter som enskilda.[17] Det finns dock ett antal undantag då dataskyddsförordningen inte gäller, till exempel vid behandling av personuppgifter som en fysisk person utför i en verksamhet av rent privat natur.[18]

Även om det alltså blir en och samma lag om dataskydd i hela Europa så medger EU-förordningen vissa nationella särregler. Det finns till exempel utrymme för nationella regler för hur myndigheter får hantera personuppgifter.

För enskilda personer innebär dataskyddsförordningen att rättigheterna kommer att stärkas. Bland annat ställer förordningen strängare krav på att företag och andra organisationer ska informera om hur de hanterar enskildas personuppgifter.

För bolag, myndigheter och andra organisationer som samlar in personuppgifter ställer dataskyddsförordningen nya krav. Skulle ett företag bli utsatt för dataintrång, eller på något annat sätt tappa kontroll över personuppgifter som företaget har ansvar för, måste bolaget informera både de personer som uppgifterna gäller och Datainspektionen, om incidenten är allvarlig. En incident är allvarlig om uppgifterna som läckt ut kan leda till att personer utsätts för diskriminering, id-stölder, bedrägeri eller finansiella förluster.[19] Dataskyddsförordningen lägger också stor vikt vid den personuppgiftsansvariges skyldighet att kunna *visa* att förordningen följs, vilket kan medföra krav på ökad dokumentation.[20]

[17] Dataskyddsförordningen gäller inte för personuppgiftsbehandling inom den brottsbekämpande sektorn. Där gäller i stället Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF. Direktivet inom den brottsbekämpande sektorn ska vara implementerat i nationell rätt senast den 6 maj 2018.
[18] Dataskyddsförordningen Artikel 2.2c) och PuL 6 §.
[19] www.datainspektionen.se. 2016-12-28.
[20] www.datainspektionen.se/Documents/vagledning-forberedelser-pua.pdf, Artikel 5.2 och 24.1.

6.2.2 Vad är personuppgifter?

Enligt dataskyddsförordningen är en personuppgift varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person. En identifierbar fysisk person är en person som direkt eller indirekt kan identifieras särskilt med hänvisning till en identifierare som ett namn, ett identifikationsnummer, en lokaliseringsuppgift eller onlineidentifikatorer eller en eller flera faktorer som är specifika för den fysiska personens fysiska, fysiologiska, genetiska, psykiska, ekonomiska, kulturella eller sociala identitet.[21]

Alla uppgifter som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet räknas enligt personuppgiftslagen, PuL, som personuppgifter.[22] Foton och ljudupptagningar på individer som behandlas i dator kan vara personuppgifter även om inga namn nämns. Krypterade uppgifter och olika slags elektroniska identiteter, som exempelvis IP-nummer, räknas som personuppgifter om de kan kopplas till fysiska personer.

6.2.3 Vem är personuppgiftsansvarig?

Enligt dataskyddsförordningen är personuppgiftsansvarig en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige, eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses, föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt.[23]

Personuppgiftsansvarig är alltså den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamål och medel för behandlingen av personuppgifter. Det är normalt den juridiska person (till exempel aktiebolag, stiftelse eller förening) eller den myndighet som behandlar personuppgifter i sin verksamhet och som bestämmer vilka uppgifter som ska behandlas och vad uppgifterna ska användas till. Ett exempel på att även fysiska personer kan vara personuppgifts-

[21] Art. 4 p. 1 dataskyddsförordningen (EU) 2016/679.
[22] Personuppgiftslagen (1998:204) kommer som tidigare nämnts att upphöra att gälla den 25 maj 2018.
[23] Art. 4 p. 8 dataskyddsförordningen (EU) 2016/679.

ansvariga för behandlingar av personuppgifter är enskilda näringsidkare. Företag som drivs på detta sätt är inte en juridisk person och näringsidkaren är därför personligt ansvarig för att personuppgifter behandlas enligt personuppgiftslagen.

Det finns inte någon generell regel eller definition av vem eller vilka som har personuppgiftsansvaret. Det är de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet som avgör vem som är personuppgiftsansvarig. Avtal där ansvaret preciseras kan ge vägledning vid bedömningen. Om två eller flera gemensamt bestämmer över en viss behandling är de personuppgiftsansvariga tillsammans. Vem som är personuppgiftsansvarig kan också särskilt anges i lag eller förordning, till exempel i särskilda registerlagar.

6.2.4 Betydelsen av personuppgiftsansvar

Den personuppgiftsansvarige ska se till att behandlingen av personuppgifter är laglig enligt personuppgiftslagen och har till exempel ansvaret för informationssäkerheten och att de registrerade får den information de har rätt till. Personuppgiftsansvaret är straff- och skadeståndssanktionerat.

6.2.5 Personuppgiftsbiträde

Personuppgiftsbiträde är den som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning. Ett personuppgiftsbiträde finns alltid *utanför* den personuppgiftsansvariges organisation.

Personuppgiftsbiträdet får bara behandla personuppgifterna enligt givna instruktioner och riktlinjer från den personuppgiftsansvarige. Biträdet bestämmer således inte själv för vilka ändamål personuppgifterna ska behandlas.

Även om en personuppgiftsansvarig väljer att anlita ett personuppgiftsbiträde är det alltid den personuppgiftsansvarige som har ansvaret gentemot de registrerade. Personuppgiftsansvaret kan inte överlåtas. De personer vars uppgifter behandlas har alltid rätt att vända sig till den personuppgiftsansvarige och framställa eventuella krav eller klagomål på felaktig behandling av personuppgifter.

6.2.6 Fråga om behandling av personnummer

Enligt förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte får myndigheter under regeringen ansluta som avsändare i Mina meddelanden. Sedan 2013 får även kommunala myndigheter ansluta sig till tjänsten.

Myndigheter kan dock ha olika formella begränsningar i registerlagstiftningar som påverkar möjligheten att behandla respektive lämna ut uppgifter i elektronisk form. För varje flöde eller tjänst som en avsändande myndighet vill ansluta till Mina meddelanden måste myndigheten därför göra en bedömning av om det finns stöd för att skicka myndighetsposten elektroniskt.[24] Det behöver inte finnas specifikt stöd i registerförfattning men avvägningen bör ändå göras enl. PuL eller dataskyddsförordningen inför varje flöde.

Rätt att behandla personnummer

Utredningen har uppmärksammat att det för mindre myndigheter kan uppstå frågor i anslutningsprocessen till Mina meddelanden som gäller huruvida myndigheten har rätt att behandla personnummer och lagra dem. Mina meddelanden bygger på att avsändaren känner till mottagarens personnummer. Avsändaren får göra en slagning på personnumret i FaR för att se om mottagaren är ansluten till Mina meddelanden. Om mottagaren är registrerad i FaR kan meddelandet förmedlas till rätt mottagares digitala brevlåda. Därför måste avsändaren ha tillgång till mottagarens personnummer och dessutom ha rätt att lagra det i sina register.

Utredningen har även noterat att det finns myndigheter som inte har så mycket kontakt med privatpersoner och därför inte tidigare har lagrat personnummer. Det finns också myndigheter som av olika anledningar valt att registrera andra personuppgifter än just personnummer. Eftersom registrering av personuppgifter föranleder ett ansvar och kan innebära risker för den personuppgiftsansvarige finns det myndigheter som har strävat efter att minimera dessa risker genom att registrera så få personuppgifter som möjligt.

[24] Mina meddelanden 2014-06-27, *Fördjupad juridisk utredning av dubbelriktad kommunikation*, s. 26.

Vad gäller?

Utredningen konstaterar att för de myndigheter som inte har egna registerförfattningar gäller personuppgiftslagen, PuL.[25] Om en myndighet inte har behov av att lagra personnummer så ska den inte heller göra det. Enligt PuL får uppgifter om personnummer utan samtycke från den enskilde behandlas bara när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering, eller något annat beaktansvärt skäl.[26]

Om en myndighet ska ansluta som avsändare i Mina meddelanden kan det i sig utgöra ett sådant behov eller skäl som man behöver för att kunna lagra personnummer. Det är avgörande för att försändelserna ska nå rätt mottagare att avsändaren har rätt att behandla personnummer. Privatpersonen har dessutom, genom att ansluta sig som mottagare i Mina meddelanden, själv valt att personnumret ska kunna behandlas av anslutna myndigheter.

Utredningens förslag om att privatpersoner ska ha rätt att få sin myndighetspost digitalt kommer i praktiken att leda till obligatorisk anslutning för myndigheterna som avsändare. Det gör att behandlingen av personnummer blir ännu tydligare motiverad för de avsändande myndigheterna.

Vad kommer att gälla?

PuL kommer att upphöra att gälla när den nya dataskyddsförordningen träder i kraft i maj 2018. Enligt vad utredningen erfar kommer med största sannolikhet de nuvarande reglerna 22 § i PuL att gälla även efter att dataskyddsförordningen implementeras. Det kommer man att se till genom kompletterande nationell lagstiftning. Detta är man enligt uppgift överens om inom hela norden och även i den svenska dataskyddsutredningen.[27]

[25] Personuppgiftslagen, PuL (1998:204).
[26] 22 § PuL.
[27] Dir 2016:63.

6.2.7 Behov av klargörande

Personuppgiftsansvariga, personuppgiftsbiträden och privatpersoner behöver kunna känna sig trygga med behandlingen av personuppgifter inom ramen för Mina meddelanden. Det förekommer osäkerhet över vad som gäller i detta avseende. Det beror, enligt utredningens mening, på att regeringen har varit otydlig i sin styrning och ställt krav på att Skatteverket ska tillhandahålla hela infrastrukturen utan att från början bistå med vare sig regelverk, specificerad kravställning eller finansiering.

I avsnittet nedan redovisas en rad synpunkter och invändningar från myndigheter som varit remissinstanser till utredningar som behandlat frågor om digitalisering och integritetsskydd. Dessa synpunkter visar, enligt utredningens mening, att det efterfrågas ökad tydlighet och det finns ett behov av klargörande i dessa svåra och viktiga frågor.

6.2.8 Integritetskommitténs frågeställningar

Integritetskommittén lyfter i sitt delbetänkande *Hur står det till med den personliga integriteten?* fram betydelsen av att fastställa personuppgiftsansvaret.[28] Eftersom personuppgiftsansvaret innefattar ett ansvar att se till att personuppgifter hanteras bara om det är lagligt är det viktigt att reda ut vem som i varje skede av en digital transaktion är personuppgiftsansvarig. Detta gäller både i kommunikation mellan enskilda och myndigheter och mellan olika myndigheter.

Personuppgiftsansvaret innebär ett ansvar att se till att det finns rättsligt stöd för behandlingen, och även ett ansvar för att informera enskilda om personuppgiftsbehandlingen. Personuppgiftsansvaret innebär vidare att vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för att skydda personuppgifterna mot ändringar, otillåten spridning av eller otillåten tillgång till personuppgifterna och mot varje annat slag av otillåten behandling.

[28] SOU 2016:42, Hur står det till med den personliga integriteten? En kartläggning av Integritetskommittén, delbetänkande av Integritetskommittén.

Integritetskommittén pekade bl.a. på Mina meddelanden och www.verksamt.se[29] som exempel på system som gör det svårt för den enskilde användaren eller mottagaren att förstå vem hen kommunicerar med och var personuppgifterna till slut hamnar. I sådana system kan det bli otydligt vem som har personuppgiftsansvaret.[30]

I remissvar till Integritetskommitténs delbetänkande har flera instanser instämt i och även vidareutvecklat synpunkterna. E-legitimationsnämnden skriver:

> För att digitaliseringens potential inom såväl privat som offentlig sektor ska kunna utnyttjas fullt ut krävs det, som utredningen själv uppmärksammat, att den personliga integriteten hanteras på ett sådant sätt att den enskilde känner tillit till och är villig att använda de tjänster som erbjuds.[31]

Även Justitiekanslern instämmer i sitt remissvar:

> Justitiekanslern instämmer i kommitténs bedömning att digitaliseringen medför risker från ett integritetsperspektiv. Som kommittén påpekar innebär teknikutvecklingen samtidigt stora fördelar. Det är knappast möjligt, och inte heller önskvärt, att stoppa den tekniska utvecklingen och samhällets arbete måste därför rikta in sig på att hantera riskerna och att värna den personliga integriteten i det nya landskapet. I det sammanhanget kan det glädjande nog konstateras att integritetsfrågorna generellt sett är föremål för betydande uppmärksamhet och diskussion. Det finns ett stort engagemang i den allmänna debatten och såväl regeringen som myndigheterna arbetar aktivt med frågorna. Detta återspeglas bl.a. i det stora antal offentliga utredningar som har genomförts på området. När det gäller dataskydd pågår det vidare ett intensivt arbete på EU-nivå. På ett övergripande plan kan integritetsfrågorna därför inte sägas vara försummade, även om det givetvis krävs ett kontinuerligt arbete för att värna den personliga integriteten.[32]

[29] www.verksamt.se är en webbplats där Bolagsverket, Skatteverket och Tillväxtverket tillsammans tillhandahåller e-tjänster och information till personer som vill starta företag.
[30] SOU 2016:41 s. 299 ff.
[31] E-legitimationsnämndens remissvar på delbetänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41) – En kartläggning av Integritetskommittén, Dnr 1 31 320291-16/9512, s. 1.
[32] Justitiekanslerns remissyttrande på delbetänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41), Dnr 4260-16-80, s. 1 f.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) instämmer:

> Kartläggningen belyser risker för den personliga integriteten som finns med de stora informationsmängder som samlas in och förvaltas av offentliga myndigheter i form av att det sker en ökad insamling, spridning och användning av information. Betänkandet pekar också på risken med att fler uppgifter än vad som behövs för att lösa den aktuella uppgiften samlas in vilka kan komma att användas för andra syften än vad de primärt samlades in för.
>
> MSB delar utredningens beskrivning och vill i sammanhanget peka på den ökade komplexiteten i it-infrastruktur där allt fler system samman_kopplas. Det kan medföra ytterligare sårbarheter i form av beroenden och oklara ansvarsförhållanden som kan försvåra uppföljning och kontroll av att adekvata säkerhetsåtgärder har vidtagits.[33]

6.2.9 Digitaliseringskommissionens förslag om digital post från myndigheter som förstahandsval

Som nämnts tidigare föreslog Digitaliseringskommissionen i sitt betänkande *Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden* att regeringen under en treårsperiod bör främja en utfasning av traditionell posthantering från de statliga myndigheterna och ge samtliga individer och företag tillgång till en digital postlåda för att hantera post från myndigheterna. Samtidigt framhöll kommissionen att vissa juridiska frågeställningar bör klargöras innan förslaget genomförs. Exempelvis nämndes frågor om hantering av personuppgifter.[34]

Även här har remissinstanser utvecklat resonemangen vidare när det gäller hantering av personuppgifter. Datainspektionen skriver följande:

> Blir utredningens förslag verklighet rör det sig om en komplex hantering av potentiellt känslig information om många registrerade, precis som i dagens Mina meddelanden. Med hänsyn till det anser Datainspektionen att det i det kommande arbetet med förslaget måste utredas, mot bakgrund av såväl dataskyddsförordningen som 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, om förslaget kräver kompletterande nationell lagreglering.[35]

---

[33] MSB:s remissvar på delbetänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? SOU 2016:41, Dnr 2016-4132, s. 2.
[34] SOU 2015:91 s. 154 ff.
[35] Datainspektionens remissyttrande av slutbetänkandet Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91), Dnr 376-2016, s. 6.

MSB utvecklar angående datasäkerhet och skydd av personuppgifter:

> När det gäller det aktuella förslaget beskriver kommissionen ett antal utmaningar, men MSB saknar i detta sammanhang ett systematiskt risk- och sårbarhetsperspektiv. I fråga om exempelvis redundans och övergången till en digital brevlåda behöver denna fråga utredas och förtydligas. Vad händer om individer och företag som har valt en digital brevlåda, på grund av en störning inte skulle ha åtkomst till internet? Också ur ett totalförsvarsperspektiv är det viktigt att frågan kring redundans och hantering av myndigheters informationsspridning i störda miljöer och vid infrastrukturbrott utreds och förtydligas, eftersom det kan påverka det civila försvaret.[36]

Post- och telestyrelsen (PTS) instämmer:

> PTS anser att det i betänkandet är oklart vad som i sammanhanget menas med en ”säker” plattform och anser att det är viktigt att önskemål om digitalisering går hand i hand med ökad medvetenhet om de risker som digitaliseringen kan innebära, samt att de som ska använda de nya tjänster som utvecklas får tillförlitlig information om såväl fördelar som eventuella nackdelar. Risker som digitalisering kan medföra och som användarna behöver uppmärksammas på är bl.a. risken för att avbrott medför att tjänsten inte är tillgänglig när den behövs och risken att integritetskänslig information sprids till obehöriga.[37]

6.2.10 Pågående utredningar med anledning av EU:s dataskyddsreform

Även om dataskyddsförordningen ska gälla direkt som lag i Sverige finns, som nämnts tidigare, möjligheter för varje land att bestämma närmare regler för myndigheternas personuppgiftsbehandling. I vilken mån de särskilda svenska regler som gäller i dag för olika myndigheter kan behållas eller behöver anpassas kommer att behöva utredas vidare innan förordningen börjar gälla.

En särskild utredning, Dataskyddsutredningen, har fått i uppdrag att se över vilka kompletterande bestämmelser som behövs på generell nivå till följd av dataskyddsförordningen. Dataskyddsutredningen ska även överväga vilka kompletterande bestämmelser om t.ex. behandling av känsliga personuppgifter och personnum-

[36] MSB:s remissvar på delbetänkandet SOU 2015:91 Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden, Dnr 2016-1179, s. 2.
[37] PTS Yttrande, synpunkter på delbetänkandet SOU2015:91, Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden, Dnr 16-1599, s. 10.

mer som bör införas i den svenska generella regleringen och undersöka om det finns behov av generella bestämmelser för personuppgiftsbehandling utanför EU-rättens tillämpningsområde. Uppdraget ska redovisas senast den 12 maj 2017.[38]

Dataskyddsförordningen omfattar inte behandling av personuppgifter i myndigheters brottsförebyggande och brottsutredande verksamhet. Det som i stället ska gälla på det området är Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF. En särskild utredare har fått i uppdrag att föreslå hur direktivet ska genomföras i svensk rätt.[39]

Utöver dessa utredningar tillkommer utredningar som ska se över behov av specialreglering med hänsyn till EU:s dataskyddsreform, personuppgifter, integritet och dataskydd. Hittills har t.ex. tillsatts en utredning om personuppgiftsbehandling inom utbildningsområdet[40] och en utredning om dataskydd vid Rättsmedicinalverket[41]

6.2.11 Personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden i dag

Att klargöra personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden är inte bara nödvändigt för att säkerställa vad som faktiskt gäller. Det är även efterlängtat av de inblandade aktörer som vill veta hur långt deras ansvar sträcker sig.

Datainspektionens svar på Skatteverkets fråga

Skatteverket skickade i januari 2014 en förfrågan till Datainspektionen mot bakgrund av att projektet som drev Mina meddelanden ville få ett formellt svar från Datainspektionen med fokus främst på personuppgiftsansvaret inom infrastrukturen. Datainspektionen lämnade den 27 april 2015 svar och anförde bl.a. följande.

[38] Dir. 2016:15.
[39] Dir. 2016:21.
[40] Dir. 2016:63.
[41] Dir. 2016:18.

Avgörande för personuppgiftsansvaret för de personuppgifter som finns i avsända meddelanden är vem som bestämmer ändamål och medel med de behandlingar av uppgifterna som utförs.

Datainspektionens uppfattning är att avsändande myndighet är ensamt personuppgiftsansvarig för behandling av uppgifterna i meddelandena – vilket innefattar ett personuppgiftsansvar gentemot de registrerade för säkerheten på uppgifterna – åtminstone till dess att meddelandena tillgängliggjorts för mottagaren. Brevlådeoperatörernas behandling av personuppgifterna sker under den tiden för avsändande myndighets räkning.

Brevlådeoperatören har i egenskap av personuppgiftsbiträde ett avtalsrättsligt ansvar för säkerheten gentemot avsändande myndigheter, men brevlådeoperatören har inte ett personuppgiftsansvar enligt PuL gentemot de registrerade för uppgifterna i avsända meddelanden. Däremot är brevlådeoperatören personuppgiftsansvarig för behandlingen av de ytterligare personuppgifter som fordras för att meddelandena ska kunna tillgängliggöras i aktuell brevlåda och för behandlingen av kunduppgifter i sitt eget register.

Efter det att meddelandet tillgängliggjorts kan även mottagaren i viss mån anses bestämma ändamål och medel med personuppgiftsbehandlingarna som den utför. Det är dock – med beaktande av de handlingar som Datainspektionen haft tillgång till – svårt att bedöma när avsändande myndighets ansvar för personuppgifter i avsända meddelanden upphör.

Datainspektionen vill framhålla att endast om avsändande myndigheter kan styra över behandlingen eller om det i realiteten är frivilligt för myndigheterna att ansluta sig till Mina meddelanden kan avsändande myndighet anses bestämma ändamål och medel med behandlingen av personuppgifterna i avsända meddelanden. Om det framöver inte finns någon frivillighet avseende anslutningen – antingen därför att det införs författningskrav om anslutning eller för att kravet på en effektiv e-förvaltning blir så starkt att det i praktiken inte finns någon frivillighet – kan det bli nödvändigt att analysera personuppgiftsansvaret och författningsreglera det.

Skatteverket är personuppgiftsansvarigt för förmedlingsadressregistret (FaR) och för de behandlingar som utförs i registret. Det följer av att Skatteverket enligt 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte får föra ett register över dem som anslutit sig till infrastrukturen (Mina meddelanden) samt att de faktiska omständigheterna visar att Skatteverket för register och bestämmer ändamål och medel.

Brevlådeoperatören är personuppgiftsansvarig för behandlingen av de ytterligare personuppgifter som fordras för att ett meddelande ska kunna tillgängliggöras i aktuell brevlåda. Brevlådeoperatören är också personuppgiftsansvarig för behandlingen av kunduppgifter i sitt eget register.[42]

[42] Datainspektionens svar på Skatteverkets förfrågan om personuppgiftsansvar i Mina meddelanden, Dnr 111-2014.

Vad är oklart?

Det måste vara tydligt för alla inblandade parter – inte minst de registrerade mottagarna av digital myndighetspost – vem som ansvarar för vad inom ramen för Mina meddelanden. Det rör sig om en komplex hantering av potentiellt känslig information om många registrerade.

Skatteverket har, efter Datainspektionens svar i april 2015, sett över personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden och skrivit om de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Sedan den 11 november 2015 har nya villkor gällt och Skatteverket har inte mottagit några klagomål eller synpunkter på att personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden är otydligt sedan dess. De allmänna villkoren har därefter skrivits om på nytt och de nu gällande villkoren är från februari 2017.[43]

Enligt Datainspektionens svar på Skatteverkets fråga var avsändande myndighet personuppgiftsansvarig för uppgifter i avsända meddelanden åtminstone till dess meddelandet nådde den enskildes brevlåda. Skatteverket var personuppgiftsansvarigt för uppgifterna i förmedlingsadressregistret och brevlådeoperatören var personuppgiftsansvarig för behandlingen av de ytterligare personuppgifter som fordras för att ett meddelande skulle kunna tillgängliggöras i aktuell brevlåda. När ett meddelande har nått mottagarens brevlåda var det, enligt Datainspektionen oklart, *om* och i så fall *när* avsändande myndighets personuppgiftsansvar upphörde. Brevlådeoperatörerna kunde, enligt de allmänna villkoren, erbjuda tilläggsfunktioner och tjänster i anknytning till brevlådan. Det var, enligt Datainspektionen, otydligt vilka krav som ställdes på dessa funktioner och därför svårt att bedöma vilka behandlingar som kunde utföras när det gällde personuppgifter i avsända meddelanden. Det var också svårt att bedöma vem eller vilka som kunde anses ha bestämt ändamål och medel med behandlingarna och därmed svårt att avgöra om och när avsändande myndighet inte längre hade något personuppgiftsansvar för uppgifter i avsända meddelanden.

Skatteverket har efter Datainspektionens svar, som redan nämnts, gjort ändringar i de allmänna villkoren när det gäller personuppgiftsansvaret. Tidigare angavs brevlådeoperatören vara personuppgifts-

[43] Allmänna villkor för Mina meddelanden, version 1.3, gäller fr.o.m. 2017-02-21, http://www.minameddelanden.se/mm/373.html 2017-02-24.

ansvarig för behandlingar i samband med att mottagaren kunde ta emot och öppna meddelanden. Numera är avsändande myndighet personuppgiftsansvarig för behandlingar som brevlådeoperatören utför i samband med att mottagaren kan ta emot och öppna meddelanden och brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde. De allmänna villkoren, med tillhörande bilagor, är ett skriftligt avtal om personuppgiftsbiträdets behandling av personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning. Till följd av detta reglerar Skatteverket i villkoren att brevlådeoperatören inte får behandla personuppgifterna för andra ändamål än att tillgängliggöra försändelser för mottagaren. Om försändelsen inte kan tillgängliggöras ska brevlådeoperatören radera meddelandet och personuppgifterna i detta.

Vidare infördes ett strängare skadeståndsansvar för brevlådeoperatörer som behandlar uppgifter i strid med de allmänna villkoren och ett krav på skriftligt godkännande från infrastrukturansvarig (Skatteverket) för att brevlådeoperatörer ska kunna anlita en underleverantör för behandling av personuppgifter.

Brevlådeoperatören är däremot även i fortsättningen personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sitt kundregister och för sådana personuppgifter som samlas in av brevlådeoperatören för andra angivna ändamål än att förmedla meddelanden inom Mina meddelanden.[44]

I nuläget är alltså Skatteverket personuppgiftsansvarigt för behandling av personuppgifter i förmedlingsadressregistret. De avsändande myndigheterna är personuppgiftsansvariga för de personuppgifter som finns i de försändelser som de skickar. Brevlådeoperatörerna är personuppgiftsbiträden åt de avsändande myndigheterna.

Utredningen har inte för avsikt att göra om ansvarsfördelningen. De ändringar som har gjorts och de åtgärder som Skatteverket har vidtagit är relevanta och klargörande med hänsyn till 5 § förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte. Skatteverket bedömer att de är i linje med det svar som Datainspektionen lämnat. Det finns emellertid trots det, enligt utredningens, mening fortfarande ett behov av att förtydliga helhetsbilden i en ny författning och även att utreda vissa delar ytterligare.

[44] Allmänna villkor för Mina meddelanden, version 1.3.

6.2.12 Ny reglering av personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden

Utredningen föreslår:

– *att* personuppgiftsansvaret i Mina meddelanden regleras i en ny förordning om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.

Det finns flera anledningar att utöka författningsstödet för Mina meddelanden men ett tungt vägande skäl är att reglera personuppgiftsansvaret på ett tydligare sätt.

Enligt dataskyddsförordningen är personuppgiftsansvarig en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt.[45]

Ändamål och medel för personuppgiftsbehandlingen i Mina meddelanden bestäms av svensk nationell rätt. Med andra ord medger definitionen i dataskyddsförordningen att den personuppgiftsansvarige, eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses, kan föreskrivas i svensk nationell rätt.

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen[46] är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Skyddet, enligt denna bestämmelse, kan begränsas endast enligt den särskilda ordning som föreskrivs i 2 kap. 20–22 §§ regeringsformen.

Bestämmelsen i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen innebär att sådana åtgärder som föreslås ska prövas mot grundlagen och regleras i lag. Det är endast tillåtet med lagar som inskränker integritetsskyddet om det intresse som ska tillgodoses är så starkt

[45] Art. 4 p. 8 dataskyddsförordningen (EU) 2016/679.
[46] Regeringsformen (1974:152).

och integritetsskyddsintresset så förhållandevis svagt att inskränkningen framstår som proportionerlig. Bestämmelsen innebär också att lagstiftaren tydligt måste redovisa vilka avvägningar som gjorts vid proportionalitetsbedömningen.[47]

Frågan är om en anslutning som mottagare till Mina meddelanden innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten och utan samtycke innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

Genom att ansluta till Mina meddelanden får den enskilde sin myndighetspost digitalt till en brevlåda som drivs antingen av en privat brevlådeoperatör eller av Skatteverket. Det är bara den avsändande myndigheten, den mottagande personen eller företaget och den som fått läsrättighet eller hanteringsrättighet av brevlådeinnehavaren, som har rätt att läsa posten. Den enskilde registreras med person- eller samordningsnummer och eventuella mottagningsregler (s.k. nixning) i FaR där avsändare kan kontrollera om mottagaren valt att få sin post digitalt eller inte.

Utredningen anser inte att anslutningen som mottagare till Mina meddelanden innebär ett betydande intrång i den enskildes personliga integritet. Att lämna ut namn, personnummer och e-postadress till en myndighet måste anses stå i proportion till att kunna bli nådd av myndigheter på det sätt man själv vill.

Möjligheter till övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden kommer bara att finnas om brevlådeoperatörerna bryter mot de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Enligt punkt 7.6.3. får brevlådeoperatören behandla meddelanden, inställningar och andra uppgifter i brevlådan endast som ett led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring för brevlådeinnehavarens räkning för att uppfylla de åtaganden som brevlådeoperatören är skyldig att göra enligt de allmänna villkoren eller, det avtal som upprättats mellan brevlådeoperatören och brevlådeinnehavaren. Brevlådeoperatören ska dessutom begränsa sina anställdas och uppdragstagares behörighet att komma åt mottagarens meddelanden och uppgifter i brevlådan så att dessa inte kan behandlas annat än i enlighet med punkt 7.6.3.[48]

[47] Datainspektionens Vägledning för integritetsanalys, september 2016, s. 32.
[48] Allmänna villkor för Mina meddelanden version 1.3 punkt 7.6.3. och 7.6.4.

Framför allt kommer anslutningen som mottagare till Mina meddelanden, enligt utredningens förslag, att vara frivillig även fortsättningsvis. Att det blir en rättighet att få sin post digitalt innebär inte att någon enskild eller något företag kommer att anslutas som mottagare till Mina meddelanden utan samtycke.

Från myndigheternas perspektiv kan det anföras att deras anslutning som avsändare inte längre är frivillig. Det saknar dock betydelse i sammanhanget personlig integritet. Däremot spelar det roll i frågor om personuppgiftsansvar.

Sammanfattningsvis menar utredningen att en anslutning som mottagare till Mina meddelanden inte innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten. Det innebär inte heller övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden utan att någon först har brutit mot gällande regler. Ingen kommer heller att anslutas utan samtycke.

Följaktligen är det inte nödvändigt att reglera de föreslagna åtgärderna i lag utan det räcker, enligt utredningens bedömning, med en ny tydlig förordning.

6.2.13 Förmedlingsadressregistret – FaR

Utredningen föreslår:

- *att* Skatteverket även fortsättningsvis får föra register över dem som anslutit sig till infrastrukturen,
- *att* de uppgifter som får behandlas i registret är person-, samordnings- eller organisationsnummer och uppgifter om vilka avsändare mottagaren inte har godkänt (s.k. nixning),
- *att* personuppgifterna i registret även fortsättningsvis får behandlas dels för att föra en aktuell förteckning över enskilda som begärt att få ta del av försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg, dels för att expediera försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg,
- *att* Skatteverket är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som utförs i registret och för den behandling som behövs för att expediera försändelser från myndigheter på elektronisk väg.

Skatteverket ska även fortsättningsvis få föra register över dem som anslutit sig som mottagare till infrastrukturen.

För att tydliggöra vilka uppgifter som får behandlas i registret föreslår utredningen en ny regel enligt vilken personsamordnings- eller organisationsnummer får behandlas i registret. Dessutom får uppgifter om vilka avsändare respektive mottagare inte har godkänt behandlas. Det är de uppgifter som behövs för att infrastrukturen ska fungera och försändelsen från avsändaren säkert ska nå rätt mottagare.

Personuppgifterna i registret ska även fortsättningsvis få behandlas dels för att föra en aktuell förteckning över enskilda och företag som begärt att få ta del av försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg, dels för att expediera försändelser från anslutna avsändare på elektronisk väg. Denna regel har samma betydelse som i förordningen om statliga myndigheters informationsutbyte och flyttas i princip bara över till den nya förordningen om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.

Skatteverket ska vara personuppgiftsansvarigt för all behandling av personuppgifter som utförs i registret och för den behandling som behövs för att expediera försändelser från avsändande myndigheter på elektronisk väg. Detta gäller redan i praktiken men för tydlighetens skull bör det skrivas ut i en egen regel i förordningstexten.

6.2.14 Ändamål med behandlingen av personuppgifter

Utredningen föreslår:

– *att* personuppgifter får behandlas i infrastrukturen för att de elektroniska försändelserna ska nå den mottagare som avses och kunna göras tillgängliga i mottagarens brevlåda.

Ändamålet med personuppgiftsbehandlingen anger varför behandlingen behövs. För att få behandla personuppgifter krävs ett ändamål som väger tyngre än den integritetskränkning en behandling av personuppgifter kan innebära. När det gäller Mina meddelanden används personuppgifterna för att försändelserna ska nå rätt mottagare och sedan kunna göras tillgängliga i mottagarens brevlåda.

Personuppgifter behandlas redan för detta ändamål inom Mina meddelanden. Ändamålet har sedan starten av Mina meddelanden bedömts väga tyngre än en eventuell integritetskränkning.

Under förutsättning att alla parter uppfyller sina åtaganden, enligt de allmänna villkoren, samt att säkerheten för uppgifterna är tillräcklig anser utredningen att Mina meddelanden inte kan medföra för stora integritetsrisker för den enskilde. Utredningen instämmer därför i den rådande bedömningen men föreslår ändå att en ändamålsbestämmelse införs i den nya förordningen för att tydliggöra ändamålet med behandlingen av personuppgifterna.

Utredningen utesluter inte att ändamålsbestämmelsen kan behöva utvidgas något för att svara mot behov som uppstår när systemet utvidgas, men har nu inget underlag för att förslå detta.

6.2.15 Fördelning av personuppgiftsansvaret

Utredningen föreslår:

- *att* avsändaren av försändelsen är personuppgiftansvarig för de personuppgifter som behandlas i försändelsen till dess försändelsen har gjorts tillgängligt för mottagaren i mottagarens brevlåda,
- *att* brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde åt den avsändande myndigheten när det gäller behandling av de personuppgifter som fordras för att en försändelse ska kunna göras tillgänglig i mottagarens brevlåda,
- *att* det ska utredas vidare vad som händer med personuppgiftsansvaret när försändelser gjorts tillgängliga i fysiska personers brevlådor,
- *att* om brevlådeinnehavaren är en juridisk person eller en fysisk person som behandlar personuppgifter i brevlådan som inte utgör ett led i verksamhet av rent privat natur, är brevlådeinnehavaren personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i brevlådan och brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde.

Som tidigare nämnts har Skatteverket, i senare versioner av de allmänna villkoren för Mina meddelanden, klargjort sitt nuvarande synsätt på personuppgiftsansvaret inom Mina meddelanden. Utredningen har, mot bakgrund av de allmänna villkoren, lyft fram avgörande delar och formulerat regler i förordningen om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.[49]

Avsändande myndighets ansvar

Avsändaren av meddelandet ska vara personuppgiftansvarig för de personuppgifter som behandlas i meddelandet till dess meddelandet har gjorts tillgängligt för mottagaren i mottagarens brevlåda. Det är avsändaren som avgör vilka personuppgifter som finns med i meddelandet, vem som ska få det och varför det skickas. Det är därför naturligt att avsändaren har personuppgiftsansvaret till dess meddelandet har nått mottagarens brevlåda och gjorts tillgängligt för mottagaren.

När ett meddelande nått brevlådeoperatören ska brevlådeoperatören omedelbart göra meddelandet tillgängligt i brevlådan samt sända en kvittens till den avsändande myndigheten eller, när så är tillämpligt, underrätta den avsändande myndigheten om att meddelandet av något skäl inte kan göras tillgängligt.[50]

Enligt utredningens bedömning upphör den avsändande myndighetens personuppgiftsansvar när kvittensen eller underrättelsen har skickats. Då är det inte längre den avsändande myndigheten som har kontroll över mål och medel med personuppgiftsbehandlingen och myndighetens ansvar måste därmed upphöra.

Brevlådeoperatörens ansvar

Brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde till avsändande myndighet vid behandlingar som brevlådeoperatören utför i samband med mottagning och tillgängliggörande av meddelanden. Det innebär att det fortfarande är den avsändande myndigheten som är personuppgiftsansvarig för personuppgifterna i meddelandet ända tills

[49] Allmänna villkor för Mina meddelanden, kap. 9 , version 1.3, gällande fr.o.m. 2017-02-21.
[50] Allmänna villkor för Mina meddelanden version 1.3, p. 7.5.3.

meddelandet har gjorts tillgängligt för mottagaren i mottagarens brevlåda. Brevlådeoperatören har inte något personuppgiftsansvar i förmedlingen av meddelanden från avsändande myndighet till enskild mottagare.

Däremot har brevlådeoperatören personuppgiftsansvar för behandling av personuppgifter i sitt eget kundregister och för sådana personuppgifter som eventuellt samlas in för andra ändamål än att förmedla meddelanden inom Mina meddelanden. Brevlådeoperatören är också personuppgiftsansvarig för de behandlingar av personuppgifter som brevlådeoperatören utför i samband med att mottagaren loggar in till sin brevlåda och andra behörighetskontroller. Detta personuppgiftsansvar ligger dock utanför infrastrukturen Mina meddelanden och utredningen föreslår därför ingen reglering av det i detta sammanhang.

Brevlådeoperatören får inte behandla personuppgifterna för andra ändamål än att göra meddelanden tillgängliga för mottagaren. Om ett meddelande inte kan göras tillgängligt ska brevlådeoperatören radera meddelandet och personuppgifterna i detta. Dessa villkor finns numera med i de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Det ligger ändå inom den avsändande myndighetens personuppgiftsansvar att se till att personuppgiftsbiträdena följer villkoren. Därför ska de inte regleras i författningstext utan ingår i de avsändande myndigheternas personuppgiftsansvar. Allt som ett personuppgiftsbiträde gör faller under den personuppgiftsansvariges ansvar.

Brevlådeoperatörerna förbinder sig vid anslutningen till Mina meddelanden att följa de allmänna villkoren och Skatteverket kontrollerar och kvalitetsgranskar de företag som vill ansluta som brevlådeoperatörer. Det är ändå viktigt att de avsändande myndigheterna är medvetna om att de är ansvariga för brevlådeoperatörernas handlingar.

Personuppgiftsbehandling i brevlådan

I de fall mottagaren är en fysisk person omfattas inte behandlingarna av personuppgifter för privat bruk i brevlådan av dataskyddsförordningen.[51] Samtidigt innebär lagringen av försändelser i brevlådan att brevlådeoperatörerna faktiskt utför en behandling av personuppgifter.

[51] Art. 2 p. 2 c, dataskyddsförordningen(EU) 2016/679.

Brevlådeoperatörerna är juridiska personer som omfattas av dataskyddsförordningen och därmed kan ha personuppgiftsansvar. Det som talar emot att brevlådeoperatörerna är personuppgiftsansvariga, när det gäller personuppgiftsbehandling i brevlådan, är att de inte har någon kontroll över vilka personuppgifter som lagras där. De avsändande myndigheterna har kontroll över vad som skickas men efter att försändelsen har gjorts tillgänglig för mottagaren i brevlådan har inte heller den avsändande myndigheten någon kontroll över vad som händer med personuppgifterna som lagras i brevlådan. Den aktör som kan kontrollera vad som händer med personuppgifterna i brevlådan – den fysiska mottagaren – kan inte göras personuppgiftsansvarig enligt dataskyddsförordningen.

Brevlådeoperatören ansvarar i och för sig för informationssäkerheten, dvs. att personuppgifterna inte läcker ut. Hur detta informationssäkerhetsansvar förhåller sig till personuppgiftsansvaret enligt dataskyddsförordningen är däremot oklart. Ett alternativ är att tjänsten Mina meddelanden görs om så att det blir omöjligt att lagra försändelser i brevlådan. Den mottagare som vill spara meddelandena elektroniskt får i så fall ladda ned dessa till en lokal enhet.

Utredningen anser att detta är en gråzon som troligtvis inte har uppmärksammats av de anslutna mottagarna. Det behöver fastställas vad som händer med personuppgiftsansvaret när försändelserna har gjorts tillgängliga i fysiska personers brevlåda. Det är viktigt både ur konsumentperspektiv och för övriga aktörer inom Mina meddelanden. Utredningen föreslår därför att detta i någon form ska utredas vidare.

Däremot i de fall mottagaren är en juridisk person omfattas behandlingarna av personuppgifter i brevlådan av dataskyddsförordningen. Den juridiska personen är personuppgiftsansvarig för dessa behandlingar och brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde. Detsamma gäller för en fysisk person vars behandling av personuppgifter i brevlådan inte utgör ett led i verksamhet av rent privat natur. För att klargöra även detta personuppgiftsansvar föreslår utredningen en regel som förtydligar eventuellt personuppgiftsansvar i brevlådan. Mottagaren ansvarar, enligt de allmänna villkoren, i dessa fall för att personuppgiftsbiträdesavtal är upprättat med brevlådeoperatören.

6.2.16 Föreskriftsrätt och ikraftträdande

Utredningen föreslår:

– *att* Skatteverket ska få meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

– *att* den nya förordningen om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Enligt utredningen bör Skatteverket ges rätt att meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av den föreslagna förordningen. Skatteverket har tidigare valt att reglera Mina meddelanden genom allmänna villkor i stället för genom föreskrifter. Utredningen avser inte att ändra det som gäller utan bara att ge Skatteverket samma möjligheter att välja hur infrastrukturen ska regleras som i dag.

Förordningen bör träda i kraft den 1 januari 2018. Vid samma tidpunkt upphävs § 5 i förordningen (200:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.

6.2.17 Regelförslaget i förhållande till dataskyddsförordningen

Som tidigare nämnts kommer fr.o.m. den 25 maj 2018 den nya dataskyddsförordningen att gälla i EU:s medlemsstater. Det innebär att dataskyddsförordningens regler utgör grunden för all behandling av personuppgifter. Bestämmelserna om personuppgiftsbehandling i den föreslagna förordningen om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser kompletterar endast dataskyddsförordningen. Det är inte fråga om att införliva delar av dataskyddsförordningen i nationell rätt. Det är i skrivande stund ovisst om det kommer att finnas annan nationell kompletterande reglering som påverkar förslagen.[52]

[52] Dataskyddsutredningen, Dir. 2016:15, ska den 12 maj 2017 föreslå de anpassningar och kompletterande författningsbestämmelser på generell nivå som dataskyddsförordningen ger anledning till. Det kan finnas anledning att beakta utredningens förslag mot bakgrund av Dataskyddsutredningens förslag när de offentliggörs.

Enligt de inledande skälen till dataskyddsförordningen bör behandlingen av personuppgifter utformas så att den tjänar människor. Rätten till skydd av personuppgifter är inte en absolut rättighet; den måste förstås utifrån sin uppgift i samhället och vägas mot andra grundläggande rättigheter i enlighet med proportionalitetsprincipen.[53] Vidare beskrivs:[54]

> Den snabba tekniska utvecklingen och globaliseringen har skapat nya utmaningar vad gäller skyddet av personuppgifter. Omfattningen av insamling och delning av personuppgifter har ökat avsevärt. Tekniken gör det möjligt för både privata företag och offentliga myndigheter att i sitt arbete använda sig av personuppgifter i en helt ny omfattning. Allt fler fysiska personer gör sina personliga uppgifter allmänt tillgängliga, världen över. Tekniken har omvandlat både ekonomin och det sociala livet, och bör ytterligare underlätta det fria flödet av personuppgifter inom unionen samt överföringar till tredjeländer och internationella organisationer, samtidigt som en hög skyddsnivå säkerställs för personuppgifter.

I de inledande skälen till dataskyddsförordningen nämns även att det ibland kan vara förnuftigt och ekonomiskt att en *konsekvensbedömning avseende dataskydd* inriktar sig på ett vidare område än ett enda projekt. Det kan bli aktuellt när myndigheter eller organ avser att skapa en gemensam tillämpnings- eller behandlingsplattform eller när flera personuppgiftsansvariga planerar att införa en gemensam tillämpnings- eller behandlingsmiljö för en hel bransch eller ett helt segment eller för en allmänt utnyttjad horisontell verksamhet. Medlemsstaterna kan då anse det nödvändigt att genomföra en sådan bedömning *före* behandlingen i samband med antagandet av nationell rätt som ligger till grund för utförandet av myndighetens eller det offentliga organets uppgifter och reglerar den aktuella specifika behandlingsåtgärden eller serien av åtgärder.[55]

Infrastrukturen Mina meddelanden är ett system som redan används och har en laglig grund i nationell rätt.[56] Skatteverket har vid införandet och därefter kontinuerligt sett över data- och integritetsskyddsaspekter och beskrivit dem i de allmänna villkoren med bilagor.

---

[53] Dataskyddsförordningen, skäl (4).
[54] Dataskyddsförordningen, skäl (6).
[55] Dataskyddsförordningen, skäl (92) och (93).
[56] 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.

Enligt dataskyddsförordningens artikel 35.1 ska den personuppgiftsansvarige före behandlingen utföra en bedömning av den planerade behandlingens konsekvenser för skyddet av personuppgifter. Däremot beskrivs vidare i artikel 35.10 att om behandling enligt artikel 6.1 e[57] har en rättslig grund i en medlemsstats nationella rätt, och en konsekvensbedömning avseende dataskydd redan har genomförts som en del av en allmän konsekvensbedömning i samband med antagandet av denna rättsliga grund, behöver ingen ny konsekvensbedömning genomföras.

Utredningen beskriver tidigare i betänkandet behovet av samråd mellan myndigheter som i dag ansvarar för olika delar när det gäller dataskydd och integritetsskydd. Utredningen föreslår även att den myndigheten som får uppdraget att ansvara för digitaliseringen ska få ansvar för att leda sådant samråd. Det återstår för regeringen att överväga om det finns behov av att genomföra en sådan konsekvensbedömning som beskrivs i skälen till dataskyddsförordningen och vilket organ som i så fall ska få i uppdrag att utföra den.

Utredningen måste vidare göra avvägningar i enlighet med vissa av dataskyddsförordningens artiklar. När det gäller den lagliga grunden för personuppgiftsbehandling anser utredningen att principerna i artikel 6 uppfylls genom den föreslagna regleringen. Dels har den registrerade lämnat sitt samtycke till att dennes personuppgifter behandlas för ett eller flera specifika ändamål (artikel 6.1 a), dels kan behandlingen ses som nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e).

När det gäller samtycke anser utredningen att villkoren för samtycke i artikel 7 uppfylls genom att den enskilde registreras efter att själv ha begärt det och den enskilde kan välja att lämna Mina meddelanden och ska då avregistreras.

När det gäller om behandlingen kan ses som nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning kan det diskuteras om anslutning som mottagare i Mina meddelanden är ett sådant allmänt intresse. Här har regeringen uttryckt en önskan om att anslutningen till Mina meddelanden ska öka, dels för att bidra till ökad kvalitet

[57] Nedan följer en beskrivning av att den lagliga grunden för personuppgiftsbehandlingen i Mina meddelanden kan anses utgöras av art. 6.1 e.

och service för medborgare och företag, dels av besparings-, miljö- och effektivitetsskäl. Sådana skäl kan ses som allmänt intresse. Om den enskilde har valt att få sin myndighetspost elektroniskt blir det dessutom nödvändigt för den personuppgiftsansvariga avsändande myndigheten att behandla personuppgifterna.

När det gäller dataskyddsförordningens artikel 9 och behandling av särskilda kategorier av personuppgifter[58] konstaterar utredningen att infrastrukturen Mina meddelanden behöver enbart person- eller samordningsnummer i förmedlingsadressregistret och för att kunna skicka försändelser till den mottagare som avses.

De personuppgifter som de avsändande myndigheterna behandlar i sina försändelser ansvarar de avsändande myndigheterna för. De ansvarar till att börja med för att bedöma om något av undantagen i artikel 9.2 a–j är tillämpligt om de vill skicka sådana särskilda kategorier av personuppgifter. Därefter följer ansvar enligt respektive registerförfattningar. De avsändande myndigheterna ansvarar också för att bedöma om det är lämpligt att skicka sådana särskilda kategorier av personuppgifter via Mina meddelanden. I denna bedömning bör vägas vikten av att försändelsen skickas elektroniskt mot den eventuella risk det innebär att skicka personuppgifterna elektroniskt.

Enligt artikel 87 får medlemsstaterna bestämma på vilka särskilda villkor ett nationellt identifikationsnummer eller något annat vedertaget sätt för identifiering får behandlas. Ett nationellt identifikationsnummer, eller ett annat vedertaget sätt för identifiering, ska i sådana fall endast användas med iakttagande av lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter enligt dataskyddsförordningen.

Utredningen konstaterar att bestämmelsen tillåter medlemsstaterna att själva reglera användandet av person- och samordningsnummer och anser att den föreslagna regleringen, när det gäller person- och samordningsnummer, har iakttagit lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter enligt dataskyddsförordningen. Det inbegriper förtydligande om hur och varför person- och samordningsnummer får registreras i förmedlingsadressregistret och en klarare ändamålsbestämmelse om varför person- och samordningsnummer får användas i infrastrukturen.

[58] Med särskilda kategorier av personuppgifter avses enligt art. 9.1 ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning.

6.2.18 Min myndighetspost – Skatteverket som brevlådeoperatör

Utredningen bedömer:

– *att* Skatteverket måste beakta integritetsskyddslagstiftningen vid utformningen av Min myndighetspost och driften av tjänsten och vidta åtgärder för att säkerställa en ansvarsfull personuppgiftsbehandling inom det som avses med ”eget utrymme”, nämligen mottagarens brevlåda i form av Min myndighetspost,

– *att* försändelser i Min myndighetspost som Skatteverkets personal inte har åtkomst till kan omfattas av undantaget i 2 kap. 10 § första stycket TF och ska därför inte anses som allmänna handlingar inkomna till Skatteverket.

Utredningen föreslår:

– *att* regeringen utreder och tar ställning till hur offentliga myndigheter ska behandla och förhålla sig till s.k. eget utrymme.

Skatteverket får, som tillhandahållare av den digitala brevlådan Min myndighetspost, en särskild roll i detta sammanhang. I Min myndighetspost är det staten, genom Skatteverket, som agerar brevlådeoperatör och det gör att särskilda frågor uppkommer när det gäller Skatteverkets hanterande av uppgifter och handlingar till skillnad från hos de privata brevlådeoperatörerna.

Eget utrymme

Min myndighetspost är ett sådant eget utrymme som myndigheter tillhandahåller sina användare för att bereda handlingar som ska skickas till myndigheten eller lagra handlingar. I det egna utrymmet uppkommer gränsdragningsfrågor om vilka handlingar och uppgifter som är myndighetens och vad som är den enskildes.

Datainspektionen har i sitt svar till Skatteverket på förfrågan om personuppgiftsansvar gjort bedömningen att det är myndigheten som blir personuppgiftsansvarig för de behandlingar som utförs av en mottagare i det egna utrymmet. Myndigheten bestämmer den yttre ramen för behandlingen, dvs. vad som är möjligt att göra och hur det kan gå till. Det betyder att det är myndigheten som ytterst bestäm-

mer ändamål och medel med de behandlingar den enskilde kan välja att göra, och därmed har myndigheten ett personuppgiftsansvar för de behandlingar av personuppgifter som utförs i utrymmet.[59]

Detta synsätt skiljer sig från E-delegationens ursprungliga uppfattning enligt vilken den myndighet som tillhandahåller eget utrymme endast är personuppgiftsansvarig för den drift- och säkerhetsrelaterade information som avser utrymmet och i övrigt för att de personuppgifter som behandlas i utrymmet är omgärdade av adekvata säkerhetsåtgärder. Däremot är tillhandahållaren av den digitala brevlådan eller utrymmet, enligt E-delegationen, inte personuppgiftsansvarig för den nyttoinformation som användaren själv för in i sitt utrymme och inte heller för sådana uppgifter som myndigheten har expedierat dit.[60]

Ett tredje synsätt är att båda parter är personuppgiftsansvariga om de tillsammans bestämmer ändamål och medel med behandlingen. Ett sådant gemensamt ansvar skulle kunna övervägas avseende egna utrymmen som disponeras av juridiska personer eller enskilda näringsidkare. Myndigheten och respektive användare kan då komma överens om fördelningen av de olika skyldigheter som följer med personuppgiftsansvaret. Denna fördelning måste redovisas öppet och tydligt.[61] Det är dock inte möjligt när det egna utrymmet disponeras av en privatperson som inte är enskild näringsidkare. Dataskyddsförordningen ska inte tillämpas på behandling av personuppgifter som en fysisk person utför som ett led i verksamhet av rent privat natur eller som har samband med hans eller hennes hushåll.[62] En privatperson kan således varken vara ensamt eller gemensamt personuppgiftsansvarig.[63]

Utredningen konstaterar att det råder olika uppfattningar om hur eget utrymme hos myndigheter ska betraktas. Det är en större fråga än bara det som gäller Min myndighetspost och Mina meddelanden. Många offentliga myndigheter erbjuder någon form av eget utrymme till användarna. Här finns behov för regeringen att se över frågan ur ett samlat perspektiv och bestämma hur svenska myndigheter ska förhålla sig till eget utrymme.

---

[59] Datainspektionens svar på Skatteverkets förfrågan om personuppgiftsansvar i Mina meddelanden, Dnr 111-2014, s. 12.
[60] E-delegationens Juridiska vägledning för verksamhetsutveckling inom e-förvaltningen, version 2.0.
[61] Art. 26 dataskyddsförordningen (EU) 2016/679.
[62] Art. 2 p. 2 c) dataskyddsförordningen(EU) 2016/679.
[63] eSams Eget utrymme hos myndighet – en vägledning, april 2016, s. 32 f.

Även om det i dag är oklart var de yttre gränserna för myndighetens personuppgiftsansvar avseende eget utrymme går, står det, enligt utredningen, klart att den tillhandahållande myndigheten – Skatteverket – måste beakta integritetsskyddslagstiftningen vid utformningen och driften av tjänsten och vidta åtgärder för att uppfylla den. Myndighetens ansvar ska dock utövas på ett systematiskt och övergripande plan och får inte inkräkta på utrymmets karaktär som användarens ”eget”.

I eSams[64] vägledning *Eget utrymme hos myndighet* beskrivs en rad åtgärder som den tillhandahållande myndigheten kan vidta utan att myndigheten själv behöver ta del av innehållet i någon användares utrymme. Myndigheten kan, enligt eSam, därmed säkerställa en ansvarsfull personuppgiftsbehandling utan att utrymmets karaktär som ”eget” påverkas.[65]

Allmänna handlingar

Begreppet allmän handling definieras i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, TF. Med handling förstås enligt paragrafen en framställning i skrift eller bild samt en upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Enligt paragrafen är en handling allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

I 2 kap. 10 § första stycket TF anges att en handling som förvaras hos en myndighet endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring för annans räkning inte anses som allmän handling hos den myndigheten.

Frågan i detta sammanhang är om försändelser inkomna till brevlådor i Min myndighetspost kan anses vara inkomna till Skatteverket och därmed utgöra allmänna handlingar eller om de ska omfattas av undantaget i 2 kap. 10 § första stycket TF.

---

[64] eSam är ett medlemsdrivet program för samverkan mellan myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om digitaliseringen av det offentliga Sverige. Programmet bildades efter E-delegationen 2015, som var ett regeringsuppdrag under åren 2009–2015. De myndigheter vars generaldirektörer ingick i E-delegationen ville fortsätta sitt goda samarbete även efter att E-delegationen slutfört sitt arbete. Därför startades eSamverkansprogrammet för att på frivillig väg fortsätta att samverka kring digital utveckling. I dag ingår 21 medlemsorganisationer. Pensionsmyndigheten är värdmyndighet för eSam.

[65] eSams Eget utrymme hos myndighet – en vägledning, april 2016, s. 34 f.

Datainspektionen betonar i sitt svar till Skatteverket på förfrågan om personuppgiftsansvar att rättsläget är oklart när det gäller vad som kan anses vara allmänna handlingar inom ramen för Min myndighetspost. Eftersom det är fråga om undantag från en grundlag ska bestämmelserna tillämpas restriktivt.[66]

E-delegationen har i delbetänkandet *Så enkelt som möjligt för så många som möjligt: Bättre juridiska förutsättningar för samverkan och service*, gjort bedömningen att handlingar som finns i ett s.k. elektroniskt förvar eller eget utrymme som myndigheten tillhandahåller kan omfattas av 2 kap. 10 § första stycket TF. En förutsättning är dock att myndigheten som tillhandahåller utrymmet inte använder uppgifterna i handlingarna för sin egen verksamhet utan har åtkomst till uppgifterna endast för att t.ex. rätta tekniska fel eller tillgodose informationssäkerheten.[67]

E-delegationens bedömning har även fastställts av Kammarrätten i Stockholm i ett mål som gällde rätt att ta del av allmän handling. Klaganden begärde ut handlingar ur Arbetsförmedlingens CV-databas. CV-databasen består av konton för arbetssökande och arbetsgivare. Arbetssökande kan lagra CV och annan information i ett eget utrymme (”Min profil”) hos Arbetsförmedlingen och arbetsgivare kan söka bland profilerna, läsa dem och skicka förfrågningar. Arbetsförmedlingen har rätt att ta bort olämplig information. Databasen är inte något verksamhetssystem hos Arbetsförmedlingen och myndighetens handläggare saknar åtkomst till systemet. Den som registrerar sig i databasen blir inte per automatik inskriven hos Arbetsförmedlingen. Kammarrätten bedömde därför att handlingarna i databasen får anses förvarade hos Arbetsförmedlingen endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring för annans räkning (åt den enskilde) och avslog överklagandet.[68]

Domen gällde visserligen inte Min myndighetspost men det går ändå att dra slutsatsen att handlingar i system som är konstruerade främst för den enskildes räkning dit myndighetens handläggare inte har åtkomst kan omfattas av undantaget i 2 kap. 10 § första stycket TF.

---

[66] Datainspektionens svar på Skatteverkets förfrågan om personuppgiftsansvar i Mina meddelanden, Dnr 111-2014, s. 14.
[67] SOU 2014:39 Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – bättre juridiska förutsättningar för samverkan och service, s. 27–30 och 39–54.
[68] KRNS dom den 26 oktober 2015, målnr. 7369-15. Domen har vunnit laga kraft.

6.3 Ersättning till de elektroniska brevlådeoperatörerna

Utredningen bedömer: Mottagare av elektronisk myndighetspost ska även fortsättningsvis ha möjlighet att, bland flera olika leverantörer av elektroniska brevlådor, välja den leverantör som denne uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Denna valfrihet bör lämpligast regleras i ett valfrihetssystem.

Utredningen föreslår: En ny lag ska ge Skatteverket, eller den myndighet som regeringen bestämmer, möjlighet att tillhandahålla valfrihetssystem. Skatteverket får besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor som upphandlas inom myndighetens verksamhet (uppdrag) enligt förordningen om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.

Enligt utredningens direktiv medför avsaknaden av såväl ersättningsmodell som de tidigare begränsningarna i mottagarkretsen och konkurrenssituationen en risk att de privata aktörernas medverkan, och därmed den innovation de bidrar med, hämmas. Utredningen ska därför lämna förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på en ersättningsmodell, t.ex. i form av valfrihetssystem, för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.

Det är Skatteverket som, enligt förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte,[69] meddelar de föreskrifter (allmänna villkor) som behövs för inrättande och drift av infrastrukturen Mina meddelanden.[70] Skatteverket har, som infrastrukturansvarig, ett övergripande ansvar för Mina meddelanden vilket bl.a. innebär att ställa krav på anslutna parter samt att följa upp att ställda krav efterlevs. Parterna i Mina meddelanden är, enligt de allmänna villkoren, självständiga rättssubjekt. Ingen av parterna får företräda en annan part utan den sistnämnda partens skriftliga medgivande. Varje part svarar själv för sina åtaganden enligt de allmänna villkoren om inte annat uttryckligen anges.

[69] 5 §, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[70] Bilaga A, Allmänna villkor för Mina meddelanden, version 1.3.

Den brevlådeoperatör som ansökt om att ansluta till infrastrukturen Mina meddelanden, och som Skatteverket enligt de villkor som verket beslutat, har bedömt vara lämplig, ingår ett avtal med Skatteverket. Genom avtalet har brevlådeoperatören åtagit sig att följa villkoren för Mina meddelanden. Avtalet mellan Skatteverket och brevlådeoperatören gäller tillsvidare. En brevlådeoperatör har rätt att, med 30 dagars uppsägningstid, när som helst säga upp anslutningsavtalet med Skatteverket.

Genom avtalet ger brevlådeoperatören den infrastrukturansvarige, dvs. Skatteverket, fullmakt att för brevlådeoperatörens räkning ingå avtal med befintliga och tillkommande avsändande myndigheter och kommuner.

Skatteverket tecknar anslutningsavtal med avsändande myndighet som begärt att bli ansluten till Mina meddelanden. Genom att teckna anslutningsavtal med Skatteverket ger avsändande myndighet Skatteverket motsvarande fullmakt att för avsändarens räkning ingå avtal med befintliga eller kommande brevlådeoperatörer. Avsändande myndigheter får inte under avtalstiden återkalla eller inskränka fullmakten. En avsändande myndighet har rätt att, med 30 dagars uppsägningstid, när som helst säga upp avtalet med Skatteverket.

I Mina meddelanden är det mottagaren som själv väljer till vilken brevlåda som avsändaren ska skicka myndighetsposten. Genom inställningar i den elektroniska brevlådan styr mottagaren själv från vilka myndigheter hen vill ta emot elektronisk post. Om mottagaren tackar nej till digitala utskick från en viss myndighet kommer posten som tidigare på papper. Mottagaren kan när som helst avregistrera sig från den elektroniska myndighetsposten och ta emot posten på papper i stället. Mottagaren kan även när som helst byta från en elektronisk brevlåderoperatör till en annan.

Valfrihetssystem

I Sverige finns i dag fem olika lagar som reglerar valfrihetssystem. Valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem,[71] LOV, är ett alternativ till upphandling enligt lagen om offentlig upphandling[72], LOU.

[71] Lagen (2008:962) om valfrihetssystem.
[72] Lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.

LOV gäller endast för vissa tjänster hos kommuner och landsting och är tillämplig när en upphandlande myndighet beslutat att tillämpa valfrihetssystem när det gäller vissa tjänster inom hälso- och sjukvård och socialtjänster.

Bestämmelserna i lagen om valfrihetssystem ska emellertid också tillämpas i fråga om utförandet av vissa andra tjänster bl.a. hos Arbetsförmedlingen och E-legitimationsnämnden. Enligt lagen om valfrihet hos Arbetsförmedlingen[73] får Arbetsförmedlingen besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster inom myndighetens arbetsmarknadspolitiska verksamhet. När valfrihetssystem enligt denna lag används ska LOV tillämpas. Enligt lagen om läkarvårdsersättning[74] och lagen om ersättning för fysioterapi[75] ska landstinget, vid ingående av samverkansavtal och vårdavtal enligt lagarna, som huvudregel tillämpa LOU eller LOV.

Genom lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering[76] har också införts ett valfrihetssystem för sådana tjänster. Denna lag hänvisar dock inte till LOV utan föreskriver en fristående reglering för dessa tjänster, men valfrihetssystemet i lagen har många likheter med vad som gäller enligt LOV.

I propositionen med förslaget till lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering anförde regeringen att en

> skillnad i förhållande till valfrihetssystem enligt LOV är att det finns fler aktörer i de valfrihetssystem som nu regleras. E-legitimationsnämnden kommer att fungera som mellanhand mellan myndigheterna och leverantörerna. Det är E-legitimationsnämnden som i praktiken kommer att anskaffa eID-tjänsterna i de deltagande myndigheternas namn, efter överenskommelse med var och en av dem. Formellt sett är det alltså respektive myndighet som ansvarar för anskaffningen inklusive avtalstecknande, på samma sätt som i andra typer av valfrihetssystem. Även om E-legitimationsnämnden har en stor stödjande och samordnande funktion i förhållande till de deltagande myndigheterna finns det således inte någon avgörande skillnad i sak mot vad som gäller valfrihetssystem enligt LOV. Inte heller det förhållandet att eID-tjänsterna, till skillnad mot vad som gäller i valfrihetssystem enligt LOV, utförs åt såväl de enskilda användarna som åt de deltagande myndigheterna kan anses ha betydelse.[77]

[73] Lagen ((2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen.
[74] Lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning.
[75] Lagen (1993:1652) om ersättning för fysioterapi.
[76] Lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.
[77] Prop. 2012/13:123.

Regeringen bereder ett förslag till en ny LOV

I november 2016 lämnade Välfärdsutredningen förslag till en ny lag om valfrihetssystem.[78] Mot bakgrund av vad som anges i skälen till de nya upphandlingsdirektiven och utvecklingen i rättspraxis gör Välfärdsutredningen bedömningen att valfrihetssystem, EU-rättsligt, är en form av auktorisationssystem. Detta innebär att valfrihetssystem inte behöver anpassas till det upphandlingsrättliga regelverket.

I förslaget till den nya lagen om valfrihetssystem införs bland annat ytterligare grunder för när en sökande får uteslutas. Vidare föreslås att förvaltningslagen[79] ska tillämpas vid handläggningen av ärenden enligt den nya lagen om valfrihetssystem, vilket inte är fallet enligt nuvarande LOV. Några större förändringar av systemets uppbyggnad föreslås inte.

Valfrihetssystem ger mottagaren möjlighet att välja leverantör

Grundprincipen i valfrihetssystem enligt LOV är att den enskilde brukaren eller mottagaren väljer vilken, av den upphandlande myndigheten godkänd och kontrakterad, leverantör som ska utföra tjänsten. Den upphandlande myndigheten har som huvudman för verksamheten ansvaret för att tjänsterna tillhandahålls brukaren eller mottagaren i enlighet med gällande lag.

Den upphandlande myndighet som vill tillämpa lagen måste annonsera löpande på en nationell webbplats för valfrihetssystem. Alla leverantörer som ansökt om att få vara med i valfrihetssystemet och som uppfyller de fastställda kraven ska godkännas av den upphandlande myndigheten och när godkännande lämnats ska avtal tecknas med leverantören. Det innebär att den upphandlande myndigheten tecknar avtal med nya leverantörer löpande.

Vid avtal enligt LOV är det den upphandlande myndigheten som beslutar om grunderna för den ekonomiska ersättningen, och som huvudsakligen betalar ut ersättningen för tjänsterna. Det är också den upphandlande myndigheten som bestämmer villkoren för utförandet av tjänsten. Grunderna för den ekonomiska ersättningen ska framgå av förfrågningsunderlaget, och den upphandlande myndigheten får

[78] SOU 2016:78, Ordning och reda i välfärden, betänkande av Välfärdsutredningen.
[79] SFS 1986:223.

ställa särskilda villkor för hur kontraktet ska fullgöras. I valfrihetssystem har inte leverantörerna rätt till någon garanterad ersättning.

Den stora skillnaden mellan ett valfrihetssystem och traditionell offentlig upphandling är att det i ett valfrihetssystem inte finns någon konkurrenssituation mellan leverantörerna vid tidpunkten för tilldelningsbeslutet och att samtliga leverantörer som har godkänts kan teckna avtal med den upphandlande myndigheten. Konkurrenssituationen mellan leverantörerna uppstår i stället efter det att avtal har tecknats och pågår sedan löpande under hela avtalsperioden. Valfrihetssystemet medför att det uppstår en kvalitetskonkurrens i brukarledet. Den enskilde brukaren ges möjlighet att välja den utförare som tillhandahåller den bästa kvaliteten.

Utredningen bedömer att mottagaren – för att ta emot elektronisk myndighetspost även fortsättningsvis ska ha möjlighet att, bland flera olika leverantörer av elektroniska brevlådor, själv välja den leverantör som denne uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Därmed minskar risken för att brukaren måste ha fler än en brevlåda för viktigt elektronisk post. Det är också viktigt att det kontinuerligt går att ingå avtal som brevlådeoperatör för att uppmuntra fler aktörer på marknaden. Eftersom en sådan valfrihet inte går att åstadkomma inom ramen för den befintliga upphandlingslagstiftningen anser utredningen att upphandling enligt lagen om offentlig upphandling, LOU,[80] inte är ett alternativ i fråga om elektroniska brevlådeoperatörer i Mina meddelanden. Denna valfrihet bör lämpligast regleras i ett valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor och regleras i en lag. I utformningen av förslaget till den nya lagen har utredningen utgått från de principiella och rättsliga utgångspunkterna för utformning och tillämpning av valfrihetssystem som utförligt framgår av förarbetena till flera av de befintliga ”LOV”-författningarna.[81]

Utredningen har därutöver beaktat utredningen och resonemangen om valfrihetssystem och förslaget till ny lag om valfrihet i Välfärdsutredningens delbetänkande.[82]

Utredningen instämmer dock i Riksarkivets uppfattning, såsom den redovisas i förarbetena till lagen om valfrihet hos Arbetsför-

[80] Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.
[81] Prop. 2008/09:29, bet. 2008/09:SoU5, rskr. 2008/09:61, EGTL340/2002 s1, Prop. 2009/10:146, bet. 2009/10:AU11, rskr. 2009/10:267, Prop. 2012/13:123, bet. 2012/13:FiU37, rskr. 2012/13:212.
[82] SOU 2016:78, Ordning och reda i välfärden, betänkande av Välfärdsutredningen.

medlingen, att det vore en fördel om all upphandling av tjänster med valfrihetssystem reglerades i en och samma lag. En lag med ett tillämpningsområde som även kunde omfatta de tjänster som här avses. Utredningen bedömer att, ingen av de befintliga lagarna om valfrihetssystem enkelt kan utvidgas till att även omfatta ett valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor som upphandlas inom Skatteverkets uppdrag att tillhandahålla Mina meddelanden. Utredningens bedömning är att de avtalsrelationer som regleras i lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering inte är direkt jämförbara med Skatteverkets avtalsrelation med dels brevlådeoperatörer, dels med de avsändande myndigheterna. Utredningen föreslår därför en ny lag om valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor.

Utredningen föreslår därmed att en ny lag ska ge Skatteverket, eller den myndighet som regeringen bestämmer, möjlighet att tillhandahålla valfrihetssystem. Enligt förslaget får Skatteverket besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor, som upphandlas inom myndighetens verksamhet enligt förordningen om en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser. Utredningen föreslår att statens elektroniska brevlåda, Min myndighetspost inom Mina meddelanden, ska omfattas av valfrihetssystemet.

Utredningens förslag till författning har lagen om valfrihet hos Arbetsförmedlingen[83] som modell för utformningen.

Enligt den lagen får Arbetsförmedlingen besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster inom myndighetens arbetsmarknadspolitiska verksamhet När Arbetsförmedlingen tillhandahåller valfrihetssystem enligt lagen om valfrihet hos Arbetsförmedlingen ska myndigheten, enligt samma lag, tillämpa lagen om valfrihetssystem.[84]

Denna formulering översatt till utredningens förslag till lag innebär att när Skatteverket tillhandahåller valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor som upphandlas inom myndighetens verksamhet enligt förordningen om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser ska myndigheten tillämpa de villkor som regleras i lagen om valfrihetssystem förutom det som sägs i 2 kap. 3 § första meningen samt 6 och 7 §§.

[83] SFS 2010:536.
[84] SFS 2008:962.

Ersättningen

Utredningen bedömer:

– *att* i valfrihetssystem måste samtliga aktörer förhålla sig till det pris som har erbjudits för utförandet av tjänsterna. Grunderna för ersättningen för tjänster, avseende elektroniska brevlådor som Skatteverket upphandlar inom myndighetens verksamhet enligt förordningen om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser, ska framgå av förfrågningsunderlaget.

Utredningen föreslår:

– *att* den ersättning som erbjuds brevlådeoperatörerna ska bestämmas av regeringen, uppgå till samma belopp för alla berörda brevlådeoperatörer, vara rörlig och utgå från volymer elektronisk myndighetspost. Brevlådeoperatörerna fakturerar respektive avsändare.

Ersättningsmodellen ska kompensera för operatörernas verksamhet att göra myndighetspost tillgänglig för mottagaren. Modellen ska samtidigt bidra till att förenkla för mottagarna av myndighetsposten samt sänka utgifterna för det offentligas myndighetspost. En övergång till elektronisk myndighetspost medför att myndigheterna får lägre utgifter för porto och det måste vara utgångspunkten när ersättningen till brevlådeoperatörerna bestäms.

Ett pris för en tjänst eller vara kan många gånger bestämmas enhetligt till ett fast pris. Denna prissättning lämpar sig för enhetligt bestämda prestationer. Brevlådeoperatörernas tjänster är i grunden enhetliga men kan variera i volym. Det finns dock kostnader i delar i av operatörernas verksamhet som är fasta, åtminstone språngvis.

Brevlådeoperatörernas tjänster varierar i omfattning. En rörlig ersättning är därför ett huvudalternativ och ersättningen bör så långt möjligt variera med de kostnader som följer med tjänsterna.

Ett antagande är att kostnaderna för de enskilda tjänsterna minskar efter hand som volymen ökar och att de tjänster som operatörerna själva använder sig av blir mindre kostsamma i takt med ökade volymer.

Ersättningen kan bestå av en ersättning grundad på antalet förmedlade försändelser och lämnas med nedsättningar grundade på

större försändelsevolymer. Det vill säga att om man väljer denna form bör ersättningen kunna minska per försändelse i takt med ökad volym förmedlade försändelser.

En brevlådeoperatör har dock inte enbart rörliga kostnader. Även i fortsatt löpande drift finns kostnader som inte beror av antalet försändelser utan av att avsändarna anpassar och uppdaterar sina rutiner, system och program. Därtill kommer support till avsändare och mottagare. Mot denna bakgrund skulle man kunna överväga att använda grundersättningar. Det kan röra sig om engångsersättningar för nyanslutningar och om årliga grundersättningar för driften.

Ytterligare ett alternativ är att lämna en årlig ersättning för varje person och företag som anslutit sig som mottagare till en operatör av digital myndighetspost. En sådan ersättning skulle kunna lämnas månadsvis och flyttas mellan operatörerna om mottagarna byter operatörer.

Ett alternativ eller komplement till *ekonomisk* ersättning är att staten ger operatörerna gratis eller subventionerad tillgång till tjänster i anslutning till brevlådetjänsten. En sådan ersättning kan vara att ge en allmän tillgång till infrastrukturen i Mina Meddelanden.

Enligt utredningens bedömning ska ersättningen till brevlådeoperatörerna vara rörlig och utgå från volymen försändelser från avsändare till mottagare. Ersättningen ska kunna variera över tid, efterhand som volymerna ökar. Ersättningen, som ska vara samma för alla berörda brevlådeoperatörer, ska beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Så länge Skatteverket har uppgiften att godkänna och sluta avtal med brevlådeoperatörer, inklusive Min myndighetspost, bör dock inte Skatteverket få detta uppdrag.

Förslaget innebär vidare att respektive brevlådeoperatör, ska fakturera respektive avsändare (som skickat försändelser till mottagare i brevlådan). Skälet till att brevlådeoperatörerna ska fakturera avsändarna, dvs. statliga och kommunala myndigheter, direkt är att de olika avsändarna ska behandlas lika.

6.4 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet

Mina meddelanden regleras i dag i 5 § förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.[85] Enligt 1 § gäller förordningen för myndigheter under regeringen. Sedan 2013 får även kommunala myndigheter ansluta sig som avsändare i Mina meddelanden.

Stora delar av kommunal verksamhet utförs i privat regi. Det finns privata utförare av offentligfinansierad verksamhet även i statsförvaltningen men de är jämförelsevis få. Privata utförare har dock, med dagens reglering, inte möjlighet att ansluta som avsändare till Mina meddelanden.

Utredaren ska enligt utredningens direktiv ta fram förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta sig som avsändare inom Mina meddelanden.

6.4.1 Vilka är privata utförare av offentligfinansierad verksamhet?

För att kunna föreslå en lösning för hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta sig som avsändare till Mina meddelanden behöver begreppen klargöras. Det gäller både begreppet privata utförare och begreppet offentligfinansierad verksamhet. Det ska alltså vara fråga om offentlig verksamhet som helt eller delvis är skattefinansierad och där utförandet sköts av någon annan än den myndighet som svarar för finansieringen av verksamheten.

Det finns olika exempel på vad som avses med begreppen privata utförare och offentligfinansierad verksamhet. Ett förhållandevis nytt exempel är Välfärdsutredningens kommittédirektiv *Ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster* från den 5 mars 2015.[86]

> De nya reglerna ska omfatta verksamhet inom skolväsendet och äldreomsorgen samt sådan hälso- och sjukvård som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare ska hem för vård och boende (HVB) och all verksamhet inom socialtjänsten som bedrivs i privat regi omfattas, även sådan verksamhet som en kommun eller ett lands-

[85] 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[86] Kommittédirektiv (2015:22) s. 1.

> ting genom avtal har lämnat över till en enskild aktör att utföra, liksom all verksamhet som är kopplad till insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vad gäller personlig assistans som bedrivs i privat regi inkluderas sådan assistans som bedrivs med stöd av assistansersättning.

I direktivet är utgångspunkten välfärdstjänster och den verksamhet som räknas upp rör huvudsakligen vård, skola och omsorg. Utöver dessa områden tillkommer exempelvis skötsel av vägar, renhållning, städning, färdtjänst, skolskjutsar och mycket annan myndighetsspecifik verksamhet.

Privata utförare av kommunal verksamhet

Vad som är privata utförare av kommunal verksamhet regleras i kommunallagen, KL.[87] Enligt KL avses med privat utförare en juridisk person eller en enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet.[88] Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en stiftelse eller förening som är bildad för en kommunal angelägenhet.

Kommuner och landsting får, efter beslut av fullmäktige, lämna över vården av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ förutsatt att det inte i lag eller förordning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd, eller om den innefattar myndighetsutövning.[89]

Begreppet privat utförare har även definierats av Utredningen om en kommunallag för framtiden i delbetänkandet *Privata utförare – kontroll och insyn*.[90]

> Utredningen använder begreppet privata utförare för att beteckna sådana aktörer som inte är hel- eller delägda kommunala bolag eller sådana stiftelser eller föreningar som avses i 3 kap. 17 och 18 §§ KL. Det kan vara fråga om ett aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk förening, en ideell förening, en stiftelse eller en enskild individ som har ett avtal med kommunen eller landstinget. Verksamheten är normalt upphandlad enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter

[87] Kommunallagen (1991:900).
[88] 3 kap. 18 c §, kommunallagen (1991:900).
[89] 3 kap. 16 §, kommunallagen (1991:900).
[90] SOU 2013:53, Privata utförare – kontroll och insyn, s. 55 f.

> och posttjänster, LUF, eller lagen (2008:962) om valfrihetssystem, LOV. Också idéburna och kooperativa organisationer kan vara privata utförare. Även privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster som har samverkansavtal med landstinget omfattas av begreppet, dock inte sådana yrkesutövare som p.g.a. olika övergångsbestämmelser har rätt till ersättning enligt lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning respektive lagen (1993:1652) om ersättning för sjukgymnastik. Det bör noteras att begreppet privata utförare är ett snävare begrepp än t.ex. enskild verksamhet i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eftersom detta kan syfta på t.ex. kommunala företag eller t.o.m. en annan kommun. Privat utförare enligt utredningens definition är inte heller den enskilde som driver en fristående skola.

En definition av privat utförare finns även i förarbetena till ändringen i KL som innebar att begreppet kommunala entreprenader ersattes med begreppet privata utförare.[91]

> En privat utförare är en helt privat aktör utan kommunalt ägande som har hand om vården av en kommunal angelägenhet enligt 3 kap. 16 § KL. En privat utförare kan vara en enskild individ men kan också vara ett aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk förening, en ideell förening eller en stiftelse. Regeringen vill i sammanhanget betona att även idéburna organisationer och kooperativa föreningar alltså kan vara privata utförare.
>
> /---/
>
> En privat utförare i KL:s mening har slutit ett avtal med kommun eller landsting enligt 3 kap. 16 § KL avseende vården av en kommunal angelägenhet. Därför är t.ex. en enskild som driver en fristående skola inte en privat utförare. En enskild som driver en fristående skola får sitt godkännande av Skolinspektionen och sluter inte något avtal enligt 3 kap. 16 § KL med den kommun där skolan är belägen. Däremot är en tillståndspliktig verksamhet enligt 7 kap 1 § SoL, t.ex. ett hem för vård och boende (HVB), en privat utförare i den mån utföraren bedriver verksamhet som överlämnats i enlighet med 3 kap. 16 § KL.

Välfärdsutredningen är den utredning som nyligen använt de aktuella begreppen i sitt delbetänkande *Ordning och reda i välfärden*.[92] Välfärdsutredningen använder i sina lagförslag beteckningen privata utförare som de definieras i KL. Därefter använder utredningen båda uttrycken privata *aktörer* och privata *utförare* men gör ingen betydelseskillnad, detsamma gäller privat regi och enskild regi. Så här står det i betänkandet;

[91] Prop. 2013/14:118, s. 42.
[92] SOU 2016:78, Ordning och reda i välfärden.

> I detta avsnitt beskrivs utvecklingen av privata aktörer som utförare av tjänster inom välfärdsektorerna. […]Utredningen har i avsnittet omväxlande använt beteckningarna privat regi och enskild regi för att avse driftsformer som är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn, exempelvis i form av aktiebolag, stiftelser och ideella föreningar. Det görs dock ingen betydelseskillnad mellan begreppen.[93]

I en publikation utgiven av Sveriges kommuner och landsting, SKL, finns också definitioner av begrepp som är centrala i detta sammanhang.[94]

Privata utförare

I begreppet privata utförare ingår föreningar och stiftelser (ideella och ekonomiska föreningar samt stiftelser och Svenska kyrkan), privata företag (aktiebolag, handelsbolag eller enskilda företag, andra kommuners kommunala företag) och enskilda personer (personliga assistenter, kontaktpersoner och familjehemsplaceringar).

Offentliga utförare

I begreppet offentliga utförare ingår kommunens egna kommunala företag, andra kommuner, kommunalförbund, landsting och stat.

Det varierar mellan olika kommuner och landsting i vilken omfattning man använder sig av privata utförare. Utredningen har bl.a. tagit del av underlag från Haninge kommun. Haninge, som ligger strax söder om Stockholm, har 85 000 invånare och närhet till både storstad och landsbygd. Kommunen anlitar mer än 1 000 privata utförare för att genomföra kärnverksamhet inom den offentligfinansierade verksamheten. Inom socialförvaltningen, dvs. vård och omsorg (exklusive äldreomsorg) rör det sig om drygt 270 privata utförare.[95]

[93] SOU 2016:78 s. 125.
[94] Köp av verksamhet 2014 Kommuner, landsting och regioner 2006–2014, från november 2015, s. 70.
[95] Utöver de privata utförare som ingick i underlaget tillkommer privata utförare som utför offentligfinansierad verksamhet som enskild näringsverksamhet.

Privata utförare av statlig verksamhet

När det gäller privata utförare av statlig verksamhet saknas en sådan enhetlig definition som finns för privata utförare av kommunal verksamhet. Det är inte heller lika vanligt förekommande att statliga myndigheter använder sig av privata utförare för att uträtta uppgifter som ingår i deras kärnverksamhet som det är att kommuner och landsting gör det.

I regeringsformen, RF, finns bestämmelser om den statliga förvaltningen och vilka villkor som gäller för att lägga en uppgift utanför den offentliga sektorn.

> Förvaltningsuppgift kan överlämnas till bolag, förening, samfällighet, stiftelse, registrerat trossamfund eller någon av dess organisatoriska delar eller till enskild individ. Innefattar uppgiften myndighetsutövning, skall det ske med stöd av lag.[96]

Förvaltningsuppgifter får alltså läggas på andra huvudmän, såväl juridiska som enskilda personer. Vad som är förvaltningsuppgift definieras inte i RF. En tolkning är att förvaltningsuppgifter helt enkelt är uppgifter som lagts på den statliga förvaltningen. RF lämnar utrymme för riksdagen och regeringen att, från fall till fall eller från område till område, genom lag definiera förvaltningsuppgifter, bestämma verksamheternas art och omfattning och utforma styrningen och styrmedlen.[97]

När det gäller uppgifter som innebär myndighetsutövning är möjligheterna att överlämna sådana uppgifter till privata utförare mer begränsade. Så länge inte explicit lagstöd finns för överlämnade av myndighetsutövningen är regelverket och tillämpningen restriktiv. Detta gäller för såväl kommunal som statlig verksamhet.

Utredningen har försökt kartlägga vilka privata aktörer det rör sig om och vilka statliga myndigheter som anlitar privata utförare. Kartläggningen är inte fullständig men nedan följer exempel på några av de privata utförare som anlitas av statliga myndigheter.

Arbetsförmedlingen använder sig av privata utförare som håller i arbetsmarknadsutbildningar. Det är en stor verksamhet där tusentals beslut som rör enskilda fattas varje månad med omfattande post-

[96] 11 kap. 6 § regeringsformen (1974:152).
[97] Ekonomistyrningsverkets rapport 2016:15 Effektivare statlig verksamhet med privat medverkan? – om konkurrensutsättning och styrning av offentlig verksamhet i privat regi, s. 13.

hantering och telefonkontakt som följd. Arbetsförmedlingen har tidigare använt sig av privata jobbcoacher. Numera finns inte jobbcoacher kvar men Arbetsförmedlingen administrerar fortfarande en del liknande åtgärder med privata utförare.

*Migrationsverket*s anläggningsboenden drivs ofta i privat regi. Dessa privata utförare kan ha intresse av att skicka digital post till de boende. I nuläget saknar dock asylsökande möjlighet att få e-legitimation i Sverige och de kan därmed inte ansluta som mottagare i Mina meddelanden ännu.

Myndigheten för yrkeshögskolan arbetar mot privata utförare som är anordnare av utbildningar inom yrkeshögskolan, konst och kultur samt tolkutbildning. Vissa är stora utbildningsanordnare, andra är enmansföretag.

Transportstyrelsen anlitar bl.a. en privat utförare för att sköta vissa uppgifter som gäller trängelskatt och infrastrukturavgifter. Företaget är en aviseringspartner som fungerar som Transportstyrelsens förlängda arm för att söka upp adresser i olika länder och även avisera och ta in betalning. Transportstyrelsen använder sig även av parkeringsbolag när det gäller parkeringsanmärkningar samt privata utförare som sköter tillsyn av verksamhet med vissa flygfordon.

Offentligfinansierad verksamhet

Inte heller begreppet offentligfinansierad verksamhet har någon entydig klar definition som kan användas i alla sammanhang.

I direktiven till Utredningen om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamhet som är helt eller delvis offentligt finansierade finns en definition för hur begreppet används i det sammanhanget:[98]

> Med offentlig finansiering avses ett direkt stöd eller betalning för att driva verksamheten. Stöd som inte har detta syfte avses inte, t.ex. det allmännas köp av tjänster på marknadsmässiga villkor eller stöd för att ordna en praktikplats.

[98] Dir. 2016:4, Ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade, s. 8.

Även i Välfärdsutredningens direktiv avgränsas offentligt finansierad verksamhet, eller offentligt finansierad välfärdsverksamhet som utredningen mest använder.

> Utredningen ska föreslå hur offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster kan utformas […]. De nya reglerna ska omfatta verksamhet inom skolväsendet och äldreomsorgen samt sådan hälso- och sjukvård som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare ska hem för vård och boende (HVB) och all verksamhet inom socialtjänsten som bedrivs i privat regi omfattas, även sådan verksamhet som en kommun eller ett landsting genom avtal har lämnat över till en enskild aktör att utföra, liksom all verksamhet som är kopplad till insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vad gäller personlig assistans som bedrivs i privat regi inkluderas sådan assistans som bedrivs med stöd av assistansersättning.[99]

Någon tydlig begreppsdefinition anges inte av offentligt finansierad verksamhet utöver att den avgränsning som finns i direktiven av vilken verksamhet (med offentlig finansering) som utredningen ska skapa regelverk för. Välfärdsutredningen har därefter i sitt delbetänkande *Ordning och reda i välfärden* beskrivit offentlig finansiering som ett särdrag som präglar välfärdsmarknaden: [100]

> Välfärdens marknader kännetecknas av att de som åtnjuter tjänsterna inte är de som direkt finansierar dem. I stället finansieras tjänsterna av det offentliga genom skattesystemet. Eftersom välfärdstjänster i Sverige och flertalet andra länder i västvärlden betraktas som grundläggande rättigheter ska alla oavsett betalningsförmåga beredas tillgång till sådana välfärdstjänster efter behov. Den offentliga finansieringen innebär att efterfrågan på de marknader för välfärdstjänster som skapats inte bestäms av konsumenternas eller brukarnas betalningsförmåga eller betalningsvilja utan av offentliga budgetbeslut. Det innebär också att tjänsternas ”pris”, dvs. ersättningen till utförarna fastställs av den offentliga aktören.

Begreppet offentligfinansierad verksamhet angränsar här till frågan om vad som ingår i det offentliga åtagandet. När det gäller det offentliga åtagandet kan kort nämnas några skäl som brukar anges för offentligt åtagande; effektivare samhällsekonomi, fördelningsmotiv, stabiliseringspolitik samt ansvarstagande för det medborgarna inte

[99] Dir. 2015:22, Ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster, s. 1.
[100] SOU 2016:78, Ordning och reda i välfärden, s. 310.

själva har kunskap och information nog att sköta själva, dvs. en rad olika mål och motiv som alla kan diskuteras.[101]

Förvaltningskommittén menade i betänkandet *Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning* att frågan om vad som bör vara statliga myndighetsuppgifter bör besvaras utifrån en pragmatisk ansats.

> Utifrån en given politisk ambition vid en viss tidpunkt bör en bedömning göras av de enskilda samhällsområdenas art och förutsättningar, innan det statliga åtagandet i form av myndighetsuppgifter närmare preciseras.[102]

Det statliga åtagandet är vidare, enligt Förvaltningskommittén, endast en del av det sammanlagda offentliga åtagandet.

> Bedömningar av hur uppgifter bör fördelas måste göras från fall till fall och med iakttagande av de särskilda förutsättningar som råder vid bedömningstillfället. Såväl demokrati-, rättsäkerhets- som effektivitetsargument måste beaktas. En generell princip är att en uppgift inte bör ligga på en högre beslutsnivå än nödvändigt i förhållande till dem som direkt berörs. [103]

Utredningen konstaterar här att om en verksamhet finansieras av det offentliga bör den vara en del av det som vid en given tidpunkt har bedömts ska ingå i det offentliga åtagandet.

6.4.2 Regler för privata utförare inom vård och omsorg

Flertalet av de uppgifter som kommuner och landsting ansvarar för inom vård- och omsorgsområdet regleras i speciallagstiftning. I flera av dessa lagar, t.ex. socialtjänstlagen[104], SoL, hälso- och sjukvårdslagen[105], HSL, och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade[106], LSS, har lagstiftaren förtydligat vilka regler som gäller för att kommuner och landsting ska få lämna över utförandet av viss verksamhet till privata utförare.

---

[101] Den effektiva staten, Statskontorets antologi, 2012.
[102] SOU 2008:118, Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning.
[103] SOU 2008:118, s. 31.
[104] Socialtjänstlagen (2001:453).
[105] Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).
[106] Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sedan 2010 är det obligatoriskt för landstingen att erbjuda vårdvalssystem i primärvården.[107] Det innebär att landstingen har en skyldighet att organisera primärvården så att alla som omfattas av deras ansvar för hälso- och sjukvård ska kunna välja utförare av hälso- och sjukvårdstjänster samt få tillgång till och välja en fast läkarkontakt. Landstingen ska utforma vårdvalssystemet så att alla utförare behandlas lika, men de har rätt att själva utforma sina regelverk och de närmare villkoren för godkända leverantörer.

Inom övriga delar av vård- och omsorgsområdet innebär den kommunala självstyrelsen att kommuner och landsting har en relativt stor frihet att själva organisera sin verksamhet. Som ett led i rätten att organisera verksamheten kan, som redan nämnts, kommuner och landsting välja att antingen bedriva verksamhet i egen regi eller anlita privata utförare för viss verksamhet.[108]

Även om en kommun eller ett landsting efter upphandling har lämnat över en viss uppgift åt en privat utförare har kommunen eller landstinget kvar huvudmannaskapet och det övergripande ansvaret för verksamheten. Kommunen eller landstinget har bl.a. en skyldighet att se till att den anlitade privata utföraren följer de bestämmelser som gäller för verksamheten.

6.4.3 Regler för enskilda huvudmän och privata utförare inom skolväsendet

Det finns en viktig och grundläggande skillnad mellan skolverksamhet för barn och unga och andra områden som kommuner och landsting ansvarar för. För att en enskild fysisk eller juridisk person ska få bedriva utbildning inom skolväsendet krävs att personen har godkänts som huvudman för utbildningen. Det är Statens skolinspektion (Skolinspektionen) som beslutar om godkännande av enskilda huvudmän för verksamhet som avser förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. När det gäller förskolor och andra fritidshem är

[107] 5 § Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).
[108] Av 12 kap. 4 § regeringsformen framgår att förvaltningsuppgifter kan lämnas över till juridiska personer och enskilda individer. Att kommuner och landsting har möjlighet att lämna över förvaltningsuppgifter till privata utförare framgår också av 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900).

det i stället den kommun där verksamheten ska bedrivas som ska besluta om godkännande.

Ett godkännande som enskild huvudman medför en rätt till bidrag från elevens hemkommun. Den enskilde har som huvudman fullt ansvar för verksamheten. Skolinspektionen har det huvudsakliga ansvaret för tillsyn av utbildning inom skolväsendet. Det gäller oavsett om utbildningen bedrivs av en enskild eller offentlig huvudman. De fristående förskolor och fritidshem som har godkänts av en kommun omfattas dock av kommunens tillsynsansvar.

En kommun har således inte något ansvar för den utbildning som bedrivs vid fristående skolor. Kommunen har inte heller möjlighet att bestämma över etableringen av fristående skolor inom kommunen. Berörda kommuner ska dock ges tillfälle att yttra sig över en ansökan om att godkännas som huvudman för en utbildning. Huvudmän som har ansökt om godkännande efter den 1 oktober 2014 ska även samråda med den berörda kommunen innan utbildningen startar. Om verksamheten vid en fristående skola eller förskola läggs ned, är det kommunens ansvar att erbjuda barn och elever i den nedlagda verksamheten motsvarande verksamhet.

I skolväsendet ingår även skolformer som riktar sig till vuxna: kommunal vuxenutbildning (komvux), särskild utbildning för vuxna (särvux) och utbildning i svenska för invandrare (sfi), för vilka kommunerna som huvudregel är huvudmän. För dessa skolformer finns ingen godkännandeprövning på det sätt som finns för skolväsendet i övrigt. I stället kan kommunen uppdra åt enskilda att anordna vuxenutbildning på samma sätt som inom vård- och omsorgsområdet. Även delar av huvudmannaskapet, t.ex. utfärdandet av betyg, kan överlåtas till en enskild utbildningsanordnare. Detta förutsätter bl.a. att anordnaren har beviljats s.k. betygsrätt av Skolinspektionen. Kommunen har dock alltid kvar huvuddelen av huvudmannaskapet och det övergripande ansvaret för verksamheten.

Utöver regleringen av verksamheter inom skolväsendet innehåller skollagen[109] även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. För sådan verksamhet, som alltså inte ingår i skolväsendet, gäller gemensamma bestämmelser i skol-

[109] Skollagen (2010:800).

lagen endast om det anges särskilt. I skollagen[110] finns bestämmelser om de särskilda utbildningsformerna: internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt, utbildning vid folkhögskola som motsvarar utbildning i svenska för invandrare, utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution samt utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats. För närvarande är det endast enskilda som, efter godkännande av Skolinspektionen, är huvudmän för internationella skolor.

När det gäller annan pedagogisk verksamhet finns i skollagen[111] bestämmelser om pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds (s.k. nattis). Den kommun där en enskild bedriver pedagogisk omsorg ska efter ansökan, och om kraven uppfylls, besluta att den enskilde har rätt till bidrag. Om en enskild, som har godkänts som huvudman för fritidshem, i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till elever, ska bidrag under vissa förutsättningar lämnas av hemkommunen. En kommun får även, om vissa krav är uppfyllda, lämna bidrag till öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

6.4.4 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet och regler om offentlig upphandling

När kommuner eller landsting beslutar att anlita en privat utförare för att mot ersättning tillhandahålla en viss verksamhet måste de som huvudregel upphandla tjänsten. Bestämmelser om upphandling finns i lagen om offentlig upphandling[112], LOU, och lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster[113], LUF.[114]

---

[110] 24 kap. skollagen (2010:800).
[111] 25 kap. skollagen (2010:800).
[112] Lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.
[113] Lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.
[114] Dessa lagar bygger i huvudsak på rådets direktiv om offentlig upphandling (2004/18/EG) respektive rådets direktiv om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (2004/17/EG).

Utöver reglerna om upphandling i LOU och LUF finns bestämmelser om valfrihetssystem i lagen om valfrihetssystem[115], LOV. Denna lag reglerar vad som gäller för de kommuner och landsting som vill konkurrensutsätta kommunala och landstingskommunala verksamheter genom att överlåta valet av utförare av stöd-, vård- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. LOV är således ett alternativ till upphandling enligt LOU som kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt på hälso- och sjukvårdstjänster.

Vid upphandlingar har kommuner och landsting möjlighet att på olika sätt ställa krav, både på tjänsten som upphandlas och på leverantörerna som ska utföra tjänsten. Kraven måste dock utformas i enlighet med upphandlingsdirektiven och EU-rätten i övrigt.

6.4.5 Utvecklingen av privat utförda välfärdstjänster

Ser man på hur användandet av de privata driftformerna har vuxit fram, så var det till en början främst inom de s.k. hårda områdena. För skötsel av exempelvis vägar, renhållning, städning, färdtjänst, skolskjutsar och andra tekniska tjänster har externa producenter använts sedan åtskilliga decennier tillbaka. Inom ”mjuka” sektorer som vård, omsorg och skola har utvecklingen tett sig annorlunda och där har rått en större tveksamhet inför renodlade marknadslösningar.[116]

Privata aktörer som bedriver hälso- och sjukvård, förskole- och skolverksamhet samt omsorgsverksamhet har funnits i Sverige under lång tid. Det finns exempel på privata skolor och sjukhus som startades under 1800-talet. När välfärdsstaten expanderade under 1900-talet minskade dock andelen som bedrevs i privat regi och andelen som var privatanställda inom sektorn sjönk. När den offentligt finansierade omsorgen om äldre och personer med funktionshinder expanderade kraftigt under efterkrigstiden förlades den i princip helt i offentlig regi.

Även skolorna kom att under efterkrigstiden drivas i huvudsak i offentlig regi. Kring 1980 gick drygt en halv procent av grundskole-

[115] Lagen (2008:962) om valfrihetssystem.
[116] SOU 2006:1, Skola och samhälle, s. 63.

och gymnasieeleverna i landet i drygt 30 fristående grundskolor och drygt 40 fristående gymnasieskolor.

Andelen privatpraktiserande läkare minskade under efterkrigstiden bl.a. på grund av den expanderande sjukhusvården som i huvudsak bedrevs i offentlig regi.

Mot slutet av 1980-talet inleddes ett arbete med att förändra formerna för hur kommuner och landsting styrde och organiserade sin verksamhet. Den offentliga sektorn uppfattades som byråkratisk och att den inte anpassade sig efter medborgarnas behov och önskemål. Kritiken riktade sig även mot uppfattad dålig produktivitets- och effektivitetsutveckling i sektorn.

Under 1990-talet ökade andelen personal som arbetade för organisationer som bedrevs i enskild regi inom den offentligt finansierade välfärden. Ett vanligt motiv till de reformer som genomfördes under tidigt 1990-tal var att åstadkomma effektiviseringar. Mer verksamhet i privat regi antogs även öka valfrihet, mångfald, innovation, arbetsvillkor och delaktighet.

Under 2000-talet har andelen verksamhet som bedrivs i enskild regi ökat ytterligare även om graden varierar mycket mellan olika regioner.[117]

Kommuners och landstings köp av verksamhet

Utvecklingen de senaste tio åren visar att kommuner och landsting i allt större utsträckning köper verksamhet av privata utförare i stället för att utföra verksamheten i egen regi. Som exempel kan nämnas att kommunernas kostnader för köp av verksamhet inom vård och omsorg från privata utförare har ökat från 19 miljarder kronor 2006 till 35 miljarder kronor 2013. De privata utförarnas andel av de totala kostnaderna har under perioden ökat från knappt 12 procent till drygt 16 procent.[118]

Inom vissa verksamheter har andelen köpt verksamhet ökat mer är inom andra. Andelen hemtjänsttimmar i privat regi har ökat med över tio procentenheter 2007–2013 för personer i ordinärt boende som är 65 år eller äldre. Under samma period har andelen hem-

[117] SOU 2016:78, Ordning och reda i välfärden, s. 125 ff.
[118] SKL:s skrift Köp av verksamhet, kommuner, landsting och regioner 2006–2013.

tjänsttimmar för personer i ordinärt boende som är under 65 år, och har en funktionsnedsättning, ökat med nästan 20 procentenheter.[119]

Ökningen av kommunernas kostnader för köp av verksamhet har dock mattats av något under senare år. Nettokostnaden för hälso- och sjukvården uppgick 2013 till 200 miljarder kronor. Andelen verksamhet som landstingen producerade i egen regi motsvarade 78 procent och andelen köpt verksamhet uppgick till 22 procent (motsvarande 44 miljarder kronor). År 2006–2013 ökade andelen köp av verksamhet från cirka 18 procent till 22 procent av den totala verksamheten. Av den totala andelen köpt verksamhet ökade under perioden köpen från privata utförare från tio procent till 13 procent av nettokostnaden. Andelen köp av verksamhet från offentliga utförare ökade samtidigt från sju till nio procent.[120]

Skolväsendet och vissa andra utbildningsformer för barn och unga

Andelen barn och elever i förskolor och skolor med enskild huvudman har ökat. Höstterminen 2004 uppgick andelen barn och elever i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola med enskild huvudman till 9,8 procent. Höstterminen 2013 hade motsvarande andel ökat till 17,2 procent.

Inom förskolan finns det ett stort antal enskilda huvudmän, drygt 2 000. Av dessa är drygt hälften ekonomiska föreningar och lite mer än en fjärdedel aktiebolag. Av statistik framtagen av Statens skolverk (Skolverket) framgår att aktiebolagen driver nästan lika många förskolor som de ekonomiska föreningarna.

Det finns även olika driftsformer representerade bland huvudmännen för de fristående skolorna. Under de första åren efter genomförandet av den s.k. friskolereformen 1992 drevs de flesta fristående skolorna av idéburna aktörer, dvs. ideella föreningar och stiftelser. När det gäller barn och unga har skolväsendet emellertid utvecklats så att den enskilt bedrivna verksamheten numera domineras av vinstdrivande aktiebolag, som ofta är delar av större utbildningskoncerner. Av Skolverkets rapport *Privata aktörer inom förskola och skola, En*

[119] Socialstyrelsens rapport Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform 2013.
[120] SKL:s skrift Köp av verksamhet, kommuner, landsting och regioner 2006–2013.

nationell kartläggning av enskilda huvudmän och ägare[121] framgår att 85 procent av eleverna i fristående gymnasieskolor hösten 2013 gick i skolor som drevs av aktiebolag. Motsvarande andel i de fristående grundskolorna var 66 procent.

Inom vuxenutbildningen, dvs. komvux, särvux och sfi, är andelen kursdeltagare som deltar i utbildning som bedrivs av enskilda anordnare större än andelen elever i en fristående förskola eller skola inom skolväsendet i övrigt. Rikstäckande statistik över antalet privata anordnare inom vuxenutbildningen saknas. Enligt Skolverkets statistik deltog totalt 42 procent av kursdeltagarna i komvux 2013 i utbildning som anordnades av någon annan än kommunen. Av kursdeltagarna som studerade på gymnasial nivå studerade 44 procent hos en privat anordnare.

För dem som studerade på grundläggande nivå var motsvarande andel 25 procent. Det innebär att andelen kursdeltagare i komvux som anordnas av en privat utförare hade ökat med tolv procentenheter på fem år. Inom sfi deltog en dryg tredjedel av kursdeltagarna 2013 i utbildning som anordnades av en annan än kommunen: två procent i utbildning som gavs av en folkhögskola, tre procent i utbildning som anordnades av ett studieförbund och 30 procent i utbildning som anordnades av en annan privat anordnare. För särvux saknas motsvarande uppgifter.

Inom området pedagogisk omsorg minskade antalet verksamheter från cirka 4 350 verksamheter 2009 till cirka 3 050 verksamheter 2013. Samtidigt hade andelen verksamheter som drivs av enskilda huvudmän ökat från 18 procent till 33 procent, och andelen barn i privat bedrivna verksamheter ökat från 20 procent till 37 procent. Av de öppna förskolorna drevs nio procent i enskild regi 2013, vilket var en minskning från 13 procent 2008. Andelen enskilda som bedrev öppen fritidsverksamhet 2013 var 16 procent, vilket var en liten ökning jämfört med 2008.

[121] Skolverket, rapport 410, 2014.

6.4.6 Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet

Utredningen bedömer:

– *att* privata utförare av offentligfinansierad verksamhet i nuläget inte ska beredas möjlighet att ansluta som avsändare i Mina meddelanden.

Det har tidigare föreslagits av bl.a. Skatteverket och SKL i en gemensam hemställan att enskilda ska få ansluta som avsändare i Mina meddelanden.[122] SKL har därefter på nytt i en framställan till regeringen föreslagit att enskilda inklusive privata utförare inom t.ex. vård, skola och omsorg tillåts ansluta som avsändare i Mina meddelanden.[123] Som skäl angavs att det innebär ett hinder för likabehandling då medborgare får olika möjlighet till digital service beroende på vilket servicealternativ de väljer.

Kommuner och landsting köper, som framgår ovan, i allt större omfattning verksamhet för att genomföra sina uppdrag. Inom vissa områden, t.ex. hemtjänsten och primärvården, finns det många mindre företag. Trenden är dock att det bildats större, nationella koncerner som verkar inom många kommuner och landsting.

Även inom skolväsendet har det bildats större nationella koncerner genom att framför allt mindre utbildningsföretag och skolor har köpts upp.

De privata utförarna har därmed i många fall goda resurser att ställa om sin post och genomföra teknisk utveckling av system för att kunna anpassa sig till att ansluta som avsändare av digital post. Som en ökande del av marknaden inom vård, skola och omsorg har det hävdats att det vore ett naturligt steg för de privata utförarna att kunna agera på samma sätt som sina offentliga konkurrenter när det gäller kommunikation med kunder.

Ur ett medborgarperspektiv är det också bra om privata utförare av offentligfinansierad verksamhet kan skicka digital post. Privatpersoner som vill använda sig av digital post ges då möjlighet att ta emot säker digital post oavsett om de har att göra med en offentlig

[122] Hemställan den 7 december 2012 från Skatteverket, Dnr 131-830189-12/111, Bolagsverket, Dnr AD 2028/2012, Tillväxtverket, Dnr 07-2012-5608 och Sveriges Kommuner och Landsting, Dnr 12/6757.
[123] Framställan från SKL den 12 juni 2015, Dnr 15/2758.

myndighet eller en privat utförare. Då blir kommunikationsvägen inte en avgörande faktor för vilken vårdgivare eller skola man väljer.

Frågan i detta sammanhang är dock om det är skäl nog för att i nuläget ansluta privata utförare av offentligfinansierad verksamhet som avsändare i infrastrukturen Mina meddelanden.

Utredningen har kommit fram till att de privata utförarna för närvarande inte bör beredas möjlighet att ansluta som avsändare i Mina meddelanden. Det beror främst på följande orsaker som förklaras vidare nedan:

- Behovet saknas hos de privata utförarna.
- Definitionsproblematiken.
- Den nya finansieringsmodellen ger likabehandling.

6.4.7 De privata utförarna har inte behov av Mina meddelanden

Utredningen bedömer:

– *att* privata utförare av offentligfinansierad verksamhet inte själva i nuläget har några större behov av att ansluta som avsändare i Mina meddelanden.

Den digitala infrastrukturen i Sverige är i full gång. Merparten kommuner, landsting och skolor har fungerande kommunikationssystem med kunder, vårdtagare, elever och vårdnadshavare. Detta har byggts upp parallellt med Mina meddelanden. Det kan invändas att det inte är effektivt att alla tar fram egna lösningar men i många fall har det nu redan genomförts.

För de privata utförare som konkurrerar med offentliga och kommunala verksamheter är det viktigt att få tillgång till samma system som de offentliga motsvarigheterna använder. Endast i ett fåtal fall är det Mina meddelanden i nuläget.

SKL har uttryckt att Mina meddelanden saknar en långsiktig utvecklingsplan som tar utgångspunkt i kommuners, landstings och regioners samlade behov. I nuvarande utformning motsvarar tjäns-

ten inte de behov som finns av säker digital kommunikation mellan kommuner, landsting, regioner och statliga myndigheter.[124] Eftersom kommuner och landsting knappt använder Mina meddelanden upplever de privata utförarna, enligt utredningens uppfattning, inte att deras behov av tillgång till infrastrukturen är trängande.

I de fall kommunerna använder Mina meddelanden kan de privata utförarna som konkurrerar med kommunen i fråga anlita de brevlådeoperatörer som finns inom ramen för Mina meddelanden. Möjlighet till digital kommunikation med kunderna finns genom att privata utförare anlitar brevlådeoperatörer utan att använda infrastrukturen Mina meddelanden. Denna möjlighet förefaller inte ha använts. Det kan delvis förklaras av att de privata utförarna skulle behöva betala de privata brevlådeoperatörerna för att kunna nå sina kunder den vägen. Mina meddelanden har hittills varit gratis för avsändande myndigheter.[125] Samtidigt betalar de privata utförarna porto för att skicka vanlig post så de har redan en utgift för tjänsten. I ett längre perspektiv, efter inledande anslutningskostnader, är digital post ändå ett billigare alternativ för avsändaren.

Under utredningstiden har det inte framkommit att de privata utförarna av offentligfinansierad verksamhet i nuläget har något större behov av att ansluta till Mina meddelanden som avsändare.

6.4.8 Definitionsproblematiken

Utredningen bedömer:

– *att* svårigheterna med att definiera gruppen privata utförare av offentligfinansierad verksamhet gör att det kommer att vara otydligt vilka som omfattas av definitionen, uppstå gränsfall och regleringen riskerar att snart behöva ses över på nytt.

Det är svårt att definiera gruppen privata utförare av offentligfinansierad verksamhet.

Privata utförare av offentligfinansierad verksamhet är tydligast definierat i kommunallagen (1991:900), KL. Enligt 3 kap. 18 c § av-

[124] www.skl.se, 2017-01-04.
[125] I annan del av betänkandet föreslår utredningen en ersättningsmodell till brevlådeoperatörerna.

ses med privat utförare en juridisk person eller en enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet enligt 16 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en stiftelse eller förening som är bildad för en kommunal angelägenhet.

Enligt 16 § första stycket får kommuner och landsting efter beslut av fullmäktige lämna över vården av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ. Enligt andra stycket får den dock inte överlämnas med stöd av denna bestämmelse om det i lag eller förordning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning.

Efter ett sådant beslut skriver kommunen ett avtal med den privata utföraren. I avtalet kan en klausul skrivas in om att det ingår rätt att använda infrastrukturen Mina meddelanden så länge avtalet gäller. På så sätt kan man hantera de svårigheter som skulle kunna uppstå om en privat utförare under en period inte har något avtal med kommunen.

Kommunallagens definition gör att stora delar av den tänkta målgruppen inom vård och omsorg skulle omfattas. Som beskrivits i tidigare avsnitt skulle friskolorna dock inte omfattas om enbart kommunallagen utgör bas för vilka privata utförare som ska få ansluta. Man kan i definitionen lägga till friskolor där huvudmannen fått tillstånd av Skolinspektionen och därmed har rätt till bidrag från elevens hemkommun (offentlig finansiering). På så sätt inkluderas de största identifierade grupperna av privata utförare av offentligfinansierad verksamhet.

Problem kvarstår när det gäller de privata utförarna av statlig verksamhet. Där saknas en allmängiltig definition att utgå från.

Utredningen har även övervägt en definitionslösning som utgår från tillståndskrav på privata utförare av offentligfinansierad verksamhet. Ett tillståndskrav skulle kunna medföra ett sätt att kvalitetskontrollera den privata utföraren som måste klara kraven för att ta emot offentliga medel för att få sitt tillstånd.

Välfärdsutredningen har i sitt delbetänkande *Ordning och reda i välfärden* föreslagit ett tillståndskrav för att få ta emot offentlig finansiering inom välfärdssektorerna. Kravet kommer att omfatta bl.a. fristående förskolor och skolor, hemtjänst, hem för vård och boende, boenden för äldre, assistans och annan verksamhet för funktionshindrade samt all typ av hälso- och sjukvård. För att få ett

tillstånd att motta offentlig finansiering ska den juridiska personen kunna visa att offentliga medel i huvudsak kommer att gå till det de är avsedda för. Kommuner och landsting föreslås vidare bara få ge ersättning i enlighet med avtal till juridiska personer som har ett tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Utredningen föreslår även att kommunerna endast ska ge bidrag enligt skollagen till huvudmän med tillstånd och att Försäkringskassan bara ska betala ut assistansersättning till företag och organisationer som uppfyller kravet.

Statens skolinspektion och Inspektionen för vård och omsorg ska, enligt förslaget, pröva att kraven för att få ta emot offentlig finansiering är uppfyllda.[126]

Förslaget om tillståndskrav lämnades i november 2016 och är i skrivande stund under beredning.

Vissa av de aktuella aktörerna omfattas redan av liknande tillståndskrav eller av tillståndsplikt. Det är i dagsläget svårt att överblicka exakt vilka aktörer det gäller och hur tillståndskraven förhåller sig och kommer att förhålla sig till varandra. Därför menar utredningen att det inte finns någon definitionslösning inom tillståndsområdet som är tillräckligt klar för att det ska kunna utgöra en begreppsbestämning av vad som ska avses med privata utförare av offentligfinansierad verksamhet om de ska ansluta som avsändare i Mina meddelanden.

Även om det beslutas om en definition kan de som bedöms vara privata utförare av offentligt finansierad verksamhet plötsligt förlora en upphandling och under en tid inte längre fylla kraven enligt definitionen. Därefter kan de återfå sitt uppdrag igen och på nytt bli en privat utförare av offentligfinansierad verksamhet. När det gäller tillgången till infrastrukturen Mina meddelanden skulle det vara omständligt för privata utförare att tvingas avstå möjligheten att skicka digital post när man väl anslutit sig och börjat använda Mina meddelanden.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det riskerar att bli otydligt vilka som ska omfattas av definitionen. Det kan leda till att det uppstår gränsfall där det är svårt att bedöma om aktören ska få anslutas som avsändare i Mina meddelanden eller inte. Det gör även att regleringen snart kan behöva ses över på nytt.

[126] SOU 2016:78, Ordning och reda I välfärden, s. 331 ff.

6.4.9 Utredningens finansieringsmodell ger likabehandling

Utredningen bedömer:

– *att* den finansieringsmodell som utredningen föreslår ska gälla för brevlådeoperatörer gör att offentliga avsändare inte längre kommer att subventioneras med ett gratis system för säker digital post. Myndigheter och privata utförare kommer därmed att behandlas lika i denna del.

Likabehandling har anförts som ett skäl att låta privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ansluta som avsändare i Mina meddelanden. Mina meddelanden har hittills varit gratis att använda för avsändande myndigheter. Det har inneburit att myndigheterna har subventionerats med en infrastruktur för säker digital post, något som kan ha gynnat dem i jämförelse med de privata aktörerna som inte har kunnat välja något kostnadsfritt system för säker digital post.

I direktiven angavs att utredningen skulle lämna förslag till utformning av en ersättningsmodell för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.[127] Utredningens förslag innebär att de avsändande myndigheterna kommer att behöva betala en ersättning för försändelserna. På så sätt utjämnas skillnaden i behandling av offentliga myndigheter och privata utförare i denna del.

6.5 Mina meddelanden är en betrodd tjänst enligt eIDAS-förordningen

Utredningen bedömer: Mina meddelanden och följaktligen de anslutna brevlådeoperatörerna är betrodda tjänster enligt eIDAS-förordningen. Det behövs därför ingen motsvarande reglering i svensk nationell rätt. Det kan finnas anledning för regeringen att överväga om det finns behov av kompletterande reglering, särskilt när det gäller konsumentskyddsperspektivet vid eventuella incidenter.

[127] Dir 2016:39, s. 13.

Den 1 juli 2016 trädde EU:s förordning 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden (eIDAS-förordningen) i kraft. Förordningen är uppdelad i två delar. En del handlar om betrodda tjänster.

De som omfattas av de nya reglerna om betrodda tjänster är de som tillhandahåller betrodda tjänster som elektroniska underskrifter och stämplar, validering och bevarande av elektroniska underskrifter och stämplar, tjänster för rekommenderad elektronisk leverans och utfärdande av certifikat för autentisering av webbplatser.

Reglerna innebär att alla tillhandahållare av sådana tjänster ska vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att hantera riskerna för säkerheten hos de betrodda tjänster som de tillhandahåller. Vidare finns en skyldighet för tillhandahållare att underrätta PTS, som är tillsynsmyndighet, om alla integritetsförluster eller säkerhetsincidenter som i betydande omfattning påverkar den betrodda tjänst som tillhandahålls. I vissa fall ska även förlitande parter och andra myndigheter underrättas.[128]

PTS har ingen uttömmande förteckning över vilka betrodda tjänster som finns i Sverige utan håller i sitt uppdrag som tillsynsmyndighet på att skaffa sig en uppfattning om vilka tillhandahållare och vilka betrodda tjänster som finns i Sverige.

Om Mina meddelanden är en betrodd tjänst enligt eIDAS-förordningen finns det alltså redan ett gällande regelverk för att hantera säkerhetsrisker och följa upp incidenter via PTS. Frågan är om Mina meddelanden är en sådan betrodd tjänst.

Förordningen gäller enligt artikel 2.1 tillhandahållare av betrodda tjänster som är etablerade inom unionen. Förordningen gäller däremot inte tillhandahållande av betrodda tjänster som till följd av nationell lagstiftning eller avtal mellan en avgränsad krets deltagare endast används inom slutna system (artikel 2.2). I ingresspunkt 21 utvecklas vad som menas med slutna system. Där anges att förordningen inte gäller tillhandahållare av tjänster som endast används inom slutna system mellan en avgränsad uppsättning deltagare och som inte påverkar tredje man. Som exempel nämns system som inrättats i företag eller offentlig förvaltning för hantering av interna förfaranden. I ingresspunkten anges vidare att endast betrodda

[128] http://www.pts.se, 2016-12-29.

tjänster som tillhandahålls för allmänheten och som påverkar tredje man bör uppfylla de krav som ställs i förordningen.[129]

Mina meddelanden tillhandahålls för allmänheten, det är alltså, enligt utredningens mening, inte fråga om ett slutet system. Mina meddelanden påverkar tredje man som kan välja att skicka post digitalt till den som är ansluten som mottagare i Mina meddelanden.

I artikel 3 återfinns vissa definitioner. Där anges bl.a. att med en betrodd tjänst avses en elektronisk tjänst som vanligen tillhandahålls mot ekonomisk ersättning och som består av skapande, kontroll och validering av elektroniska underskrifter, elektroniska stämplar eller elektroniska tidsstämplingar samt elektroniska tjänster för rekommenderade leveranser och certifikat med anknytning till dessa tjänster. Mina meddelanden skulle kunna vara en sådan elektronisk tjänst för rekommenderade leveranser.

Elektroniska tjänster för rekommenderade leveranser gör det möjligt att överföra uppgifter mellan tredje män på elektronisk väg på ett sätt som tillhandahåller bevis om uppgifternas hantering, inklusive sändande och mottagande, och som skyddar uppgifterna mot risken för förlust, stöld, skada eller otillåtna ändringar (artikel 3.36).

Med det underlag utredningen har är bedömningen att Mina meddelanden är just en sådan betrodd tjänst som avses i eIDAS-förordningen men läget är ovisst så länge det inte har bedömts av PTS. Ännu finns det inte heller några uppgifter om vilka andra betrodda tjänster som finns i Sverige och därför saknas jämförelsematerial.

Kopplade till Mina meddelanden är brevlådeoperatörerna, både de privata och Min myndighetspost som tillhandahålls av Skatteverket. Enligt utredningens bedömning är även dessa tjänster betrodda tjänster enligt eIDAS-förordningen av samma skäl som gör att Mina meddelanden är en betrodd tjänst.

Det finns även bestämmelser om kvalificerade betrodda tjänster. Denna kategori ställer högre krav på kontroll och säkerhet och ska anmälas till PTS. För kvalificerade tillhandahållare av betrodda tjänster gäller särskilda krav på, t.ex.:

[129] PTS Vägledning för betrodda tjänster i Sverige enligt eIDAS – Utgåva 1, 3 juni 2016, s. 8.

– kontroll av identiteten hos den till vilken ett kvalificerat certifikat utfärdas,
– personalens utbildning och kunskaper,
– ekonomisk förmåga att bära risken för verksamheten,
– teknisk säkerhet och tillförlitlighet hos system,
– löpande planering för att kunna garantera tjänstens kontinuitet i fall av verksamhetens upphörande.

Förordningen innehåller också krav på att kvalificerade tillhandahållare av betrodda tjänster återkommande ska granskas av ackrediterade organ i syfte att kontrollera att tillhandahållarna uppfyller förordningens krav. För att klassas som kvalificerad betrodd tjänst behöver Mina meddelanden inleda ett ansökningsförfarande och sannolikt vidta åtgärder för att nå upp till kraven. En sådan klassificering kan ge garantier om ytterligare säkerhet om det bedöms finnas behov av det.

Om Mina meddelanden är en betrodd tjänst enligt eIDAS-förordningen är det förordningen som kommer att gälla direkt, oavsett eventuell svensk reglering. Därför bedömer utredningen att det inte är aktuellt att föreslå någon motsvarande reglering i nuläget.

Det kan dock finnas anledning för regeringen att överväga om det finns behov av kompletterande reglering, särskilt när det gäller konsumentskyddsperspektivet vid eventuella incidenter. Förordningen är skriven på ett övergripande plan och riktar sig till medlemsstater, tillhandahållare av betrodda tjänster och tillsynsorgan. Den har nyligen börjat tillämpas och det saknas praxis och kunskap om dess följder. Det råder därför osäkerhet angående de specifika konsekvenserna för enskilda mottagare om något skulle inträffa.

7 Konsekvensanalys

7.1 Förslaget om en myndighet med samlat ansvar

Utredningen lämnar två förslag om vilken myndighet, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, som kan axla ansvaret för digitaliseringen av den offentliga sektorn. Utredningen bedömer att Ekonomistyrningsverket är bäst lämpat att ta emot uppdraget. Utredningen bedömer – som en alternativ lösning – att E-legitimationsnämnden kan utvecklas till att omfatta det samlade uppdrag som utredningen föreslår.

Utredningen beräknar att den myndighet som får det samlade ansvaret behöver resurser motsvarande 34 årsarbetskrafter för att lösa uppgifterna fram till och med utgången av 2019. Därefter måste antalet årsarbetskrafter öka i samband med att ansvaret för Mina meddelanden förs över till den mottagande myndigheten. Utredningen bedömer att lokalfrågan kan lösas i båda alternativen.

Utredningen föreslår att uppgifterna i samordningsuppdraget ska finaniseras med anslagsmedel som tillförs den mottagande myndighetens förvaltningsanslag med 37 136 tkr för 2018 (6 månader). I det beräknade anslagsbeloppet för 2018 ingår även 5 000 tkr för övergångskostnader och anpassning av lokaler. För 2019 föreslår utredningen att den mottagande myndighetens förvaltningsanslag ska tillföras 64 272 tkr för att lösa de nya uppgifterna.

För att lösa uppgifterna föreslår utredningen verksamhetsövergångar med stöd av 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd för personalen vid eSams kansli (5 årsarbetskrafter), varav fyra är anställda i Pensionsmyndigheten och en är ”inlånad” från Skatteverket och E-legitimationsnämndens kansli (6 årsarbetskrafter) som är anställda i Skatteverket. Om regeringen inte väljer utredningens huvudalternativ föreslår utredningen verksamhetsövergångar även för personal vid Ekonomistyrningsverket som i dag utför sådana tidsbegränsade

uppgifter som utredningen föreslår ska permanentas i den mottagande myndighetens instruktion (7 årsarbetskrafter). För att lösa uppgifterna behöver den mottagande myndigheten därutöver rekrytera ytterligare 15 årsarbetskrafter däribland jurister med kompetens inom informationssäkerhet, eIDAS-förordningen, m.m.

I de beräknade beloppen ingår utgifter för befintliga verksamheter som förs över till den mottagande myndigheten såsom verksamheten vid eSams kansli, verksamheten vid E-legitimationsnämndens kansli och E-legitimationsnämndens ansvar för federationstjänsterna, Ekonomistyrningsverkets verksamhet inom nuvarande e-förvaltningsuppdrag, PTS uppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling samt de nya, tillkommande uppgifter som utredningen föreslår. För det regeringsuppdrag att ansvara för vägledningen för webbutveckling som PTS för närvarande har, och som utredningen förslår ska föras över till myndigheten med det samlade ansvaret, är budgeten i dag cirka 3 miljoner kronor per år. Utöver det som ryms inom ramen för det uppdraget kommer fler uppgifter enligt EU-direktivet om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer att tillföras. Den exakta omfattningen av de uppgifter direktivet medför utreds för närvarande av den utredning som i Regeringskansliet arbetar med genomförandet av direktivet.

I utredningens beräkning av utgifterna ingår löner, sociala avgifter, lokaler, it, interna utvecklingsmedel, extern it-drift, internrevisor, m.m.

Utredningen vill uppmärksamma regeringen på att E-legitimationsnämndens ackumulerade underskott i Skatteverkets beräknade budget för avgiftsfinansierad verksamhet inte finns med i de beräknade beloppen och bör, enligt utredningens mening, inte följa med E-legitimationsnämnden till den mottagande myndigheten.

Utredningen föreslår att Skatteverket har kvar ansvaret för Mina meddelanden till och med 2019 för att inte riskera att störa de förväntade effekterna av förslagen om ökad användning av tjänsten. Utredningen lämnar inte något förslag om finaniseringen av Mina meddelanden från och med 2020 men vill ändå i det sammanhanget uppmärksamma regeringen på att Skatteverkets investeringar i Mina Meddelanden kommer att skrivas av under en längre tidsperiod med ganska stora årliga belopp. Detta måste tas med när Mina meddelanden senare förs över till den mottagande myndigheten.

Utredningen föreslår att de tillkommande anslagsmedlen till den mottagande myndigheten ska finaniseras genom att

- Anslagsmedel överförs varaktigt till den mottagande myndighetens förvaltningsanslag från PTS och anslaget 2:2 ersättning för särskilda tjänster till personer med funktionsnedsättning, anslagspost 1, utg. omr. 22, Kommunikationer med beloppet 1 500 000 kronor för 2018 och från och med 2019 med ytterligare 1 500 000 kronor så att det varaktigt överflyttade beloppet uppgår till 3 000 000 kronor per år.
- Anslagsmedel överförs varaktigt från E-legitimationsnämndens anslagsfinansiering från och med 2018 till den mottagande myndighetens förvaltningsanslag.
- Anslagsmedel överförs varaktigt från anslaget 2:6 Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse, utgiftsområde 22 Kommunikationer till den mottagande myndighetens förvaltningsanslag.

Resterande medel för att nå upp till de beräknade beloppen finansieras genom att anslagsmedel överförs genom en varaktig omfördelning av medel från de statliga myndigheternas förvaltningsanslag till den mottagande myndighetens förvaltningsanslag. Se omfördelningsnyckel i Ekonomistyrningsverkets redovisning av uppdraget Finansieringslösningar för gemensamma digitala tjänster.[1]

7.2 Förslagen om Mina meddelanden

7.2.1 Konsekvenser för enskilda och företag

Utredningens förslag innebär att det skapas en rättighet för enskilda och företag att få sin myndighetspost elektroniskt, om man begärt det och om det inte finns särskilda skäl för undantag. Sådana särskilda skäl kan t.ex. vara att myndigheten bedömer att man inte kan ta sitt personuppgiftsansvar eller att myndighetens verksamhetskaraktär är olämplig för att använda elektronisk post i det enskilda fallet.

[1] Ekonomistyrningsverket, Finansieringslösningar för gemensamma digitala tjänster. 2016-03-01, ESV dnr 1.1-397/2015, s. 21f.

För enskilda och företag är det kostnadsfritt att ansluta sig som mottagare till tjänsten Mina meddelanden. För att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt behöver dock enskilda och företag ha tillgång till dator, mobiltelefon eller surfplatta med internetuppkoppling. Indirekt finns det således kostnader för enskilda och företag för att införskaffa nödvändig teknisk utrustning och för internetabonnemang. Det är dock få personer i Sverige inte har tillgång till internet. En årlig undersökning av svenskarnas internetvanor visar att internettillgången i Sverige ligger på strax över 90 procent och att 82 procent använder internet dagligen. Vidare blir det allt vanligare att ha både dator, surfplatta och smart mobiltelefon. Det finns nu i genomsnitt 2,07 datorer och 1,13 surfplattor per hushåll. Av Sveriges invånare har 92 procent en dator, 81 procent en smart mobiltelefon och 65 procent en surfplatta.[2]

7.2.2 Konsekvenser för avsändande myndigheter och kommuner

Utredningen förslår att statliga myndigheter, om inte regeringen beslutar annat, ska teckna avtal med Skatteverket som avsändare, och skicka säkra elektroniska försändelser i infrastrukturen. Skillnaden gentemot nuläget är att det är frivilligt för, i princip alla statliga myndigheter, att ansluta som avsändare i Mina meddelanden.

Andra aktörer som på sikt kommer att påverkas av utredningens förslag är kommuner och landsting som även fortsättningsvis får teckna avtal med Skatteverket och skicka säkra elektroniska meddelanden i infrastrukturen. Skillnaden gentemot nuläget är att utredningen föreslår att regeringen ska fatta beslut om ett mål för övergången till digital förvaltning. Utredningens föreslag innebär således en ambitionshöjning som även omfattar kommuner och landsting.

För att öka allmänhetens kännedom om elektronisk myndighetspost föreslår utredningen att statliga myndigheter på sina webbplatser ska informera enskilda och företag om rätten att få försändelser elektroniskt. Redan i dag bör anslutna aktörer informera och marknadsföra fördelarna med digital brevlåda, elektronisk myndighets-

[2] Internetstiftelsen i Sverige (IIS) 2016, *Svenskarna och internet 2016. Undersökning om svenskarnas internetvanor*, s. 5.

post och tjänsten Mina meddelanden och Skatteverket hjälper till med texter, material och stöd i detta arbete.

Utredningens förslag om ersättningsmodell för brevlådeoperatörer medför utgifter för avsändande myndigheter och kommuner. Förslaget innebär att avsändande myndigheter och kommuner ska betala ersättning till brevlådeoperatörerna för förmedlingen av elektronisk post till mottagarna. Denna tjänst har dock hittills varit kostnadsfri för avsändarna och därmed fungerat som en besparing jämfört med om posten skickats fysiskt.

Under 2016 uppgick statliga myndigheters utgifter för utomstatlig post till 888,3 miljoner kronor. Det var en minskning med drygt 20 051 tkr jämfört med 2015 då motsvarande utgifter uppgick till 908 368 tkr. Minskningen av postutgifterna mellan 2014 och 2015 var 10 673 tkr. Det innebär att minskningen mellan 2014 och 2016 var 30 729 tkr.[3] Utredningen bedömer att denna utgiftsminskning kommer att fortsätta accelerera under kommande år när de statliga myndigheterna skickar allt större volymer elektronisk post i stället för att skicka posten på traditionellt sätt. Det innebär i sin tur att i takt med att utgifterna för den fysiska posten minskar ökar utgifterna för den elektroniska posten. Utredningen bedömer dock att utgifterna för den elektroniska posten i allt väsentligt är lägre än för den fysiska posten och kommer därmed att medföra besparingar för de avsändande myndigheterna.

7.2.3 Konsekvenser för Skatteverket

Utredningen lämnar förslag som är avsedda att öka anslutningen av både avsändare och mottagare i Mina meddelanden. Förslaget får konsekvenser för Skatteverket som ansvarig för infrastrukturen Mina meddelanden, som brevlådeoperatör och som avsändare av elektronisk myndighetspost.

För Skatteverket som infrastrukturansvarig, som ska tillhandahålla Mina meddelanden, innebär förslaget krav på att hantera ett ökat antal avsändare och mottagare i infrastrukturen. Utredningen noterar att Skatteverkets informationskampanj – och de ekonomiska incitament som finns med tidigare skatteåterbäring – redan tycks ha

[3] Ekonomistyrningsverket 2016 och 2017.

bidragit till en tillströmning av nya personer som anmält en elektronisk brevlåda. I slutet av februari 2017 hade 1 miljon mottagare en säker digital brevlåda och kan ta emot post från myndigheter och kommuner digitalt. Utredningen föreslår att Ekonomistyrningsverket eller E-legitimationsnämnden ska ta över Skatteverkets nuvarande ansvar för Mina meddelanden 2020. Därutöver föreslår utredningen en regel som ger Skatteverket till uppgift att tillhandahålla en elektronisk brevlåda.

Förslaget får konsekvenser för Skatteverket i rollen som infrastrukturansvarig, främst fram till och med 2019 eftersom utredningen föreslår att ansvaret för Mina meddelanden ska flyttas till en annan myndighet den 1 januari 2020. Enligt Skatteverket består dagens organisation för att hantera Mina meddelanden av 22 årsarbetskrafter (fördelade på cirka 35 personer) uppdelade på olika ansvarsområden som it, regelverk, kommunikation, användarsupport och inte minst anslutningsstöd. Denna dimensionering är gjord för att hantera 25 till 30 stycken nya anslutande myndigheter per år. Det är dock stor variation på hur kostsamma eller komplicerade anslutningarna är beroende på om avsändaren använder en förmedlingstjänst som redan är ansluten eller om avsändaren använder en helt oprövad förmedlingstjänst.

Organisationen för Mina meddelanden är i dag inte dimensionerad för att hantera omfattande ny- eller vidareutveckling av Mina meddelanden. Det är en ren förvaltningsorganisation. Om det skulle bli aktuellt med omfattande ny- eller vidareutveckling av Mina meddelanden behöver konsekvenserna av detta analyseras innan ett sådant beslut fattas.

Skatteverkets nuvarande förvaltningsorganisation är dimensionerad efter en prognos för 2017 enligt tabell nedan.

Tabell 7.1 Dimensionering av förvaltningsorganisationen för Mina meddelanden

Prognoser	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mottagare	2 mnkr	5 mnkr	6 mnkr	6 mnkr	6 mnkr	6 mnkr
– varav Min myndighetspost	25 %	20 %	10 %	10 %	10 %	10 %
Avsändare, totalt	50	100	200	300	300	300
– varav nya under året	30	50	100	100	0	0
Slagningar FaR/dag sändningsslagningar	300 000	400 000	600 000	600 000	600 000	600 000
Antal meddelanden	87 mnkr	125 mnkr	125 mnkr	125 mnkr	125 mnkr	125 mnkr

Källa: Skatteverket 2017.

Skatteverket planerar att stärka förvaltningsorganisationen successivt främst avseende användarsupport från senhösten 2017, men även avseende kommunikationsresurser och anslutningsstöd för anslutande myndigheter. Detta omfattar dock inte omfattande regelverksförändringar eller utvecklingsinsatser.

För att kunna bedöma konsekvenserna av olika scenarier för utvecklingen av Mina meddelanden har Skatteverket gjort ett antal generella antaganden.

- Att grunduppgifter från andra myndigheter tillhandahålls avgiftsfritt som t.ex. firmateckningskontroller.
- Nytt flöde hos en redan ansluten myndighet genererar mindre arbete än anslutning av en helt ny myndighet till hos Mina meddelanden då Skatteverket förutsätter att samma anslutning används.
- Anslutning med hjälp av redan ansluten förmedlingstjänst är mindre krävande av helt ny anslutning.
- Fler samtidiga anslutningar ökar kostnaden progressivt, dvs. en jämn fördelning av anslutningarna över tid är att föredra ur ett kostnadsperspektiv.
- Fler mottagare ökar behovet av support.
- Mycket begränsad ny- och vidareutveckling av funktionalitet.
- Myndigheter med stora volymer ansluter tidigast, dvs. ökningen av sända meddelanden är större per ansluten avsändare i början av tidsperioden.

- Ingen ny brevlådeoperatör ansluter inom innevarande period (t.o.m. 2022).
- Avskrivningar och räntor för lånefinansiering är konstant över perioden (t.o.m. 2022).

För att öka anslutningstakten kan ett antal olika åtgärder vidtas som kommer att få konsekvenser för Mina meddelanden. Det är viktigt att notera att för många av åtgärderna krävs en ställtid, för t.ex. rekrytering av personal eller upphandling, varför det är nödvändigt med viss framförhållning innan åtgärden vidtas.

Förslaget att statliga myndigheter ska skicka elektronisk myndighetspost till enskilda och företag som begärt det från och med 2018 innebär att Skatteverket måste uppdatera regelverket till en uppskattad engångskostnad på 1 miljon kronor. Därutöver behöver Skatteverket göra en informationsinsats till en engångskostnad på 500 tkr, svara upp mot ökade prestandakrav, lagring m.m. till en varaktig kostnadsökning på 1 miljon kronor samt ökat behov av support till en varaktig kostnadsökning på 1 miljon kronor. Det innebär engångskostnader på 1,5 miljoner kronor och varaktiga kostnadsökningar på 2 miljoner kronor. De beräknade kostnadsökningarna är marginalkostnader jämfört med om förändringarna inte inträffar.

Mot bakgrund av nuvarande budget för 2017 för förvaltningsorganisationen och en bedömning av sannolikheten för att olika händelser kommer att inträffa enligt ovan är det, enligt Skatteverkets bedömning, troligt att kostnaden för Mina meddelanden fördelar sig enligt tabellen nedan.

Tabell 7.2 Skatteverkets bedömning av kostnaden för Mina medelanden 2017–2022, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Drift	10,0	15,0	15	15	15	15
Förvaltning it	13,0	16,0	16	16	16	16
Förvaltning verksamhet	12,0	16,0	16	16	16	16
Marknadsföring/kommunikation	6,5	8,5	5	4	3	3
Extern kostnad*, e-legitimation och SMS	18,0	20,0	10	10	10	10
Summa	**59,5**	**75,5**	**62**	**61**	**60**	**60**

Källa: Skatteverket 2017.

* Enligt Skatteverket är den externa kostnaden mycket svårberäknad och är beroenda av mottagarnas beteende. Beräkningen bygger på antagandet att mottagaren begär en avisering för varje meddelande och loggar in två gånger per meddelande vilket ger höga kostnader för externa kostnader.

Budgetåret 2017 har Skatteverket tilldelats 38,9 miljoner kronor för Mina meddelanden och 2018 höjs beloppet till 43 miljoner kronor.[4]

Det betyder, givet Skatteverkets antaganden om kostnadsökningarna enligt tabellen ovan, att kostnaderna för Mina meddelanden kommer att överskrida de tilldelade medlen för 2017 och de medel som aviseras för 2018 i höstens budgetproposition. Av tabellen framgår vidare att den största utgiftsökningen är 2018 och att utgiftsnivån de närmaste åren därefter sjunker nästan till 2017 års nivå.

Utredningens förslag om en ersättningsmodell för brevlådeoperatörer innebär, om förslaget genomförs, att Skatteverket dels kommer att få ersättning för den elektroniska myndighetspost som mottagare har valt att få via Min myndighetspost, dels får ökade utgifter för att som avsändare betala ersättning till andra brevlådeoperatörer. Utredningen konstaterar även att Skatteverkets utgifter för utomstatlig post minskade med 7,3 miljoner kronor mellan 2014 och 2016, från 132 361 tkr 2014 till 125 069 tkr 2016. Utredningen förutsätter att denna minskning av utgifterna för utomstatlig post kommer att fortsätta i takt med att Skatteverkets volymer av elektronisk myndighetspost ökar. Förslaget till ersättningsmodell för brevlådeoperatörer innebär dessutom att Skatteverket, från och med den 1 juli 2018 ska administrera den lag om valfrihet om elektroniska brevlådor som utredningen föreslår. Denna uppgift torde dock inte föra med sig några egentliga utgiftsökningar med anled-

[4] Budgetpropositionen för 2017, utg. omr. 3.

ning av Skatteverkets antagande om att det inte är troligt att någon ny brevlådeoperatör ansluter under de närmaste åren. Dessutom ingår det redan i dag i Skatteverkets uppgifter att bestämma villkor för och sluta avtal med brevlådeoperatörer.

7.2.4 Mina meddelanden – Riksrevisionen om nyttor och kostnader

Riksrevisionen har gjort en analys av de nyttor och kostnader som är förknippade med e-tjänsten Mina meddelanden.[5] De *direkta* nyttorna för myndigheter, kommuner och landsting av att införa Mina meddelanden är besparingar i porto, kuvert och papper. Det är billigare att skicka post digitalt än med fysisk post. Riksrevisionen skriver att de *indirekta* nyttorna för offentliga aktörer är att Mina meddelanden kan ge effektivare arbetsprocesser genom att en större del av ärendehanteringen blir digital och att beslut i olika ärenden kan meddelas snabbare med hjälp av digital post. Om Mina meddelanden integreras med övriga delar av en organisations verksamhetssystem kan det digitala informationsflödet därmed effektiviseras och ärendehanteringen gå snabbare.[6]

Riksrevisionen har analyserat Pensionsmyndighetens orange kuvert. Pensionsmyndigheten skickar varje år ut 7 miljoner ”orange kuvert” till individer som är pensionsberättigade. För varje kuvert som i stället skickas digitalt sparar Pensionsmyndigheten 2,60 kronor. Riksrevisionen har räknat på olika scenarier.[7] Om samtliga totalt 7 miljoner orange kuvert skickas ut digitalt ger det en potentiell direkt besparing på 18,2 miljoner kronor (7 miljoner × 2,60 kronor). Kostnaderna för myndigheten av utveckling av Mina meddelanden är cirka 9 miljoner kronor och driftskostnaden antas ligga på 450 000 kronor per år. Givet att samtliga 7 miljoner orange kuvert skickas digitalt första året kommer Pensionsmyndighetens investering i Mina meddelanden att vara lönsam från första året, eftersom nyttorna i form av främst besparingar överstiger kostnaderna för att utveckla och driva

[5] Riksrevisionen 2016:14, Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning?, s. 47–49.
[6] Riksrevisionen 2016:14, Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning? s. 47.
[7] Exemplet och alla uppgifter är hämtade från RiR 2016:14. s. 49 f.

Mina meddelanden. En nollpunktsanalys visar att investeringen har hämtats hem när cirka 3,5 miljoner orange kuvert skickats ut digitalt.

Om man i stället antar att mottagarna ansluter sig successivt till Mina meddelanden under en period på sju år, allt annat lika, blir investeringen lönsam det fjärde året. Enligt rekommendation från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) ligger ett rimligt avkastningskrav på en samhällsinvestering på 5–6 procent. Med hjälp av internräntemetoden[8] finner Riksrevisionen att en ränta på 5–6 procent nås efter 4 år.[9]

7.2.5 Mina meddelanden – Sveriges kommuner och landsting om konsekvenserna av att ansluta

Sveriges kommuner och landsting, SKL, har analyserat vad det skulle innebära för kommuner och landsting att ansluta sig till Mina meddelanden.[10] SKL:s bedömning, från både nyttokalkyl och risk- och sårbarhetsanalys, är att det finns stora mervärden med att införa Mina meddelanden. Enligt SKL är investeringen lönsam för en typkommun efter mellan 1,7 och 4,5 år, beroende på om man räknar med indirekta effekter från effektiviseringar i arbetsprocesser. Möjliga besparingar eller effektiviseringar är t.ex. inom postfunktion, arkivering och minskade störningar i form av färre antal telefonsamtal till handläggare angående väntetid för beslut. Tjänsten bedöms även ha potential att bli en viktig pusselbit i kommuners digitalisering och e-förvaltning. SKL tog fram tre scenarier:

- *Enbart besparing posthantering*. Enligt SKL:s analys och beräkning kan exempelkommunen göra en besparing på nominellt knappt 900 tkr genom att införa Mina meddelanden. Ställt mot investeringskostnaden kan kommunen, räknat med denna nytta, få tillbaka pengarna på 4,5 år.

[8] Internräntemetoden innebär att man först slår fast investeringens internränta. Denna jämförs sedan med rimliga avkastningskrav för investeringar, för att på så sätt få en uppfattning av investeringens lönsamhet. Enligt Expertgruppen för offentlig ekonomi (ESO) bör samhällsinvesteringar ge en avkastning på 5–6 procent. Se ESO (2013). *Investeringar in blanco? En ESO-rapport om behovet av infrastruktur*. Från RiR 2016:14, s. 50.

[9] I räkneexemplet har Riksrevisionen antagit att 400 000 personer är anslutna det första året, 1 000 000 personer det andra året, 2 500 000 personer det tredje året, 4 000 000 personer det fjärde året, 5 500 000 personer det femte året, 6 000 000 personer det sjätte året och 7 000 000 personer det sjunde året. RiR 2016:14, s. 50.

[10] SKL 2014, Anslutning Mina meddelanden. Förstudierapport.

- *Besparing posthantering samt processförbättring*. Om även nyttor för förbättrad processhantering inkluderas i analysen ökar nyttovärdena väsentligt. Dock kan det vara osäkert om dessa effekter tydligt kan räknas hem. Det varierar från fall till fall – dels hur ledarna i respektive kommun betraktar detta, dels i hur det faktiskt går att omsätta till reellt resultat. Dock betraktar uppgiftslämnarna processförbättringar om 10 minuter som lågt satta.
- *Besparing posthantering samt ökad säkerhet*. I ett tredje scenario görs jämförelsen om kommunen betraktar att de kan översätta nyttan med en ökad säkerhet. Effekterna blir också mer påtagliga och investeringen skulle betalas tillbaka på drygt två år. Kalkylen är bara relevant om kommunen betraktar den ökade säkerheten med Mina meddelanden och att meddelandena kan tas emot var som helst som en nytta och ett mervärde jämfört med nuläget.

7.2.6 Erfarenheter – myndigheter och kommuner som redan anslutit sig till Mina meddelanden

Utredningen har ställt skriftliga frågor och genomfört telefonintervjuer med samtliga 17 myndigheter som är anslutna till och skickar post genom Mina meddelanden. Detta i syfte att få en bild av myndigheternas kostnader för att ansluta till och använda tjänsten.

Det är många faktorer som påverkar kostnaderna för att ansluta till och använda Mina meddelanden. *Utgångsläget* för myndigheterna skiljer sig åt – såväl i fråga om teknik- och systemförutsättningar som i resurser och ledningsstöd. Av de myndigheter som anslutit sig har man också valt olika *lösningar*, köpa tjänster eller bygga egna system – eller en kombination av båda. Vidare har myndigheterna anslutit olika *typer av ärenden*, enstaka ärenden från handläggare till enskild eller massutskick, och spännvidden i hur många meddelanden som myndigheter faktiskt *skickar* genom tjänsten skiljer sig dramatiskt åt. Skillnaderna påverkar förstås hur mycket det skulle kosta för den enskilda myndigheten att öka antalet flöden eller meddelanden som kan skickas genom tjänsten. Kostnaderna för att ansluta och använda Mina meddelanden behöver även ställas mot *nyttorna*.

Myndigheterna har ofta svårt att särskilja kostnaderna kopplade till Mina meddelanden. En synpunkt som framförs är att flera myndigheter arbetar för att få bort eller i alla fall kraftigt minska

pappersposten, och varje system som har någon utskrifts-, sms- eller e-post funktion behöver därför anpassas. Arbetet kopplat till Mina meddelanden är därför en mindre del – och kostnad – av detta större arbete. När myndigheterna, bland annat genom att utveckla e-tjänster, har minskat antalet brev blir även kostnaderna för Mina meddelanden lägre.

De flesta av de myndigheter som använder sig av tjänsten verkar vara överens om att det potentiellt sett finns många fördelar med Mina meddelanden, såväl när det gäller utökad kvalitet och service till mottagarna som ekonomiska fördelar. Ju fler pappersutskick som blir digitala desto mer pengar spar myndigheterna på porto, papper och kuvert, arbetstid, print och kuvertering.

Utredningens analys visar dock att införandet av elektronisk post kortsiktigt inte behöver medföra besparingar. Problemet är att Mina meddelanden, såväl på avsändar- som på mottagarsidan, inte har tillräckligt hög anslutningsgrad. Tjänstens positiva potential är helt beroende av hur många mottagare som är anslutna. Utan en högre anslutningsgrad bland mottagarna kan det i dag vara en ekonomiskt dålig affär för en myndighet att ansluta till tjänsten. Som det är i dag måste myndigheterna ibland ha parallella system som fortsätter att ta emot myndighetspost på papper. Vidare kan det vara så att en och samma myndighet kan ha förberett vissa utskick till Mina meddelanden men inte andra. Myndigheter som arbetat hårt för att samkuvertera kan, så länge inte allt är anpassat till Mina meddelanden, fortfarande behöva skicka papperspost för en del av utskicket och därigenom gå miste om de ekonomiska fördelarna eftersom man fortfarande har kvar portokostnaden.

När de intervjuade resonerar om vad kostnaderna skulle bestå i för att öka den digitala myndighetsposten framstår de tekniska utmaningarna och kostnaderna som begränsade. Det gäller även på kommunal nivå där man i regel har hundratals olika system men *om* man accepterar en enkel pdf-lösning och outlookplugin tycks de tekniska och ekonomiska hindren för ökad användning vara små. (Att anpassa och integrera alla system framställs som kostnadsmässigt ohållbart).

Den verkliga utmaningen – och kostnaden – finns inom myndigheterna. Därför finns det behov av att bedriva internt ”fotarbete”, att informera och stödja såväl enskilda handläggare som att få med andra verksamhetsgrenar, avdelningar och förvaltningar. Ett sådant

arbete förutsätter dock att ledningen fattar beslut om digital post. I såväl statlig som kommunal verksamhet ser man en utmaning i att få handläggare, som är vana vid att skicka post manuellt, att arbeta på ett annat sätt. Det är ett arbete som tar tid.

Utredningen konstaterar att:

- det *kortsiktigt* kan medföra ökade kostnader för myndigheter att anpassa system och arbetssätt för att skicka post digitalt men att det *långsiktigt* är både billigare och bättre ur miljösynpunkt.
- kostnadskalkylen är helt beroende av hur många avsändare och mottagare som är *ansluta* till tjänsten. Myndigheternas förutsättningar för att ansluta till Mina meddelanden ser olika ut liksom kostnaderna för att övergå till digital myndighetspost.
- utredningens förslag – ett *årtal* för när myndigheternas kommunikation ska vara digital i kombination med en *rättighet* för enskilda att ta emot myndighetspost digitalt kommer att bidra till att korta tiden för att det ska finnas en *kritisk massa* av användare av digital myndighetspost.
- myndigheterna – i och med att anslutningsgraden kommer att öka – kommer att kunna hantera kostnaderna för att ställa om till digital myndighetspost inom ramen för myndighetens *löpande effektiviseringsarbete.*
- det finns ett värde i att inte bara följa utvecklingen av användandet av digital myndighetspost utan också vilka ekonomiska besparingar som utfasningen av papperspost genererar.

En förutsättning för att detta upplägg ska fungera och att kalkylen ska gå ihop är dock att mottagarna av digital myndighetspost – enskilda och företag – inte bara känner till och hittar tjänsten utan även ser mervärdet av och använder den. Nationella digitala tjänster ska utgå från enskildas och företags *behov*. Här har de berörda aktörerna och hela den offentliga sektorn, ett gemensamt ansvar. Digital myndighetspost handlar inte enbart om rationalisering utan också – vissa skulle säga främst – om att skapa möjligheter för bättre *kvalitet* för enskilda och företag.

7.3 Förslagens konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Utredningen lämnar inga förslag som har konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Däremot behöver samarbetet mellan staten, kommunerna och landstingen ges fastare former genom överenskommelser och uppföljning. En av ambitionerna med att samla ansvaret hos en myndighet är också att den ska kunna vara en naturlig motpart till SKL och stödja samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner i det digitala utvecklingsarbetet.

De förslag som utredningen lämnar när det gäller digital myndighetspost innebär i formell mening ingen förändring för kommuner och landsting. Redan i dag är det möjligt för kommunala och landstingskommunala myndigheter att ansluta sig till Mina meddelanden och skicka digital myndighetspost. Däremot innebär utredningens förslag en tydlig *ambitionshöjning* även för kommunala myndigheter som står för cirka 70 procent[11] av kontakterna med medborgarna. Med utredningens förslag får de statliga myndigheterna ”gå före” men nationella digitala tjänster ska utvecklas utifrån medborgarnas behov, vilket förutsätter en bred och omfattande samverkan mellan statliga myndigheter, mellan kommunala myndigheter, mellan stat och kommun samt mellan offentlig och privat sektor.

Våren 2016 genomförde TNS Sifo, på uppdrag av SKL, en undersökning om vad invånarna i Sverige anser om digitalisering. Undersökningen visar att en majoritet av invånarna är positiva till en ökad digitalisering. Förväntningarna är höga på att erbjudas e-tjänster och digital kommunikation med kommuner, landsting och regioner. Men få anser att sektorn lever upp till förväntningarna. Endast 21 procent uppger att de tycker att kommunen och landstinget eller regionen lever upp till deras förväntningar på digital service i ganska eller mycket stor utsträckning.[12]

Digitaliseringen är viktig för att skapa *tillit*. God samverkan behövs inom *hela* den offentliga sektorn. I dag är få kommuner anslutna till Mina meddelanden och än så länge har inget landsting anslutit sig till tjänsten. Inom ramen för utredningens arbete har det

[11] SOU 2015:91, Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen, s.142.
[12] http://www.smartarevalfard.se/faktaochanalys/invanarnasdigitalaforvantningarpakommunerochlandsting.1863.html

framkommit synpunkter på att de vägledningar m.m. som finns för Mina meddelanden i stor utsträckning har ett statligt perspektiv. En framgångsfaktor i det fortsatta arbetet är att det finns en bra samverkan mellan stat och kommun.

7.4 Förslagens konsekvenser för brottsligheten

Identitetsintrång, eller id-kapningar som det också kallas[13], är ett växande problem. Under 2016 anmäldes 200 000 bedrägerier varav 120 000 byggde på en id-kapning.[14] I likhet med Digitaliseringskommissionen[15] bedömer utredningen att digital myndighetspost kan ha brottsförebyggande effekter när det gäller identitetsintrång.

Den som har en digital brevlåda för myndighetspost får ett säkerhetsmeddelande från Skatteverket så fort folkbokföringsadressen ändras i myndighetens register. Denna avisering skickas enbart till personer som har en digital brevlåda, vilket ger dessa personer möjlighet att snabbare reagera och minska risken för att någon använder ens personuppgifter för bedrägerier och id-kapning. För att ytterligare minska risken för bedrägerier har Skatteverket även utvecklat tjänsten Spärra obehörig adressändring och med den godkänns bara adressändringar som görs med e-legitimation i Skatteverkets e-tjänster för Flyttanmälan eller Särskild postadress. Ökad anslutning av privatpersoner och företag till Mina meddelanden kommer sannolikt att innebära att fler väljer att ta emot digital post från företag i brevlåda hos en operatör som är ansluten till infrastrukturen. Detta kommer att motverka bedrägerier och intrångsförsök. Om Mina meddelanden utvecklas till en nationell digital tjänst kan effekten på denna form av kriminalitet bli påtaglig.

[13] Identitetsintrång kan handla om att någon använder ens namn, personnummer och hemadress för att beställa varor på internet. Bedragaren går sedan till ett utlämningsställe, visar upp en id-handling – som kan vara falsk – och hämtar ut varan. Id-kapning kan också handla om att ens personuppgifter används för att få ut bank- eller kreditkort, lån, speltjänster eller för att köpa varor på kredit i butiker.
[14] Presentation av Nationellt bedrägericenter på E-legitimationsdagen den 1 februari 2017. http://www.elegnamnden.se/download/18.5c1163881590be297b51bdbb/1486115835330/E-legdagen+Polisen.pdf
[15] SOU 2015:91, Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden, delbetänkande av Digitaliseringskommissionen, s. 285.

I takt med att antalet användare av Mina meddelanden ökar kan man dock även anta att intresset för att på något sätt missbruka eller störa tjänsten också kan komma att öka.

7.5 Förslagens konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

I såväl statlig som kommunal verksamhet finns det i dag personer som arbetar med att skriva ut, kuvertera och frankera fysisk post samt med att dela ut pappersposten internt på myndigheten. I takt med att den digitala posten ökar kommer behovet av att utföra dessa uppgifter att minska. Även om utredningens förslag är att det ska bli en rättighet för enskilda och företag att ta emot post digitalt är utredningens bedömning att utfasningen av arbetet kopplat till den fysiska posthanteringen kommer att kunna lösas genom att berörda medarbetare får andra uppgifter eller genom naturlig avgång (pensionsavgångar m.m.). Vidare får myndigheterna viss tid på sig att planera och ställa om verksamheten.

Till skillnad från vissa strömmade tjänster där internettäckningen kan vara ett problem, som att t.ex. att se film via internet, kräver inte digital myndighetspost att enskilda eller företag har ett snabbt bredband.

7.6 Förslagens konsekvenser för postföretagen och tryckerier

Utredningens förslag om en rättighet för enskilda att ta emot post digitalt kommer att få konsekvenser för postföretagen. Post- och telestyrelsen uppskattar de statliga postvolymerna till cirka 150–200 miljoner försändelser per år. En bedömning av hur det ser ut på kommun- och landstingsnivå är däremot inte möjlig att göra. I förhållande till totalvolymen för marknaden 2016 innebär detta, förutsatt att *all* statlig myndighetspost digitaliseras, en (volym)påverkan på marknaden om uppskattningsvis totalt 7–9 procent. Vid en stegvis övergång till digital myndighetspost kan konsekvenserna – sett

isolerat från övriga förändringar på den fysiska brevmarknaden – få en förhållandevis begränsad effekt på marknaden.[16]

En statlig digitalisering stärker dock sannolikt den pågående rörelsen på den privata marknaden och den kommunala sektorn (inklusive landsting) även om denna del inte omfattas av förslagen. Erfarenheter från utvecklingen på den danska postmarknaden visar att när offentlig kommunikation med medborgare och företag digitaliseras följer även den privata sektorn med.[17] De direkta konsekvenserna av utredningens förslag kan ses som relativt marginella medan den indirekta påverkan kan ha en mer påtaglig effekt, om än betydligt mer osäker att uppskatta. Rörelsen utanför statlig sektor har redan tagit fart. Utredningen noterar att Kivra redan har över en miljon anslutna användare.

Hela postbranschen genomgår en omvälvande strukturomvandling. Utredningens förslag om digital myndighetspost bör sättas i relation till att det under många år, inte bara i Sverige utan även internationellt, funnits en tydlig trend med fallande brevvolymer.

Av Trafikanalys redovisning av trafikvolymen av postverksamheten 2015 framgår att mängden behandlade brev, adresserade tidningar och adresserad reklam har minskat gradvis från 3,5 miljarder 2000 till 2,3 miljarder 2015. Under åren 2014–2015 minskade antalet med 171 miljoner. Samtidigt har volymerna paket i stort sett fördubblats och volymen oadresserad reklam och gruppreklam ökat väsentligt samma år.

Postföretagen är väl medvetna om den omställning som såväl den offentliga sektorn som det övriga samhället genomgår och att det får konsekvenser för den fysiska posten. Utredningens bedömning är dock att det finns en beredskap hos postföretagen, som arbetar med att anpassa sitt tjänsteutbud för att kunna möta dessa förändringar.

7.7 Förslagens konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Utredningens bedömning är att de förslag som utredningen lägger fram inte kommer att ha några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. I den enkätundersökning som utredningen

[16] Enligt uppskattningar från PTS. Uppgifterna lämnas med reservation för att det finns en hög grad av osäkerhet i skattningen av de statliga postvolymerna.
[17] PTS, *Svensk Postmarknad 2015*, s. 19.

lät genomföra om allmänheten och företagens inställning till digital myndighetspost framgår att det inte finns några betydande skillnader mellan män och kvinnor när det gäller *inställningen* till digital post. Såväl utredningens egen undersökning som andra undersökningar (internetanvändningen i Sverige) visar också att *förutsättningarna* för att ta emot digital myndighetspost – till dator eller mobil med internetuppkoppling samt internet är hög hos både kvinnor och män.

7.8 Förslagens konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Digital myndighetspost kan innebära flera fördelar för personer som önskar eller behöver ta emot information från myndigheter på annat språk än svenska.

I nuläget finns det ingen e-legitimation i Sverige som erbjuds de som inte har svenskt personnummer. Därför kan individer utan personnummer inte ansluta som mottagare till Mina meddelanden. När det gäller t.ex. nyanlända tilldelas de inte heller samordningsnummer. Detta är ett hinder för att uppnå de integrationspolitiska målen. Utredningens förslag i delbetänkandet påverkar dock inte möjligheterna att uppnå dessa mål. I det kommande arbetet avser utredningen att närmare behandla frågor om e-legitimation och samordningsnummer.

7.9 Förslagens konsekvenser för användbarhet, tillgänglighet, integritet och säkerhet

7.9.1 Användbarhet och tillgänghet

Begreppet *tillgänglighet* används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning. Det gäller lokalers fysiska beskaffenhet, tillgången till information och ett bra bemötande. Bristande tillgänglighet är när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäliga tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktions-

nedsättning.[18] Utredningens förslag innebär en *rättighet* för enskilda och företag att ta emot myndighetspost digitalt – inte en skyldighet. För dem som inte kan eller vill ta emot post digitalt föreslår utredningen ingen förändring, utan möjligheten till papperspost ska finnas kvar. Enligt utredningens bedömning kan dock digital myndighetspost öka tillgängligheten för personer med vissa funktionsnedsättningar, t.ex. personer som använder talsyntes.

Användbarhet definieras enligt ISO-normen 9241-11 som följande: ”Den grad i vilken användare i ett givet sammanhang kan bruka en produkt för att uppnå specifika mål på ett ändamålsenligt, effektivt och för användaren tillfredsställande sätt”.[19] Utredningen vill understryka vikten av att alla myndigheter ska ha ett användarperspektiv på digitaliseringen, både när man utvecklar och tillgängliggör digitala tjänster. Det ingår också i den föreslagna myndighetens uppgift att ”genom metoder, riktlinjer, utredningar, utbildning och rådgivning stödja och samordna (de offentliga) myndigheterna i deras arbete för att utveckla den digitala förvaltningen”. Utredningens bedömning är att den föreslagna myndigheten kan bidra till att effektivisera styrningen av digitaliseringen i den offentliga sektorn, samtidigt som förutsättningarna för en medborgarcentrerad, innovativ och effektiv verksamhetsutveckling förbättras.

Samhällets ökade digitalisering i allmänhet, och myndigheternas utveckling av digitala tjänster i synnerhet, aktualiserar vikten av ett inkluderande perspektiv och behovet av att den offentliga sektorn kan stödja grupper som behöver kunskap eller utrustning för att vara digitalt delaktiga. För att underlätta övergången till digital myndighetspost kommer det att behövas olika former av informations- och stödinsatser.

För att kunna ta emot elektronisk myndighetspost måste mottagarna, dvs. enskilda och företag, ha tillgång till internet.

Utredningen vill i detta sammanhang även lyfta den befintliga infrastruktur som Sverige har i folkbiblioteken. Av bibliotekslagen[20] framgår varje kommun ska ha ett folkbibliotek, att de ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Vidare ska folkbiblioteken verka för att öka kunskapen om hur informations-

[18] http://www.mfd.se/tillganglighet/gor-tillgangligt/, 2017-03-06.
[19] https://sv.wikipedia.org/wiki/Anv%C3%A4ndbarhet, 2017-03-06.
[20] Bibliotekslagen(2013:801).

teknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Av lagen framgår även att biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning och åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Redan i dag kommer många personer till biblioteken för att få hjälp med att logga in på och använda sig av myndigheternas e-tjänster. Under senare år har därför biblioteken delvis ändrat sitt folkbildningsarbete och bland annat tagit fram en digital första hjälpen. Under 2015 genomförde folkbiblioteken fler än 11 000 kurstillfällen för att höja den digitala delaktigheten. Det är också värt att lyfta fram studieförbundens arbete på det här området, och det samarbete de har med biblioteken, inte minst för nyanlända.

7.9.2 Integritet och säkerhet

Frågor om integritet och säkerhet måste ses som en integrerad del av digitaliseringen. Genom tidiga riskanalyser kan åtgärder vidtas för att minska risker för t.ex. avbrott och integritetsintrång redan i samband med att tjänster och system utvecklas.[21] Utredningen anser att säkerhets- och integritetsfrågor är centrala i den offentliga förvaltningens digitaliseringsarbete. Det är komplexa frågor som ofta innebär svåra avvägningar. Utredningen delar Riksrevisionens bedömning att:

> Vår samhällsekonomiska bedömning visar att e-tjänster, framför allt förvaltningsgemensamma, kan minska kostnaderna och skapa samhällsekonomiska nyttor i form av enklare kommunikation mellan förvaltning och medborgare, transparens i den offentliga verksamheten, effektivare informationshantering samt innovation och ekonomisk tillväxt. Det finns direkta kostnader med att digitalisera den offentliga förvaltningen samt risker framför allt kopplade till den personliga integriteten och sekretessen. Riskerna står i kontrast till målen om effektivitet och öppenhet i den offentliga förvaltningen. En fortsatt utveckling av e-förvaltningen blir därför en avvägning mellan olika värden; effektivitet, transparens, integritet och sekretess.[22]

[21] PTS synpunkter på delbetänkandet SOU 2015:91, Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (N2015/08335/ITP), s. 10.
[22] Riksrevisionen 2016:14, Den offentliga förvaltningens digitalisering.

Övergången till digital myndighetspost aktualiserar flera frågor kopplade till säkerhet men också allmänhetens tilltro till systemet. Om säkerheten inte fungerar brister tilliten vilket kan få långtgående negativa konsekvenser.[23]

Som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, skriver i sitt remissvar till Digitaliseringskommissionens betänkande behövs ett systematiskt risk- och sårbarhetsperspektiv på införandet av digital myndighetspost. Enligt MSB är det angeläget att informationssäkerhetsaspekten omhändertas, inte minst för att individer och företag ska kunna ha förtroende för de nationella digitala tjänsterna.

Enligt utredningens förslag ska därför den föreslagna myndigheten samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post och telestyrelsen i frågor om digitalisering av förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

[23] Långtidsutredningen anser att den höga nivå av tillit och den i huvudsak väl fungerande offentliga förvaltning som finns i Sverige bidrar till att stärka den svenska ekonomins anpassningsförmåga. En hög nivå av tillit har visat sig samvariera med god ekonomisk utveckling, hög ekonomisk jämlikhet och låg grad av korruption, men också med bl.a. hög utbildningsnivå och god folkhälsa. Långtidsutredningen framhåller att en hög nivå av tillit också bidrar till en god anpassningsförmåga i ekonomin. Ett samhälle som präglas av tillit har lättare att ställa om för att hantera nya, framtida utmaningar. SOU 2015:104, s. 17.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag om valfrihet om elektroniska brevlådor

1 §

I paragrafen regleras att Skatteverket får tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster avseende elektroniska brevlådor som upphandlas inom myndighetens verksamhet enligt förordningen (2018:000) om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser. Det innebär att mottagaren har rätt att välja den leverantör som ska utföra tjänsten och som Skatteverket har godkänt och tecknat avtal med.

Skälen för att Skatteverket ska få tillhandahålla ett valfrihetssystem för elektroniska brevlådor behandlas i avsnitt 6.3.

2 §

I paragrafen regleras att Skatteverket ska tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem när myndigheten tillhandahåller valfrihetssystem enligt denna lag. Därefter följer förklaringar om vad som ska avses med

enligt *första punkten* leverantör (brevlådeoperatör),
enligt *andra punkten* tjänst (elektronisk brevlåda) och
enligt *tredje punkten* upphandlande myndighet (Skatteverket).

Överväganden finns i avsnitt 6.3.

8.2 Alternativ 1, Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket

1 §

I paragrafen görs ett tillägg som behandlar de uppgifter som tillkommer när Ekonomistyrningsverket får ansvar för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen. Ekonomistyrningsverket ska ha ansvar för att inom den offentliga förvaltningen stödja digital utveckling och genomföra nationella digitala tjänster. Paragrafen reglerar vidare att myndigheten ska göra det som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av statsförvaltningen.

Skälen för att myndigheten ska ha ett samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen behandlas i avsnitt 4.

2 §

I paragrafen läggs till fyra nya punkter (5–8) som behandlar Ekonomistyrningsverkets tillkommande uppgifter.

Punkten 5 gäller att Ekonomistyrningsverket ska ge stöd till regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering samt i frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar. Det som avses är avgörande och taktiska frågor för att underlätta digitaliseringen.

Punkten 6 gäller att Ekonomistyrningsverket ska säkerställa att myndigheterna har tillgång till en ändamålsenlig infrastruktur när det gäller gemensamma standarder och liknande.

Punkten 7 gäller att Ekonomistyrningsverket ska stödja myndigheterna i intern styrning och kontrollen av it-stöd.

Punkten 8 gäller att Ekonomistyrningsverket ska stödja myndigheter i att ta fram gemensamma uppförandekoder när det gäller personuppgiftsbehandling enligt Art. 40 i dataskyddsförordningen. Uppförandekoderna ska bidra till att dataskyddsförordningen genomförs korrekt, med hänsyn till särdragen hos de olika sektorer där behandling av personuppgifter sker. Ekonomistyrningsverket ska även stödja de som företräder kategorier av personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträden i utarbetandet av sådana uppförandekoder.

Överväganden behandlas i avsnitt 4.

5 §

I paragrafen läggs till tre nya punkter (7–9) som behandlar Ekonomistyrningsverkets tillkommande uppgifter.

Punkten 7 gäller att Ekonomistyrningsverket ska följa upp och analysera utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster baserad på nyckeltal och myndigheters rapportering till regeringen.

Punkten 8 gäller att Ekonomistyrningsverket ska samla in och sammanställa information om planerade och pågående strategiska digitaliseringsinitiativ.

Punkten 9 gäller att Ekonomistyrningsverket ska bidra till att gemensamma digitaliseringsinitiativ kan följas upp och hjälpa myndigheterna i uppföljning av nyttorealisering av it-projekt och verka för återutnyttjande av tekniska lösningar.

Skälen för att myndigheten ska ansvara för löpande analys och uppföljning av den offentliga sektorns digitalisering behandlas i avsnitt 4.

7 §

I paragrafen läggs till en ny punkt (7) som behandlar att Ekonomistyrningsverket årligen ska lämna en redovisning och analys av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster. Det ska även ingå omvärldsbevakning av relevanta länders utveckling i rapporten som ska lämnas senast den 15 mars varje år.

Skälen för att myndigheten årligen ska rapportera den offentliga sektorns digitaliseringsutveckling behandlas i avsnitt 4.5.

9 a §

I paragrafen, som är ny, behandlas den offentliga verksamheten gällande e-legitimation som flyttas i sin helhet från E-legitimationsnämnden till Ekonomistyrningsverket. Inga materiella ändringar görs av uppgifterna. Förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden upphör att gälla. E-legitimationsnämnden läggs alltså ned men verksamheten fortsätter i Ekonomistyrningsverkets regi.

Skälen för att Ekonomistyrningsverket ska ta över E-legitimationsnämndens uppgifter behandlas i avsnitt 4.5.

15 a §

I paragrafen, som är ny, behandlas att Ekonomistyrningsverket ska ansvara för vägledning för webbutveckling för offentliga myndigheter. Uppgiften flyttas till Ekonomistyrningsverket från Post- och telestyrelsen.

Skälen för att Myndigheten ska ansvara för vägledning för webbutveckling behandlas i avsnitt 4.5.

16 §

I paragrafen läggs till att Ekonomistyrningsverket ska stödja och samordna de offentliga myndigheterna i deras arbete för att utveckla den digitala förvaltningen. Stödet ska erbjudas genom metodutveckling, riktlinjer, utredningar, utbildning, erfarenhetsutbyte och rådgivning.

Ekonomistyrningsverket ska i digitaliseringsfrågor stödja samverkan mellan statliga myndigheter, mellan statliga myndigheter och kommuner och mellan offentliga myndigheter och näringslivet.

Skälen för att Ekonomistyrningsverket ska stödja andra myndigheter och samverkan i det digitala utvecklingsarbetet behandlas i avsnitt 4.5.

19 a §

I paragrafen, som är ny, regleras att Myndigheten ska verka för informations- och erfarenhetsutbyte om den nationella digitala infrastrukturen och nationella digitala tjänster för att förenkla för enskilda och företag och säkerställa en effektiv och ändamålsenlig offentlig förvaltning. Det ska göras i samverkan med de offentliga myndigheter och andra aktörer som Ekonomistyrningsverket bedömer vara relevanta i sammanhanget.

Skälen för att Ekonomistyrningsverket ska verka för informations- och erfarenhetsutbyte behandlas i avsnitt 4.5.

19 b §

I paragrafen, som är ny, regleras att Ekonomistyrningsverket ska samarbeta med Kammarkollegiet i dess uppgift att upphandla samordnade ramavtal inom området informationsteknik. Ekonomistyrningsverket ska därigenom verka för bästa möjliga villkor för anskaffning och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom offentlig sektor. Ekonomistyrningsverket ska även beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar.

Skälen för att Ekonomistyrningsverket ska verka för goda villkor vid upphandling av it-lösningar behandlas i avsnitt 4.5.

19 c §

I paragrafen, som är ny, regleras att Ekonomistyrningsverket ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen i frågor om digitalisering av förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet. Samverkan ska hjälpa till att överbrygga eventuella klyftor och skapa samsyn när det gäller säkerhets- och integritetsfrågor inom digitalisering. Ekonomistyrningsverket ska även hjälpa till att sprida de gemensamma ställningstaganden som görs inom nämnda samverkan.

Skälen för att Ekonomistyrningsverket ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen behandlas i avsnitt 4.5.

23 a §

I paragrafen, som är ny, regleras att det vid Ekonomistyrningsverket ska finnas ett råd för digitaliseringssamverkan som ska ge myndighetschefen råd i arbetet med att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. Digitaliseringssamverkansrådet ska dessutom stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av e-förvaltningen i den offentliga sektorn.

Skälen för digitaliseringssamverkansrådet behandlas i avsnitt 4.5.

23 b §

I paragrafen, som är ny, regleras att digitaliseringssamverkansrådet ska bestå av Ekonomistyrningsverkets chef, som är ordförande, och cheferna för de myndigheter som regeringen beslutar samt en representant för Sveriges Kommuner och Landsting.

Motiveringen bakom rådets sammansättning behandlas i avsnitt 4.5.

23 c §

I paragrafen, som är ny, regleras att frågor av principiell eller större vikt ska föredras i rådet innan myndighetschefen fattar beslut. Vad som är frågor av principiell eller större vikt får avgöras av myndighetschefen. Skyldigheten att föredra frågor avgörs av deras betydelse i sak och inte beroende av vem som enligt myndighetens arbetsordning faktiskt beslutar. Det är myndighetschefen som har beslutsrätt.

Skälen för bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.5.

27 a §

I paragrafen, som är ny, regleras att Myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228).

Skälen för att Myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen behandlas i avsnitt 4.5.

31 §

I paragrafen görs ett tillägg om att Ekonomistyrningsverket får meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga förvaltningens digitalisering.

Skälen för att Myndigheten ska få meddela föreskrifter behandlas i avsnitt 4.5.

8.3 Alternativ 2, Förslag till förordning om ändring i förordningen med instruktion för den myndighet som får uppdraget

Uppgifter

1 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska medverka till att digitaliseringen av den offentliga förvaltningen kan genomföras och att målen som har satts upp av regeringen kan nås. Myndigheten ska ha ansvaret inom den offentliga förvaltningen för att stödja digital utveckling och genomföra nationella digitala tjänster. Paragrafen reglerar vidare att myndigheten ska göra det som behövs för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig digitalisering av statsförvaltningen.

Skälen för att myndigheten ska ha ett samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen behandlas i avsnitt 4.5.

2 §

Paragrafen reglerar att myndigheten ska stödja regeringen i principiella och strategiska frågor om den offentliga sektorns digitalisering samt i frågor om den offentliga sektorns digitalisering som Europeiska Unionen och internationella samarbetsorgan behandlar. Det som avses är avgörande och taktiska frågor för att underlätta digitaliseringen.

Skälen för att myndigheten ska stödja regeringen i digitaliseringsfrågor behandlas i avsnitt 4.5.

3 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska ansvara för att det finns en ändamålsenlig infrastruktur som de offentliga myndigheterna har tillgång till för standarder, normer och klassificering som ska vara gemensamma för elektroniskt informationsutbyte samt att myndigheten ska stödja de offentliga myndigheterna i deras utveckling av den interna styrningen och kontrollen av it-stöd.

Skälen för att myndigheten ska ansvara för infrastruktur och stöd vid utveckling av intern styrning och it-stöd behandlas i avsnitt 4.5.

4 §

Paragrafen reglerar att myndigheten ska uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder enligt art. 40 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsförordningen) inom e-förvaltningen. Myndigheten ska även stödja de som företräder kategorier av personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträden i utarbetandet av sådana uppförandekoder.

Skälen för att myndigheten ska uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder behandlas i avsnitt 4.5.

Webbutveckling

5 §

I paragrafen regleras att myndigheten är ansvarig för vägledning för webbutveckling för offentliga myndigheter.

Skälen för att myndigheten ska ansvara för vägledning för webbutveckling behandlas i avsnitt 4.5.

Analys och uppföljning

6 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska ansvara för löpande analys och uppföljning av den offentliga sektorns digitalisering.

I *första punkten* regleras att myndigheten löpande ska följa upp och analysera utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster baserat på nyckeltal och myndigheters rapportering till regeringen.

I *andra punkten* regleras att myndigheten löpande ska samla in och ställa samman information om planerade och pågående digitaliseringsinitiativ av strategisk natur.

I *tredje punkten* regleras att myndigheten ska bidra till att gemensamma digitaliseringsinitiativ kan följas upp och bistå myndigheterna i uppföljning av nyttorealisering av it-projekt och verka för spridning och återutnyttjande av tekniska lösningar.

Skälen för att myndigheten ska ansvara för löpande analys och uppföljning av den offentliga sektorns digitalisering behandlas i avsnitt 4.5.

E-legitimation

7 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska ha ett samlat ansvar för frågor om E-legitimation. Reglerna är hämtade från förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden som upphör att gälla när denna förordning träder i kraft.

Första punkten reglerar att myndigheten ska vara stödjande och samordnande när det gäller elektronisk identifiering och underskrift i den offentliga förvaltningens e-tjänster.

I *andra punkten* regleras att myndigheten efter överenskommelse med upphandlande myndigheter ska tillhandahålla system för säker elektronisk identifiering enligt 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering,

I *tredje punkten* regleras att myndigheten ska administrera valfrihetssystem enligt 1 § andra stycket 3 samma lag, och

I *fjärde punkten* regleras att myndigheten ska upprätta och driva en sådan nationell webbplats för annonsering av valfrihetssystem som avses i 4 § samma lag.

I *femte punkten* regleras att myndigheten ska uppfylla de samarbetsskyldigheter som gäller för Sverige som medlemsstat enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (eIDAS-förordningen) samt enligt rättsakter som har antagits med stöd av den artikeln. Myndigheten ska vara gemensam kontaktpunkt för samarbetet och samla de övriga svenska myndigheterna i det gemensamma arbetet gentemot EU.

I *sjätte punkten* regleras att myndigheten även i övrigt ska företräda Sverige i frågor som rör gränsöverskridande elektronisk identifiering enligt eIDAS-förordningen och ska lämna stöd och information till myndigheter i sådana frågor.

I *sjunde punkten* regleras att myndigheten ska upprätta och driva en svensk förbindelspunkt (nod) för gränsöverskridande elektronisk identifiering i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1501 av den 8 september 2015 om interoperabilitetsramverket enligt artikel 12.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden. Förordning (2016:579).

I *åttonde punkten* regleras att myndigheten ska delta i internationellt standardiseringsarbete, internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt ansvarsområde.

Skälen för att myndigheten ska ta över E-legitimationsnämndens uppgifter behandlas i avsnitt 4.5.

Stöd till myndigheter

8 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska bistå med stöd till andra myndigheter i digitaliseringsfrågor.

I *första punkten* regleras att myndigheten genom metodutveckling, riktlinjer, utredningar, utbildning, erfarenhetsutbyte och rådgivning ska stödja och samordna myndigheterna i deras arbete för att utveckla den digitala förvaltningen.

I *andra punkten* regleras att myndigheten ska stödja och uppmuntra samverkan mellan statliga myndigheter, mellan statliga myndigheter och kommuner och mellan offentliga myndigheter och näringslivet i det digitala utvecklingsarbetet.

Skälen för att myndigheten ska stödja andra myndigheter behandlas i avsnitt 4.5.

Samverkan

9 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska verka för informations- och erfarenhetsutbyte om den nationella digitala infrastrukturen och nationella digitala tjänster för att förenkla för enskilda och företag och säkerställa en effektiv och ändamålsenlig offentlig förvaltning.

Det ska göras i samverkan med de offentliga myndigheter och andra aktörer som myndigheten bedömer vara relevanta i sammanhanget.

Skälen för att myndigheten ska verka för informations- och erfarenhetsutbyte behandlas i avsnitt 4.5.

10 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska samarbeta med Kammarkollegiet i dess uppgift att upphandla samordnade ramavtal inom området informationsteknik. Myndigheten ska därigenom verka för bästa möjliga villkor för anskaffning och användning av verksamhetsanpassad informationsteknik inom offentlig sektor. Myndigheten ska även beakta intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar.

Skälen för att myndigheten ska verka för goda villkor vid upphandling av it-lösningar behandlas i avsnitt 4.5.

11 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen i frågor om digitalisering av förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet. Samverkan ska hjälpa till att överbrygga eventuella klyftor och skapa samsyn när det gäller säkerhets- och integritetsfrågor inom digitalisering. Myndigheten ska även hjälpa till att sprida de gemensamma ställningstaganden som görs inom nämnda samverkan.

Skälen för att myndigheten ska samverka med Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Post- och telestyrelsen behandlas i avsnitt 4.5.

Rapportering

12 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska lämna en redovisning och analys av den offentliga sektorns digitalisering och användningen av nationella digitala tjänster till regeringen. Rapporten ska lämnas senast den 15 mars varje år. I rapporten ska myndigheten beskriva det

aktuella läget och hur långt digitaliseringen har kommit inom den offentliga sektorn. Rapporten kan också innehålla åtgärdsförslag till regeringen för att skynda på utvecklingen. I rapporten ska även ingå omvärldsbevakning av de länder som myndigheten bedömer vara relevanta och deras utveckling.

Skälen för att myndigheten årligen ska rapportera den offentliga sektorns digitaliseringsutveckling behandlas i avsnitt 4.5.

Ledning

13 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska ledas av en myndighetschef.

Skälen för att myndigheten ska ledas av en myndighetschef behandlas i avsnitt 4.5.

Råd för digitaliseringssamverkan

14 §

I paragrafen regleras att det vid myndigheten ska finnas ett råd för digitaliseringssamverkan som ska ge myndighetschefen råd i arbetet med att främja utvecklingen av den offentliga sektorns digitalisering. Digitaliseringssamverkansrådet ska dessutom stödja samverkan mellan de olika aktörerna i utvecklingen av e-förvaltningen i den offentliga sektorn.

Skälen för digitaliseringssamverkansrådet behandlas i avsnitt 4.5.

15 §

I paragrafen regleras att rådet för digitaliseringssamverkan ska bestå av myndighetens chef, som är ordförande, och cheferna för de myndigheter som regeringen beslutar samt en representant för Sveriges Kommuner och Landsting.

Skälen för vilka medlemmar digitaliseringsrådet ska ha behandlas i avsnitt 4.5.

16 §

I paragrafen regleras att frågor av principiell eller större vikt ska föredras i rådet innan myndighetschefen fattar beslut. Vad som är frågor av principiell eller större vikt får avgöras av myndighetschefen. Det är myndighetschefen som har beslutsrätt.

Skälen för bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.5.

Tillämpligheten av vissa förordningar

17 §

I paragrafen regleras att myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228).

Skälen för att myndigheten ska tillämpa internrevisionsförordningen behandlas i avsnitt 4.5.

Rätt att meddela föreskrifter

18 §

I paragrafen regleras att myndigheten får meddela föreskrifter i fråga om verkställigheten av författningar om den statliga förvaltningens digitalisering.

Skälen för att myndigheten ska få meddela föreskrifter behandlas i avsnitt 4.5.

Rätt att få upplysningar

19 §

I paragrafen regleras att myndigheten har rätt att från andra offentliga myndigheter få den information som myndigheten behöver för sin verksamhet.

Skälen till att myndigheten ska ges rätt att inhämta information från andra myndigheter behandlas i avsnitt 4.5.

Ikraftträdandebestämmelse

Förordningen träder i kraft den 1 juli 2018, då förordningen (2010:1497) med instruktion för E-legitimationsnämnden upphör att gälla.

Skälen till tidpunken för ikraftträdande behandlas i avsnitt 4.5.

8.4 Förslag till förordning om infrastruktur för säkra elektroniska försändelser

Infrastruktur

1 §

I paragrafen regleras att Skatteverket ska tillhandahålla en infrastruktur för säkra elektroniska försändelser eller meddelanden till enskilda och företag. Regeln är hämtad ur 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte som upphör att gälla när denna förordning träder i kraft.

Skälen för att Skatteverket ska tillhandahålla infrastrukturen behandlas i avsnitt 6.1.

Mottagare av elektroniska försändelser

2 §

I paragrafen regleras att enskilda och företag, som via en brevlådeoperatör begärt att få försändelser elektroniskt ska registreras som mottagare i infrastrukturen. De har rätt att som mottagare få försändelser från statliga myndigheter via infrastrukturen om det inte finns särskilda skäl för undantag. Rättigheten för enskilda och företag innebär att myndigheterna indirekt har en skyldighet att skicka post via infrastrukturen om mottagaren begär det och det inte finns särskilda skäl för undantag. Sådana särskilda skäl kan t.ex. vara att myndigheten bedömer att man inte kan ta sitt personuppgiftsansvar eller att myndighetens verksamhetskaraktär är olämplig för att använda elektronisk post i det enskilda fallet.

Skälen för att enskilda och företag ska ha rätt att få försändelser via infrastrukturen behandlas i avsnitt 6.1.

Avsändare

3 §

I paragrafen regleras att alla statliga myndigheter *ska* teckna avtal som avsändare med Skatteverket och skicka elektroniska försändelser i infrastrukturen om inte regeringen beslutar annat. Det kan t.ex. gälla myndigheter som har väldigt lite kontakt med enskilda och företag så att en anslutning till infrastrukturen inte skulle ge någon vinst genom sänkta portokostnader eller myndigheter där det av säkerhetsskäl bedöms olämpligt att skicka elektronisk post.

Vidare regleras att kommunala myndigheter *får* teckna avtal med Skatteverket som avsändare och skicka elektroniska försändelser i infrastrukturen.

Skälen till att statliga myndigheter ska teckna avtal som avsändare och kommunala myndigheter får teckna avtal som avsändare i infrastrukturen behandlas i avsnitt 6.1.

4 §

I paragrafen regleras att alla statliga myndigheter på sina webbplatser ska informera enskilda och företag om rätten att få försändelser elektroniskt.

Skälen till att alla statliga myndigheter ska informera om rätten att få försändelser elektroniskt behandlas i avsnitt 6.1.

Tillhandahållare av elektroniska brevlådor

5 §

I paragrafen regleras att privata tillhandahållare av elektroniska brevlådor för säkra elektroniska försändelser till enskilda och företag ska anslutas till infrastrukturen efter att Skatteverket har godkänt dem i enlighet med gällande villkor och tecknat avtal med dem.

Skälen till att privata brevlådeoperatörer ska anslutas till infrastrukturen behandlas i avsnitt 6.1.

6 §

I paragrafen regleras att Skatteverket ska tillhandahålla en elektronisk brevlåda för säkra försändelser från offentliga myndigheter till enskilda och företag i enlighet med gällande villkor. Denna statliga brevlåda ska fungera på samma sätt som de privata alternativen och erbjudas som ett alternativ till mottagare som föredrar det. Till den statliga brevlådan kan enbart skickas post från statliga och kommunala myndigheter.

Skälen till att Skatteverket ska tillhandahålla en elektronisk brevlåda för säkra försändelser från offentliga myndigheter till enskilda och företag behandlas i avsnitt 6.1.

Förmedlingsadressregister

7 §

I paragrafen regleras registerföringen i infrastrukturen.

I *första stycket* regleras att Skatteverket får föra register över de enskilda och företag som anslutit sig som mottagare till infrastrukturen.

I *andra stycket* regleras vilka uppgifter som får behandlas i förmedlingsadressregistret. De uppgifter som får behandlas är mottagarnas person-, samordnings- eller organisationsnummer samt eventuella uppgifter om vilka avsändare de inte vill ta emot försändelser från.

Skälen till reglerna om vad som får registreras i förmedlingsadressregistret behandlas i avsnitt 6.2.

8 §

I paragrafen regleras skälen till varför personuppgifter får behandlas i förmedlingsadressregistret. Personuppgifter får behandlas för att det ska finnas en aktuell förteckning över enskilda och företag som begärt att få försändelser från anslutna avsändare elektronsikt. Personuppgifter får även behandlas för att Skatteverket ska kunna expediera försändelser från anslutna avsändare elektroniskt.

Skälen till regleringen av varför personuppgifterna får behandlas i förmedlingsadressregistret behandlas i avsnitt 6.2.

Ändamål med personuppgiftsbehandlingen

9 §

I paragrafen regleras ändamålet med behandling av personuppgifter i infrastrukturen. Personuppgifter får behandlas i infrastrukturen för att försändelserna ska nå fram till rätt mottagare och kunna göras tillgängliga i mottagarens brevlåda.

Skälen till personuppgiftsbehandlingen i infrastrukturen behandlas i avsnitt 6.2.

Personuppgiftsansvar i infrastrukturen

10 §

I paragrafen regleras Skatteverkets personuppgiftsansvar. Skatteverket är personuppgiftsansvarigt för all behandling av personuppgifter i förmedlingsadressregistret. Skatteverket är även personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som krävs för att expediera försändelser.

Skälen till Skatteverkets personuppgiftsansvar behandlas i avsnitt 6.2.

11 §

I paragrafen regleras den avsändande myndighetens personuppgiftsansvar.

I *första stycket* regleras att den avsändande myndigheten är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i den avsända försändelsen till dess försändelsen har gjorts tillgänglig för mottagaren i mottagarens brevlåda. Det innebär att mottagaren efter inloggning ska kunna läsa och behandla försändelsen.

I *andra stycket* regleras att den avsändande myndigheten är personuppgiftsansvarig för behandling av de personuppgifter som krävs för att en försändelse ska kunna göras tillgänglig i mottagarens brevlåda. Brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde åt de avsändande myndigheterna i dessa behandlingar av personuppgifter. När försändelsen har nått mottagarens brevlåda ska brevlådeoperatören omedelbart göra meddelandet tillgängligt för mottagaren och skicka

en kvittens till avsändaren eller, när så är tillämpligt, underrätta den avsändande myndigheten om att meddelandet av något skäl inte kan göras tillgängligt. Brevlådeoperatören får inte behandla personuppgifterna för andra ändamål än att göra meddelanden tillgängliga för mottagaren. Om ett meddelande inte kan göras tillgängligt ska brevlådeoperatören radera meddelandet och personuppgifterna i detta. Dessa villkor finns i de allmänna villkoren för Mina meddelanden. Brevlådeoperatören ansvarar enligt anslutningsavtalet med Skatteverket och de allmänna villkoren för att dessa handlingar utförs men när det gäller personuppgiftansvaret är brevlådeoperatören personuppgiftsbiträde åt den avsändande myndigheten. Det är den avsändande myndigheten som är personuppgiftsansvarig ända tills meddelandet har gjorts tillgängligt i mottagarens brevlåda och kvittens har skickats.

Skälen till regleringen av de avsändande myndigheternas personuppgiftsansvar behandlas i avsnitt 6.2.

12 §

I paragrafen regleras personuppgiftsansvar för mottagare som är juridiska personer eller fysiska personer vars personuppgifter behandlas av personuppgifter i brevlådan som ett led i verksamhet som inte är av rent privat natur. Dessa mottagare, dvs. olika företagsformer, är personuppgiftsansvariga för behandling av personuppgifter i brevlådan. Brevlådeoperatören är personuppgiftsbiträde för sådana behandlingar av personuppgifter.

Skälen till regleringen av företagens personuppgiftsansvar behandlas i avsnitt 6.2.

Bemyndigande

13 §

I paragrafen regleras att Skatteverket *får* meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning. Tillämpningen av regeln är frivillig. Skatteverket kan även välja att sköta ytterligare reglering genom allmänna villkor.

Skälen till Skatteverkets föreskriftsrätt behandlas i avsnitt 6.2.

Ikraftträdandebestämmelse

Förordningen träder i kraft den 1 juli 2018, då 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte upphör att gälla.

Skälen till tidpunken för ikraftträdande behandlas i avsnitt 6.2.

8.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte

6 §

I paragrafen, som är ny, regleras att myndigheter ska erbjuda elektronisk kommunikation i sin kontakt med enskilda. Regeln avser inte digital post utan annan kommunikation, där enskilda och företag lämnar uppgifter till myndigheten eller där myndigheten presenterar information för den enskilde efter att behörighet att ta del av informationen styrkts. Myndigheterna ska återkommande rapportera till regeringen om de åtgärder de vidtar för att säkerställa den elektroniska kommunikationen.

Myndigheten får meddela de ytterligare föreskrifter som krävs för rapportering av åtgärder enligt första stycket.

Överväganden behandlas i avsnitt 4.4.

8.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen

Samverkan

8 a §

I paragrafen, som är ny, regleras att Post- och telestyrelsen ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Skälen för samverkan behandlas i avsnitt 4.5.

8.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen

4 a §

I paragrafen, som är ny, regleras att Datainspektionen ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Skälen för samverkan behandlas i avsnitt 4.5.

8.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

11 c §

I paragrafen, som är ny, regleras att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska samverka med Ekonomistyrningsverket i frågor om digitalisering av den offentliga förvaltningen, personlig integritet och informationssäkerhet.

Skälen för samverkan behandlas i avsnitt 4.5.

Kommittédirektiv 2016:39

Effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning (N 2016:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 19 maj 2016

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och ge förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster. Utredaren ska, med utgångspunkt i de nationella digitala tjänsterna Mina meddelanden och Svensk e-legitimation, analysera tjänsterna och lämna förslag till utformning av:

- organisering och ansvarsfördelning för de nationella digitala tjänsterna,
- åtgärder och incitament för att uppnå en ökad användning av de nationella digitala tjänsterna, och
- samverkan mellan offentlig och privat sektor i tillhandahållandet av de nationella digitala tjänsterna.

Vidare ska utredaren analysera och lämna förslag som rör vissa specifika frågor inom ovanstående områden för Svensk e-legitimation och Mina meddelanden samt återstående frågor om den nationella tillämpningen av EU-förordningen om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden (eIDAS-förordningen).

Uppdraget ska, när det gäller följande frågor om Mina meddelanden, redovisas i ett delbetänkande senast den 15 mars 2017:

- hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta som avsändare inom Mina meddelanden,
- hur en övergång för privatpersoner och företag till digital myndighetspost kan genomföras i praktiken, och
- förslag till utformning av en ersättningsmodell för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.

Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

Samverkan inom gemensamma digitala lösningar

Digitala tjänster ska, så långt det är möjligt och där det är relevant, vara förstahandsval i den offentliga sektorns kontakter med medborgare, organisationer och företag (prop. 2015/16:1, utg.omr. 22, s. 120). Genom fler innovativa lösningar i offentlig tjänsteproduktion bör ytterligare effektivitetsvinster kunna göras. Det finns en stor effektiviseringspotential att ta till vara med hjälp av tekniken och den ska också bidra till att förstärka förvaltningens öppenhet (prop. 2009/10:175 s. 27).

Digitaliseringskommissionen har konstaterat att digitaliseringen ändrar förutsättningarna för de offentligt finansierade verksamheterna genom att den erbjuder stora möjligheter till effektivisering och rationalisering och högre kvalitet för individen i de tjänster som tillhandahålls (SOU 2015:91). Kommissionen har vidare funnit att detta ställer nya krav på den offentliga sektorns kärnverksamhet, på dem som arbetar med människor inom vård, skola och omsorg samt på transparens och interaktion i den service och information som ges. Verksamhetsutveckling i offentlig sektor handlar alltmer om att använda digitaliseringens möjligheter för att möta utvecklingen i omvärlden.

E-delegationen och Statskontoret har i olika utredningar framfört att Sverige börjat tappa placeringar och uppvisa sämre resultat i internationella mätningar, efter att länge ha varit en av de ledande nationerna på e-förvaltningsområdet. E-delegationen har i sitt slutbetänkande konstaterat att offentlig sektor behöver mobilisera samverkan kring gemensamma digitala lösningar (SOU 2015:66). Dele-

gationen pekade på att utvecklingen i andra länder i hög grad bygger på gemensamma identifieringslösningar, säker infrastruktur för kommunikation, registerhantering och lagstiftning kopplad till dessa lösningar samt, inte minst, gemensamma sammanhållna kundmöten i livshändelser. Statskontoret delar denna bild och har konstaterat att bristen på samordning bl.a. leder till att medborgare i vissa fall måste vända sig till flera olika aktörer för ett och samma ärende och att offentlig sektor sällan följer upp om enskilda digitala tjänster levererar utlovade effekter i form av medborgarnytta eller effektivisering (Statskontoret, Delegerad digitalisering, 2014:12).

Det finns därför behov av att stödja utveckling och användning av gemensamma digitala lösningar. Gemensamma digitala lösningar kan utgöras av lösningar som används av hela den offentliga sektorn, sektorspecifika lösningar och lösningar som utvecklas i samverkan mellan ett fåtal myndigheter. Med nationella digitala tjänster avses de gemensamma digitala lösningar som är av infrastrukturkaraktär och som utgör en avgörande förutsättning för offentlig e-tjänstutveckling i sin helhet. De nationella digitala tjänsterna ska kunna användas inom hela den offentliga sektorn och syftar till att underlätta elektronisk hantering av ärenden och kontakter med enskilda. Exempel på sådana befintliga tjänster är Mina meddelanden och Svensk e-legitimation. Tjänsterna ska utvecklas utifrån medborgarnas behov, vilket förutsätter en bred och omfattande samverkan mellan statliga myndigheter, mellan kommunala myndigheter, mellan stat och kommun samt mellan offentlig och privat sektor.

Mina meddelanden är en infrastruktur för att skicka säkra elektroniska försändelser från myndigheter till enskilda. Skatteverket ansvarar för infrastrukturen, som 2016 finansieras av 14 statliga myndigheter i frivillig samverkan. Regeringen har satt upp målet att stora och mellanstora myndigheter ska ha anslutit relevanta meddelandeflöden till Mina meddelanden senast 2017. Skatteverket erbjuder inom infrastrukturen för Mina meddelanden även den digitala brevlådan Min myndighetspost till privatpersoner och företag. Privata brevlådeoperatörer kan ansluta till infrastrukturen om de uppfyller fastställda krav. Privatpersoner väljer vilken brevlåda de vill ha sin myndighetspost till när de anmäler sig till Mina meddelanden.

Svensk e-legitimation är en infrastruktur för elektronisk legitimering som är under utveckling. Den senaste versionen omfattar bl.a. kvalitetsmärkning, teknisk arkitektur och samordnad försörj-

ning av tjänster för elektronisk legitimering och underskrift. En särskild lag, lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering, har stiftats för att reglera offentlig sektors försörjning av tjänsterna. E-legitimationsnämnden ansvarar för infrastrukturen. Myndigheter ansluter sig på frivillig basis genom att teckna avtal med E-legitimationsnämnden. Infrastrukturen finansieras genom avgifter från anslutande myndigheter. Regeringen har satt upp målet att Svensk e-legitimation ska vara infört 2016.

Uppdraget att analysera och ge förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster

Digitaliseringen skapar nya möjligheter för statsförvaltningen att bli mer innovativ och samverkande. Genom att myndigheterna samverkar digitalt kan kontakterna med medborgarna förenklas och innovation och delaktighet stödjas, samtidigt som statsförvaltningens effektivitet och kvaliteten på dess arbete kan höjas (se Med medborgaren i centrum – regeringens strategi för en digital samverkande statsförvaltning, dnr N2012/06402/ITP).

Digitaliseringskommissionen, E-delegationen och Statskontoret har i olika utredningar bedömt att potentialen i de nationella digitala tjänsterna fortfarande till stora delar är outnyttjad. Detta anses framför allt bero på olösta frågor kring styrning, organisering och finansiering av införandet av digitala tjänster. Organiseringen och styrningen inom området har hanterats på ett decentraliserat sätt som bygger på samverkan och en hög grad av frivillighet från myndigheternas sida. De enskilda myndigheterna ansvarar för utveckling, införande och förvaltning samtidigt som regeringens organisering och styrning av de nationella digitala tjänsterna uppfattas som otydlig.

En annan avgörande framgångsfaktor för de nationella digitala tjänsterna är anslutningsgraden. Mina meddelanden innebär, vid hög anslutningsgrad av både avsändare och mottagare, stor nytta för såväl avsändare som mottagare. Möjligheten att ansluta frivilligt har emellertid hittills resulterat i en anslutningsgrad som är så låg att nyttan är starkt begränsad för både avsändare och mottagare, varför åtgärder och incitament för ökad användning måste övervägas. Motsvarande problembild finns även för Svensk e-legitimation, där anslutningsgraden alltjämt är låg bland såväl myndigheter

som leverantörer, vilket bl.a. resulterat i behov av temporära övergångslösningar för att tillgodose offentlig sektors försörjning av e-legitimationstjänster.

Både Mina meddelanden och Svensk e-legitimation bygger på samverkan mellan offentlig och privat sektor. Privat sektors medverkan i utveckling och leverans av digitala tjänster kan bidra till ökad användarnytta, tillväxt och innovation. Det finns dock vissa specifika frågor för respektive tjänst som behöver utredas för att säkerställa att samverkan tillgodoser användarnas behov, krav på säkerhet och tillgänglighet samt regeringens mål på området.

Analysera och föreslå organisering, ansvarsfördelning och reglering av nationella digitala tjänster

I dag är ansvaret för enskilda nationella digitala tjänster fördelat mellan olika statliga myndigheter. Samverkan och ansvarsfördelning för de olika tjänsterna har utformats på olika sätt. Det finns därför behov av att analysera om det är mer ändamålsenligt med en enhetlig modell för organisering och ansvarsfördelning avseende tjänsterna, och hur en sådan modell kan utformas, för att säkerställa en mer effektiv styrning av de nationella digitala tjänsterna.

Utredaren ska därför, bl.a. med utgångspunkt i Mina meddelanden och Svensk e-legitimation, analysera skillnaderna mellan hur ansvaret för olika befintliga nationella digitala tjänster är fördelat i dag och alternativ till detta. Analysen ska utgå från ett livscykelperspektiv för de nationella digitala tjänsterna där hela kedjan från utveckling till avveckling ska beaktas. Analysen ska särskilt behandla för- och nackdelar med olika alternativ till hur ansvaret för nationella digitala tjänster ska fördelas inom offentlig sektor och om ansvaret även fortsättningsvis ska fördelas på flera myndigheter eller om det i stället bör placeras hos en och samma myndighet. Utredaren ska utifrån slutsatserna av analysen ge förslag till lämplig organisering, ansvarsfördelning och reglering av nationella digitala tjänster från utveckling till avveckling.

Utredaren ska också ge förslag till hur samverkan om t.ex. kravställning eller vidareutveckling av nationella digitala tjänster inom offentlig sektor som helhet bör ske.

Mina meddelanden regleras i dag i 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte. Enligt

1 § gäller förordningen för myndigheter under regeringen. Sedan 2013 får även kommunala myndigheter anslutas. Stora delar av kommunal verksamhet utförs i privat regi. Privata utförare har dock, med dagens reglering, inte möjlighet att ansluta som avsändare till Mina meddelanden. Utredaren ska därför ta fram förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta som avsändare inom Mina meddelanden så att alla utförare av offentligfinansierad verksamhet har möjlighet att erbjuda offentlig service med hjälp av digitala tjänster på lika villkor.

För Svensk e-legitimation ska utredaren i denna del analysera och lämna förslag på organisering och ansvarsfördelning vad gäller utveckling, införande och förvaltning av attribut- och behörighetstjänster som medger att e-legitimationer kan användas i olika roller, särskilt vad gäller e-legitimation i tjänsten.

Analysera och föreslå åtgärder och incitament för ökad användning

Anslutningstakten till befintliga nationella digitala tjänster är för långsam, såväl när det gäller statliga och kommunala myndigheter som slutanvändare i form av privatpersoner och företag. Behov av åtgärder och incitament, exempelvis krav på obligatorisk anslutning eller användning, har förts fram i olika sammanhang, bl.a. i Digitaliseringskommissionens betänkande (SOU 2015:91). Flera nordiska länder har vidtagit åtgärder och genom dessa uppnått en snabbare anslutningstakt och bredare genomslag i samhället för gemensamma digitala tjänster i jämförelse med svensk förvaltning.

Utredaren ska därför analysera nytta och konsekvenser av sådana åtgärder, bl.a. obligatorisk anslutning eller avgiftsfri användning, och föreslå åtgärder för att åstadkomma en ökad användning av nationella digitala tjänster bland myndigheter, leverantörer och slutanvändare. Utredaren ska i sin analys ta hänsyn till de särskilda förutsättningar som råder för olika typer av utförare, som statliga myndigheter, kommuner och landsting samt privata utförare av offentlig verksamhet.

Utredaren ska, bl.a. med beaktande av förslaget i Digitaliseringskommissionens betänkande (SOU 2015:91) och Skatteverkets förslag om obligatorisk anslutning till Mina meddelanden för aktie-

bolag (se Skatteverkets rapport Rapportering av Skatteverkets uppdrag att följa statliga myndigheters anslutning till Mina meddelanden och att verka för företags anslutningar) analysera och lämna förslag till hur en övergång till digital myndighetspost till mottagare kan genomföras i praktiken.

Offentliga digitala tjänster bör utformas på ett sådant sätt att alla människor, med olika förutsättningar och behov, kan ta del av dem. Det gäller t.ex. nedsättning av syn, hörsel och kognitiva förmågor. En annan viktig målsättning bör vara att utvecklingen av digitala tjänster bidrar till att både kvinnor och män är nöjda med och nyttjar tjänsterna i likvärdig utsträckning. Utredaren ska därför ta hänsyn till dessa målsättningar vid utformningen av förslagen.

Analysera och föreslå utformning av samverkan mellan offentlig och privat sektor

Privat sektors medverkan i utveckling och leverans av digitala tjänster är en nyckelfaktor för tillväxt och innovation samt för att tillvarata teknikens möjligheter. Ett positivt samspel mellan offentlig och privat sektor kan starkt bidra till förnyelse i offentlig verksamhet och samtidigt leda till innovation och internationell konkurrenskraft i näringslivet.

När det gäller e-legitimationsområdet har samverkan mellan privat och offentlig sektor haft positiva effekter på utvecklingen. Sverige har en mycket hög spridning och användning av säkra e-legitimationer till en förhållandevis låg kostnad i jämförelse med många andra länder. Det finns dock utmaningar i den etablerade marknadssituationen, med en stark marknadsaktör och begränsade förutsättningar för effektiv konkurrens på grund av bl.a. höga inträdesbarriärer. Mindre prioriterade användargrupper riskerar att inte inkluderas och motstridiga intressen mellan privat och offentlig sektor kan leda till att den fulla potentialen i e-legitimationen som verktyg inte kan utnyttjas. Det finns därför behov av att närmare analysera omfattningen av det offentliga åtagandet i förhållande till de privata aktörernas roll och lämna förslag på vidareutveckling av modellen för e-legitimationer för att långsiktigt tillgodose offentlig sektors och användares behov, krav på säkerhet och tillgänglighet samt regeringens mål på området. Regeringen har gett E-legitimationsnämnden i uppdrag att analysera och vid behov ompröva den

modell som valts för Svensk e-legitimation (dnr N2015/07943/EF). Uppdraget ska slutredovisas den 17 oktober 2016. Regeringsuppdraget utgör en viktig utgångspunkt för utredaren att förhålla sig till i utredningsarbetet i denna del. Utredaren ska:

- lämna förslag på långsiktig utformning av det offentliga åtagandet när det gäller ansvarsfördelningen mellan offentlig och privat sektor i processen för grundidentifiering och utfärdande av e-legitimationer så att tillgången till enkla och säkra e-legitimationer för alla säkerställs,
- analysera och lämna förslag på hur konkurrens och innovation på den privata marknaden för utfärdande av e-legitimationer kan främjas på lång sikt,
- analysera och lämna förslag på åtgärder, för såväl företag på den privata marknaden som privata utförare av offentligt finansierad verksamhet, som främjar och stöder privat sektors användning av e-legitimation, särskilt när det gäller att nyttja offentlig sektors infrastruktur.

Inom Mina meddelanden finns möjlighet för privata brevlådeoperatörer att ansluta till infrastrukturen och erbjuda sina mottagare att ta emot myndighetspost digitalt. De privata brevlådeoperatörerna får dock endast tillhandahålla brevlådor till privatpersoner. Samtidigt erbjuder Skatteverket brevlådan Min myndighetpost till både privatpersoner och företag. Brevlådeoperatörer måste uppfylla de villkor och säkerhetskrav som gäller för Mina meddelanden. Kraven medför kostnader för brevlådeoperatörerna samtidigt som de i dagsläget inte får någon ersättning för sin medverkan inom infrastrukturen. Som exempel kan nämnas kostnader till följd av kravet på inloggning med e-legitimation. Avsaknad av såväl ersättningsmodell som begränsningar i mottagarkretsen och konkurrenssituationen medför risk att de privata aktörernas medverkan, och därmed den innovation de bidrar med, hämmas. Utredaren ska därför lämna förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på en ersättningsmodell, t.ex. i form av valfrihetssystem, för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.

Utredaren ska även analysera om det finns generella principer som kan tillämpas för utformningen av ansvarsfördelning och samverkan mellan offentlig och privat sektor när det gäller att tillhanda-

hålla nationella digitala tjänster. Frågor att analysera inom ramen för denna del av uppdraget är t.ex.:

- vikten av medverkan från privata leverantörer av digitala tjänster för att möta förvaltningens behov över tid av bl.a. innovation och teknikutveckling,
- konkurrens och statsstöd, och
- hur kontroll och uppföljning kan ske och om civilrättslig avtalsreglering är tillräcklig och lämplig.

Hantering av vissa centrala frågeställningar vid tillämpningen av eIDAS-förordningen

Svenska myndigheter har från och med den 29 september 2018 en skyldighet att erkänna anmälda e-legitimationer från andra medlemsstater i EU i sina nationella e-tjänster. Skyldigheten följer av den s.k. eIDAS-förordningen, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG. Regeringen har föreslagit en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU-förordningen (prop. 2015/16:72). Regeringen har även gett E-legitimationsnämnden och Skatteverket uppdrag när det gäller området elektronisk identifiering i eIDAS-förordningen. Uppdraget till E-legitimationsnämnden (dnr N2016/02305/EF) är att påbörja utvecklingen av den centrala teknisk arkitektur (nod) som krävs för att kunna hantera utländska e-legitimationer i svenska digitala tjänster enligt eIDAS-förordningen. Uppdraget till Skatteverket (dnr N2016/02307/EF) är att utreda behoven av och förutsättningarna för en samordnad tjänst för koppling mellan en utländsk e-legitimation och en individs svenska personnummer eller styrkta samordningsnummer. Regeringsuppdragen utgör viktiga utgångspunkter för utredaren att förhålla sig till i utredningsarbetet i denna del.

Det återstår dock ett antal mer komplexa frågor att utreda, bl.a. när det gäller de konsekvenser som förordningen för med sig ur ett svenskt perspektiv i fråga om erkännande av europeiska e-legitimationer och anmälan av en svensk e-legitimation, och ytterligare kompletterande åtgärder kan därför behöva vidtas. Exempelvis medför

den svenska modellen med privata utfärdare av e-legitimation särskilda utmaningar när det gäller ansvarsfördelning och samverkan vid anmälan av en e-legitimation enligt eIDAS-förordningen. En annan utmaning är det nationella beroendet av svenskt person- eller samordningsnummer i nationella e-tjänster i förhållande till de minimipersonidentifieringsuppgifter som förmedlas via den europeiska e-legitimationen.

Utredaren ska därför utreda rättsliga, ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser för svenska myndigheter av skyldigheten att erkänna anmälda europeiska e-legitimationer och elektroniska underskrifter i nationella e-tjänster. Vidare ska utredaren analysera och lämna förslag på sådana ytterligare åtgärder som krävs för att säkerställa att Sverige kan uppfylla sina åtaganden enligt förordningen, ta till vara nytta och potential samt tillgodose svenska myndigheters behov och krav på säkerhet, spårbarhet och tillgänglighet i förhållande till förordningen. Utredaren ska särskilt analysera omfattningen av kravet på erkännande av anmälda europeiska e-legitimationer i nationella e-tjänster och vilka nödvändiga anpassningar av nationella e-tjänster som kravet i detta avseende föranleder. Utredaren ska även analysera och lämna förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på följande specifika frågor:

- hur processen för tilldelning av samordningsnummer till utländska medborgare på distans genom e-legitimation kan möjliggöras och automatiseras,
- hur personuppgiftsansvaret bör fördelas mellan parterna, personuppgiftsansvarets omfattning samt frågor kring lämpliga persondataskyddande åtgärder och säkerställande av den personliga integriteten i kedjan av hantering av utländska personidentifieringsuppgifter,
- hur e-tjänster i privat sektor kan ges förutsättningar att använda den offentliga centrala infrastrukturen.

Utredaren ska även utreda behoven av och förutsättningarna för anmälan av svenska e-legitimationer enligt eIDAS-förordningen. Utredaren ska i denna del analysera om offentlig sektor bör ha ett åtagande när det gäller att säkerställa att svenska privatpersoner och företag kan använda e-legitimationer i utländska e-tjänster för identifiering och underskrift. Utredaren ska redovisa för- och nackdelar

med olika alternativ avseende omfattningen av ett sådant åtagande, särskilt i förhållande till den privata marknadens möjlighet och förutsättningar att tillgodose identifierade behov. Utredaren ska även analysera ekonomiska och rättsliga risker för offentlig sektor samt processuella frågor vid anmälan och efterföljande användning av en anmäld svensk e-legitimation. Vidare ska utredaren lämna förslag på lämplig ansvarsfördelning inom offentlig sektor samt mellan offentlig sektor och privata utfärdare av e-legitimation vid anmälan av en svensk e-legitimation. Utredaren ska även analysera och lämna förslag, inklusive eventuella författningsförslag, på följande specifika frågor:

- hur privata utfärdare av e-legitimation kan ersättas vid användning av en anmäld e-legitimation i utländska e-tjänster, såväl i förhållande till offentlig som privat sektor, och
- om svenska personnummer och samordningsnummer bör överföras vid användning av en svensk e-legitimation i utländska e-tjänster och möjligheten och lämpligheten att i stället använda en pseudonym.

Utredaren ska även översiktligt kartlägga vilka svenska tjänster som kan komma att omfattas av eIDAS-förordningens krav på betrodda tjänster och offentlig förvaltnings förväntade framtida behov av sådana tjänster.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska utifrån de förslag som lämnas redovisa de konsekvenser och kostnader som uppstår för staten, för övrig offentlig sektor, för företag och för enskilda. Om förslagen påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, ska en beräkning redovisas. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, ska dessa redovisas. När det gäller ökade kostnader och minskade intäkter för staten ska utredaren föreslå en finansiering av dessa. Om något av förslagen påverkar det kommunala självstyret ska, utöver dess konsekvenser, också de överväganden som lett fram till förslagen redovisas.

Utredaren ska i redovisningen även behandla konsekvenser för användbarhet och tillgänglighet samt integritet och säkerhet.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med E-legitimationsnämnden och Skatteverket samt med andra lämpliga myndigheter, företag och organisationer. Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och i EU.

Utredaren ska även ta hänsyn till pågående digitaliseringsarbeten inom olika sektorer och ta in erfarenheter från andra nationella digitala tjänster.

Uppdraget ska, när det gäller följande frågor om Mina meddelanden, redovisas i ett delbetänkande senast den 15 mars 2017:

- hur privata utförare av offentligfinansierad verksamhet ska kunna ansluta som avsändare inom Mina meddelanden,
- hur en övergång för privatpersoner och företag till digital myndighetspost kan genomföras i praktiken och
- förslag till utformning av en ersättningsmodell för de brevlådeoperatörer som tillhandahåller brevlådor inom ramen för Mina meddelanden.

Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

(Näringsdepartementet)

Kommittédirektiv 2016:97

Tilläggsdirektiv till Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning (N 2016:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 24 november 2016

Utvidgning av och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 19 maj 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster (dir. 2016:39).

Utredaren ges nu i uppdrag att analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet. Utredaren ska med utgångspunkt i analysen lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att en myndighet så snart som möjligt ska kunna ges den aktuella uppgiften. Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 15 mars 2017.

Utredaren ges vidare i uppdrag att lämna förslag till en reglering som innebär en skyldighet för lämpliga statliga och kommunala myndigheter att ansluta sig till tjänsten Mina meddelanden.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska, med undantag för de deluppdrag som ska redovisas senast den 15 mars 2017, i stället slutredovisas senast den 31 december samma år.

Ett samlat ansvar för digitaliseringen i den offentliga sektorn

Styrningen av digitaliseringen i den offentliga sektorn är komplex, då den omfattar fristående statliga myndigheter samt kommuner och landsting. Regeringen har hittills styrt utvecklingen genom att delegera ansvaret till kommittéer, råd och de enskilda statliga myndigheterna. Riksrevisionen har i sin granskningsrapport Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning? bl.a. konstaterat att detta till viss del har varit ändamålsenligt, men också lett till att utvecklingen på området inte har hanterats på ett kostnadseffektivt sätt (RiR 2016:14). E-delegationen har i flera betänkanden (SOU 2009:86, SOU 2013:75 och SOU 2015:66) framhållit behovet av ytterligare styrning. Samma behov har även identifierats av Statskontoret (Statskontoret 2014:12), Digitaliseringskommissionen (SOU 2015:91) och Ekonomistyrningsverket (ESV 2016:25).

För att stärka styrningen av samarbetet och samverkan över myndighetsgränserna på det aktuella området har regeringen i budgetpropositionen för 2017 anfört att den överväger att utse en aktör med ett samlat ansvar för digitaliseringen i den offentliga sektorn (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.5.1).

Genom att samla ansvaret i en myndighet kan styrningen av digitaliseringen i den offentliga sektorn effektiviseras, samtidigt som förutsättningarna för en medborgarcentrerad, innovativ och effektiv verksamhetsutveckling förbättras.

Utredaren ges mot denna bakgrund i uppdrag att

- analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet,
- redovisa för- och nackdelar med ett samlat ansvar samt överväga och redogöra för när ansvaret som tidigast kan överföras,
- utifrån ovanstående analys lämna förslag till myndighetens nya uppgift och befogenheter, och i samband med detta överväga om det finns anledning att ändra myndighetens ledningsform,
- lämna förslag till finansering av den nya verksamheten, och
- lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att myndigheten så snart som möjligt ska kunna ges den aktuella uppgiften.

Anslutningen till tjänsten Mina meddelanden

Anslutningen till den nationella digitala tjänsten Mina meddelanden är enligt regeringen för låg för att tjänsten ska vara effektiv (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.4.2). Enligt de ursprungliga direktiven ska utredaren lämna förslag till utformning av åtgärder och incitament för att uppnå en ökad användning av de nationella digitala tjänsterna bland myndigheter, leverantörer och slutanvändare, dvs. alla befintliga aktörer inom Mina meddelanden. Utredaren ska också lämna förslag till hur en övergång till digital myndighetspost ska ske för privatpersoner och företag. Införandet av en skyldighet för kommuner och landsting att ansluta sig till Mina meddelanden skulle dock innebära ett nytt åtagande för dem, vilket kräver stöd i lag.

Utredaren ges mot denna bakgrund i uppdrag att

- lämna förslag till en reglering som innebär en skyldighet för lämpliga statliga och kommunala myndigheter att ansluta sig till tjänsten,
- göra urvalet av myndigheter utifrån en helhetsbedömning av bl.a. omfattningen av myndigheternas kontakter med privatpersoner och företag, och
- i sin analys av urvalet ta hänsyn till de olika förutsättningar som gäller för statliga myndigheter, kommuner och landsting samt beakta och redovisa sina överväganden med anledning av regleringen i 14 kap. 3 § regeringsformen om inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Samråd och redovisning av uppdraget

Den del av uppdraget som avser att samla ansvaret för digitaliseringen i den offentliga sektorn ska redovisas senast den 15 mars 2017.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska, med undantag för de deluppdrag som ska redovisas senast den 15 mars 2017, i stället slutredovisas senast den 31 december samma år.

(Finansdepartementet)

Närmare om Mina meddelanden – anslutning

Att ansluta som avsändare

Den myndighet som vill ansluta sig till infrastrukturen Mina meddelanden som avsändande myndighet behöver, enligt de villkor som Skatteverket beslutat, ingå ett avtal med Skatteverket, som är infrastrukturansvarig myndighet. Skatteverket har en kortfattad mall för avtal med avsändande myndigheter. Avtalet gäller tillsvidare och parterna bär sina egna kostnader för att uppfylla sin del av åtagandet enligt avtalet. Till avtalet bifogas allmänna villkor samt bilagor som innehåller krav på säkerhet för brevlådeoperatörer, skyddsklasser, definitioner och servicenivåer (SLA). De allmänna villkoren hänvisar även till teknisk dokumentation samt olika riktlinjer och rutiner.

Om den avsändande myndigheten anlitar en förmedlare[1] ingår den avsändande myndigheten ett avtal med förmedlaren som förbinder sig att följa regelverket för Mina meddelanden. Den avsändande myndigheten ansvarar för att säkerställa att förmedlaren följer regelverket för Mina meddelanden. Skatteverket har ingen avtalsmässig relation till förmedlaren. Genom att teckna anslutningsavtal ger den avsändande myndigheten infrastrukturansvarig (Skatteverket) fullmakt att, för avsändarens räkning, ingå avtal med brevlådeoperatörer. Genom överenskommelsen mellan den avsändande myndigheten och Skatteverket, och de allmänna villkor som gäller för infrastrukturen, uppstår en avtalsrelation mellan avsändaren och

[1] Den anslutna myndigheten kan förmedla försändelser själv eller låta en privat aktör agera förmedlare. En förmedlare kan t.ex. vara ett it-tjänsteföretag som förmedlar e-tjänster på uppdrag av en myndighet. En förmedlare tar emot försändelser från en ansluten myndighet och kontrollerar i förmedlingsadressregistret, FaR om mottagaren har en registrerad profil hos Mina meddelanden. Har mottagaren en profil förmedlas försändelsen till den brevlådeoperatör hos vilken mottagaren har sin digitala brevlåda.

varje ansluten och tillkommande brevlådeoperatör. Motsvarande fullmaktsreglering finns mellan brevlådeoperatörer och anslutna och tillkommande avsändande myndigheter.[2]

Krav på myndigheten och kommun

Anslutning – villkoren[3] för den avsändande myndigheten innebär att:

- den ska tillämpa gällande tjänstespecifikation,
- den får inte använda infrastrukturen för att kringgå de regelverk som finns beträffande identifiering och underskrift med e-legitimation, exempelvis i syfte att genomföra det som skulle kunna utgöra en ID-växling,
- den ansvarar för att klassificera informationen i varje meddelande från den avsändande myndigheten som förmedlas via infrastrukturen. Informationen indelas i fyra skyddsklasser,
- den ska lämna information om ett meddelandes skyddsklass. Avsändande myndighet ansvarar för att endast information som klassificerats som skyddsklass 1, 2 och 3 sänds via infrastrukturen,
- den ska adressera, utforma, samt vid behov signera de meddelanden som sänds i enlighet med vad som anges i vid var tid gällande API-specifikation[4],
- den ansvarar för att testa varje utskicksflöde som skickas via infrastrukturen.

De tekniska anslutningar och funktioner hos avsändande myndighet och brevlådeoperatörer som ska kopplas till infrastrukturen får inte aktiveras förrän de testats och godkänts av infrastrukturansvarig.
Åtaganden – villkoren för den avsändande myndigheten innebär att den:[5]

[2] Allmänna villkor för Mina meddelanden, punkt 4.3.1 och 4.3.2.
[3] Allmänna villkor för Mina meddelanden, punkt 4.4 och 6.1.1–6.4.
[4] API är en förkortning av Application Programming Interface och hjälper företag att dela med sig av data på ett kontrollerat sätt. https://www.trafiklab.se/vad-ar-ett-api, 2017-02-27.
[5] Allmänna villkor för Mina meddelanden, punkt 6.5.1–6.8.2.

- ska kontrollera i FaR om avsedd mottagare av meddelandet är ansluten till infrastrukturen samt om mottagaren accepterar elektroniska meddelanden från den avsändande myndigheten. Om denne är ansluten och accepterar elektroniska meddelanden från den avsändande myndigheten ska meddelandet skickas till angiven brevlådeoperatör,
- ansvarar för att uppgifterna i FaR endast används i enlighet med ändamålet såsom det framgår i 5 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte samt för att uppgifterna inte sparas efter användning,
- kan välja att anlita en underleverantör för att förmedla meddelanden till brevlådeoperatören. Avsändande myndighet ansvarar för förmedlarens handlande inom infrastrukturen såsom för eget handlande och för att i kravställning föra vidare lämpligt ansvar enligt allmänna villkor,
- ska vidta tekniska och organisatoriska åtgärder för att
  a) skydda de meddelanden som upprättas och sänds via infrastrukturen, och
  b) motverka att meddelanden oriktigt förses med myndighetens elektroniska stämpel eller på annat sätt oriktigt framstår som utställda av myndigheten eller befattningshavare hos myndigheten,
- ansvarar för att förmedla meddelandet till dess att mottagning har bekräftats med en kvittens eller brevlådeoperatören har underrättat avsändande myndighet om att meddelandet av något skäl inte kan tillgängliggöras,
- är personuppgiftsansvarig för innehållet i meddelandet samt för behandling av personuppgifter vid förmedling av meddelandet. Avsändande myndighet är också personuppgiftsansvarig för behandlingar som brevlådeoperatören utför i samband med mottagning och tillgängliggörande av meddelandet. Avsändande myndighets personuppgiftsansvar upphör när tillgängliggörandet bekräftats med en kvittens[6],

[6] Allmänna villkor för Mina meddelanden, avsnitt 9.

- ska, till infrastrukturansvarig, löpande rapportera statistik om antalet förmedlade meddelanden och andra uppgifter i enlighet med vad som framgår av vid var tid gällande Specifikation över mätning och rapporting som publiceras på webbplatsen för Mina meddelanden,
- ska, till infrastrukturansvarig, utan dröjsmål rapportera alla fel och övriga störningar och incidenter i enlighet med vad som framgår av servicenivåer (SLA).

Eventuell kanalväxel

Har myndigheten en stor mängd system, kan det vara en fördel att samla utskickstrafiken till en gemensam, intern *kanalväxel*. Den är då regelstyrd och skickar genom den kanal som verksamhetsreglerna anger. Exempelvis i första hand genom Mina meddelanden om mottagaren har en brevlåda; i andra hand genom e-post och SMS om informationen inte är känslig och register över e-postadresser/mobiltelefonnummer är aktuella; i tredje hand per pappersutskrift. Alternativet är att respektive verksamhetssystem har en egen växel som tillhandahålls av systemleverantören. En växel behövs naturligtvis inte om meddelandena endast skickas elektroniskt med Mina meddelanden, exempelvis ärendestatusuppdateringar som är en utökad service.

Organisationer med stora volymer kan överväga att bygga en egen *förmedlingskomponent*. Syftet med denna är att förmedla meddelandena till rätt brevlådeoperatör, samt att buffra/mellanlagra meddelanden när stora volymer samtidigt ska förmedlas till en brevlådeoperatör. Komponenten är inte tekniskt komplicerad att bygga, men innebär att man tar på sig ett driftsansvar. Skatteverket har källkod att dela med sig av som Open source.

Kanalväxeln ligger utanför infrastrukturen Mina meddelanden.

Användning av förmedlingstjänst

Av förordningen om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte framgår att tillhandahållare av elektroniska förmedlingstjänster ska anslutas till tjänsten.[7]

Det finns flera privata aktörer som erbjuder förmedlingstjänster för distribution av såväl fysisk som digital post. Vissa förmedlare är utskriftsleverantörer, andra är leverantörer av olika verksamhetssystem som används av den offentliga sektorn.[8]

När en myndighet ansluter sig som avsändare i Mina meddelanden ska myndigheten lämna uppgift om myndigheten använder en förmedlare av sin myndighetspost och i så fall vilken förmedlare myndigheten använder sig av. Förmedlaren registreras i FaR. Detta för att den infrastrukturansvarige och brevlådeoperatören – vid behov – ska kunna verifiera att en förmedlare som vill göra en slagning mot FaR eller skicka meddelanden till en brevlådeoperatör gör det på uppdrag av en ansluten avsändande myndighet.[9]

Mina meddelanden har en öppen arkitektur där enskilda delar ska kunna bytas ut över tid medan specifikationerna är standardiserade och underlättar utbytbarhet mellan olika operatörer för anslutna avsändare. I princip kan verksamheten välja tre olika anslutningsmodeller:

a) *bygga allt själv* (både en intern kanalväxel och förmedlare) – då koordinerar myndigheten själv hela processen och köper eventuellt delar som tjänster,

b) *bygga kanalväxeln själv och låta någon annan agera förmedlare* – då kan pappersdistributionen i sin tur antingen ske i egen regi eller hos partner medan förmedlaren blir ansvarig för anslutningen till Mina meddelanden,

c) *låta någon annan både agera kanalväxel och förmedlare*.

I praktiken kan olika delar av meddelandeutskicken behöva lösas på olika sätt inom en och samma avsändare. De större avsändarna har ofta egenutvecklade verksamhetssystem, som producerar stora ut-

[7] 5 §, förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.
[8] Mina meddelanden, 2015-12-14, *Att ansluta till Mina meddelanden – Översikt*, s. 10.
[9] Mina meddelanden 2014-06-27, *Fördjupad juridisk utredning av dubbelriktad kommunikation*, s. 27.

skriftsflöden. Myndigheter kan antingen låta eventuella utskriftsleverantörer fungera som förmedlare, oberoende av om mottagaren tar emot försändelsen digitalt eller på papper, eller bygga en egen funktion för digital förmedling. Andra organisationer har verksamhetssystem som tillhandahålls av en leverantör på marknaden, exempelvis ärendehanteringssystem eller e-tjänsteplattformar. Dessa leverantörer kan ha funktionalitet inbyggd som en del av verksamhetssystemet.

Mindre organisationer utför ofta stora delar av arbetet med kontorsprogramvara, exempelvis Microsoft Outlook. Skatteverket har utvecklat en integrationskomponent mellan Mina meddelanden och Outlook som ett alternativ till att skriva ut ett pappersbrev och skicka per post.

SKL har upphandlat en förmedlingstjänst – Utskriftstjänster 2014-3 – som omfattar två tjänster:

1. *Utskriftstjänste*r – leverantören tar emot filer och ombesörjer utskrift, kuvertering, sortering och distribution av försändelser i pappersform. Alltifrån vanliga fakturor till e-, Sve- och ePost-fakturor kan hanteras.
2. *Mina meddelanden* – med denna tjänst kan myndigheter genom leverantören skicka digital post till privatpersoner och företag. Leverantören förmedlar informationen via Mina Meddelanden som är Skatteverkets infrastruktur för digitala försändelser. Mottagaren får posten säkert och samlat i en digital brevlåda som kan öppnas och läsas oberoende av tid och plats.

Enligt uppgift på SKL:s webbplats kommer ett färdigt ramavtal att vara på plats januari 2017.[10]

Förberedelser för att ansluta som avsändare och använda Mina meddelanden

Skatteverket har tagit fram anslutningsguider som stöd för att planera och genomföra anslutning till Mina meddelanden.[11] Här beskrivs anslutningsprocessen med tips och stöd för allt – från juridik till teknik.

[10] www.skl.se, 2017-01-06.
[11] Metodstöd för anslutning till Mina meddelanden, (2015-12-16, ver. 1.2), Att ansluta till Mina meddelanden – Översikt (2015-12-16, ver. 1.3), Guide för verksamheten, Anslutningsbeskrivningar för Mina meddelanden (2015-03-12, ver. 1.1).

Anslutningsprocessen kan i korta drag och på en övergripande nivå inkludera nedanstående aktiviter. Listan kan betraktas som en övergripande checklista, där punkterna är olika relevanta beroende på vilken avsändare som ansluts. Aktiviteterna är organiserade i grov tidsordning och uppmanar den anslutande avsändaren att

- undersöka potentialen genom att inventera befintliga volymer av utskriftsflöden. Totala portokostnaden kan ge en första grov indikation. Inventera viktigare verksamhetssystem och deras flöden. Identifiera några kandidater för en första anslutning
- fundera igenom påverkan på kundmötet. Vilka meddelanden vill avsändaren skicka för att förbättra servicen jämfört med i dag? Hur kan man ”sluta det elektroniska kretsloppet”?
- kontakta nuvarande utskrifts- och verksamhetssystemsleverantörer för att få information om deras planer och erbjudanden om anslutning till Mina meddelanden,
- uppskatta volymer av brev, som enskilda medarbetar skickar vid sidan av verksamhetssystemen, och som skulle kunna skickas genom Mina meddelanden i stället,
- upprätta en grov anslutningsplan inklusive en sourcingstrategi (t.ex. upphandling),
- ingå överenskommelse om anslutning med Skatteverket som ansvarig för Mina meddelanden,
- upphandla eventuell tjänst eller uppgradering av verksamhetssystem,
- i förekommande fall bygg egna anslutningskomponenter, anpassa kundservicesystem och självbetjäningstjänster,
- involvera och förbered kommunikationsavdelning, kundtjänst och relevant del av verksamheten inför att de olika flödena ansluts,
- det finns en stor vinst i att ansluta *något* flöde tidigt. Detta ger avsändaren erfarenheter på ett tidigt stadium.

Allmänhetens och företagens syn på att ta emot digital myndighetspost

Nationella digitala tjänster, så som Mina meddelanden, ska utvecklas utifrån medborgarnas behov (Dir. 2016:39). En fråga som utredningen har att besvara är hur en övergång för privatpersoner och företag till digital myndighetspost kan genomföras i praktiken. I december 2016 genomförde därför Markör Marknad och Kommunikation AB, på uppdrag av utredningen, telefonintervjuer med 1 000 personer i åldrarna 18–84 år, samt 400 företag. Syftet med undersökningen var att få en bild av hur enskilda och företag ser på att ta emot digital myndighetspost och beakta undersökningens resultat i utformandet av utredningens förslag.

Allmänheten

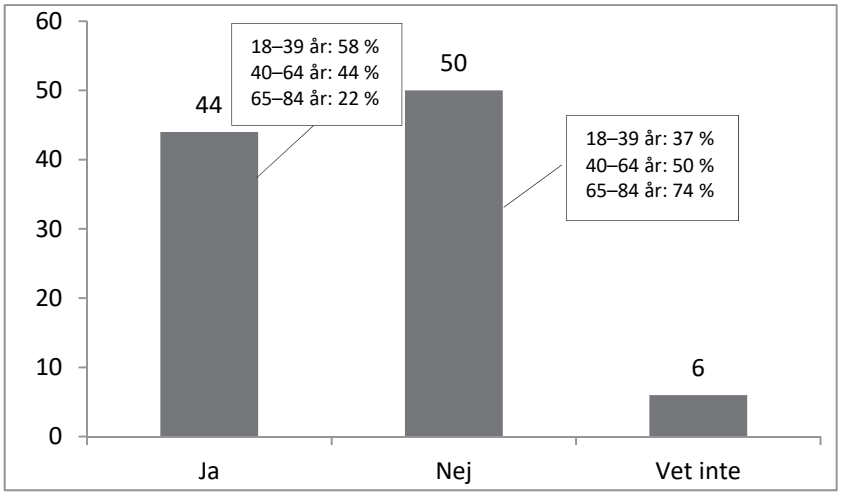
Trots vana av inloggade tjänster föredrar de flesta att få myndighetspost på papper

I likhet med andra undersökningar om internetanvändningen i Sverige[1] visar telefonintervjuerna med allmänheten på en hög internetanvändning. De allra flesta som svarar på enkäten, 89 procent, använder internet varje vecka. Endast sju procent använder aldrig internet. Bland dem som använder internet är det 76 procent som använder tjänster hos myndigheter som kräver e-legitimation. Det betyder att 69 procent i dag använder inloggande tjänster hos myndigheter. I åldersgruppen 18–39 år är det 87 procent, i åldersgruppen 40–64 år är det 75 procent och i åldersgruppen 65–84 år 51 procent.

[1] Internetstiftelsen i Sverige 2016, *Svenskarna och internet 2016. Undersökning om svenskarnas internetvanor.*

Trots den höga internetanvändningen – och vanan att använda e-legitimation för inloggade tjänster hos myndigheter – svarar 56 procent av dem som ingår i studien att de inte vill, eller inte vet om de vill, få myndighetspost till en elektronisk brevlåda. (Se figur 1).

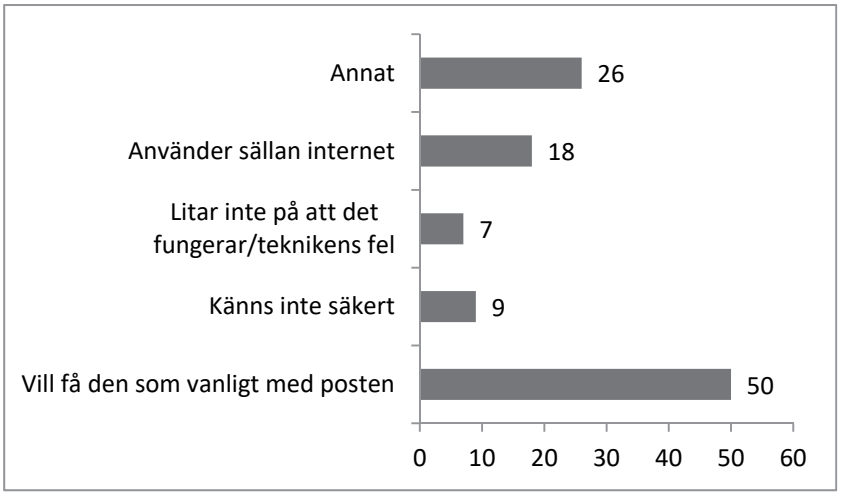
Figur 1 **Skulle du vilja få post, inte informationsmejl, från myndigheter till en elektronisk brevlåda som kräver att du loggar in med en e-legitimation/BankID för att kunna läsa posten på dator/mobil/surfplatta?**

Resultatet nedbrutet på ålder visar på stora skillnader i attityd – yngre personer är mer positivt inställda till att få myndighetsposten digitalt än vad äldre personer är. I åldersgruppen 18–39 år svarar 58 procent att de vill ha digital myndighetspost. Däremot råder det inga större skillnader mellan könen. Av männen är det 45 procent som anger att de skulle vilja få digital myndighetspost medan motsvarande siffra för kvinnor är 43 procent.

Anledningen till att dem som svarat på enkäten inte vill ha myndighetsposten digitalt är i första hand att de vill att posten ska distribueras som vanligt, det vill säga som papperspost. Den näst vanligaste anledningen är att man sällan använder internet. Knappt en tiondel av de svarande anger att det inte känns säkert att få myndighetsposten digitalt. (Se figur 2.)

Figur 2 Varför inte digital myndighetspost (i procent)? Flera svar möjliga

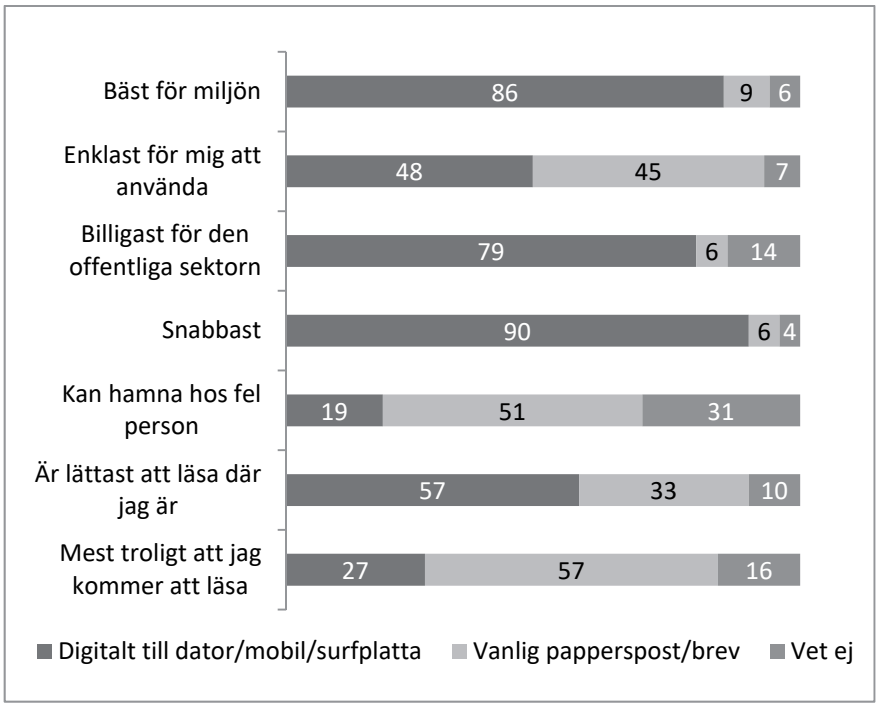

En fjärdedel i gruppen som inte vill få myndighetspost till en elektronisk brevlåda har valt svarsalternativet Annat och lämnat ett öppet svar. Av de öppna svaren framgår att det digitala alternativet bland annat uppfattas som osäkert. Andra menar att det känns krångligt eller jobbigt att hantera dator, koder och inloggning med ytterligare ett lösenord att hålla reda på, samt att man riskerar att missa post.

En majoritet kan tänka sig att ta emot digital myndighetspost – men är emot ett obligatorium

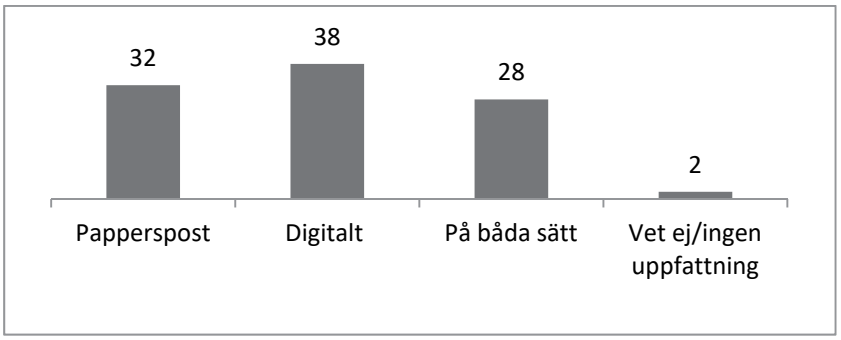
När de personer som ingår i undersökningen ska välja vilket utskickssätt (digitalt utskick eller pappersbrev) som bäst stämmer in på en rad påståenden anger de flesta att det digitala alternativet är snabbast, billigast, bäst för miljön och lättast att läsa där jag är. På frågan om vilket utskickssätt som är enklast för mig att använda är det ungefär lika många som svarar digitalt som papperspost. Däremot anger en majoritet att pappersposten är mest trolig att jag kommer att läsa men är också det alternativ som i högre grad kan hamna hos fel person. (Se figur 3).

Figur 3 Vilket utskickssätt av post från myndigheter stämmer bäst in i följande påståenden?

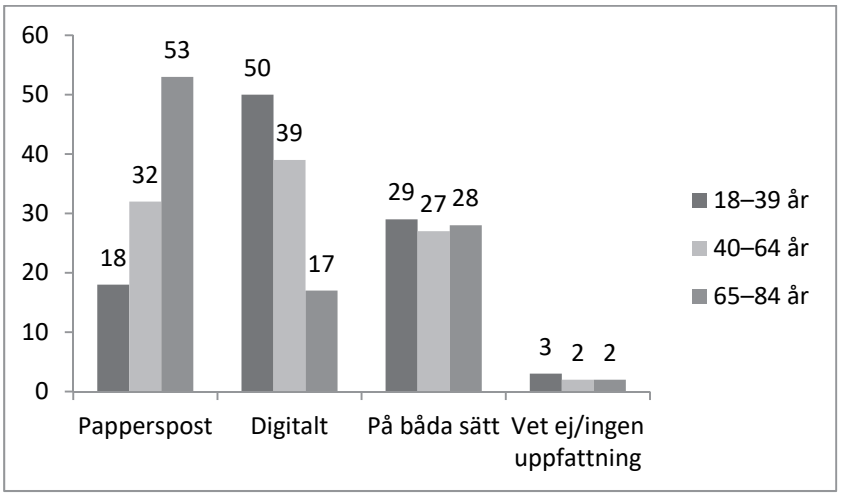
När personerna som ingår i studien uppmanas att väga samman för- och nackdelar med de olika sätten att ta emot myndighetspost på (se figur 4) är det 66 procent som svarar att de kan tänka sig det digitala alternativet även om en del av dessa vill få brevet på båda sätt, det vill säga även i pappersform. Gruppen är ungefär lika stor som gruppen som använder tjänster som kräver e-legitimation, 69 procent.

Figur 4 **Om du försöker väga samman alla för- och nackdelar med att få myndighetspost som i dag med brev eller få den till en elektronisk brevlåda för att kunna läsa på dator/mobil/surfplatta, hur skulle du då vilja få den? (I procent)**

De yngre i studien är mer positivt inställda till att ta emot myndighetspost digitalt. (Se figur 5). I åldersgruppen 18–39 år är det hälften som, vid en sammanvägd bedömning, vill ha digital myndighetspost. Adderar vi dem som svarat att de vill ta emot myndighetspost såväl digitalt som på papper är det 79 procent i den yngsta åldersgruppen som vill ta emot digital myndighetspost. Motsvarande siffror för åldersgruppen 40–64 år är 66 procent och för gruppen 65–84 år 45 procent.

Figur 5 **Sammanvägd bedömning per åldersgrupp (i procent)**

En majoritet av dem som ingår i studien svarar att de tror att den digitala myndighetsposten kommer att öka kraftigt de närmaste åren. Endast fyra procent tror att det mesta av myndighetsposten kommer att skickas som papperspost om fem år. Drygt hälften (54 procent) svarar att de tror att i stort sett all myndighetspost kommer att skickas digitalt om fem år. Drygt en tredjedel (36 procent) tror att ungefär hälften av myndighetsposten då kommer att skickas digitalt medan den andra hälften kommer att skickas med papperspost.

I Danmark måste alla medborgare ha en elektronisk brevlåda för att ta emot och läsa myndighetspost på dator, mobil eller surfplatta. Nästan ingen myndighetspost skickas längre som brev. På frågan om dem som ingår i studien tycker att vi i Sverige ska införa samma system svarar 58 procent att man är emot införandet av ett liknande system som man har i Danmark (32 procent är för och 10 procent svarar Vet ej).

Sammanfattningsvis: Av intervjuundersökningen med allmänheten framgår att fler föredrar att få myndighetspost på papper, men kan tänka sig att ta emot digital myndighetspost. De flesta tror också att myndigheternas papperspost kommer att minska väsentligt de närmaste åren – men de som svarat är emot ett obligatorium för enskilda att ha en elektronisk brevlåda för att ta emot digital myndighetspost.

Företag

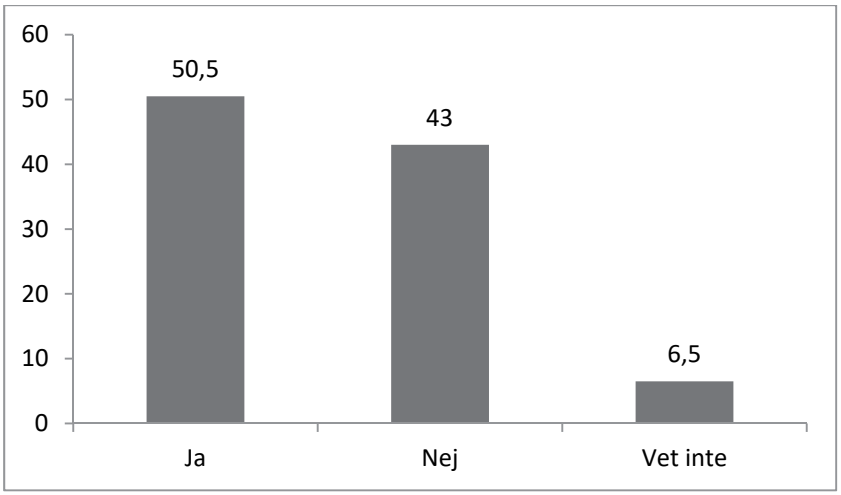
Företagen är mer positiva till att ta emot digital myndighetspost

Utredningens intervjuundersökning av företag[2] visar att 75 procent av företagen använder internet varje dag och 64 procent använder internet flera gånger per dag. Drygt en tiondel (13 procent) använder internet som mest någon gång i månaden. Av intervjuundersökningen framgår vidare att 78 procent av de företag som ingår i studien i dagsläget använder tjänster hos myndigheter som kräver

[2] Av de 400 företag som ingår i intervjuundersökningen var över hälften (55 procent) aktiebolag och en tredjedel enskilda firmor (35 procent). Därutöver ingår handelsbolag (4 procent) och kommanditbolag (2 procent). En majoritet av företagen som ingår i studien har få anställda: 75 procent 1–5 anställda, 13 procent 6–10 anställda, 8 procent 11–25 anställda och 4 procent 26 eller fler anställda.

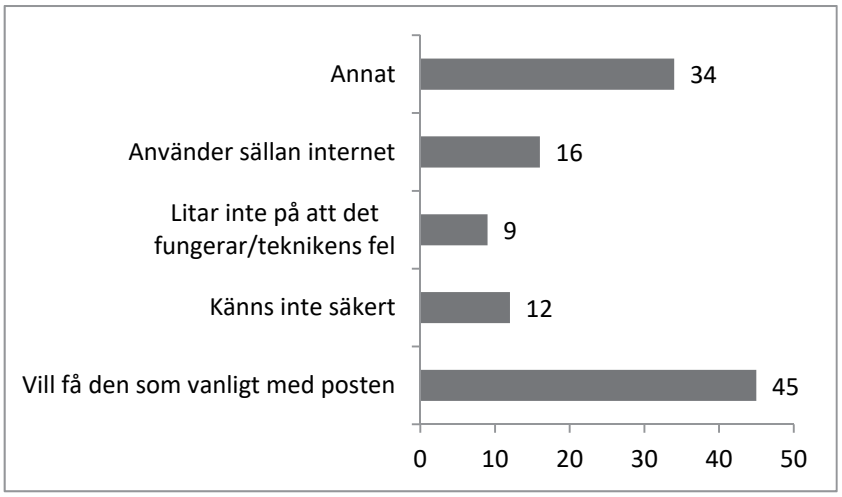
e-legitimation/BankID. Trots det svarar 43 procent att de inte vill få post från myndigheter till en elektronisk brevlåda som kräver inloggning. (Se figur 6). Ungefär hälften av de företag som ingår i studien är dock positivt inställda till digital myndighetspost. Motsvarande siffra för enskilda är 44 procent.

Figur 6 **Skulle du vilja få post, inte informationsmejl, från myndigheter till en elektronisk brevlåda som kräver inloggning med e-legitimation/BankID för att företaget ska kunna läsa posten på dator/mobil/surfplatta?**

Anledningen till att företagen som ingår i studien inte vill ha myndighetsposten digitalt är i första hand att man vill att den ska distribueras som vanligt, det vill säga med posten. (Se figur 7). Tolv procent i gruppen som inte vill ha digital myndighetspost menar att det inte känns säkert att få den digitalt medan 9 procent inte litar på att tekniken fungerar. Andra skäl till att företagen inte vill ha myndighetsposten i en elektronisk brevlåda är att de sällan använder internet.

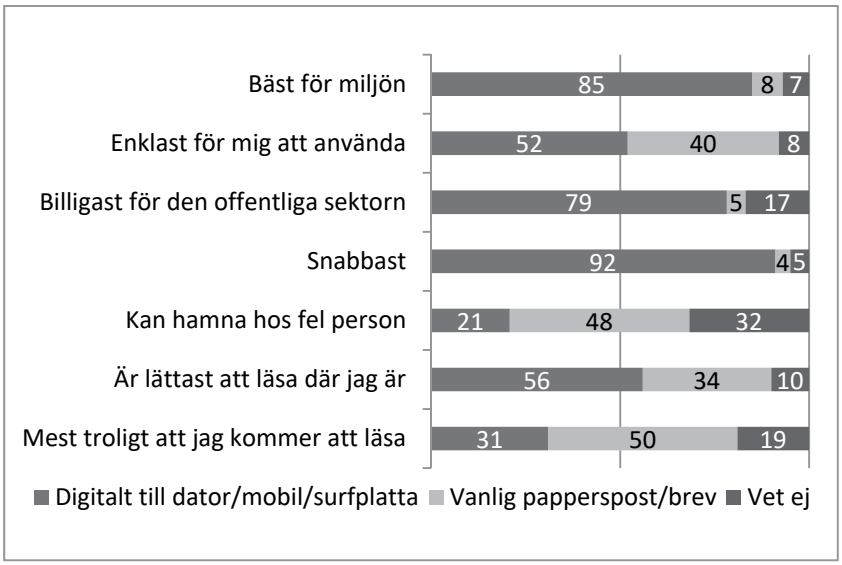
Figur 7 Varför inte digital myndighetspost (i procent). Flera svar möjliga

En tredjedel i gruppen som inte vill få myndighetsposten till en elektronisk brevlåda har lämnat öppna svar. Av de öppna svaren framgår att det digitala alternativet uppfattas som krångligare och mer tidskrävande, samt att det är lätt att missa meddelanden.

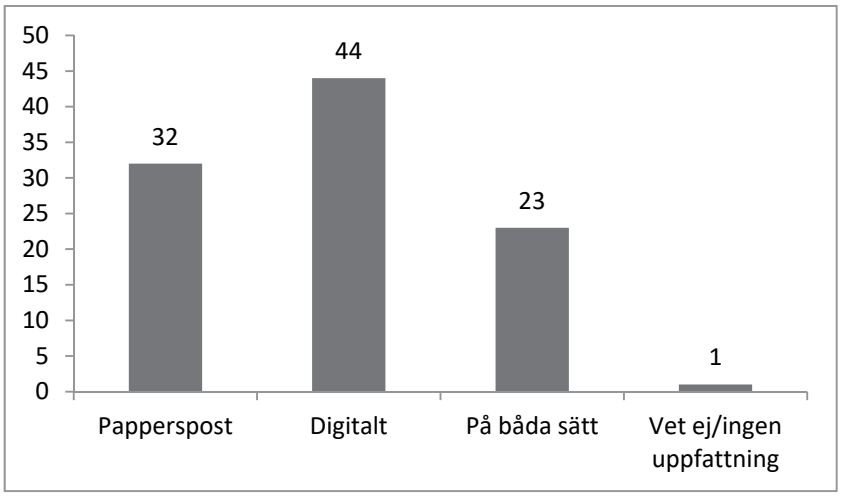
I intervjuundersökningen ombads företagen att välja vilket utskickssätt som bäst stämmer in på en rad påståenden. (Se figur 8). De företag som ingår i undersökningen gör samma övergripande bedömning som de enskilda. Företagen svarar att det digitala alternativet är bäst för miljön, enklast att använda, billigast för den offentliga sektorn, snabbast och lättast att läsa där man befinner sig. Företagen svarar att det är mer troligt att pappersposten blir läst men också att pappersposten löper större risk att hamna hos fel person. På den sista frågan svarar dock 32 procent Vet ej.

Figur 8 **Vilket utskickssätt av post från myndigheter stämmer bäst in i följande påståenden? (i procent)**

När företagen ombeds att väga samman för- och nackdelar med de olika utskickssätten och sedan svara hur företaget skulle vilja få posten levererad svarar en tredjedel att de vill ha posten som i dag, som papperspost, medan drygt fyra av tio svarar digitalt. Knappt en fjärdedel vill ha posten på båda sätt. (Se figur 9). Resultatet är jämförbart med det för enskilda som, om man slår ihop dem som svarat Digitalt och På båda sätt, är 66 procent. Motsvarande siffra för företag är 67 procent.

Figur 9 **Om du väger samman alla för- och nackdelar med att få myndighetspost som i dag med brev, eller få den till en elektronisk brevlåda som kräver inloggning med e-legitimation/BankID för att kunna läsa på dator/mobil/surfplatta – hur skulle du då vilja få den?**

I likhet med resultatet av intervjuundersökningen till allmänheten svarar företagarna att de tror att den digitala myndighetsposten kommer att öka markant de närmaste åren. Endast tre procent av de företag som ingår i intervjustudien tror att det mesta av myndighetsposten om fem år kommer att skickas som papperspost. Sju av tio företag (69 procent) svarar att de tror att i stort sett all myndighetspost kommer att skickas digitalt om fem år. En femtedel (22 procent) tror att ungefär hälften av myndighetsposten kommer att skickas digitalt medan den andra hälften kommer att skickas med papperspost som i dag.

På frågan om företagets inställning till att införa samma system som finns i Danmark, där alla företag måste ha en elektronisk brevlåda för att ta emot och läsa myndighetspost, svarar 44 procent att de är emot införandet av ett liknande system. Lika stor andel är för ett sådant system. Företagen som ingår i studien har en mer positiv attityd än privatpersoner, där 58 procent är emot införandet.

Exempel på kostnader för att ansluta till och använda Mina meddelanden

Utredningen har ställt skriftliga frågor och genomfört telefonintervjuer med samtliga 17 myndigheter som vid utgången av 2016 var anslutna till och skickar post genom Mina meddelanden. Detta i syfte att få en bild av myndigheternas kostnader för att ansluta till och använda tjänsten. Intervjuerna genomfördes i januari 2017.

Utgångsläge

Av de 17 myndigheterna, varav elva var statliga och sex kommuner, var det sju myndigheter som hade en utskriftsleverantör som kunde fungera som *förmedlare.*[1] Sex myndigheter som hade *verksamhetssystem* (ärendehanteringssystem eller e-tjänsteplattform) med funktionalitet för att skicka post digitalt. Fyra myndigheter hade varken förmedlare eller verksamhetssystem med sådan funktionalitet.

[1] *Förmedlaren* tar emot meddelanden och förmedlar dem till aktuell brevlådeoperatör. Mina meddelandens förmedlingstjänst är standardiserad för att man ska kunna välja mellan att utföra förmedlingen i egen regi, att samverka med andra eller att upphandla tjänsten.

Tabell 1 Utgångsläge

Utgångsläge	Myndighet
Vi hade en *utskriftsleverantör* som kunde fungera som förmedlare	Eksjö kommun Nässjö kommun Skatteverket Statens tjänstepensionsverk Transportstyrelsen Trollhättans kommun Värnamo kommun
Vi hade *verksamhetssystem* (ärende-hanteringssystem eller e-tjänsteplattform) med funktionalitet för att skicka post digitalt	Bolagsverket CSN Försäkringskassan Haninge kommun Lantmäteriet Tomelilla kommun
Inget av ovanstående	Arbetsförmedlingen Jordbruksverket Pensionsmyndigheten Tullverket

Anslutningsmodell

Tabell 2 Anslutningsmodell

Anslutningsmodell	Myndighet
Vi valde att bygga allt själva (både en intern kanalväxel* och förmedlare)	Arbetsförmedlingen Försäkringskassan Jordbruksverket Pensionsmyndigheten** Tullverket
Vi valde att bygga kanalväxeln själva och låta någon annan agera förmedlare	Bolagsverket CSN Statens tjänstepensionsverk
Vi valde att låta någon annan både agera kanalväxel och förmedlare	Eksjö kommun Jordbruksverket Nässjö kommun (Pensionsmyndigheten***) Tomelilla kommun Transportstyrelsen Trollhättans kommun Värnamo kommun
Vi valde att anpassa våra befintliga verksamhetssystem för en direktkommunikation med Mina meddelanden via utveckling av applikationer i respektive system.	–

* Har organisationen en omfattande mängd system, kan det vara en fördel att samla utskickstrafiken till en gemensam, intern *kanalväxel*. Den är då regelstyrd och skickar genom den kanal som verksamhetsreglerna anger. Exempelvis i första hand genom Mina meddelanden om mottagaren har en brevlåda; i andra hand genom e-post och SMS om informationen inte är känslig och register över e-postadresser/mobiltelefonnummer är aktuella; i tredje hand genom pappersutskrift. Alternativet är att respektive verksamhetssystem har en egen växel som tillhandahålls av systemleverantören. En växel behövs *inte* om meddelandena endast skickas elektroniskt med Mina meddelanden.

** Pensionsmyndigheten började bygga själv, men under 2016 har myndigheten succesivt flyttat över anslutningen via Försäkringskassan.

*** Pensionsmyndigheten, som började bygga allt själva, använder i dag Försäkringskassan och en privat leverantör.

Bygga själv

Flera av de större myndigheterna som är ansluta till Mina meddelanden har valt att bygga egna lösningar. I och med att arbetet med att ansluta till Mina meddelanden ofta har varit en del av ett större utvecklingsarbete har det varit svårt för myndigheterna att särskilja anslutningskostnaderna för tjänsten. Kostnaderna som redovisas nedan får därför ses som osäkra.

- *Arbetsförmedlingen* skickar ett flertal meddelanden om etableringsersättning, uppföljning av aktivitetsrapportering och meddelanden till a-kassa. I myndighetens projektkostnad på 17 miljoner ingår alla kostnader såsom utbildning, kommunikation, förstudier, resor, anpassningar och en betydande del (upp till 50 procent) i att myndigheten byggt om flödet till en extern leverantör (brev som inte går via Mina Meddelanden) och sms- och e-postflöden som inte är relaterade till Mina Meddelanden.
- *Jordbruksverket* skickar underrättelse om avräkning av stöd som betalas ut av myndigheten, vissa beslut och meddelanden om stödrätter samt årsbesked. Myndigheten uppskattar kostnaderna enligt nedan:
  - Identifiera behov och verksamhetsanalys och övergripande arkitekturanalys: cirka 150 000 kronor
  - Nyutveckling av utskicksväxel 2014 (skapade förutsättningar för Mina meddelanden): cirka 1 500 000 kronor.
  - Förvaltningskostnader för utskicksväxel under 2015 och 2016 (som mestadels har med utveckling av koppling till tryckeri att göra och väldigt lite kopplat till Mina meddelanden): cirka 1 450 000 kronor.
  - Nyutveckling för att koppla på Mina meddelanden på utskicksväxel 2016: cirka 315 000 kronor.
  - Kommunikationskostnad för Mina meddelanden: cirka 50 000 kronor.
- *Skatteverket* är den myndighet som skickar flest digitala meddelanden. Av myndighetens totalt cirka 42 miljoner centrala utskrifter per år är 36 miljoner anslutna till Mina meddelanden. Under 2016 gick 2,2 miljoner utskick digitalt. Myndighetens kostnader (exklusive de kostnader som myndigheten haft för det förvaltningsövergripande projektet Mina meddelanden):
  - Kostnader för utveckling/vidareutveckling av anslutningsväxel 2012–2016 uppskattas till cirka 8 miljoner.
  - Kostnader för anslutna verksamhetssystem 2012–2016 uppskattas till cirka 3 miljoner. Kostnaden för det individuella verksamhetssystemet har varierat. För mogna system i förvaltning, där erfaren personal har skött anslutningen, har kostnaden varit lägre.

– Kostnader för intern och extern kommunikation 2014–2016 uppskattas till cirka 2 miljoner. Kostnaden inkluderar även utveckling av utbildningspaket för Skatteverkets handläggare och andra anställda.

– Utbildning 2015–2016: Under 2015 har en grundutbildning gällande tjänsten Mina meddelanden genomförts till en stor del av Skatteverkets anställda. Under 2016 har en verksamhetsspecifik utbildning genomförts till chefer och handläggare i den operativa verksamheten. Tiden för utbildningen uppskattas till cirka 700 dagar totalt.

Tre myndigheter (Bolagsverket, CSN och Statens tjänstepensionsverk) har byggt kanalväxel själva men låtit någon annan agera förmedlare.

- *Bolagsverket*, som var med och tog fram konceptet inom verksamt.se, har kopplat på det mesta av myndighetens utskick. Myndigheten kunde använda myndighetens utdatamotor och behövde bara lägga till parametern Mina meddelanden. De exakta kostnaderna är svåra att bedöma eftersom anslutningen till Mina meddelanden genomfördes i flera projekt, där det även gjordes andra utvecklingsinsatser, samt att vissa anslutningsaktiviteter genomfördes inom förvaltning- eller linjetid. Projekten innefattar behovsfångst, analys, utredning, utveckling, kommunikation m.m. Projekt för att utreda och utveckla den tekniska lösningen: 2,6 miljoner kronor. Projekt för att anpassa utskick och ansluta dessa till Mina meddelanden: 7,3 miljoner kronor.
- *SPV* hade ett uppstartsprojekt där man gjorde tekniska förberedelser och byggde en utdataväxel som används i samverkan med Försäkringskassan som är förmedlare. Kostnaden för det projektet var 1 888 498 kronor.

Köpa tjänster

För de myndigheter som var tidigt ute med att ansluta sig till tjänsten fanns det, av naturliga skäl, inte någon färdig lösning eller tjänst att köpa som var anpassad för Mina meddelanden. Vissa myndigheter valde att bygga en egen lösning, andra att ingå i samverkans-

projekt med privata leverantörer. Ett exempel på det sistnämnda är tre kommuner i Jönsköpings län, *Värnamo*, *Nässjö* och *Eksjö*, som deltog i ett utvecklingsprojekt med en privat leverantör som stod för utvecklingskostnaderna. Kommunernas kostnader bestod av intern arbetstid med avtalstecknande, demonstrationer och utbildning av medarbetare. För Nässjö kommun uppskattningsvis 80 timmar. Länet har också haft ett gemensamt projekt för alla 13 kommuner till en total kostnad om cirka 150 000 kronor under två år (motsvarande 10 procent av en tjänst).

Åtta myndigheter valde att låta någon annan aktör agera både kanalväxel och förmedlare. Till skillnad från de tre kommunerna i Jönköpings län, som har anslutit meddelanden från handläggare till enskild mottagare, har *Haninge kommun* valt att ansluta vissa befintliga tjänster i kommunens e-tjänsteplattform. Kommunen har i detta läge därför inte behov av någon kanalväxel till utskrift. Den enskilde mottagaren har åtkomst till beslutet antingen via Mina meddelanden eller Mina ärenden/Min sida i e-tjänsteplattformen. I och med att e-tjänsterna redan fanns utvecklade och verksamheten redan hade ”transformerats” har kommunens kostnader varit låga, cirka 75 timmar för koordinering och projektledning.

Löpande kostnader

Sedan den 1 januari 2017 finansieras infrastrukturen Mina meddelanden genom anslag. Dessförinnan finansierades infrastrukturen av statliga myndigheter i frivillig samverkan.

Om man bortser från de medel som vissa av de ansluta myndigheterna frivilligt bidrog med till infrastrukturen/Skatteverket så beskriver myndigheterna de löpande kostnaderna som låga.

- *Arbetsförmedlingens* löpande kostnader för Mina Meddelanden är på mindre än en halv miljon kronor om året.
- *Bolagsverket* kan inte ta fram driftskostnader för Mina meddelanden då myndighetens it-kostnadsmodell inte har den detaljeringsgraden och de program och verktyg som används för Mina meddelanden används även av Bolagsverkets övriga utskick. Uppskattningen är dock att det är relativt små kostnader både för drift och för support. Utdatamotor och utskriftsprogram måste vara i drift och förvaltas oberoende av kopplingen mot

Mina meddelanden och det innebär inga större kostnadsökningar att ansluta en viss utskrift till Mina meddelanden. Det pågår arbete, både inom Bolagsverket och i samverkan med andra myndigheter (ESV:s uppdrag om ramverk för it-kostnader) för att bättre kunna ta fram it-kostnader.

- *Lantmäteriet* betalar sin externa leverantör 3 000 kronor per år och 1.50 per st av Mina meddelanden. Internt har myndigheten inga direkta kostnader som är kopplade till Mina meddelanden.
- *Värnamo kommun* har en löpande månadskostnad till en extern leverantör som baseras på antal handläggare som kan skicka digital post genom deras tjänst (se tabell 3 nedan). I dagsläget är det en månadskostnad om 900 kronor för cirka tio handläggare. Därtill kommer en distributionskostnad om cirka 1 krona per skickad digital försändelse.

Tabell 3 Månadskostnad tjänst (Portal och Skicka till leverantör), kronor

Antal användare	Månadskostnad
1–5	600
6–15	900
16–30	1 200
31–50	1 500
51–75	1 800
76–125	2 100
126–250	2 400
251–500	2 700

- *Skatteverkets* kostnader för vidmakthållande av växeln, samt anslutningsstöd och support uppgår i genomsnitt till cirka 1,8 miljoner årligen.
- *Transportstyrelsen* har en månadsavgift om 5 000 kronor (oavsett antal meddelanden) plus 65 öre per försändelse.

Kostnader för att skala upp och öka den digitala posten

På frågan om vad som krävs för att öka den digitala posten svarar de ansluta myndigheterna bland annat att fler enskilda och företag ansluter som mottagare, att myndighetens ledning prioriterar och

tilldelar resurser för detta, analys och intern arbetstid och lobbying. Några exempel på kostnader för att skala upp den digitala posten:

- *Bolagsverket* har en pågående utvecklingsaktivitet där myndigheten löpande anpassar de kvarstående utskick som är möjliga att anpassa till Mina meddelanden. De utskick som kvarstår kostar cirka 11 miljoner kronor att anpassa. Ambitionen är att detta kommer att göras under 2017.
- *Jordbruksverkets* planerade initiativ för 2017 handlar om några hundra timmars utveckling och en kostnad om cirka 200 000 kronor. När dessa initiativ är klara så har myndigheten en basfunktionalitet på plats som gör att i stort sett alla nya utskicksflöden som identifieras framöver kommer att kunna haka på redan befintliga lösningar och kostnaderna blir därmed minimala.
- *Transportstyrelsen*s kostnad till förmedlare är 45 000 kronor per implementation och efterföljande två meddelande 20 000 kronor. Kostnad för internt arbete kan i dagsläget inte uppskattas. Myndigheten ser att när mängden meddelanden ökar kommer kostnaden för deras utskick att minska i jämförelse med pappersutskick.
- *Tullverket* konstaterar att kostnaderna för att skala upp beror på vilka meddelanden som ska skickas, det vill säga vilka it-stöd som behöver integreras med Mina meddelanden. Tekniskt finns det mesta färdigt för att skicka meddelanden. Anpassning och integration från avsändande system tillkommer.
- För de *kommuner* som skickar enstaka utskick, från handläggare till enskild, verkar det inte vara några kostnader att tala om för att skala upp. De tekniska förutsättningarna finns redan. Vad som skulle kunna generera mer kostnader är att ansluta specifika system för att ansluta till massutskick. En betydande, kanske rent av den största delen av dessa kommuners utskick, utgörs dock av så kallade enstaka utskick. För *Tomelilla kommun*, som i dagsläget enbart använder Mina meddelanden i kombination med deras e-tjänster (det vill säga inte är kopplat till enskilda verksamhetssystem för massutskick), är det framför allt en kostnad i form av nedlagd tid för e-tjänsteutveckling.

Statens offentliga utredningar 2017

Kronologisk förteckning

1. För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. N.
2. Kraftsamling för framtidens energi. M.
3. Karens för statsråd och statssekreterare. Fi.
4. För en god och jämlik hälsa. En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket. S.
5. Svensk social trygghet i en globaliserad värld. Del 1 och 2. S.
6. Se barnet! Ju.
7. Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål. Ju.
8. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017. Kärnavfallet – en fråga i ständig förändring. M.
9. Det handlar om oss. – unga som varken arbetar eller studerar. U.
10. Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning. U.
11. Vägskatt. Volym 1 och 2. Fi.
12. Att ta emot människor på flykt. Sverige hösten 2015. Ju.
13. Finansiering av infrastruktur med privat kapital? Fi.
14. Migrationsärenden vid utlandsmyndigheterna. Ju.
15. Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden. S.
16. Sverige i Afghanistan 2002–2014. UD.
17. Om oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången. Genomförande av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. Ju.
18. En nationell strategi för validering. U.
19. Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. A.
20. Tillträde för nybörjare – ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning. U.
21. Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer. Del 1 och 2. S.
22. Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi. M.
23. digitalforvaltning.nu. Fi.

Statens offentliga utredningar 2017

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. [19]

Finansdepartementet

Karens för statsråd och statssekreterare. [3]

Vägskatt. Volym 1 och 2. [11]

Finansiering av infrastruktur med privat kapital? [13]

digitalforvaltning.nu. [23]

Justitiedepartementet

Se barnet! [6]

Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål. [7]

Att ta emot människor på flykt. Sverige hösten 2015. [12]

Migrationsärenden vid utlandsmyndigheterna.[14]

Om oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången. Genomförande av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. [17]

Miljö- och energidepartementet

Kraftsamling för framtidens energi. [2]

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017. Kärnavfallet – en fråga i ständig förändring. [8]

Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi. [22]

Näringsdepartementet

För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. [1]

Socialdepartementet

För en god och jämlik hälsa. En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket. [4]

Svensk social trygghet i en globaliserad värld. Del 1 och 2.[5]

Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden. [15]

Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer. Del 1 och 2. [21]

Utbildningsdepartementet

Det handlar om oss. – unga som varken arbetar eller studerar. [9]

Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning. [10]

En nationell strategi för validering [18]

Tillträde för nybörjare – ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning. [20]

Utrikesdepartementet

Sverige i Afghanistan 2002–2014. [16]

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Kommunstyrelsen

Datum	Dnr	Sid
2017-05-10	2017-287	1 (1)

Finansdepartementet
fi.registrator@regeringskansliet.se
fi.df.remisser@regeringskansliet.se

Remissvar
Delbetänkandet SOU 2017:23 digitalforvaltning.nu
(dnr Fi2017/01289/DF)

Sammanfattning

Östhammars kommun ställer sig bakom utredningens förslag att det behövs en övergripande plan att stärka digitaliseringen av den offentliga sektorn och att samla ansvaret för digitaliseringen hos en myndighet inom den befintliga myndighetsstrukturen.

Östhammars kommun tar inte ställning till hos vilken myndighet ansvaret hamnar då det för kommunen är viktigare att en myndighet får det samlade ansvaret och att denna myndighet får de resurser som krävs för att myndigheten ska kunna stödja och driva på digitaliseringen inom såväl statlig som regional och kommunal förvaltning.

Generella synpunkter

Enligt vår uppfattning har nationella utvecklingsinsatser som t.ex. framtagande av vägledningar och gemensamma nationella digitala tjänster stor betydelse för den digitala utvecklingen på regional och kommunal nivå.

Avsnitt 4.3.1 Säkerhetsfrågorna behöver integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn

Precis som framhålls i betänkandet tror vi att säkerhetsfrågorna behöver integreras i digitaliseringen av den offentliga sektorn. Här vill vi betona att stödet till kommunala myndigheter behöver stärkas i dessa frågor. Många mindre kommuner har begränsade resurser till specialkompetens och därför är nationella utvecklingsinsatser och vägledningar av stor betydelse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kommunledningsförvaltningen.

Postadress
Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
742 21Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
E-post
kommunen@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-175 37
Int +46 173 175 37

Organisationsnummer
212000-0290
V.A.T. No
SE212000029001

Bankgiro
233-1361

www.pwc.se

Rådgivningsrapport

Utvärdering av gemensam räddnings-nämnd

Uppsala, Tierps och Östhammars kommuner

April 2017

Fredrik Carlsson
Per Larsson
Ida Stenvall

pwc

Innehåll

Sammanfattning av resultat 2
1. Inledning 4
1.1. Bakgrund 4
1.2. Syfte och frågeställningar 4
1.3. Avgränsning 4
1.4. Metod 4
1.4.1. Dokumentation 5
1.4.2. Intervjuade 5
1.4.3. Medverkande från utförare 5
2. Utvärdering 6
2.1. Införandet av nämnden och dess målsättningar 6
Förstudie rörande fördjupad samordning 6
Genomförandeutredning 6
2.1.1. Samverkansformer 7
2.1.2. Samverkansavtal 7
2.1.3. Målsättningar och risker med gemensam nämnd 8
2.1.4. Realisering av syfte och målsättningar 8
2.2. Nämndens arbete 9
2.2.1. Nämndens sammansättning och arbete 9
2.2.2. Samråd 10
2.2.3. Information i respektive hemkommun 10
2.3. Framtiden och utvecklingsområden 11
2.3.1. Samverkansform 11
Bilaga 1 12
Organisation och ledning 12

Sammanfattning av resultat

I maj 2010 slutfördes en utredning kring fördjupad samordning inom räddningstjänsterna i Uppsala län. Utredningen innehåller en redogörelse för olika samverkansformer, exempel på andra samarbeten inom området samt för- och nackdelar med ett fördjupat samarbete. Utredningen föreslog att en gemensam nämnd för räddningstjänsterna skulle skapas, med Uppsala som värdkommun. Den gemensamma räddningsnämnden för Uppsala, Tierps och Östhammars kommuner gäller från och med 1 januari 2012. Den gemensamma nämndens uppdrag och arbetsformer formaliseras i ett avtal mellan de deltagande kommunerna samt i ett reglemente för nämnden.

PwC har på uppdrag av Uppsala kommun genomfört en utvärdering av den gemensamma räddningsnämnden. Utvärderingsunderlaget grundar sig i relevant dokumentation i form av tidigare utredningar och avtal samt djupintervjuer med ett urval av nämndens förtroendevalda och tjänstemän.

Utvärderingen utgår från **tre frågeställningar** vilka kortfattat besvaras nedan:

I vilken mån upplever berörda förtroendevalda och tjänstepersoner att målsättningen inför införandet av den gemensamma räddningsnämnden har realiserats?

Under intervjuer svarar förtroendevalda och tjänstepersoner genomgående att inledande målsättningar kopplat till ökad samordning har uppnåtts. Verksamheten uppfattas idag hålla en hög kvalitet, vilket enligt intervjuade i Tierps och Östhammars kommuner, inte hade kunnat uppnås i lika hög grad i en mindre organisation. Som exempel nämns investeringar i materiel och anläggningar, bättre möjligheter till kompetensutveckling och förhöjd kvalitet i förebyggande insatser. Identifierade risker inför införandet har enligt uppgifter från genomförda intervjuer i mycket liten mån inträffat.

I vilken mån anser berörda förtroendevalda och tjänstepersoner att deras nuvarande förväntningar och intressen realiseras?

Samtliga intervjuade anser att nämndens arbete fungerar väl och att medlemskommunernas intressen blir tillgodosedda. De intervjuade nämndsledamöterna anser även att samarbetet gentemot tjänstepersoner fungerar väl och att ledamöterna är välinformerade om verksamheten.

Samråd sker två gånger per år med representanter från respektive medlemskommun. Enligt samtliga intervjuade utgör samråden bra diskussionsforum där nämndens arbete och inriktning förankras i respektive medlemskommun.

De intervjuade nämndsledamöterna från Tierps och Östhammars kommun anser även att återrapportering till respektive hemkommun fungerar väl. Stödet för att ingå i den gemensamma nämnden uppges vara starkt i alla medlemskommuner. I Östhammars kommun har ett parti i Kommunfullmäktige motionerat om utträde ur nämnden, vilken röstades ner.

Vilka möjliga utvecklingsområden identifierar berörda förtroendevalda och tjänstepersoner?

Samtliga intervjupersoner anser att nämndens arbete fungerar väl i dagsläget och att det inte finns några utvecklingsområden som är väsentliga eller kritiska för nämndens fortsatta arbete. Nämnda utvecklingsområden redovisas i avsnitt 2.3.

Samtliga intervjuade vill fortsätta samarbetet inom den gemensamma räddningsnämnden, och ingen intervjuperson ser någon anledning att ändra samverkansform.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Sedan 1990-talet har kommuner inom Uppsala län under olika former samarbetat inom räddningstjänstverksamhet. Under 2009 påbörjade länets kommuner en diskussion om en fördjupad samverkan, och en förstudie genomfördes. Krympande ekonomiska resurser, en alltmer specialiserad och tekniskt avancerad samhällsutveckling och förändrade krav i lagstiftningen anges som grundläggande skäl för diskussionen.

I förstudien lyftes minskad sårbarhet, möjlighet till ökad kompetens, högre kvalitet i verksamheten, möjlighet till specialisering och effektiviseringar med bibehållen kvalitet fram som några positiva effekter av ett fördjupat samarbete. Förstudien föranledde att ett avtal tecknades om en gemensam räddningsnämnd mellan Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner. Avtalet gäller från början av 2012 till och med utgången av 2018, med Uppsala som värdkommun.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med utvärderingen är att undersöka om den gemensamma räddningsnämnden, utifrån formulerade målsättningar inför införandet av gemensam nämnd 2012, liksom de berörda kommunernas förväntningar och intressen i nuläget, ger avsedda effekter. Även utvecklingsområden berörs i utvärderingen. Utvärderingens syfte är inte att, utifrån ett generellt perspektiv, utvärdera den verksamhet som bedrivs inom räddningsnämndens ram.

Utvärderingen besvarar följande frågeställningar:

- *I vilken mån upplever berörda förtroendevalda och tjänstepersoner att målsättningen inför införandet av den gemensamma räddningsnämnden har realiserats?*
- *I vilken mån anser berörda förtroendevalda och tjänstepersoner att deras nuvarande förväntningar och intressen realiseras?*
- *Vilka möjliga utvecklingsområden identifierar berörda förtroendevalda och tjänstepersoner?*

1.3. Avgränsning

Utvärderingen fokuserar på samverkansformen gemensam räddningsnämnd och samarbetet inom nämnden. Nämndens ansvarsområde- den operativa verksamheten, kommer endast beröras i begränsad utsträckning för exemplifiering eller konkretion av resonemang.

1.4. Metod

Dokumentationsstudier av relevant tillgänglig dokumentation har gjorts för bakgrundsbeskrivning och redogörelse för initiala målsättningar.

Intervjuer med förtroendevalda och tjänstepersoner har skett för att skapa en bild och förståelse för de förväntade effekterna inför samarbetet, samt i vilken mån de intervjuade anser att effekterna och målen infriats. Intervjuerna har även fokuserat på att identifiera utvecklingsområden vad gäller samarbetet.

1.4.1. Dokumentation

Följande dokumentation har beaktats i utvärderingen:

- Förstudie från maj 2010 beträffande fördjupad samordning inom räddningstjänsterna i Uppsala län
- Rapport beträffande gemensam nämnd för räddningstjänst i Tierps, Uppsala och Östhammars kommuner (utkastversion från september 2011)
- Utvärdering av samarbete i gemensam räddningsnämnd från 2015
- Samverkansavtal från 2015 om gemensam räddningsnämnd och räddningstjänstorganisation i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner

1.4.2. Intervjuade

- Brandchef och ekonomichef, Brandförsvaret Uppsala
- Ordförande och vice ordförande i räddningsnämnden, förtroendevalda från Uppsala kommun
- Två förtroendevalda ledamöter i räddningsnämnden från Östhammar kommun, varav båda ledamöter i kommunstyrelsen
- Två förtroendevalda ledamöter i räddningsnämnden från Tierps kommun, varav en ledamot i kommunstyrelsen

1.4.3. Medverkande från utförare

Från PwC har följande personer genomfört utvärderingen:

Projektledare- Fredrik Carlsson

Projektmedarbetare- Per Larsson och Ida Stenvall

Kvalitetssäkrare- Henrik Fagerlind

2. Utvärdering

Nedan följer våra iakttagelser i tre delar; (1) uppfyllelse av inledande målsättningar, (2) uppfyllelse av nuvarande målsättningar och nämndens arbete idag samt (3) utvecklingsområden framåt.

2.1. Införandet av nämnden och dess målsättningar

Nedan beskrivs bakgrunden med grundläggande dokument och inledande målsättningar för den gemensamma nämnden, samt dessas uppfyllelse.

Förstudie rörande fördjupad samordning

I maj 2010 slutfördes en utredning kring fördjupad samordning inom räddningstjänsterna i Uppsala län. Utredningens styrgrupp bestod av länets kommunchefer och länets räddningstjänstchefer bildade referensgrupp.

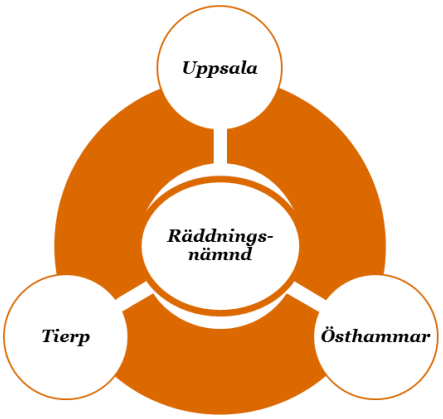
Bakgrund till utredningen uppges i dokumentet vara krympande ekonomiska resurser samtidigt som lagstiftningens och samhällsutvecklingens krav på en specialiserad och effektiv räddningstjänst kräver ökad samverkan mellan ansvariga myndigheter.

Utredningen tar upp tre möjliga samverkansformer; avtal, kommunalförbund och gemensam nämnd, samt redogör för styrkor och svagheter hos respektive samverkansform. Vidare redogörs för erfarenheter från andra mellankommunala samarbeten inom räddningstjänst tillsammans med sammanfattande slutsatser. Enligt utredningen fanns goda förutsättningar för fördjupat samarbete inom länet, både ekonomiskt samt för verksamheten och dess utveckling.

Utredningen föreslog att en gemensam nämnd för räddningstjänsterna skulle skapas, med Uppsala som värdkommun. Förslaget innefattade Uppsala, Tierps och Östhammars kommuner, samt även Enköpings och Håbo kommuner. Uppsala kommun föreslogs tillsätta en genomförandeutredning med förslag till detaljorganisation som skulle vara klar 2011.

Genomförandeutredning

Enligt versionen av genomförandeutredningen som vi har tagit del av beslutade fullmäktige i Uppsala, Tierp och Östhammars kommuner att tillstyrka bildandet av en gemensam räddningsnämnd med Uppsala som värdkommun, medan Håbo och Enköpings kommunstyrelser avböjde att ingå i den gemensamma räddningsnämnden[1].

Därmed föreslogs bildandet av en gemensam nämnd för räddningstjänsterna i Tierps, Uppsala och Östhammars kommun, att gälla från och med 1

[1] Håbo och Enköping har sedan 2008 ett gemensamt kommunalförbund gällande räddningstjänsten.

januari 2012 med Uppsala som värdkommun[2]. Verksamheten omfattade 17 brandstationer, 409 medarbetare varav 256 räddningspersonal i beredskap. Den gemensamma nämndens uppdrag och arbetsformer formaliseras i ett avtal mellan de deltagande kommunerna samt i ett reglemente för nämnden.

2.1.1. *Samverkansformer*

Tre samverkansformer förekommer i mellankommunala samarbeten rörande räddningstjänst; avtalsreglerat samarbete, kommunalförbund eller i gemensam nämnd.

Styrkor respektive svagheter inom varje samverkansform diskuteras i utredningen. Skillnaderna mellan samverkansformer sammanfattas i en tabellen nedan:

Samverkansform	Avtal	Kommunalförbund	Gemensam nämnd
Politisk styrning	Kvar i resp kommun	Direktion eller styrelse/ fullmäktige	Gemensam nämnd
Verksamhetsstyrning	Kvar i resp kommun	Förbundet	Nämnd
Ekonomisk styrning	Kvar i resp kommun	Förbundet	I värdkommunen enl avtal

En fördel med den föreslagna gemensamma nämnden som utredningarna tar upp är att ingen ny juridisk person behöver skapas. Den gemensamma nämnden är en del av värdkommunen och dess organisation.

Under intervjuerna för denna utvärdering framförs att Uppsala kommuns storlek gör att en gemensam nämnd kan dra nytta av kommunens resurser, vilket inte går i ett kommunalförbund. Stödfunktioner som ekonomistöd, IT, personaladministration, jurister m.m. tillhandahålls av Uppsalas kommuns organisation. Kommunalförbund innebär skapandet av en ny organisation vilket enligt intervjuerna bl. a skulle medföra högre kostnader.

2.1.2. *Samverkansavtal*

Samverkansavtalet började gälla från och med den 1 januari 2012 och gäller till och med den 31 december 2018. Avtalet uppdaterades under 2015, bl. a gällande fördelningen av kostnader.

Det grundläggande syftet som anges i avtalet är att Tierps, Uppsalas och Östhammars kommuner ska, genom en gemensam nämnd, på ett effektivt sätt ta tillvara kommunernas gemensamma resurser för räddningstjänst. Verksamheten ska vara upplagd på ett sådant sätt att utfallet, såväl ekonomiskt som kvalitativt, kan mätas och bedömas av kommunerna. Nämndens verksamhet styrs av det reglemente som kommunfullmäktige i kommunerna gemensamt beslutat om.

[2] Innan införandet av den gemensamma räddningsnämnden ingick Tierps kommun och Östhammars kommun i ett annat kommunalförbund gällande räddningstjänsten, vars samarbete därmed upphörde.

2.1.3. *Målsättningar och risker med gemensam nämnd*

Vinster
I utredningen från 2010 framförs att en gemensam räddningstjänstorganisation kan ge följande vinster:

- Gemensamma mål och ledning förbättrar befintlig samverkan mellan räddningstjänster vilket ökar kvaliteten i det operativa arbetet på skadeplats.
- Kompensförsörjningen underlättas av en större organisation där det är enklare att rekrytera och behålla befintlig personal. Ledningsorganisationen ska även ha större möjligheter till rationaliseringar och effektiviseringar med bibehållen kvalitet.
- Övnings- och utbildningsverksamheten förbättras och utökas. Möjligheter för mer utvecklingsarbete och ökad specialisering vilket ökar verksamhetens kvalitet. Det gäller även det förebyggande arbetet genom bl. a tillsyner.
- Åstadkomma minskad administration genom att ha en samlad leding och stab.

Genomförandeutredningen tonar ner målen något och ser effekter av en gemensam nämnd främst beträffande utveckling av medarbetarnas kompetens och vissa materiella förändringar, då främst hos de mindre kommunerna. Marginella effektivitetsvinster kan ses kopplat till hur räddningsledningen organiseras.

Under intervjuerna för denna utvärdering framförs förväntningar från Tierps kommun och Östhammars kommuns nämndrepresentanter att en gemensam nämnd kunde ge en generell högre kvalitet i verksamheten såsom större investeringar i materiel, anläggningar och utbildningsverksamhet, samt även bättre löner. De intervjuade hade även förväntningar om att en större organisation på sikt bättre möter utmaningar kopplade till utbildningsbehov, kompetensförsörjning och organisatorisk problemlösning i större skala.

Initiala förväntningar som förs fram från Uppsalas förtroendevalda berörde i mindre utsträckning att Uppsalas verksamhet skulle höjas eftersom den redan höll hög kvalitet, utan att man ville åstadkomma en utökad samverkan och kvalitet i länet.

Risker
Risker som utredningen nämner med ett utökat samarbete är att avståndet mellan medborgare och räddningstjänst kan öka, exempelvis att tjänstemän som bedriver myndighetsutövning sitter i en annan kommun. En annan risk som berörs är att lokalkännedomen i nämnden kan försämras genom färre ledamöter från respektive hemkommun.

Under intervjuer berördes att några förtroendevalda inför sammanslagningen var beredda på en kulturkrock när politiker från olika organisationskulturer skulle samarbeta.

2.1.4. *Realisering av syfte och målsättningar*
Samtliga intervjuade anser att målen kopplat till vinster realiserats i hög utsträckning.

Tjänstepersoner och förtroendevalda från Uppsala anser att medlemskommunerna delat erfarenheter som anses ha stärkt kvaliteten i hela verksamheten, och att de anställdas kompetens har höjts.

Förtroendevalda från Tierps kommun och Östhammars kommun anser att samarbetet varit en förutsättning för att räddningstjänstverksamheten i deras respektive kommuner kunnat utvecklas. Exempelvis gällande ny materiel, fordon och anläggningar men även inom kompetensförsörjning och utbildning. Som konkret exempel nämns att en ny brandstation i Tierp kommer att byggas i närheten av motorvägen, vars investering inte hade varit möjlig i en mindre organisation. Ett annat exempel som nämns är att Östhammars kommuns tillsynsverksamhet höjt sin kvalitet betydligt.

Exempel på kontroverser nämns i samband med att tillsynsverksamheten i Östhammars kommun skärptes upp och föranledde anmärkningar för en del företag som behövde vidta åtgärder, vilket gav upphov till diskussioner. Intervjuade ser det som positivt att tillsynsverksamheten för samtliga kommuner har fått en högre kvalitet och därmed en högre ändamålsenlighet.

2.2. Nämndens arbete

Avsnittet redogör för nuläget; nämndens sammansättning och arbete idag, och de intervjuades uppfattning om hur arbetet fungerar.

Räddningsnämnden har, i enlighet med lagstiftningen, ett gemensamt handlingsprogram som innehåller åtta inriktningsmål för nämnden under 2016-2019. Handlingsprogrammet bygger bl. a på en riskanalys av kommunernas riskbilder. Vidare är handlingsprogrammet antaget i respektive kommunfullmäktige och har tagits fram i dialog med respektive medlemskommun.

2.2.1. Nämndens sammansättning och arbete

Nämnden består av 13 ledamöter och lika många ersättare. Ordförande och vice ordförande är förtroendevalda från Uppsala kommun:

Uppsala	Tierp	Östhammar	Totalt
9+9	**2**+2	**2**+2	**13**+13

Under intervjuer framförs enskilda synpunkter om att nämnden har många ledamöter och att ett mindre antal hade förenklat samtal och i högre utsträckning medfört att samtliga ledamöter behöver vara delaktiga. Nämndens storlek uppges däremot inte vara föremål för formell diskussion.

Arbetsutskottet består av sju ledamöter, varav fem från Uppsala kommun och en vardera från Tierps kommun och Östhammars kommun. Det betyder att arbetsutskottet ensamt innehar majoritet i nämnden. Nämnden sammanträder 8-10 gånger per år, och arbetsutskottet träffas inför varje sammanträde. Sammanträden sker på Viktoriaanläggningen-verksamhetens huvudanläggning i Uppsala där staben sitter. Enstaka sammanträden kan ske i Tierps kommun eller Östhammars kommun.

Samtliga intervjuade anser att arbetsklimatet i nämnden är bra. Enligt de intervjuade förekommer exempelvis inga reservationer i nämnden. En av de intervjuade resonerar kring att nämnden inte stått inför några tuffare beslut de senaste åren, exempelvis stora besparingar eller omorganisationer, vilket bidragit till det goda samarbetsklimatet.

Samtliga företrädare från respektive medlemskommun anser att alla kommuners intressen blir tillgodosedda. Intervjupersoner framhåller att Tierps och Östhammars kommuner är vana vid mellankommunala samarbeten och att arbetssättet anses fungera väl i respektive kommun.

Förtroendevalda ledamöter uppfattar genomgående att samarbetet med förvaltningen fungerar väl. De anser sig även vara välinformerade och delaktiga i verksamhetens utveckling.

2.2.2. Samråd

Enligt samverkansavtalet ska samråd ske minst en gång årligen med representanter från samtliga tre kommunstyrelser. Samråden- eller ägarsamråden, är forum för diskussion rörande den gemensamma nämndens uppdrag och ekonomiska förutsättningar. Medverkande är styrelseordföranden för respektive medlemskommun, nämndens presidium plus nämndrepresentanter från vardera Tierps kommun och Östhammars kommun, nämndens ledande tjänstemän samt kommundirektör från Uppsala kommun. Samråden sker två gånger per år och är inte beslutsfattande, utan ett forum för diskussion och förankring av inriktningar och beslut.

Enligt intervjuuppgifter brukar vårens diskussioner handla om ekonomi, medan höstmötet brukar följa upp året och verksamheten mer generellt.

Enligt samtliga intervjuade utgör samråden bra diskussionsforum där nämndens arbete och inriktning förankras i respektive hemkommun. Inga anmärkningar på hur samråden bedrivs idag framförs av någon av de intervjuade.

2.2.3. Information i respektive hemkommun

Enligt avtalet har Tierps och Östhammars kommuner rätt till löpande insyn i förvaltningen och verksamhetens redovisning. Styrande dokument som reglemente, budget, bokslut och handlingsprogram antas i respektive hemkommuns fullmäktige.

Information i Tierps och Östhammars kommunfullmäktige sker kontinuerligt, där brandchefen har deltagit på inbjudan. Både Tierp och Östhammars kommunstyrelser innehar representant från räddningsnämnden, och brandchefen deltar ibland på styrelsesammanträden och informerar om verksamheten.

Ingen av de intervjuade har synpunkter på nämndens förankring i respektive hemkommun, utan uppfattar att hemkommunerna får till sig ändamålsenlig information om nämndens verksamhet.

Stöd för nämnden i respektive kommun

Det förekommer ett uppmärksammat missnöje med räddningsnämnden i Östhammars kommun. Kritiker mot räddningsnämnden anser bl. a att samarbetet orsakat betydande

kostnader. Missnöjet har uttryckts i lokaltidningar och sociala medier, och även resulterat i en namninsamling med syfte att åstadkomma en folkomröstning om att gå ur den gemensamma nämnden. Förslaget togs upp i Kommunfullmäktige och röstades ner under 2014. Även en motion om att går ur räddningsnämnden har väckts i Kommunfullmäktige under. Fullmäktige avslog motionen i februari 2016.

Enligt de intervjuade nämndrepresentanterna från Östhammars kommun samt tjänstepersonerna tycks det vara ett litet antal personer som driver frågan om utträde ur nämnden. Att Tierps och Östhammars kommuners kostnader för räddningstjänst ökade vid bildandet av den gemensamma nämnden beror enligt de intervjuade främst på beslutet att i den gemensamma nämnden hålla en högre nivå på kompetens, fordon och materiel än vas som var fallet innan år 2012.

Enligt intervjuade från Tierps kommun och Östhammars kommun är stödet för att ingå i en gemensam räddningsnämnd stort i respektive kommun.

2.3. Framtiden och utvecklingsområden

Samtliga intervjupersoner anser att nämndens arbete fungerar väl i dagsläget och att det inte finns några utvecklingsområden som är väsentliga eller kritiska för nämndens fortsatta arbete. Nedan redovisade utvecklingsområden är, enligt vår uppfattning, att betrakta som intervjupersonernas uppfattningar kring hur nämndens arbete ytterligare kan utvecklas och stärkas.

Utvidgning av samarbete: En utveckling som flera intervjupersoner anser vara önskvärd är en utvidgning och fördjupning av samarbetet med fler kommuner i länet. Flera intervjuade anser att ett fördjupat samarbete mellan fler kommuner stärker verksamheten i allmänhet, särskilt för mindre kommuner. Inga politiska samtal uppges ske i nuläget mellan nämnden och andra kommuner.

Minskning av nämnden: Två intervjuperson anser att en minskning av antalet ledamöter i nämnden hade ytterligare effektiviserat nämndens arbete och bidragit till att ledamöterna hade blivit mer insatta i sakfrågorna och mer aktiva i sitt uppdrag. Andra intervjupersoner tycker att nämndens storlek är bra alternativt inte en aktuell fråga.

Breddat uppdrag: Nämndens presidium anser att nämnden kan samverka mer med andra nämnder och förvaltningar i respektive medlemskommun, för att i högre utsträckning bidra till säkerhets- och trygghetsarbete i bredare bemärkelse. Exempelvis att bidra till sociala insatser i samverkan.

Avtal rörande fastigheter: Tjänstepersoner framför önskemål kring förtydliganden i avtalet, hur man i nämnden ska hantera fastighetsfrågor.

2.3.1. Samverkansform

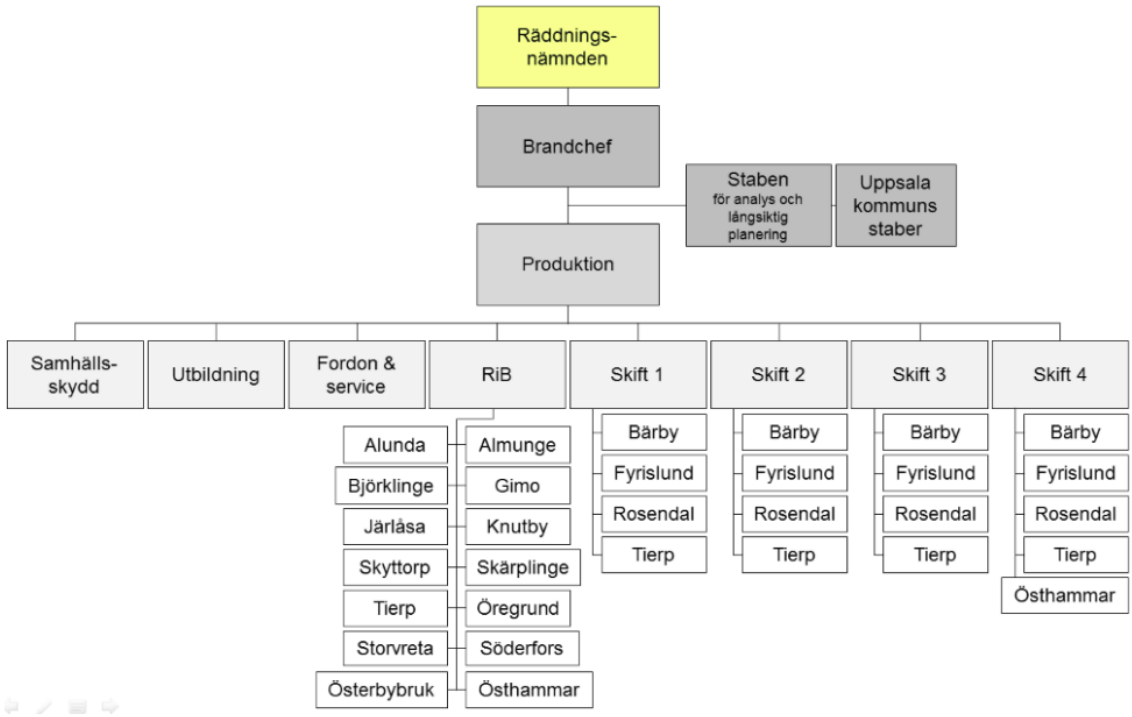
Samtliga intervjuade vill fortsätta samarbetet inom den gemensamma räddningsnämnden och ingen ser någon anledning ändra samverkansform. Flera ser nackdelar med att ändra samverkansform, exempelvis anses ett kommunalförbund ge ökade kostnader och trögare styrning.

Bilaga 1

Organisationsskiss Uppsala brandförsvar:

Organisation och ledning

Verksamheten styrs av brandchefen med stabsstöd och produktionschefen med stöd av åtta enhetschefer.

3

[3] Länk: http://uppsalabrandforsvar.se/om-oss/var-organisation/organisation-och-ledning/

Samverkansavtal om gemensam räddningsnämnd och räddningstjänst-organisation i Tierps, Uppsala och Östhammars kommuner enligt kommunallagen 3 kap 3 §

1. Parter

Tierps kommun	org.nr 212000-0266
Uppsala kommun	org.nr 212000-3005
Östhammars kommun	org.nr 212000-0290

Uppsala kommun är värdkommun och den gemensamma nämnden och räddningstjänsten ingår i Uppsala kommuns organisation.

2. Syfte

Tierps, Uppsalas och Östhammars kommuner ("Kommunerna") ska genom en gemensam nämnd bedriva en effektiv räddningstjänstverksamhet i alla tre kommuner.

3. Uppgifter

Avtalet avser räddningsverksamheten i Kommunerna i enlighet med vad som åvilar var och en av Kommunerna inom ramen för lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ("LSO"). Huvudansvaret för samordning av Kommunernas arbete med skydd mot olyckor ligger dock kvar i respektive kommun. (1 kap 6 § LSO).

Nämnden svarar också för Kommunernas tillsyn enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Tillståndsgivning enligt samma lag kan hanteras av den gemensamma nämnden eller annan nämnd i respektive kommun. Vidare svarar nämnden i tillämpliga delar för kommunernas uppgifter enlig lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Nämnden ska inom sitt kompetensområde stödja andra nämnder i Kommunerna i deras arbeten inom främst:

Lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap,
Plan- och bygglagen (2010:900),
samt i frågor som Kommunerna i övrigt efterfrågar.

Slutligen ska nämnden inom ramen för sitt uppdrag verka för att skapa trygghet i samhället. Kommunerna kan enligt särskild överenskommelse lämna specifika uppdrag till den gemensamma nämnden beträffande beredskaps- och säkerhetsarbete.

4. Prestationskrav

Den gemensamma nämnden ska bedriva en effektiv verksamhet som bidrar till att uppfylla Kommunernas verksamhetsmål och visioner inom befintligt ekonomiskt utrymme. Verksamheten ska vara upplagd på ett sådant sätt att utfallet, ekonomiskt och verksamhetsmässigt, kan mätas såväl kvalitativt som kvantitativt och bedömas av Kommunerna.

5. Reglemente

Den gemensamma nämndens verksamhet styrs av det reglemente som kommunfullmäktige i Kommunerna gemensamt beslutat om för nämndens verksamhet. Reglementet och framtida förändringar i reglementet ska antas av kommunfullmäktige i Kommunerna.

6. Styrning, planering, budget och insyn i förvaltningen

Styrning, planering och budget för den gemensamma nämnden upprättas av värdkommunen enligt dess styrmodell efter samråd med de andra kommunerna. Värdkommunen kallar till samråd och samråd ska ske minst en gång per år. I samrådet ska det finnas representanter från samtliga tre kommunstyrelser. I samrådet kan Kommunerna diskutera den gemensamma nämndens uppdrag och ekonomiska förutsättningar. Tierps och Östhammars kommuner har rätt till löpande insyn i förvaltningen och redovisningen som gäller nämndens verksamhet.

7. Resultatreglering

Över-/underskott regleras varje verksamhetsår mellan Kommunerna. Likvidavräkning för över-/underskott regleras snarast efter det att respektive kommunfullmäktige fastställt årsredovisningen.

8. Fördelning av nämndens kostnader mellan Kommunerna

Kostnadsfördelningen utgår från kommunbidragen från respektive kommun år 2014:

	Kommunbidrag (tkr) 2014	Kostnadsfördelning i procent
Tierps kommun	21 059	11,9
Uppsala kommun	133 714	75,7
Östhammars kommun	21 831	12,4

Kostnaden för kommande år fördelas enligt ovanstående procentuella kostnadsfördelning. Kostnadsfördelningen bör ses över vart femte år, bland annat utifrån om invånarantalet procentuellt har förändrats olika i kommunerna.

9. Betalning

Uppsala kommun fakturerar Tierps och Östhammars kommuner månadsvis i förskott med en tolftedel av respektive kommuns årsbudget för den gemensamma nämnden.

10. Uppföljning

Den gemensamma nämnden ska följa uppföljningsrutinerna enligt värdkommunens styrmodell. Värdkommunen ska rapportera uppföljningarna till Tierps och Östhammars kommuner.

11. Investeringar och fastigheter

Investeringsobjekt i form lös egendom, så som fordon, maskiner och inventarier ägs av värdkommunen. Investeringar i lös egendom ska inrymmas i värdkommunens investeringsbudget.

Fastigheter för verksamheten ägs av respektive kommun (eller hyrs in av respektive kommun) som sedan den gemensamma nämnden hyr. Kostnadsförändringar i samband med eventuell nybyggnation, omfattande ombyggnationer eller genomgripande renoveringar ska diskuteras av de inblandade kommunerna och avtalas separat. Av avtalet ska framgå hur finansieringen av såväl byggnation som löpande drift skall ske.

Varje kommun ansvarar för att det finns ändamålsenliga lokaler i sin kommun för att bedriva räddningstjänstverksamhet.

Vid upphörande av detta avtal och därmed av den gemensamma nämnden övertar den kommun där fastigheterna är belägna alla hyresavtal för dessa fastigheter.

12. Försäkring
Den kommun som har äganderätt till fastigheter, byggnader, anläggningar och teknisk utrustning som nyttjas för räddningstjänstens verksamhet, ska se till att egendomen försäkras. Övriga försäkringar som erfordras i den gemensamma nämndens verksamhet tecknas av värdkommunen.

13. Sammansättning av nämnden
Den gemensamma nämnden utgörs av tretton (13) ordinarie ledamöter och tretton (13) ersättare med fördelning enligt nedan:

Tierps kommun	2 + 2
Uppsala kommun	9 + 9
Östhammars kommun	2 + 2

Den gemensamma nämndens presidium utgörs av ordföranden och vice ordföranden. Dessa funktioner utses av värdkommunens kommunfullmäktige bland dem som valts till att ingå i nämnden. Vice ordföranden har funktion som ordförandens ställföreträdare. Nämnden representeras av ordföranden och vice ordföranden om inte ordföranden beslutar annorlunda.

Nämndens första mandatperiod är den 1 januari 2012 till 31 december 2014 och löper därefter fyra år räknat från den 1 januari året efter det att allmänna val till kommunfullmäktige hållits i hela landet.

14. Tvister
Tvist rörande tolkning och tillämpning av detta avtal ska i första hand lösas av parterna i samråd. Kan inte enighet uppnås ska tvist avgöras av allmän domstol.

15. Avveckling av den gemensamma nämnden
Anser någon av parterna att den gemensamma nämnden ska upphöra helt ska överläggningar mellan företrädare för kommunstyrelserna i Kommunerna ske. Frågan om avveckling av nämnden, som kan ske enbart vid årsskifte, ska skriftligen väckas före den 1 juli 18 månader innan avvecklingen är avsedd att ske. Vid en avveckling av nämnden ska ansvaret för organisationens gemensamma personal, materiel och övrig utrustning fördelas på parterna efter en skälig och rättvis grund.

Kapitalinvesteringar som är stationerade i Tierps och Östhammars kommuner köps av respektive kommun till bokfört värde. Vid bedömningen av vad som är en skälig och rättvis grund ska följande vara vägledande:

- Upparbetade personalkostnader fördelas enligt samma principer som vid ingåendet av detta avtal
- Kvarvarande personal fördelas efter arbetsställets geografiska placering
- Personalfrågor i övrigt hanteras så som vid övertagande av verksamhet.

16. Avtalets giltighet.
Detta avtal gäller från 1 januari 2015 till 31 december 2018 och ersätter tidigare avtal mellan kommunerna tecknat november/december 2011.

Uppsägning ska göras skriftligen senast 18 månader före avtalstidens utgång. Sker inte uppsägning förlängs avtalet med fyra år åt gången.

17. Utvärdering av samarbetet

Kommunstyrelserna i respektive kommun i samverkan ansvarar för att utvärderingar av samarbetet genomförs.

Tierp den 8/4 2015
Ort och datum

.....
Kommunstyrelsens ordförande
Tierps kommun

Uppsala den 25/3 2015
Ort och datum

.....
Kommunstyrelsens ordförande
Uppsala kommun

Östhammar den 20/4 2015
Ort och datum

.....
Kommunstyrelsens ordförande
Östhammars kommun

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Sammanträdesdatum

Uppsala KOMMUN

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN I UPPSALA LÄN

Plats och tid	**Sammanträdesrummet, KS-salen kl. 13.00 – 15.45** **Stadshuset, måndag den 20 februari 2017**	
Beslutande	**Bertil Brunn (S) UA**	**ordförande**
	Anna Lindsjö (C) Knivsta	**vice ordförande**
	Ulla Odhner (S) Heby	**ledamot**
	Christer Lindström (M) Östhammar	**ledamot**
	Bodil Persson (M) Heby	**ledamot**
	Anette Pettersson (S) Tierp	**ledamot**
	Tommy Jakobsson (S) Älvk	**ledamot**
	Alexandra Valdez (V) UA	**ledamot**
Övriga deltagande	**Kristina Österlund (S) Knivsta**	**ersättare**
	Jenny Dahlberg Jönsson (S) Älvk	**ersättare**
	Ida Hellrup	**chef**
	Åsa Hedlund	**sekreterare**
Utses att justera	**Anna Lindsjö samt Alexandra Valdez**	
Justeringens plats och tid	**Uppsala 2017-03-01 kl 08.00**	

Underskrifter	Sekreterare	**Åsa Hedlund**	Paragraf nr 33 - 79
	Ordförande	**Bertil Brunn**	Paragraf nr 39 - 79
	Ordförande	**Anna Lindsjö**	Paragraf nr 36 - 38
	Justerande	**Anna Lindsjö**	Paragraf nr 39 – 79, förutom 43
	Justerande	**Alexandra Valdez**	Paragraf nr 36 –38 , 43

8

012 315 - © *Copyright* SKL Kommentus 13-10

2017-02-20 **SAMMANTRÄDESPROTOKOLL**
Sammanträdesdatum

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat avseende § 33 - 79

Organ	**Överförmyndarnämnden**
Sammanträdesdatum	**2017-02-20**
Datum för anslags uppsättande	**2017-03-01** Datum för anslags nedtagande **2017-03-24**
Förvaringsplats för protokollet	**Överförmyndarförvaltningen Stadshuset Uppsala**

Underskrift

Åsa Hedlund

012 315 - © *Copyright* SKL Kommentus 13-10

§ 73

Beslut årsbokslut samt verksamhetsuppföljning

att fastställa årsbokslutet och verksamhetsuppföljningen för 2016 samt
att lägga rapporterna till handlingarna

Föredragande
Ida Hellrup

Motivering
Ida Hellrup föredrar årsbokslutet samt verksamhetsuppföljningen för 2016.

Intäkter och kostnader har i stort följt budget. Nämnden gör i år ett överskott om drygt en miljon kronor. Anledningen är att det budgettillskott som beslutades under hösten 2015 med anledning av den stora ärendeökningen av ensamkommande barn inte betalades ut av Uppsala kommun förrän 2016. Detta resulterade i ett underskott 2015 och i ett överskott 2016.

Arvodeskostnader till gode män för ensamkommande barn har varit väsentligt högre än budgeterat men har kunnat återsökas. Personalkostnaderna har varit något lägre än budgeterat men överskreds under föregående år med högre kostnader för stabspersonal och timanställda än beräknat. Löneutvecklingen på överförmyndarförvaltningen har varit 2,5 %.

Inriktningsmålet för överförmyndarförvaltningens verksamhet om *god service, enkelhet och korta handläggningstider* är delvis uppfyllt. I enlighet med en av fullmäktiges riktade satsningar finns e-tjänster på plats för alla stora åtgärder som en ställföreträdare kan ställas inför förutom årsräkning. Processer och rutiner har sett över för att säkerställa en rättssäker handläggning av den stora mängden ärenden nämnden haft (också det i enlighet med en riktad satsning). Handläggningstiderna har hållits under perioden förutom i några få fall.

Den sista december 2016 hade nämnden tillsyn över 1190 ensamkommande barn i samtliga sex kommuner att jämföra med 1750 ensamkommande barn 2015. Början av året var intensivt. Fram till april såg nämnden till att sammanlagt 826 ensamkommande barn fick god man.

Antalet övriga ärenden har ökat under året, för Uppsalas del från 1 110 godmanskap 2015 till 1 214 godmanskap 2016 (9 procent). Ökningen gäller främst gruppen äldre och personer med både missbruk och psykisk sjukdom. Under våren 2016 har handläggningstiderna för godmanskap och förvaltarskap varit längre på grund av den stora ökningen av ärenden med ensamkommande barn.

Under 2017 kommer troligen antalet ärenden med ensamkommande barn minska ytterligare. Migrationsverkets prognos är 2 400 ensamkommande barn för hela riket. Prognosen är dock väldigt osäker; antalet människor på flykt har inte minskat.

8 Det finns ett lagförslag om åldersbedömning tidigare i asylprocessen, som föreslås träda i kraft den 1 maj 2017. Tidigare åldersbedömningar skulle kunna innebära att ungdomarna har god man kortare tid, eftersom godmanskapet upphör i det fall att ungdomen skrivs upp till över 18 år.

012 315 - © *Copyright* SKL Kommentus 13-10

Det finns även ett förslag om ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och vuxna som föreslås träda i kraft den 1 juli 2017. Beslut är ännu inte fattat men om förslaget går igenom kommer det att få stor påverkan på nämndens ekonomi. Förslaget innebär att socialtjänsten i anvisningskommunen förmedlar en schablonersättning till överförmyndarverksamheten. Om överförmyndarnämnden skulle få del av halva schablonen skulle det saknas kostnadstäckning för drygt 5 miljoner kronor för andra halvåret 2017. I dagsläget återsöker nämnden kostnader från Migrationsverket men om förslaget blir verklighet kommer nämnden att behöva göra upp fördelning av schablonen med de cirka 150 kommuners socialtjänster som har barn placerade i våra sex kommuner. Detta skulle bli väldigt administrativt krävande.

8

012 315 - © Copyright SKL Kommentus 13-10

Bokslut 2016

Överförmyndarnämnden

Belopp i miljoner kronor	KF-budget nettokostnad	Nettokostnad bokslut	Resultat bokslut	Prognos augusti	Resultat fg bokslut
Nämnden totalt	15,4	14,4	1,0	0,6	-0,9
Politisk verksamhet	15,4	14,4	1,0	0,8	-0,9
Familjerätt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Flyktingmottagande	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0
Övriga verksamheter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoinvesteringar	0,1	0,1			

Analys av ekonomiskt utfall

Politisk verksamhet

Intäkter och kostnader har i stort följt budget.

Flyktingmottagande

Nämnden gör i år ett överskott om en drygt en miljon kronor. Anledningen är att det budgettillskott som beslutades under hösten 2015 med anledning av den stora ärendeökningen av ensamkommande barn som av Uppsala kommun inte betalades ut förrän 2016. Detta resulterade i ett underskott 2015 och i ett överskott 2016.

Lönekostnadsutveckling

LÖNEKOSTNADSUTVECKLING Belopp i tusen kronor	Bokslut	Bokslut f.å.	Diff %	Diff tkr	Varav effekt av löneavtal %	Varav effekt av löneavtal tkr	Varav återstående del (volymer mm) %	Varav återstående del (volymer mm) tkr
Lönekostnad (konto 50-51)	50 665	19 536	61%	31 129	1%	488	60%	30 640

Bokfört under löner ligger även arvoden till gode män och förvaltare. Arvodeskostnader till gode män för ensamkommande barn har varit väsentligt högre än budgeterat men har kunnat återsökas. Personalkostnaderna har varit något lägre än budgeterat men överskreds under föregående år med högre kostnader för stabspersonal och timanställda än beräknat. Löneutvecklingen på överförmyndarförvaltningen har varit 2,5 %.

Granskning av bokslut per 2016-12-31

Granskningsrapport

Uppsala kommun, Överförmyndarnämnden

KPMG AB

2017-04-12

Antal sidor 4

Antal bilagor 3;
- ÖFNs verksamhetsberättelse i kommunens årsredovisning
- ÖFN verksamhetsplan 2016, uppföljning
- Granskning av överförmyndarverksamheten

Uppsala kommun Granskning av bokslut för ÖFN 2016.docx

© 2017 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved

Document classification: KPMG Public

1 Inledning

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska Överförmyndarnämndens bokslut för räkenskapsåret 2016. Uppdraget ingår i revisionsplanen för Uppsala kommun år 2016.

Kommunens revisorer ska enligt 9 kap KL[1] bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (9 a §). Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande (9 §). Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

Vårt uppdrag har varit att översiktligt granska nämndens bokslut i syfte att ge revisorerna ett tillräckligt underlag för revisionsberättelsen.

Granskningen har genomförts under ledning av Bo Ädel, auktoriserad revisor.

2 Om nämnden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län är en gemensam nämnd för Uppsala, Knivsta, Heby, Tierps, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun och bildades 2011.

Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Tillsynen ska se till att den kommuninvånare som har en ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare ska få det hen har rätt till, både ekonomiskt och rättsligt. Tillsynen utgår från föräldrabalken, förmynderskapsförordningen och lagen om god man för ensamkommande barn.

3 Granskningsresultat

3.1 Räkenskaperna

Vi bedömer, beaktat ovan, att bokslutet i allt väsentligt ger en rättvisande bild av nämndens resultat och ställning. Bokslutet har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

[1] Kommunallag (1991:900)

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

Document classification: KPMG Public

3.2 Resultaträkning

Belopp mkr	2016	2015	2014
Verksamhetens intäkter, externt	58,0	15,7	9,7
Verksamhetens intäkter, internt	18,9	14,3	13,8
Verksamhetens intäkter, totalt	*76,9*	*30,0*	*23,5*
Personalkostnader	-69,6	-27,2	-20,6
Övriga kostnader	-6,3	-3,7	-2,6
Summa kostnader	*-75,9*	*-30,9*	*-23,2*
Resultat	1,0	-0,9	0,3

Ökningen av intäkter och kostnader under 2016 jämfört med 2015 är en följd av ökningen av ensamkommande barn. Intäkter från riktade statliga bidrag uppgår till ca 54 mkr.

3.3 Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål

Enligt bestämmelser i kommunallagen (KL) ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen.

3.3.1 Finansiella mål

Nämnden har inget finansiellt mål fastställt utöver budgeten. Resultatet är ett överskott på 0,1 mkr i förhållande till budget.

Vi bedömer resultatet som förenligt med nämndens finansiella mål.

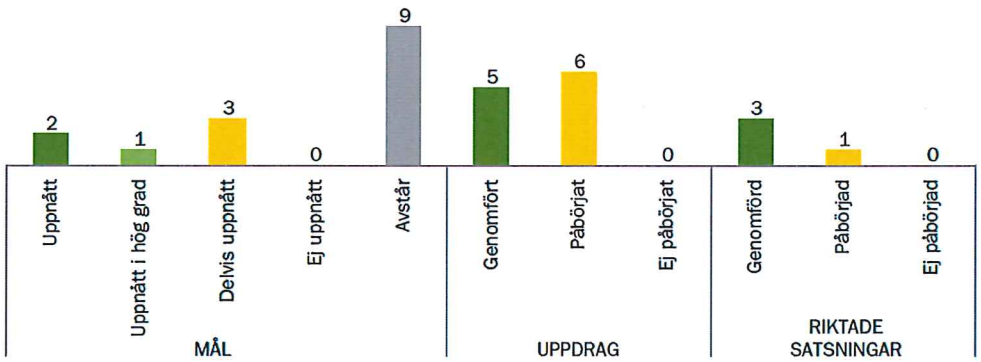
3.3.2 Verksamhetsmål

Nämnden är som gemensam nämnd inte bunden av Uppsala kommunfullmäktiges inriktningsmål och har därför valt bort ett antal av dessa mål.

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

Document classification: KPMG Public

För de mål, uppdrag och riktade satsningar som berör nämnden blev utfallet för 2016:

Vi bedömer resultatet som förenligt med fastställda mål.

3.4 Intern kontroll

Nämnden ska enligt internkontrollplanen följa upp bevakningar, fördelning av arvodeskostnader, tillståndsärenden för bostadsförsäljningar och klagomålshanteringen tre gånger årligen. Uppföljning skedde i april, augusti och i januari.

Vi bedömer att de områden nämnden följer upp är rimliga och att de analyser nämnden gjort av utfallet av uppföljningen är rimlig.

4 Fördjupningsgranskning

KPMG har även genomfört en fördjupningsgranskning av nämnden, benämnd Granskning av överförmyndarverksamheten, daterad i december 2016. Granskningsrapporten bifogas.

KPMG, dag som ovan

Bo Ädel
Auktoriserad revisor

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

Document classification: KPMG Public

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län är en gemensam nämnd för Uppsala, Knivsta, Heby, Tierps, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun och bildades 2011.

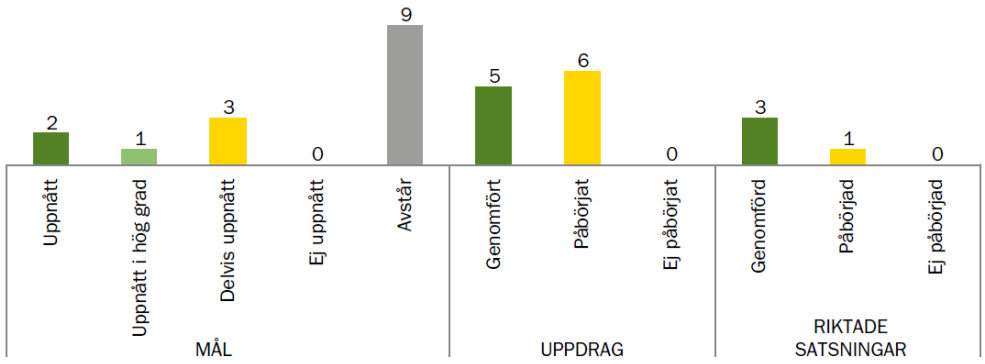
Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Tillsynen ska se till att den kommuninvånare som har en ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare ska få det hen har rätt till, både ekonomiskt och rättsligt. Tillsynen utgår från föräldrabalken, förmynderskapsförordningen och lagen om god man för ensamkommande barn.

Viktiga händelser under året

Inledningen av 2016 präglades av arbete för att alla de ensamkommande barn som kom under hösten 2015 och i januari 2016 skulle få en god man.

Under hösten fattade Håbo kommunfullmäktige samt samtliga kommunfullmäktige i de sex kommuner som ingår i den gemensamma nämnden, beslut om att ansluta Håbo till den gemensamma förvaltningen från den 1 januari 2017 och till den gemensamma nämnden från den 1 januari 2019. Enköpings kommun fattade i november 2016 ett inriktningsbeslut om att gå med i den gemensamma nämnden och förvaltningen.

Måluppfyllelse

Översikt över mål, uppdrag, riktade satsningar för överförmyndarnämnden.

Som gemensam nämnd arbetar överförmyndarnämnden på uppdrag av flera kommuner utifrån ett gemensamt avtal. Nämnden är därför inte bunden till att ta sig an Uppsala kommunfullmäktiges inriktningsmål och uppdrag på samma sätt som övriga nämnder. Här följer ett antal exempel på hur nämnden arbetat med att uppfylla fullmäktiges styrning under året.

Inriktningsmålet om *god service, enkelhet och korta handläggningstider* är delvis uppfyllt. I enlighet med en av fullmäktiges riktade satsningar finns e-tjänster på plats för alla stora åtgärder som en ställföreträdare kan ställas inför förutom årsräkning. Processer och rutiner har sett över för att säkerställa en rättssäker handläggning av den stora mängden ärenden nämnden haft (också det i enlighet med en riktad satsning). Handläggningstiderna har hållits under perioden förutom i några få fall.

Den sista december 2016 hade nämnden tillsyn över 1190 ensamkommande barn i samtliga sex kommuner att jämföra med 1750 ensamkommande barn 2015. Början av året var intensivt. Fram till april såg nämnden till att sammanlagt 826 ensamkommande barn fick en god man. Av dessa barn var det över 80 procent (673 barn) som avsåg Uppsala kommun, medan resterande avsåg Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammar. Den riktade satsningen om att hitta nya vägar för rekrytering pågår fortfarande, men har redan gett resultat. Från den 1 april fanns det inga ensamkommande barn som

behövde vänta på att få god man. Mot slutet av året fanns det ett överskott av personer som önskade ta uppdrag som god man för ensamkommande barn.

Antalet övriga ärenden har ökat under året, för Uppsalas del från 1110 godmanskap 2015 till 1214 godmanskap 2016 (9 procent). Ökningen gäller främst gruppen äldre och personer med både missbruk och psykisk sjukdom. Under våren 2016 har handläggningstiderna för godmanskap och förvaltarskap varit längre på grund av den stora ökningen av ärenden med ensamkommande barn.

Nämnden bedömer att arbetsgivarmålen om *rättighet till heltid* och *attraktiva möjligheter och villkor* är uppfyllda. Arbetet mot målet om att *medarbetare ska ha förutsättningar för att nå överenskommen prestation* är påbörjat genom utvecklingen av lönekriterier.

Nämnden har två huvudtyper av kostnader: arvode till ställföreträdare som hjälper kommuninvånare och kostnader för överförmyndarförvaltningen som har i uppgift att rekrytera och kontrollera dessa ställföreträdare.

Belopp i miljoner kronor för Uppsalas del	KF-budget 2016	Nettokostnad 2016	Resultat 2016	Resultat 2015
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	**15,4**	**14,4**	**1,0**	**-0,9**
Politisk verksamhet	15,4	14,4	1,0	-0,9
Familjerätt	0,0	0,0	0,0	0,0
Flyktingmottagande	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoinvestering	**0,1**		**0,1**	

Nämnden har ett överskott jämfört med budget med drygt en miljon kronor. Detta beror på att det budgettillskott som samtliga kommuners kommunstyrelseordförande beslutade om i november 2015. För Uppsala kommuns del betalades det ut först i februari 2016. Uppsala kommuns andel var på 970 000 kr. Sett till tvåårsperioden 2015 och 2016 gör nämnden ett nollresultat.

Utvecklingen inom de verksamheter nämnden ansvarar för

Uppsala har efter personalutökningar under 2016 ungefär samma antal ärenden per anställd som andra större kommuner såsom Göteborg och Malmö, drygt 300 ärenden. Av R9-kommunerna är det enbart Jönköping och Gävle som har ungefär lika många ärenden per anställd som den gemensamma nämnden. Övriga kommuner i R9 har mellan 143 och 232 ärenden per anställd. Den nationella statistiken för överförmyndares verksamhet är ny och innehåller vissa brister, men den tyder på att det finns ett samband mellan antalet ärenden per handläggare och kostnad för verksamheten. Nämnden tycks ha en mer kostnadseffektiv verksamhet än många andra jämförbara kommuner.

Könsuppdelad statistik visar på mycket små skillnader mellan kvinnor och män, som har ställföreträdare, när det gäller klagomål och förmögenhet. Även för ställföreträdare är könsskillnaderna små om man ser till vilka som tar uppdrag eller tittar på skillnader i arvode.

Framtida utmaningar

Under 2017 kommer troligen antalet ärenden med ensamkommande barn att minska ytterligare. Migrationsverkets prognos är 2400 ensamkommande barn för hela riket. Prognosen är dock väldigt osäker; antalet människor på flykt har inte minskat. Förändringar i politik gällande gränskontroller och i migrationsöverenskommelsen mellan Turkiet och EU kan snabbt göra att antalet ensamkommande barn åter ökar.

Det finns ett lagförslag om åldersbedömning tidigare i asylprocessen, som föreslås träda i kraft den 1 maj 2017. Tidigare åldersbedömningar skulle kunna innebära att ungdomarna har god man kortare tid, eftersom godmanskapet upphör i det fall att ungdomen skrivs upp i ålder till över 18 år.

Det finns även ett förslag om ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och vuxna som föreslås träda i kraft den 1 juli 2017. Beslut är ännu inte fattat men om förslaget går igenom kommer det att få stor påverkan på nämndens ekonomi. Förslaget innebär att socialtjänsten i anvisningskommunen förmedlar en schablonersättning till överförmyndarverksamheten. Om överförmyndarnämnden skulle få del av halva schablonen skulle det saknas kostnadstäckning för drygt 5 miljoner kronor för andra halvåret 2017. I dagsläget återsöker nämnden kostnader från Migrationsverket men om förslaget blir verklighet kommer nämnden att behöva göra upp fördelning av schablonen med de cirka 150 kommuners socialtjänster som har barn placerade i de sex kommunerna. Detta skulle bli väldigt administrativt krävande.

Sveriges kommuner och landsting kommer inom kort av regeringen, att begära en översyn av föräldrabalkens regler, där frågan om professionella ställföreträdare finns med. Att frågan om professionella ställföreträdare närmare regleras i lag är mycket viktigt för planeringen av rekrytering till de svåraste uppdragen framöver.

Den 1 juli 2017 kommer en lag om framtidsfullmakter att träda i kraft. Lagen ger den enskilde möjlighet att, när hen fortfarande är frisk, utse någon som kan ha hand om personliga och ekonomiska angelägenheter om hen senare i livet skulle behöva hjälp. På sikt skulle detta kunna innebära att behovet av gode män för äldre personer minskar.

Verksamhetsplan 2016 Uppsala kommun

Uppföljning helår 2016: 2016-12-31 ***Organisation***: 5500 - Överförmyndarnämnden (ÖFN)

Begrepp som används i verksamhetsplanen

INRIKTNINGSMÅL handlar om kommunfullmäktiges mål i Mål och budget. Nämnden kan också komplettera med egna inriktningsmål. Nämnden baserar sina egna inriktningsmål på exempelvis statliga krav eller kommunala program och policyer. Inriktningsmålen ska alltid kunna följas upp och utvärderas.

UPPDRAG handlar om kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden i Mål och budget. Nämnden kan här också ge egna uppdrag till förvaltningen.

SERVICENIVÅER handlar om krav som ställs på nämnden från exempelvis staten på handläggningstider eller omfattning av nämndens service. Nämnden kan här också ställa egna krav på den service som ges inom nämndens ansvarsområden. Servicenivåerna handlar i så fall om sådant som nämnden tycker är särskilt viktigt för medborgare eller verksamheter.

STATSBIDRAG OCH RIKTADE SATSNINGAR handlar om statsbidrag som nämnden avser att söka och om kommunfullmäktiges riktade satsningar. Statsbidrag/riktade satsningar bör i så hög grad som möjligt knytas till verkställandet av ett mål, ett uppdrag eller en servicenivå.

NÄMNDENS BUDGET utgår från Mål och budget och preciseras i nämndens detaljbudget. Nämnder som har både en systemledarroll och en egenregi redovisar budgeten separat för de båda rollerna.

NÄMNDENS STRATEGIER visar nämndens långsiktiga vägval för hur den ska nå sina mål. Strategierna synliggör med andra ord nämndens politik. Strategier för att öka jämställdheten ska alltid övervägas. Nämnden tar i sina strategier även hänsyn till kommunens program och policyer. Nämnden kan i beskrivningen av sina strategier visa vad som behöver göras även bortom 2016 för att sätta in åtgärderna i ett sammanhang.

NÄMNDENS ÅTGÄRDER visar vilka initiativ nämnden tar för att förverkliga sina strategier, uppdrag och servicenivåer. Det kan exempelvis handla om att nämnden gör riktade satsningar, fattar nödvändiga beslut, tillsätter en utredning eller startar en försöksverksamhet. Åtgärder för att öka jämställdheten ska alltid övervägas. För nämnder som har både en systemledarroll och en egenregi behöver det framgå om åtgärden enbart gäller för egenregin eller om den gäller alla.

KONSEKVENSER AV ÅTGÄRDERNA visar både vilka konsekvenser åtgärden får för medborgare, verksamheter och medarbetare samt eventuella ekonomiska konsekvenser (kostnader eller besparingar).

Inledning

Nämndens ansvarsområden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län (ÖFN) bildades den 1 januari 2011 efter beslut i kommunfullmäktige i Uppsala, Knivsta, Heby, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun. Som gemensam nämnd tillsammans med flera kommuner har överförmyndarnämnden ett ansvar både för verksamhetens inriktning som dess genomförande.

Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Överförmyndarnämnden utövar, i enlighet med föräldrabalken (1949:381) förmynderskapsförordningen (1995:379) samt lagen om god man för ensamkommande barn (2005:429) tillsyn över gode män, förvaltare och förmyndare. Tillsynen ska verka för att den som har ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare inte drabbas av rättsförluster.

Nämndens politiska plattform

Överförmyndarnämndens tillsyn ska verka för att den som har ställföreträdare i form av god man\, förvaltare eller förmyndare inte drabbas av rättsförluster.

Syfte med nämndens verksamhetsplan och budget

Verksamhetsplanen beskriver hur nämnden ska förverkliga kommunfullmäktiges övergripande styrdokument Mål och budget 2016-2018. Nämndens budget visar hur nämnden fördelar de ekonomiska resurser som den tilldelats i Mål och budget

Verksamhetsplanen visar hur nämndens politik bidrar till att uppfylla de krav som ställs genom:

- Inriktningsmål
- Uppdrag
- Servicenivåer
- Statsbidrag och riktade satsningar
- Budget

I samband med att nämnden beslutar om sin verksamhetsplan och budget beslutar den även om sin plan för intern kontroll. Det är förvaltningens uppgift att omsätta dessa planer i praktiken. Nämnden följer upp sin verksamhetsplan och budget i samband med kommunens gemensamma uppföljning per april\, delårsbokslutet per augusti och årsbokslutet.

Inriktningsmål

Mål

God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare.

Kommentar:

Utvecklingen av e-tjänster hade kunnat bli mer lättillgänglig för medborgarna med ett mer modernt verksamhetssystem. E-tjänster finns dock på plats för alla stora åtgärder som en ställföreträdare kan ställas inför förutom årsräkning vilket är en brist. Handläggningstiderna har hållits under perioden förutom några få fall.

Nämndens strategi för att nå målet

Nämnden har utvecklat en enklare e-tjänst så att ställföreträdare kan ansöka om samtycke i tillståndsärenden såsom fastighetsförsäljning och uttag från överförmyndarspärrat konto. Under år 2016 kommer en e-tjänst för att lämna in redogörelser för god man till ensamkommande barn bli färdig. Nämnden erbjuder en rad blanketter för att förenkla för den som vill vända sig till förvaltningen. Det finns även mycket information på förvaltningens webbsida. Under år 2015 har ett reviderat informationsmaterial angående god man och förvaltare tagits fram för den som själv funderar på att han eller hon behöver god man eller förvaltare\, är anhörig eller funderar på att bli ställföreträdare. Under år 2016 kommer ett informationsmaterial angående god man för ensamkommande barn att tas fram. Förvaltningen har dagliga telefontider och besökstider samt nås via e-post. Förvaltningen har handläggningstider för de flesta ärenden som kan aktualiseras hos nämnden.

Kommentar:

Nämnden har utvecklat en enklare e-tjänst så att ställföreträdare kan ansöka om samtycke i tillståndsärenden såsom fastighetsförsäljning och uttag från överförmyndarspärrat konto. En e-tjänst för att lämna in redogörelser för god man till ensamkommande barn har tagits fram under 2016. Nämnden erbjuder en rad blanketter för att förenkla för den som vill vända sig till förvaltningen. Det finns även mycket information på förvaltningens webbsida. Under år 2016 har ett informationsmaterial angående god man för ensamkommande barn tagits fram. Förvaltningen har dagliga telefontider och besökstider samt nås via e-post. Förvaltningen har handläggningstider för de flesta ärenden som kan aktualiseras hos nämnden.

E-tjänster
Konsekvens av åtgärden: Upplevs av många som ett enklare sätt att kontakta oss än via pappersblanketter.

Informationsmaterial
Konsekvens av åtgärden: Ett snabbt sätt att få en bild av vad en god man till ensamkommande barn kan göra samt vem som kan få del av hjälpen

Heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för kommunens medarbetare, samtidigt som delade turer motverkas i verksamheten.

Nämndens strategi för att nå målet

Samtliga medarbetare på förvaltningen som vill arbetar heltid. Målet är uppnått och inga åtgärder krävs. Det förekommer inte heller delade turer.

Uppsala kommun erbjuder attraktiva möjligheter och villkor som står sig väl i konkurrensen, jämfört med andra arbetsgivare.

Nämndens strategi för att nå målet

Lönevillkor och arbetsuppgifter för förvaltningens medarbetare är likvärdiga med andra jämförbara arbetsplatser i statliga och kommunala sammanhang. Målet är uppfyllt.

Medarbetare har förutsättningar att nå överenskommen prestation och engagera sig aktivt i verksamhetens utveckling. Utvecklingsvägar är kända och kommunicerade.

Nämndens strategi för att nå målet

Förvaltningens medarbetare deltar i verksamhetsutvecklingen och har stöd för att nå överenskommen prestation i diverse beslutstöd som instruktioner\, checklistor och mallar. Förvaltningen skall under 2016 arbeta fram förvaltningsspecifika lönekriterier för att tydliggöra för den enskilde medarbetaren hur prestation värderas när lön sätts.

Kommentar:

De förvaltningsspecifika lönekriterierna är klara.

Lönekriterier
Konsekvens av åtgärden: Det blir tydligare för den enskilde medarbetaren hur prestation värderas när lön sätts.

Uppsala kommun ger förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen.
Kommentar:

Tillsättningen av god man och förvaltare kan leda till ökad hälsa för den enskilde och dess omgivning.

Barns och ungdomars delaktighet bidrar till att verksamheten anpassas till deras behov.
Kommentar:

Barn tillfrågas om att yttra sig i de ärenden där det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och mognad.

Skillnader i levnadsvillkor för kommunens invånare jämnas ut.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun möjliggör för ett ökat utbud av bostäder och arbetstillfällen.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun är i framkant i miljö- och klimatomställningen. Utsläppen av växthusgaser minskar totalt sett, miljömålen uppfylls och åtgärder vidtas för anpassning efter förändrat klimat.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun är attraktiv för nyetableringar och företag.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun ska vara en av landets bästa landsbygdskommuner.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Det förebyggande arbetet och tidiga insatser utvecklas inom kommunens alla verksamheter.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Tillgänglighetsskapande åtgärder i kommunens bostadsområden minskar behovet av särskilda boendeformer.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun erbjuder fler människor med funktionsnedsättning arbete och sysselsättning.
Kommentar:

Förvaltningen har inget aktivt arbete med detta.

Inflytande och delaktighet inom välfärden ökar för Uppsalaborna.
Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppdrag

Arbeta med jämställdhetsintegrering utifrån den beslutade CEMR handlingsplanen i all kommunal service och i den kommunala organisationen.

Deltar med representant i de träffar som anordnas av kommunens jämställdhetsstrateg samt gör de uppdrag som där ges.

Konsekvens av åtgärden: Förvaltningen jämställdhetsintegrerar verksamheten

Bevaka möjligheter att söka statlig finansiering för investeringar och löpande verksamhet.

Nämnden återsöker arvode till god man för ensamkommande barn samt tolkkostnader från Migrationsverket

Konsekvens av åtgärden: Kostnadstäckning ges för arvoden och tolk men inte för handläggningskostnader som inte går att återsöka

Granskning

Granskning av redovisningshandlingar ska ske i enlighet med den granskningsinstruktion som Överförmyndarnämnden i Uppsala län antar för 2016. Målet för granskningen för 2016 är att 100 % ska vara klart fram till den 1 oktober 2016. Ytterligare delmål ska vara 8 % till den 1 februari\, 22 % till den 1 mars\, 35 % fram till den 1 april\, 55 % fram till den 1 maj\, 70 % fram till den 1 juni\, 80 % fram till den 1 juli och 90% fram till 1 september.

Uppföljning av målen ska ske vid korta morgonmöten en till två gånger i veckan. För granskargruppen finns en samordnare som har ansvarar för uppföljning och rapportering. För granskningen kommer extra resurser tas in som ska arbeta med granskning i perioden mellan den 18 januari till den 30 augusti.

Som ett led i granskningsarbetet ska det under året genomföras ett antal fördjupade granskningar. Dessa fördjupande granskningar kan vara en mer ingående kontroll av underlag för ställföreträdarens redovisning eller kontakt med den enskilde eller personer i hans nätverk (hemtjänst\, boendepersonal m.fl.)

Granskningsmål 2016

Granskningsmål 2016

100 % 1 oktober

Delmål

8 % 1 februari

22 % 1 mars

35 % 1 april

55 % 1 maj

70 % 1 juni

80 % 1 juli

90% 1 september

Orsak till uppdraget: Årsräkningar behöver granskas i tid för att eventuella felaktigheter skall kunna upptäckas och rättsförluster för den enskilde undvikas.

Konsekvenser av uppdraget: Förstärkning med fler medarbetare för att nå granskningsmålen.

Kommentar:

Målet har inte nåtts eftersom förvaltningen fick fokusera på arbetet med ensamkommande barn i början på året och därför hamnade efter med granskningen av årsräkningar. Förvaltningen har kunnat ställa om till att avdela något mer resurser till granskning från augusti vilket gjort att en upphämtning varit möjlig. 84 % av alla årsräkningar var granskade den sista augusti. Samtliga årsräkningar var färdiggranskade i slutet av oktober.

Rekrytering av nya ställföreträdare

Under 2016 har överförmyndarförvaltningen som mål att rekrytera 80 personer som är intresserade av att ta uppdrag som god man eller förvaltare. Målet ska vara att rekrytera 40 nya gode män boende i Uppsala och Knivsta samt 10 stycken nya gode män i var och en av de övriga samverkanskommunerna. Vid rekrytering i Tierp\, Heby\, Östhammar och Älvkarleby ska om möjligt informationsmöten planeras lokalt och i samarbete med befintliga gode mansföreningar. Arbetet med en rekryteringsgrupp på förvaltningen som planerar och genomför särskilda rekryteringssatsningar skall fortgå.

Nämnden ser att det under en lång tid varit stora svårigheter för förvaltningen att rekrytera ställföreträdare till de allra svåraste uppdragen. Under 2016 skall därför utredas alternativ för att kunna rekrytera ställföreträdare i rimlig tid och med rätt komptens även i dessa uppdrag.

Kommentar:

Rekryteringsmålen nåddes under 2016. Det har rekryterats 88 nya ställföreträdare dock har fördelningen mellan kommunerna inte varit jämn. Det innebär att målet i antal ställföreträdare är nått men inte avseende i vilken kommun dessa nya ställföreträdare bor. Utredning av alternativ väg att rekrytera ställföreträdare är gjord och en ny modell är tagen i bruk. 10 av förvaltningens äldsta ärenden har därmed blivit tilldelade ställföreträdare.

Rekryteringsmål

Orsak till uppdraget: För att kunna erbjuda ställföreträdare till nya uppdrag och byta ut ställföreträdare i pågående uppdrag behöver nya ställföreträdare rekryteras.

Konsekvenser av uppdraget: Personer i behov av ställföreträdare kan även fortsatt få hjälp.

Utredning alternativa vägar till rekrytering i de svåraste uppdragen

Orsak till uppdraget: De tar i dagsläget lång tid att rekrytera i de svåraste uppdragen\, flera månader upp till ett år har förekommit. När rekrytering väl lyckas är ställföreträdaren sällan kompetent nog att klara av uppdraget.

Konsekvenser av uppdraget: Även personer med stora hjälpbehov kan få ett adekvat stöd av en ställföreträdare.

Utredningar med anledning av klagomål på ställföreträdare

Överförmyndarförvaltningen tar emot och utreder klagomål på ställföreträdare. Utredningarna ska präglas av hög rättsäkerhet och förutsebarhet inför beslut. Utredning av klagomål skall påbörjas inom fem arbetsdagar.

Kommentar:

Under perioden har längre handläggningstider förekommit i enstaka fall. Det är dock en positiv trend vad gäller handläggares möjlighet att hålla handläggningstider. Ärenden med god man för ensamkommande barn har minskat vilket lett till en bättre arbetsbelastning.

Utredning av klagomål skall påbörjas inom fem arbetsdagar

Orsak till uppdraget: Utredning av klagomål är viktigt för att säkerhetsställa att ställföreträdarna är rättrådiga\, erfarna och i övrigt lämpliga

Konsekvenser av uppdraget: Eventuell misskötsamhet hos en ställföreträdare upptäcks snabbt.

Registrering av allmänna handlingar och arkiv

Registrering av inkommande och utgående allmänna handlingar ska ske löpande och i ärendesystemet Wärna. I oktober 2016 ska avsättas en heldag för arkivvård. Arkivering och dokumenthantering ska ske i enlighet med överförmyndarnämndens arkivplan.

Kommentar:

Arbetet har gått enligt plan.

Arkivdag

Orsak till uppdraget: För att säkerhetsställa att arkivering och dokumenthantering sker i enlighet med arkivplan.

Konsekvens av uppdraget: God ordning i arkivet.

E-förvaltning

För att möjliggöra en vidareutveckling av e-tjänster inom överförmyndarnämndens verksamhetsområde krävs en investering i ett nytt verksamhetssystem. Beslut om vilket verksamhetssystem som skall väljas bör tas under 2016. Byte av verksamhetssystem ska samordnas med Kommunledningskontor och staben för IT. Arbetet med e-tjänster fortsätter under 2016.

Kommentar:

Fortsatt utredning har skett om övergång till nytt verksamhetssystem. Analysen har dock stannat vid att det inte finns något lämpligt verksamhetssystem att byta till just nu. Fortsatt bevakning av verksamhetssystem som skulle kunna vara aktuell med vissa förändringar.

Beslut om vilket nytt verksamhetssystem som skall användas

Orsak till uppdraget: Ett nytt verksamhetssystem krävs för att använda e-tjänster fullt ut. Nuvarande verksamhetssystem erbjuder inte heller möjlighet till att följa ärendena som inkommer.

Konsekvenser av uppdraget: Bättre service till ställföreträdare och effektivare handläggning på förvaltningen.

Lokal närvaro

Den lokala närvaron i alla samverkande kommuner motsvarar behovet. Kontoret ska synliggöra verksamheten i alla samverkande kommuner internt och externt. Genom annonsering i lokal media skapa intresse för uppdragen som ställföreträdare.

Kommentar:

Bokade besök i samverkans kommunerna vid behov, lokala rekryteringsmöten och annonsering i lokala annonsblad.

Servicenivåer

Samtycke

För en ställföreträdare finns ett begränsat antal beslut som kräver samtycke från överförmyndarnämnden. Allmänt för dessa beslut gäller att de ska behandlas rättssäkert och effektivt.

Kommentar:

Handläggningstiderna har hållts i stort under perioden. Det har varit viss eftersläpning på grund av inströmningen av ensamkommande barn under våren. Stickprover i samband med uppföljning av internkontrollplan visar att samtliga stickprovsärenden handlagts inom ramen för handläggningstiderna.

En ansökan om uttag från överförmyndarspärrat konto skall behandlas inom 3 arbetsdagar.

Enansökan om uttag från överförmyndarspärrat konto skall behandlas inom 3 arbetsdagar från det att en komplett ansökan lämnades in. Om ansökan inte kan medges inom den tiden skall en underrättelse skickas till sökande inom sammatid.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga

Beslut i övriga tillståndsärenden skall lämnas inom sju arbetsdagar från det att en komplett ansökan har inkommit.

Övriga tillståndsärenden; köp och försäljning av fastigheter och bostadsrätter\, arvskiften\, pantsättningar\, lån och kapitalplaceringar. Beslut i ärendet skall lämnas inom sju arbetsdagar från det att en komplett ansökan har inkommit.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga.

Kompletteringar av ansökningar om samtycke som inte är fullständiga skall göras inom 3 arbetsdagar.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga.

Anordnande av godmanskap eller förvaltarskap

Efter en ansökan om god man eller en anmälan om att en enskild är i behov av en sådan skall den enskilde ha fått en god man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar. Detta gäller i de fall där överförmyndarförvaltningen inte anser att den enskildes behov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

God man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar

Efter en ansökan om god man eller en anmälan om att en enskild är i behov av en sådan skall den enskilde ha fått en god man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar. Detta gäller i de fall där överförmyndarförvaltningen inte anser att den enskildes behov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Utreda alternativa vägar för att rekrytera i de svåraste ärendena.

Konsekvenser av åtgärderna: Den enskilde får hjälp av god man eller förvaltare inom rimlig tid.

Kommentar:

Det finns fortfarande ärenden som är äldre än 90 dagar dock finns påbörjade åtgärder på alla de områden som identifierats som anledning till att ärendena blivit äldre än 90 dagar.

Anordnande av godmanskap för ensamkommande barn

God man för ensamkommande barn skall förordnas inom två veckor.

Efter ett en ansökan om god man för ensamkommande barn är komplett skall god man förordnas inom två veckor. Komplettering av en ansökan eller anmälan som inte är komplett skall göras inom tre arbetsdagar.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Personalförstärkning och ytterligare rekryteringssatsningar.

Konsekvenser av åtgärderna: Den enskilde får hjälp av god man inom rimlig tid.

Kommentar:

Tillgång på god man till ensamkommande barn är numera god och från och med att ansökan är komplett tar det aldrig mer än en vecka att förordna god man till ett ensamkommande barn.

Statsbidrag och riktade satsningar

Statsbidrag

Nämnden återsöker arvode för god man till ensamkommande barn

Kommentar:

Återsökning görs kontinuerligt.

Riktad satsning

Fortsätta arbetet med att hitta nya vägar att rekrytera gode män och förvaltare som startades under 2015.

Kommentar:

Arbetet har fortsatt under 2016. Nämnden har godkänt flera professionella ställföreträdare vilket underlättat vid rekrytering.

Erbjuda möjlighet till enklare e-tjänst i form av blanketter som kan signeras med en säker signatur.

Kommentar:

E-tjänsterna som signeras med bank-id är på plats.

Insatser för att tillförsäkra att en rättssäker handläggning för ärenden med ensamkommande barn bibehålls, trots kraftigt ökande ärendetillströmning.

Kommentar:

Processer och rutiner har setts över.

Handläggare på överförmyndarförvaltningen utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck.

Kommentar:

En handläggare har deltagit i ett seminarium och sedan vidareutbildat handläggargruppen.

Uppsala kommuns revisorer

Granskning av överförmyndarverksamheten

Revisionsrapport

Antal sidor:21

Innehåll

1.	Bakgrund	3
2.	Syfte	3
3.	Avgränsning	4
4.	Revisionskriterier	4
5.	Metod	5
6.	Överförmyndarverksamhet	5
6.1	Nationell lagstiftning	5
7.	Uppdrag	5
7.1	Förmynderskap	6
7.2	Godmanskap och förvaltarskap	6
8.	Ekonomisk redovisning	7
9.	Organisation	8
10.	Bemanning	8
11.	Verksamhetsmått	9
12.	Styrdokument	9
12.1	Verksamhetsreglemente	9
12.2	Delegation	10
12.3	Dokumenthanteringsplan	10
13.	Rättssäkerhet och intern styrning och kontroll	11
13.1	Interna kontrollplaner för överförmyndarens verksamhet	12
14.	Rekrytering och lämplighetsprövning	12
15.	Rutiner för granskning och samsyn	13

16. Förvaring 15

17. Utbildning och kompetensutveckling 15

18. Klagomålshantering 16

19. Vitesföreläggande 17

20. Omprövning av förvaltarskap 17

21. Revisionens aktgranskning 18

22. Sammanfattande bedömning och rekommendationer 19

1. Bakgrund

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att genomföra en granskning av överförmyndarens verksamhet. Revisorerna har i revisionsplanering för 2016 uppmärksammat risker beträffande överförmyndarnämndens verksamhet.

Överförmyndarnämnden har en myndighetsutövande roll och ingriper mycket påtagligt i den enskilde individens liv. Härigenom är det av stor vikt med en väl fungerande verksamhet som kan garantera individernas rättssäkerhet.

I enlighet med 19 kap. 1-2§§, Föräldrabalken (1949:381), är överförmyndar-verksamhet obligatorisk i kommunerna. I varje kommun ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd med uppgift att utöva tillsyn över förmyndares, förvaltares och gode mäns förvaltning. Överförmyndare/ överförmyndarnämnd utses av kommunfullmäktige, (19 kap. 5 § FB), och står under tillsyn av länsstyrelsen, (19 kap. 17 § FB).

Överförmyndarnämndens/överförmyndarens uppdrag består i huvudsak i att verka för att de individer som själva inte kan ta vara på sin rätt, inte ska drabbas av rättsförluster. Detta sker genom att överförmyndarnämnden/överförmyndaren medverkar till att utse ställföreträdare där det är nödvändigt samt kontrollerar ställföreträdarens lämplighet och kompetens. En ställföreträdare kan vara en förmyndare, god man eller förvaltare.

2. Syfte

Rapporten syftar till att granska kommunens överförmyndarverksamhet. Följande avser rapporten besvara:

- Hur är verksamheten organiserad?
- Finns dokumenterade rutiner i syfte att säkerställa att uppdragen genomförs på ett rättssäkert sätt inom överförmyndarnämnden?
- Efterlevs gällande samverkansavtal vad avser efterlevnad av styrdokument?
- Finns dokumenterade rutiner för rekrytering av ställföreträdare?
- Hur säkerställs ställföreträdarnas lämplighet? (Vilka former av lämplighets-prövningar genomförs?)
- Sker fysiska möten med de som anmäler intresse till ett ställföreträdarskap?
- Erhålls samtycke innan lämplighetsprövning av intresserade ställföreträdare?

- Finns dokumenterade rutiner för granskning av årsräkningar?
- Finns rutiner som säkerställer samsyn i ärendehandläggningen?
- Finns det ett formaliserats samt systematiskt internkontrollarbete?
- Genomförs årliga risk- och väsentlighetsbedömningar?
- Finns dokumenterade rutiner för klagomålshantering?
- Finns dokumenterade rutiner för vitesföreläggande?
- Hur säkerställs nämndens kompetens?
- Hur säkerställs handläggarnas kompetens?
- Hur säkerställs verifiering av lämnade uppgifter i årsräkningarna? Genomförs det några stickprovskontroller?
- Erhåller ställföreträdarna tillräcklig med utbildning för att klara av sina uppdrag?
- Sker årliga omprövningar av förvaltarskap?
- Hanteras och förvaras akter på ett tillfredställande sätt?
- Aktgranskning

3. Avgränsning

Granskningen omfattar samverkanskommunernas överförmyndarverksamhet.

4. Revisionskriterier

Vi bedömer om rutinerna/verksamheten uppfyller:

- Föräldrabalken, (1949:381)
- Förmynderskapsförordningen, (1995:379)
- Kommunallagen, (1991:900)
- Lokala föreskrifter

5. Metod

Studium och genomgång av relevanta styrdokument och beslutsunderlag. Intervjuer och avstämningar har genomförts med överförmyndarnämndens presidium, tre överförmyndarhandläggare samt chef för överförmyndarförvaltningen. Vidare har slumpmässigt utvalda personakter granskats.

Rapporten har faktagranskats av chef för överförmyndarförvaltningen.

6. Överförmyndarverksamhet

6.1 Nationell lagstiftning

Den kommunala skyldigheten att driva överförmyndarverksamhet regleras i *19 kap.*, i Föräldrabalken, där det antingen skall finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd som utses av kommunfullmäktige.

Sedan 2006 är det också möjligt att två eller fler kommuner har en gemensam överförmyndarnämnd, (*FB, 19 kap. 16 §*).

Överförmyndare eller ledamöter och ersättare väljs för fyra år, vilket innebär att kommunens val av antingen överförmyndare eller överförmyndarnämnd gäller under hela mandatperioden, där **organisatoriska förändringar** endast får ske i anslutning till en ny mandatperiod.

Antalet ledamöter och ersättare i en överförmyndarnämnd får ej understiga tre.

7. Uppdrag

Överförmyndarens/överförmyndarnämndens uppdrag består i huvudsak i att verka för att de individer som själva inte kan ta vara på sin rätt, inte skall drabbas av rättsförluster. Detta sker genom att överförmyndaren/nämnden medverkar till att utse ställföreträdare där det är nödvändigt samt kontrollerar ställföreträdarens lämplighet och kompetens. Härigenom har överförmyndarverksamheten en myndighetsutövande roll.

En ställföreträdare kan vara en *förmyndare, god man* eller *förvaltare* och har till uppgift att ta till vara "huvudmannens" intressen.

7.1 Förmynderskap

En ställföreträdare i egenskap av ***förmyndare*** företräder barn under 18 år. Barnets föräldrar är i första hand de legala förmyndarna och har ansvaret att förvalta barnets egendom. Överförmyndarverksamheten utövar tillsyn över föräldrar vars barn har tillgångar som överstiger åtta prisbasbelopp, (*prisbasbelopp för år 2016: 44 300kr*), (*FB, 13 kap, 2§*). Om ett barn har en förmögenhet som överstiger åtta prisbasbelopp (*354 400 kr för 2016*), är föräldrarna skyldiga att årligen lämna in en redovisning över barnets egendom till överförmyndaren/överförmyndarnämnden, enligt följande:

Föräldrabalken, 13 kap, 3§:

"*Inom en månad efter det att värdet på en omyndigs tillgångar överstigit det belopp som anges i 2 § första stycket skall föräldrarna ge in en förteckning över den omyndiges egendom till överförmyndaren*".

7.2 Godmanskap och förvaltarskap

En person som på grund av sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd inte kan *bevaka sin rätt, förvalta sin egendom* eller *sörja för sin person*, kan få hjälp av en *god man* eller *förvaltare*.

God man

Godmanskapet är frivilligt, där huvudmannen **behåller sin rättshandlingsförmåga**, vilket innebär att ställföreträdaren i egenskap av god man skall inhämta huvudmannens samtycke innan han/hon vidtar en rättshandling, (FB, 11 kap, 4 §). Undantaget är om den enskildes tillstånd hindrar inhämtande av samtycke.

Huvudmannen kan när som helst begära att godmanskapet ska upphöra.

Förvaltare

Omyndigförklaring avskaffades 1989 och ersattes med förvaltarskap. ***Förvaltarskap*** är en tvångsåtgärd, där huvudmannen **förlorar sin rättshandlingsförmåga** över de delar som omfattas av förvaltarförordnandet.

Förvaltarskap avser de individer som är ur stånd att vårda sig själva eller sin egendom. Uppdraget kan anpassas till behovet och kan begränsas till att avse viss egendom, så som förvaltningen av en fastighet eller viss del av huvudmannens kapital. För att ett förvaltarskap skall upphöra krävs läkarintyg eller annan utredning som bekräftar att

huvudmannen inte längre är i behov av en förvaltare. Förvaltarskapet anses vara ett stort ingrepp i den personliga integriteten och skall **årligen omprövas** av överförmyndaren/ överförmyndarnämnden.

Föräldrabalken 11 kap, 7§:

"*Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 §, är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.*

Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning".

8. Ekonomisk redovisning

Förmyndare, god man och förvaltare är skyldiga att genom en s.k. årsräkning redogöra för sin förvaltning av huvudmannens egendom, (*FB, 14 kap. 15 §*).

Redovisning över räkenskaperna skall täcka föregående kalenderår eller den del som ställföreträdaren har ansvarat för och skall styrkas med verifikationer.

Årsräkningen skall innehålla:

- Uppgifter om huvudmannens tillgångar i form av fastigheter, bostadsrätter, värdepapper och bankkonto/kontanter.
- Inkomster under redovisad period så som: Pension, lön, bostadstillägg, socialbidrag, handikappersättning, skatteåterbäring, arv, gåvor m.m.
- Skulder och utgifter.
- Tydlig sammanställning av inkomster och utgifter.
- Kontobesked för bankmedel och deponerade värdehandlingar samt intyg för andra medel.

En årsräkning skall inlämnas till överförmyndaren före den 1 mars varje år, (*FB, 14 kap. 15 §*).

9. Organisation

Iakttagelser

Uppsala kommun har tillsammans med Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommuner ingått ett samarbetsavtal avseende en gemensam överförmyndarnämnd följt av ett gemensamt överförmyndarkansli.

Samarbetsavtalet och den gemensamma organisationen trädde i kraft i januari 2011. Uppsala kommun är värdkommun för det gemensamma överförmyndarkansliet och kansliet finns lokaliserad i Uppsala kommun. Av avtalet framgår att värdkommunen väljer ordförande och vice ordförande.

Avtalet löper tills vidare och kan sägas upp senast två år före innevarande mandatperiodens utgång.

Kommentarer

Av 8 § i avtalet, (Verksamhetsstyrning och budget), framgår bl.a. att: *Medlemmarnas kommunstyrelseordföranden utgör ett forum där medlemmarna i första hand skall verka för att träffa överenskommelser beträffande verksamheten och följa upp densamma.*

Bör beaktas att överförmyndaverksamheten är en självständig myndighet som inte kan lyda under någon annan myndighet. Därav är det överförmyndarnämnden som ansvarar för verksamhetsstyrningen och uppföljning av densamma samt innehar ett budgetansvar.

10. Bemanning

Iakttagelser

Personalen inom överförmyndarförvaltningen är anställda av Uppsala kommun, vilket innebär att Uppsala kommun är anställningsmyndighet och därmed innehar personalansvaret.

Vid tid för granskningen omfattar grundbemanningen 16,0 tjänster. Det finns planer på att utöka bemanningen med 3,0 heltidstjänster fr.o.m. årsskiftet.

Handläggarna bedömer nuvarande arbetsbelastning som normal. Det uttrycks dock att hösten 2015 och våren 2016 rådde en hög arbetsbelastning i och med den ökade flyktingströmmen.

11. Verksamhetsmått

Nedan redogörs för överförmyndarens verksamhetsmått under tre år i ett komparativt syfte:

Figur 11:1

Antal ärenden	2014	2015	2016 t.o.m 1 okt
Godmanskap	1799	1876	1860
Förvaltarskap	295	297	318
Förmynderskap	631	664	717
Godmanskap ensamkommande flyktingbarn	227	1261	1372
Totalt	**2952**	**4098**	**4267**

12. Styrdokument

12.1 Verksamhetsreglemente

Ett verksamhetsreglemente utgör ett viktigt styrdokument, där uppgifter och ansvaret för verksamhetens olika delar fastställs och tydliggörs så som budgetansvar, PUL-ansvar, arkivansvar, delegationsrätt, säkerställande av intern kontroll etc.

Iakttagelser

Vi har tagit del av ett verksamhetsreglemente för den gemensamma överförmyndar-nämnden, (antaget av samtliga samverkanskommuner under december månad 2010).

Kommentarer

Reglementet bör kompletteras med paragrafer som berör personuppgifter,

arkivhantering samt delegationsrätt. Ansvaret och hanteringen av personuppgifter blir ännu viktigare i samband med *Dataskyddsförordningen* som träder i kraft under maj 2018. Därmed upphävs personuppgiftslagen i sin helhet. Vi bedömer förberedelser inför tillämpning av den nya lagstiftningen som viktiga för nämndens verksamhet.

12.2 Delegation

En delegationsordning har bl.a. till syfte att effektivisera verksamheten samt avlasta överförmyndarnämnden/överförmyndaren ifråga, där framförallt rutinärenden delegeras till tjänstemän. Delegering av arbetsuppgifter bidrar vidare till minskad sårbarhet inom verksamheten. Dock kan en alltför omfattande delegation till tjänstemän leda till en passivitet inom nämnden.

Iakttagelser

Det finns en delegationsordning för överförmyndarnämnden som har antagits av nämnde per 2016-06-20. Dagen delegationsordning innehåller en separat bilaga där samtliga vidaredelegationer till handläggarna framgår i form av personnamn.

Kommentarer

Vi rekommenderar att vidaredelegationer infogas i själva delegationsordningen samt att befattningar anges istället för personnamn. En grund till att ange befattningar är när personal slutar, byter funktioner och ny personal tillsätts, där detta ska inte kunna påverka delegationsordningens aktualitet.

Vid avstämning med förvaltningschefen framgår en medvetenhet kring ovan nämnda punkter, där delegationsordningen är under revidering och kommer att hanteras av nämnden under januari 2017. Detta bedöms som positivt.

12.3 Dokumenthanteringsplan

Ett dokumenthanteringsplan redogör för hanteringen av en myndighets handlingar, där registrering, placering, förvaring, och gallring av inkomna och upprättade handlingar ska framgå.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att nämnden har antagit en dokumenthanteringsplan, (kallad för bevarande- och gallringsplan), per 2015-01-19.

Av intervjuerna framgår att mot bakgrund av bristande tid sker ingen systematisk gallring.

Planen fastställer att vid gallring ska gallringsprotokoll upprättas.

Det råder enighet om att efterlevnad av dokumenthanteringsplanen är eftersatt.

Kommentarer

Vi bedömer att dokumenthanteringsplanen bör kompletteras med följande delar:

- Arkivansvarig bör framgå av planen.
- Arkivredogörare bör framgå av planen.
- Arkivbeskrivning i enlighet med arkivlagen bör fastställas.
- Placering av handlingar framgår av planen, dock inte förvaringsplats så som dagarkiv, närarkiv eller centralarkiv. Dessa rubriker bör tillföras planen.
- Ärendekategorierna bör utökas samt brytas ned i mer detaljerade ärendearter i syfte att förtydliga samt få med samtliga handlingar som förvaltningen hanterar. Vi kommer att delge förvaltningen goda exempel från andra kommuner i syfte att underlätta arbetet. Vidare kan gallringsråden från SKL och Riksarkivet nyttjas.

Efterlevnad av dokumenthanteringsplanen är bl.a. en viktig del för återsökning av handlingar samt hantering av sekretessbelagda handlingar. Vi bedömer att rutiner för ett systematiskt gallringsarbete bör fastställas, där detta är en del av upprätthållandet av huvudmännens rättssäkerhet.

Vi rekommenderar att gallring sker vid två tillfällen årligen.

13. Rättssäkerhet och intern styrning och kontroll

Överförmyndarnämnden/överförmyndaren har en myndighetsutövande roll och ingriper mycket påtagligt i den enskilde individens liv. Härigenom är det viktigt att det finns en väl fungerande **intern styrning och kontroll** av hela verksamheten i syfte att i första hand garantera individernas rättssäkerhet.

Ansvaret för den interna kontrollen av kommunala verksamheter framgår av kommunallagen, (*KL, 6 kap, 7 §*),:

"Nämnderna skall var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De skall också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
Detsamma gäller när vården av en kommunal angelägenhet med stöd av 3 kap. 16 § har lämnats över till någon annan. Lag (1999:621)".

13.1 Interna kontrollplaner för överförmyndarnämndens verksamhet

Arbetet med upprättande av interna kontrollplaner bör föregås av genomförda risk- och väsentlighetsbedömningar som ska ligga till grund för framtagande av olika kontrollmål.

Iakttagelser

Granskningen visar att förvaltningen genomför årliga risk- och väsentlighetsbedömningar, där olika kontrollmål värderas. Utifrån genomförd risk- och väsentlighetsanalys upprättas årliga internkontrollplaner med tre till fem kontrollmål.
Av intervju med presidiet samt förvaltningschefen framkommer att risk- och väsentlighetsanalysen genomförs tillsammans med nämnden.

Kommentarer

Vi bedömer det som positivt att nämnden är involverad i internkontrollarbetet, då det är nämnden som har det yttersta ansvaret för en fungerande intern kontroll.

Sammantaget bedömer vi internkontrollarbetet ligga på en tillfredställande nivå. En rekommendation är att utöka antalet kontrollmål utifrån verksamhetens omfattning och karaktär, i syfte att minimera riskerna. I samband med faktakontrollen framkommer att nämnden har valt ut åtta kontrollmål för 2017, vilket bedöms som positivt.

14. Rekrytering och lämplighetsprövning

Gemensamt för en god man och förvaltare gäller att det är en rättrådig, erfaren samt lämplig person, (*FB, 11 kap. 12 §*). Föräldrabalken fastställer att innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs. Härigenom bör överförmyndaren/överförmyndarnämnden genomföra en lämplighetsutredning. Exempel på en sådan utredning kan vara kontroll genom belastningsregistret, Kronofogdemyndighetens register eller tagande av referenser i syfte att försäkra sig om ställföreträdarens lämplighet.

Iakttagelser

Vid tid för granskningen finns en fastställd rutin för rekrytering av ställföreträdare, dock saknas fastställelsedatum.

Rekrytering sker i form av en intresseanmälan, där intresserade kan antingen via hemsidan eller brevledes skicka in en ansökan. Därefter skickas en kallelse till en informationsträff.

Personer under 23 år ombeds att motivera på vilket sätt de är lämpliga att åta sig ett uppdrag som god man eller förvaltare.

I samband med informationsträffen erhålls skriftliga samtycken till registerkontroll. Av granskningen framkommer att lämplighetskontroller genomförs via Rikspolisstyrelsens belastningsregister, Kronofogdemyndigheten samt socialförvaltningens register.

Vidare får de deltagare som önskar gå vidare i rekryteringsprocessen låna hem en handbok som ger en närmare beskrivning av uppdraget som god man och förvaltare.

Kommentarer

Rutinbeskrivningen för rekrytering av ställföreträdare bör kompletteras med ett fastställelsedatum. I övrigt bedömer vi att det finns fungerande rutiner för rekrytering av ställföreträdare.

15. Rutiner för granskning och samsyn

Det är av stor vikt att det finns dokumenterade rutiner granskningsrutiner utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv, där granskningsarbetet inte ska vara avhängig den enskilda handläggarens noggrannhet.

Vidare är granskning av årsräkningar en central del i att bevaka huvudmännens rättssäkerhet. I majoriteten av fallen är det först genom årsräkningen som överförmyndaren kan upptäcka om en ställföreträdare missköter sitt uppdrag. Granskning av årsräkningar utgör en garanti för att huvudmannens tillgångar används på ett sätt som är till fördel för huvudmannen.

Iakttagelser

Vi har tagit del av dokumenterade rutiner för granskningar, antagen av överförmyndarnämnden per 2016-01-18. Rutinen har bl.a. till syfte att skapa en samsyn i granskningsarbetet.

Granskning av räkenskapsredovisningar delas upp i två kategorier i enlighet med antagen granskningsrutin: Normalgranskning och djupgranskning. Vid normalgranskningar ska en fastställd checklista följas och fyllas i samt bifogas respektive årsräkning.

Vid djupgranskningar ska samtliga poster i årsräkningen verifieras.

Av intervjuerna med professionen framgår att årligen väljs ut ca 90 ärenden som djupgranskas. Dock har detta inte genomförts under 2016 mot bakgrund av tidsbrist.

Vidare djupgranskas de årsräkningar som föregående år granskats med anmärkning men som inte har lett till entledigande av ställföreträdaren.

Det finns ingen fastställd rutin avseende djupgranskning av nytillträdda ställföreträdare.

Nämnden har ett mål för 2016 vad avser granskning av årsräkningar, där samtliga årsräkningar ska var färdiggranskade senast den 1 okt.

Granskningen visar att samtliga årsräkningar var färdiggranskade den 15 oktober, förutom en årsräkning där komplettering inväntas. Vidare finns ett tjugotal årsräkningar, där vitesföreläggande har utgått. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att granskning av årsräkningar halkade efter p.g.a. att resurserna riktades mot ensamkommande barn och ungdomar. Det uttrycks att en svaghet i organisationen är att samtliga handläggare inte har kunskaper om granskningsarbetet och därmed inte kan granska. Det finns dock ambitioner att under 2017 utbilda de handläggare som idag inte kan granska.

Nytt mål för 2017 är att samtliga årsräkningar ska vara färdiggranskade senast den 1 september.

Kommentarer

Dagens metod för djupgranskning, där ca 90 akter väljs ut, tar ej hänsyn till de olika kategorierna av ställföreträdarskap, (godmanskap, förvaltarskap, förmynderskap, godmanskap ensamkommande barn/ungdomar), där det finns en risk att vissa kategorier inte djupgranskas. Härigenom bör en rutin fastställas som garanterar att samtliga former av ställföreträdarskap inkluderas i urvalet av de akter som djupgranskas.

Vi anser att årsräkningar som berör *förvaltarskap* bör prioriteras. Detta utifrån att förvaltarskap är en tvångsåtgärd, där huvudmannen har fråntagits sin rättshandlingsförmåga. Härigenom finns ett större behov av att bevaka huruvida huvudmannens egendom förvaltas på ett bra sätt eller ej.

Vi bedömer vi att antalet djupgranskningar var för få i förhållande till antalet ärenden. Utifrån erhållen statiskt från oktober månad skulle det innebära att ca 2,1 % av ärendena djupgranskas.

Vidare bör överförmyndarnämnden säkerställa att djupgranskningar kan ske årligen.

Vidareutbildning av de handläggare som idag inte kan granska bör prioriteras i syfte att uppnå en effektivitet i verksamheten.

16. Förvaring

Enligt arkivlagen skall handlingar förvaras på ett betryggande sätt, vilket innebär krav på fullgott skydd mot vatten, brand, förstörelse, stöld och olaga intrång.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att överförmyndarförvaltningen har ett eget arkiv som är brandsäkert.

Av intervjuerna framkommer att endast överförmyndarkansliets personal har tillgång till arkivet.

Kommentarer

Vi anser att förvaring av handlingar utifrån vad som har framkommit vid tid för granskningen sker på ett tillfredställande sätt.

17. Utbildning och kompetensutveckling

Utbildning för verksamma politiker inom överförmyndarverksamhet är lagstadgat, där länsstyrelsen har till uppgift att se till att utbildningen av överförmyndarna samt ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnderna är på en tillfredställande nivå, (*FB, 19 kap. 17 §*).

Likaledes är det av stor vikt att säkerställa ställföreträdarnas kompetens och kunskaper, då de har en avgörande roll i huvudmännens vardag. Genom en lagändring som trädde i kraft januari 2015 ansvarar överförmyndarnämnden/överförmyndaren för att gode män

och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs, *(FB, 19 kap, 18 §).*

Iakttagelser

Av granskningen framgår att handläggarna har deltagit i riktade utbildningsinsatser. Det uttrycks vidare att vid behov kontaktas kommunens jurister.

Vad gäller utbildning för nämndens ledamöter och ersättare framkommer av intervju med presidiet att nämnden i sin helhet har deltagit i en grundutbildning i början av mandatperioden. Vidare deltar presidiet i FSÖ:s, (Föreningen Sveriges Överförmyndare) årliga studiedagar.

Vad avser utbildningar för ställföreträdarna upphandlas kurser via Godmansföreningen som äger rum 4 gånger årligen. Förvaltningen anordnar även föreläsningar i egen regi 1-2 gånger årligen.

Av intervjuerna framgår att utvärderingar av Godmansföreningens utbildningar genomförs i syfte att säkra kvalitén.

Kommentarer

Vi bedömer utbildningsmöjligheterna och kompetensutvecklingen ligga på en tillfredsställande nivå, (se sid. 15 vad gäller utbildning av handläggarna inom granskningsarbetet).

18. Klagomålshantering

Iakttagelser

Granskningen visar att det finns dokumenterade rutiner för hantering av klagomål från huvudman, anhöriga eller ställföreträdare. Av intervju med professionen samt presidiet framgår en noggrannhet att följa rutinerna oavsett hur ett visst klagomål har kommit till nämndens eller förvaltningens kännedom.

Kommentarer

Rutinen för klagomålshantering bör kompletteras med ett fastsällesdatum.

19. Vitesföreläggande

Enligt föräldrabalken skall en *årsräkning* inlämnas till överförmyndaren före den 1 mars varje år.

En *förteckning* över förvaltad egendom ska inlämnas två månader efter förordnandet.

Vid utvidgning av omfattningen av god mans eller förvaltarens uppdrag skall *förteckning* över förvaltad egendom inlämnas inom en månad från beslutet.

Om en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag har upphört, skall en *sluträkning* inlämnas inom en månad efter upphörande av uppdraget.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att det finns dokumenterade rutiner för vitesföreläggande avseende ej inlämnade årsräkningar, förteckningar och sluträkningar.

Rutinerna fastställer att vite utgår efter tre påminnelser.

Kommentarer

Rutinen för vitesföreläggande bör kompletteras med ett fastsällesdatum.

20. Omprövning av förvaltarskap

I enlighet med förmynderskapsordningen ska överförmyndaren årligen granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet.

Iakttagelser

Av länsstyrelsen tillsynsrapport, (hösten 2015), framgår en bristande hantering av

omprövning av förvaltarskap.

Kommentarer

Omprövning av förvaltarskap är en viktig del som berör huvudmännens rättssäkerhet och ska genomföras årligen. Av intervju med professionen framgår att sedan 2016 hanteras detta på ett korrekt sätt, där samtliga förvaltarskap omprövas årligen. Det framgår vidare att omprövningsunderlaget skickas ut till ställföreträdarna under april månad årligen.

21. Revisionens aktgranskning

Iakttagelser

I samband med revisionen har slumpmässigt utvalda akter granskats. Uppdrag som avser förvaltarskap har prioriterats. Då förvaring av akterna ej sker genom kategorisering av ställföreträdarskap ombads handläggarna att själva plocka fram de akter som avser förvaltarskap.

Följande noterades:

- Gällande checklistor vid granskning av räkenskapsredovisningar ifylls i olika grad av handläggarna. Detta signalerar om att samsyn i handläggningen bör ses över.

- Avsaknad av notering om justering i årsräkning i samband med godkännande. Vid godkännande av en årsräkning ska det av årsräkningens framsida framgå huruvida den har godkänns med korrigeringar eller ej.

- Avsaknad av omprövning av förvaltarskap.

- Ej ikryssad samtyckesruta i samband med anordnande av godmanskap.

- Avsaknad av aktomslag för "anordnande och byte" eller avsaknad av förtydligande, (ej ikryssad ruta), av vad aktomslaget innehåller.

- Registerutdrag från polisens belastningsregister finns kvar i akten. Rutinen är enligt professionen att utdraget ska rivas efter genomförd kontroll, vilket är korrekt.

- Post-it lappar förekommer. Noteringar av vikt bör ske i form av en tjänsteanteckning och bifogas akten.

Kommentarer

Aktgranskningen påvisar att samsyn och enhetlig handläggning i granskningsarbetet bör ses över, förtydligas och förbättras. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att nuvarande checklista som utgör en grund för granskningsarbetet ska omarbetas och förankras i organisationen. Likaså kommer vikten av samsyn i granskningsarbetet att lyftas och belysas.

Vad gäller avsaknad av omprövning av förvaltarskap i de granskade akterna framkommer att samtliga omprövningar har inkommit, dock ligger de på hög, där handläggarna inte har hunnit lägga in underlagen i respektive akt. Vidare ska nämnden fatta ett självständigt beslut inom ramen för samtliga förvaltaskapsärenden. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att de kvarvarande omprövningarna kommer att beslutas av nämnden den 15 december. Vi bedömer att rutinerna avseende omprövning av förvaltarskap bör ses över snarast och förbättras.

Vi bedömer de olika aktomslagen för olika handlingar som en positiv åtgärd. Detta bidrar till en säkrare hantering av inkomna och upprättade underlag samt underlättar eftersökning av handlingar, vilket i sin tur bidrar till effektivitet i det dagliga arbetet. Dock är det av stor vikt att det finns en enhetlig struktur i akterna.

22. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Utifrån våra iakttagelser bedömer vi att följande punkter bör ses över:

- Vid en framtida revidering av samverkansavtalet bör formuleringen under 8 § ses över. Överförmyndaverksamheten är en självständig myndighet som inte kan lyda under någon annan myndighet. Därav är det överförmyndarnämnden som ansvarar för verksamhetsstyrningen och uppföljning av densamma samt innehar ett budgetansvar.

- Reglementet bör kompletteras med paragrafer som berör personuppgifter, arkivhantering samt delegationsrätt.

- Nämnden bör kartlägga dagens hantering av personuppgifter samt förbereda inför tillämpningen av *Dataskyddsförordningen.*

- Vi rekommenderar att vidaredelegationer infogas i själva delegationsordningen samt att befattningar anges istället för personnamn.

- Dokumenthanteringsplanen bör ses över och kompletteras, (se sid 11).

- En arkivbeskrivning bör arbetas fram.

- Rutiner för ett systematiskt gallringsarbete bör fastställas, där detta är en del av upprätthållandet av huvudmännens rättssäkerhet. Vi rekommenderar att gallring sker vid två tillfällen årligen.

- Rutinbeskrivningen för rekrytering av ställföreträdare bör kompletteras med ett fastställelsedatum.

- En rutin fastställas som garanterar att samtliga former av ställföreträdarskap inkluderas i urvalet av de akter som djupgranskas. Dagens metod för djupgranskning, där ca 90 akter väljs ut, tar ej hänsyn till de olika kategorierna av ställföreträdarskap, (godmanskap, förvaltarskap, förmynderskap, godmanskap ensamkommande barn/ungdomar), där det finns en risk att vissa kategorier inte djupgranskas.

- En rekommendation är att införa en granskningsrutin avseende djupgranskning av nytillträdda ställföreträdare.

- Överförmyndarnämnden bör säkerställa att djupgranskningar kan ske årligen.

- Vidareutbildning av de handläggare som idag inte kan granska bör prioriteras i syfte att uppnå en effektivitet.

- Rutinen för klagomålshantering bör kompletteras med ett fastställelsedatum.

- Rutinen för vitesföreläggande bör kompletteras med ett fastsällesdatum.

- Samsyn och enhetlig handläggning i granskningsarbetet bör ses över, förtydligas och förbättras.

- Rutinerna avseende omprövning av förvaltarskap bör ses över snarast och förbättras.

- En enhetlig struktur bör eftersträvas i akterna.

KPMG

Viktoria Bernstam
Revisor/juridisk sakkunnig

Bo Ädel
Kundansvarig

DNR KS-2017-196
DPL 042

Uppsala KOMMUN

RÄDDNINGSNÄMNDEN

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum: 2017-02-15

§ 5

Årsredovisning 2016
RÄN-2017-0038

Beslut
att fastställa årsredovisning 2016.

Ärendet
Årsredovisningen är den gemensamma räddningsnämndens avrapportering till kommunstyrelserna/kommunfullmäktige i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner.
Nettokostnad och resultat 2016 i tkr:

	Nettokostnad	Budget	Resultat
Räddningsnämnden	183 929	185 360	1 431
varav Tierp	21 932	22 103	171
varav Uppsala	139 261	140 344	1 083
varav Östhammar	22 736	22 913	177

Beslutsunderlag
I ärendet föreligger förvaltningens förslag till beslut 2017-02-06.
...

Uppsala KOMMUN

RÄDDNINGSNÄMNDEN

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum: 2017-02-15

Plats och tid: Viktoria, Almungevägen 33 Uppsala 18.00 – 20.55

Ledamöter

Patrik Kjellin (S), ordf
Jan Ulmander (C), vice ordf
Catrin Johansson (S)
Anders Gustafsson (S)
Daniel Enholm (M)
Maria Jansson (M)
Terence Hongslo (MP)
Stefan Edelsvärd (L)
James Jonsson (V)
Margareta Widén Berggren (S)
Sven Lokander (M)

Ersättare:
tjg= tjänstgörande

Tord Andersson (S)
Karin Westlund (S)
Dominic Ankerstål (S)
Tor Bergman (M)
Sanna Sundvall (MP)
Mats Hellman (C)
Marie Karlström (L)
Christian Hermanson (KD)
Sigurd Mattsson (C), tjg
Margareta Magnusson (S), tjg
Christofer Blomstedt (M)

Övriga deltagare

Anders Ahlström, brandchef
Mikael Lundkvist, ekonomichef
Elisabeth Samuelsson, produktionschef
Ingela Åberg, nämndsekreterare

Utses att justera Daniel Enholm

Paragrafer 1-6, 10-11, 13-16

Justeringens plats och tid: Stationsgatan 12, Uppsala, 2017-02-21

Underskrifter:

Patrik Kjellin, ordförande

Daniel Enholm, justerare

Ingela Åberg, sekreterare

ANSLAG/BEVIS Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ: Räddningsnämnden

Datum: 2017-02-15

Datum för anslags uppsättande: 2017-02-22

Sista dag för överklagande: 2017-03-15

Datum för anslags nedtagande: 2017-03-16

Förvaringsplats för protokollet: Viktoria, Almungevägen 33 Uppsala

Underskrift:

Ingela Åberg, sekreterare

Handläggare:
Elisabeth Samuelsson
Mikael Lundkvist

Datum:
2017-02-06

Diarienummer:
RÄN-2017-0038

Räddningsnämnden

Räddningsnämndens årsredovisning 2016.

Förslag till beslut
Räddningsnämnden föreslås besluta
att fastställa årsredovisning 2016.

Ärendet
Årsredovisningen är den gemensamma räddningsnämndens avrapportering till kommunstyrelserna/kommunfullmäktige i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner.

Nettokostnad och resultat 2016 i tkr:

	Nettokostnad	**Budget**	**Resultat**
Räddningsnämnden	183 929	185 360	1 431
varav Tierp	21 932	22 103	171
varav Uppsala	139 261	140 344	1 083
varav Östhammar	22 736	22 913	177

Anders Ahlström
Brandchef

Postadress: Uppsala kommun, Brandförsvaret, 753 75 Uppsala
Besöksadress: Viktoriaanläggningen, Almungevägen 33 • Telefon: 018-727 30 00 • Fax: 018-727 30 19
E-post: brandforsvaret@uppsala.se
www.uppsala.se

Årsredovisning 2016

Räddningsnämnden

Gemensam nämnd för Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner

fastställd av räddningsnämnden 2017-02-15
diarienummer RÄN-2017-0038

TIERPS KOMMUN

Uppsala KOMMUN

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

INNEHÅLL

Räddningsnämnden 3
Ordförande - kommentar 3
Brandchef - kommentar 3
Information och rådgivning 4
Tillsyn och tillstånd 5
Rengöring (sotning) och brandskyddskontroll 5
Förbereda och genomföra räddningsinsatser 6
Åtgärder efter räddningsinsats 9
Samordning och samverkan 9
Krisberedskap 9
Civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap 9
Kontakt med skolelever 10
Internationellt arbete 11
Nettokostnad och resultat 12
Investeringar 13
Uppföljning av inriktningsmål i kommunernas handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst 14
Uppföljning av mål, uppdrag och riktade satsningar i verksamhetsplanen 15
Inriktningsmålen i handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst 15
Värdkommunens kommungemensamma inriktningsmål 28
Uppdrag och riktade satsningar 37

Bilagor

1 Uppföljning av indikatorer 38
2 Resultaträkning 43
3 Resultaträkning med prognos per augusti 44
4 Resultaträkning per verksamhet 45
5 Noter till resultaträkningen 46
6 Pågående investeringar 47
7 Analys ekonomiskt utfall Uppsala kommun 48
8 Sammanställd analys inför Uppsala kommuns årsredovisning 50
9 Förtroendevalda i räddningsnämnden 53

Räddningsnämnden

Räddningsnämnden är en gemensam nämnd, i vilken Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner samarbetar, med Uppsala som värdkommun. Samarbetet startade 2012 och i nämnden sitter ledamöter från alla tre kommuner.

Räddningsnämnden ansvarar för räddningsverksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), tillståndsgivning och tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) och i tillämpliga delar kommunernas uppgifter enligt lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Nämnden har följt införandet av metoden Första InsatsPerson, FIP under året eftersom metoden väntas tydligt bidra till nämndens måluppfyllelse.

Under stor del av året har nämnden noga tagit del av förvaltningens arbete med arbetsmiljö.

Lokalförsörjningen har också varit ett aktuellt ämne. Nämnden följer processen beträffande nya brandstationer i Gimo och Tierp. Nämnden följer även ombyggnationer på befintliga brandstationer. Dessa görs för att uppnå en bättre arbetsmiljö och förutsättningar för bättre jämställdhet. På nämndens förslag har de tre kommunerna avtalat om nybyggnation av brandstation i Almunge.

Under året har rengöring och brandskyddskontroll, vanligen kallad sotning, upphandlats. Flera likvärdiga anbud inkom och resulterade i nya entreprenörer i Tierp och Östhammar.

Ordförande i räddningsnämnden: Patrik Kjellin
Brandchef vid Uppsala brandförsvar: Anders Ahlström

Ordförande - kommentar

2016 har nu passerat och vi får en möjlighet att sammanfatta året som varit för att sen ta vid där det slutade och fortsätta framåt.
Glädjande är att nämnden än en gång levererar ett positivt ekonomiskt resultat, det är ett marginellt överskott vilket innebär att nämnden åter igen hushållit väl med våra resurser.

Utvecklingen av FIP verksamheten går framåt och flera stationer har nu dessa fordon och arbetar med detta. Förmågan att snabbt kunna rycka ut och därmed hjälpa nödställda ser nämnden som oerhört prioriterat och kommer att fortsätta med utbyggnaden av FIP verksamheten på fler stationer.

I övrigt går att notera att arbetet med nämndens uppsatta mål och inriktningar fortlöper med positiv utveckling. Några områden som är särskilt intressanta att kommentera är den information och rådgivning som brandförsvaret ger dagligen till enskilda, företag och föreningar men även all information och utbildning som ges till elever i förskola och skola. Denna verksamhet är oerhört viktig och väldigt uppskattad av de som blir hjälpta och informerade.
Ett annat prioriterat område under året har varit krisberedskap och civilt försvar. Där har arbetet påbörjats men kommer att utvecklas än mer kommande år då detta är en viktig verksamhet för både nämndens verksamhetsområde men även samhället i stort.

Jag vill rikta ett stort tack till nämnden och samtliga medarbetare för ett gott genomfört arbete under 2016.

Brandchef - kommentar

År 2016 ser i backspegeln ut som ännu ett år som fyllts med massor av aktiviteter och verksamhet. I det här årsbokslutet ser vi resultatet av det nya handlingsprogrammet, en verksamhetsplan som än tydligare knyter an till handlingsprogrammet och en genomförandeplan som mycket konkret beskriver hur verksamhetsplanens mål ska förverkligas.

Utöver verksamhetsresultaten har det interna utvecklingsarbetet fått mycket fokus i form av en handlingsplan för utveckling av den psykosociala arbetsmiljön. Handlingsplanen har bland annat visat på behovet av fortsatt chefsutveckling. Förutsättningarna för ledarskap, delaktighet och informationsflöden har setts över i en organisationsöversyn. Med resultatet från översynen som grund fattade undertecknad beslut om en ny organisation som kommer att sjösättas under 2017.

Även under året som gått har vi haft medarbetare utlånade till andra uppdrag. Vår biträdande brandchef, Anders Fridborg, har under året verkat som flyktingsamordnare i Uppsala kommun.

I oktober träffade vi under två kvällar många av våra RiB-medarbetare och i slutet av november samlade vi under fyra förmiddagar alla våra heltidsmedarbetare. RiB-kvällar hade vi inte genomfört sedan uppstarten 2012 och kvällen bjöd på mycket engagemang och många fina förslag om hur verksamheten kan utvecklas. Under förmiddagarna med heltidsmedarbetarna kunde vi bland annat summera hur mycket som genomförts under året i de tre olika avdelningarna. Vi kunde också gemensamt arbeta igenom kommunens nya rutin för hantering av kränkande särbehandling, trakasserier och sexuella trakasserier.

I vår regionala samverkan börjar vi nu både finna arbetsformer men också utvecklingsområden. Även om effekterna av samverkan överlag är mycket positiva finns det stor utvecklingspotential.

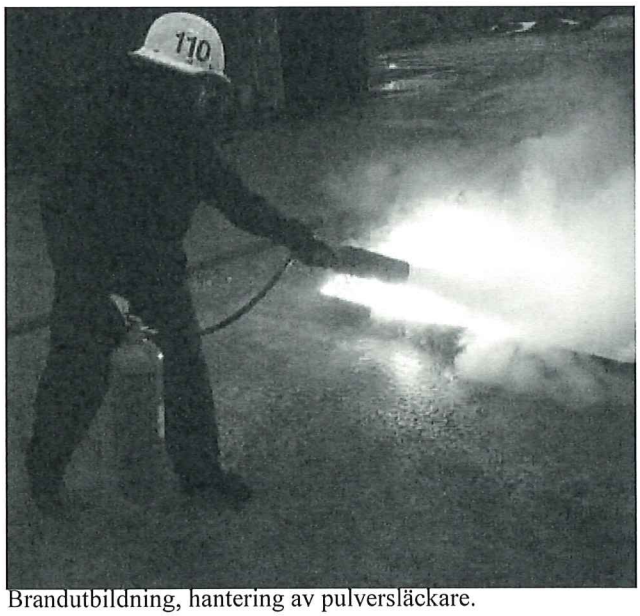
När vi nu stänger år 2016 ser vi fram emot det kommande året då vi kommer att sjösätta vår nya organisation och fira Uppsala brandförsvars 125-årsdag!

Information och rådgivning

För att stärka den enskildes förmåga att själv hantera olyckor och bränder genomförs brandskyddsutbildningar för främst personal från vård- och omsorgsverksamheter i de tre kommunerna. Under året har 3 848 personer utbildats fördelat på 284 utbildningstillfällen.
I lagen om skydd mot olyckor framhålls den enskildes ansvar att skydda sig själv mot olyckor. En viktig uppgift är att genom information och rådgivning öka kunskapen hos enskilda i att hantera och förebygga olyckor – såväl privatpersoner som förvaltningar, organisationer och företag. Informationsinsatser genomförs kontinuerligt i olika forum och brandförsvaret deltar i nationella kampanjer. För att bättre nå ut med brandförebyggande budskap tas en egen webbplats för brandförsvaret fram som kommer lanseras 2017.
Information och rådgivning ges även via brandförsvarets rådgivningstelefon. Samtalen till rådgivningstelefon har nära fördubblats jämfört med 2015. Cirka 710 samtal har mottagits under 2016.
Exempel på informationsinsatser som genomförts under året är information för boende i HVB-hem, informationsblad som delats ut genom sotarna, information som delats ut till nyinflyttade i kommunerna, information till radhusägare, information till studenter via webbplatsen Studentnytta samt medverkan vid publika evenemang.
I september varje år genomförs Öppet hus på samtliga 20 brandstationer och värn. Detta är en mycket uppskattad aktivitet och årets Öppet hus lockade cirka 3 000 besökare.
Under året tog brandförsvaret emot studiebesök från förskolor och skolor där eleverna fick en utbildning i brandsäkerhet anpassad efter deras ålder:

- 32 förskoleklasser med sammanlagt 860 elever
- 57 klasser från årskurs 5 med sammanlagt 1 250 elever
- 46 klasser från årskurs 7 med sammanlagt 1 003 elever

Brandförsvaret tog också emot 31 praoelever fördelat på tre olika praoveckor under året.

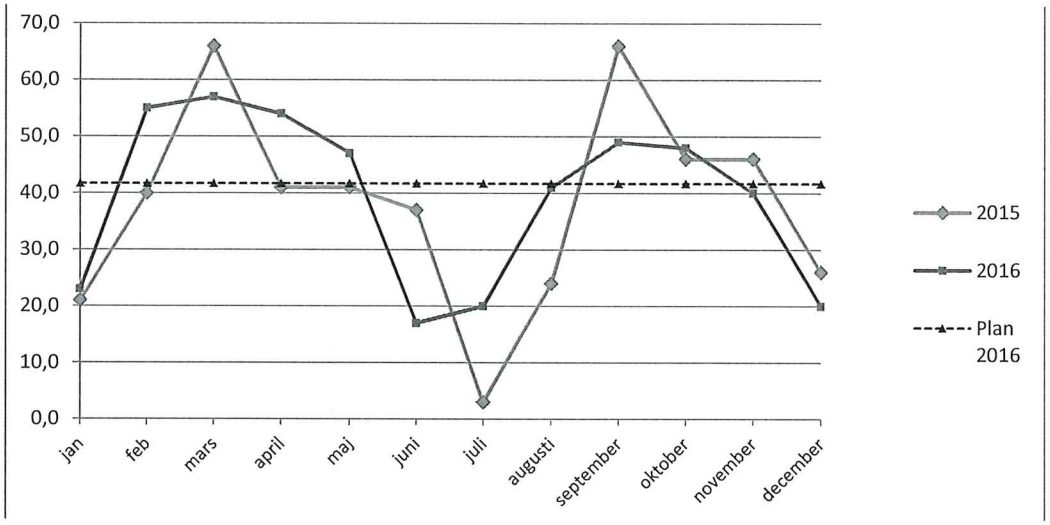
Brandutbildning, hantering av pulversläckare.

Brandutbildning.

Tillsyn och tillstånd

Tillsyner görs dels enligt lagen om skydd mot olyckor och dels enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor. Vid vissa objekt görs tillsyn enligt båda lagstiftningarna, då samplaneras tillsynerna. Nämnden handlägger också ansökningar om tillstånd för hantering av brandfarliga varor.
Under året har tillsyner prioriterats högre än byggärenden och rådgivning till enskilda, vilket resulterade i att genomförda tillsyner ökat med cirka 8 procent. Under året genomfördes 471 tillsyner, föregående år genomfördes 437 tillsyner.
Tillsyner av radhusvindar gjordes under året i enlighet med plan. En omfattande inventering av brandskyddet på radhusvindar blev under året färdig och har publicerats i en rapport.
Under första delen av året har brandförsvaret bytt verksamhetsstöd till systemet Daedalos. Övergången genomfördes på ett mycket bra sätt, mycket tack vare ett stort engagemang från medarbetarna.
Nämnden har justerat sina taxor för 2017 och dessa har antagits av kommunfullmäktige i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner. Nämnden kvalitetssäkrade självkostnadsprincipen genom att använda ett nytt beräkningsunderlag från SKL.

Antal genomförda tillsyner enligt LSO och LBE

Arbete med tillsyner.

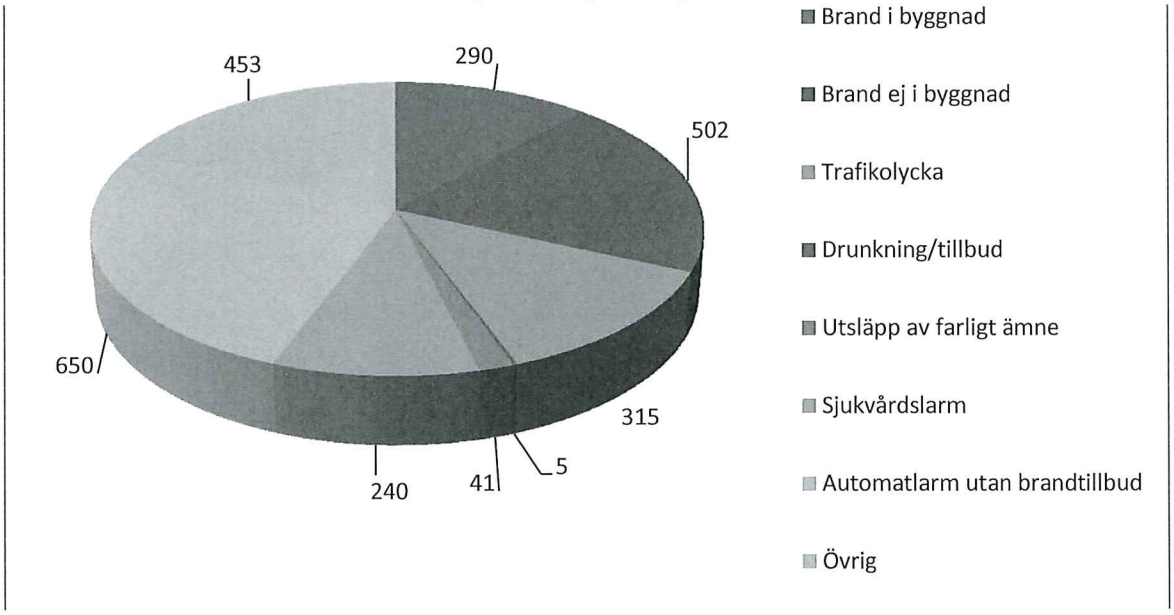
Rengöring (sotning) och brandskyddskontroll

Under 2016 har räddningsnämnden skrivit nya avtal om rengöring(sotning) och brandskyddskontrollverksamheten med två entreprenörer efter genomförd upphandling. Entreprenörerna utför rengöring och brandskyddskontroller av fasta förbränningsanordningar och därtill hörande rökkanaler och imkanaler i restauranger och storkök.
Fastighetsägare kan ansöka om att själv få sota eller att någon annan ska sota i den egna fastigheten. Under året har 100 ansökningar om egensotning inkommit från fastighetsägare.
Nämnden arbetar kontinuerligt med att kvalitetssäkra och öka kvaliteten på förelägganden som utfärdas av sotningsentreprenörerna. Samtliga entreprenörer har genomgått utbildning i förvaltningslag och valda delar ur Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps tillsynshandbok. För att kvalitetssäkra sotningsverksamheten har nämnden kontinuerliga uppföljningar med entreprenörerna.

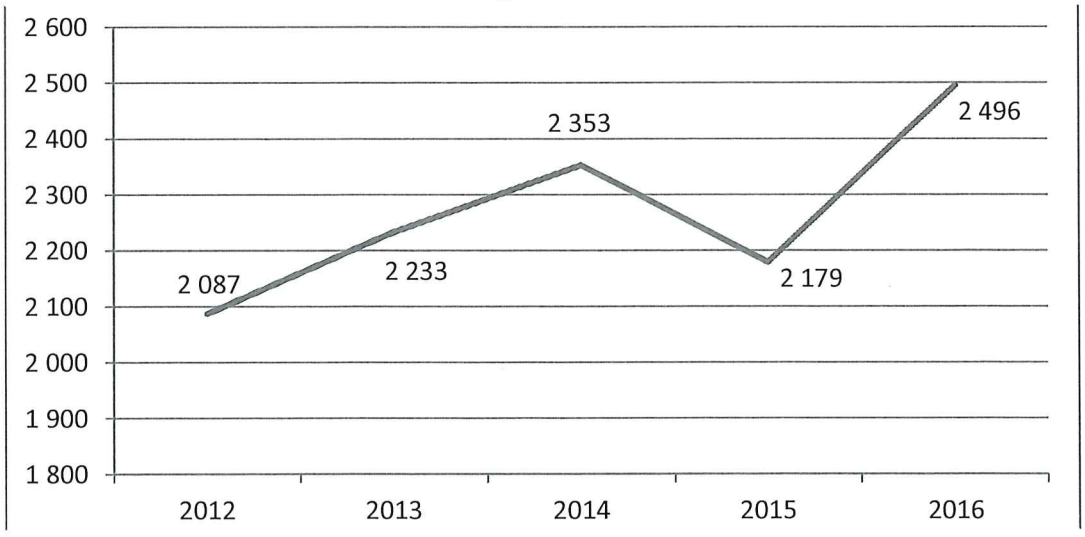
Förbereda och genomföra räddningsinsatser

Räddningsinsatser förbereds genom utbildning, övning, objektsorienteringar, insatsplanering samt fordons- och materielunderhåll. I förberedelserna ingår också utveckling av metod och taktik, samt fysisk träning och fysiska tester.
Hantering av motorsåg har varit en prioriterad utbildning och övningsverksamhet under 2016. Ett annat är exempel är att 24 nya RiB-medarbetare har genomgått preparandutbildningen för brandman.
En ny släckbil, två nya ledningsfordon, ett nytt höjdfordon, fyra FIP-bilar och en ny räddningsbåt har tagits i drift.
När räddningsinsatser ska genomföras hanterar Storstockholms räddningscentral (SSRC) utalarmering av Uppsala brandförsvars räddningsresurser. SSRC hanterar larm och ledning för Uppsala brandförsvar i samverkan med Brandkåren Attunda, Räddningstjänsten Enköping-Håbo, Räddningstjänsten Gotland, Räddningstjänsten Norrtälje, Storstockholms brandförsvar och Räddningstjänsten Sala-Heby. Räddningstjänsterna hjälper också varandra med räddningsresurser vid större eller långvariga räddningsinsatser.
Under år 2016 har 2 496 räddningsinsatser genomförts i Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner, en ökning med 15 procent jämfört med föregående år. Uppsala brandförsvar har även deltagit vid 72 räddningsinsatser i andra kommuner. Till exempel har brandförsvaret hjälpt till vid en brand på Heby såg, en skogsbrand på Gotland, en vindsbrand på Södermalm i Stockholm och en brand i en kulturbyggnad på Skeppsholmen.
En uppmärksammad räddningsinsats under året var en lägenhetsbrand på Bandstolsvägen den 18 juli. Insatsen försenades på grund av oroligheter och stenkastning mot polisen och brandförsvaret.
Antalet bränder under året som enligt brandförsvarets bedömning varit anlagda med uppsåt uppgår till 180. Det är en ökning med 22 procent jämfört med föregående år.

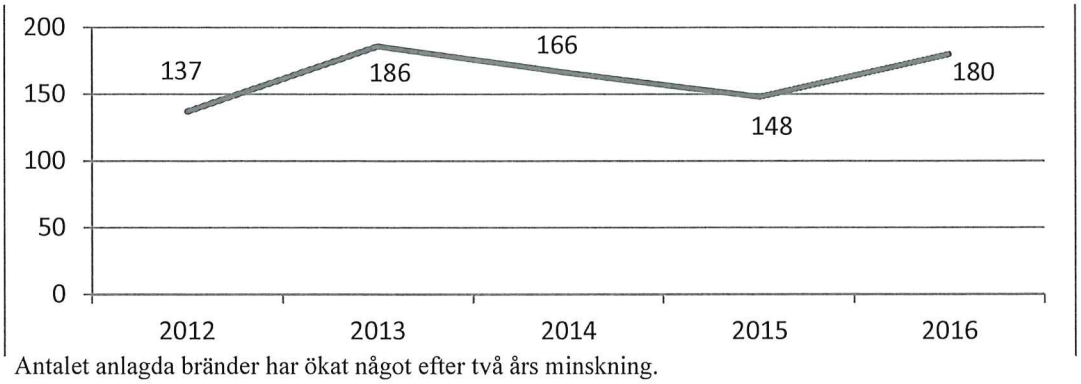
Räddningsinsatser per kategori 2016

Antal räddningsinsatser 2012 till 2016

Antal anlagda bränder 2012 till 2016

Antalet anlagda bränder har ökat något efter två års minskning.

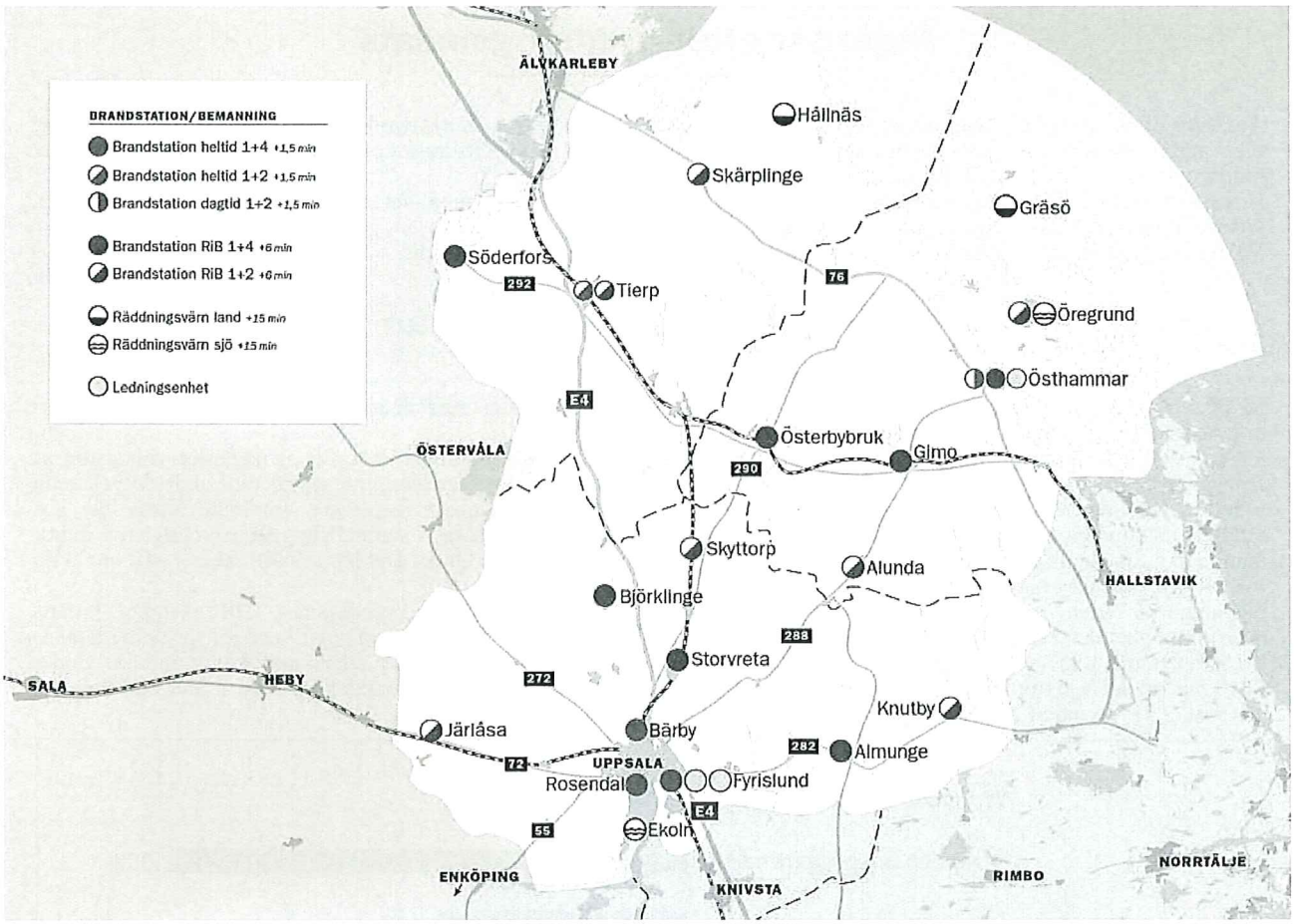

Trafikolycka Lännakatten och lastbil, Uppsala.

Brand i Kullens förskola, Uppsala.

Brandstationer

Uppsala brandförsvar har brandstationer på de orter som markerats i kartbilden ovan. Alla brandstationer, tillsammans med omkringliggande räddningstjänster i andra kommuner, utgör ett nät av räddningsresurser.

Beredskapsform och bemanning på brandstationerna är olika för att svara mot riskbilden. Vid respektive brandstation är bemanningens beredskapsform markerad med färg och omfattningen i siffror. De blå cirklarna markerar brandstationer bemannade med heltidspersonal och de röda cirklarna markerar brandstationer bemannade med räddningspersonal i beredskap (RiB). I Tierp och Östhammar, markerade med röd/blå cirkel, finns både heltids- och RiB-personal. De vita cirklarna markerar räddningsvärn som bemannas av frivilliga. Heltidsmedarbetarna arbetar på brandstationen och ska vara på väg till en insats 1,5 minut efter ett larm. RiB-medarbetarna har en annan huvudarbetsgivare och ska de veckor de har beredskap vara på väg till en insats efter 6 eller 7 minuter. Bemanningen anges i formen brandbefäl+brandmän.

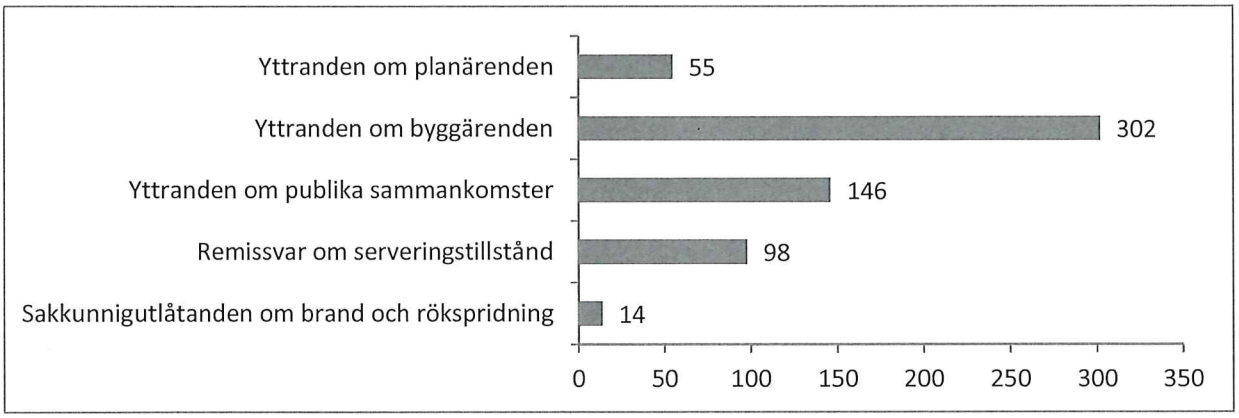
På Fyrislund och i Östhammar finns tre brandbefäl i jour. På Fyrislund är det ett brandbefäl i ledningsnivå 3 (vakthavande brandingenjör, VBI) och ett brandbefäl i ledningsnivå 2 (insatsledare, IL). I Östhammar är det ett brandbefäl i ledningsnivå 2 (insatsledare, IL).

Åtgärder efter räddningsinsats

Åtgärder efter räddningsinsats omfattar att informera drabbade om behov av restvärdesräddning, sanering, bevakning eller andra åtgärder när räddningsinsatser avslutas. Undersökning av olycksorsak, olycksförlopp och utvärdering av räddningsinsatser är andra viktiga delar efter en insats.
Brandförsvaret har genomfört ett tjugotal utvärderingar efter räddningsinsats med metoden AAR (After Action Review). Utvärderingarna är ett viktigt led för att utveckla insatsförmågan.
Vanligaste brandorsakerna under året är som tidigare år anlagd brand och glömd spis.

Samordning och samverkan

Mycket av nämndens verksamhet bygger på samordning och samverkan med andra förvaltningar, räddningstjänstorganisationer, myndigheter och frivilliga.
För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ska kommunerna se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder men även verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Huvudansvaret för samordningen för andra olyckor än brand finns i respektive kommun, alltså inte hos räddningsnämnden. Genom att till exempel arbeta för att riskfrågor ska beaktas i samhällsbyggnadsprocesserna bidrar nämnden i samordningen. Ett annat exempel är samarbetet mot anlagd brand. Under året har brandförsvaret haft en viktig roll för brandskydd i boenden för flyktingar.
Nämnden är även remissinstans för andra förvaltningar, organisationer och myndigheter. Till exempel biträds polismyndigheten med utlåtanden inför publika sammankomster, sakkunnigutlåtanden om brand- och rökspridning lämnas till åklagare och polismyndighet, och remissvar lämnas till de som hanterar serveringstillstånd inom kommunerna. Under 2016 har brandförsvaret hanterat ett kraftigt ökat antal inkomna ärenden, det totala antalet har ökat från 1 600 ärenden 2015 till 2 381 ärenden 2016. Under 2016 har till exempel följande ärenden hanterats:

Krisberedskap

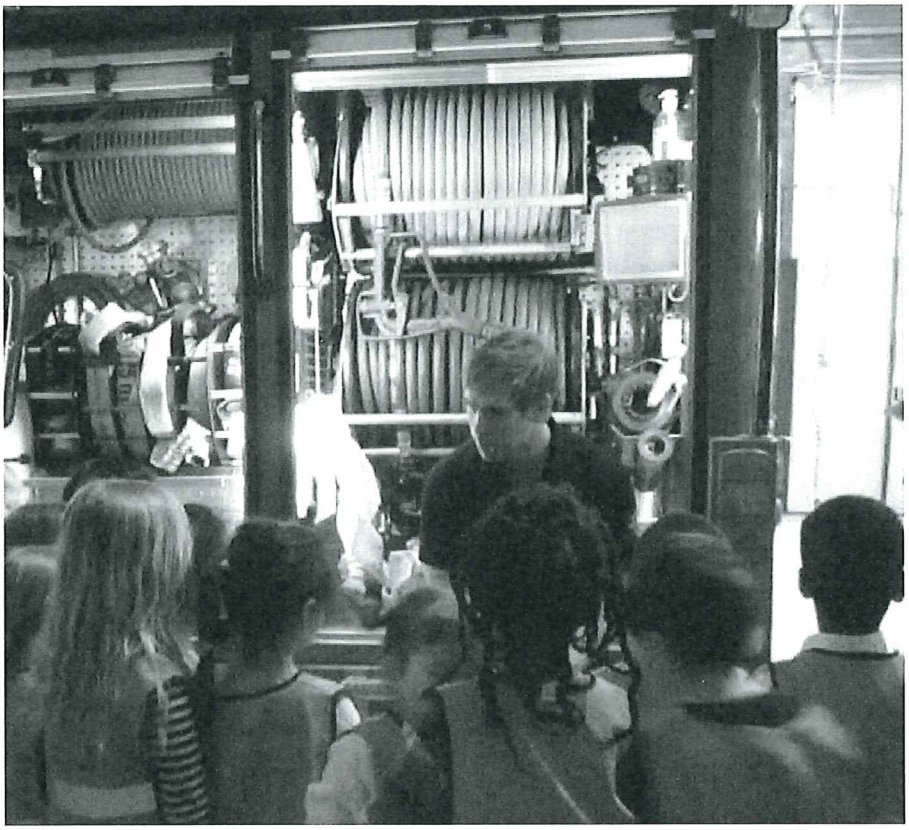
Kommunerna har ansvar för samordning av krishanteringsfrågor inom sitt geografiska område. Brandförsvaret är en av många aktörer som berörs, och det är viktigt att förbereda för kriser genom samordnad planering och övning.
Under året har en utbildningsinsats för befäl gjorts, och personal från brandförsvaret deltog vid den stora krishanteringsövningen som Länsstyrelsen samordnade i april.

Civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap

Förmågan till civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap är eftersatt idag och planeringen har i praktisk mening legat nere under flera år. Mot bakgrund av förändringar i omvärlden behöver den stärkas.
En strategi för förmågeuppbyggnad av räddningstjänst under höjd beredskap ska utformas. Arbetet har inte påbörjats, men kommer starta när statliga myndigheter som MSB och länsstyrelsen ger närmare anvisningar för planering.

Kontakt med skolelever

”Superkul! Allt har varit roligt! Den bästa dagen i mitt liv!” Det är några av kommentarerna från elever och lärare i de förskoleklasser som besökt brandstationerna under året.

Besök från förskola på Rosendals brandstation.

Besök från förskolor vid brandstationer.

Kontakt med skolelever

Som en del i målet att minska anlagd brand och öka kunskapen om brandrisker och hur man ska agera vid brand har brandförsvaret en särskild satsning med inriktning mot skolelever. Verksamheten styrs mot förskoleklasser, årskurs 5 och årskurs 7, och en röd tråd hålls i kontakten med eleverna. För att underlätta kontakten med skolorna kan bokningar göras på brandförsvarets hemsida.

Förskoleklasser

Förskoleklasser (6-åringar) är välkomna till brandstationerna särskilda dagar på våren och hösten.

Barnen får bland annat titta på och sitta i brandbilarna, spruta med vatten, krypa under "rök" och ta del av viktig information på ett lekfullt sätt. De får information om varför en brandvarnare låter, nödnumret 112, och hur man utrymmer. De får höra att brandröken är både varm och giftig och att man ska hålla en låg ställning. Brandpersonalen pratar också med barnen om att man inte ska lämna brinnande ljus utan uppsikt, och att man inte ska leka med elden.

Årskurs 5

Klasser från årskurs 5 är välkomna på studiebesök till heltidstationerna. Studiebesöken planeras under särskilda veckor vår och höst

Utöver en rundvandring på brandstationen får eleverna information om begreppet "Rädda, Varna, Larma, Släck". Eleverna får också information om brandrisker i hemmet, och hur brandvarnare och handbrandsläckare fungerar, och vad som händer när man ringer 112.

Ett mål är att eleverna ska kunna utrymningsrutiner på skolan och förstå varför man inte ska gå ut i rökig miljö. De får information om att man kan stänga inne en brand för att förhindra brandförloppet, likväl som att man kan stänga ute en brand och på så sätt vara säker i sin lägenhet i minst en timme.

Brandpersonalen pratar också med eleverna om vad begreppet anlagd brand innebär och vilka påföljder anlagd brand kan leda till. Eleverna får också information om vilka resurser som binds upp vid ett larm, och att onödiga busringningar kan göra att de som verkligen behöver hjälp kan få vänta längre på undsättning.

Årskurs 7

När eleverna går i årskurs 7 erbjuder brandförsvaret att brandpersonal kommer till skolorna för att träffa eleverna i där. Utbildningstillfällena görs klassvis under en timme åt gången.

Förutom repetition från årskurs 5 är målet att eleverna ska veta vad begreppet anlagd brand innebär och vilka påföljder anlagd brand kan leda till. Eleverna ska också förstå vilka som blir drabbade vid skolbränder, och hur stora kostnaderna kan bli.

Internationellt arbete

Studiebesök i Haag, Holland

I mitten av december deltog produktionschef Elisabeth Samuelsson i en studieresa till Haag. Resan arrangerades av Brandkåren Attunda som en del i att utveckla den operativa ledningen.

Donation

I slutet av året kunde (äntligen) en donation av ett räddningsfordon genomföras. Räddningsnämnden beslutade om donationen redan 2014 men av transporttekniska skäl överlämnades fordonet först nu.

Nettokostnad och resultat

	Nettokostnad 2016	Budget 2016	Resultat 2016	Nettokostnad föregående år	Nettokostnads-förändring	Nettokostnads-förändring i procent
Räddningsnämnden	**183 929**	**185 360**	**1 431**	**178 065**	**5 864**	**3,3**
varav Tierp	21 932	22 103	171	21 233	699	3,3
varav Uppsala	139 261	140 344	1 083	134 820	4 441	3,3
varav Östhammar	22 736	22 913	177	22 012	724	3,3

belopp i tkr (tusentals kronor)

Resultatanalys

Nettokostnaden för året på 183 929 tkr följer budget med en avvikelse på endast 0,8 procent. Avvikelsen mot budget förklaras främst av lägre kostnader för kurser och utbildningar och lägre kostnader för reparationer av fordon och materiel än budgeterat.

Nettokostnaden har ökat med 3,3 procent jämfört med föregående år och beror till största del på löne- och prisökningar och ökade kostnader för avskrivningar och räntor för genomförda investeringar. Avskrivningskostnaden och räntekostnaden för investeringar har ökat med 13 procent eller 1 463 tkr jämfört med föregående år. Kostnadsökningen för investeringar följer nämndens planering för att få en god och likvärdig räddningstjänst i alla tre kommuner. Under de senaste fem åren sedan den gemensamma nämnden bildades har nämnden investerat för i genomsnitt cirka 18 700 tkr per år vilket förklaras av att det fanns ett uppdämt behov av investeringar av fordon och materiel.
Det uppdämda behovet har nu tillgodosetts och för kommande år planerar nämnden att investera för cirka 13 000 tkr per år vilket är en nivå som väl ska motsvara behovet för att uppnå en god räddningstjänst och rymmas i nämndens driftbudget.

Nettokostnadsökningen stämmer väl överens med prisindex för kommunal verksamhet (PKV) som är 3,0 procent. Nämndens något större nettokostnadsökningen på 3,3 procent beror på att det uppdämda behovet av fordons- och materielinvesteringar tillgodosetts de senaste åren och därmed har avskrivnings- och räntekostnader ökat med 13 procent jämfört med föregående år.

Nettokostnad per invånare för räddningstjänst (2015):

Kommun	kr/invånare	medel jämförbara kommuner
Tierps kommun	1 026	992
Uppsala kommun	657	667
Östhammars kommun	1 021	1 329

Nettokostnaden per invånare för Tierps kommun och Uppsala kommun stämmer väl med medelvärdet för jämförbara kommuner, nettokostnaden för Östhammars kommun är något lägre än medel.

För de kommande två åren 2017 till 2018 bedöms en ekonomi i balans kunna uppnås med en godtagbar nivå på verksamheten utifrån budgetplanerna från Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner som återfinns i Uppsala kommuns Mål och budget 2016.

Nettokostnadsökning 2013 - 2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Nettokostnad i tkr[1]	166 053	169 740	172 889	178 065	183 929
Nettokostnadsökning i procent		2,2 %	1,9 %	3,0 %	3,3 %
Prisindex kommunal verksamhet[2]		2,2 %	2,3 %	3,0 %	3,0 %

belopp i tkr (tusentals kronor)

[1] exklusive jämförelsestörande poster.

[2] prisindex för kommunal verksamhet (PKV) från Sveriges kommuner och landsting (SKL). Ett prisindex över kommunernas kostnadsutveckling som beskriver sektorns kostnadsutveckling avseende lönekostnadsökningar och prisökningar.

Investeringar

Under året uppgick investeringarna till 20 050 tkr. Investeringsutrymmet för året är 22 400 tkr, skillnaden mellan utfallet och budgetramen beror främst på fyra investeringar som är påbörjade men inte avslutade under året.

Fordon		**Status**
EXE387 Bas 1 räddningsfordon	103	Avslutad
WZO927 Transportfordon	24	Avslutad
Ledningsfordon 1 XC90	1 022	Avslutad
Ledningsfordon 2 XC90	1 022	Avslutad
Räddningsbåt Rosendal	650	Avslutad
NGX608 Bas 4 räddningsfordon	3 825	Avslutad
NGX590 Bas 4 räddningsfordon	3 736	Avslutad
YDT031 FIP-fordon	564	Avslutad
YFB779 FIP-fordon	564	Avslutad
Höjdfordon	37	Pågående
Övrigt		
Körgårdsutrustning	73	Avslutad
Dimspiksutrutning	86	Avslutad
Andningsapparater	85	Avslutad
Skyddskläder 2016	1 206	Avslutad
Arbetskläder 2016	458	Avslutad
Säkringsutrustning höjdfordon	40	Avslutad
Kompressor Rosendals brandstation	89	Avslutad
Hydrauliska komponenter/verktyg	308	Avslutad
Brandslang	717	Avslutad
Öronsnäckor	152	Avslutad
Möbler Östhammars brandstation	120	Avslutad
Fasadskyltar	105	Pågående
Brandövningsmodul övningsfältet	3 665	Avslutad
Kemmodul övningsfältet	61	Avslutad
Löpband 2 st RiB stationer	135	Avslutad
Motorsprutor 3 st	570	Avslutad
Torkskåp	33	Avslutad
Rökskyddsmodul på ram	554	Avslutad
Pulverlans	11	Pågående
Motorsågsmodul M2	36	Pågående
FIP-fordon	0	Pågående
FIP-fordon	0	Pågående
Kartpärmar	0	Pågående
Summa	**20 050**	

Belopp i tkr

Uppföljning av inriktningsmålen i kommunernas handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst

Uppföljningen av inriktningsmålen görs utifrån indikatorernas utfall och av aktiviteter kopplade till målen.

Inriktningsmål	Utfall 2016	Prognos 2017
Utveckla samarbeten med andra samhällsaktörer för att minska antalet och effekterna av bränder och andra olyckor.		
Stärka förmågan till krisberedskap.		
Återuppta planering för civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap.		
Stärka skyddet mot bränder och olyckor på landsbygd och glesbygd genom lokala aktörer.		
Verka för att riskhänsyn tas i samhällsplaneringen.		
Stärka den enskildes förmåga till riskmedvetet beteende och kunskap att handla vid bränder och olyckor genom information, rådgivning och utbildning.		
Bryta olycksförlopp i ett så tidigt skede som möjligt genom att tillgängligheten till och effektiviteten av räddningsinsatser ska förbättras.		
Utveckla förmågan att förebygga och hantera bränder och olyckor.		

Uppföljning av mål, uppdrag och riktade satsningar i verksamhetsplanen

Inriktningsmål i handlingsprogrammet för förebyggande verksamhet och räddningstjänst

Utveckla samarbeten med andra samhällsaktörer för att minska antalet och effekterna av bränder och andra olyckor.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Samarbete för bättre brandskydd i bostäder fortsätter med till exempel hemtjänst och sotare. Samarbete med grundskolor för att nå ut med brandskyddsinformation, bland annat risker med anlagd brand, är en annan viktig del.

Ett utvecklingsområde är att tillsammans med polis och sjukvård förbättra akut omhändertagande vid psykisk ohälsa i syfte att minska antal suicid och skador till följd av suicidförsök.

Nämndens strategi för att nå målet

Det förebyggande arbetet står i fokus. Bränder och olyckor ska så långt möjligt förhindras från att inträffa. Brandförsvaret ska vara drivande i en bred ansats i hela samhället mot bränder och andra olyckor. Samarbete är en förutsättning för att nå ut och påverka.

Nämndens åtgärd

Genom att utbilda/informera andra aktörer i samhället som kan påverka brandskyddet i hemmiljön åstadkomma en bättre spridning av kunskap och ett mer medvetet agerande hos utsatta grupper.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Utbildning av och samarbete med kommunernas hemtjänst- och vårdpersonal har genomförts enligt plan.

Nämndens åtgärd

Verka för utveckling och utökning av kontakter med skolelever i grundskolan i samarbete med kommunernas grundskolor.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Samarbetet med årskurs 5 och årskurs 7 har utvecklats. Pilotprojekt för "säkerhetsdagar" tillsammans med polisen har också genomförts vid ett par högstadieskolor.

Nämndens åtgärd

Bidra i arbetet med suicidprevention.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Räddningsnämnden har initierat samarbete med polis och sjukvård. Framtagande av gemensamma rutiner och gemensamma utbildningar återstår.

Nämndens åtgärd

Förbättra samverkan mellan kommunala förvaltningar och staber inom samhällsbyggnad, kommunikation och kriskommunikation.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Samarbetet utvecklas löpande.

Stärka förmågan till krisberedskap.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden kommer att kunna bidra till måluppfyllelse men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan.

Nämndens strategi för att nå målet

Den egna organisationen och samhället ska förberedas för kriser genom planering och övning.

Nämndens åtgärd

Se över brandförsvarets krisberedskapsplanering och tydliggöra roller och förväntningar för kris.

Status	Rapportperiod
Ej påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden planeras till 2017.

Nämndens åtgärd

Delta vid samverkansövningar.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Brandförsvaret har deltagit vid de övningsmöjligheter som funnits, till exempel Länsstyrelsens stora krishanteringsövning den 21 april.

Nämndens åtgärd

Stärka organisationens kunskaper om svensk krisberedskaps ansvar, roller och mål.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Utbildninginsatser har genomförts med stöd av Länsstyrelsen. Utbildning och övning har också skett tillsammans med angränsande räddningstjänstorganisationer.

Nämndens åtgärd

Med utgångspunkt i MSB:s Gemensamma grunder för samverkan och ledning stärka organisationens förmåga till aktörsgemensamt språk, delade lägesbilder och andra metoder och förhållningssätt som underlättar samverkan.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Har genomförts i samverkan med andra räddningstjänster som samverkar genom den gemensamma räddningscentralen samt med länsstyrelsen och andra regionala parter. Funktionerna *Räddningschef i beredskap* och *Operativ chef* har prioriterats under 2016.

Nämndens åtgärd

Öka förmågan i generell stabsmetodik.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Utbildningar och övningar har genomförts enligt plan.

Återuppta planering för civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden kommer att kunna bidra till måluppfyllelse men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan. Anvisningar för planeringen från MSB och länsstyrelsen inväntas.

Nämndens strategi för att nå målet

Förmågan till civilt försvar är nära förknippad med förmågan till krishantering, och ska bygga på denna. Det ska finnas en känd och övad planering för civilt försvar och räddningstjänst under höjd beredskap.

Nämndens åtgärd

Utforma en långsiktig strategi för förmågeuppbyggnad av räddningstjänst under höjd beredskap utifrån anvisningar från och med stöd av statliga myndigheter som MSB och länsstyrelsen.

Status	Rapportperiod
Väntar	2016-12-31

Kommentar:
Anvisningar från centrala myndigheter inväntas.

Nämndens åtgärd

Göra en översiktlig kontinuitetsplanering för personalförsörjning, i samråd med samverkande räddningstjänstorganisationer och med hänsyn tagen till inkallning av RiB-personal med stöd av tjänsteplikt.

Status	Rapportperiod
Väntar	2016-12-31

Kommentar:
Har inte påbörjats. Anvisningar från centrala myndigheter inväntas.

Nämndens åtgärd

Se över möjligheten att med frivilliga avtal knyta nyblivna pensionärer till verksamheten en tid efter pensioneringen.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden har genomförts. Avtal har tecknats genom organisationen *Röde hanen.*

Nämndens åtgärd

Återskapa relationer med försvarsmakten för att ge bättre planeringsunderlag och skapa ökad organisatorisk förståelse för ömsesidiga beroenden.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Påbörjat genom Länsstyrelsens samordning. Ytterligare insatser behöver göras.

Stärka skyddet mot bränder och olyckor på landsbygd och glesbygd genom lokala aktörer.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden kommer att kunna bidra till måluppfyllelse men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan. Arbetet kommer att få högre prioritet under 2017.

Nämndens strategi för att nå målet

Lokal närvaro och lokala aktörer är en viktig resurs i arbetet. Ett stärkt skydd mot bränder och olyckor på landsbygd och glesbygd ska åstadkommas med såväl egna resurser som genom lokala nätverk och fördjupade samarbeten.

Nämndens åtgärd

Riktade informationsinsatser till de som bor i landsbygd och glesbygd.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Utbildade informatörer finns vid RiB-stationer. De informationsinsatser som gjorts har inte lockat så många deltagare. Planering och genomförande kommer att utvecklas under 2017.

Verka för att riskhänsyn tas i samhällsplaneringen.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Nämndens strategi för att nå målet

Nya risker ska så långt skäligen möjligt undvikas vid utvecklingen av våra samhällen. Brandförsvarets möjlighet att påverka ligger mer i att förmedla kunskap än att ställa krav. Sammanhanget ska påverkas med målet att risker hanteras så tidigt och tydligt som möjligt i processen.

Nämndens åtgärd

Samarbete med de tre kommunerna i syfte att hantera risker i detaljplaneskedet.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Samarbetet fortgår löpande. Samarbetet har utvecklats.

Stärka den enskildes förmåga till riskmedvetet beteende och kunskap att handla vid bränder och olyckor genom information, rådgivning och utbildning.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Ökad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Räddningsnämnden arbetet kontinuerligt med utbildning, rådgivning och information. Arbetet kan utvecklas, till exempel med egen webbsida och engagemang på sociala medier, vilket planeras 2017.

Nämndens strategi för att nå målet

Den enskilde har i många fall bäst förutsättningar att minska riskerna i sin omgivning, och är dessutom oftast på plats där bränder och olyckor inträffat innan det offentligas resurser hunnit fram. Informations- och kunskapsspridning har underlättats mycket, men många utsatta målgrupper är fortfarande svåra att nå. Det är viktigt att information, råd och utbildning anpassas till målgruppen. Den enskildes egen förmåga ska stärkas.

Nämndens åtgärd

Informationsinsatser genom olika forum och kanaler samt delta i nationella kampanjer.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Informationsinsatser har genomförts kontinuerligt, till exempel vid olika publika evenemang i kommunerna och genom säsongsknutna informationskampanjer.

Bryta olycksförlopp i ett så tidigt skede som möjligt genom att tillgängligheten till och effektiviteten av räddningsinsatser ska förbättras.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden kommer att kunna bidra till måluppfyllelse, men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan.

Larmhanteringstiderna ligger på en fortsatt relativt hög nivå, vilket följs upp genom samarbetet med Storstockholms räddningscentral, SSRC. Brandförsvaret behöver genomföra en djupare analys av responskedjans olika delar, vilket blir underlag för fortsatt arbete för att minska tiderna. Den analysen har inte genomförts under 2016.

Nämndens strategi för att nå målet

Det är i det tidiga skedet som störst möjlighet finns att påverka förloppet, även med små medel. Snabbhet är en central del i responsen (samhällets svar på eller åtgärder vid) till olyckor. Samtidigt måste kvaliteten vara god, vilket ställer krav på materiel och kunskap.

Nämndens åtgärd

Kartläggning och analys av responskedjans olika delar för att hitta möjligheter att minimera tiden till dess en nödställd får hjälp.

Status	Rapportperiod
Ej påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden har inte prioriterats 2016.

Nämndens åtgärd

Följa upp och påverka våra avtalsparter till att minska svarstider och larmhanteringstider.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Har genomförts löpande i dialog med Storstockholms räddningscentral.

Nämndens åtgärd

Införa Första insatsperson, FIP, vid samtliga RiB-stationer.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:

Under 2016 har FIP enligt plan införts vid stationerna i Björklinge, Gimo, Knutby och Österbybruk.

Arbetet med att införa FIP på samtliga RiB-stationer kommer fortsätta under 2017.

Utveckla förmågan att förebygga och hantera bränder och olyckor.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Ökad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse, men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan.

Kvalitetssäkring av operativ förmåga och *lärande efter insats* är två områden som behöver utvecklas mer.

Nämndens strategi för att nå målet

Det finns ett starkt behov av att kontinuerligt utveckla såväl det förebyggande som det skadeavhjälpande arbetet. Räddningstjänstens förmåga utvecklas främst genom utökad samverkan. En central del i detta är lärande från inträffade händelser. Erfarenheter och lärdomar från andra organisationer ska tas tillvara.

Nämndens åtgärd

Omvärldsbevaka och ta tillvara på erfarenheter och lärdomar från andra organisationer.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Har genomförts löpande inom all verksamhet, till exempel genom konferenser och möten med andra räddningstjänster.

Nämndens åtgärd

Utveckla lärande och spridning av erfarenheter efter övningar och insatser.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Erfarenheter från insatser görs mer tillgängliga för alla, men hantering och återkoppling av förslag i händelserapporter behöver utvecklas.

Nämndens åtgärd

Utveckla den operativa utbildnings- och övningsverksamheten.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Den interna utbildningen har planerats och genomförts mer strukturerat under året, men utvecklingsarbetet behöver fortstätta under 2017.

Nämndens åtgärd

Utveckla kvalitetssäkring av den operativa förmågan.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:

Arbetet har påbörjats och kommer fortsätta under nästa år.

Värdkommunens kommungemensamma inriktningsmål

Uppsala kommun ger förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Oförändrad

Nämndens strategi för att nå målet

Flera av målsättningarna i Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst 2016-2019 handlar om att förebygga olyckor och minska skador till följd av olyckor. Det olycksförebyggande arbetet och effektiva räddningsinsatser är nämndens strategi för en god hälsa för befolkningen. Under år 2016 kommer till exempel förmågan att bidra till akut omhändertagande vid psykisk ohälsa att utvecklas

Barns och ungdomars delaktighet bidrar till att verksamheten anpassas till deras behov.

Bedömning	Trend
Ej utvärderad	Inget värde angivet

Kommentar:
Nämnden avstår från att bidra till måluppfyllelse.

Skillnader i levnadsvillkor för kommunens invånare jämnas ut.

Bedömning	Trend
Ej utvärderad	Inget värde angivet

Kommentar:
Nämnden avstår från att bidra till måluppfyllelse.

Uppsala kommun möjliggör för ett ökat utbud av bostäder och arbetstillfällen.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse genom att god service och korta handläggningstider präglar kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare.

Nämndens strategi för att nå målet

Genom att arbeta mot inriktningsmålet God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare, bidrar nämnden till att möjliggöra utökat utbud av bostäder och arbetstillfällen.

Uppsala kommun är i framkant i miljö- och klimatomställningen. Utsläppen av växthusgaser minskar totalt sett, miljömålen uppfylls och åtgärder vidtas för anpassning efter förändrat klimat.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Ökad

Nämndens strategi för att nå målet

En av nämndens strategier är att effektiva räddningsinsatser ska minimera miljökonsekvenserna vid olyckor. Särskilt kommer användningen av brandsläckningsskum att anpassas till de nya kunskaperna om skummets miljöpåverkan. En annan strategi är ett systematiskt internt miljöarbete.

Nämndens åtgärd

Tidigare användning av skum i verksamheten kan ha medfört föroreningar av övningsområden. Förorenad mark ska kartläggas.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Kartläggningen gäller övningsplatsen på Viktoria-anläggningen.

Nämndens åtgärd

Fortsatt anpassning av skumresurser och metodval för att minimera miljöpåverkan vid släckinsatser.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Starka restriktioner mot att använda skum vid insats och övning har införts, och tillgången till skumvätskor innehållande PFOS begränsas till vissa fordon.

Uppsala kommun är attraktiv för nyetableringar och företag.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Inget värde angivet

Nämndens strategi för att nå målet

Att arbeta mot inriktningsmålet God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare är nämndens strategi.

Uppsala kommun ska vara en av landets bästa landsbygdskommuner.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Nämndens strategi för att nå målet

Att arbeta mot nämndens inriktningsmål Stärka skyddet mot bränder och olyckor på landsbygd och glesbygd genom lokala aktörer, nämndens mål nummer 6, är nämndens strategi.

God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Oförändrad

Nämndens strategi för att nå målet

Det ska vara enkelt att hitta information på hemsidan. Myndighetsutövning och service ska präglas av kompetens, tydlighet och enkelhet.

Nämndens åtgärd

Den webbaserade informationen ska utvecklas genom att brandförsvaret ordnar en egen hemsida.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Arbete pågår, men driftstarten har blivit försenad till februari.

Nämndens åtgärd

Ansökningsprocessen för tillstånd brandfarlig vara ska förenklas och effektiviseras, bland annat genom utveckling av ansökningsblanketter.

Status	Rapportperiod
Ej påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden har inte blivit prioriterad under året, men kommer att bli det i samband med att den nya hemsidan tas i drift.

Nämndens åtgärd

Vi ska ha ett mångfalds- och jämställdhetsperspektiv i vårt uppsökande och förebyggande arbete, framförallt ur bemötandesynpunkt. Se handlingsplan för CEMR.

Status	Rapportperiod
Ej påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden har inte blivit prioriterad under året.

Det förebyggande arbetet och tidiga insatser utvecklas inom kommunens alla verksamheter.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse genom att förmågan att förebygga bränder och olyckor utvecklas, se vidare nämndens inriktningsmål 8. Olycksförlopp ska brytas i ett så tidigt skede som möjligt genom att öka tillgängligheten till och effektiviteten av räddningsinsatser, se vidare nämndens inriktningsmål 7.

Nämndens strategi för att nå målet

Förmågan att förebygga bränder och olyckor ska utvecklas, se vidare nämndens inriktningsmål 8. Olycksförlopp ska brytas i ett så tidigt skede som möjligt genom att öka tillgängligheten till och effektiviteten av räddningsinsatser, se vidare nämndens inriktningsmål 7.

Tillgänglighetsskapande åtgärder i kommunens bostadsområden minskar behovet av särskilda boendeformer.

Bedömning	Trend
Ej utvärderad	Inget värde angivet

Kommentar:
Nämnden avstår från att bidra till måluppfyllelse.

Heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för kommunens medarbetare, samtidigt som delade turer motverkas i verksamheten.

Bedömning	Trend
Helt uppfyllt	Oförändrad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Tillståndet är uppnått.

Nämndens strategi för att nå målet

Tillståndet är uppnått.

Uppsala kommun erbjuder attraktiva möjligheter och villkor som står sig väl i konkurrensen, jämfört med andra arbetsgivare.

Bedömning	Trend
Delvis uppfyllt	Ökad

Kommentar:
Nämnden kommer att kunna bidra till måluppfyllelse, men kommer att behöva göra mer eller annorlunda jämfört med plan.

En stor utmaning för nämnden är att rekrytera och att behålla av Räddningspersonal i Beredskap (så kallade "deltidsbrandmän"). En annan utmaning är utveckling till en mer jämställd arbetsplats.

Nämndens strategi för att nå målet

Nämndens strategi är god arbetsmiljö, en jämställd organisation och möjligheter till kompetensutveckling.

Nämndens åtgärd

Arbeta med jämställdhetsintegrering utifrån den beslutade CEMR handlingsplanen

Status	Rapportperiod
Ej påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Åtgärden har inte prioriterats under året.

Nämndens åtgärd

Arbeta med utveckling av anställningsformen Räddningspersonal i Beredskap.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:
Att rekrytera och behålla Räddningspersonal i Beredskap (RiB) är en mycket viktig del i den kompentensförsörjningsplan som utarbetats under 2016. Utvecklingsarbete kommer fortsätta 2017.

Nämndens åtgärd

Arbetsmiljön vid olyckor är komplicerad och riskerna med brandrök större än vad som tidigare uppmärksammats. Aktuella forskningsresultat ska tas tillvara i verksamheten. Förändringar i attityder och rutiner som bidrar till att förbättra arbetsmiljön ska genomföras.

Status	Rapportperiod
Påbörjad	2016-12-31

Kommentar:

Enkätundersökningar har gjorts för att undersöka attityder och brister i rutiner. Åtgärder för att förbättra både praktiska förutsättningar och rutiner har genomförts. Ny enkätundersökning kommer att göras i början av 2017 för att se om utvecklingsområden förbättrats.

Medarbetare har förutsättningar att nå överenskommen prestation och engagera sig aktivt i verksamhetens utveckling. Utvecklingsvägar är kända och kommunicerade.

Bedömning	Trend
I hög grad uppfyllt	Ökad

Kommentar:
Nämnden bidrar till måluppfyllelse enligt plan. De åtgärder som genomförts under 2016 ger ett bra underlag för fortsatt arbete.

Nämndens strategi för att nå målet

Kompetensförsörjning ska tryggas och det förvaltningsinterna samarbetet ska utvecklas.

Nämndens åtgärd

En kompetensförsörjningsplan ska upprättas.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Kompetensförsörjningsplan har upprättats.

Nämndens åtgärd

Upphandling och implementering av ett bättre verksamhetsledningssystem i syfte att underlätta administration, bland annat genom minskad manuell hantering.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Ett nytt verksamhetssystem har införts. Arbete för att integrera verksamhetssystemet med lönesystem och systemet för hantering av fakturor pågår.

Nämndens åtgärd

Identifiera arbetsflöden och ansvarsområden som bör utvecklas.

Status	Rapportperiod
Färdig	2016-12-31

Kommentar:
Ett antal processer har identifierats och arbete för utveckling har också börjats.

Uppsala kommun erbjuder fler människor med funktionsnedsättning arbete och sysselsättning.

Bedömning	Trend
Ej uppfyllt	Inget värde angivet

Kommentar:
Nämnden avstår från att bidra till måluppfyllelse.

Uppsalas grönområden och parker håller hög kvalitet och finns nära Uppsalaborna.

Bedömning	Trend
Ej utvärderad	Inget värde angivet

Kommentar:
Nämnden avstår från att bidra till måluppfyllelse.

Uppdrag

Arbeta med jämställdhetsintegrering utifrån den beslutade CEMR handlingsplanen i all kommunal service och i den kommunala organisationen.

Kommentar:
Insamling av statistik har påbörjats.

Andra delar i planen har inte påbörjats ännu.

Bevaka möjligheter att söka statlig finansiering för investeringar och löpande verksamhet.

Kommentar:
Bevakas kontinuerligt.

Riktade satsningar

Ett nytt handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst ska implementeras.

Kommentar:
Målen i handlingsprogrammet är desamma som räddningsnämndens inriktningsmål i verksamhetsplanen. Nämndens strategier utgår också från handlingsprogrammet.

Arbetsmiljön vid olyckor är komplicerad och riskerna med brandrök större än vad som tidigare uppmärksammats. Aktuella forskningsresultat ska tas tillvara i verksamheten. Förändringar i attityder och rutiner som bidrar till att förbättra arbetsmiljön ska genomföras.

Kommentar:
Enkätundersökningar har gjorts för att undersöka attityder och brister i rutiner. Åtgärder för att förbättra både praktiska förutsättningar och rutiner har genomförts. Ny enkätundersökning kommer att göras under av 2017 för att se om utvecklingsområden förbättrats.

BILAGA 1

Uppföljning av indikatorer kopplade till inriktningsmålen i Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst 2016–2019.

Mål 1. Utveckla samarbeten med andra samhällsaktörer för att minska antalet och effekterna av bränder och andra olyckor.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Kvinnor	Män	Totalt				
Antal anlagda bränder 2013: 185 st / 2012: 107 st / 2011: 117 st	X	X	165 (2014)			-	223
Antal bostadsbränder 2013: 145 st / 2012: 137 st / 2011: 142 st	X	X	156 (2014)			+	158
Antal bränder i allmänna byggnader	X	X	46		0		75
Antal omkomna i bränder	2	3	5		0		1
Antal skadade i brand Lindrigt skadade Svårt skadade			 19 3		 0 0		 17 2

Mål 2. Stärka förmågan till krisberedskap.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde	Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
Öka förmågan i generell stabsmetodik	Genomförda utbildningar/övningar (ja/nej)				ja

BILAGA 1

Mål 4. Stärka skyddet mot bränder och olyckor på landsbygd och glesbygd genom lokala aktörer.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Kvinnor	Män	Totalt				
Andel boende i områden där insatstiden i normalfallet överstiger 20 minuter som nås av brandskyddsinformation genom personlig kontakt med brandförsvarets personal.			0,5 %		100	+	2%

Mål 6. Stärka den enskildes förmåga till riskmedvetet beteende och kunskap att handla vid bränder och olyckor genom information, rådgivning och utbildning.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde	Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
Antal eldstadsrelaterade bränder 2013: 14 st / 2012: 17 st / 2011: 18 st	27 (2014)			+	27

Mål 7. Bryta olycksförlopp i ett så tidigt skede som möjligt genom att tillgängligheten till och effektiviteten av räddningsinsatser ska förbättras.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde	Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
Responstider (från mottaget 112-samtal till dess första styrka kommer till skadeplats)					
- Tierp	14:28		12:30	+	11:6
- Uppsala	11:30		9:00	+	8:32
- Östhammar	14:46		11:30	+	11:11
Tierp: 2013: 13:45 / 2012:13:08 Uppsala: 2013: 10:01 / 2012: 9:33 Östhammar: 2013: 13:55 / 2012: 12:02					

BILAGA 1

Mål 8. Utveckla förmågan att förebygga och hantera bränder och olyckor.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde	Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
Andel bränder som inte växer efter första styrkans framkomst	Saknas		100%		93 %

BILAGA 1

Uppföljning av indikatorer kopplade till kommungemensamma inriktningsmål hos värdkommunen.

KI 6. God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Av kvinnor	Av män	Totalt				
Handläggningen vid tillsyn ska vara snabb. Återkoppling ska ske inom sju arbetsdagar.	X	X	< 7 dagar	X	< 7 dagar	=	<7 dagar
Tillsynsförrättare uppfattas som kompetenta, effektiva och serviceinriktade. NKI			78		85	-	84

KI 8. Heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för kommunens medarbetare, samtidigt som delade turer motverkas i verksamheten.

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Kvinnor	Män	Totalt				
Andel tillsvidareanställda som arbetar heltid.	100%	99,3%	99,3%	X	X		99,3%

BILAGA 1

KI 9. Uppsala kommun erbjuder attraktiva möjligheter och villkor som står sig väl i konkurrensen, jämfört med andra arbetsgivare.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Kvinnor	Män	Totalt				
Andel tillsvidareanställda som sagt upp sig exklusive pensionsavgångar			0%				6,0%
Andel RiB-anställda som sagt upp sig exklusive pensionsavgångar	0%	5,70%	5,39%		3%		5,7%
Sjukfrånvaro, %.	1,52%	2,18%	2,14%		1%	-	2,48%
Antal arbetsskador			11		0	+	10
Fördelningen mellan anställda kvinnor och män, %	5,4%	94,6%	100%		40/60		7,3/92,7
Fördelning mellan kvinnor och män i arbetsledande funktion, %							
Exklusive RiB	2,13%	97,87%	100%		40/60	+	8,1/91,9
Inklusive RiB	1,25%	98,75%	100%		40/60	+	3,8/94,2
Fördelning mellan kvinnor och män i gruppen som rekryteras under året	8,33%	91,67%	100%		40/60		18,5/81,5
Källa: Hypergene							

KI 10. Medarbetare har förutsättningar att nå överenskommen prestation och engagera sig aktivt i verksamhetens utveckling. Utvecklingsvägar är kända och kommunicerade.

Uppföljning

Indikatorer	Nuvärde			Jämför-värde	Mål-värde	Trend	Utfall
	Kvinnor	Män	Totalt				
Medarbetare upplever att de är medskapande och delaktiga							
Antal medarbetarförslag/medarbetare (C2)			0,18			+	0,1
Antal genomförda medarbetarförslag/ medarbetare (C2)			0,05			+	0,08

BILAGA 2

Resultaträkning

Uppsala kommun

Beställd: 2017-01-24

Resultaträkning

Räddningsnämnden

Period: 201600-201612

Benämning	Ackumulerad redovisning	Ack. redov. Föregående år	Ackumulerad budget
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Försäljningsintäkter	114,9	34,1	60,0
Taxor och avgifter	7 566,6	11 281,1	7 470,0
Hyror och arrenden	1 513,3	1 775,8	1 722,0
Bidrag	45 066,9	43 705,3	45 216,0
Förs. av verksamhet och konsulttjänster	4 471,0	5 361,3	4 645,0
Realisationsvinster från förs. av anl.tillg.	320,7	0,0	0,0
Summa verksamhetens intäkter	**59 053,4**	**62 157,5**	**59 113,0**
- Varav externa	56 926,7	59 446,5	57 983,0
- Varav mot dotterbolag	707,5	1 451,9	400,0
- Varav kommuninternt	1 419,2	1 259,1	730,0
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Övriga lämnade bidrag	-5,0	-129,0	-102,0
Löner	-82 490,0	-81 508,9	-82 747,9
Upplupna semesterlöner, förändring	-329,0	656,4	0,0
PO-pålägg	-32 912,1	-32 051,6	-32 593,8
PO-pålägg semesterlöneskuld	50,7	337,3	0,0
Övriga personalkostnader	-1 925,6	-1 460,0	-1 145,0
Lokal- och markhyror	-33 886,0	-33 520,4	-33 739,0
Fastighetskostn. och fast.entreprenader	-1 460,4	-1 518,4	-1 470,0
Övriga främmande tjänster	-13 541,9	-15 607,7	-14 010,0
Realisationsförluster från förs. av anl.tillg	-584,6	0,0	0,0
Övriga verksamhetskostnader	-18 154,7	-20 564,0	-21 204,2
Summa verksamhetens kostnader	**-185 238,5**	**-185 366,5**	**-187 012,0**
- Varav externa	-109 379,0	-110 627,4	-111 864,2
- Varav mot dotterbolag	-241,9	-282,0	-137,0
- Varav kommuninternt	-75 617,6	-74 457,1	-75 010,8
Avskrivningar	-11 703,0	-10 553,9	-11 090,0
VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER Not 1	**-137 888,1**	**-133 762,8**	**-138 989,0**
Kommunbidrag	140 344,0	136 654,0	140 344,0
Summa skatteintäkter, generalla statsbidrag/u	**140 344,0**	**136 654,0**	**140 344,0**
Finansiella intäkter	2,3	1,8	0,0
Summa finansiella intäkter Not 2	**2,3**	**1,8**	**0,0**
Finansiella kostnader	-7,5	-5,9	-5,0
Internränta	-1 367,2	-1 053,1	-1 350,0
Summa finansiella kostnader Not 3	**-1 374,8**	**-1 059,0**	**-1 355,0**
-Finansnetto	-1 372,5	-1 057,2	-1 355,0
RESULTAT FÖRE EXTRAORD. POSTER	**1 083,4**	**1 834,0**	**0,0**
ÅRETS RESULTAT	**1 083,4**	**1 834,0**	**0,0**

Benämning	Ackumulerad redovisning	Ack. redov. Föregående år	Årsbudget
Årets investeringar			
Årets investeringar utgifter	-20 050,1	-20 150,1	-22 400,0
Årets investeringar netto	-20 050,1	-20 150,1	-22 400,0
varav interna investeringar			
Interna investeringar utgifter	-24,1	-4,5	0,0
Netto interna investeringar	-24,1	-4,5	0,0

BILAGA 3

Resultaträkning med prognos

Uppsala kommun **Beställd: 2017-01-24**

Resultaträkning med prognosvärden

Period: 201600-201612

Prognosperiod 201608 **Räddningsnämnden**

Benämning	Helårsbudget	Ackumulerad Redovisning	Helårsprognos
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Försäljningsintäkter	60,0	114,9	146,8
Taxor och avgifter	7 470,0	7 566,6	7 605,6
Hyror och arrenden	1 722,0	1 513,3	1 818,0
Bidrag	45 216,0	45 066,9	44 708,7
Förs. av verksamhet och konsulttjänster	4 645,0	4 471,0	4 763,6
Realisationsvinster från förs. av anl.tillg.	0,0	320,7	0,0
Summa verksamhetens intäkter	**59 113,0**	**59 053,4**	**59 042,8**
- Varav externa	57 983,0	56 926,7	57 032,6
- Varav mot dotterbolag	400,0	707,5	755,9
- Varav kommuninternt	730,0	1 419,2	1 254,2
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Övriga lämnade bidrag	-102,0	-5,0	-84,0
Löner	-82 747,9	-82 490,0	-82 816,8
Upplupna semesterlöner, förändring	0,0	-329,0	-624,9
Sociala avgifter enligt lag och avtal	0,0	0,0	0,0
Pensionskostnader	0,0	0,0	0,0
PO-pålägg	-32 593,8	-32 912,1	-32 914,7
PO-pålägg semesterlöneskuld	0,0	50,7	-206,1
Övriga personalkostnader	-1 145,0	-1 925,6	-1 669,3
Lokal- och markhyror	-33 739,0	-33 886,0	-31 859,9
Fastighetskostn. och fast.entreprenader	-1 470,0	-1 460,4	-1 425,4
Effektiviseringskrav	0,0	0,0	0,0
Övriga främmande tjänster	-14 010,0	-13 541,9	-14 180,4
Tillfälligt inhyrd personal	0,0	0,0	0,0
Realisationsförluster från förs. av anl.tillg	0,0	-584,6	-584,6
Övriga verksamhetskostnader	-21 204,2	-18 154,7	-18 048,0
Ankomstregistreringar	0,0	0,0	-2,6
Summa verksamhetens kostnader	**-187 012,0**	**-185 238,5**	**-184 416,7**
- Varav externa	-111 864,2	-109 379,0	-109 624,4
- Varav mot dotterbolag	-137,0	-241,9	-266,5
- Varav kommuninternt	-75 010,8	-75 617,6	-74 525,8
Avskrivningar	-11 090,0	-11 703,0	-11 590,0
VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER	**-138 989,0**	**-137 888,1**	**-136 963,9**
Kommunbidrag	140 344,0	140 344,0	140 344,0
Summa skatteintäkter, generalla statsbidrag/utj.	**140 344,0**	**140 344,0**	**140 344,0**
Finansiella intäkter	0,0	2,3	2,0
Summa finansiella intäkter	**0,0**	**2,3**	**2,0**
Finansiella kostnader	-5,0	-7,5	-1,3
Internränta	-1 350,0	-1 367,2	-1 450,0
Övriga finansiella kostnader	0,0	0,0	-0,1
Summa finansiella kostnader	**-1 355,0**	**-1 374,8**	**-1 451,4**
- Finansnetto	-1 355,0	-1 372,5	-1 449,4
RESULTAT FÖRE EXTRAORD. POSTER	**0,0**	**1 083,4**	**1 930,7**
ÅRETS RESULTAT	**0,0**	**1 083,4**	**1 930,7**

Benämning	Helårsbudget	Ackumulerad redovisning	Helårsprognos Augusti
Årets investeringar			
Årets investeringar inkomster	0,0	0,0	0,0
Årets investeringar utgifter	-22 400,0	-20 050,1	-22 000,0
Årets investeringar netto	-22 400,0	-20 050,1	-22 000,0
varav interna investeringar			
Interna investeringar inkomster	0,0	0,0	0,0
Interna investeringar utgifter	0,0	-24,1	0,0
Netto interna investeringar	0,0	-24,1	0,0

BILAGA 4

Resultaträkning per verksamhet

Uppsala kommun
Period (t.o.m.) 201612
Prognosperiod 201608
tkr

Beställd: 2017-01-27

Räddningsnämnden

RESULTAT PER VERKSAMHET

Benämning	Ackumulerad redovisning	Ack. Redovisning föregående år	Ackumulerad budget	Årsbudget	Prognos
* Totalt					
KOSTNADER	-198 316,3	-196 979,3	-199 457,0	-199 457,0	-197 458,1
INTÄKTER EXKL KOMMUNBIDRAG	59 055,7	62 159,3	59 113,0	59 113,0	59 044,8
NETTOKOSTNAD	-139 260,6	-134 820,0	-140 344,0	-140 344,0	-138 413,3
KOMMUNBIDRAG	140 344,0	136 654,0	140 344,0	140 344,0	140 344,0
RESULTAT	1 083,4	1 834,0	0,0	0,0	1 930,7
* POLITISK VERKSAMHET (1)					
KOSTNADER	-902,0	-999,0	-1 276,9	-1 276,9	-1 053,5
INTÄKTER EXKL KOMMUNBIDRAG	120,0	80,0	120,0	120,0	120,0
NETTOKOSTNAD	-782,0	-919,0	-1 156,9	-1 156,9	-933,5
KOMMUNBIDRAG	1 094,0	1 071,0	1 094,0	1 094,0	1 094,0
RESULTAT	312,0	152,0	-62,9	-62,9	160,5
* INFRASTRUKTUR, SKYDD M.M. (2)					
KOSTNADER	-197 414,7	-195 980,4	-198 180,1	-198 180,1	-196 404,8
KÖP AV HUVUDVERKS. EXTERNT	0,0	-83,2	0,0	0,0	0,0
INTÄKTER EXKL KOMMUNBIDRAG	58 933,4	62 077,5	58 993,0	58 993,0	58 922,8
NETTOKOSTNAD	-138 481,3	-133 902,8	-139 187,1	-139 187,1	-137 482,0
KOMMUNBIDRAG	139 250,0	135 583,0	139 250,0	139 250,0	139 250,0
RESULTAT	768,7	1 680,2	62,9	62,9	1 768,0
* KOMMUNLEDNING OCH GEMENSAM VERKSAMHET (8)					
KOSTNADER	0,3	0,1	0,0	0,0	0,3
INTÄKTER EXKL KOMMUNBIDRAG	2,3	1,8	0,0	0,0	2,0
NETTOKOSTNAD	2,7	1,9	0,0	0,0	2,3
RESULTAT	2,7	1,9	0,0	0,0	2,3

Kommentar
Uppsala kommun är värdkommun för den gemensamma räddningsnämnden. Den gemensamma nämnden ingår därmed i Uppsala kommuns organisation och nettokostnad, resultat och prognos i resultaträkningen är då endast Uppsala kommuns. Ersättningar från Tierps och Östhammars kommuner är upptagna enligt kostnadfördelningen i avtalet mellan kommunerna.

BILAGA 5

Noter till resultaträkningen

Senast uppdaterad: 2017-01-24 10:05:23

Noter till resultaträkningen

Räddningsnämnden (tusen kronor)	Bokslut 201612	Bokslut 201512
Not 1 Verksamhetens nettokostnader		
Verksamhetens intäkter	59 053,4	62 157,5
varav realisationsvinster	320,7	0,0
Avgår nämndinterna transaktioner	0,0	0,0
Verksamhetens intäkter exkl. interna transaktioner	**59 053,4**	**62 157,5**
Verksamhetens kostnader	-185 238,5	-185 366,5
varav realisationsförluster	-584,6	0,0
Avgår nämndinterna transaktioner	0,0	0,0
Verksamhetens kostnader exkl. interna transaktioner	**-185 238,5**	**-185 366,5**
Av- och nedskrivningar	-11 703,0	-10 553,9
Verksamhetens nettokostnader	**-137 888,1**	**-133 762,8**
Not 2 Finansiella intäkter		
Finansiella intäkter	2,3	1,8
Avgår nämndinterna transaktioner	0,0	0,0
Summa	**2,3**	**1,8**
varav externa räntor	2,3	1,8
Not 3 Finansiella kostnader		
Finansiella kostnader	-1 374,8	-1 059,0
Avgår nämndinterna transaktioner	0,0	0,0
Summa	**-1 374,8**	**-1 059,0**
varav internränta	-1 367,3	-1 053,1
varav externa räntor	-7,5	-5,9

BILAGA 6

Pågående investeringar

Pågående investeringar att överföras till investeringsbudget 2017

TOTALT		
Investeringsbudget 2016	Redov. nettoinvesteringar 2016-12-31	Återstår
22 400	20 050	2 350

Nämnd: Räddningsnämnden

Objekt	(tkr) Belopp	Kommentar
FiP-fordon	570	Leverans 2017
FiP-fordon	570	Leverans 2017
Pulverlans	150	Leverans 2017
Kartpärmar	220	Leverans 2017
SUMMA att överföra till investeringsbudget 2017	**1 510**	

Investeringsobjekt som inte blir avslutade inom avsedd tid och är pågående över årsskiftet 2016/2017 ska rapporteras med det belopp som ska överföras till 2017-års investeringsbudget.

Ange orsak till objektens senareläggning.

BILAGA 7

Analys ekonomiskt utfall Uppsala kommun

Bokslut 2016

Räddningsnämnden

Belopp i miljoner kronor	KF-budget nettokostnad	Nettokostnad bokslut	Resultat bokslut	Prognos augusti	Resultat fg bokslut
Nämnden totalt	**140,3**	**139,3**	**1,1**	**1,9**	**1,8**
Politisk verksamhet	1,1	0,8	0,3	0,2	0,2
Infrastruktur, skydd m.m.	139,3	138,5	0,8	1,8	1,7
Övriga verksamheter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoinvesteringar	**22,4**	**20,1**			

Analys av ekonomiskt utfall

Räddningsnämnden är en gemensam nämnd för Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner och där Uppsala kommun är värdkommun. KF-budgeten på 140,3 mnkr (miljoner kronor) är kommunbidraget från Uppsala kommun, ersättningarna från Tierp och Östhammars kommuner uppgick till 45,0 mnkr.

Politisk verksamhet

Nettokostnaden för den politiska verksamheten består till största del av arvoden till nämndens ledamöter och lön för nämndsekreterare. Skillnaden mot KF-budget beror till största del på ett lägre antal nämndmöten.

Infrastruktur, stadsutveckling, skydd m.m.

Nettokostnaden för året på 139,3 mnkr följer budgeten med en avvikelse på endast 0,8 procent. Avvikelsen mot budget förklaras främst av lägre kostnader för kurser och utbildningar och lägre kostnader för reparationer av fordon och materiel än budgeterat.

Nettokostnaden har ökat med 3,3 procent jämfört med föregående år och beror till största del av löne- och prisökningar och ökade kostnader för avskrivningar och räntor för genomförda investeringar. Avskrivningskostnaden och räntekostnaden för investeringar har ökat med 13 procent eller 1 463 tkr jämfört med föregående år. Kostnadsökningen för investeringar följer nämndens planering för att få en god och likvärdig räddningstjänst i alla tre kommuner.

Lönekostnaderna ökar med 2,4 procent jämfört med föregående år och beror till största del på avtalsmässiga löneökningar.

Resultatet är 0,8 mnkr lägre än augustiprognosen och beror främst på något högre lokalhyreskostnader än beräknat.

För de kommande två åren 2017 till 2018 bedöms en ekonomi i balans kunna uppnås med en godtagbar nivå på verksamheten utifrån budgetplanerna från Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner som återfinns i Uppsala kommuns Mål och budget 2016.

BILAGA 7

Analys ekonomiskt utfall Uppsala kommun

Investeringar

Investeringarna uppgick till 20,1 mnkr under året. Nämnden hade en investeringsbudget på 22,4 mnkr och skillnaden mot budget beror på främst på att fyra påbörjade investeringsprojekt färdigställs under 2017.

Nämnden planerar att investera för cirka 13 mnkr årligen de kommande åren för att tillgodose investeringsbehovet av främst fordon.

Lönekostnadsutveckling

LÖNEKOSTNADSUTVECKLING Belopp i tusen kronor					Varav effekt av löneavtal		Varav återstående del (volymer mm)	
	Bokslut	Bokslut f.å.	Diff %	Diff tkr	%	tkr	%	tkr
Lönekostnad (konto 50-51)	82 819	80 853	2%	1 967	2%	2 000	0%	-33

BILAGA 8

Sammanställd analys inför Uppsala kommuns årsredovisning

Räddningsnämnden

Räddningsnämnden är en gemensam nämnd, i vilken Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner samarbetar, med Uppsala som värdkommun. Samarbetet startade 2012 och i nämnden sitter ledamöter från alla tre kommuner.

Räddningsnämnden ansvarar för räddningsverksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), tillståndsgivning och tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) och i tillämpliga delar kommunernas uppgifter enligt lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Viktiga händelser under året

Nämnden har följt införandet av metoden Första InsatsPerson, FIP under året eftersom metoden väntas tydligt bidra till nämndens måluppfyllelse.

Under stor del av året har nämnden noga tagit del av förvaltningens arbete med att utveckla den psykosociala arbetsmiljön.

Det projekt som drivits under flera år för att förbättra det byggnadstekniska brandskyddet i radhus avslutades. Arbetet fortsätter som en del i den löpande verksamheten.

Lokalförsörjningen har även det varit ett aktuellt ämne. Nämnden följer processen beträffande nya brandstationer i Gimo och Tierp. Nämnden följer även ombyggnationer på befintliga brandstationer. Dessa görs för att uppnå en bättre arbetsmiljö och förutsättningar för bättre jämställdhet. På nämndens förslag har de tre kommunerna under året avtalat om nybyggnation av brandstation i Almunge.

Under året har rengöring och brandskyddskontroll, vanligen kallad sotning, upphandlats. Flera likvärdiga anbud inkom och resulterade i nya entreprenörer i Tierp och Östhammar.

Måluppfyllelse

Belopp i miljoner kronor	KF-budget nettokostnad	Bokslut nettokostnad	Resultat	Resultat föregående år
Nämnden totalt	**140,3**	**139,3**	**1,1**	**1,8**
Politisk verksamhet	1,1	0,8	0,3	0,2
Räddningstjänst	139,3	138,5	0,8	1,7
Nettoinvesteringar	22,4	20,1		

Nettokostnaden för året håller sig inom budget och avviker endast med 0,8 procent från KF-budget. Den något lägre nettokostnaden förklaras främst av lägre kostnader för kurser och utbildningar och lägre kostnader för reparationer av fordon och materiel än budgeterat.

Nettokostnadsökningen jämfört med föregående år är 3,3 procent och beror till största del på löne- och prisökningar och ökade kostnader för avskrivningar och räntor för genomförda investeringar.

BILAGA 8

Sammanställd analys inför Uppsala kommuns årsredovisning

Nämnden har 2016 tagit sig an tio av kommunfullmäktiges mål. Nämnden har helt uppnått sin del för sju av de tio målen. För tre av målen har nämnden delvis uppnått sin del av målet.

De mål nämnden helt uppnått sin del är exempelvis om målen *Uppsala är i framkant i miljö- och klimatomställningen. Utsläpp av växthusgaser minskar totalt sätt, miljömålen uppfylls och åtgärder vidtas för anpassning efter förändrat klimat.* och *Uppsala kommun ger förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen.*
Nämnden har investerat 3,7 mnkr i brandövningsmodul för gasol som ger en mycket lägre miljöpåverkan än traditionell brandövning med förbränning av till exempel trämaterial. Nämnden arbetar med att förebygga olyckor och minska skador till följd av olyckor och bidrar därmed till målet en god hälsa för hela befolkningen. Exempelvis genom utbildningar riktade till vårdpersonal i hur de kan förebygga bränder och hantering av brandsläckare.

Ett inriktningsmål som nämnden inte har bidragit till i tillräcklig utsträckning är *Uppsala kommun erbjuder attraktiva möjligheter och villkor som står sig väl i konkurrensen, jämfört med andra arbetsgivare.* Det finns en svårighet att rekrytera och behålla räddningspersonal i beredskap (så kallade deltidsbrandmän) vid vissa orter i kommunen. Jämställdheten behöver även förbättras vid brandförsvaret. Nämnden arbetar långsiktigt för en förbättring inom dessa områden.

Utvecklingen inom de verksamheter nämnden ansvarar för

Det som har genomsyrat nämndens verksamhet och som även framöver kommer att utmärka verksamheten är samarbete med andra räddningstjänster och organisationer i regionen. Räddningsnämnden är i sig själv ett samarbete mellan tre kommuner för att klara en godtagbar service till kommuninvånarna till en rimlig kostnad. Nämnden anser att kommunerna i regionen i ännu högre grad behöver samarbeta beträffande räddningstjänst.

Uppsala kommun tillhör kategorin större städer. Vid en jämförelse av kostnad per invånare för räddningstjänst ligger Uppsala kommuns kostnad cirka 10 kronor lägre än genomsnittskostnaden i kategorin större städer.

	2011	2012	2013	2014	2015
280 Räddningstjänst					
Nettokostnad per invånare	618 kr	639 kr	639 kr	635 kr	657
Avvikelse per invånare jämfört med kategorin "större städer"	- 42 tkr	- 35 kr	- 49 kr	- 54 kr	- 10 kr
Responstid. Tid från 112-samtal till första resurs på plats. Mediantid i minuter. Mediantiden i riket var 12,1 minuter år 2015.	10,1	10,0	10,1	10,2	10,3
Antal utvecklade bränder i byggnad per 1000 invånare. Median i riket var 0,63 år 2015.	0,48	0,61	0,56	0,59	0,62

BILAGA 8

Sammanställd analys inför Uppsala kommuns årsredovisning

Framtida utmaningar
För att bibehålla förmåga att utföra räddningstjänst är rekryteringen av räddningspersonal i beredskap (RiB, i vardagligt tal ibland refererade till som deltidsbrandmän) en av de viktigaste utmaningarna. Förändrad syn på fritid i kombination med färre arbetstillfällen i de mindre tätorterna ger ett mindre rekryteringsunderlag och en ökad omsättning av personal.

Att förebygga tillbud och olyckor, särskilt hos utsatta grupper, kräver förändrade arbetssätt som exempelvis hembesök eller riktad information till boende på landsbygden. Dessa syftar till att både minska risker och öka den enskildes förmåga att hantera tillbud.

För att öka samhällets samlade förmåga är samarbeten med andra samhällsaktörer, företag och frivilliga en stor möjlighet för arbetet med att skapa trygga kommuner.

Jämställdhet och mångfald är områden som är i fokus inom räddningsnämndens ansvarsområde men som fortfarande behöver riktade satsningar för att utvecklas snabbare.

Planering för och av det civila försvaret är en utmaning inte bara för räddningsnämnden utan hela den kommunala organisationen.

BILAGA 9

Förtroendevalda i räddningsnämnden

Ordinarie:	Parti	Kommun	Ersättare:	Parti	Kommun
Patrik Kjellin (ordf)	S	Uppsala	Tord Andersson	S	Uppsala
Jan Ulmander (vice ordf)	C	Uppsala	Dominic Ankerstål	S	Uppsala
Catrin Johansson	S	Uppsala	Karin Westlund	S	Uppsala
Anders Gustafsson	S	Uppsala	Tor Bergman	M	Uppsala
Daniel Enholm	M	Uppsala	Sanna Sundvall	MP	Uppsala
Maria Jansson	M	Uppsala	Mats Hellman	C	Uppsala
Terence Hongslo	MP	Uppsala	Miranda Cox	V	Uppsala
Stefan Edelsvärd	L	Uppsala	Marie Karlström	L	Uppsala
James Jonsson	V	Uppsala	Christian Hermansson	KD	Uppsala
Margareta Widén-Berggren	S	Östhammar	Sigurd Mattsson	C	Östhammar
Lennart Owenius	M	Östhammar	Anna-Lena Söderblom	M	Östhammar
Jonas Nyberg	S	Tierp	Margaretha Magnusson	S	Tierp
Sven Lokander	M	Tierp	Christofer Blomstedt	M	Tierp

VI SAMVERKAR I EN GEMENSAM RÄDDNINGSNÄMND

TIERPS KOMMUN

Uppsala KOMMUN

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Granskning av bokslut per 2016-12-31

Granskningsrapport

Uppsala kommun, Räddningsnämnden

KPMG AB

2017-04-12

Antal sidor 4

Antal bilagor 1; Räddningsnämndens årsredovisning 2016

Uppsala kommun Granskning av bokslut för Räddningsnämnden 2016.docx

© 2017 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved

Document classification: KPMG Public

1 Inledning

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska Räddningsnämndens bokslut för räkenskapsåret 2016. Uppdraget ingår i revisionsplanen för Uppsala kommun år 2016.

Kommunens revisorer ska enligt 9 kap KL[1] bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (9 a §). Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande (9 §). Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

Vårt uppdrag har varit att översiktligt granska nämndens bokslut i syfte att ge revisorerna ett tillräckligt underlag för revisionsberättelsen.

Granskningen har genomförts under ledning av Bo Ädel, auktoriserad revisor.

2 Om nämnden

Räddningsnämnden är en gemensam nämnd för Tierp, Uppsala och Östhammars kommuner, med Uppsala som värdkommun. Samarbetet startade 2012 och i nämnden sitter ledamöter från alla tre kommunerna.

Räddningsnämnden ansvarar för räddningstjänstverksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), tillståndsgivning och tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) och i tillämpliga delar kommunernas uppgifter enligt lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

3 Granskningsresultat

3.1 Räkenskaperna

Vi bedömer, beaktat ovan, att bokslutet i allt väsentligt ger en rättvisande bild av nämndens resultat och ställning. Bokslutet har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

[1] Kommunallag (1991:900)

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

Document classification: KPMG Public

3.2 Resultaträkning

Belopp mkr	2016	2015	2014
Verksamhetens intäkter, externt	59,1	62,2	58,4
Verksamhetens intäkter, internt	140,3	136,7	137,0
Verksamhetens intäkter, totalt	*199,4*	*198,9*	*195,4*
Personalkostnader	-117,6	-117,0	-113,9
Övriga kostnader	-79,3	-79,0	-77,5
Summa kostnader	*196,9*	*-196,0*	*-191,4*
Finansnetto	-1,4	-1,1	-1,2
Resultat	1,1	1,8	2,8

Inga större avvikelser har noterats från budgeten för 2016.

3.3 Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål

Enligt bestämmelser i kommunallagen (KL) ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen.

3.3.1 Finansiella mål

Nämnden har inget finansiellt mål fastställt utöver budgeten. Resultatet är ett överskott på 1,1 mkr i förhållande till budget.

Vi bedömer resultatet som förenligt med nämndens finansiella mål.

3.3.2 Verksamhetsmål

3.3.2.1 Inriktningsmål kommunernas förebyggande arbete

Uppföljning av inriktningsmålen i kommunernas handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst visar fyra uppnådda mål och fyra delvis uppnådda.

Vi bedömer utfallet som förenligt med fastställda mål.

3.3.2.2 Mål i verksamhetsplanen

Uppföljning av inriktningsmål i handlingsprogrammet för förebyggande verksamhet och räddningstjänst i verksamhetsplanen visar ett uppfyllt mål, nio i hög grad uppfyllda, åtta delvis uppfyllda och ett ej uppnått. Två har inte mätts.

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

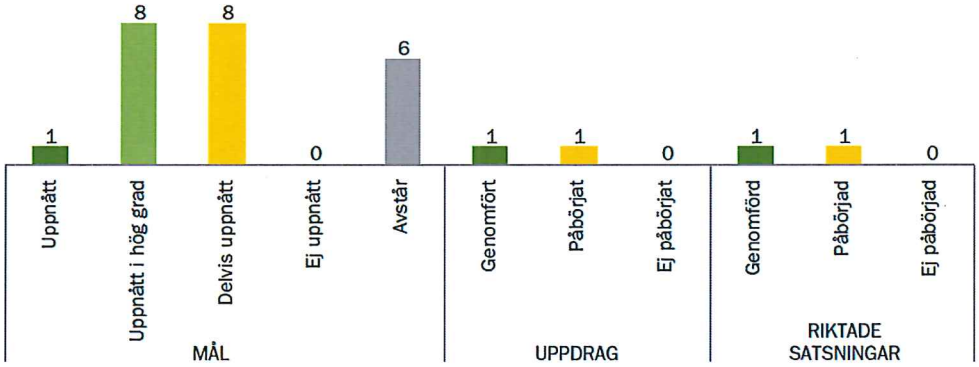
Document classification: KPMG Public

Vi bedömer utfallet som förenligt med fastställda mål.

3.3.2.3 *Mål fastställda av värdkommunen*

Nämnden är som gemensam nämnd inte bunden av Uppsala kommunfullmäktiges inriktningsmål och har därför valt bort ett antal av dessa mål.

För de mål, uppdrag och riktade satsningar som fastställts av värdkommunens fullmäktige och berör nämnden blev utfallet för 2016:

Vi bedömer resultatet som förenligt med fastställda mål.

3.4 Intern kontroll

Nämnden har i november 2016 rapporterat resultatet från planen för uppföljning av intern kontroll.

Under året har uppföljningen omfattat:

- Personalförsörjning
- Tillsyn
- Lokalutnyttjande

Uppföljningen har inte visat några större avvikelser.

KPMG, dag som ovan

Bo Ädel
Auktoriserad revisor

© 2017 KPMG AB. All rights reserved.

Document classification: KPMG Public

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

2017-04-26

Regionfullmäktige i Uppsala län
Kommunfullmäktige i Enköping
Kommunfullmäktige i Heby
Kommunfullmäktige i Håbo
Kommunfullmäktige i Knivsta
Kommunfullmäktige i Tierp
Kommunfullmäktige i Uppsala
Kommunfullmäktige i Älvkarleby
Kommunfullmäktige i Östhammar
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen

Ansvarsfrihet för styrelsen i Samordningsförbundet Uppsala län

Samordningsförbundets revisorer har granskat förbundets verksamhet och årsredovisning för 2016 och tillstyrker att styrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Samordningsförbundets medlemmar ska ta ställning till om förbundets styrelse beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2016. Förbundet emotser protokollsutdrag från ert fullmäktige/motsvarande så snart ärendet har behandlats hos er.

Protokollsutdrag skickas till
Samordningsförbundet Uppsala län
Storgatan 27
751 85 Uppsala

alternativt via e-post till
info@finsamuppsala.se

Bilagor:
- Revisionsberättelse 2016
- Granskningsrapport 2016
- Årsredovisning 2016

Hälsningar

Åsa Fichtel
Förbundschef Samordningsförbundet Uppsala län

Telefon 018-18 58 40
info@finsamuppsala.se
Samordningsförbundet Uppsala län
Storgatan 27
751 85 Uppsala

ÅRSREDOVISNING

2016

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

Samordningsförbundet Uppsala län
Storgatan 27, 751 85 Uppsala
www.finsamuppsala.se

Grafisk form: Per Jonebrink, RÅDIS AB,
februari 2017

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

Årsredovisning 2016

Samordningsförbundet Uppsala län lämnar årsredovisning
för perioden 2016-01-01 till 2016-12-31

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse 5
Ordföranden har ordet 5
Sammanfattning av verksamhetsåret 6
Om Samordningsförbundet Uppsala län 7
Förbundets medlemmar 7
Styrelsen 8
Revisorer 8
Kansli, strategisk utvecklingsgrupp och lokus-grupper 8
Måluppfyllelse 10
Mål 2016 10
Långsiktig samverkan 12
Projekt 14
Övriga insatser 18
Ekonomisk redogörelse 20
Kommentar till årsredovisning 2016 20
Samverkansinsatser 21
Förtroendevalda och förvaltning 23
God ekonomisk hushållning och finansiella mål 23
Budget och medelstilldelning 23
Kapitalförvaltning 24
Resultaträkning 25
Balansräkning 26
Kassaflödesanalys 27
Noter 29

Bilaga 1 Måluppfyllnad Tilläggsresurser
Bilaga 2 Måluppfyllnad Uppföljningsplan

Uppsala 2017-03-14

Ulrik Wärnsberg
Förbundsordförande
Utsedd av
Uppsala kommun

Ann-Sofi Wallén
1:e vice ordförande
Utsedd av
Försäkringskassan, LFC Uppsala

Annika Forssell
2:e vice ordförande
Utsedd av
Region Uppsala

Lars Ahlstrand
Utsedd av
Arbetsförmedlingen

Solweig Eklund
Utsedd av
Enköpings kommun

Karl-Arne Larsson
Utsedd av
Heby kommun

Liselotte Grahn Elg
Utsedd av
Håbo kommun

Göran Nilsson
Utsedd av
Knivsta kommun

Viktoria Söderling
Utsedd av
Tierps kommun

Inga-Lil Tegelberg
Utsedd av
Älvkarleby kommun

Kerstin Björck Jansson
Utsedd av
Östhammars kommun

Förvaltningsberättelse

Ordföranden har ordet

Långsiktig samverkan utvecklas

Samordningsförbundet har under året fortsatt med ett intensivt utvecklingsarbete för att stödja medlemmarna i deras arbete kring långsiktig samverkan som nu varit igång drygt ett år. Mycket fokus har lagts på att stödja medlemmarna i detta arbete för bästa möjliga resursutnyttjande. I år har vi för andra året i rad minskat vårt överskott som vi haft kvar sedan uppstarten av förbundet.

Ulrik Wärnsberg
Ordförande

Förbundet har haft regelbundna möten med samverkanskoordinatorerna för att stödja dem i sina uppdrag kopplat till långsiktig samverkan. Ett nytt forum för dialog har inrättats, strategisk utvecklingsgrupp. Syftet är att diskutera strategiska frågor med ett länsövergripande intresse för utvecklingen av långsiktig samverkan.

Kvalitetsutveckling

Ett intensivt arbete med kvalitetsutveckling har bedrivits inom förbundet. I detta arbete har även ingått att förenkla och förtydliga flöden, ansöknings- och uppföljningsmallar samt avvikelserapporter. Även fokus på att utveckla den ekonomiska uppföljningen har ingått. Internkontrollplan är utvecklad och kommer att användas under kommande år.

Förbundsordningen uppdateras

Under året har en genomlysning av förbundets samtliga styrdokument genomförts. Den viktigaste av dessa är förbundsordningen som kommer att antas av medlemmarna under våren 2017.

Extra medel från Försäkringskassan

Förbundet ansökte om extramedel som Försäkringskassan utlyste innan årsskiftet. Som en av 28 av 47 sökta insatser beviljades Samordningsförbundet extra medel om 500 000 kr för att stötta parterna i deras arbete med målgruppen unga med aktivitetsersättning under våren.

Europeiska socialfonden

Samordningsförbundet har gett finansiellt stöd i flera ansökningsprocesser för att möjliggöra för ett framgångsrikt arbete till nytta för länets invånare. Detta har generat godkända ansökningar till länet om dryga 80 miljoner. Förbundet har varit aktiv i Forum för inkluderande arbetsmarknad (FIA) för att på länsnivå diskutera länets användning av ESF-stöd på ett hållbart sätt.

Utvecklingen framåt

Samverkan är en kontinuerlig och levande process där vi tillsammans bygger vägen framåt. En effektiv resursanvändning är målet med allt vi gör, vilket ska komma individer i behov av våra medlemmars insatser till godo. Vi är hoppfulla inför framtiden.

Ulrik Wärnsberg
Ordförande i Samordningsförbundet Uppsala län

Sammanfattning av verksamhetsåret

Statistik

- 292 personer har registrerats som deltagare med personuppgifter i SUS. 197 deltagare har avregistrerats varav 61 (31 %) deltagare gått till arbete/studier eller eget företag.
- Av alla deltagare har 170 deltagare stöttats inom ramen för långsiktig samverkan. 82 deltagare har avregistrerats varav 19 deltagare (23 %) gått till arbete/studier eller eget företag.
- Av alla deltagare har 122 deltagare stöttats inom ramen för projekt. 115 deltagare har avregistrerats varav 42 deltagare (37 %) gått till arbete/studier eller eget företag.

Långsiktig samverkan

- Förbundet jobbar vidare med att stödja utvecklingen av långsiktig samverkan.
- Tilläggsresurserna som finns inom LOKUS-grupperna har endast i några fall nått uppsatta mål.

Jämställdhet

- I samtliga ansökningar i både projekt och inom ramen för långsiktig samverkan har konsekvensbeskrivningar av jämställdhet beaktats.

Kvalitetsutvecklingsarbete

- Starkt fokus har legat på systematisk kvalitetsutveckling under året.
- Uppföljningsbara resultatmål finns nu i samtliga ansökningar.
- Genomlysning av samtliga styrdokument har skett under året. Det viktigaste dokumentet av dessa är förbundsordningen som kommer att antas av medlemmarna våren 2017.
- Arbete med att beskriva flödena samt att förenkla och systematisera ansöknings- och uppföljningsmallar samt avvikelserapporter har pågått under året.
- Ett förbättringsarbete för att förenkla kallelser och protokoll till AU och styrelse genom digitalisering har skett.
- Riskanalys och internkontrollplan har tagits fram under året.
- Månadsvisa nyckeltal har utarbetats och används sedan halvårsskiftet för att följa utvecklingen av insatser.
- Ett aktivt påverkansarbete har skett med fokus på att vidareutveckla den ekonomiska rapporteringen inom insatserna för att prognoser ska ligga närmare faktiskt utfall.
- Samarbete med Uppsala universitet är påbörjat med syfte att få ytterligare stöd i utvärderingen av finansierat arbete.

Sociala företag

- Riktlinjer för hur förbundet kan stödja sociala företag har antagits.
- Förbundet ingår som en part nätverket Forum för inkluderande arbetsmarknad (FIA) för att diskutera hållbara strukturer och en inkluderande arbetsmarknad.

Medlemmarna

- Under året har förbundet haft medlemsdialoger med samtliga medlemmar, samt två medlemssamråd.
- Utöver detta har samtliga medlemmar fått erbjudande om att förbundet kan komma och informera om verksamheten. Två parter har tackat ja till erbjudandet, Landstinget och Heby kommun.

Ekonomi

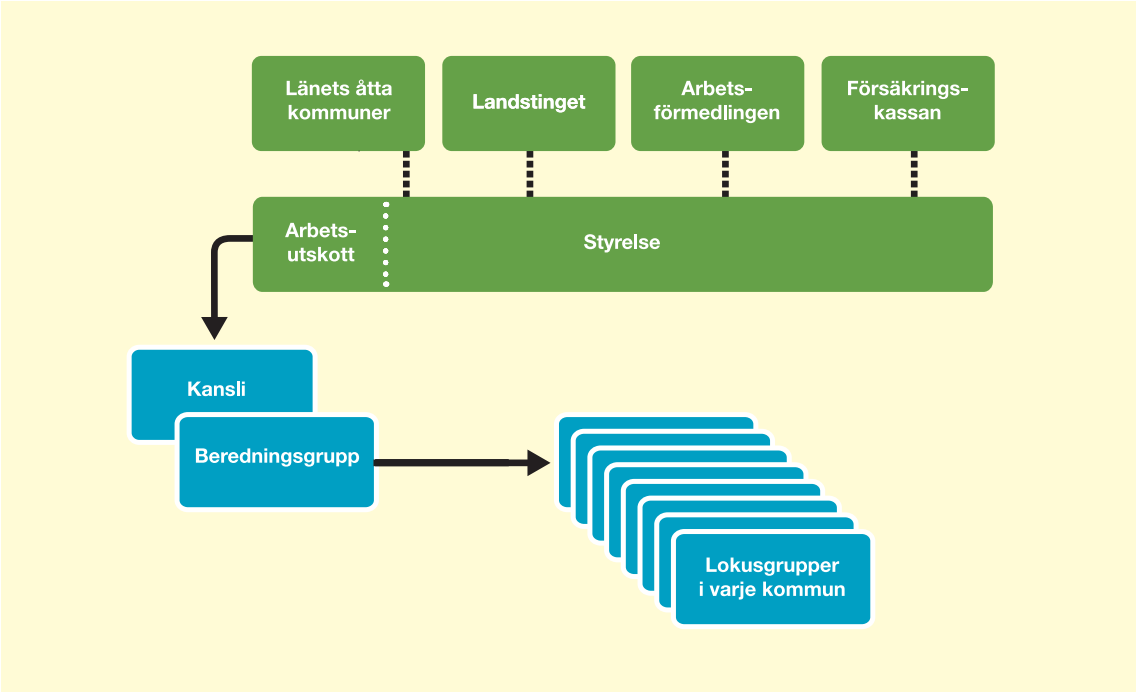
- För år 2016 redovisas ett underskott på -775 tkr, vilket ligger i linje med önskvärd inriktning att minska ett sedan tidigare överskott.
- Insatserna nyttjar 81 % av sin budget vilket är högre än föregående år och även det ligger i linje med önskvärd inriktning.

Om Samordningsförbundet Uppsala län

Syftet med Samordningsförbundets verksamhet är att genom finansiell samordning underlätta och förbättra möjligheterna för de individer som är i behov av samordnande rehabiliteringsinsatser så att dessa ska kunna förbättra sin förmåga att utföra ett förvärvsarbete och därigenom utveckla förutsättningarna till egen försörjning.

Förbundet ska främja samverkan och underlätta en effektiv resursanvändning inom rehabiliteringsområdet mellan försäkringskassa, arbetsförmedling, landsting och kommun.

Samordningsförbundet verkar med stöd av Lag om finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (SFS 2003:1210). Sedan halvårsskiftet 2015 har verksamheten haft huvudfokus på att arbeta med långsiktig samverkan genom lokala utvecklingsgrupper. Viss projektverksamhet stöds även fortsättningsvis.

Förbundets medlemmar

Medlemmar i Samordningsförbundet Uppsala län är kommunerna Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby samt Östhammar, Landstinget Uppsala län, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Två forum där medlemmarna kan komma med synpunkter och påverka verksamheten är medlemsdialoger och medlemssamråd.

Vid medlemsdialogerna framför parterna förväntningar på verksamheten, informerar om sina behov och diskuterar verksamhetens resultat. Förbundschefen redogör för de förutsättningar som finns. Under perioden har medlemsdialoger genomförts med samtliga medlemmar. Två medlemssamråd har genomförts under perioden.

Styrelsen

Förbundets styrelse består av elva ordinarie ledamöter och elva ersättare som utses av medlemmarna. Styrelsen är ytterst ansvarig för verksamheten i förbundet. Under perioden har styrelsen sammanträtt vid fem tillfällen. AU har haft sex möten under perioden.

Styrelsen har under år 2016 bestått av

Medlemsorganisation	Ordinarie ledamot	Ersättare
Enköpings kommun	Solweig Eklund (S)	Ingvar Smedlund (M)
Heby kommun	Karl-Arne Larsson (C)	Emilie Jansson (S)
Håby kommun	Liselotte Grahn Elg (M)	Gunilla Gustavsson (S) till 2 maj Inger Wallin (S) från 2 maj
Knivsta kommun	Göran Nilsson (M)	Britt-Louise Gunnar (S)
Tierps kommun	Pia Wårdsäter (S)	Catarina Deremar (C)
Uppsala kommun	Ulrik Wärnsberg (S)	Benny Lindholm (L) till 25 april Anna Manell (L) från 25 april
Älvkarleby kommun	Inga-Lil Tegelberg (S)	Roger Petrini (M)
Östhammars kommun	Kerstin Björck-Jansson (C)	Lennart Owenius (M) till 1 september Pär-Olof Olsson (M) från 1 september
Landstinget Uppsala län	Malena Ranch (MP)	Katarina Holm (M)
Försäkringskassan	Ann-Sofie Wallén	Karolina Eriksson
Arbetsförmedlingen	Lars Ahlstrand	Mikael Ödmann till 4 mars Erland Fischer från 4 mars

Revisorer

Samordningsförbundets medlemmar utser revisorer som har till uppgift att granska verksamheten. För verksamhetsåret 2016 har två revisorer för kommunernas och landstingets räkning utsetts via Regionförbundet, Anna Wiklund, ordförande samt Knut Rexed. Försäkringskassan har anlitat Deloitte att granska förbundet för statens räkning.

Kansli, strategisk utvecklingsgrupp och lokus-grupper

Samordningsförbundets kansli består av en förbundschef, en verksamhetsutvecklare, en ekonom och en administratör. Kansliet, under ledning av förbundschefen, bereder ärenden till styrelsen, verkställer beslut samt stödjer förbundets utvecklingsinriktade arbete. Kansliet deltar som adjungerade vid LOKUS-gruppernas möten.

Under perioden har det inrättats en strategisk utvecklingsgrupp där aktuella länsövergripande utvecklingsfrågor diskuteras. Fyra möten har genomförts under perioden. Denna grupp ska både fungera som stöd för förbundschefen, och som ett stöd för medlemmarna kring utvecklingen av långsiktig samverkan. Minst en part från respektive lokusgrupp deltar och samtliga parter är representerade. Det som tidigare kallades förbundsberedningen har därmed upphävts.

Förbundet samarbetar även med andra centrala aktörer i länet, tex Forum för en inkluderande arbetsmarknad (FIA). Där samlas nyckelaktörer för att hantera länets ansökningar till Europeiska socialfonden (ESF). Forumet har träffats en gång i månaden. Förbundet har under perioden också påbörjat ett samarbete med Uppsala universitet kring utvärdering av arbetet med långsiktig samverkan.

Samordningsförbundet är medlem i Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS) och förbundschefen deltar regelbundet i aktiviteter inom detta forum. Samordningsförbundet har under året deltagit i ett nätverk för samverkansforskning där forskare och praktiker möts för att diskutera samverkansfrågor. Förbundschefen träffar kontinuerligt samordnare och förbundschefer från andra samordningsförbund för att utbyta erfarenheter och diskutera aktuella frågor.

I september har kansliet flyttat in i landstingets nya lokaler, Eldaren.

Måluppfyllelse

Förbundet finansierar insatser på såväl strukturell som individuell nivå. De sammantagna resultaten visar att Samordningsförbundet har uppfyllt sitt uppdrag att stödja medlemmarnas arbete att förbättra för individer i behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering att närma sig eller nå egen försörjning.

Mål 2016

Uppnått
Ännu ej uppnått

Mål: Utveckla långsiktig samverkan tillsammans med parterna

Effektmått: LOKUS-grupper	Resultat: LOKUS-grupperna	Status:
Beslutade och påbörjade lokus-grupper i slutet av året är 100 %.	100 % av lokusgrupperna har beslutats och påbörjats.	●
Enligt uppföljningsplan ska 80 % av uppföljda åtaganden vara genomförda.	89 % av åtaganden i uppföljningsplanen är genomförda.	●
Tilläggsresurserna ska ha uppfyllt 80 % av uppsatta insatsmål.	Tilläggsresurserna har ej uppfyllt 80 % av uppsatta insatsmål.	●
Lokala nulägesanalyser som också tar hänsyn till mäns respektive kvinnors behov ska vara framtagna i 100 % av LOKUS-grupperna i slutet av året.	Alla LOKUS-grupper har lämnat in antagna nulägesanalyser.	●

Kommentar: Resultatet för målet gällande uppföljningsplan visar att 89 % av fastställda parametrar uppfyllts i arbetet med långsiktig samverkan (se bilaga). Resultat för målet att ”tilläggsresurserna ska ha uppfyllt 80 % av uppsatta mål” visar att Heby och Enköping/Håbo har uppfyllt sina insatsmål. Övriga kommuner har uppfyllt delar av sina insatsmål men inte alla (se bilaga). Östhammar har inga tilläggsresurser.

Mål: I samband med ansökningar till styrelsen beskriva vilka konsekvenser besluten får för jämställdheten.

Effektmått:	Resultat:	Status:
Säkerställa att 100 % av ansökningar, både projekt och inom ramen för långsiktig samverkan, ska ha konsekvensbeskrivningar gällande jämställdhet.	100 % av ansökningarna har konsekvensbeskrivningar gällande jämställdhet.	●

Kommentar: De fem ansökningar som beviljats medel av styrelsen har haft konsekvensbeskrivningar gällande jämställdhet. En ansökan som avslagits medel från styrelsen har bland annat saknat sådan konsekvensbeskrivning.

Mål: I samband med projektansökningar ska resultatmål följas upp.

Effektmått:	Resultat:	Status:
100 % av ansökningarna ska ha tydliga resultatmål formulerade i ansökan.	100 % av ansökningarna har tydliga resultatmål formulerade.	●
100 % av projekten ska återrapportera resultatmål vid redovisning i projektet.	100 % av avslutade projekt har återrapporterat resultatmål vid slutredovisning.	●

Kommentar: De fem ansökningar som beviljats medel av styrelsen har haft tydliga resultatmål. En ansökan som avslagits medel från styrelsen har bland annat saknat sådana mål. Ett projekt har avslutats under perioden och har i slutrapporten återrapporterat resultatmål.

Mål: Förbundet ska vara en aktiv part i länets arbete för att skapa hållbara strukturer kring sociala företag i länet.

Effektmått:	Resultat:	Status:
Delta i 90 % av bokade partnerskapsmöten för att säkerställa förbundets delaktighet och kompetens kring frågan om sociala företag.	Förbundet har deltagit på 100 % av bokade partnerskapsmöten under året.	●

Kommentar: Partnerskapet har under året bytt namn till Forum för en inkluderande arbetsmarknad i Uppsala län (FIA).

Mål: Genomföra kvalitetssäkring av förbundets policy och styrdokument och vid behov revidera dessa för att öka effektiviteten.

Effektmått:	Resultat:	Status:
Genomgång av 90 % av styrdokument inom Samordningsförbundet där eventuella revideringar är godkända av styrelsen.	Samtliga styrdokumenten är genomlysta och beslut om revideringar har godkänts av 92% av dessa.	●

Kommentar: Åtta av elva dokument har antagits av styrelsen under 2016. Resterande tre dokument kommer att presenteras till styrelsen i mars 2017. Detta beror på ändrad lagstiftning och krav på remissförfarande till Stadsarkivet.

Mål: Göra förbundets uppdrag mera känt mot parterna i länet och nationellt.

Effektmått:	Resultat:	Status:
Minst en utåtriktad aktivitet hos respektive samarbetspart (utöver samråden och dialogerna) och i samband med nationella aktiviteter med syfte att göra samordningsförbundets uppdrag mer känt i länet och nationellt.	Förbundet har erbjudit samtliga parter aktiviteter för att informera om förbundets verksamhet. Två parter har tackat ja.	●

Kommentar: Förbundet har även deltagit på FINSAM-konferens samt bjudit in till flera kunskapsseminarier. Förbundet har deltagit på lokala konferenser hos medlemmarna, men även på nationella nätverk där syftet med förbundet kommunicerats. Förbundet har även medverkat i en skrift, utgiven av NNS, gällande framgångsrika insatser inom samordningsförbund.

Verksamhetsutveckling

I verksamhetsplanen för år 2016 angavs att ett årshjul för verksamheten samt en riskanalys gällande långsiktig samverkan skulle tas fram. Båda dessa underlag är framtagna under perioden. Årshjulet är publicerat på förbundets hemsida. Riskanalysen har presenterats för strategiska utvecklingsgruppen samt för förbundsstyrelsen. Under året har även en internkontrollplan och riskanalys för förbundets hela arbete tagits fram och godkänts av styrelsen. Denna kommer att användas under kommande år. Samtliga styrdokument har setts över och reviderats under året, totalt 11 stycken. Det viktigaste dokumentet är förbundsordningen där medlemmarna under våren kommer att anta denna för att en ny ska träda i kraft vid halvårsskiftet 2017. Tre ytterligare styrdokument, informationshanteringsplan, bevarande och gallringsplan samt allmän handling är reviderat, och kommer att beslutas av styrelsen i mars 2017.

I syfte att öka kunskapen om övergripande lokala utmaningar inom välfärdsområdet har förbundet fått stöd med övergripande statistik från ett externt företag. Statistiken har visat på utvecklingen vad gäller olika försörjningsmått både på övergripande nivå och lokal nivå i vårt län. Statistiken

har presenterats löpande under året till styrelse, arbetsutskott, strategisk utvecklingsgrupp, lokusgrupper och i samband med ett kunskapsseminarium under året.

I syfte att följa upp finansierade insatser använder förbundet ett uppföljningssystem som ägs av Försäkringskassan, SUS, vilket är ett sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet.

Statistik deltagare inom förbundets individinsatser

Under perioden har förbundets individinsatser stöttat 309 deltagare. Av dessa är 292 deltagare registrerade med personuppgifter i uppföljningssystemet SUS. 17 personer har även registrerats in anonymt under perioden.

Av de 292 (med personuppgifter) registrerade deltagarna är:

- 57 % kvinnor och 43 % män
- 37 % yngre än 30 år
- 53 % har haft offentlig försörjning i mer än tre år
- 38 % har grundskoleexamen eller lägre som högsta avslutade utbildningsnivå
- 14 % har utbildning från högskola.

197 deltagare har avregistrerats ut från någon av förbundets individinsatser under perioden. Av dessa har 31 % (61 st) gått ut i arbete, studier eller eget företag. Av dessa 61 personer är 62 % kvinnor och 38 % män. Under året har flera stora projekt avslutats varför deltagare avregistrerats vid projektets slut.

Långsiktig samverkan

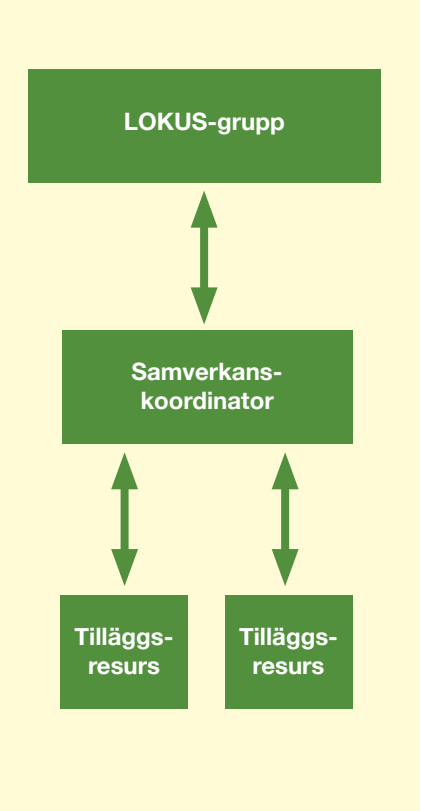
Organisation

I juni år 2015 tog styrelsen ett inriktningsbeslut mot långsiktig samverkan. Långsiktig samverkan ska även fortsättningsvis kompletteras med andra insatser som till exempel projekt.

Målet med långsiktig samverkan är att skapa ett bättre organiserat stöd till individer i behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering. Basen i den långsiktiga samverkan är lokala utvecklingsgrupper för samverkan (LOKUS-grupper). Genom en långsiktig struktur för samordning får rätt individ, rätt insats, i rätt tid och från rätt aktör.

I alla kommuner finns även samverkanskoordinatorer. Syftet med samverkanskoordinatorns arbete är att underlätta samverkan mellan myndigheterna.

Till LOKUS-gruppen kan även olika former av tilläggsresurser kopplas. Dessa resurser finansieras av förbundet och har olika uppdrag och innehåll utifrån LOKUS-gruppernas önskemål. Det gemensamma för tilläggsresurserna är att de arbetar operativt och har tydliga, till funktionen knutna resultatmål.

Antal tjänster inom ramen för långsiktig samverkan

Kommun	Antal Samverkans-koordinatorer %	Antal tilläggsresurser %	Sammanlagt %
Enköping/Håby	200	180	380
Heby	100	190	290
Knivsta	50	150	200
Uppsala	250	200	450
Tierp	100	200	300
Älvkarleby	75	150	225
Östhammar	100	0	100
SAMMANLAGT	875	1070	1945

Statistik om deltagare

Kommun	LOTS-uppdrag	Aktuella ärenden hos TR under 2016	Varav avslu-tade ärenden hos TR under 2016	Avslutade ärenden där personen arbetar, studerar eller har eget företag	Anonyma ärenden
Enköping/Håby	82	45	21	8	0
Heby	73	41	15	3	0
Knivsta	12	0	0	0	0
Uppsala	135	31	14	2	16
Tierp	80	23	7	4	0
Älvkarleby	18	30	25	2	1
Östhammar	16	0	0	0	0
SAMMANLAGT	416	170	82	19 (23 %)	17

Under perioden har individinsatser inom långsiktig samverkan stöttat 187 deltagare. Av dessa är 170 registrerade med personuppgifter i uppföljningssystemet SUS. 17 personer har registrerats in anonymt under perioden.

82 deltagare har registrerats ut från någon individinsats inom långsiktig samverkan under perioden. Av dessa har 23 % (19 st) gått ut i arbete, studier eller eget företag.

Mål och resultat

I verksamhetsplanen för år 2016 har angetts specifika mål gällande långsiktig samverkan. Dessa mål gäller processen, samverkanskoordinatorernas uppdrag samt tilläggsresursernas resultat. Resultatet visar (se även ”mål 2016”) att det finns LOKUS-grupper i alla länets geografiska kommuner. Uppföljningsplanen visar att de haft minst fyra möten per år, att varje huvudman varit representerade på flertalet möten samt att det finns en utsedd ordförande. De har haft diskussioner kring budget/utfall samt arbetat med nulägesanalys samt verksamhetsplan för år 2017.

Samverkanskoordinatorerna har registrerat insatser i SUS enligt överenskommelse. De har initierat möten på önskemål från berörda tjänstemän samt föreslagit åtgärder utifrån inkomna frågeställningar.

Tilläggsresurserna har under perioden registrerat deltagare i SUS enligt överenskommelse. Resultatet visar att flertalet tilläggsresurser ej har nått angivna resultatmål för året. Resultat för målet att ”tilläggsresurserna ska ha uppfyllt 80 % av uppsatta mål” visar att Heby, Enköping och Håbo har uppfyllt sina resultatmål. Övriga kommuner har endast uppfyllt delar av sina resultatmål. Östhammar har inga tilläggsresurser.

Sammantaget visar utfallet att angivna mål till övervägande del kan anses uppfyllda. Resultatet för långsiktig samverkan som modell ligger i linje med styrelsens inriktning i beslutade mål. Nyckeltal har tagits fram sedan halvårsskiftet vad gäller tilläggsresursernas resultatmål och dessa har månadsvis rapporterats till LOKUS-grupperna och styrelsen. Resultatet visar att det är färre individer som når arbete/studier än genom tidigare projekt.

Resultatet för långsiktig samverkan är i huvudsak inriktat på att redovisa aktiviteter. I redovisningen går ej att utläsa resultat från analysfas eller några åtgärdsbeslut. Perioden har i huvudsak inriktats mot att diskutera formerna för modellen samt hur redovisning av aktiviteter ska ske till LOKUS-grupperna.

Utvärdering

Utvärdering av långsiktig samverkan kommer att ske i samarbete med Uppsala Universitet. En uppföljningsplan för år 2016-2018 har tagits fram. En slutrapport gällande utvärderingen kommer att lämnas in under våren 2018. Modellen kommer att utvärderas både utifrån process och utifrån verksamhet.

Projekt

Under år 2016 har Samordningsförbundet helt eller delvis finansierat projekten Enter tillägg, ISAmverkan, Integrerad behandling för personer med PTSD inom etableringen i Uppsala län (Inspira), ungdomscoach Håbo och Vägval Kunskapsstöd.

Enter Tillägg	
Samverkansparter:	Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.
Mål:	1. 90 % av deltagarna ska uppleva förbättrad hälsa, tilltro till sin egen förmåga och motivation för fortsatt planering till arbete eller studier. 2. 40 % av deltagarna ska få en anställning, påbörja studier, starta eget företag alternativt gå vidare till arbetslivsinriktad rehabilitering på Arbetsförmedlingen.
Resultat:	1. Detta mål har inte kunnat mätas då personerna redan varit inne i en process från det tidigare projektet Enter. 2. 73 % har en planering motsvarande målen för fortsatt sysselsättning efter projektets slut.
Målgrupp:	Unga personer i åldern 19-29 år med aktivitetsersättning.
Tidsperiod:	2015-12-01 till 2016-06-30.

Inspira (PTSD)

Samverkansparter:	Arbetsförmedlingen och Uppsala kommun.
Mål:	Övergripande mål: att ge nyanlända förutsättning att klara av aktiviteterna inom etableringen för att de ska kunna rusta sig för att snabbare etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Delmål: - minska psykisk ohälsa för deltagarna så att de kan tillgodogöra sig och följa sin etableringsplan med sikte på arbete/sysselsättning, - förebygga långtidsarbetslöshet, - öka omsättningen till arbete/utbildning, - öka andelen som klarar av att delta i aktiviteter på heltid, - öka deltagarens egen medverkan i etableringsprocessen genom förbättrad hälsa och därigenom ökad motivation till att lösa den egna situationen.
Resultat:	Resultaten visar inte någon större förändring i sysselsättning eller i typ av ersättningsform vid uppföljningen, jämfört med i början av insatserna, men tecken finnas att fler personer hade försörjningsstöd i kombination med etableringsersättning vid uppföljningen. En majoritet av deltagarna upplevde att projektet hjälpt dem att kunna ta del av övriga etableringsinsatser. Av 23 deltagare är 18 personer i arbete eller studier vid projektets avslut.
Målgrupp:	Nyanlända som har en pågående etableringsplan hos Arbetsförmedlingen, svårt att fullfölja etableringsplanen på grund av psykisk ohälsa (eller psykisk och fysisk ohälsa i kombination) och ohälsan hänger samman med erfarenheter av krig, tortyr eller flykt.
Tidsperiod:	2015-09-15 till 2016-09-14.

ISAmverkan

Samverkansparter:	Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Landstinget i Uppsala län och Uppsala kommun.
Mål:	1. 100 personer skall under projekttiden ha erhållit stöd enligt IPS-metoden i sin rehabiliteringsprocess, i samverkan med andra vård- och stödinsatser. 2. 40 % av de som fullföljer projektet skall vid projektets avslut ha kommit ut i arbete alternativt påbörjat kompetenshöjande studier. 3. Projektdeltagarna skall ha uppnått en förbättrad egenupplevd hälsa (mäts genom hälsoenkäten GHQ12 vid inskrivning och avslut). 4. Att metoden har spridits och förankringsarbetet påbörjats i länets kommuner och samarbetsparter.
Resultat:	1. 89 personer har skrivits in i projektet sedan starten 2013. (Enligt IPS får varje heltidsanställd coach ha maximalt 20 deltagare). 2. Cirka 34 procent av deltagarna i IPS-Arbetscoacher har i nuläget en reguljär anställning eller studerar. Om man räknar in de som i nuläget är ute i praktik är sammanlagt 57 procent av deltagarna på en reguljär arbetsplats alternativt i studier. 3. Rapport för hälsoutvärderingen, GHQ12 fastslår att projektet bidrar till förbättringar i psykisk hälsa och hälsorelaterad livskvalitet hos deltagarna. 4. Metoden sprids i länet genom bland annat information och rådgivning till kommuner som vill/skall starta upp egna IPS-verksamheter, till exempel Östhammars kommun. Därtill har kommuner i andra län också fått stöttning kring uppstart och metodanvändning, till exempel Malmö.
Målgrupp:	Personer med psykisk/psykiatrisk funktionsnedsättning. Det är personer boende i Uppsala, mellan 18-65 år, med betydande svårigheter att skaffa och behålla ett arbete.
Tidsperiod:	2015-01-01 till 2016-12-31

Ungdomscoach Håbo	
Samverkansparter:	Håbo kommun och Arbetsförmedlingen
Mål:	Alla unga i åldern 20-24 år som varken arbetar eller studerar ska erbjudas en handlingsplan. Antalet individer i målgruppen som deltar i individanpassade åtgärder ska öka. Antalet individer i målgruppen som återgår till utbildning eller arbete ska öka.
Resultat:	Projektet har endast pågått kort tid, varför aktuella mål ej kunnat mätas.
Målgrupp:	Ungdomar som varken arbetar eller studerar.
Tidsperiod:	2016-09-05 till 2017-09-04

Vägval kunskapsstöd	
Samverkansparter:	Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen
Mål:	Målet är att skapa ett forum för att förkorta sjukskrivningstiden och därigenom bidra till att sänka sjukpenningtalet till det nationella målet 9.0 dagar år 2020. Antalet långtidssjukskrivna är vid ansökningstillfället ca 1900 personer i länet, målsättningen är att 20 % av dessa är åter i arbete 2018-05-31.
Resultat:	Då projektet endast pågått under en kort period kan utfall ej mätas.
Målgrupp:	Långtidssjukskrivna.
Tidsperiod:	2016-08-01 till 2018-07-31

Förbundet har även beviljat medel till en kartläggning; Återgång till arbete. Denna kartläggning avslutades i september år 2016.

Statistik om deltagare

Projekt	Aktuella ärenden under 2016	Varav avslutade ärenden under 2016	Avslutade ärenden där personen arbetar, studerar eller har eget företag
Enter Tillägg	25	25	6
PTSD Inspira	23	23	18
ISAmverkan	67	67	18
Ungdomscoach Håbo	7	0	0
SAMMANLAGT	**122**	**115**	**42 (37 %)**

Under perioden har individinsatser inom projekt stöttat 122 deltagare, som alla är registrerade med personuppgifter i uppföljningssystemet SUS.

115 deltagare har registrerats ut från någon individinsats inom projekt under perioden. Av dessa har 37 % (42 st) gått ut i arbete, studier eller eget företag. Under året har flera stora projekt avslutats varför deltagare avregistrerats vid projektets slut.

Mål och resultat

I inkomna delårs- och slutrapporter tydliggörs mål och utfall för angiven period. Inom varje projekt finns specificerade mål.

Utfallet för projektet ISAmverkan visar att det är färre personer inskrivna under projekttiden än vad som angetts i målen, vilket beror på att det varit vakanser i projektet Cirka 34 procent av deltagarna i IPS-Arbetscoacher har i nuläget en reguljär anställning eller studerar. Om man räknar in de som i nuläget är ute i praktik är sammanlagt 57 procent av deltagarna på en reguljär arbetsplats alternativt i studier. Då praktik ger erfarenheter som innebär att personen närmar sig arbetsmarknaden bör även dessa personer räknas in i resultatet. Resultaten visar att projektet kan anses ligga i linje med angivna projektmål samt med av förbundet angivet syfte och inriktning.

Projektet Enter Tillägg visar att 73 % av deltagarna har gått vidare till anställning, studier, eget företag eller arbetslivsinriktad rehabilitering hos Arbetsförmedlingen. Resultatet visar att projektet uppfyller angivna projektmål samt med av förbundet angivet syfte och inriktning.

I projektet Inspira upplevde en majoritet av deltagarna att projektet hjälpt dem att kunna ta del av övriga etableringsinsatser. Av 23 deltagare var 18 personer i arbete eller studier vid projektets avslut. Projektets antagna mål ligger i linje med av förbundet angivet syfte och inriktning.

I projektet Ungdomscoach Håbo samt projektet Vägval kunskapsstöd kan utfall ej mätas då projekten nyligen startat. Mätning av utfall kommer ske löpande och redovisas i samband med delårsrapport 2017.

Förbundet har även beviljat medel till en kartläggning; Återgång till arbete. Denna kartläggning avslutades i september år 2016. Slutrapporten för kartläggningen; Återgång i arbete (se även bilaga) tydliggör omfattning av sjukskrivning och arbetsförmåga för målgruppen. Rapporten anger även grad av samverkan mellan olika huvudmän samt aktuella insatser. I rapporten föreslås framtida möjliga arbetssätt, åtgärder och metoder. Målen för kartläggningen kan anses uppfyllda genom inkommen slutrapport.

Förbundets övergripande mål är att den enskilde uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Utifrån statistik över deltagare kan man se att 122 personer deltagit inom ramen för aktuella projekt. Av de deltagare som avslutat insatsen är 37 % i arbete eller studier (enligt statistik från SUS). Resultaten kan därmed anses ligga i linje med förbundets mål.

Utvärderingar

Inspira (PTSD) har utvärderats av Uppsala Universitet. Utvärderingen (bilaga) hade som syfte att undersöka om insatserna i projektet kunde främja hälsa, hälsobeteenden och ge nyanlända förutsättningar att klara av aktiviteterna inom etableringen. Utvärderingen visade att en majoritet av deltagarna upplevde att projektet hjälpt dem att kunna ta del av övriga etableringsinsatser. Symptom på depression var signifikant lägra vid uppföljningen jämfört med i början av projektet. Ingen signifikant förändring kunde ses av posttraumatiska symptom, hälsorelaterad livskvalitet, somatiska symptom eller self-efficacy. Resultatet ger ett visst stöd för att projektet vid tidpunkten för uppföljningen kan ha påverkat hälsan i positiv riktning hos deltagarna.

ISAmverkan har utvärderats gällande känslan av välbefinnande hos deltagarna. De har besvarat två olika enkäter om psykiskt välbefinnande och upplevd hälsorelaterad livskvalitet. Resultaten visar att den självskattade psykiska hälsan hos projektdeltagarna vid baslinjemätning var låg och motsvarade ca 20 procent av totalbefolkningens genomsnitt. Däremot har den självskattade psykiska hälsan och hälsorelaterade livskvaliteten förbättrats under projektets gång och även i

långsiktigt perspektiv (6-26 månader efter första möte). Förbättringarna hos kvinnorna var mer stabila över tid än för männen.

Beviljade, men ännu ej utvärderade insatser

Tre nya insatser har beviljats finansiering under perioden. Dessa kommer att starta under våren 2017. I projektet Ungdomssatsning Knivsta ska kommunen och Arbetsförmedlingen genom nära samverkan vara ett stöd för ungdomar som står långt från arbetsmarknaden så att de närmar sig eller träder in på arbetsmarknaden. I projektet Begreppsdefinition är syftet att alla fyra parter tar fram ett gemensamt verktyg i form av ett dokument att använda vid planering av arbetslivsinriktad rehabilitering. I projektet Processtöd för hälso- och sjukvårdens Rehabiliteringskoordinatorer kommer Region Uppsala, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utveckla stödet till rehabiliteringskoordinatorerna.

Övriga insatser

Europeiska socialfonden (ESF)

Samordningsförbundet har beslutat att stödja medlemmarna i arbetet med ansökningar till ESF. Parterna har kunnat söka medel från förbundet för att få loss resurser för att lägga tid och resurser på genomarbetade ansökningar Detta arbete har resulterat i ett flertal godkända ESF-ansökningar vilket är medel som kommer hela länet till godo vad gäller utsatta grupper på arbetsmarknaden.

En ansökan som frambringade projektet KISA (Kortare Integration Snabbare Arbete), som startades under våren 2016 med en total budget på 31 miljoner kronor påbörjades under året. Samordningsförbundet finansierade ansökningsfasen. Projektet är ett länsövergripande projekt som syftar till att få nyanlända i arbete tidigare än vad som sker idag. Som en del i projektet KISA beslutade förbundet om att ge finansiellt stöd på 200 000 kronor till Arbetsförmedlingen och Uppsala kommun för att genomföra en målgruppsanalys i samband med analys och planeringsfasen i projektet under perioden 2016-07-01-2016-10-31. Denna insats blev aldrig genomförd på grund av personalförändringar inom projektet.

Vidare har förbundet under året beviljat en ansökan från Uppsala kommun och Arbetsförmedlingen om processtöd på 164 000 kr som skulle resultera i tre ansökningar till ESF under hösten 2016. Det blev två ansökningar som lämnades in och även godkändes, med en total projektbudet om 81,5 miljoner kronor Dessa är: NISA- Nyorientering i samverkan med arbetsmarknaden, där Arbetsförmedlingen är projektägare. Projektets övergripande syfte är att skapa, utveckla och prova metoder att använda i arbetet med att minska långtidsarbetslösheten, 76 miljoner beviljandes. Vidare godkändes en ansökan om Praktiksamordning där Uppsala kommun, AMF är projektägare. Projektets övergripande syfte är att utveckla en struktur för praktiksamordning. 5,5 miljoner beviljades.

Under hösten 2015 beviljade Samordningsförbundet medel till en länsprojektledare för projektet #jag med som syftar till att förhindra skolavhopp. Arbetet kommer att pågå fram till och med sista december 2018. Projektet, har en total budget på 90 miljoner kronor och innefattar fem län, En ansökan för att underlätta etablering på arbetsmarknaden för funktionsnedsatta kvinnor och män skickades in i december men fick dessvärre avslag under våren 2016.

Granskning uppdrag

Konceptet Granskning Uppdrag, där deltagare från Samordningsförbundets medlemmar studerar respektive diskuterar varandras formella uppdrag inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen, har fortsatt erbjudits under året. Diskussionerna ökar förståelsen mellan parterna och bäddar för bättre samverkan dem emellan.

Under hösten 2016 har konceptet Granskning Uppdrag utvecklats, så att samverkans-koordinatorerna tillsammans löpande kan erbjuda detta till parterna, som ett verktyg inom det systematiska förbättringsarbetet. Detta verktyg kommer börja användas under 2017.

Chefsdagar AF-FK

Samordningsförbundet har under perioden beviljat finansiering av en dag för chefer, samordnare och samverkansansvariga som arbetar med det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Syftet är att planera och följa upp samarbetet kring personer som har behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.

Nätverk

Projektledarna från förbundets projekt träffas i ett nätverk under ledning av verksamhetsutvecklaren. Syftet är att underlätta erfarenhets- och informationsutbyte med fokus på praktiska frågor inom ramen för givna projekt- och styrgruppsbeslut.

Även samverkanskoordinatorerna träffas i ett nätverk under ledning av verksamhetsutvecklaren. Syftet är att tydliggöra roller och ansvar samt byta information och erfarenheter inom uppdraget.

Under året har tilläggsresurserna deltagit i en utbildning gällande SUS, för att kvalitetssäkra registreringen av deltagare. Även koordinatorerna har haft ett utbildningstillfälle gällande SUS.

Kunskapsseminarier

Under året har förbundet bjudit in medlemmarna till tre kunskapsseminarier. Vid det första berättade Samordningsförbundet Centrala Östergötland om den forskning de kopplat till sitt reguljära arbete. Förbundet berättade vid samma tillfälle om faktorer för framgångsrik samverkan. Vid det andra seminariet berättade Statisticon om länets skilda förutsättningar vad gäller arbetsmarknad och försörjning utifrån deras analyser av helårsekvivalenter. Slutligen arrangerade förbundet ett seminarium kring grunderna i hälsopsykologi. Deltagarna fick exempelvis lära sig om risk och friskfaktorer.

Ekonomisk redogörelse

Kommentar till årsredovisning 2016

För 2016 redovisar Samordningsförbundet Uppsala län ett underskott på 775 tkr, att jämföra med ett underskott på 51 tkr år 2015).

Ekonomisk översikt av verksamheten		
	Utfall 2016	Utfall 2015
Intäkter	21 720	20 200
Samverkansinsatser*	-18 420	-14 902
Förtroendevalda	-744	-618
Förvaltning*	-3 331	-4 731
Resultat	-775	-51

* kostnadsersättningar för EU-strateg och ekonom, från ESF och från andra samordningsförbund, ingår i utfallet

Kostnaderna för samverkansinsatser är högre än föregående år.

Förbundsstyrelsen avser att använda överskottskapitalet från tidigare år till samverkansinsatser som kommer målgruppen tillgodo. Överskottet har under året successivt betats av och prognosen är att detta fortsätter under nästkommande år. För att säkerställa att den årliga tilldelningen förbrukas är det viktigt med ett fortsatt inflöde av ansökningar.

Förbrukning i förhållande till medlemsintäkt					
ÅR	Samverkans-insatser i %	Kostnad förtro-endevalda i %	Administrations-kostnad i %	Tilldelning i tkr	Kommentar
2009	43,3	1,7	12,3	24 000	uppstartsfas
2010	78,8	3,9	14,4	22 000	uppstartsfas
2011	117,6	3,9	14,8	21 000	fler projekt än som ryms i årets tilldelning
2012	95,1	3,8	14,8	22 000	mognadsfas, fler projekt än som ryms i tilldelningen
2013	77,9	4,7	16,0	22 000	mognadsfas, förbrukning i nivå med årets tilldelning
2014	92,9	3,2	20,1	22 000	fler insatser finansieras än vad som ryms i årets tilldelning
2015	73,8	3,1	23,4	20 200	förbrukning något över årets tilldelning
2016	86,9	3,5	15,7	21 200	förbrukning över årets tilldelning

Samverkansinsatser

Förbundsstyrelsen har inför verksamhetsåret 2016 fattat beslut om att fördela medel till olika former av samverkansinsatser. I budgeten finansieras insatser inom ramen för långsiktig samverkan, men även insatser riktade direkt mot individer i behov av samordnad rehabilitering. Under året har beslut fattats om nya insatser i enlighet med verksamhetsplanen.

Långsiktig samverkan och övriga insatser har under 2016 förbrukat 18 420 tkr, att jämföra med 14 902 tkr föregående år, se tabellen på nästa sida.

Utfall för 2016 visas i tabellen nedan. Förbrukad andel av budget visar hur mycket som använts inom respektive insatskategori jämfört med årsbudgeten. Förbrukade medel för samtliga samverkansinsatser uppgår under perioden till 81 procent av årets tillgängliga och budgeterade medel.

Inriktning insatser 2016 - budgetfördelning (belopp i tkr)			
	Förbrukning 2016	Budget 2016	Förbrukad andel av budget i %
Samordnade insatser för individer i behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering	16 899	18 532	91
Sociala företag	0	1 000	0
Övriga samverkansinsatser	1 521	1 794	85
Beslutsutrymme för samverkansinsatser, ej fördelat mellan insatskategorier		1 539	0
SUMMA	**18 420**	**22 865**	**81**

I utvecklingen mot långsiktig samverkan som är beslutad av förbundsstyrelsen har medlemmarna ansökt om finansiering av samverkanskoordinatorer och tilläggsresurser. I prognosen inför kommande år tyder allt på att behoven hos medlemmarna är större än den förväntade årliga tilldelningen.

Förbrukningskvoten i tabellen på nästa sida visar samverkansinsatsens förbrukade medel i jämförelse med en linjär förbrukning över tid. Målvärdet är 100 procent. Värden över 100 procent innebär att projektet har förbrukat mer än vad som är rimligt och syftar till att ge signal om extra uppmärksamhet. Tabellen visar att insatsernas faktiska förbrukning i de flesta fall är lägre än den förväntade.

Samverkansinsatser, belopp i tkr	2016	2015	Förbrukningskvot tom 161231, %
Långsiktig samverkan			
Lokus Enköping-Håbo	2 201	158	89
Lokus Heby (Stig)	1 596	1 586	89
Lokus Knivsta	1 107	462	79
Lokus Tierp	1 477	0	80
Lokus Uppsala	2 740	629	94
Lokus Älvkarleby (Impl samv)	974	627	71
Lokus Östhammar	591	236	80
	10 686	**3 697**	
Projektverksamhet			
Hikikomori (t o m 151231)	0	377	88
3.4.4 (t o m 151231)	0	959	101
Sara förl (t o m 151130)	0	1 371	91
Grön rehab förl (t o m 150131)	0	203	93
Enter (t o m 151130)	0	3 453	88
Impuls (t o m 150228)	0	96	84
Impuls (t o m 151231)	0	637	75
LÄS OCD kartl (t o m 150331)	0	104	100
Etablering PTSD förstudie (t o m 150331)	0	93	62
IPS/Isamverkan 150101-161231	1 513	1 371	102
Inspira PTSD 150901-160831	2 380	524	107
Återg arbete psykiatri UAS 160930	469	153	74
ESF-projekt #jagmed 181231	850	255	94
Enter Tillägg 151101-160630	454	85	81
Kunskapsstöd vägval långa sjukfall	372	0	54
Ungdomscoach Håbo	175	0	103
	6 213	**9 679**	
Sociala företag			
Startbidrag till sociala företag	**0**	**149**	
Övriga utvecklingsinsatser			
KUR-projektet (t o m 151231)	0	76	
ESF-resurs (t o m 150630)	0	215	
Granskning uppdrag	0	0	
Ekonomi projektstöd	361	370	
Verksamhetsutveckling	465	311	
ESF processtöd	92	315	
Insatsutveckling finansierad verksamhet	10	12	
Info-kunskapshöjande ins anst medl	26	20	
Statistikrapporter	11	57	
Kompetensutveckling	39	0	
Kunskapsseminarium Östhammar	117	0	
Utvärdering förbundet	400	0	
	1 521	**1 376**	
Samverkansinsatser totalt	**18 420**	**14 902**	

Förtroendevalda och förvaltning

Utgifterna för förtroendemannastyrningen uppgick till 744 tkr 2016, vilket är högre än 2015 (618 tkr) och lägre jämfört med budget (1 280 tkr).

Kansliets kostnader för 2016 är lägre än budget och lägre än 2015.

Förbrukning förtroendevalda och förvaltning			
	Förbrukning 2016*	Förbrukning 2015	Budget 2016
Förtroendevalda	744 tkr	618 tkr 120 %	1 280 tkr 58 %
Förvaltning	3 331 tkr	4 731 tkr 71 %	4 050 tkr 84 %

* Förbrukning 2016 jämfört med föregående år och budget.

God ekonomisk hushållning och finansiella mål

Samordningsförbundet ska ha en god ekonomisk hushållning. För att försäkra sig om det har förbundsstyrelsen 2010-09-16 fattat beslut om finansiella mål. Dessa är: att verksamheten ska bedrivas inom av styrelsen beslutad budgetram, att förbundet ska förbruka sitt överskott och därefter visa ett balanserat resultat samt att förbundet ska vara självfinansierat.

Styrelsen har fattat beslut om en bunden reservfond på 1 000 tkr med syfte att säkerställa en god likviditet.

Finansiella risker har identifierats och för att möta dessa har åtgärder tagits fram. Eventuellt överskott av kapital ska placeras i säkra värdepapper med liten risk för värdeminskning samt därigenom ge ett skydd mot inflation. Resultatuppföljning ska göras för att ge styrelse och förbundschef möjlighet att agera om budgeten riskerar att överskridas.

Överskott i verksamheten är avsett att användas i medlemmarnas samverkansarbete kring individer med samordnade rehabiliteringsbehov.

Budget och medelstilldelning

Samordningsförbundets budget ska enligt lag fastställas i november året innan räkenskapsåret. Budget för 2016 har fastställts av förbundsstyrelsen den 26 november 2015.

Staten står för hälften av medlemsavgiften genom Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Från Landstinget Uppsala län kommer 25% medan länets åtta kommuner delar på resterande 25%. Den totala tilldelningen för 2016 är 21 222 tkr, en ökning med 1 022 tkr jämfört med föregående år. Tillsammans med det samlade överskottet från tidigare år på 12 215 tkr (bunden reservfond ej medräknad) fanns 33 437 tkr att fördela helåret 2016. Prognosen för 2017 är ett underskott på 4,7 mkr på årsbasis. Ett överskott kan ge konsekvenser vid medelstilldelningen inför nästkommande år.

Medlemsintäkterna har varierat under åren med en högsta nivå på 24 000 tkr vid uppstarten och som lägst 20 200 tkr. År 2017 blir den totala medlemsintäkten 21 585 tkr.

Kapitalförvaltning

Överskottet från verksamhetens uppstartsfas har placerats i Nordeas institutionella korträntefond. Värdet av fonden uppgår 2016-12-31 till 14 782 tkr.

I värdet ingår orealiserad värdeökning med 1 286 tkr. Inga transaktioner har skett under 2016.

Ovanstående placering följer den av styrelsen beslutade finanspolicyn samt styrelsens intentioner att använda det samlade överskottskapitalet till kvalitativa insatser.

Kommande år planerar förbundet att fortsätta sälja av delar av fonden för att återföra medel till samverkansinsatser.

Resultaträkning - Årsbokslut 2016-12-31

Samordningsförbundet Uppsala län, 222000-2576

		2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31	Budget 2016
Verksamhetens intäkter				
Sidointäkter	*Not 1*	498 301	285 152	0
Rörelseintäkter	*Not 2*	21 221 810	20 200 000	21 200 000
Summa verksamhetens intäkter		**21 720 111**	**20 485 152**	**21 200 000**
Verksamhetens kostnader				
Kostnader för samverkansinsatser	*Not 3*	-16 899 265	-13 376 618	-18 241 000
Kostnader för övriga utvecklingsinsatser	*Not 4*	-657 767	-628 978	-1 794 000
Övriga driftskostnader	*Not 5*	-638 523	-1 190 429	-769 000
Kostnader för lokaler		-344 976	-190 324	-470 000
Kostnader för personal	*Not 6*	-3 923 646	-5 298 633	-5 360 000
Avskrivningar inventarier		-32 025	-27 259	-30 000
Summa verksamhetens kostnader		**-22 496 202**	**-20 712 241**	**-26 664 000**
Verksamhetens rörelseresultat		**-776 091**	**-227 089**	**-5 464 000**
Finansiella poster				
Ränteintäkter		893	184	0
Övriga finansiella intäkter		0	175 472	
Räntekostnader			0	0
Resultat efter finansiella poster		**-775 198**	**-51 433**	**-5 464 000**
ÅRETS RESULTAT		**-775 198**	**-51 433**	**-5 464 000**

Balansräkning - Årsbokslut 2016-12-31

Samordningsförbundet Uppsala län, 222000-2576

		2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar	*Not 7*	142 723	27 261
Summa anläggningstillgångar		**142 723**	**27 261**
Omsättningstillgångar			
Fordringar			
Kundfordringar		55 213	0
Övriga kortfristiga fordringar	*Not 8*	586 008	369 853
Interimsfordringar		69 387	67 076
Summa fordringar		710 608	436 929
Kortfristiga placeringar	*Not 9*	13 495 075	13 495 075
Kassa och bank	*Not 10*	3 866 243	5 313 468
Summa omsättningstillgångar		**18 071 926**	**19 245 472**
SUMMA TILLGÅNGAR		**18 214 649**	**19 272 733**
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bunden reservfond		1 000 000	1 000 000
Överskott från tidigare år		12 266 391	15 832 516
Redovisat resultat fg år		-51 433	-3 566 125
Periodens resultat		-775 197	-51 433
Summa eget kapital		**12 439 761**	**13 214 958**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		5 241 921	3 852 482
Övriga kortfristiga skulder	*Not 11*	276 138	999 605
Interimsskulder	*Not 12*	256 829	1 205 688
Summa kortfristiga skulder		**5 774 888**	**6 057 775**
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		**18 214 649**	**19 272 733**

Kassaflödesanalys - Årsbokslut 2016-12-31

Samordningsförbundet Uppsala län, 222000-2576

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Den löpande verksamheten		
Årets resultat	-775 198	-51 433
Justering för poster som ej ingår i kassaflödet		
Avskrivningar	32 025	27 259
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	**-743 173**	**-24 174**
Ökning / minskning av kortfristiga fordringar	-273 679	451 692
Ökning / minskning av kortfristiga skulder	-282 886	-1 368 910
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**-1 299 738**	**-941 392**
Investeringsverksamhet	-147 487	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	**-147 487**	**0**
Finansieringsverksamhet	**0**	**0**
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	**0**	**0**
Årets kassaflöde	**-1 447 225**	**-941 392**
Likvida medel vid årets början	18 808 543	19 749 935
Likvida medel vid årets slut	17 361 318	18 808 543
Förändring i likvida medel	**-1 447 225**	**-941 392**

Redovisningsprinciper

Redovisningen följer lagen om kommunal redovisning (1997:614).

Kända intäkter och kostnader har periodiserats och ännu ej uttagna semesterdagar har skuldförts.

Avskrivning av inventarier med en förväntad livslängd över 3 år görs med 1/5-del av anskaffningsvärdet per år under 5 år från och med inköpsåret.

Noter till resultaträkning per 2016-12-31

Not 1. Sidointäkter

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Kostnadsers EU-strateg, ESF via Regionförb	0	0
Fördeln kostn EU-strateg, 5 samordningsförb	0	278 589
Kostnadsers ekonomistöd SF Södra Roslagen	0	6 563
Hyresintäkter, Kungsgatan 16	43 741	0
Övriga erhållna bidrag, FK	453 747	0
Övriga intäkter	813	0
Summa sidointäkter	**498 301**	**285 152**

Not 2. Rörelseintäkter

	Helår 2016	Helår 2015
Enköpings kommun	626 722	593 926
Heby kommun	203 476	194 826
Håbo kommun	303 834	290 010
Knivsta kommun	252 342	232 217
Tierps kommun	307 374	292 224
Uppsala kommun	3 150 756	3 004 156
Älvkarleby kommun	138 616	132 937
Östhammars kommun	322 333	309 704
Uppsala läns landsting	5 305 452	5 050 000
Försäkringskassan/Arbetsförmedlingen	10 610 905	10 100 000
Summa medlemsavgifter	21 221 810	20 200 000
Summa rörelseintäkter	**21 221 810**	**20 200 000**

Not 3. Kostnader för samverkansinsatser

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Lokus Enköping-Håbo	-2 201 029	-157 625
Lokus Heby (Stig)	-1 595 555	-1 585 597
Lokus Knivsta	-1 107 369	-462 073
Lokus Tierp	-1 477 049	0
Lokus Uppsala	-2 739 691	-629 368
Lokus Älvkarleby (Impl samv)	-973 736	-626 893
Lokus Östhammar	-591 439	-235 900
Hikikomori (t o m 151231)	0	-376 883
3.4.4 (t o m 151231)	0	-958 718
Sara förl (t o m 151130)	0	-1 370 737
Grön rehab förl (t o m 150131)	0	-202 904
Enter (t o m 151130)	0	-3 452 615
Impuls (t o m 150228)	0	-96 305
Impuls (t o m 151231)	0	-637 168
LÄS OCD kartl (t o m 150331)	0	-103 579
Etablering PTSD förstudie (t o m 150331)	0	-92 541
IPS/Isamverkan 150101-161231	-1 512 593	-1 370 796
Inspira PTSD 150901-160831	-2 380 178	-524 496
Återg arbete psykiatri UAS 160930	-468 597	-152 974
ESF-projekt #jagmed 181231	-850 249	-254 596
Enter Tillägg 151101-160630	-453 747	-84 850
Kunskapsstöd vägval långa sjukfall	-372 497	0
Ungdomscoach Håbo	-175 537	0
Summa kostnader samverkansinsatser	**-16 899 265**	**-13 376 618**

Not 4. Kostnader för övriga utvecklingsinsatser

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Startbidrag till sociala företag	0	-149 407
ESF processtöd	-92 028	-315 000
Insatsutveckling finansierad verksamhet	-9 928	-11 516
Info-kunskapshöjande ins anst medl	-26 880	-20 024
KUR-projektet	0	-76 031
Granskning uppdrag	0	0
Statistikrapporter	-11 400	-57 000
Utvärdering förbundet	-400 000	0
Kunskapsseminarium Integration Östhammar	-117 531	0
Summa övriga utvecklingsinsatser	**-657 767**	**-628 978**

Not 5. Övriga driftskostnader

Annons, reklam, information	0	-20 660
Förbrukningsinventarier	-21 347	-35 025
IT-tjänster, programvaror och datorhyra	-139 743	-144 665
Konsultarvoden	-45 576	-119 536
Inhyrd personal	0	-312 000
Övriga kostnader	-431 870	-558 553
Öres- och kronutjämning	13	10
Summa övriga driftskostnader	**-638 523**	**-1 190 429**

Not 6. Kostnader för personal

Arvoden till ledamöter	-364 148	-457 540
Lön tjänstemän	-2 299 737	-2 606 034
Pensionsförsäkringar och övr gruppförsäkr	-297 982	-394 893
Kompetensutveckling	-39 232	-51 330
Förändring av semesterlöneskuld	21 930	23 352
Arbetsgivaravgifter	-806 971	-913 548
Övr personalkostn, förmåner, representation	-137 506	456 956
Avgångskostnader inkl arb.giv.avg	0	-1 721 000
Reglering förl arb.förtj 2012-2013 inkl arb.giv.avg	0	365 404
Summa kostnader för personal	**-3 923 646**	**-5 298 633**

Not 7. Materiella anläggningstillgångar

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Inventarier	401 992	254 50
Ackumulerade avskrivningar inventarier	-259 269	-227 244
Summa materiella anläggningstillgångar	**142 723**	**27 261**

Not 8. Övriga kortfristiga fordringar

Skattefordringar	346 730	198 184
Momsfordringar	132 276	171 669
Övr kortfristiga fordr	107 002	0
Summa övriga kortfristiga fordringar	**586 008**	**369 853**

Not 9. Kortfristiga placeringar

Nordea Institutionell Kortränta*	13 495 075	13 495 075
*anskaffningsvärde kr per 2016-12-31 Marknadsvärde 14 781 564 kr Orealiserad vinst 1 286 489 kr		
Summa kortfristiga placeringar	**13 495 075**	**13 495 075**

Not 10. Kassa och bank

Plusgirokonto	3 816 908	5 264 133
Sparkonto Nordea	49 335	49 335
Summa kassa och bank	**3 866 243**	**5 313 468**

Not 11. Övriga kortfristiga skulder

Personalens källskatt	69 317	499 859
Förskott	0	0
Avräkning särskild löneskatt på pensioner	141 770	135 322
Övriga kortfristiga skulder	0	118 526
Upplupna arbetsgivaravgifter	65 051	245 898
Summa övriga kortfristiga skulder	**276 138**	**999 605**

Not 12. Interimsskulder

	2016-01-01 2016-12-31	2015-01-01 2015-12-31
Upplupna semesterlöner	101 938	123 868
Beräkn upplupna sociala avg semesterskuld	32 029	38 919
Förutbetalda hyresintäkter	44 170	
Övriga uppl kostnader / förutbet intäkter	78 692	1 042 901
Summa interimsskulder	**256 829**	**1 205 688**

ÅRSREDOVISNING 2016

Syftet med Samordningsförbundets verksamhet är att genom finansiell samordning underlätta och förbättra möjligheterna för de individer som är i behov av samordnande rehabiliteringsinsatser så att dessa ska kunna förbättra sin förmåga att utföra ett förvärvsarbete och därigenom utveckla förutsättningarna till egen försörjning.
Förbundet ska främja samverkan och underlätta en effektiv resursanvändning inom rehabiliteringsområdet mellan försäkringskassa, arbetsförmedling, landsting och kommun.

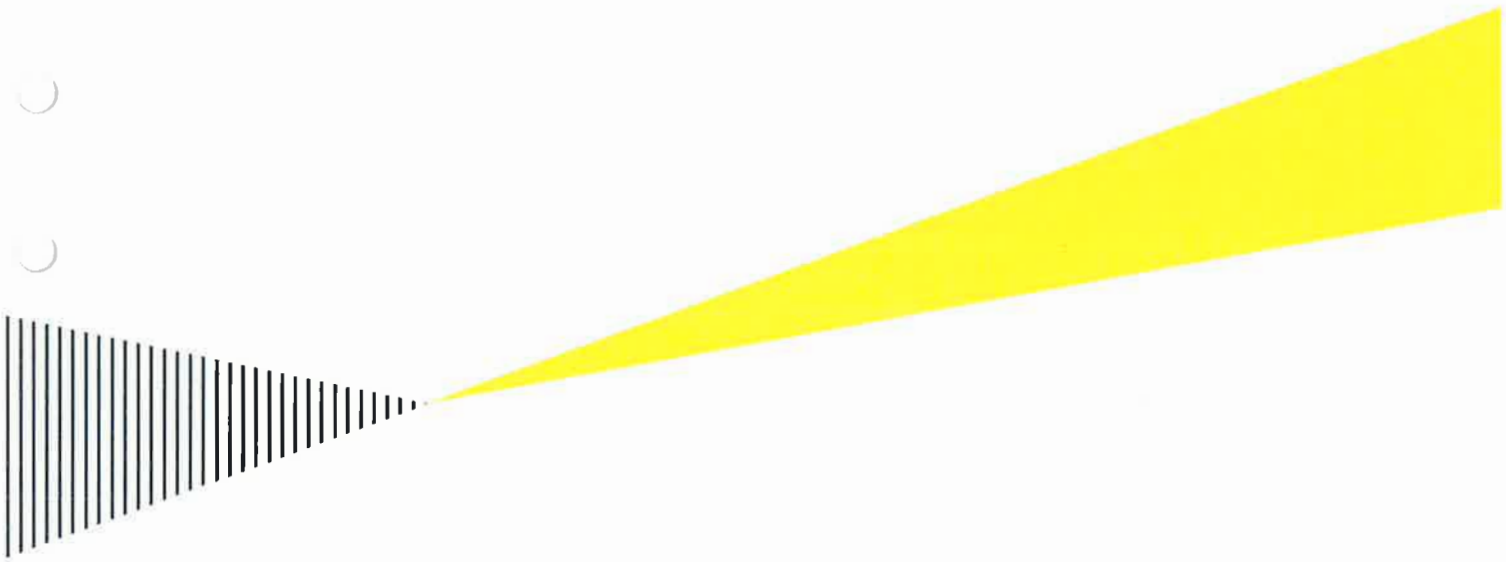
www.finsamuppsala.se

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

Samordningsförbundet i Uppsala län

Årlig granskning 2016

Building a better working world

Building a better working world

Innehåll

1 Granskning av Samordningsförbundet i Uppsala län 3
1.1 Inledning 3
1.2 Granskningens utgångspunkter 3
2 Granskning av årsredovisning och årsbokslut 2016 4
3 Redovisning av samordningsförbundets arbete 5
3.1 Mål och riktlinjer för den finansiella samordningen 5
3.2 Samverkan mellan samverkansparterna 8
3.2.1 Långsiktig samverkan 8
3.2.2 Övriga samverkansinsatser 8
3.4 Beslut om användning av medel 10
3.5 Uppföljning och utvärdering av rehabiliteringsinsatserna 10
3.6 Budget och årsredovisning för den finansiella samordningen 12
3.7 Bedömning 12

Building a better working world

2017-03-31

Revisorerna i Samordningsförbundet i Uppsala län

Vår granskning har genomförts som underlag för er ansvarsprövning av Samordningsförbundet i Uppsala län år 2016.

Vi har i denna rapport sammanfattat iakttagelser från granskningen av årsbokslutet och årsredovisningen för förbundet.

Det har inte framkommit några väsentliga noteringar som påverkar vår bedömning av att resultat och ställning ger en rättvisande bild av förbundets resultat och ställning för året 2016.

Granskningen har genomförts i enlighet med fastställd revisionsplan för 2016.

Med vänlig hälsning

Mikael Sjölander

Anja Zetterberg

Kopia: Förbundets styrelse och förbundschef

Building a better working world

1 Granskning av Samordningsförbundet i Uppsala län

1.1 Inledning

Samordningsförbundet i Uppsala län granskas av revisorer utsedda av förbundets medlemmar. Granskningen sker i enlighet med god revisionssed i kommunal verksamhet.

Revisorerna har upphandlat Ernst & Young AB (EY) som sakkunnigt biträde.

1.2 Granskningens utgångspunkter

Denna rapport syftar till att kortfattat sammanfatta resultatet av granskningen av årsbokslutet och årsredovisningen, samt att ge revisorerna ytterligare information och underlag inför ansvarsprövningen av förbundets styrelse.

Enligt 7 § i lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser har samordningsförbunden till uppgift att:

1. Besluta om mål och riktlinjer för den finansiella samordningen
2. Stödja samverkan mellan samverkansparterna
3. Finansiera insatser som avser individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och som syftar till att dessa uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete
4. Besluta på vilket sätt de medel som står till förfogande för finansiell samordning skall användas
5. Svara för uppföljning och utvärdering av rehabiliteringsinsatserna
6. Upprätta budget och årsredovisning för den finansiella samordningen.

Det är styrelsens ansvar att säkerställa att förbundets verksamhet ryms inom och stödjer punkterna i 7 §.

Vid revisionen av samordningsförbunden skall bestämmelserna i 9 kap 4-18 § § i kommunallagen tillämpas. Det innebär bl.a. att revisorerna skall pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Building a better working world

2 Granskning av årsredovisning och årsbokslut 2016

Granskningen av årsredovisningen har omfattat en genomgång av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med kommunal redovisningslag. Till resultat och balansräkning har ytterligare upplysningar lämnats i noter.

Granskningen har omfattat en genomgång av underlag till väsentliga balans- och resultatposter. Bokslutsdokumentationen bedöms vara mycket god.

Årets resultat i förbundet uppgår till -0,8 mkr (föregående år -0,1 mkr). Samlade medel från tidigare år uppgår till 12,4 mkr (föregående år 13,2 mkr).

Styrelsen har haft som mål att förbruka än mer medel av tidigare års överskott under 2016. Budgeterade kostnader för insatser var 22 865 tkr medan utfallet blev 18 420 tkr. Förbundet har sålunda inte förbrukat medel i den takt man budgeterat.

Samtliga balanskonton är avstämda och specifikationer med underlag finns till varje post. Vi har inte noterat några avvikelser från god redovisningssed i vår granskning.

Building a better working world

3 Redovisning av samordningsförbundets arbete

I detta kapitel beskrivs hur samordningsförbundet arbetat under 2016 för att uppfylla sina uppgifter enligt lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Kapitlet följer samma ordning som lagens skrivning om samordningsförbunds uppgifter.

Samordningsförbundets kansli utgörs av förbundschef, verksamhetsutvecklare, ekonom samt administratör. Under 2016 har ekonomiansvarig och administratör lämnat sina uppdrag och en ny ekonom samt ny administratör påbörjat sina tjänster under hösten. I september flyttade kansliet in i nya lokaler.

3.1 Mål och riktlinjer för den finansiella samordningen

Förbundets metod för långsiktig styrning
Under året har förbundet hållit medlemsdialoger med samtliga medlemmar. Vid dessa tillfällen ges möjlighet för parterna att framföra förväntningar, informera om sina behov samt diskutera verksamhetens resultat. Förbundschef redogör även för rådande förutsättningar. Två gånger per år hålls medlemssamråd. Då bjuds representanter från respektive medlem in, för att ge sin syn på förbundets verksamhet och påverka dess inriktning.

Under året har det inrättats en strategisk utvecklingsgrupp, där aktuella länsövergripande utvecklingsfrågor diskuteras. Fyra möten har genomförts under året. Gruppen ska fungera som stöd till förbundschef, samt stöd till medlemmarna kring utvecklingen av långsiktig samverkan. Samtliga parter är representerade. Det som tidigare kallades förbundsberedningen har upphävts.

Budget och verksamhetsplan
Förbundsstyrelsen fastställde budget och verksamhetsplan för år 2016 den 26 november 2015. Det övergripande målet för året var enligt verksamhetsplanen att maximera nyttan både ur ett individperspektiv och ur ett samhällsperspektiv genom finansiellt samordnad rehabilitering, som syftar till att använda samhällets resurser effektivt.

Målgruppen för förbundets insatser är personer i åldern 16-64 år som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera av de samverkande parterna.

Både det övergripande målet för förbundet samt målgrupp har förändrats från föregående år. Målen för verksamhetsåret 2016 var enligt verksamhetsplanen att:

- Utveckla långsiktig samverkan tillsammans med parterna
- I samband med ansökningar till styrelsen beskriva vilka konsekvenser besluten får för jämställdheten
- I samband med projektansökningar ska resultatmål följas upp
- Förbundet ska vara en aktiv part i länets arbete för att skapa hållbara strukturer kring sociala företag i länet
- Genomföra kvalitetssäkring av förbundets policy och styrdokument och vid behov revidera dessa för att öka effektiviteten
- Göra förbundets uppdrag mer känt mot parterna i länet och nationellt

Ett årshjul för verksamheten har tagits fram under året, samt en intern riskanalys gällande långsiktig samverkan. Härutöver har en riskanalys och internkontrollplan för förbundet tagits fram och beslutats av styrelsen. I riskanalysen identifieras 6 processer/områden med tillhörande risker. Totalt identifieras 15 risker. För dessa framgår en bedömning av väsentlighet, sannolikhet samt sammantaget riskvärde. För varje risk redovisas även hur denna hanteras/följs upp samt om den inkluderas i internkontrollplanen.

Internkontrollplanen följer samma struktur som riskanalysen och redogör för relevanta processer, kontrollmoment, ansvarig funktion, frekvens samt metod för kontroll och när rapportering ska ske. Enligt intervjuade har arbetet med intern kontroll integrerats i ordinarie uppföljning under året. Internkontrollplanen upplevs synliggöra och tydliggöra utvecklingsområden för förbundet.

Förbundet har beslutat om ett antal mål för 2016. Nedan redovisas de tillsammans med bedömd måluppfyllelse.

Mål: Utveckla långsiktig samverkan tillsammans med parterna

Effektmått	*Resultat*	*Status*
Beslutade och påbörjade lokus-grupper i slutet av året är 80 %	100 % av lokusgrupperna har beslutats och påbörjats	Uppfyllt
Enligt uppföljningsplan ska 80 % av uppföljda åtaganden vara genomförda	89 % av åtagande i uppföljningsplanen är genomförda	Uppfyllt
Tilläggsresurserna ska ha uppfyllt 80 % av uppsatta insatsmål	Tilläggsresurserna har ej uppfyllt 80 % av uppsatta insatsmål	Ej uppfyllt
Lokala nulägesanalyser som också tar hänsyn till mäns respektive kvinnors behov ska vara framtagna i 100 % av lokus-grupperna i slutet av året	Alla lokus-grupper har lämnat in antagna nulägesanalyser	Uppfyllt

Mål: I samband med ansökningar till styrelsen beskriva vilka konsekvenser besluten får för jämställdheten

Effektmått	*Resultat*	*Status*
Säkerställa att 100 % av ansökningar, både projekt och inom ramen för långsiktig samverkan, ska ha konsekvensbeskrivningar gällande jämställdhet	100 % av ansökningarna har konsekvensbeskrivningar gällande jämställdhet	Uppfyllt

Mål: I samband med projektansökningar ska resultatmål följas upp

Effektmått	*Resultat*	*Status*
100 % av ansökningar ska ha tydliga resultatmål formulerade i ansökan	100 % av ansökningarna har tydliga resultatmål formulerade	Uppfyllt
100 % av projekten ska återrapportera resultatmål vid redovisning av projektet	100 % av avslutade projekt har återrapporterat resultatmål vid slutredovisning	Uppfyllt

Building a better working world

Mål: Förbundet ska vara en aktiv part i länets arbete för att skapa hållbara strukturer kring sociala företag i länet		
Effektmått	*Resultat*	*Status*
Delta i 90 % av förbokade partnerskapsmöten för att säkerställa förbundets delaktighet och kompetens kring frågan om sociala företag.	Förbundet har deltagit på 100 % av bokade partnerskapsmöten under året.	Uppfyllt

Mål: Genomföra kvalitetssäkring av förbundets policy och styrdokument och vid behov revidera dessa för att öka effektiviteten		
Effektmått	*Resultat*	*Status*
Genomgång av 90 % av styrdokument inom samordningsförbundet där eventuella revideringar är godkända av styrelsen.	Samtliga styrdokument är genomlysta och beslut om revideringar har godkänts för 92 % av dessa.	Uppfyllt

Mål: Göra förbundets uppdrag mera känt mot parterna i länet och nationellt		
Effektmått	*Resultat*	*Status*
Minst en utåtriktad aktivitet hos respektive samarbetspart (utöver samråden och dialogerna) och i samband med nationella aktiviteter med syfte att göra samordningsförbundets uppdrag mer känt i länet och nationellt.	Förbundet har erbjudit samtliga parter aktiviteter för att informera om förbundets verksamhet. Två parter har tackat ja.	Uppfyllt

Övriga styrande dokument och uppföljning av dessa

Förbundet har, utöver förbundsordning och verksamhetsplan, följande styrande dokument:

- Besluts- och attestordning, reviderad 2016-06-02
- Riktlinjer för stöd till medlemmarna i arbetet med arbetsintegrerande sociala företag, reviderad 2016-06-02
- Upphandlingspolicy, reviderad 2016-06-02
- Riktlinjer för finansiering av samverkansinsatser, reviderad 2016-06-02
- Riktlinjer för resor i tjänsten, reviderad 2016-10-14
- Riktlinjer för ekonomiska ersättningar till styrelseledamöter och revisorer, reviderad 2016-11-25
- Riktlinjer för medelsplacering, reviderad 2016-11-25
- Beskrivning av allmän handling, beslutad 2017-03-14
- Informationshanteringsplan, beslutad 2017-03-14

Under 2016 förbundet sett över samtliga styrdokument.

En ansökan för att underlätta etablering på arbetsmarknaden för funktionsnedsatta fick avslag under våren 2016.

Granskning uppdrag
Konceptet Granskning uppdrag, där deltagare från samordningsförbundets medlemmar studerar och diskuterar varandras formella uppdrag inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen, har fortsatt erbjudits under året. Inför 2017 har konceptet utvecklats.

Chefsdagar Arbetsförmedlingen-Försäkringskassan
Förbundet har under året beviljat finansiering av två chefsdagar för chefer, samordnare och samverkansansvariga som arbetar med det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Nätverk
Projektledarna från förbundets projekt träffas i ett nätverk under ledning av verksamhetsutvecklaren för att underlätta erfarenhets- och informationsutbyte. Även samverkanskoordinatorerna träffas i ett nätverk under ledning av verksamhetsutvecklaren.

Under året har tilläggsresurserna deltagit i en utbildning gällande SUS, för att kvalitetssäkra registreringen av deltagare. Även koordinatorerna har haft en utbildningstillfälle avseende SUS.

Kunskapsseminarier
Under året har förbundet bjudit in medlemmarna till tre kunskapsseminarier, där tema varit forskning knuten till samordningsförbundens uppdrag, faktorer för framgångsrik samverkan, länets skilda förutsättningar gällande arbetsmarknad och försörjning utifrån analys av helårsekvivalenter samt grunderna i hälsopsykologi.

3.3 Finansiering av samordnade rehabiliteringsinsatser

Under året har förbundet helt eller delvis finansierat fem individinriktade insatser; Enter tillägg, ISAmverkan, Integrerad behandling för personer med PTSD inom etableringen i Uppsala län (Inspira), Ungdomscoach Håbo och Vägval kunskapsstöd. Förbundet har även beviljat medel till en kartläggning: Återgång till arbete, som avslutades i september 2016.

Tre nya insatser har beviljats under året, vilka kommer att starta under 2017:

- I projektet *Ungdomssatsning Knivsta* ska kommunen och Arbetsförmedlingen genom nära samverkan vara ett stöd för ungdomar som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Projektet *Begreppsdefinition* syftar till att alla fyra parter tar fram ett gemensamt verktyg att använda vid planering av arbetslivsinriktad rehabilitering.
- I projektet *Processtöd för hälso- och sjukvårdens rehabiliteringskoordinatorer* ska Region Uppsala, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utveckla stödet till rehabiliteringskoordinatorerna.

Nedanstående projekt har haft verksamhet som finansierats av samordningsförbundet under året:

Enter Tillägg

Building a better working world

3.2 Samverkan mellan samverkansparterna

Flera av förbundets aktiviteter syftar till stärkt samverkan mellan förbundsmedlemmarna. Arbetet inriktas på att analysera behov samt utveckla insatser och samverkansformer.

3.2.1 Långsiktig samverkan

I juni 2015 tog styrelsen ett inriktningsbeslut mot långsiktig samverkan. Det framgår att den långsiktiga samverkan även fortsättningsvis ska kompletteras med andra insatser som t.ex. projekt. Målet är att skapa ett bättre organiserat stöd till individer i behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering.

Basen i den långsiktiga samverkan är lokala utvecklingsgrupper för samverkan (lokus-grupper). Grupperna består i stor utsträckning av socialchef eller arbetsmarknadschef från respektive kommun samt representanter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt Landstinget i Uppsala län. Genom en långsiktig struktur för samordning ska rätt individ få rätt insats, i rätt tid och från rätt aktör.

I alla kommuner finns även samverkanskoordinatorer. Syftet med samverkanskoordinatorns arbete är att underlätta samverkan mellan myndigheterna. Koordinatorn riktar sig främst till handläggare och chefer inom de samverkande organisationerna, och ska fungera som ett beredningsstöd till lokusgruppen och som en länk mellan myndigheterna och medarbetarna.

Till den lokala utvecklingsgruppen kan även olika former av tilläggsresurser kopplas, exempelvis arbetscoacher. Dessa resurser finansieras av förbundet och innehar olika uppdrag och innehåll beroende av lokusgruppernas önskemål och behov. Gemensamt för tilläggsresurserna är att de arbetar operativt.

Lokala utvecklingsgrupper har startats i länets samtliga kommuner. Arbetet med att finna roller och utarbeta arbetsformer pågår. Till samtliga lokusgrupper finns finansierade samverkanskoordinatorer.

Omställningen utgör ett gediget utvecklingsarbete där förbundet bland annat betonar vikten av att alla parter inom lokusgrupperna innehar samma mål.

3.2.2 Övriga samverkansinsatser

Europeiska socialfonden (ESF)
Samordningsförbundet har beslutat att stödja medlemmarna i arbetet med ansökningar till ESF. Parterna har kunna söka medel från förbundet för frigöra resurser till ansökningar. Arbetet har resulterat i ett antal godkända ansökningar.

En ansökan till projektet KISA (Kortare Integration Snabbare Arbete) godkändes under året. Samordningsförbundet finansierade ansökningsfasen. Vidare har förbundet under året beviljat en ansökan från Uppsala kommun och Arbetsförmedlingen om processtöd till tre ansökningar. Två ansökningar lämnades in och godkändes. Dessa är NISA – Nyorientering i samverkan med arbetsmarknaden, samt projektet Praktiksamordning.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan leder projektet som startade 2015-12-01 och väntas pågå till och med 2016-06-30. Målgruppen är unga personer mellan 19 och 29 år med aktivitetsersättning.

Inspira (PTSD)
Arbetsförmedlingen och Uppsala kommun utgör projektets samverkansparter. Målgruppen är flyktingar som har en pågående etableringsplan hos Arbetsförmedlingen och svårt att fullfölja etableringsplanen på grund av psykisk ohälsa (eller psykisk och fysisk ohälsa i kombination), och där ohälsan hänger samman med erfarenheter av krig, tortyr eller flykt. Tidsperioden är 2015-09-15 till 2016-09-14.

ISAmverkan
Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Landstinget i Uppsala län och Uppsala kommun utgör projektets samverkansparter. Målgruppen är personer med psykisk/psykiatrisk funktionsnedsättning boende i Uppsala, mellan 18-65 år som har betydande svårigheter att skaffa och behålla ett arbete. Projektet inleddes 2015-01-01 och avslutades 2016-12-31.

Ungdomscoach Håbo
Samverkansparter är Håbo kommun och Arbetsförmedlingen. Målgruppen är personer i åldern 20-24 år som varken arbetar eller studerar och insatsens mål är att erbjuda målgruppen en handlingsplan. Projektet pågår mellan 2016-09-05 och 2017-09-04.

Vägval kunskapsstöd
Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utgör projektets samverkansparter. Målgruppen är långtidssjukskrivna och målet är att skapa ett forum för att förkorta sjukskrivningstiden och därigenom bidra till att sänka sjukpenningtalet. Projektet inleddes 2016-08-01 och förväntas pågå till 2018-07-31.

3.4 Beslut om användning av medel

Förbundsstyrelsen fastställde budget för år 2016 den 26 november 2015. Styrelsen har inför verksamhetsåret 2016 fattat beslut om att fördela medel till olika former av samverkansinsatser. I budgeten finansieras insatser inom ramen för långsiktig samverkan, men även insatser riktade direkt mot individer i behov av samordnad rehabilitering. Det finns ingen beslutad fördelning av medel till strukturell samverkan respektive individinsatser.

Förbrukade medel för samtliga samverkansinsatser uppgår under perioden till 81 procent av årets tillgängliga och budgeterade medel för insatser. I utvecklingen mot långsiktig samverkan har medlemmarna ansökt om finansiering av samverkanskoordinatorer och tilläggsresurser. I prognosen inför kommande år framgår det av årsredovisningen att behoven hos medlemmarna förväntas vara större än den årliga tilldelningen. Insatsernas faktiska förbrukning är i de flesta fall lägre än förväntad.

3.5 Uppföljning och utvärdering av rehabiliteringsinsatserna

I förbundets *riktlinjer för finansiering av samverkansinsatser* anges förbundets krav på uppföljning och utvärdering av finansierade insatser.

Förbundets insatser ska följas upp genom SUS, genom tillhandahållna mallar för års- och delårsrapport samt genom andra angivna tillämpliga dokument. Insatserna ska rapportera resultat utifrån angivna mål. Tillfälliga kompetenshöjande insatser följs upp genom tillhandahållen återrapporteringsmall senast en månad efter att insatsen avslutats.

Standardiserade mallar har upprättats för delårs- och årsrapportering av insatser finansierade av förbundet. Förutom information om samverkansparter, budget, innehåll, målgrupp och insatsperiod ska insatserna kommentera mål och utfall, bortfall, framgångsfaktorer och systemfel samt LOKUS-gruppens/styrgruppens analys. Syftet med rapporterna är informationsöverlämning till styrelsen, uppföljning och lärande.

Det finns standardiserade mallar för uppföljning av långsiktig samverkan respektive insatser i projektform. Från och med 2016 ska samverkanskoordinatorerna löpande registrera avidentifierade individinsatser i SUS. Som ett komplement till inregistrerade uppgifter i SUS registreras avidentifierade individinsatser även i den så kallade LOTS-uppföljningen. Där ombeds huvudmannen, cirka två månader efter förslag till individuell aktivitet, beskriva hur denne upplevde förslaget. Strukturella aktiviteter ska redovisas i en aktivitetsdagbok. Där skall anges en beskrivning av aktiviteten, antal tillfällen den ägt rum samt antalet medarbetare. Inlämnade underlag sammanställs och registreras av förbundet i SUS. Såväl LOTS som aktivitetsdagboken utgör underlag till uppföljning av den långsiktiga samverkan.

SUS upplevs inte vara fullt anpassat till omställningen mot strukturinsatser, utan huvudsakligen utformat för registrering och uppföljning av individinriktade insatser.

Under 2016 har insatser finansierade av förbundet stöttat 292 deltagare, varav 170 inom långsiktig samverkan och 122 inom ramen för projekt.[1] Av det totala antalet deltagare har 197 avregistrerats från någon individinsats under året, och av dessa har 61 personer (31 %) gått till arbete, studier eller eget företag. Könsfördelningen i insatserna uppgår till 62 % kvinnor och 38 % män. Under året har flera stora projekt avslutats, varpå deltagare avregistrerats vid projektets slut.

Slutrapporter har lämnats in för de projekt som har avslutats under 2016. De projekt som fortfarande pågår lämnar in delårs- och årsrapport. Det förs statistik över deltagare som registrerats med personnummer i uppföljningssystemet SUS.

Två projekt har under perioden utvärderats av externa utvärderare. Resultatet av utvärderingarna beskrivs kortfattat i årsredovisningen.

Av årsredovisningen framgår att de avslutade projekten till stor del har uppfyllt sina respektive mål och följt de metoder som preciserats. Då projekten haft olika mål och metoder, analyseras inte effekten av samverkan på en aggregerad nivå för samtliga projekt. Däremot anknyter analysen till förbundets övergripande mål.

[1] 292 avser deltagare som är registrerade med personuppgifter i SUS. Totalt har insatserna stöttat 309 deltagare. 17 personer har registrerats in anonymt under perioden.

Building a better working world

3.6 Budget och årsredovisning för den finansiella samordningen

Beslut om budget och verksamhetsplan för år 2015 fattades av förbundsstyrelsen den 26 november 2015, vilket är inom den tid som lagen stadgar.

3.7 Bedömning

Av det som framkommit vid vår granskning, bedömer vi att samordningsförbundet bedriver verksamhet i enlighet med lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser samt de mål som stadgas i verksamhetsplanen.

Vi bedömer att förbundets årsredovisning ger en rättvisande bild av förbundets resultat för 2016 och ställning per 2016-12-31.

Vi ser positivt på att målen periodiserats för året och att en bedömning av måluppfyllelse görs. Mål och måluppfyllelse redovisas genomgående på ett tydligt sätt i årsredovisningen. Det går med lätthet att följa syftet med samordningsförbundet, genom verksamhetsplanen via förbundets verksamhet till hur det redovisas i årsredovisningen.

Det bedöms som positivt att förbundet utifrån den utvärdering som gjordes år 2013 har fortsatt diskutera och utreda mål, syfte och inriktning för fortsatt utveckling av verksamheten. Ett antal mål har en mer strategisk inriktning, medan ett antal mål är mer aktivitetsbetonade. Det är positivt att effektmått utarbetats per mål samt att resultat och måluppfyllelse redovisas. Resultatet för långsiktig samverkan är huvudsak inriktad på att redovisa aktiviteter, vilket även noteras i årsredovisningen. Vi rekommenderar att målen vidareutvecklas framgent, för att tydliggöra skillnaden mellan aktiviteter och mer långsiktiga mål.

Vi ser positivt på det utvecklingsarbete som förbundet bedriver avseende utveckling av mål och metoder för uppföljning för samverkansinsatser och rekommenderar att detta arbete prioriteras även fortsättningsvis.

Vi ser positivt på att kansliet arbetat fram en intern riskanalys för den långsiktiga samverkan, vilken kan fungera som stöd i uppföljningen och utvecklingsarbetet. Vidare bedömer vi det positivt att en internkontrollplan tagits fram under 2016, där identifierade risker värderats och tilldelats ansvar för uppföljning och åtgärder. Resultatet av internkontrollen kan med fördel tydliggöras i årsredovisningen framgent.

Mål och resultat för respektive individinriktad insats redovisas översiktligt i årsredovisningen. En kortfattad analys görs även av resultaten, vilket är positivt. Återkoppling görs även till förbundets övergripande inriktning.

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

Till

Samordningsförbundet Uppsala län
Fullmäktige i medlemskommunerna
Fullmäktige, Landstinget i Uppsala län
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen

REVISIONSBERÄTTELSE för år 2016

Samordningsförbundet Uppsala län
Organisationsnummer 222000-2576

Vi har granskat räkenskaperna, årsredovisningen och förbundsstyrelsens förvaltning i Samordningsförbundet Uppsala län, org nr 222000-2576, för verksamhetsåret 2016.

Styrelsens ansvar för årsredovisningen och förvaltningen
Förbundsstyrelsen ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelsen upprättar en årsredovisning som ger en rättvisande bild samt svarar för att det finns en tillräcklig intern kontroll i verksamhet och räkenskaper.

Vårt ansvar
Vi ansvarar för att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om årsredovisningen ger en rättvisande bild och om den interna kontrollen som styrelsen bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter.
Vi har utfört vår granskning utifrån lagen om finansiell samordning, kommunallagen, förbundsordningen, god revisionssed samt revisionsreglementet. Granskning enligt god revisionssed innebär för den auktoriserade revisorn att han eller hon utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att den auktoriserade revisorn följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter. *)

Uttalanden

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
UPPSALA LÄN

Vi bedömer sammantaget att styrelsen i Samordningsförbundet i Uppsala län har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen har upprättats i enlighet med tillämpliga delar av lagen om kommunal redovisning och god redovisningssed.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som är uppställda.

Vi tillstyrker att styrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Uppsala den 31/3 2017

Cecilia Forss
Utsedd av Regionförbundet
Uppsala län

Knut Rexed
Utsedd av Regionförbundet
Uppsala län

Mats Henriksson
Auktoriserad revisor
Deloitte AB
Utsedd av staten

Bilaga: De sakkunnigas rapport

*) Vår granskning av årsredovisningen innefattar att genom olika åtgärder inhämta underlag om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur förbundet upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i förbundets interna kontroll. Granskningen innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Stiftelsen Östhammarshem
Org nr 814400-3111

Årsredovisning för räkenskapsåret 2016

Styrelsen och verkställande direktören avger följande årsredovisning.

Innehåll Sida

- förvaltningsberättelse 2
- resultaträkning 8
- balansräkning 9
- förändringar i eget kapital 11
- kassaflödesanalys 12
- noter 13

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusental kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

VD har ordet

Ett händelserikt år

Året 2016 har präglats av den tilltagande efterfrågan på bostäder i Uppsalaregionen och Stiftelsen Östhammarshem planerar för ett flertal projekt med nyproduktion av hyresbostäder.

Utveckling av fastighetsbeståndet

För att möta efterfrågan på bostäder i Alunda har anbudshandlingar tagits fram för ett bostadsprojekt, "Trädgårdsvägen", på 23 lägenheter. Projektet ersätter ett tidigare förslag med 16 lägenheter (Trädgårdsbäcken II) där upphandlingen befanns ekonomiskt ogenomförbar. Den nya förslagets hustyp har även legat till grund för ett projekt i Gimo men där med 17 lägenheter. Hustypen som presenterades under våren 2016 utgör ett av tävlingsalternativen för bebyggelse i Östhammarsprojektet "Sjöblick" och är en lågenergikonstruktion, "nära- nollenergi-hus". Detaljplanearbetet för projektet "Sjöblick" i Östhammar pågår och samråd planeras under våren 2017.
Två strategiska villafastigheter har förvärvats för framtida expansion och uppförande av flerbostadshus. Den ena fastigheten ligger på Centrumvägen i Alunda och gränsar till nybyggnadsprojektet "Trädgårdsvägen" och den andra gränsar till det strandnära "Sjöblicks"-projektet i Östhammar.
Solgården i Östhammar har tjänstgjort som tillfälliga kontor för kommunförvaltningen fram till och med december månad. Därefter kommer kommunen att nyttja Solgårdens lägenheter vid flyktingmottagningen.
Ombyggnad av fastigheten på Smedjegatan 11 i Öregrund till 6 stycken smålägenheter färdigställdes och huset fylldes omgående med hyresgäster.
På Villavägen i Alunda har uppvärmningen med direktverkande el ersatts med vattenburen bergvärme. Områdets yttre miljö och bostadsentréerna har kompletterats och förnyats.

Teknik- och miljöinsatser

Åtgärder på grund av radonförekomst har påbörjats i Österbybruk och första etappen av Eknäsområdet har färdigställts.
Efter upphandling har entreprenörer utsetts för jourverksamhet och städning av våra fastigheter.

Ekonomisk utveckling och administrativ "trimning"

År 2016 har kännetecknats av en stabil och positiv utveckling.
Ett arbete att effektivisera och optimera uthyrnings-processen har utförts med mycket gott resultat. Vakansgraden har därigenom sjunkit och vid årsskiftet var samtliga våra bostadslägenheter uthyrda - 100%.
Socialförvaltningen har under året tagit över hyresadministrationen för det särskilda boendet i Öregrund och blockförhyr hela anläggningen. Detta är ett led för socialförvaltningen att optimera och tillgängliggöra vakanta lägenheter för boende med särskilda vårdbehov.
Lånekostnaderna har under 2016 kunnat minskas ytterligare bland annat på grund av det extremt låga ränteläget i landet. Den negativa räntan gör att Östhammarshem till och med erhåller pengar för lån som omsatts under året.

Tack till alla medarbetare

Under året har fyra medarbetare avtackats som avgått med pension.

Jag vill tacka alla medarbetare för att ni hängivet bidragit med värdefulla arbetsinsatser som bidragit till årets goda resultat.

Februari 2017

Anders Erixon

VD Östhammarshem

Information om verksamheten

Stiftelsen Östhammarshem har enligt sina stadgar till uppgift att förvärva fastigheter för att därpå uppföra och förvalta bostadshus med tillhörande affärslägenheter och kollektiva anordningar.
Styrelsens säte: Gimo, Uppsala län
Företagets redovisningsvaluta : Svenska kronor (SEK). Alla belopp redovisas, om inget annat anges, i tusentals kronor (tkr).

Flerårsjämförelse

Bolagets ekonomiska utveckling i sammandrag.
Uppgifterna i flersårsöversikten har ej räknats om vid övergång till K3-regelverket, med hänvisning till K3 p.35.3 och 35.32

		2016	2015	2013	2012
Nettoomsättning	tkr	153 984	154 400	147 684	140 556
Resultat efter finansiella poster	tkr	33 426	30 221	27 170	4 331
Rörelsemarginal	%	26,6	25,9	27,6	14,5
Avkastning på eget kapital	%	27,2	31,6	35,6	7,9
Balansomslutning	tkr	718 813	706 693	661 644	567 510
Soliditet	%	17,1	13,5	11,5	9,7
Antal anställda	st	20	19	18	18

Nyckeltalsdefinitioner framgår av not 1

Väsentliga händelser under året

Ombyggnaden av fastigheten Smedjegatan 11 slutfördes där 6 nya smålägenheter togs i bruk i oktober månad. Omställning från direktverkande el till vattenburen bergvärme har genomförts på Villavägen i Alunda. Samtidigt har fastighetens entréer och yttre miljö förbättrats. Radonåtgärderna i etapp I på Eknäsområdet har avsluts.
Projektering och anbudshandlingar för 40 stycken hyreslägenheter har utarbetats för fastigheter i Alunda, Trädgårdsvägen, och Gimo, Långgatan.
Villafastigheter med strategiska lägen har förvärvats i Östhammar och Alunda för att ge rum för framtida nyproduktion.
Uthyrningsprocessen har trimmats med resultat av minskade vakanskostnader.
Medarbetare har avslutat sina tjänster genom pensionsavgångar och en organisationsöversyn har påbörjats.
Statligt investeringsstöd till nybyggnad av hyresbostäder har under året preciserats och legat till grund för Östhammarshems planerade produktion av 23 lgh i Alunda och 17 lgh i Gimo.

Framtida utveckling och risker

Finansiering
Företagets förfallna lån har kunnat omsättas till historiskt låga räntenivåer. Några lån har till och med negativ ränta. En ränteutveckling som nått bottengränser kan i framtiden förväntas medföra ökade lånekostnader.
För att minimera denna risk arbetar företaget aktivt med att säkerställa finansiell beredskap genom att sprida låneförfallen jämnt över tiden och fördelningen av rörlig respektive fast ränta.

Operationell risk
Företaget är certifierat enligt kvalitetsledningssystemet ISO 9000:2015 samt miljöledningssystemet ISO 14001:2015. Uppföljning görs löpande i syfte att förbättra och förstärka företagets olika arbetsprocesser. Det återkommande externa och interna revisionsarbetet är ett viktigt verktyg för att kartlägga bland annat operationella risker.
Vid sidan av hög medvetenhet i organisationen om dessa risker, finns det policyer och instruktioner gällande hur verksamheten ska bedrivas. Dessa policyer och instruktioner omfattar bland annat system- och personalrelaterade frågor samt administrativa processer.
En viktig aspekt i detta sammanhang är företagets strävan att upprätthålla hög professionalism, god etik, god arbetsmiljö och gott arbetsklimat. Dessa ambitioner tillsammans med strikta policyer och fungerande kontrollrutiner minskar de operationella riskerna.

Strategisk risk

Risker i anslutning till affärsomgivningen
Östhammarshem äger och förvaltar en stor andel av hyresbostäderna inom Östhammars kommun. För närvarande pågår en politisk debatt i Sverige gällande förutsättningarna för olika upplåtelseformer där hyresrätten i flera avseende har varit missgynnad. Byggkostnadsutvecklingen, statliga stimulansåtgärder och beskattningsregler är bland faktorerna som påverkar framtida möjligheter till nyproduktion av hyresrättsbostäder. Den heta byggmarknaden i Uppsala påverkar möjligheterna och intresset från byggentreprenörerna att åta sig uppdrag i regionens perifera delar.

Lokala marknads- och kundrisker
Företagets intäkter är beroende av uthyrningsgraden som under 2016 varit rekordhög. Bostadsefterfrågan och hyresbetalningsförmågan står i direkt förhållande till den lokala arbetsmarknaden i Östhammars kommun. Väg 288:ans upprustning och därmed förkortade pendlingstider möjliggör även en efterfrågan från Uppsalas bostadssökande.

Konkurrenssituations- och prisrisk
En ökad produktion av bostadsrätts-, hyresrättslägenheter och villor inom kommunen påverkar efterfrågan på hyreslägenheter hos Östhammarshem.
Kostnaderna för nyproducerade hyreslägenheter är höga och svåra att få täckning för genom högre hyresnivåer.

Ägarförhållanden mm

ÄGARFÖRHÅLLANDE
Företaget drivs i form av Stiftelse.

STYRELSE OCH REVISORER
Företaget är stiftat av Östhammars kommun och kommunfullmäktige har utsett följande ledamöter för perioden 2015-2018.

Ordinarie ledamöter	Suppleanter
Örjan Mattsson, ordf.(S)	Paul Sandberg (S)
Allan Kruukka, vice ordf.(M)	Yvonne Bertilsdotter-Wahlbeck (MP)
Bertil Alm (C)	Nina Iversen (C)
Inge Gustafsson (C)	Lisa Landberg (C)
Mikael Myhrberg (SD)	Linn Myhrberg (SD)
Ingvar Skönstrand (S)	Ida Adolfsson (S)
Margareta Widen-Berggren (S)	Lisa Norén (S)

REVISORER
Räkenskaper och förvaltning har granskats av auktoriserad revisor Daniel Öberg, Ernst & Young AB samt av kommunfullmäktige utsedda förtroende-mannarevisorerna Ebbe Bernsell och Gunnar Rydvall.

VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR
Anders Erixon.

ANSLUTNING
Företaget är anslutet till Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) och Fastighetsbranschens Arbetsgivarorganisation (Fastigo) samt Husbyggnadsvaror (HBV).

BOSTADSMARKNAD
Under 2016 var i genomsnitt 3,5 bostadslägenheter i beståndet outhyrda.
Under år 2016 var antalet outhyrda lägenheter som lägst 0 till antalet.
Vid årsskiftet 2016/2017 var ingen lägenhet outhyrd. 6 st lägenheter har byggts (ombyggnad Smedjegatan, Öregrund).
Omflyttning har skett i 15,5 % av bostadslägenheterna, 20,7 % inklusive särskild boende.
Kvarboenderabatt lämnas till hyresgäster med boendetider mer än 10 år i samma lägenhet. Rabatt utgår med 20 % på en månadshyra. För boendetider mer än 20 år lämnas ytterligare rabatt med 500 kr/år.

Förvärv / Försäljningar
Två fastigheter har förvärvats. En villafastighet i Alunda och en i Östhammar.

KAPITALHANTERING
Under året har 115 miljoner kr av lånestocken (21 %) omsatts.

HYRESFÖRHANDLINGAR
Vid hyresförhandlingar i december 2016 avtalades om en hyresökning på 0,65% för år 2017.

MEDEL TILL HYRESGÄSTFÖRENINGEN
Förhandlingsersättningen är 12:-/ lägenhet och ingår i förhandlingsordningen. 100 000 kronor har ytterligare anslagits för bo-inflytandeverksamhet. Till Hyresgästföreningen har för 2016 utbetalats 262 512 kr i förhandlingsersättning och för bo-inflytandefrågor
12 000 kr.

UNDERHÅLL BOSTADSLÄGENHETER
Periodiska underhållsåtgärder har utförts enligt plan. Det innebär att överenskomna underhållsintervaller har följts.

KVALITET
Östhammarshem är kvalitetscertifierat av SP, Sveriges Tekniska Forskningsinstitut enligt SS - EN ISO 9001: 2015 samt miljöcertifierat enligt SS - EN ISO 14001:2015. (SP byter namn fr.o.m. 2017 till RISE, Research Institutes of Sweden)

EKONOMI
Resultaträkning
Årets omsättning har minskat med 416 tkr till 153 984 tkr.

Antalet outhyrda objekt har medfört ett hyresbortfall på totalt -1 479 tkr (-3 792 tkr).

Hyresbortfallet på bostäder är 0,5 % (2,6 %).

Förutom det direkta hyresbortfallet tillkommer rabatter och hyresreduktioner på -767 tkr (-811 tkr).

Rörelsens underhållskostnader har ökat med 607 tkr.

Räntekostnaderna har minskat med 2 324 tkr.

Den genomsnittliga skuldräntan har under året varit 1,46 % (1,90 %).

Avskrivningarna uppgår till -21 866 tkr (-20 248 tkr).

Under året har byggnader avskrivits med c:a 2 % av anskaffningsvärdet.

Det redovisade resultatet uppgår till +23 381 tkr (+20 108 tkr).

Balansräkning
Balansomslutningen har ökat med 12 120 tkr.

Förslag till vinstdisposition

Till styrelsens förfogande står följande vinstmedel:

Balanserade vinstmedel		73 231 855
Årets vinst		23 381 162
	kronor	96 613 017

Styrelsen föreslår att vinstmedlen disponeras så att

i ny räkning överförs		96 613 017
	kronor	96 613 017

Resultaträkning	**Not**	**2016**	**2015**
Hyresintäkter	2	152 891	147 478
Övriga intäkter	3	1 093	6 922
Summa intäkter		153 984	154 400
Underhållskostnader	4	-27 365	-26 758
Driftskostnader	5, 6, 7	-61 959	-65 484
Avskrivningar		-21 866	-20 248
Fastighetsavgift		-1 868	-1 891
Rörelseresultat		40 926	40 019
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		111	137
Räntekostnader och liknande resultatposter	8	-7 611	-9 935
Summa resultat från finansiella poster		-7 500	-9 798
Resultat efter finansiella poster		33 426	30 221
Bokslutsdispositioner	9	-5 847	-
Skatt på årets resultat	10	-4 198	-10 113
Årets resultat		23 381	20 108

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Balansräkning	Not	2016-12-31	2015-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader	11	606 209	606 052
Mark	12	21 260	16 403
Markanläggningar	13	74 874	77 122
Maskiner, inventarier och fordon	14	1 226	471
Pågående byggnadsproduktion	15	12 545	4 181
		716 114	704 229
Finansiella anläggningstillgångar			
Aktier och andelar	16	294	293
Summa anläggningstillgångar		716 408	704 522
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Bränslelager		-	82
Kortfristiga fordringar			
Hyresfordringar		223	249
Kundfordringar		539	111
Aktuella skattefordringar		-	543
Övriga kortfristiga fordringar		629	1 025
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	17	1 013	160
		2 404	2 088
Kassa och bank		1	1
Summa omsättningstillgångar		2 405	2 171
Summa tillgångar		718 813	706 693

Balansräkning	Not	2016-12-31	2015-12-31
Eget kapital och skulder			
Eget kapital			
Grundfond		4 306	4 306
Reservfond		17 501	17 500
Balanserat resultat		73 232	53 807
Årets resultat		23 381	20 108
Summa eget kapital		118 420	95 721
Obeskattade reserver	18	5 847	-
Avsättningar			
Uppskjuten skatteskuld	19	29 944	29 605
Summa avsättningar		29 944	29 605
Långfristiga skulder	20		
Skulder övriga till kreditinstitut		416 450	407 751
Summa långfristiga skulder		416 450	407 751
Kortfristiga skulder	20		
Checkräkningskredit	21	18 112	28 562
Skulder till kreditinstitut	20	105 000	114 662
Leverantörsskulder		10 734	14 800
Aktuella skatteskulder		3 396	-
Övriga kortfristiga skulder		261	518
Förskottsbetalda hyror		5 510	11 167
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	22	5 139	3 907
Summa kortfristiga skulder		148 152	173 616
Summa eget kapital och skulder		718 813	706 693

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Förändringar i eget kapital

	Not	Grund-fond	Reserv-fond	Upp-skrivnings-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Summa eget kapital
Eget kapital 2015-01-01		**4 306**	**17 501**	**61 017**	**-33 935**	**27 407**	**76 296**
Omföring fg års resultat		-	-	-	27 407	-27 407	-
Avskrivning på uppskrivning				-682			-682
Årets resultat						20 108	20 108
Eget kapital 2015-12-31		**4 306**	**17 501**	**60 335**	**-6 528**	**20 108**	**95 722**
Omföring fg års resultat					20 108	-20 108	-
Avskrivning på uppskrivning				-683			-683
Årets resultat						23 381	23 381
Eget kapital 2016-12-31		**4 306**	**17 501**	**59 652**	**13 580**	**23 381**	**118 420**

Kassaflödesanalys	2016	2015
Den löpande verksamheten		
Rörelseresultat före finansiella poster	40 926	40 019
Avskrivningar och nedskrivningar	21 866	20 248
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet, mm	-	-2 657
Erhållen ränta	111	137
Erlagd ränta	-7 768	-9 935
Beräknad inkomstskatt	-3 859	-
	51 276	47 812
Ökning/minskning varulager	82	186
Ökning/minskning fordringar	-315	1 582
Ökning/minskning leverantörsskulder	-4 066	1 993
Ökning/minskning övriga kortfristiga rörelseskulder	-11 580	8 669
Kassaflöde från den löpande verksamheten	35 397	60 242
Investeringsverksamheten		
Aktier och andelar	-1	108
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-979	-276
Investeringar i byggnader och mark	-22 210	-50 542
Pågående nyproduktion	-8 365	-1 925
Investeringar i markanläggningar	-2 879	-15 856
Avyttring av materiella anläggningstillgångar	-	3 456
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-34 434	-65 035
Finansieringsverksamheten		
Upptagna lån	-	4 791
Amortering av skuld	-963	-
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-963	4 791
Årets kassaflöde	0	-2
Likvida medel vid årets början	1	3
Likvida medel vid årets slut	1	1

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Års- och koncernredovisning (K3).
Redovisningsprinciperna är oförändrade i jämförelse med föregående år.

Intäkter
Hyresintäkter intäktsredovisas i den period uthyrningen avser.

Inkomstskatter
Aktuella skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som gäller på balansdagen.
Uppskjutna skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som är beslutade före balansdagen.
Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag eller andra framtida skattemässiga avdrag redovisas i den utsträckning det är sannolikt att avdraget kan avräknas mot överskott vid framtida beskattning.
Fordringar och skulder nettoredovisas endast när det finns en legal rätt till kvittning.
Aktuell skatt, liksom förändring i uppskjuten skatt, redovisas i resultaträkningen om inte skatten än hänförlig till en händelse eller transaktion som redovisas direkt i eget kapital. Skatteeffekter av poster som redovisas direkt mot eget kapital, redovisas mot eget kapital.

Materiella anläggningstillgångar
Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår utgifter som direkt kan hänföras till förvärvet av tillgången.
När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utrangeras eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras.
Tillkommande utgifter som avser tillgångar som inte delas upp i komponenter läggs till anskaffningsvärdet om de beräknas ge företaget framtida ekonomiska fördelar, till den del tillgångens prestanda ökar i förhållande till tillgångens värde vid anskaffningstidpunkten.
Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.
Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en anläggningstillgång redovisas som Övrig rörelseintäkt respektive Övrig rörelsekostnad.
Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde. Bolagets mark har obegränsad nyttjandeperiod och skrivs inte av. Linjär avskrivningsmetod används för övriga typer av materiella tillgångar.
Följande avskrivningstider tillämpas:

Byggnader	20-100 år
Markanläggningar	5-20 år
Inventarier	3-10 år

Inga låneutgifter aktiveras.

Nedskrivningar av icke-finansiella tillgångar
När det finns en indikation på att en tillgångs värde minskat, görs en prövning av

nedskrivningsbehov. Har tillgången ett återvinningsvärde som är lägre än det redovisade värdet, skrivs den ner till återvinningsvärdet. Vid bedömning av nedskrivningsbehov grupperas tillgångarna på de lägsta nivåer där det finns separata identifierbara kassaflöden (kassagenererande enheter). För tillgångar som tidigare skrivits ner görs per varje balansdag en prövning av om återföring bör göras.
I resultaträkningen redovisas nedskrivningar och återföringar av nedskrivningar i posten av- och nedskrivningar av materiella anläggningstillgångar.

Leasingavtal
Leasingavtal där företaget är leasetagare redovisas som operationell leasing (hyresavtal), oavsett om avtalen är finansiella eller operationella. Leasingavgiften redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Finansiella instrument
Finansiella instrument redovisas i enlighet med reglerna i K3 kapitel 11, vilket innebär att värdering sker utifrån anskaffningsvärde.
Finansiella instrument som redovisas i balansräkningen inkluderar kundfordringar och övriga fordringar, leverantörsskulder och låneskulder. Instrumenten redovisas i balansräkningen när Stiftelsen Östhammarshem blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. Finansiella tillgångar tas bort från balansräkningen när rätten att erhålla kassaflöden från instrumentet har löpt ut eller överförts och stiftelsen har överfört i stort sett alla risker och förmåner som är förknippade med äganderätten. Finansiella skulder tas bort från balansräkningen när förpliktelserna har reglerats eller på annat sätt upphört.

Kundfordringar och övriga fordringar
Fordringar redovisas som omsättningstillgångar med undantag för poster med förfallodag mer än 12 månader efter balansdagen, vilka klassificeras som anläggningstillgångar. Fordringar tas upp till det belopp som förväntas bli inbetalt efter avdrag för individuellt bedömda osäkra fordringar.

Låneskulder och leverantörsskulder
Låneskulder och leverantörsskulder redovisas initialt till anskaffningsvärde efter avdrag för transaktionskostnader. Skiljer sig det redovisade beloppet från det belopp som ska återbetalas vid förfallotidpunkten periodiseras mellanskillnaden som räntekostnad över lånets löptid med hjälp av instrumentets effektivränta. Härigenom överensstämmer vid förfallotidpunkten det redovisade beloppet och det belopp som ska återbetalas.

Ersättningar till anställda
Kortfristiga ersättningar: Kortfristiga ersättningar i stiftelsen utgörs av lön, sociala avgifter, betald semester och betald sjukfrånvaro. Kortfristiga ersättningar redovisas som en kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut en ersättning.
Ersättningar efter avslutad anställning: I Stiftelsen Östhammarshem förekommer enbart förmånsbestämda pensionsplaner. De förmånsbestämda pensionsplaner i enlighet med K3:s förenklingsregler, vilket innebär att pensionspremier betalas och dessa planer redovisas som avgiftsbestämda planer.

Kassaflödesanalys
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medfört in- eller utbetalningar. Som likvida medel klassificerar stiftelsen,

förutom kassamedel, disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet
Eget kapital och obeskattade reserver (med avdrag för uppskjuten skatt) i förhållande till balansomslutningen.

Rörelsemarginal
Rörelseresultat i förhållande till summa intäkter.

Avkastning på eget kapital
Resultat efter finansiella poster i förhållande till eget kapital och obeskattade reserver (med avdrag för uppskjuten skatt).

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 2 Hyresintäkter

	2016	2015
Hyresintäkter, brutto		
Bostäder	117 433	114 946
Lokaler	34 532	34 193
Garage	1 620	1 440
Motorvärmare	785	691
Summa hyresintäkter, brutto	154 370	151 270
Hyresbortfall, brutto		
Bostäder	-610	-2 972
Lokaler	-336	-350
Garage	-237	-214
Motorvärmare	-296	-256
Summa hyresbortfall, brutto	-1 479	-3 792
Hyresbortfall i %		
Bostäder	-0,5	-2,6
Lokaler	-1,0	-1,0
Garage	-14,6	-14,9
Motorvärmare	-37,7	-37,0
Andel hyresbortfall	-1,0	-2,5
Hyresintäkter, netto		
Bostäder	116 823	111 974
Lokaler	34 196	33 843
Garage	1 383	1 226
Motorvärmare	489	435
Summa hyresintäkter, netto	152 891	147 478

Not 3 Övriga intäkter

	2016	2015
Kvarboenderabatt	-408	-378
Hyresreduktioner	-359	-433
Skadeersättning från hyresgäster	499	382
Tillval till lägenheter	9	8
Realisationsvinst, fastigheter	-	2 657
Realisationsvinst, maskiner	63	-
Övriga intäkter	1 289	4 686
Summa övriga intäkter	1 093	6 922

Not 4 Underhållskostnader

	2016	2015
Planerat underhåll	-10 630	-6 040
Löpande underhåll/reparationer	-16 735	-20 718
Summa underhållskostnader	-27 365	-26 758

Not 5 Driftskostnader

	2016	2015
Tillval, lägenhet	-44	-11
Material och köpta tjänster fastighetsskötsel	-11 373	-14 654
Vattenanvändning	-6 285	-5 336
Elanvändning	-5 801	-6 467
Elanvändning, outhyrda lägenheter	-64	-100
Uppvärmning	-13 381	-13 724
Sophantering	-3 659	-3 555
Sotning, OVK, OKK	-183	-410
Transportmedel, driftskostnader	-835	-889
Uttagsskatt, förvaltningspersonal	-703	-910
Försäkringar m.m.	-1 900	-1 854
Personalkostnader	-10 016	-10 957
Lokalhyror	-1 196	-1 196
Marknadsföring	-426	-721
Styrelse och revision	-428	-347
Hyresförluster	-91	-113
Fakturaförluster	-10	-95
Övriga adm. kostnader	-5 300	-3 875
Medel till hyresgästföreningen	-264	-269
Summa driftskostnader	-61 959	-65 483

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 6 Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2016	2015
Medelantalet anställda		
Kvinnor	5	6
Män	12	13
Totalt	17	19
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen och verkställande direktören	1 231	1 175
Löner och ersättningar till övriga anställda	5 756	6 100
	6 987	7 275
Sociala avgifter enligt lag och avtal	2 281	2 481
Pensionskostnader för styrelsen och verkställande direktören	152	192
Pensionskostnader för övriga anställda	473	382
Totalt	9 893	10 330

Avgångsvederlag
Verkställande direktören har en uppsägningstid på 3 månader om uppsägningen är från bolagets sida. Väljer verkställande direktören att avsluta sin anställning är uppsägningstiden 3 månader.

Könsfördelning bland ledande befattningshavare (%)		
Andel kvinnor som är styrelseledamöter/suppleanter	50,0	50,0
Andel män i som är styrelseledamöter/suppleanter	50,0	50,0
Totalt	100,0	100,0
Andel kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	31,0	40,0
Andel män bland övriga ledande befattningshavare	69,0	60,0
Totalt	100,0	100,0

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 7 Operationella leasingavtal

	2016	2015
Leasingavtal där företaget är leasetagare		
Kostnadsförda leasingavtal avseende operationella leasingavtal	143	121

Företaget har leasingavtal avseende personbil, scanner, kaffemaskin och frankeringsmaskin.

Leasingavtal där företaget är leasegivare		
Lokaler		
Ska betalas inom ett år	671	160
Ska betalas inom 1-5 år	27 549	23 551
Ska betalas senare än 5 år	4 283	6 859
	32 503	30 570

Hyresavtal avseende bostäder och garage ingås normalt tillsvidare där hyresgästen har möjlighet att säga upp avtalet med 3 månaders uppsägningstid.

	Antal kontrakt	**Kontraktsvärde**
Bostäder	1 844	115 084
Garage och P-platser	604	1 841

Not 8 Finansiella kostnader

	2016	2015
Räntor på leverantörsskuld	-1	-9
Räntor på checkräkningskredit	-	-4
Räntor på fastighets- och underhållslån	-6 562	-8 871
Borgensavgift	-1 048	-1 051
Summa	-7 611	-9 935

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 9 Bokslutsdispositioner

	2016	2015
Förändring av periodiseringsfond	5 847	-
Summa	5 847	0

Not 10 Skatt på årets resultat

	2016	2015
Aktuell skatt	-3 859	-
Justering avseende tidigare år	-	-
Förändring av uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	-339	-10 113
Förändring av uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag	-	-
Summa redovisad skatt	-4 198	-10 113
Avstämning av effektiv skattesats		
Redovisat resultat före skatt	27 579	30 221
Skatt på redovisat resultat enligt gällande skattesats (22%)	-6 067	-6 649
Skatteeffekt av:		
Bokföringsmässiga avskrivningar på byggnader	-3 633	4 454
Justering av skatt från tidigare år	-339	2 504
Avdragsgilla kostnader avseende reparation och underhåll	906	-6 788
Övriga ej avdragsgilla kostnader	-10	-57
Skattemässiga avskrivningar på byggnader	3 467	-4 419
Underskottsavdrag vars värde inte tas upp	1 478	842
Redovisad skattekostnad	-4 198	-10 113
Effektiv skattesats (%)	15,2	33,4

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 11 Byggnader

	2016	2015
Ingående anskaffningsvärden	830 154	785 204
Inköp	1 248	50 542
Försäljningar och utrangeringar	-	-5 592
Omklassificeringar	16 107	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	847 509	830 154
Ingående avskrivningar	-230 155	-215 927
Försäljningar och utrangeringar	-	1 410
Årets avskrivningar	-17 198	-15 638
Utgående ackumulerade avskrivningar	-247 353	-230 155
Ingående uppskrivningar	68 272	68 272
Årets förändringar		
Utgående ackumulerade uppskrivningar	68 272	68 272
Ingående nedskrivningar	-62 219	-65 175
Återförd nedskrivning	-	2 956
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-62 219	-62 219
Utgående restvärde enligt plan	606 209	606 052

Not 12 Mark

	2016	2015
Bebyggd mark	16 404	16 325
Inköp	4 856	-
Försäljningar och utrangeringar	-	-200
Obebyggd tomtmark	-	278
Summa mark	21 260	16 403

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 13 Markanläggningar

	2016	2015
Ingående anskaffningsvärden	103 684	87 828
Inköp	2 879	15 856
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	106 563	103 684
Ingående avskrivningar	-26 562	-22 165
Årets avskrivningar	-5 127	-4 397
Utgående ackumulerade avskrivningar	-31 689	-26 562
Utgående restvärde enligt plan	74 874	77 122
Uppgifter om fastigheter		
Redovisat värde	702 342	699 576
Marknadsvärde	1 363 300	1 363 300
Taxeringsvärde	603 514	570 051

Den externa marknadsvärderingen gjordes under år 2015 och ledningen har gjort den bedömningen att detta marknadsväde minst motsvarar det verkliga marknadsvärdet även för år 2016.

Not 14 Maskiner, inventarier och fordon

	2016	2015
Ingående anskaffningsvärden	3 148	2 871
Årets förändringar		
-Inköp	979	277
-Försäljningar och utrangeringar	-621	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	3 506	3 148
Ingående avskrivningar	-2 677	-2 465
Årets förändringar		
-Försäljningar och utrangeringar	621	-
-Avskrivningar	-224	-212
Utgående ackumulerade avskrivningar	-2 280	-2 677
Utgående restvärde enligt plan	1 226	471

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 15 Pågående byggnadsproduktion

	2016	2015
Ingående nedlagda kostnader	4 181	2 255
Under året nedlagda kostnader	24 472	1 926
Under året genomförda omfördelningar	-16 107	-
Utgående nedlagda kostnader	12 546	4 181

Not 16 Aktier och andelar

	2016-12-31	2015-12-31
Husbyggnadsvaror (HBV)		
1 andel	40	40
Innestående medel i HBV	253	253
Summa aktier och andelar	293	293

Not 17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna intäkter	127	2
Förutbetalda försäkringspremier	886	-
Övriga poster	-	158
	1 013	160

Not 18 Obeskattade reserver

	2016-12-31	2015-12-31
Periodiseringsfond	5 847	-
Summa	5 847	0

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 19 Uppskjutna skatter

	2016	2015
Skillnad mellan fastigheternas bokförda och skattemässiga värde:		
Belopp vid årets början	29 605	19 492
Årets avsättningar	339	10 113
Avsättning vid periodens utgång	29 944	29 605

Not 20 Långfristiga skulder

	2016-12-31	2015-12-31
Räntebärande skulder		
Förfaller inom 1 år efter balansdagen		
Skulder till kreditinstitut	105 000	114 662
Summa	105 000	114 662
Förfaller inom 1-5 år efter balansdagen		
Skulder till kreditinstitut	416 450	382 750
Summa	416 450	382 750
Summa räntebärande skulder	521 450	497 412
Förfallotider		
Den del av långfristiga skulder som förfaller till betalning senare än fem år efter balansdagen		
Skulder till kreditinstitut	-	25 000
Summa	0	25 000

Det finns en kommunal borgen för lånen.

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Not 21 Checkräkningskredit

	2016-12-31	2015-12-31
Beviljat belopp på checkräkningskredit uppgår till	50 000	50 000
Utnyttjad kredit	18 112	28 562

Sedan juli 1997 utnyttjas en kredit, med en kreditlimit på 50 mkr, där huvudkontot ägs av Östhammars kommun.

Not 22 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna räntekostnader	960	1 151
Upplupna löner	61	85
Upplupna semesterlöner	1 043	839
Upplupna sociala avgifter	155	488
Övriga poster	2 921	1 343
Summa	5 140	3 906

Not 23 Eventualförpliktelser

	2016	2015
Fastigo	132	132

Not 24 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Sedan årsskiftet har Stiftelsen efter anbudsupphandling utsett entreprenörer för uppförande av 40 st. nya hyreslägenheter. I Alunda har "1:a spadtaget" tagits för uppförande av 23 st. lägenheter.

Byggstart har också beslutats för 17 lägenheter som planerats i Gimo. Här har också ett stort stamrenoveringsprojekt startat på fastigheterna vid Köpmangatan 10-14.

Beslut har fattats att förvärva en villafastighet i anslutning till nybyggda bostadsområdet Mästersmeden i Österbybruk. Vid torget har ombyggnad av en större butikslokal vidtagits för att ge plats för 3 mindre butiks- och verksamhetslokaler.

Solgården i Östhammar anpassas efter ombyggnad för att inrymma ensamkommande flyktingbarn och LSS-boende.

Stiftelsen Östhammarshem
814400-3111

Gimo 2017-03-13

Örjan Mattsson
Ordförande

Allan Kruukka
Vice ordförande

Bertil Alm

Inge Gustafsson

Ingvar Skönstrand

Margareta Widén-Berggren

Mikael Myhrberg

Anders Erixon
VD

Vår revisionsberättelse har lämnats 2017-03-28.

Daniel Öberg
Auktoriserad revisor

Ebbe Bernsell
Förtroendemannarevisor

Gunnar Rydvall
Förtroendemannarevisor

Revisionsberättelse

Till styrelsen i Stiftelsen Östhammarshem, org.nr 814400-3111

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Östhammarshem för år 2016.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2016 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten *Den auktoriserade revisorns ansvar* samt *De förtroendevalda revisorernas ansvar*.

Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisorssed i Sverige. Vi som auktoriserade revisorer har fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera stiftelsen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

De auktoriserade revisorernas ansvar

Vi har att utföra revisionen enligt International Standards on Audtting (ISA) och god revisionssed i Sverige.

Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

De förtroendevalda revisorernas ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen ger en rättvisande bild av föreningens resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning av Stiftelsen Östhammarshem för år 2016.

Enligt vår uppfattning har styrelseledamöterna inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisorssed i Sverige. Vi som auktoriserade revisorer har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen eller om det finns skäl för entledigande.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder de auktoriserade revisorerna professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på de auktoriserade revisorernas professionella bedömning och övriga valda revisorers bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Gimo den 28/3 2017

Ernst & Young AB

Daniel Öberg
Auktoriserad revisor

Ebbe Bernsell
Förtroendemannarevisor

Gunnar Rydvall
Förtroendemannarevisor

REGIONFÖRBUNDET Uppsala län

Dnr: RFUL 2015/206

Regionförbundet Uppsala län

Förvaltningsberättelse 2016

Besöksadress Kungsgatan 41 | Telefon 018-18 21 00 | E-post info@regionuppsala.se | Org. nr 222 000-1511
Postadress Box 1843, 751 48 Uppsala | Fax 018-18 21 15 | Hemsida www.regionuppsala.se | Postgiro 35 35 16-8

Förbundsstyrelsens ordförande har ordet

Uppsala län är ett av de ledande länen i Sverige!

Vi har hög utbildningsnivå bland invånarna, låg arbetslöshet och ett innovativt näringsliv vilket ger goda förutsättningar för en bra utveckling framöver. I och med bildandet av Region Uppsala för vi nu samman Regionförbundet och Landstingets verksamheter. Det ger ytterligare möjlighet för politiken att dra nytta av de olika kompetenserna inom de två organisationerna och skapa goda förutsättningar för utveckling.

Det finns trots allt utmaningar för vårt län. Vi behöver lyckas med integrationen av de nya invånare som anlänt till vårt län som flyktingar, fortsätta arbetet med att höja utbildningsnivån, stödja nystartade och befintliga företag samt med starkare kraft arbeta för ett län fritt från fossila bränslen.

Vår omvärld påverkar oss i allt högre grad i och med att globaliseringen fortsätter. Det finns oroande händelser där vi ser ett politiskt ledarskap som alltmer agerar för protektionism och totalitärt styre. Även nationellt finns en tydlig tendens till populistiska, enkla lösningar på svåra samhällsproblem. Demokratin är det samhällssystem genom vilket vi styr och utvecklar samhället och inte enbart ett verktyg för att tillskapa sig makt som tyvärr framförs allt mer samhällsdebatten. Vi bör ta dessa farhågor på största allvar om Uppsala län även framgent ska vara ett ledande län i Europa.

Johan Edstav

Förbundsstyrelsens ordförande

Regiondirektören har ordet

Verksamhetsåret 2016 blev det sista för Regionförbundet Uppsala län. Årsredovisningen – baserad på vad vi gjorde 2016 - visar att verksamheten fortsatte med samma engagemang och av samma omfattning trots den förestående avvecklingen av förbundet. Regionförbundet har kompetenta och engagerade medarbetare som är väl skickade att bidra till en bra start för Region Uppsala den 1 januari 2017. Uppgiften att slå samman regionförbundet och landstinget till Region Uppsala har tagit tid och kraft. Den goda politiska processen under 2016 har dock gett energi också till arbetet med verksamhetsövergång, likvidation av Regionförbundet Uppsala län och andra aktiviteter som ingår i förberedelserna inför Region Uppsala.

Regionförbundet har funnits i 14 år. Vi kan med stolthet blicka tillbaka på många vunna segrar och läsa av hur förbundet har gjort skillnad och bidragit till hela länets utveckling. Förbundet har burit det regionala utvecklingsansvaret efter bästa förmåga och svarat för medlemsuppdraget kring kunskapsutveckling inom socialtjänst och angränsande hälso- och sjukvård. Med denna årsredovisning läggs det sista årets verksamhet inom regionförbundets ram till handlingarna.

Catharina Blom

Regiondirektör

Hur går det för Uppsala län?

Uppsala län är inne i en period av stark tillväxt. Länet har haft en snabb ökning av BRP per capita under 2016, men ligger fortfarande en bit efter Stockholm.

Befolkningen har under 2016 ökat med två procent, motsvarande 7000 personer, och bostadsbyggandet ligger på den högsta nivån på flera decennier.

Samtidigt som tillväxten varit hög och befolkningen vuxit har utsläppen av växthusgaser i länet minskat med 26 procent mellan åren 1990-2014. Det kan sättas i relation till Sveriges nationella klimatmål att utsläppen år 2020 bör vara 40 procent lägre än år 1990.

Tillsammans med Stockholmsregionen har länet den lägsta öppna arbetslösheten av storstadslänen. Arbetslösheten har legat på en jämn nivå under perioden 2010-2014 trots en stark befolkningsutveckling. Länets arbetsplatser har jämförelsevis med andra delar av landet lätt att rekrytera rätt kompetens.

Nyföretagandet i länet följer utvecklingen för riket. Varje år startas omkring 2 600 företag i länet, vilket motsvarar 11,5 per 1 000 invånare 20-64 år. Ökade satsningar på jämställd tillväxt och stöd till kvinnors företagande har fått fler kvinnor att starta företag. Det är dock fortfarande få företag som är verksamma på internationella marknader. Tidigare studier visar samtidigt att Uppsalaregionens internationella företag har god konkurrenskraft även om exporten bara svarar för 17 procent av BRP.

Allt fler besöker vårt län. Turismomsättningen i Uppsala län uppgår till över 2,5 miljarder kronor.

Andel av BRP som satsas i FoU i Uppsala län är högst i Sverige, och utmärker sig även i ett internationellt perspektiv. I det senaste nationella innovationsindexet placerar sig Uppsala län i topp i landet.

Länet har fortfarande utmaningar i att minska avhoppen från gymnasieskolan. Inom fyra år efter påbörjad gymnasieskola har endast 70 procent uppnått examen. Det råder också stora variationer mellan kommunerna., från drygt 78 procent till 61 procent. 74 procent av kvinnorna klara examen inom fyra år, medan männen ligger på 66 procent. Andelen högutbildade 30-34-åringar ökar sakta och närmar sig nu 55 procent.

Utmaningar återstår i Uppsala län när det gäller tillgången till bostäder, förbättrad infrastruktur, skolresultat och skillnaderna i länet, mellan bostadsområden, mellan män och kvinnor och mellan människor som är födda i olika länder.

Uppföljning av samtliga mål i RUS framgår av bilaga.

Årets huvudprocesser

Viktiga händelser

Under 2016 har regionförbundet varit involverat i fem huvudprocesser som påverkat all övrig verksamhet och som varit styrande för hur resurser och arbetstid allokerats.

- ✓ *Medverka i bildandet av Region Uppsala*

Bildandet av Region Uppsala har förberetts under året och letts av en politisk styrgrupp bestående av regionförbundets arbetsutskott och landstingsstyrelsens ordförande och 2:e vice ordförande. Regionförbundets regiondirektör har tillsammans med landstingsdirektören varit projektledare. I början av 2016 har kommunerna yttrat sig över ett förslag till uppdrag och organisation.

Ett förslag till ny tjänstemannaorganisation inom Region Uppsala har förberetts, och träder i kraft i samband med flytt av viss personal till det nya regionkontoret i kvarteret Eldaren.

- ✓ *Slutföra framtagandet av en ny regional utvecklingsstrategi för den nya regionorganisationen*

Efter en omfattande dialog under 2015 har ett förslag till ny regional utvecklingsstrategi färdigställts och skickats på remiss under april-september.

Det slutliga dokumentet beslutades av förbundsfullmäktige i december 2016 och fastställdes av det nya regionfullmäktige den 15 februari 2017.

- ✓ *Förbereda arbetet för kommande revidering av länstransportplan 2018-2029*

I avvaktan på regeringens beslut om inriktning på kommande åtgärdsplanering har regionförbundet fattat beslut om en processplan för framtagandet av en ny länstransportplan 2018-2029. Arbetet med en ny cykelstrategi har påbörjats och flera konferenser på infrastrukturtema genomförts.

Planeringsprocessen sker i tät samverkan med omkringliggande län. Inom ramen för en En bättre sits har en gemensam systemanalys utarbetats för Stockholm-Mälarregionen, som ett prioriteringsunderlag till regeringen och Trafikverket.

Från länets sida har fyra prioriteringar lyfts fram: fyrspår till Stockholm, järnvägsförbindelse Enköping-Uppsala genom Arosstråket, förbättringsåtgärder längs Dalabanan och ombyggnad av Hjulstabron.

- ✓ *Leva upp till regeringens uppdrag till regionalt tillväxtansvariga att hantera EU:s social- och regionalfond (ESF och ERUF)*

Regionförbundet har statens uppdrag att leda länets genomförande av social- och regionalfonden. I detta ingår att mobilisera aktörer, stödja utveckling av projekt som ligger i linje med programmens intentioner och vara programmens kontaktpunkt i länet. Uppdraget utförs i samverkan med tillväxtansvariga i övriga län i Östra Mellansverige, samt förvaltande myndigheter (ESF-rådet och Tillväxtverket) och strukturfondspartnerskapet.

En god samverkan mellan olika aktörer inom tillväxtrådet och Forum för inkluderande arbetsmarknad har bidragit till att länet varit rustat inför utlysningar och kunnat skriva bra ansökningar. Under året har flera projekt från Uppsala län blivit beviljade.

- ✓ *I dialog med ledningsgruppen för FoU-stöd identifiera och förtydliga socialtjänstens och angränsande hälso- och sjukvårds behov av FoU-stöd och samverkan med universitet, högskolor och brukarorganisationer*

Regionförbundets uppdrag är att bedriva en FoU-stödverksamhet för socialtjänsten och angränsande delar av hälso- och sjukvården. De senaste åren har en tydlig rörelse skett mot en s.k. evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Det bygger på att verksamheten baserar sig på kunskap från forskning eller annan relevant kunskap, professionens kunskap och brukarnas/patienternas kunskap.

Samlad måluppfyllelse

I regionförbundets verksamhetsplan för 2016 finns nio prioriterade mål för området regional utveckling. Totalt sett bedöms den samlade måluppfyllningen för regional utveckling som god.

Målet om att en regional digital plattform för e-tjänster ska vara drift och de första tjänsterna tillgängliga för medborgarna har inte uppfyllts under året. Däremot har upphandling av en e-tjänsteplattform slutförts, vilket innebär att driftsättningen kan ske under första halvan av 2017.

För FoU-stöd anger verksamhetsplan 2016 totalt tio prioriterade mål. Måluppfyllelsen bedöms som god för FoU-stöds verksamhet.

Två mål kommer inte att uppfyllas helt. Målet om att *de långsiktiga förutsättningarna för SUF-KC ska vara klara* har inte kunnat uppfyllas trots att diskussioner om möjliga lösningar förts i flera olika forum. En fortsatt dialog om olika alternativ för de långsiktiga förutsättningarna för SUF-KC kommer att ske i Region Uppsala via förvaltningen Hälsa och habilitering enligt beslut i Förbundsstyrelsen i december 2016.

Målet *ska verksamma uppleva en förbättrad samverkan mellan kommun och landsting inom äldreområdet* har inte kunnat uppfyllas under året. Två större satsningar har genomförts, men pga. att en nyckelaktör inte medverkat har målet inte uppnåtts helt. De

aktiviteter som genomförts har ändå lett till en viss förbättring i samverkan mellan kommunerna och landstinget.

Mål i VP 2016:	**Måluppfyllelse**
Innovativ region	
Vid 2016 års slut: ska regionförbundets verksamhetsstöd och projektstöd till företagsfrämjande organisationer ha bidragit till - att det har startats minst 700 nya företag, varav minst 40 % leds av kvinnor. (Bas 32 %) - att 600 företag har fått stöd att utveckla sin verksamhet, varav minst 40 % leds av kvinnor. - att ca 50 företag tagit del av 3,1 mkr i affärsutvecklingscheckar för internationalisering, varav 1 mkr med inriktning på miljöteknikföretag.	Målet uppfyllt. 878 företag, (ca 44 % kv), därtill 348 UF-företag (48 % kv.) 710 företag (56 % kv)
har näringslivsklimatet i Uppsala län förbättrats, mätt som resultat i undersökningar av Svenskt Näringsliv, Nöjd-kund-index och Tillväxtanalys (nyföretagande).	Målet uppfyllt.
ska förutsättningarna att samordna regionens insatser för ett bättre regionalt företagsklimat och stärkt etableringsfrämjande ha undersökts, med utgångspunkt från Tillväxtrådet Uppsala län, Aktörssamverkan, Innovationsforum samt analyser av regionens smarta specialisering.	Målet uppfyllt. Aktörssamverkan har inrättats med ett 40-tal ingående medlemmar. Projektet Regionalt innovationsområde och kluster (RIK) har slutförts och en ny portal för verksamhetsstöd, verksamt.se har skapats.
ska ett socialt investeringsperspektiv vara förtydligat hos ingående aktörer	Målet uppfyllt. Ett erbjudande om stöd i lokala processer har antagits av flera kommuner i länet.
Växande region	
ska det ha investerats minst 120 mkr i länets transportinfrastruktur, med utgångspunkt från länstransportplan 2014-2025.	Målet uppfyllt. 171 mkr har investerats

ska en regional digital plattform för e-tjänster vara i drift och de första tjänsterna tillgängliga för medborgarna.	Målet ej uppfyllt. Upphandling har slutförts, men driftsättning sker under första halvåret 2017.
Kompetent och socialt hållbar region	
ska implementeringen av de länsgemensamma riktlinjerna för demensvård- och omsorg vara påbörjad	Målet uppfyllt. Ett särskilt implementeringsprojekt är startat i samarbete med kommunerna och landstinget.
ska minst två projekt med inriktning mot att öka inkludering i Uppsala län ha startats, med finansiering av europeiska socialfonden (ESF).	Målet uppfyllt. Fyra beviljade projekt för 99 mkr. Nisa, Smart industri, Praktikkartläggning och KIVO-C.
ska minst tre konkreta aktiviteter i särskild handlingsplan för bättre folkhälsa bland barn och unga ha påbörjats	Målet uppfyllt. Handlingsplaner för stärkt folkhälsa bland barn och unga har beslutats av förbundsstyrelsen, varpå insatser för minskad tobaksanvändning, föräldrastöd och fritidsbank påbörjats.
har genomförandet av konkreta handlingsplaner för jämställd rekrytering inom Vård- och omsorgscollege. Teknikcollege och Fastighetsforum, med målet om 70-30 fördelning, påbörjats.	Målet uppfyllt. Handlingsplaner har upprättats, med stöd från Tillväxtverket.
har minst sju av länets kommuner utarbetat tidsatta aktivitetsplaner för att minska avhoppen från gymnasiet, inom ramen för projektet #jagmed.	Målet uppfyllt. Projektet pågår enligt plan, med stöd från socialfonden.
ska verksamma uppleva en förbättrad samverkan mellan kommun och landsting inom äldreområdet	Målet inte uppfyllt pga. att en nyckelaktör inte deltagit
ska de långsiktiga förutsättningarna för SUF-KC vara klara	Målet inte uppfyllt. Dialog fortsätter under 2017 mellan Region Uppsala och övriga aktörer.
ska en kunskapsbaserad verksamhetsutveckling ske vid minst två olika verksamheter inom funktionshinderområdet	Målet är uppfyllt. Delar av arbetet sker i nära samverkan med Uppsala kommun.
ska implementeringen av de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård ha påbörjats	Målet är uppfyllt. Dialogkonferens är genomförd och en uppdaterad regional överenskommelse är antagen. Arbetet med att stödja revidering av de lokala överenskommelserna är påbörjat.

ska länsgemensamma indikatorer inom folkhälsoområdet ha prövats	Målet är uppfyllt. Älvkarleby har utgjort pilotkommun.
ska implementeringen av handlingsplan för den sociala barnavården, ”Stärkt skydd för barn och unga” vara påbörjad	Målet är uppfyllt. En plan med prioriterade insatser har tagits fram i samverkan med socialtjänsterna i länet
ska framtagen rutin för hälsoundersökning av barn och unga som socialtjänsten utreder och ger insatser vara känd och användas	Målet är uppfyllt.
ska innehållet i ”Program för stabilitet och kompetensutveckling” vara harmonierat med SKL:s handlingsplan (Stärkt skydd för barn och unga)	Målet är uppfyllt. Programmet och uppföljningen av programmet har även presenterats för SKL och Socialstyrelsen, som rekommenderar programmet i ”Kunskapsguiden”.

Regionförbundets arbetsformer

En viktig del av regionbildningen är att ta tillvara på det framgångsrika arbetssätt som karaktäriserar regionförbundet och som godkänts av förbundets medlemmar i verksamhetsplaner och handlingsplaner. Kortfattat innebär detta arbetssätt följande.

Regionförbundet *samverkar* i de allra flesta uppdragen *med andra aktörer* – ofta i långa processer. Exempel på detta är infrastrukturplaneringen och planering och genomförande av Forskning pågår-konferenser.

Förbundet *äger* med andra ord *sällan hela frågan* utan samverkan med aktörer såväl inom som utanför länet är en förutsättning för att nå de mål som sätts upp. Exempel på detta är arbetet med att genomföra EU:s strukturfondsprogram där samarbetet dels sker i en geografi med fyra andra län, dels med en mängd aktörer inom respektive projekt. Ytterligare exempel är utvecklingen av PYC (Parenting Young Children) där utbildning ges runt om i Sverige och leds gemensamt av fyra FoU-miljöer från olika delar av landet.

Ett annat karaktärsdrag är att tyngdpunkten ligger på att medverka till att *skapa förutsättningar för utveckling*. Förbundet har således i stort sett inte någon verksamhet i egen drift. Arbetet sker ofta i projekt med extern medfinansiering. Antalet pågående projekt varierar över tiden. De projekt där regionförbundet är projektägare – med egna finansieringen och medel från olika externa finansiärer - finns förtecknade i en särskild bilaga, liksom de projekt som förbundet medfinansierar med statliga medel från anslaget 1:1 Allmänna tillväxtåtgärder.

En av regionförbundet viktigaste roller är att fungera som *mötesplats* för politiker samt lokala och regionala aktörer. Politiker möts i förbundsfullmäktige, förbundsstyrelsen

och klimat- och infrastrukturberedningen. Möten mellan utbildningsarrangörer och arbetsgivare, Tillväxtråd, Nätverket för destinationsutveckling samt FoU-cirklar är exempel på andra mötesplatser på tjänstemannanivå.

Kansliet

Vid årets slut arbetade 26 personer på kansliet (20 kvinnor och 6 män). Två personer har varit inhyrda - en från Uppsala kommun och en från Uppsala Universitet.

En tjänst som infrastrukturstrateg har återbesatts under året. Regiondirektören har inför kommande pensionering beviljats en arbetstid på 60-80 procent fr o m den 1 september 2015 – 31 december 2016.

Sjukfrånvaron har varit 3,99 procent.

Förbundsfullmäktiges presidium

Håkan Collin (S)	ordförande, Landstinget i Uppsala län
Maria Gardfjell (MP)	1:e vice ordförande, Uppsala kommun
Björn-Owe Björk (KD)	2:e vice ordförande, Landstinget i Uppsala län,

Förbundsstyrelsen

Johan Edstav (MP)	ordförande
Bengt-Olov Eriksson (S)	1:e vice ordförande
Cecilia Forss (M)	2:e vice ordförande

Marlene Burwick (S)
Jacob Spangenberg (C)
Börje Wennberg (S)
Helena Proos (S)
Marie Larsson (S)
Ilona Szatmari-Waldau (V)
Nina Lagh (M)
Jenny Gavelin (L)
Anna-Karin Klomp (KD)
Simon Alm (SD)

Ersättare
Agneta Hägglund (S)
Vivianne Macdisi (S)
Jonas Nyberg (S)
Maria Gardfjell (MP)
Sören Bergqvist (V)

Fredrik Ahlstedt (M)
Klas Bergström (M)
Carina Lund (M)
Marie Wilén (C)
Jonas Segersam (KD)

Klimat- och infrastrukturberedningen – KIB

Jenny Lundström (MP)	Ordförande, Tierps kommun
Johan Örjes (C)	Vice ordförande, Landstinget i Uppsala län
Margareta Widén Berggren (S)	Östhammars kommun
Bertil Kinnunen (S)	Landstinget i Uppsala län
Carina Schön (S)	Heby kommun
Erik Pelling (S)	Uppsala kommun
Claes Litsner (S)	Knivsta kommun
Åskar Anderson (V)	Landstinget i Uppsala län, t o m 2016-09-22
Sverker Åslund (V)	Landstinget i Uppsala län, fr o m 2016-09-22
Daniel Blomstedt (M)	Tierps kommun
Kenneth Holmström (M)	Älvkarleby kommun
Carl Nettelblad (L)	Landstinget i Uppsala län
Roger Thelander (SD)	Uppsala kommun
Björn-Owe Björk (KD)	Landstinget i Uppsala län

Valberedningen

Valberedningen är identisk med förbundsstyrelsen. Samtliga är ordinarie ledamöter.

Revisorer

Anna Wiklund (M)	ordförande, t o m 2016-12-31
Knut Rexed (S)	vice ordförande
Cecilia Hamenius (L)	ordförande, fr o m 2017-01-01M
Mats Sjöborg	fr om 2017-01-01.

Sammanfattning av verksamheten

Innovativ region

En betydande del av insatserna för utveckling av fler och växande företag i Uppsala län bedrivs inom ramen för företagsfrämjande organisationer som erhåller verksamhetsstöd från regionförbundet. Under 2016 fördelades totalt 13,5 mkr till detta ändamål, varav hälften utgör länets driftstöd till Almi. Verksamheten inom dessa organisationer har i korthet gett följande resultat:

- Almi har fortsatt en bra mix av mindre och större lån i lånestocken. Nyutlåningen blev totalt 164 mkr (122 mkr år 2015), totalt 232 lån ackumulerat (203 lån år 2015). På rådgivningssidan når Almi 1084 kunderbjudanden. 30 innovationer har under året kommersialiserats. Andelen kvinnor i Almi Uppsalas affärsrådgivning uppgår till 36 procent vilket ger en andra plats i landet. Antalet unika rådgivningskunder har varit 663 (561 för 2015). Kundnöjdheten är fortsatt hög och 98 procent rekommenderar Almi till andra (94 % för 2015). Andelen tid av total arbetstid som läggs på kund når 75 procent (74 % för 2015). För mer information se särskild rapport från Almi.
- Uppsala Innovation Centre (UIC) utvärderar ca 200 projekt årligen och under 2016 har 67 projekt antagits i något av UIC:s fem olika program. UIC har som mål att öka förutsättningarna för internationella kontakter och affärer i bolagen som antas i programmen och 10 relevanta besök har genomförts under året. UIC har bidragit inom projektet Växtzon, där samtliga inkubatorer och Science Park från Östra Mellansverige som deltar i projektet, fått tagit del av UIC-modellen. Hösten 2016 initierade UIC ett samarbete med Europas högst rankande företagsinkubatorer. Fem länder med de topprankade inkubatorerna INiTS, Österrike, Yes!Delft, Nederländerna, Imec, Belgien och i3P i Italien ingår i det nya nätverket, EuroIncNet,. Nätverket blir en länk ut till en internationell marknad för UIC-bolag som vill etablera sig i Europa. Två UIC-bolag inledde samarbeten i Österrike och Nederländerna där man tittar på hur förutsättningarna för en etablering ser ut. På samma sätt ska inkubatorbolag som vill in på den svenska marknaden i sin tur kunna få stöd av UIC, som utvärderar affärsmodellen och tar fram en lanseringsplan.
- Under läsåret har 1204 UF-företagare tillsammans drivit 348 UF-företag i Uppsala län. (48 % flickor och 52 % Pojkar). Det är oftast flickor som tar rollen som vd och vinner flest tävlingar. UF-företag drivs på 22 olika gymnasieskolor och 7 nya UF-lärare har engagerats. Under samma läsår har 52 grundskoleklasser i länet arbetat med UF:s läromedel.
- Under året arrangerade och medverkade Drivhuset i 128 aktiviteter som involverade studenter. Inspirationsaktiviteterna och utbildningsinsatserna nådde 1 340 deltagare. Individuellt affärsutvecklande stöd gavs till 478 individer (276 unika) på 402 vägledningsmöten. 93 företag fick stöd i start-fasen. 2 216 studenter kontaktades vid olika mässarrangemang under året. Drivhuset deltog, genom ett samarrangemang med andra aktörer, i en starta eget-butik i Gottsunda. Syftet var att stärka kännedomen om det affärsutvecklingsstöd som finns att tillgå i Uppsala, hos utomnordiska medborgare.
- Connect har under 2016 genomfört 17 språngbrädor för företag som söker kapital (24 % av företagen med kvinnlig ledning) och 4 investeringsmöten med totalt 22 bolag där 30 procent av bolag fått finansiering inom 6 månader (prel siffror då alla bolag ännu inte rapporterat sin finansiering). Connect driver ett investerarnätverk med 50 investerare (23 % kvinnor). Connect har också genomfört 11 aktiviteter av

karaktären information, inspiration och nätverk, 3 kompetensutvecklande aktiviteter riktade mot investerare och en aktivitet för att inspirera fler kvinnor att investera i tidiga bolag. Under 2016 startade pilotprojektet "Connect FöretagsAcceleratorn".

- Coompanion har genomfört professionell rådgivning vid 43 tillfällen till totalt 95 personer. Coompanion har utbildat 122 personer i egen regi eller tillsammans med andra. 2 kooperativa verksamheter har startat under 2016. Coompanions rådgivningar har fördelat sig på 54 % kvinnor och 46 % män och utbildningar under samma tid har fördelat sig på 55 % kvinnor och 45 % män.

Under 2016 har Visit Uppland främst samordnat aktörerna i nätverk för destinationsutveckling men även andra aktörer inom besöksnäringen för att aktivt medverka i genomförandet av den regionala strategin för hållbar besöksnäring i Uppsala län. Visit Upplands viktigaste verktyg för att uppnå strategins intentioner är: samordna nätverk för destinationsutveckling, initiera framtagandet av lokala turismstrategier/handlingsplaner samt att stötta/initiera utvecklingsprojekt. Under 2016 startade Visit Uppland projektet Augmented Export, ett 3-årigt projekt med syfte att utveckla upplevelseprodukter mot en internationell marknad.

Inom socialtjänst och vård och omsorg är brukarmedverkan och personcentrerad verksamhet viktiga ledord. FoU-stöd har organiserat nätverksmöten för de processledare i kommunerna som har i uppdrag att stödja implementeringen av Äldres behov i centrum (ÄBIC), en modell för behovsbedömning som nationellt stöds av Socialstyrelsen. Under 2016 har modellen av Socialstyrelsen utvecklats till Individens behov i centrum (IBIC) för att också omfatta behov hos personer med funktionsnedsättning.

”Forum för brukarinflytande” har genomfört sitt andra av tre projektår. ”Brukare på plats” är ett exempel på en metod som prövats med framgång under året. Studieförbundet Vuxenskolan är nu projektägare och FoU-stöds roll är att medverka i styrgruppen för projektet.

Projektet Skol-BIM framskrider planenligt och har fått medel beviljade från Folkhälsomyndigheten även för 2017, som det sista projektåret. Projektet ska utveckla skolans förmåga att upptäcka barn och ungdomar som lever i familjer med missbruk, och ge stöd för att de ska klara sin skolgång. Det består av både forskning och metodutveckling.

Metodstöd har erbjudits kring socialt investeringsperspektiv i form av gemensamma fördjupningsdagar och lokalt processtöd. Flera av länets kommuner har tagit del av detta stöd under året.

Växande region

Under året genomfördes åtgärder för 171 mkr inom ramen för länsplan för regional transportinfrastruktur 2014-2025. Planeringsramen är 1 601 mkr för hela planperioden och innehåller satsningar på kollektivtrafik och cykelvägar samt färdigställande av överenskomna och förskotterade objekt från tidigare plan.

- Åtgärdsvalsstudie för väg 55, sträckan Uppsala-Katrineholm, påbörjades under 2016 och slutförs under våren 2017.
- Åtgärdsvalsstudie för väg 282, sträckan Uppsala-Almunge, påbörjades under 2016 och slutförs hösten 2017.
- Åtgärdsvalsstudie för Uppsala-Uppsala Näs, brister för gång- och cykeltrafikanter, påbörjades under 2016 och slutförs till sommaren 2017.
- Åtgärdsvalsstudie för sträckan Knivsta-Alsike, brister för gång- och cykeltrafikanter, slutfördes under 2016.
- Det med länets kommuner, länsstyrelsen och kollektivtrafikmyndigheten gemensamma *Forum för fysisk planering* har fortsatt under året.

I syfte att stödja en vård och omsorg på lika villkor för demenssjuka i länet har en länsövergripande riktlinje för demensvård- och omsorg tagits fram av regionförbundet i nära samverkan med kommunerna och landstinget. Ett projekt för implementering av riktlinjen har också startats under året med processledning från regionförbundet.

År 2016 har inneburit stora utmaningar för socialtjänsten när det gäller att tillgodose ensamkommande barn och ungas behov av stöd och skydd. En del av barnen/ungdomarna är traumatiserade och i behov av kvalificerade insatser medan andra kan få tillräckligt stöd genom första linjens insatser. Därför utbildas nyckelpersoner och genomförs det manualbaserade programmet *Teaching Rewcovery Techniques (TrT)* i Uppsala län för ensamkommande asylsökande ungdomar, i form av en pilotstudie under hösten/vintern 2016 -2017. Deltagande verksamheter är socialtjänsten i Knivsta, Tierp och Uppsala, elevhälsan i Uppsala, Cosmos samt Röda Korset.

Kompetent region

Den regionala kompetensplattformen Kompetensforum Uppsala län är en regional struktur och mötesplats för utbildningsanordnare och arbetslivet för samverkan kring kompetensförsörjningsfrågor. Under 2016 har satsningar skett inom Kompetensforum för att underlätta individens val av utbildningar och yrken samt påskynda ungdomars etablering på arbetsmarknaden genom implementering av Ung Företagsamhets tre grundskolekoncept för en bättre arbetslivsanknytning inom grundskolan

Kompetensforum har genomfört flera tematiska studiebesöksdagar inom olika branscher för arbetsförmedlare och studievägledare, samt arrangerat konferenser kring digitaliseringens påverkan på framtidens kompetens och regionens insatser för att förhindra skolavhopp.

Det finns fortfarande brister i vårdkedjan för äldre liksom i samverkan mellan olika aktörer, såsom kommunens socialtjänst, den kommunala hälso- och sjukvården, primärvården och specialistvården. Nya krav på ökad och effektivare samverkan initieras även från nationell nivå. Två satsningar har gjorts under året med regionförbundet som bas. Då delar av landstingets verksamhet inte deltagit har det önskade resultatet inte uppnåtts. Medvetenheten om behoven och viljan till ökad samverkan har dock höjts inom alla berörda organisationer.

Ansträngningar för en långsiktig finansiering av SUF-KC har gjorts genom ett flertal tillfällen av dialog och information med länets kommuner om innehåll och nivå på finansiering. En dialog har även förts med den s.k. Sjuklövern inom landstingens verksamhet för att bredda finansieringsbasen, men de långsiktiga förutsättningarna är ännu inte klara. Dialogen fortsätter inom ramen för Region Uppsala.

Från länets kommuner har frågan väckts om på vilket sätt personer som har stora svårigheter att uttrycka sig med talat språk på grund av ett funktionshinder ska kunna vara mer delaktiga och ha större inflytande över de insatser man tar del av. En arbetsgrupp har bildats med företrädare för profession, brukarorganisationer och forskning för ett ökat lärande inom området. Uppsala kommun deltar i projektet ”Innovationsguiden” i samarbete med Socialdepartementet och SKL. För Uppsalas del handlar det om delaktighet och inflytande för barn med funktionsnedsättningar vid myndighetsbeslut.

Vid en välbesökt konferens presenterades och spreds innehållet i de nya riktlinjerna inom missbruks/beroendeområdet. Den regionala överenskommelsen, som inkluderar de nya områdena i riktlinjen, antogs under året. Arbetet med att inkludera de nya områdena i riktlinjen i de lokala överenskommelserna pågår.

En nationell handlingsplan ”Stärkt skydd för barn och unga – handlingsplan för social barnavård” har tagits fram av SKL. Planen innehåller 44 förslag till insatser. I vårt län har det övergripande arbetet för året har varit att åstadkomma en struktur med regionala och lokala prioriteringar och konkretiseringar av de prioriterade förslagen. En arbetsgrupp med deltagare från länets socialtjänster/barn och unga har under året arbetat med att ta fram mätbara regionala mål.

Länets program för stabilitet och kompetensutveckling i den sociala barnavården har fortsatt under året. Fokus har legat på den reviderade versionen av BBIC och

introduktion men också på insatser som ger stöd för yrkesutveckling till exempel utbildning av arbetsledare, introduktörer, mentorer och specialisthandläggare. Programmodellen är integrerad i länets arbete med SKL:s handlingsplan.
Den hälsorutin som togs fram och förankrades förra året har spridits och funnits tillgänglig för socialtjänsten att använda under 2016. En uppföljning av hur hälsorutinen används i länet har gjorts av FoU-stöd tillsammans med hälso- och sjukvården i slutet av året.

Generellt kan konstateras att intresset för att delta i de arrangemang som FoU-stöd har inbjudit till har varit mycket stort under 2016, det gäller inom verksamhetens alla områden (äldre, barn/unga, missbruk/beroende och funktionshinder).

För att kunna följa viktiga faktorer som påverkar folkhälsan har ett regionalt uppföljningssystem i form av en modell med huvudindikatorer och underindikatorer utarbetats. Arbetet har skett i samverkan med Älvkarleby kommun som pilotkommun och kommer att implementeras under 2017 och också kunna användas som en fördjupad uppföljning av RUS – en region för alla.

År 2016 beslutade förbundsstyrelsen uppdraget att arbeta fram handlingsplaner för ökade samverkansinstaser för bättre hälsa bland barn och unga. Tre handlingsplaner för samverkansinsatser har antagits och undertecknats med temana fysisk aktivitet, tobaksfri skoltid och ökat föräldrastöd. Regionförbundet ansvarar för framtagandet av handlingsplanerna i samverkan med länets kommuner, länsstyrelse, länsbarnombudsman, landsting och andra organisationer. Regionförbundet har under 2016 initierat och stimulerat lokala processer för sociala investeringsperspektiv i Älvkarleby, Enköping, Östhammar och Uppsala.

Särskild rapport om Almi Företagspartner Uppsala AB

Verksamheten har utvecklats bra under året med höga volymer inom både lån och rådgivning och med hög kundnöjdhet. Ett antal nya medarbetare har också kunnat hälsas välkomna och Almi står nu väl rustade för att vara en bra partner till länets företag på deras tillväxtresa.

- Almi har fortsatt en bra mix av mindre och större lån i lånestocken. Tempot i utlåningen har varit god och når, mätt i antal lån per rådgivare, upp till 4.3 (4.0 år 2015) per månad, vilket placerar Almi Uppsala på andra plats i landet.
- Nyutlåningen blev totalt 164 mkr (122 mkr år 2015), totalt 232 lån ackumulerat (203 lån år 2015).

- På rådgivningssidan når Almi 1084 kunderbjudanden jämfört med 775 under 2015. Vidare når Almi 12,4 kunderbjudanden per rådgivare och månad inom affärsrådgivningen (12.2 kunderbjudanden år 2015).
- 30 innovationer har under året kommersialiserats jämfört med 29 innovationer under 2015.
- Andelen kvinnor i Almi Uppsalas affärsrådgivning uppgår till 36 procent vilket ger en andra plats i landet (36 procent under 2015 som då var tredje plats i landet).
- Antalet unika rådgivningskunder har varit 663 (561 för 2015).
- Kundnöjdheten är fortsatt hög och 98 procent rekommenderar Almi till andra (94 % för 2015). Andelen tid av total arbetstid som läggs på kund når 75 procent (74 % för 2015).

Det tillväxtprogram som startades upp under 2015 (Tillväxtlyftet) och som är ett samverkansprojekt mellan Almi i Östergötland, Örebro, Västmanland, Sörmland och Uppsala har mottagets mycket väl av regionens företag. Projektet löper under tre år och gör det möjligt att erbjuda företagen i länet olika former av företagscoaching, både i grupp och individuellt. Ett nära samarbete runt tillväxtföretag sker med Almi Invest och under året har en samlokalisering planerats som genomfördes i början av 2017. Under 2016 har 20 företag (18 företag för 2015) påbörjat ”Tillväxtprogrammet för etablerade företag” samt ytterligare 62 företag deltagit i något av de övriga programmen inom Tillväxtlyftet; ”Tillväxtprogrammet för unga företag”, Skuggstyrelse, Företagscoach och Lönsamhetsstyrning.

41 par (52 för 2015) deltog i årets Mentorprogram som genomfördes med deltagare från sju av Regionens kommuner.

Almi deltar i många forum som finns ute i regionens kommuner såsom tillväxtråd, företagsråd och frukostmöten och varje kommun har en utpekad person inom Almi att vända sig till om inte direktkontakt i specifik fråga kan tas. Almi deltar också i olika typer av aktörssamverkan med Drivhuset, Coompanion, Arbetsförmedlingen, Ung Företagsamhet, NFC, Uppfinnarföreningen och UIC.

UIC och Almi har ett nära samarbete med regelbundna avstämningsmöten där Almi under 2016 bland annat förmedlat 35 (40 för 2015) idébärare/företag till UIC. Andelen företag inom UICs olika program som också är kunder till Almi är hög och som högst i de senare programmen där två av tre företag är Almikunder.

Ekonomisk redogörelse

Regionförbundets intäkter uppgick under 2016 till 56 477 tkr varav 38 149 tkr från medlemsavgifter. Övriga intäkter var bland annat projektmedel. Årets resultat uppgår till -2 702 tkr. Kostnaderna för representation var 69 449 kr.

Redovisningsprinciper

Redovisningen följer Lagen om kommunal redovisning (1997:614).

Intäkter och kostnader har periodiserats.

Inventarier som överstiger ett halvt basbelopp avskrivs på fem år.

God ekonomisk hushållning

Syftet med god ekonomisk hushållning är väl utförd verksamhet.

Enligt Kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För verksamheten ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. En plan för ekonomin de kommande tre åren ska upprättas, varav budgetåret är det första. En treårsplan finns med i verksamhetsplan och budget 2015 som förbundsfullmäktige godkände den 15 januari 2015. Treårsplanen blir endast delvis relevant på grund av regionbildningen.

Kommunallagen reglerar också vilka åtgärder som ska vidtas om kostnaderna överstiger intäkterna. Minst en delårsrapport ska behandlas av fullmäktige. Förbundsfullmäktige behandlade delårsbokslutet den 16 december 2016.

Regionförbundet redovisar ett negativt resultat för 2016, vilket täcks av eget kapital. Återstående eget kapital överförs till Region Uppsala efter avslutad likvidation av regionförbundet.

Finansiellt mål

Enligt Kommunallagen ska det finnas finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Regionförbundets finansiella mål är 4 000 tkr. Det egna kapitalet ska vara en buffert för att möta eventuella omstrukturerings- eller andra oförutsedda kostnader av engångskaraktär utan att man ska behöva gå till medlemmarna och begära extra bidrag. Dessa medel, eller delar av dem, har tagits i anspråk i samband med regionbildningen.

Tack vare tidigare års ackumulerade överskott har en buffert av eget kapital kunnat byggas, som täcker årets underskott och uppkomna avvecklingskostnader. Det egna kapitalet uppgick vid 2016 års bokslut till 3 729 tkr.

Övrigt

I bokslutet 2010 avsattes medel för att täcka kostnader för tidigare ordförandens pension. En överenskommelse mellan landstinget och regionförbundet gjordes vilket innebar att förbundet medfinansierar landstingets pensionskostnader för den tid som ledamoten tjänstgjort som ordförande. Förbundets del uppgick 2016 till 192 tkr vilket har räknats av från den reserverade skulden.

Verksamhetens resultat totalt exkl. externfinansierade projekt

	2016-12-31	Budget helår
Verksamhetens intäkter		
Medlemsavgifter	38 148 696	38 148 690
Bidrag	1 997 004	1 961 000
Övriga intäkter	-1 017 884	414 000
Summa verksamhetens intäkter	**39 127 816**	**40 523 690**
Verksamhetens kostnader		
Kostnader för lokaler	-1 628 596	-1 698 140
Övriga driftskostnader	-21 718 005	-18 584 257
Kostnader för personal	-18 494 591	-20 386 293
Avskrivningar	-34 320	-35 000
Summa verksamhetens kostnader	**-41 875 512**	**-40 703 690**
Verksamhetens nettokostnad	**-2 747 696**	**-180 000**
Finansnetto	45 141	180 000
Resultat	**2 702 555**	**0**

Ekonomisk uppföljning per enhet

Verksamhet	Intäkter jan-dec		Kostnader jan-dec			
	Tkr	%	Tkr	%	Resultat	Årsbudget
Regional utveckling	21 994	95%	22 457	97%	-463	23 113
därav verksamhetsstöd	13 465	100%	13 385	99%	80	13 465
därav övrigt	8 529	88%	9 072	94%	-543	9 648
Välfärd och FoU-stöd	7 966	101%	8 038	102%	-72	7 897

Ledning	990	100%	778	79%	212	990
Stab	6 497	95%	8 571	125%	-2 074	6 843
Politik	1 681	100%	1 986	118%	-305	1 681
Resultat	39 128	97%	41 830	103%	-2 702	40 524

Kommentarer till bokslutet

I delårsbokslutet prognosticerades ett överskott på 400 tkr, främst förklarat av lägre personalkostnader till följd av flera vakanser.

I slutet av året har emellertid avvecklingen av regionförbundet inneburit högre kostnader än beräknat, samtidigt som medfinansiering av projekt minskat intäkterna, vilket sammantaget resulterat i ett underskott på ca -2,7 mkr.

Uppvisat underskott utgörs av uppkomna avvecklingskostnader av engångskaraktär och har avsett pensionsutbetalningar, förtroendemannaersättningar, IT-tjänster, mobiler och datorer samt inhyrd personal, bl a för e-samordning.

Kostnaderna för e-samordning och upphandling av en e-tjänsteplattform uppgår till 400 tkr, vilket enligt beslut i förbundsfullmäktige inför verksamhetsåret 2015 skulle kunna belasta det egna kapitalet. Under 2015 behövde det egna kapitalet inte tas i anspråk för e-samordning, men däremot under 2016.

De tillkommande kostnaderna till följd av avvecklingen summeras till 2,1 mkr. Därutöver har inhyrd personal och konsulter engagerats för att upprätthålla viss verksamhet i väntan på att den nya organisationen hunnit träda i kraft. Verksamheten exkl staben ger ett underskott på 600 tkr.

Regionförbundets balanserade medel har inför 2016 uppgått till ca 6,5 mkr, vilket överstigit det finansiella målet med 2,5 mkr. Enligt beslut av förbundsfullmäktige 10 december 2015 har förbundsstyrelsen bemyndigats att ta i anspråk delar av det egna kapitalet för att möta eventuella omstrukturerings- eller andra oförutsedda kostnader som kan uppstå i samband med likvideringen av regionförbundet.

Efter justering för 2016 års underskott uppgår det egna kapitalet till något under förbundets finansiella mål för en god ekonomisk hushållning.

Externa projekt 2016

Projektnamn	**IB 160101**	**Intäkter**	**Kostnader**	**Resultat**
Välfärd och FoU-stöd:				
RIM (implementering)	803	115	-525	393
Anhörigstöd	66	157	-223	0
Kunskapscentrum FIB	0	1 200	-1 200	0
Plattformsprojektet	455	-366	-89	0

Barn i samhällsvård	469	766	-386	849
Ledningsstruktur äldre	38	15	-53	0
Föräldrastöd	97	0	-58	39
Analysmedel	466	-445	-21	0
Modellkommunsprojekt	154	0	-154	0
eHälsa	374	0	0	374
Brukarinflytande LSS	683	759	-883	559
RIM utbildning	65	0	0	65
Öppna jämförelser	40	0	0	40
Chatta med soc	292	0	-292	0
Tillnyktring	2 337	0	-2 282	55
PHASE 20 primärvård	286	0	0	286
Riktlinjer rehab	39	-14	-25	0
Länsprogram demens	200	0	0	200
Skol-BIM	69	2 020	-1 915	174
Uppföljning SIP	140	0	-140	0
PYC 2015	513	1 352	-1 865	0
Bättre liv 2015	742	100	-298	544
Kompetensutvecklingsprogram	162	501	-709	-46
RIP nätverk/konferens	0	43	-43	0
Regional utveckling:				
Slutförvarsprojektet	0	485	-485	0
Nya kompetensforum	-321	1 028	-679	28
RIK-Reg innovationsarbete	96	83	-508	-329
ÖMS - Smart spec	0	659	-935	-276
Unga till utbildning och arbete	-75	288	-613	-400
Reg bredbandskoordinator	620	857	-635	842
Hälsodatabas	300	0	-300	0
Startfinansiering RF Ua län	0	200	-200	0
Augmented Export	0	1 938	-1 829	109
Jämställd regional tillväxt	0	4	-4	0
Totalt	**9 110**	**11 745**	**-17 349**	**3 506**

Balanskravskommentar

Balanskravet har inneburit att eventuellt underskott ska återställas med motsvarande överskott de nästföljande tre åren. Detta är det sista bokslutsåret för regionförbundet och det balanserade egna kapitalet överförs till den nya organisationen.

Regionförbundet gör ett underskott för verksamhetsåret 2016, men kompenseras av ett ackumulerat överskott från regionförbundets verksamhet sedan 2003.

Intern kontroll

Förbundsstyrelsen har ansvaret för den interna kontrollen och fastställde senast en intern kontrollplan 2014. Revisionen gjorde 2015 en övergripande granskning av den interna kontrollen och lyfte i denna upp vissa brister. Styrelsen initierade med anledning av detta ett antal åtgärder. Stickprov har gjorts beträffande risk för missvisande resultat, kontrollmoment Att riktlinjer för projektredovisning följs. Så har även skett avseende

risk att beslut inte verkställs, kontrollmoment Delgivning av ärenden till berörda organisationer samt risk att fakturor betalas felaktigt, kontrollmoment Att attestreglemente följs. En skriftlig dokumentation påbörjades under 2016, men har inte slutförts till följd av avvecklingsprocessen.

Regionförbundet årsbokslut 2016-12-31

	2016.	Budget	2015.
Verksamhetens intäkter			
Medlemsavgifter Not 1	38 148 696	38 148 690	36 846 012
Projektmedel Not 2	8 762 349	0	14 109 715
Ersättning från staten för tre överförda tjänster	1 997 004	1 961 000	1 961 000
Övriga intäkter Not 3	1 964 707	414 000	3 048 497
Balansering av projekt Not 14	5 604 377	0	-2 657 215
Summa verksamhetens intäkter	**56 477 133**	**40 523 690**	**53 308 008**
Verksamhetens kostnader			
Kostn för lokaler	-1 628 596	-1 698 140	-1 544 306
Övriga driftkostnader Not 4	-35 232 503	-18 584 257	-30 939 634
Kostnader för personal Not 5	-22 329 411	-20 386 293	-20 978 053
Avskrivningar Not 6	-34 320	-35 000	-34 320
Summa verksamhetens kostnader	**-59 224 830**	**-40 703 690**	**-53 496 312**
Verksamhetens nettokostnad	**-2 747 697**	**-180 000**	**-188 304**
Finansiella intäkter	45 507	180 000	195 928
Finansiella kostnader	-366	0	-436
Resultat efter finansiella poster	**-2 702 555**	**0**	**7 187**

ÅRETS RESULTAT	**-2 702 555**	**0**	**7 187**

Regionförbundet årsbokslut 2016-12-31

	2016	2015
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar		
Materiella anläggningstillgångar		
Investeringar i annans fastighet Not 7	0	0
Inventarier Not 7	0	34 319
Finansiella anläggningstillgångar		
Aktier Not 8	513 293	513 293
Summa anläggningstillgångar	**513 293**	**547 612**
Omsättningstillgångar		
Fordringar		
Kundfordringar	228 040	1 858 992
Övriga kortfristiga fordringar Not 9	3 401 750	2 414 974
Interimsfordringar Not 10	1 051 118	1 374 421
Summa	**4 680 908**	**5 648 387**
Kassa och Bank	12 754 013	20 886 794
Summa omsättningstillgångar	**17 434 921**	**26 535 181**
SUMMA TILLGÅNGAR	**17 948 214**	**27 082 793**
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		
Eget kapital		

Balanserad vinst o förlust	6 431 481	6 424 295
Periodens resultat	-2 702 555	7 187
	3 728 926	**6 431 481**
Avsättningar		
Avsättningar för pensioner Not 11	308 256	500 399
Kortfristiga skulder m m		
Leverantörsskulder	2 327 186	4 656 214
Övriga kortfristiga skulder Not 12	4 745 302	4 005 663
Interimsskulder Not 13	6 838 545	11 489 035
Summa	**13 911 033**	**20 150 912**
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	**17 948 214**	**27 082 793**

Ansvarsförbindelse

Pensionsförpliktelse inkl. löneskatt som ej upptagits bland skulder Not 15	0	203 279
Ställda panter	Inga	Inga

Regionförbundet Årsbokslut 2016-12-31

Finansieringsanalys

	2016-12-31	2015-12-31
Tillförda medel		
Årets resultat	-2 702 555	7 187
Ej rörelsekapitalpåverkande poster:	0	0
Förändring av avsättningar	-192 143	-193 009
Avskrivningar	34 320	34 320
Summa tillförda medel	-2 860 378	-151 502
Använda medel		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	0	0
Summa använda medel	0	0
Förändring av rörelsekapitalet	-2 860 378	-151 502
Specifikation av rörelsekapitalets förändring:		
+/- kortfristiga fordringar	-967 479	-414 473
+/- kortfristiga skulder	6 239 879	-813 259
+/- likvida medel	-8 132 778	1 076 231
Summa	-2 860 378	-151 502

Regionförbundet årsbokslut 2016

	2016 12 31	2015 12 31
Not 1. Medlemsavgifter		
Länets kommuner	13 351 926	12 896 012
Landstinget i Uppsala län	24 796 770	23 950 000
Summa	38 148 696	36 846 012
Not 2. Projektmedel		
Kommuner (Kompetensstegen m fl ..)	1 090 000	1 072 460
Landstinget i Uppsala län	620 000	903 000
Kammarkollegiet (SUF)		2 310 154
Kärnavfallsfonden (slutförvar)	485 000	1 350 000
Sv kommuner o landsting (Barn i samh vård, Brukarinflytande, Bättre liv 2015, Unga till utbildn o arb)	861 485	2 176 190
Sv ESF rådet (Mot en inkl arb marknad)		1 338 118
Tillväxtverket (Kompetensforum, ÖMS, RIK, Unga till arb o utb)	2 482 110	1 811 665
Folkhälsomyndigheten	2 020 000	2 300 000
Högskolan i Borås		53 128
Region Östergötland, Unga till utbildning och arbete	196 754	
Länsstyrelsen Västmanlands län		150 000

Post o telestyrelsen (Reg bredbandskoordinator)	857 000	620 000
FoU (PYC 2015)		25 000
Visit Roslagen, Augmented Export	70 000	
Håbo Marknad, Augmented Export	20 000	
Upplandsstiftelsen, Augmented Export	10 000	
Destination Uppsala, Augmented Export	50 000	
Summa	8 762 349	14 109 715

Not 3. Övriga intäkter

Kursavgifter	1 593 450	1 466 176
Ersättn från Regionförbundet Kalmar	133 247	478 669
Reglering av reservation avseende revisionen		433 565
Region Gävleborg		109 997
Landstinget och kommunerna Uppsala län	39 198	267 854
Allmänna barnhuset	10 000	
Akademikerförbundet	4 000	
Destination Uppsala AB		90 000
Forsa	7 500	
Diverse intäkter	177 312	202 236
Summa	1 964 707	3 048 497

Not 4. Övriga driftkostnader

Annons,reklam, info	-195 755	-606 843
Verksamhetsstöd	-13 395 536	-12 740 618
Fr tjänster	-2 395 589	-2 289 197
Inhyrd personal	-2 546 629	-2 827 280
Konferenskostn vid egna kurser	-2 008 178	-2 001 757
Konsultarvoden	-4 726 853	-3 083 510
Kontorsmtrl, trycksaker	-288 977	-287 694
Leasing inventarier	-24 388	-25 000
Resekostnader	-493 926	-606 432
Telefoni	-273 011	-232 922
Projektkostnader	-7 858 049	-5 483 506
Övr driftkostnader	-1 025 615	-754 874
Summa	-35 232 503	-30 939 634
	2 573 067	6 865 936

Not 5. Kostnader för personal

Lönekostnader	-13 877 335	-12 707 160
Arvoden förtr valda	-629 067	-445 791
Arbetsgivaravgifter	-4 175 445	-3 961 587
Avsättning till pensionsstiftelsen	-1 174 294	-1 443 933
Löneskatt på avsättning till pensionstiftelse, pens premier	-755 636	-682 723
Pensionsutbetalningar	-789 222	-428 577
Pensionskostnader (IPV)	-821 485	-1 004 880
Försäkringar till anställda	128 633	-16 250
Kompetensutveckling	-798	-91 461

Förändring semesterskuld, företagshälsovård , traktamenten, resersättning, löneskatt etc.	-234 761	-195 691
Summa	-22 329 411	-20 978 053
	0	1 279 884

Not 6. Avskrivningar

Investeringar i annans fastighet	0	0
Inventarier	-34 320	-34 320
Summa	-34 320	-34 320

Not 7. Anläggningstillgångar

Investeringar i annans fastighet avskrivs på tre år enl hyreskontrakt.
2010 års nyanskaffningar avskrivs på fem år.

IB anskaffningsvärde	163 044	163 044
Årets nyanskaffningar	0	0
Årets utrangeringar	-163 044	0
UB anskaffningsvärde	**163 044**	**163 044**
IB ack avskrivningar	-163 044	-153 955
Årets avskrivningar	0	-9 089
Årets utrangeringar	163 044	0
Summa	**0**	**0**

Inventarier avskrivs på fem år.
Som anskaffningsvärde för övertagna inventarier används Kommunförbundets Uppsala läns anskaffningsvärden då detta bättre speglar kvarvarande ekonomisk livslängd.

IB anskaffningsvärde	820 971	820 971
Årets nyanskaffningar		
Årets utrangeringar	-820 971	
UB anskaffningsvärde	**0**	**820 971**
IB ack avskrivningar	-786 652	-752 332
Årets utrangeringar	820 971	
Årets avskrivningar	-34 319	-34 320
Summa	**0**	**34 319**

Not 8. Aktier

	Bokfört värde	**Bokfört värde**
Destination Uppsala AB (1060 st)	23 293	23 293
ALMI (4900 st)	490 000	490 000
Summa	**513 293**	**513 293**

Not 9. Övriga kortfristiga fordringar

Avräkning skatter och avgifter	883	1 378
Skattefordringar F-skatt	880 044	880 044
Momsfordran	1 914 203	1 081 981
Vidarefaktureras	532 869	451 571
Övrigt	73 751	0
Summa	**3 401 750**	**2 414 974**

Not 10. Interimsfordringar

Förutbetalda hyror	0	328 738
Förutbetalda kostnader leverantörsfakturor	0	490 854
Projektbalanseringar externa	1 051 118	396 391
Upplupen ränta	0	158 438
Summa	**1 051 118**	**1 374 421**

Not 11. Avsättningar för pensioner

Pensionsåtagande inkl löneskatt för tidigare ordförande Regionförbundet.	308 256	500 399
Regionförbundet Uppsala län´s samlade pensionsskuld exkl ordförande visstidspension uppgår per 161231 till 27 935 000 kr och är tryggad genom tillgångar i pensionsstiftelsen		

Not 12. Övr kortfristiga skulder

Källskatt, personal	422 361	365 888
Löneskatt 24,26%, dekl	1 131 422	1 212 477
Övriga skulder		
Periodisering lev fakt, övr skuld (del av 2990)	1 396 666	377 120
Pensionsvalet (2016) t v	556 068	532 785
Pensionsvalet (2016) v t	64 524	67 778
Pensionsstiftelsen (avsättningar) t v	1 030 014	1 292 244
Pensionsstiftelsen (avsättningar) v t	144 247	151 520
Övriga kortfristiga skulder	0	5 851
Summa	**4 745 302**	**4 005 663**

Not 13. Interimsskulder

Semesterlöneskuld (inkl soc avg)	1 158 900	1 373 620
Upplupna soc avg	497 335	393 640
Projektbalanseringar externa	4 556 380	9 648 438
Övriga skulder kto 2990	625 929	73 337
Summa	**6 838 545**	**11 489 035**

Not 14. Balansering av projekt

Balansering 1209 Slutförvarsprojektet		-142 406
Balansering 1214 RIM (Implementering)	410 352	470 097
Balansering 1218 Anhörigstöd	66 252	16 267
Balansering 1226 Plattformsprojektet	455 571	76 951

Balansering 1246 Barn i samällsvård	-379 772	407 337
Balansering 1249 Ledningsstruktur äldre	38 235	47 617
Balansering 1250 Föräldrastöd	57 881	-69 092
Balansering 1251 PYC 2		30 053
Balansering 1255 Funktionshinder plattform		27 225
Balansering 1256 Analysmedel	465 334	1 512 202
Balansering 1257 FoU-handledning IFO		67 736
Balansering 1258 Barn i missbruksmiljö		31 556
Balansering 1259 Medelkommunsprojekt	154 465	107 000
Balansering 1260 eHälsa		235 850
Balansering 1261 Brukarinflytande LSS	123 356	447 242
Balansering 1262 RIM (utbildning)		25 141
Balansering 1263 Öppna jämförelser		268
Balansering 1264 Chatta med soc	291 775	0
Balansering 1265 Omhänd berusade personer	2 282 481	-1 987 504
Balansering 1267 Riktlinjer rehab	39 111	0
Balansering 1268 Länsprogram demens	-500	-199 759
Balansering 1269 Skol-BIM	-105 257	-68 660
Balansering 1270 Uppföljning SIP	140 321	-140 321
Balansering 1271 PYC 2015	513 534	-513 535
Balansering 1272 Bättre liv 2015	197 981	-741 798
Balansering 1273 Kompetensutveckl prg	207 932	-162 258
Balansering 1283 Arenor för tillväxt		0
Balansering 1285 Inkl arbetsmarknad		-1 035 296
Balansering 1286 Främja kvinnors företagande		269 901
Balansering 1287 Utv kompetensforum	-349 235	91 189
Balansering 1288 ÖMS förstudie ERUF		-520 328
Balansering 1289 RIK-Reg innovationsarbete	425 001	-94 865
Balansering 1290 ÖMS - Smart spec	276 334	
Balansering 1291 Unga till utbildning och arbete	323 998	74 976
Balansering 1292 Reg bredbandskoordinator	-222 180	-620 000
Balansering 1293 Hälsosamtalsdatabas	300 000	-300 000
Balansering 1295 Augmented export	-108 593	
Summa	**5 604 377**	**-2 657 215**

Not 15. Ansvarsförbindelse

Avser pensionsåtagande för tidigare anställd direktör för Kommunförbundet/Regionförbundet.	0	203 279

Sammanställd resultaträkning, Regionförbundet inkl andel i Almi

	År 2016	År 2015
Bokslut		
Verksamhetens intäkter	59 830	55 675
Verksamhetens kostnader	-62 696	-55 375
Avskrivningar	-101	-100
Verksamhetens nettokostnad	**-2 967**	**200**
Finansiella intäkter	65	206
Finansiella kostnader	0	-1
Resultat före extraordinära poster	**-2 902**	**405**
Extraordinära intäkter	0	0
Extraordinära kostnader	0	0
Årets resultat	**-2 902**	**405**

Resultaträkningen avser sammanlagd redovisning avseende Regionförbundet samt 49 % av ALMI Företagspartner i Uppsala AB.

Sammanställd balansräkning, Regionförbundet inkl andel i Almi

	År 2016	År 2015
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar		
Materiella anläggningstillgångar		
Investeringar i annans fastighet	0	0
Inventarier	148	249
Finansiella anläggningstillgångar	23	23
Summa anläggningstillgångar	171	272
Fordringar		

Kortfristiga fordringar	12 291	12 844
Kassa och bank	12 754	20 887
Summa omsättningstillgångar	**25 045**	**33 731**
SUMMA TILLGÅNGAR	**25 216**	**34 003**
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		
Eget kapital (bal)	10 464	10 059
Årets resultat	-2 902	405
Summa eget kapital	**7 561**	**10 464**
Avsättningar		
Avsättningar för pensioner	308	500
Kortfristiga skulder	17 347	23 040
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	**25 216**	**34 004**
Ansvarsförbindelse		
Pensionsförpliktelse och löneskatt som ej upptagits bland skulder	0	203
Ställda panter	0	0
Bankgaranti		

Balansräkningen avser sammanlag redovisning avseende Regionförbundet samt 49 % av ALMI Företagspartner i Uppsala AB.

Bilaga: Beslut om projektstöd med 1:1-medel Allmänna tillväxtåtgärder 2016 (Tillväxtverket)

	Beslut	**2016**
1:1 medel och budget för 2016 (konto 1681)		
Allmänt	NYPS - avgift, Tillväxtverket	93 000
En attraktiv region	Myggbekämpning, NeDa RFUL 2015/19	920 000
En attraktiv region	verksamt.se/regionuppsala – resurs	101 346
En attraktiv region	KOMPIS-projektet, Havsplanering, Lst + kommuner	
En attraktiv region	SBA - Stockholm Business Arena	130 000
En attraktiv region	Augmented Export (Förstärkt Export besöksnäringen)	700 000
En attraktiv region	Gitarrfestivalen	50 000
En attraktiv region	Biosfärområde som identitet och varumärkesplattform	100 000
En attraktiv region	App 3D-visualisering Gamla Uppsala och Valsgärde, UU	40 000
En attraktiv region	Vallonbruk, Skrivet i Järn	30 000
En attraktiv region	Turismstrategi – Heby	75 000
En attraktiv region	Turismstrategi – Älvkarleby	8 151
En innovativ region	Almi Invest (ERUF)	920 000
En innovativ region	Almi Utökad rådgivning ISF	250 000
En innovativ region	Disting	30 000
En innovativ region	EuroIncNet (UIC Inkubatorer Europa)	171 425
En innovativ region	Innovation Akademiska	799 000
En innovativ region	Life Science Going Global (Connect styrelse för internationalisering)	100 000
En innovativ region	The Uppstart pitching competition	50 000
En innovativ region	Starta eget butik Gottsunda - Aktörer tillsammans	
En innovativ region	Växtzon 1 (ERUF) UIC	1 815 000
En innovativ region	Affärsänglarna UNT mediahuset	50 000
En innovativ region	JCI - Business by mee	
En innovativ region	Campus Ultuna - Green Innovation Park	400 000
En innovativ region	Biogas Öst Xpose (Life+)	137 640
En innovativ region	Biogas Öst Utveckling	33 000
En innovativ region	Biogas Öst, Biogas tankinfrastruktur ÖMS	15 000
En innovativ region	Förstudie Elstolpar LST Uppsla	50 000
En innovativ region	Klimathjälpen Uppsala kommun	250 000
En innovativ region	Förstudie Transportsystem	
En innovativ region	Region Örebro, Energieffektiva företag genom energikontor i samverkan (ERUF)	355 370
En innovativ region	Region Örebro, Restvärmesamverkan ÖMS	50 000
En innovativ region	STUNS Energi, Energiportal inom Energiområdet (ERUF)	350 000
En innovativ region	STUNS Energi, Offentlig innovation inom Energiområdet (ERUF)	
En innovativ region	Samarbete ÖMS-projektledare (Per Holmström)	200 000
En innovativ region	BioGas ÖST, Fossilfria och effektiva transporter	44 422
En innovativ region	Gemensam ÖMS-satsning mot CO2-avsnittet, Laddinfrastruktur	
En innovativ region	Connect FöretagsAcceleratorn	300 000
En innovativ region	BAM - Business attraction management	
En innovativ region	RIK - regional ledarskap TVV, inkl benchmarkresa	
En innovativ region	ÖMS3 (ERUF-smart specialisering)	
En innovativ region	Östhammar kommun - turismstrategi	34 357
En kompetent region	Reglab medlemskap	102 000
En kompetent region	#jag med (medfin. av lön)	30 000
En kompetent region	Kompetensforum	50 000
En kompetent region	Smart industrier ÖMS	100 000

En växande region	Räta linjen, fortsatt samverkan kring sträckan	25 000
En växande region	Swedavia AB, Connect Sweden - internationell flygtrafik	50 000
En växande region	Relationsdagen 2 mars	158 652
	Summa - beslut projekt	9 168 363
	Anslag 2016	**9 380 000**
	Ej utnyttjat anslag	211 637

Bilaga: Uppföljning av RUS-mål

En innovativ region	Nuläge
Privata och offentliga investeringar i BRP ska uppgå till minst 7 % av BRP	5,8% (2013)
Länet ska placera sig i topp på nationella rankinglistor över innovationskraft	1:a (2015)
I länet ska det årligen startas minst 13 nya företag per 1000 invånare	11,5 (2015)
Antalet exporterande företag i länet ska minst ligga på snittet i landet, motsvarande 1 200 företag år 2010	898 (2014)

En växande region	Nuläge
Länet ska planera bostadsbyggandet utifrån en befolkningsökning på 3 500 personer per år, med beredskap för ytterligare 1 000 invånare per år fram till 2020	2010 bostäder (2015)
Utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 % till 2020	26% (2014)
År 2020 ska minst 90 % av alla hushåll och verksamheter ha tillgång till bredbandsuppkoppling på 100 Mbit/s	67% hushåll 52% arbetsställen (2015)

En kompetent region	Nuläge*
Andelen elever som fullföljt sin gymnasieutbildning inom 4 år ska överstiga 80 %	73,8 % (2014)
Andelen 30-34 åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska överstiga 55 %	53,8 (2014)

Andelen arbetslösa ungdomar i åldrarna 18-24 ska understiga 10 %	10,5 (2014)
Andelen sysselsatta i åldrarna 20-64 ska överstiga 80 %	77,3 (2014)
Antalet studerande inom yrkeshögskolan ska uppgå till minst 2 500 år 2020	820 (2014)
Kostnaderna för ersatt arbetsfrånvaro (försörjningsmått) ska minska till väl under 13 000 kr/inv	16 090 (2014)

En attraktiv region	**Nuläge***
Omsättningen från turismnäringen ska fördubblas från 2010 till 2020	+13 % (2013)
Uppsalaregionen ska vara den bästa storstadsregionen att bo i	2:a (2015)

www.pwc.se

Granskning av årsredovisning 2016

Regionförbundet i Uppsala län

Henrik Fagerlind
Carl-Stefan von Engeström

april 2017

pwc

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning 1
2. Inledning 2
2.1. Bakgrund 2
2.2. Revisionsfråga och metod 2
3. Granskningsresultat 4
3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning 4
3.1.1. Förvaltningsberättelse 4
3.1.2. Balanskrav 5
3.1.3. God ekonomisk hushållning 5
3.2. Rättvisande räkenskaper 7
3.2.1. Resultaträkning 7
3.2.2. Balansräkning 7
3.2.3. Kassaflödesanalys 7
3.2.4. Sammanställd redovisning 8
3.2.5. Tilläggsupplysningar 8

1. Sammanfattning

Vi bedömer att årsredovisningen huvudsakligen redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Vi instämmer i förbundets bedömning av att balanskravet har uppfyllts. Det finns inget tidigare negativt resultat att återställa i årets bokslut och förbundet gör ett negativt resultat för 2016 om -2 702 tkr.

Vi anser att det finansiella målet är uppfyllt även om det egna kapitalet endast uppgår till 3 728 tkr, detta eftersom förbundets underskott har uppstått pga kostnaderna för förberedelser av avvecklingen. Syftet med ett eget kapital om 4 000 kr har varit att täcka eventuella omställningskostnader vid en nedläggning vilket också Regionförbundet här har gjort.

Utifrån återrapporteringen i årsredovisningen bedömer vi att resultatet i allt väsentligt är förenligt med de verksamhetsmål som beslutas av förbundsfullmäktige.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på **rättvisande räkenskaper** och är upprättad enligt god redovisningssed.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I den kommunala redovisningslagen (KRL) regleras externredovisningen för kommuner, landsting och kommunalförbund. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning (RKR) och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är Förbundsstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.2. Revisionsfråga och metod

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen? Med verksamhetens utfall avses utfallet i förhållande till fastställda mål och ekonomiska ramar.
- Har balanskravet uppfyllts och hanteras eventuella underskott i enlighet med balanskravets regler?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande? Med rättvisande avses följsamhet mot lag, rekommendationer och god redovisningssed.

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt förbundets ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och risk-perspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma.

Granskningen introduceras genom kontakter och samplanering med förbundets ledningsstab. Granskningen genomförs med kontrollmålsmetodik enligt det granskningsprogram för granskning av årsredovisning som PwC Kommunal Sektor använder. Granskningen sker genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Förvaltningsberättelse

3.1.1.1. Översikt över utvecklingen av verksamheten

Bedömning och iakttagelser
Vi bedömer att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar i allt väsentligt överensstämmer med kraven i KRL.

Analys och rättvisande bedömning av ekonomi och ställning
Den kortfattade analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen bedöms ge en rättvisande bild. Vidare redovisas uppföljning av mål med bäring på god ekonomisk hushållning, såväl finansiella som verksamhetsmässiga. En redovisning samt analys av enheternas utfall mot budget (driftredovisning) finns i förvaltningsberättelsen.

Händelser av väsentlig betydelse
I förvaltningsberättelsen finns en redovisning av viktiga händelser under året.

2016 års viktigaste händelser har varit Regionförbundets förberedelser för dess avveckling och överlämnandet av dess ansvar och uppgifter till Regionen Uppsala.

Beslut togs om likvidation av Regionförbundet på förbundsfullmäktiges möte den 16 december 2016.

Förväntad utveckling
Av förvaltningsberättelsen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika områden inom ramen för verksamhetsplanen. Dock har det övergripande arbetet under andra halvan av 2016 fokuserats på förberedelser för avvecklingen av regionförbundet.

Väsentliga personalförhållanden
Under rubriken ”kansliet” redovisas antal anställda, fördelade på tillsvidare-anställda och visstidsanställda samt könsfördelning. Sjukfrånvaron som redovisas på totalnivå är 3,99 %.

Enligt KRL 4:1 a ska den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro specificeras på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. Eftersom en sådan redovisning av sjukfrånvaron skulle kunna hänföras till en enskild individ då antalet anställda är begränsat anser vi inte att den är nödvändig.

3.1.1.2. Investeringsredovisning

Bedömning och iakttagelser
Någon investeringsredovisning finns inte i förvaltningsberättelsen. Skälet är att omfattningen på de årliga investeringarna är mycket begränsad.

3.1.1.3. Driftredovisning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att driftredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till förbundsfullmäktiges budget.

Resultat per enhet redovisas i tabellen nedan:

Resultat per enhet, tkr	Budget	Intäkter	Kostnader	Resultat
Regional utveckling	23 113	21 994	22 457	-463
– verksamhetsstöd	13 465	13 465	13 385	80
– övrig verksamhet	9 648	8 529	9 072	-543
FoU stöd	7 897	7 966	8 038	-72
Ledning	990	990	778	212
Stab	6 843	6 497	8 571	-2 074
Politik	1 681	1 681	1 986	-305
Totalt	**40 524**	**39 128**	**41 830**	**-2 702**

Uppföljning av intäkter och kostnader redovisas per enhet. Årets underskott uppgår totalt till - 2 702 (7) tkr. Vid delårsbokslutet prognosticerades ett överskott om 400 tkr och orsaken till det lägre utfallet är främst kostnader i samband med avvecklingen av regionförbundet.

3.1.2. Balanskrav

Bedömning och iakttagelser

Vi instämmer i förbundets bedömning av att balanskravet visserligen inte är uppfyllt avseende 2016 men att då detta är det sista räkenskapsåret innan avvecklingen så har det inte i praktiken några konsekvenser.

3.1.3. God ekonomisk hushållning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att resultatet i huvudsak är förenligt med de finansiella mål om god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om med hänsyn till att regionstyrelsen har en förväntan att en del av det egna kapitalet (via ett negativt resultat) kan behöva tas i anspråk.

Vi bedömer att det finansiella målet uppnås för 2016 med hänsyn till ovanstående omständigheter.

Vi bedömer, utifrån den återrapportering som finns i årsredovisningen, att målen för verksamheten uppnås varför resultatet också, i allt väsentligt, bedöms vara förenligt med de verksamhetsmål som beslutas av förbundsfullmäktige.

3.1.3.1. Finansiella mål

Förbundsfullmäktige har fastställt ett finansiellt mål för god ekonomisk hushållning. Målet är att det egna kapitalet ska uppgå till 4 000 tkr. Det egna kapitalet ska vara en buffert för att möta eventuella omstruktureringskostnader eller andra mer oförutsedda kostnader av engångskaraktär utan att förbundet ska behöva begära extra bidrag från medlemmarna.

En redovisning av måluppfyllelsen har gjorts i årsredovisningen. Det egna kapitalet uppgår till 3 728 (6 431) tkr vid bokslutet 2016.

Då år 2016 är Regionförbundets sista har denna buffert tagits i anspråk i enlighet med avsikten att möta omstruktureringskostnaderna då regionförbundet avvecklas. Vi anser med hänsyn till detta att det finansiella målet ändå är uppfyllt.

3.1.3.2. Mål för verksamheten

Förbundsfullmäktige har fastställt verksamhetsplan och budget för 2016 som innehåller förbundets verksamhetsområden samt mål kopplade till dessa. I verksamhetsplanen finns 19 resultatmål.

En kort sammanfattning av måluppfyllelsen redovisas i förvaltningsberättelsen på sidan 6 medan beslutade aktiviteter därefter följs upp.

I årsredovisningen anges att den samlade måluppfyllelsen för året är god. De aktiviteter som beskrivits i 2016 års verksamhetsplan med koppling till resultatmålen har genomförts och följts upp och redovisats till förbundsstyrelsen. Av 19 resultatmål bedöms 16 som uppfyllda medan resterande tre uppges vara ej uppfyllda: Den digitala plattformen är inte driftsatt men upphandlingen är nu klar. Därutöver har målen gällande samverkan mellan kommunerna och landstinget och de långsiktiga förutsättningarna gällande SUF-KC inte uppfyllda

3.2. Rättvisande räkenskaper

3.2.1. Resultaträkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att resultaträkningen uppfyller KRL:s krav och i övrigt är upprättad i enlighet med god redovisningssed (vissa poster enligt lagens uppställning är ej tillämpligt för kommunalförbund). Vi anser att noter finns i tillräcklig omfattning.

Vi bedömer att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat.

Nedan redovisas resultaträkningens utfall jämfört med föregående år:

Resultaträkning 2015-12-31, tkr	***Utfall 2016***	***Utfall 2015***	***Utfall 2014***
Verksamhetens intäkter	56 477	55 964	62 861
Verksamhetens kostnader	- 59 190	- 56 118	-61 861
Avskrivningar	-34	-34	-43
Verksamhetens nettokostnader	***-2 748***	***-188***	***1 099***
Finansnetto	45	195	35
Årets resultat	***-2 702***	***7***	***1 134***

Ökningen av kostnaderna jämfört med föregående år beror på avvecklingskostnaderna regionförbundet haft för att avveckla verksamheten.

I samband med granskningen har en periodiseringskontroll gjorts. Inga felperiodiseringar har noterats.

3.2.2. Balansräkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättning, skulder och eget kapital.

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter.

Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning. Bilagornas standard är god.

Vår bedömning är att tillgångarna, avsättningarna och skulderna existerar, är fullständigt redovisade och har värderats enligt principerna i KRL.

3.2.3. Kassaflödesanalys

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar förbundets finansiering och investeringar.

Noter saknas men innehållet i kassaflödesanalysen kan lätt stämmas av mot resultat- och balansräkning.

Överensstämmelse finns med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

3.2.4. Sammanställd redovisning

Bedömning och iakttagelser
Vi bedömer att den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av förbundets ekonomiska ställning och åtaganden. Förutom själva Regionförbundet består den sammanställda redovisningen av ALMI Företagspartner Uppsala AB där ägarandelen uppgår till 49 %. Vid konsolideringen har förvärvsmetoden och proportionell konsolideringsmetod tillämpats.

Vi bedömer att konsolideringen är korrekt gjord, men rekommendationen att en utveckling av noter bör ske kvarstår. Kassaflödesanalys för den sammanställda redovisningen har likt tidigare år inte upprättats.

I förvaltningsberättelsen finns även ALMI Företagspartner Uppsala AB beskrivet.

Resultatet i den sammanställda redovisningen är – 2 902 (405)tkr. ALMI Företagspartner Uppsala AB redovisar ett negativt resultat om -409 (811) tkr.

3.2.5. Tilläggsupplysningar

Bedömning och iakttagelser
En granskning har skett att årsredovisningen lämnar upplysning om följande:

- Tillämpade redovisningsprinciper beskriver varje särskild redovisningsprincip och eventuella förändringar av dessa som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll.

- Viktiga uppgifter och poster i förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt kassaflödesrapport specificeras och preciseras i notupplysningar som krävs i KRL respektive RKR:s rekommendationer samt god redovisningssed i övrigt.

Vi bedömer att årsredovisningen i huvudsak lämnar information om tillämpade redovisningsprinciper och lämnar tilläggsupplysningar i tillräcklig omfattning.

Uppsala den 18 april 2017

Carl-Stefan von Engeström
Projektledare

Henrik Fagerlind
Uppdraglsedare

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Revisorerna

REVISORERNAS REDOGÖRELSE FÖR ÅR 2016

1 ALLMÄNT

Vi har under året genomfört vår granskning i enlighet med kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet samt fastställt revisionsreglemente.

I samband med slutrevisionen har årsredovisningen och andra aktuella frågor diskuterats med förbundsledningen. Kommunal Sektor, inom PwC, har biträtt oss i vårt granskningsarbete.

2 INRIKTNING OCH OMFATTNING

Revisorernas uppdrag är att granska verksamheten och pröva ansvarstagandet i styrelsen samt uttala sig i revisionsberättelsen om detta till fullmäktige. Granskningen ska inriktas så att revisorerna kan bedöma om verksamheten skötts på ett ändamålsenligt sätt, om den skötts på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande samt om den interna kontrollen är tillräcklig. Utifrån denna inriktning utarbetas revisionsplanen, som innehåller granskningsinsatser inom förvaltnings- och redovisningsrevision. Prioritering av revisionsinsatserna sker utifrån väsentlighet och risk.

Redovisningsrevision genomförs i form av granskning av bl.a. årsredovisning, olika redovisningsrutiner etc. Dessa insatser syftar till att främja rättvisande räkenskaper och en god intern kontroll.

3 RESULTAT

3.1 Allmänt

Fastställd revisionsplan för 2016 har genomförts inom den ekonomiska ram som förbundsfullmäktige fastställt.

3.2 Årsredovisning och delårsrapport

Efter genomförd granskning av årsredovisningen gör vi bedömningen att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen är upprättad i enlighet med kommunala redovisningslagen (KRL) och i övrigt enligt god redovisningssed.

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Revisorerna

Vi bedömer att årsredovisningen huvudsakligen redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Vi instämmer i förbundets bedömning av att balanskravet har uppfyllts. Det finns inget tidigare negativt resultat att återställa i årets bokslut och förbundet gör ett negativt resultat för 2016 om -2 702 tkr. Vi anser att det finansiella målet är uppfyllt även om det egna kapitalet endast uppgår till 3 728 tkr, detta eftersom förbundets underskott har uppstått pga kostnaderna för förberedelser av avvecklingen. Syftet med ett eget kapital om 4 000 kr har varit att täcka eventuella omställningskostnader vid en nedläggning vilket också Regionförbundet här har gjort.

Utifrån återrapporteringen i årsredovisningen bedömer vi att resultatet i allt väsentligt är förenligt med de verksamhetsmål som beslutas av förbundsfullmäktige.

Revisionsrapport över granskning av årsredovisningen har överlämnats för kännedom till förbundsstyrelsen.

Vi har även granskat delårsrapporten och med anledning av detta har ett yttrande överlämnats till förbundsfullmäktige. Där konstaterar vi bl. a. att delårsrapporten i allt väsentligt uppfyller kraven enligt KRL.

På revisorernas vägnar 2017-04-18

Cecilia Hamenius
Ordförande

Knut Rexed

Mats Sjöberg

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Revisorerna

Förbundsfullmäktige

REVISIONSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2016

Vi har granskat Regionförbundets verksamhet under år 2016 och granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet samt fastställt revisionsreglemente.

Granskningen har haft den omfattning och inriktning samt givit det resultat som redovisas i bilagan *Revisorernas redogörelse för år 2016* och övriga till berättelsen bifogade bilagor.

Vi bedömer att årsredovisningen huvudsakligen redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Vi instämmer i förbundets bedömning av att balanskravet har uppfyllts. Det finns inget tidigare negativt resultat att återställa i årets bokslut och förbundet gör ett negativt resultat för 2016 om -2 702 tkr. Vi anser att det finansiella målet är uppfyllt även om det egna kapitalet endast uppgår till 3 728 tkr, detta eftersom förbundets underskott har uppstått pga kostnaderna för förberedelser av avvecklingen. Syftet med ett eget kapital om 4 000 kr har varit att täcka eventuella omställningskostnader vid en nedläggning vilket också Regionförbundet här har gjort.

Utifrån återrapporteringen i årsredovisningen bedömer vi att resultatet i allt väsentligt är förenligt med de verksamhetsmål som beslutas av förbundsfullmäktige.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed.

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Revisorerna

Vi tillstyrker att:

- Förbundsstyrelsen och de enskilda förtroendevalda i detta organ beviljas ansvarsfrihet.

- Förbundets årsredovisning godkänns. Den är upprättad i enlighet med kommunala redovisningslagen och i övrigt enligt god redovisningssed.

Uppsala 2017-04-18

Cecilia Hamenius Knut Rexed Mats Sjöborg

Till revisionsberättelsen hör bilagorna:
Revisorernas redogörelse (nr 1)
Revisionsrapport avseende Årsredovisning 2014 (nr 2)

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län

Likvidationskommittén

Protokoll för likvidationskommittén

Tid: Fredag 28 april 2017 kl. 15.00 – 15.30

Plats: Regionens hus

Närvarande
Johan Edstav (MP), ordförande
Cecilia Forss (M), 2:e vice ordförande
Marlene Burwick (S)

Förhindrade
Bengt-Olov Eriksson (S), 1:e vice ordförande
Jacob Spangenberg (C)

Tjänstemän
Tomas Stavbom

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län

Likvidationskommittén

Innehåll

§101 Öppnande 3
§102 Protokollsjusterare 3
§103 Föredragningslista 3
§104 Årsredovisning 3
§105 Avslutning 5

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Likvidationskommittén

§ 101 Öppnande

Ordföranden öppnar mötet.

§102 Protokollsjusterare

Likvidationskommittén beslutar

att till protokollsjusterare utse Cecilia Forss (M).

§103 Föredragningslista

Likvidationskommittén beslutar

att fastställa föredragningslistan.

§104 Årsredovisning 2016

Likvidationskommittén beslutar föreslå kommunfullmäktige i länets kommuner samt regionfullmäktige i Region Uppsala besluta

att godkänna årsredovisning 2016, samt att årets resultat -2 702 tkr täcks av eget kapital.

att bevilja förbundsstyrelsen ansvarsfrihet för 2016.

att godkänna att likvidering av Regionförbundet Uppsala län sker.

Likvidationskommittén beslutar

att godkänna uppföljningen av handlingsplanerna.

Ärende
Förbundsstyrelsen fastställde 2016-03-18 en plan för likvidationen av regionförbundet (org.nr 222000-1511). I den anges att varje medlems fullmäktige ska godkänna att förbundet formellt upplöses per 2017-01-01 för att förbundet ska kunna träda i likvidation. Beslut om detta, samt om hur förbundets egna kapital, skulder, tillgångar och åtaganden ska hanteras, fattas därefter av förbundsfullmäktige. Alla regionförbundets medlemmar har godkänt förbundets upplösande i enlighet med förslaget.

För genomförande av likvidationen har förbundsfullmäktige utsett ordinarie ledamöter i förbundsstyrelsens arbetsutskott till likvidatorer. När likvidator har fullgjort sitt uppdrag ska de enligt förbundsordningen avge en slutredovisning genom en förvaltningsberättelse som rör

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Likvidationskommittén

likvidationen i sin helhet med redovisning av i skiftet behållna tillgångar. Till berättelsen ska redovisningshandlingar för hela likvidationen fogas. När förvaltningsberättelse och redovisningshandlingar har delgivits samtliga förbundsmedlemmar är förbundet upplöst.

För att bokslut och förvaltningsberättelse ska kunna upprättas och granskas samt för att förbundsstyrelsen ska kunna beviljas ansvarsfrihet måste samtliga medlemmars fullmäktige fatta beslut om godkännande av bokslut samt om ansvarsfrihet för 2016 senast 2017-06-30.

2016 har varit ett år präglat av förändring för regionförbundet. Verksamheten har bedrivits enligt plan, samtidigt som förberedelser skett inför nedläggning av verksamheten och sammanslagning med Landstinget i Uppsala län till Region Uppsala. I förhållande till verksamhetsplan 2016 bedöms den samlade måluppfyllelsen som god.

I slutet av året har avvecklingen av regionförbundet inneburit högre kostnader än beräknat, även i förhållande till bedömning i delårsbokslutet, vilket resulterat i ett underskott på ca 2,7 mkr. Underskottet förklaras av kostnader av engångskaraktär för pensionsutbetalningar, förtroendemannaersättningar, IT-tjänster, mobil och datorer samt inhyrd personal, samt lägre intäkter till följd av medfinansiering av projekt.

Underskottet täcks av regionförbundets egna kapital, i enlighet med beslut av förbundsfullmäktige 10 december 2015 om att bemyndiga förbundsstyrelsen att ta i anspråk delar av det egna kapitalet för att möta eventuella omstrukturerings- eller andra oförutsedda kostnader som kan uppstå i samband med likvideringen av regionförbundet.

Regionförbundets egna kapital uppgår därmed till 3 729 tkr. vilket överförs till Region Uppsala efter avslutad likvidation.

Bilagor:
Förvaltningsberättelse 2016

Revisionsberättelse för år 2016

Revisorernas redogörelse för år 2016

Granskning av årsredovisning 2016. Regionförbundet i Uppsala län. PwC april 2017

Uppföljning av handlingsplan för FoU-stöd

Uppföljning av handlingsplan för regional utveckling.

Återrapportering 2016 till Näringsdepartementet - En sammanfattning av verksamheten för utgiftsområde 19 Regional tillväxt. 2017-02-28

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län
Likvidationskommittén

§105 Avslutning

Ordföranden avslutar sammanträdet.

Tomas Stavbom, sekreterare

Justeras 2017-04-28

Johan Edstav (MP), ordförande

Cecilia Forss (M), justerare

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-05-09	KS-2017-110	1 (4)

Strategienheten
Marie Nenzén

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Samråd enligt 6 kap 4§ Miljöbalken
Ombyggnation av befintlig 70 kV-ledning mellan Harg och Gråska.

Ledningen konstrueras även för en spänningshöjning till 130 kV, men detta kommer först att ske då övriga delar av nätet har uppgraderats.

FÖRSLAG TILL YTTRANDE

Östhammars kommun har fått förlängd samrådstid till 6 juni och lämnar följande synpunkter på samrådsunderlaget:

Kommunen förordar alternativ 1 om det går att säkerställa att uttagningsmöjligheterna i befintlig vattentäkt inte påverkas. Om det inte går att säkerställa detta förordar kommunen att ledningen uppgraderas i befintlig sträckning (alternativ 2) och att kabeln markläggs i Asplund för att minska påverkan på bebyggelsen.

Alternativ 1
Kommunen vill uppmärksamma att det i alternativ 1 finns en vattentäkt och en brunn. Vid eventuell nedgrävning betonar kommunen vikten av att säkerställa att uttagningsmöjligheterna **inte** påverkas.

Kommunen bedömer att påverkan på naturvärden skulle kunna minskas om alternativ 1 valdes; markläggning av kabel längs väg 76.

Alternativ 2 (befintlig sträckning)
Gällande förordade alternativ 2; befintlig ledningsdragning, blir påverkan på naturvärden och vatten starkt beroende av var inom utredningsområdet ledningen kommer gå. Detta blir särskilt viktigt i närheten av naturreservatet Grundsjön som beskrivs i samrådsunderlaget. Grundsjöns största värden är våtmarksmiljöerna, rikkärr med bl.a. gulyxne. Kommunen skulle önska konsekvensbeskrivning för ett alternativ 2 men inklusive markläggning förbi samhället Asplund längre bort från naturreservatet, för att möjligtvis kunna hålla större avstånd till känsliga naturvärden (mindre påverkan på natur och vattenvärden) och samtidigt minska påverkan på bebyggelsen i Asplund genom markläggningen av kabeln.
Om alternativ 2 skulle kvarstå som luftledning anser kommunen att markarbeten behöver utföras på sådant sätt och under sådan tid på året att påverkan på naturvärden och vatten minimeras. Det handlar om utformning av körvägar, tidpunkt för markarbeten, återställning av markytor och val av material i anläggningen. Vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas samt hur de ska följas upp, bör beskrivas i MKB och koncessionsansökan.

Övrigt
Kommunen vill uppmärksamma om att det potentiellt finns förorenade områden i närhet av den föreslagna ledningsdragningen. Om dragning bestäms inom dessa fastigheter kommer provtagning att krävas för att kunna bekräfta eller avfärda misstankar om förorening. För att minska risken att påverka ett potentiellt förorenat område vill kommunen understryka vikten av att, i ett tidigt skede, samråda om detta.

Kommunen vill uppmärksamma att riksintresset Hargs bruk finns i området och betona vikten av att markarbetet utförs så de minimerar skador på natur- och kulturmiljöer.

Östhammars kommun önskar få ta del av miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) så fort den slutförts.

Kommunens övergripande synpunkter gällande ledningsdragningar

Kablifiering/markläggning bör göras i och i anslutning till tätort med god marginal för att säkra boendemiljö och landskapsbild.

Betydelsen av att i alla etapper arbeta för minskad strålning/magnetfält kring bebyggelse.

Vikten av samordning med kommunen gällande övrig infrastruktur som bredband, VA etc.

Under projekttiden ska påverkan på framkomlighet och ev. störningar i boende-miljöer minimeras. Information om arbetet ska ges löpande till boende genom tydlig skyltning samt genom uppdateringar på hemsida.

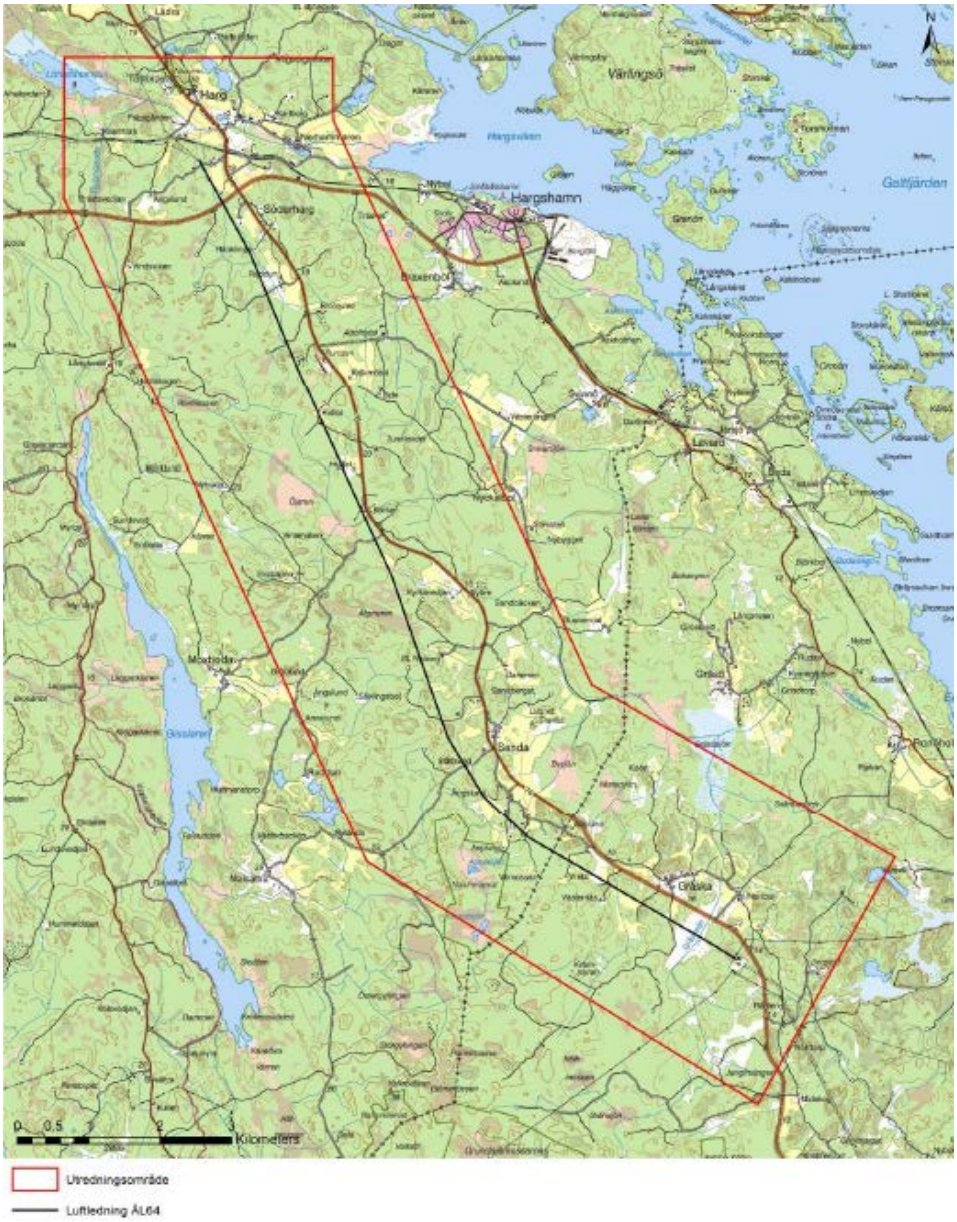
Vid ärenden gällande ledningsdragningar; vid detaljprojekteringen av markläggning av kabel samt annan dragning genom samhällen förordas en tidig kontakt med kommunen kring VA, bredband och andra markfrågor, för att minimera ev. risker för denna infrastruktur.

BAKGRUND

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) ska ansöka om tillstånd (s.k. nätkoncession för linje) för ombyggnation av befintlig 70 kV-ledning mellan Harg och Gråska. Den aktuella kraftledningen är ca 14 km lång. Ledningen är i stort behov av upprustning pga. bland annat stålstolparnas dåliga skick samt för att kunna möta upp till dagens effektbehov och en god driftsäkerhet. Den nya ledningen konstrueras även för en spänningshöjning till 130 kV men detta kommer först att ske då övriga delar av nätet har uppgraderats. I samband med ansökan anmäls även om rasering av den befintliga ledningen. Vattenfall genomför nu samråd för berörd delsträcka enligt 6 kap 4§ Miljöbalken. Detta samråd sker med berörda myndigheter, organisationer, berörda fastighetsägare och allmänheten. Utgångspunkten är att är att ersätta den befintliga 70 kV-ledningen med en

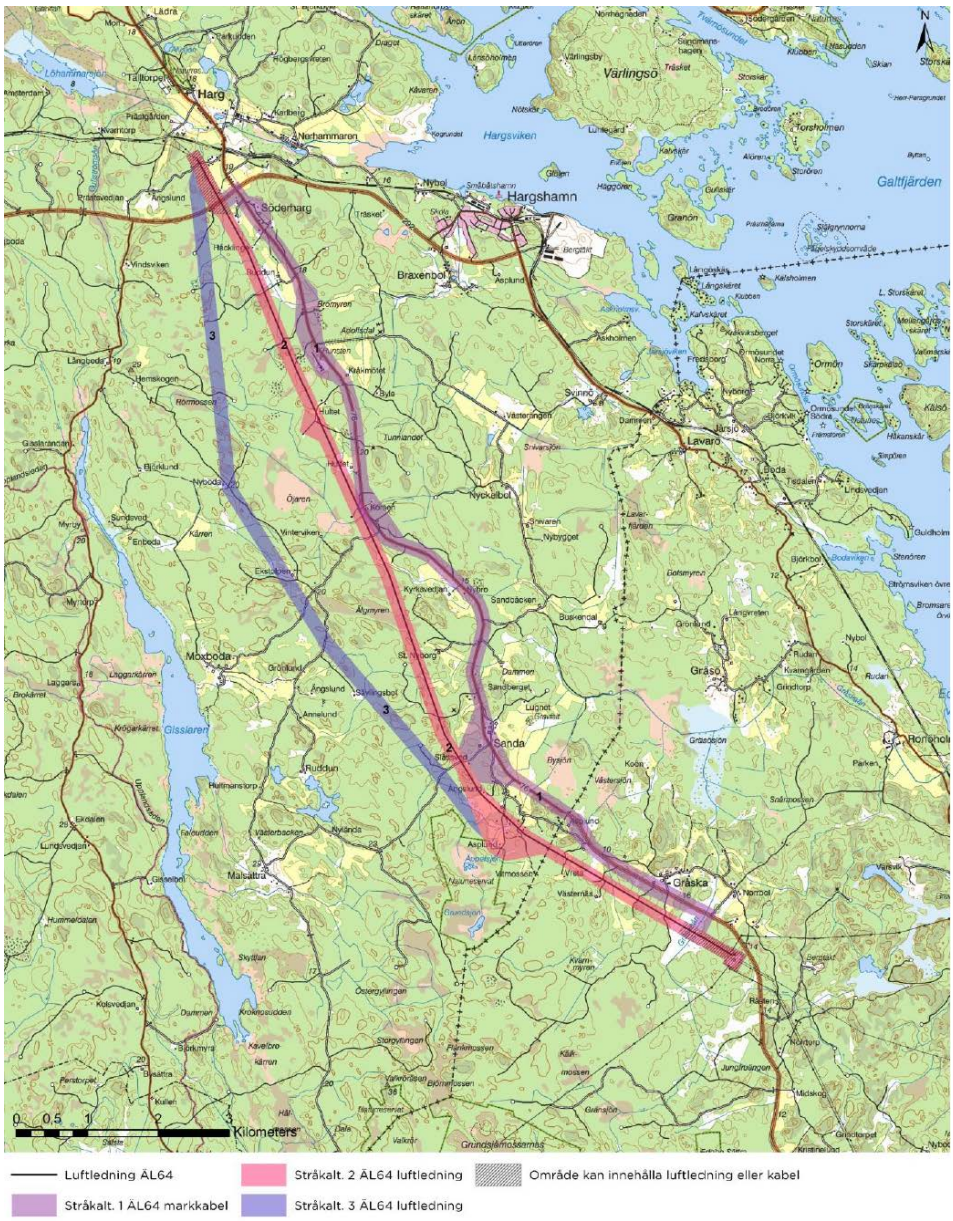
ny 130 kV-ledning och uppföra den i nära anslutning till den befintliga ledningen i samma ledningsgata.

Området för denna utredning sträcker sig från norr om samhället Harg till söder om samhället Gråska. Området är ca 4 km brett och jämnt fördelat på vardera sida om befintlig ledning,

Alternativa stråk och utformning

Huvudalternativet (markerat i rött i kartan) är att ersätta den befintliga 70 kV-ledningen med en ny 130 kV-ledning och uppföra den i nära anslutning till den befintliga ledningen i samma ledningsgata.
Ledningsgatan kommer att behöva breddas något för att ge plats för den nya ledningen samt för att det på vissa platser är lämpligt att öka avståndet till befintliga byggnader. Viss anpassning kommer även att erfordras av byggnadstekniska skäl, jfr avsnitt 5. Den nya ledningen måste uppföras innan den befintliga kan raseras.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Naturmiljöenheten
Karin Wiklund
010-22 33 373

MISSIV 1 (2)

2017-04-18 Dnr: 511-0005-16

Enligt sändlista

Utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen i Uppsala och Östhammars kommuner

Länsstyrelsen har utarbetat ett förslag till beslut om utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen i Östhammars och Uppsala kommuner. Den utvidgade delen av reservatet berör dock enbart Östhammars kommun. Förslaget översänds för kännedom och eventuellt yttrande. Yttrandet ska vara Länsstyrelsen tillhanda senast den 26 maj 2017.

Lämna gärna ditt yttrande via vår e-tjänst, på http://www.lansstyrelsen.se/sv/e-tjanster. Du kan även skicka ditt yttrande genom e-post till uppsala@lansstyrelsen.se. Ange yttrande samt ärendets diarienummer i mejlets ämnesrad.

Vid eventuella frågor kontakta Karin Wiklund, Länsstyrelsen 010-22 33 373, eller e-post Karin.Wiklund@lansstyrelsen.se.

Karin Wiklund

Bilagor
Förslag till beslut om utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen med fyra underbilagor.

Sändlista

Upplandsstiftelsen, Box 26074, 750 26 Uppsala
Leif och Pia Östlund, Stensunda 108, 747 92 ALUNDA
Ingvar Johansson, Tomatgatan 6, 754 49 UPPSALA
Erik Tomas Pettersson och Sara Susanne Sjögren, Oppgården, Väskinge 128, 747 92 ALUNDA
Skogsstyrelsen, skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
Uppsala kommun, uppsala.kommun@uppsala.se
Östhammars kommun, osthammardirekt@osthammar.se
Skanova, remisser-stockholm@skanova.se
Svenska Kraftnät, registrator@svk.se
Vattenfall Eldistribution AB, registratur.eldistribution@vattenfall.com

Naturskyddsföreningen Uppsala län, c/o Marianne Kahn, Sågargatan 2A, 753 17 UPPSALA
Östhammars Naturskyddsförening, Åse Augustsson, augustson_sigyn@hotmail.com
Uppsala Naturskyddsförening, c/o Per Hedberg, Vreta Parkväg 2, 755 91 UPPSALA
Entomologiska föreningen i Uppland, c/o Stefan Eriksson, Järsta Lugnet 141, 743 93 VATTHOLMA
Upplands botaniska förening, karolin.ring@gmail.com, mora.aronsson@habonet.net
Upplands Orienteringsförbund, k.anders.eriksson@telia.com
Upplands Ornitologiska Förening, Box 59, 751 03 UPPSALA
Uppsala Svampklubb, c/o Maria Backlund, Södra Parkvägen 20A, 756 45 UPPSALA
Jägareförbundet Uppsala län, Maskingatan 3, 195 60 ARLANDASTAD

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Förslag till beslut 1(3)

Datum
2017-04-18

Diarienummer
511-0005-16

Dossienr
0380-02-058

Enligt sändlista

Utvidgning av naturreservatet Svanhusskogen i Uppsala och Östhammars kommuner

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att utvidga naturreservatet Svanhusskogen, beslutat av Länsstyrelsen den 24 november 2014, dnr 511-4645-11, med den utökade geografiska avgränsning som framgår av bifogade kartor, bilaga 1 och 2. För det tillkommande området gäller beslutet om att bilda naturreservatet Svanhusskogen, dnr 511-4645-11, i sin helhet med syfte, skäl och föreskrifter enligt 7 kap 4-6 och 30 §§ miljöbalken (bilaga 4) med undantag för att i det tillkommande området gäller reservatsföreskrifterna med följande tillägg:

- under föreskrift A10 införs ett undantag som gör det tillåtet att sätta upp en saltsten inom område markerat på beslutskarta 2, bilaga 2.

- föreskrift B1 gäller även för det tillkommande området markerat på bifogade kartor, bilaga 1 och 2.

- föreskrift B3 gäller även för det tillkommande området enligt följande. Inom hela det tillkommande området ska naturvårdsbränning tålas. Inom område markerat som F2 på karta, bilaga 3, ska naturvårdsinriktad röjning eller avverkning samt ökning av mängden död ved tålas.

Länsstyrelsen beslutar att det tillkommande området ingår i skötselområdena B2 och F2 i gällande skötselplan (bilaga 4) från 2014-11-24, dnr 511-4645-11 enligt markering på bifogad karta, bilaga 3.

Länsstyrelsen beslutar enligt 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) att Upplandsstiftelsen är förvaltare av hela naturreservatet.

Länsstyrelsens bedömningar

Den tillkommande delen av naturreservatet utgörs till stor del av barrnaturskog med gran och rik förekomst av gammal tall och asp. Ett flertal naturvårdsarter som är knutna till gamla aspar och död ved av asp förekommer i detta område, till exempel aspsplintbock, aspparaktbagge, aspgelélav och kandelabersvamp. Dessutom förekommer flera arter som är knutna till död ved av gran, till exempel liten hornflikmossa, blackticka och gränsticka. Genom utvidgningen av naturreservatet stärks skyddet av området, vilket bidrar till att uppnå miljömålen Levande skogar och

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Datum
2017-04-18

Diarienummer
511-0005-16

Dossienr
0380-02-58

Ett rikt växt- och djurliv. Länsstyrelsen finner därmed att det finns skäl att utvidga naturreservatet.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande kommunala översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Redogörelse för ärendet
Naturreservatet Svanhusskogen bildades den 24 november 2014 som en utvidgning av det tidigare reservatet Ola. I slutet av år 2015 och i början av år 2016 inkom intresseanmälningar om formellt skydd till Länsstyrelsen från två enskilda markägare. De anmälda områdena gällde fastigheter norr om det befintliga reservatet Svanhusskogen, vilka till stor del berördes av en nyckelbiotop. Länsstyrelsen påbörjade därför ett arbete med att utvidga reservatet Svanhusskogen och kontakt togs med ett flertal ägare till fastigheter norr om det befintliga reservatet. Under 2016 skrevs intrångsavtal med de fem markägare som berörs av utvidgningen av reservatet.

Samråd har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket, samt enligt 25 § samma förordning med Skogsstyrelsen samt med Östhammars och Uppsala kommuner.

Sakägare har, enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., i april 2017 förelagts att inom en tid av fem veckor yttra sig över förslag till beslut om utvidgning av naturreservatet. Förslag till beslut har dessutom remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

Den utvidgade delen av naturreservatet kommer att mätas in av Skogsstyrelsen.

Upplysningar
Reservatet är beläget ca 13 km SO om Alunda och ligger i Östhammars och Uppsala kommuner. Den utvidgade delen berör enbart Östhammars kommun. Naturreservatet utvidgas med ca 22,7 ha. Arealen för det utvidgade naturreservatet uppgår därmed till ca 398,3 ha.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Datum
2017-04-18

Diarienummer
511-0005-16

Dossienr
0380-02-58

Beslutet kungörs i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse införs även i ortstidningen Upsala Nya Tidning.

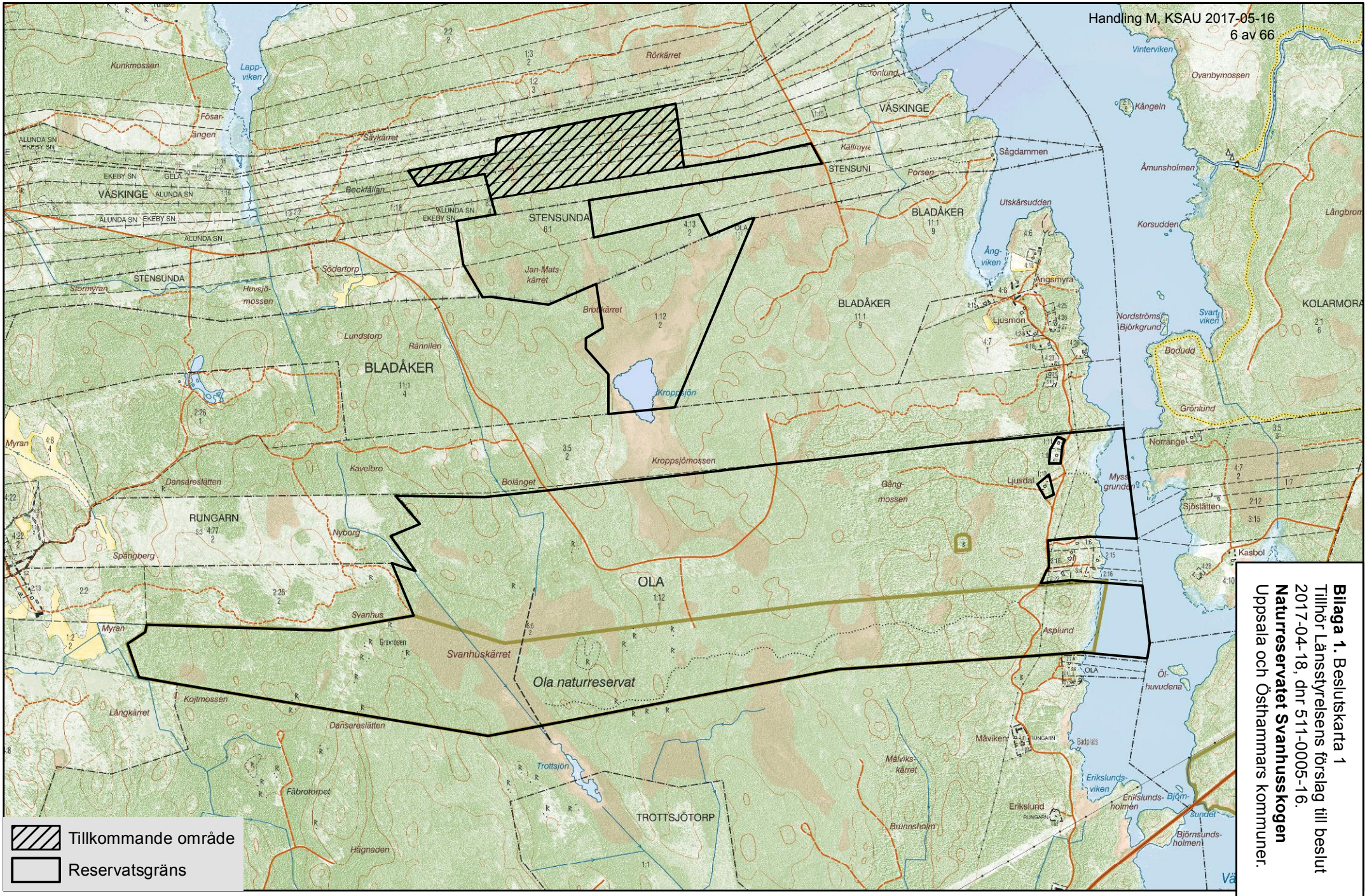
Bilagor

1. Beslutskarta 1
2 Beslutskarta 2
3 Skötselområden inom tillkommande område
4 Beslut om bildande av naturreservatet Svanhusskogen 2014-11-24

Sändlista

Hans Norström, Österbol 32, 740 10 ALMUNGE (Rek + MB)
Ann Thieme, Sydlingsösby 103, 747 91 ALUNDA (Rek + MB)
Barbro Ohlsson, Väskinge 145, 747 92 ALUNDA (Rek + MB)
Eje Hydfors, Väskinge 144, 747 92 ALUNDA (Rek + MB)
Börje Andersson, Nergården, Väskinge 142, 747 92 ALUNDA (Rek + MB)
Ljusmons jaktlag, Stig Granat, Ljusmon, 740 12 KNUTBY (Rek + MB)

Upplandsstiftelsen, Box 26074, 750 26 Uppsala
Leif och Pia Östlund, Stensunda 108, 747 92 ALUNDA
Ingvar Johansson, Tomatgatan 6, 754 49 UPPSALA
Erik Tomas Pettersson och Sara Susanne Sjögren, Oppgården, Väskinge 128, 747 92 ALUNDA
Skogsstyrelsen, skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
Uppsala kommun, uppsala.kommun@uppsala.se
Östhammars kommun, osthammardirekt@osthammar.se
Skanova, remisser-stockholm@skanova.se
Svenska Kraftnät, registrator@svk.se
Vattenfall Eldistribution AB, registratur.eldistribution@vattenfall.com
Naturskyddsföreningen Uppsala län, c/o Marianne Kahn, Sågargatan 2A, 753 17 UPPSALA
Östhammars Naturskyddsförening, Åse Augustsson, augustson_sigyn@hotmail.com
Uppsala Naturskyddsförening, c/o Per Hedberg, Vreta Parkväg 2, 755 91 UPPSALA
Entomologiska föreningen i Uppland, c/o Stefan Eriksson, Järsta Lugnet 141, 743 93 VATTHOLMA
Upplands botaniska förening, karolin.ring@gmail.com, mora.aronsson@habonet.net
Upplands Orienteringsförbund, k.anders.eriksson@telia.com
Upplands Ornitologiska Förening, Box 59, 751 03 UPPSALA
Uppsala Svampklubb, c/o Maria Backlund, Södra Parkvägen 20A, 756 45 UPPSALA
Jägareförbundet Uppsala län, Maskingatan 3, 195 60 ARLANDASTAD

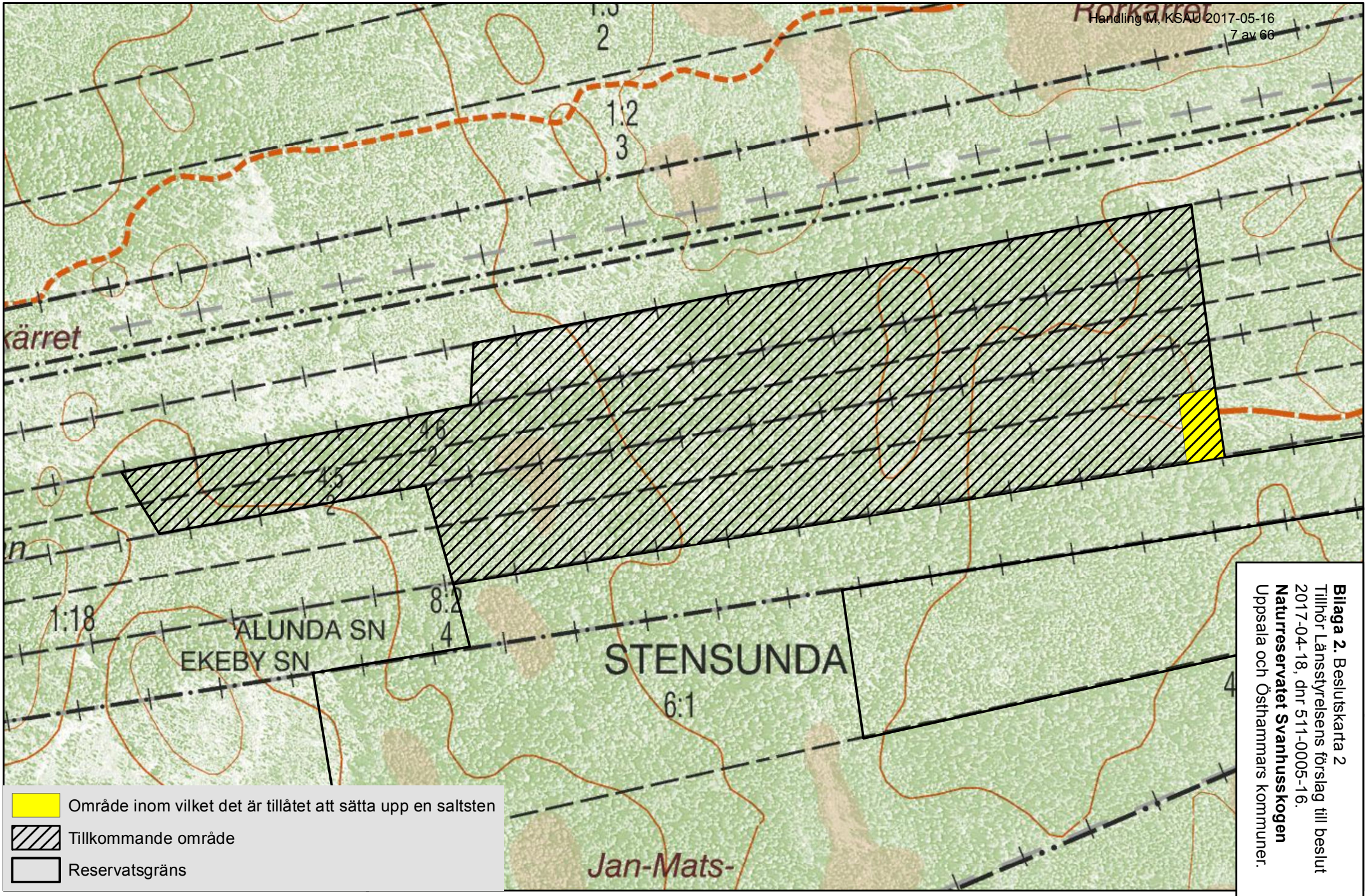
© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

N

0 500 1 000 1 500 m

Skala 1:20 000

Bilaga 1. Beslutskarta 1
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut 2017-04-18, dnr 511-0005-16.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

Bilaga 2. Beslutskarta 2
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut 2017-04-18, dnr 511-0005-16.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

N

Skala 1:5 000

Skötselområde

- B2 - Mosaik av barrskog och sumpskog
- F2 - Lövrik ung till medelåldrig skog
- Reservatsgräns

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

N

0 100 200 300 m

Skala 1:5 000

Bilaga 3. Skötselområdeskarta.
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut 2017-04-18, dnr 511-0005-16.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Naturreservatet

Svanhusskogen

Uppsala och Östhammars kommuner

- Länsstyrelsens beslut
- Syfte med reservatsbildningen
- Beskrivning av naturreservatet
- Administrativa data
- Skäl för beslut
- Reservatsföreskrifter
- Ärendets beredning
- Bilagor
- Sändlista

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hamnesplanaden 3
TELEFON 010-22 33 00 FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Bildande av naturreservatet Svanhusskogen i Uppsala och Östhammars kommuner samt fastställande av skötselplan

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken, Svanhusskogen som naturreservat med föreskrifter enligt nedan. Reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta, bilaga C, och de gränser som slutligen märks ut i fält.

För att säkerställa syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter gäller för reservatet, se nedan under rubriken Reservatsföreskrifter.

Ordningsföreskrifter utfärdade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen meddelar, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bestämmelser för förvaltningen av reservatet genom att fastställa den till beslutet bifogade skötselplanen, bilaga A. Upplandsstiftelsen är förvaltare av reservatet.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken att Länsstyrelsens beslut den 28 april 1995 (dnr 231-793-92), enligt 7 § Naturvårdslagen (1964:822), om bildande av naturreservatet Ola med tillhörande föreskrifter och skötselplan upphör att gälla när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Beslutet kungörs i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse införs även i ortstidningarna Upsala Nya Tidning, Upplands Nyheter och Östhammars Nyheter.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SYFTE MED RESERVATSBILDNINGEN

Syftet med reservatsbildningen är att bevara biologisk mångfald och vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer samt att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Det preciserade syftet med naturreservatet Svanhusskogen är att:

- bevara ett mosaiklandskap med skog, myr och vatten,
- bevara gamla barrnaturskogar, löv- och blandskogar samt olika typer av våtmarker och sumpskogar,
- bevara kulturmiljöer med öppna gräsmarker, bryn, backar och spärrgreniga träd,
- bidra till att gynnsam bevarandestatus uppnås för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000 samt för andra hotade arter,
- bidra till att en rik förekomst av lövrik skog i olika successionsstadier bibehålls på landskapsnivå,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- inte tillåta skogsbruk
- stora delar av området får utvecklas fritt
- så långt möjligt restaurera områdets hydrologi
- naturvårdsbränna utvalda delar
- frihugga gamla spärrgreniga träd som trängs av yngre träd
- röja/avverka planterade barrträd
- hålla kulturmarker och rikkärr öppna genom slåtter/bete och röjning av igenväxningsvegetation
- öka mängden död ved genom ringbarkning eller liknande åtgärder eller genom tillförsel
- vidta åtgärder för att underlätta allmänhetens friluftsliv

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Naturreservatet beskrivs mer utförligt under rubriken Beskrivningsdel i skötselplanen, bilaga A. Nedan ges endast en sammanfattande beskrivning.

Naturreservatet är beläget vid sjön Vällens västra strand mellan Alunda och Hallstavik. Området är en viktig och representativ del av det lövrika skogslandskapet kring sjön.

Naturreservatet består av två delar där den södra delen är störst och inkluderar det tidigare naturreservatet Ola, som bildades 1995. Reservatsområdet är omväxlande och utgörs av gamla barr- och blandskogar, örtrika lundpartier med ädellövträd, blandsumpskogar, skogbevuxna myrar, glupar, öppna rikkärr och mossar samt lövdominerade ungskogar. Dessutom ingår två gamla torpmiljöer med husgrunder, bronsåldersgravar och spår efter tidigare brukande. En stor del av området är blockrikt. Svackor och blockfattiga moränjordar är bitvis kalkrika, vilket avspeglas i en örtrik flora och kalkgynnad marksvampflora.

I norra delen av reservatet ligger Kroppsjön, en ca 3 ha stor myrtjärn som är omgiven av rikkärr och skogbevuxna myrar. Skogsområdena norr och söder om Kroppsjön domineras av gammal, och bitvis lövrik, barrskog. Insprängt i den gamla barrskogen finns lövdominerade ungskogar. Hela reservatet genomkorsas av sumpskogar, kärr och mossar. Den äldre skogen har ett stort inslag av död och döende ved i form av lågor och högstubbar.

Längs Vällens strand växer lövrika blandskogar, där gamla spärrgreniga hagmarksträd vittnar om bete och tidigare öppna förhållanden. Gamla spärrgreniga ekar och lindar finns också längs vägen som går genom naturreservatet. Inom reservatet ligger två gamla inägor som fortfarande är relativt öppna och välbevarade; Svanhus som ligger i reservatets sydvästra och Parkvreten i reservats sydöstra del.

Skogslandskapet vid sjön Vällen har mycket höga naturvärden och en anmärkningsvärt rik förekomst av sällsynta och hotade arter.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

5(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

ADMINISTRATIVA DATA

Naturreservatets namn:	Svanhusskogen
NVR ID:	2002608
Beteckning enligt Natura 2000:	SE021057 (Kroppsjön) och SE0210205 (Olas skifte)
Kommun:	Uppsala och Östhammar
Socken:	Alunda, Ekeby och Bladåker
Fastigheter:	Uppsala kommun: Ola 1:12 Östhammars kommun: Stensunda 4:13 (del av), Stensunda 6:1 (del av), Väskinge 8:2 (del av)
Samfälligheter:	Ola FS:5 (fiske), Ola S:6 (avloppsdiken), Ola GA:1 (väg),
Markägare:	Upplandsstiftelsen och enskilda
Förvaltare:	Upplandsstiftelsen
Fastighetsanknutna rättigheter:	Servitut för väg och båtplats (akt 03-BLA-173), servitut för väg (akt 03-89:111), servitut för väg (akt 03-BLA-121), servitut för väg (akt 03-BLA-167), avtalsservitut för brygga (03-IM1-89/42988.1), jakträtt
Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget ca 13 km sydost om Alunda. Läget framgår av bifogad översiktskarta, bilaga B.
Gräns:	Området har markerats med skraffering på bifogad beslutskarta 1, bilaga C.
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet söder om norrlandsgränsen (26)
Areal - reservatet:	Totalt ca 377,5 hektar, varav landareal ca 363,3 ha och vattenareal ca 14,2 ha. Arealen produktiv skogsmark är ca 345,7 ha.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Areal – Natura 2000:	Totalt 334,5 hektar
Markslag och naturtyp:	se skötselplan, bilaga A
Naturtyper enligt Natura 2000:	se skötselplan, bilaga A

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

7(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

SKÄL FÖR BESLUT

Naturvärdesbedömningar

I Länsstyrelsens naturvårdsprogram (1987) bedömdes objektet "Olas skifte" (80.59) tillhöra klass I (högsta naturvärde), "Brottkärret och Kroppsjön" (objekt 80.61/82.161) klass II (mycket högt naturvärde) och "Vällen med närmaste omgivningar" (objekt 80.64), som till en mindre del berör reservatet, klass III (högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls bl.a. naturskogsvegetation, orörda våtmarker, djurlivet (särskilt insekterna), opåverkade myrtyper, lövrikedom och örtrika lundpartier. Det numera upphävda naturminnet "Ett skogsområde nordväst om Björnsundet" är upptaget i naturvårdsprogrammet (objekt 80.62) men har inte klassats.

I Uppsala kommuns naturvårdsinventering (1988-96) bedömdes objektet "Ola skifte" (BLA 19) tillhöra värdeklass I (högsta naturvärde), medan "Kroppsjön och Kroppsjömyren" (objekt BLA 20) placerades i klass II (mycket höga naturvärden) och "Skogsreservat sydväst om Ljusdal" (objekt BLA 21; naturminnet Ett skogsområde nordväst om Björnsundet) i klass III (höga naturvärden). I bedömningen framhölls bl.a. stora förekomster av naturskog, nästan helt ostörd hydrologi (BLA 21) samt intressant myrmarksvegetation (BLA 21).

I Länsstyrelsens våtmarksinventering (1986) fördes objektet "Brottkärret och Kroppsjön" (12I 1H 02) till klass 1 (särskilt värdefulla objekt). Klassningen motiverades med objektets storlek, orördhet, mångformighet, representativitet och flora. "Svanhuskärret, Trottsjön och kärr V om dessa" (objekt 12I 1H 01) fördes till klass 3 (objekt med vissa naturvärden), vilket motiverades med svag hydrologisk påverkan och svag störning från dikning och avverkning.

I Upplandsstiftelsens rapport "Ekologisk landskapsplanering i Vällenområdet" (1997) beskrivs sex områden (53, 64-68) som berörs av utvidgningen av naturreservatet och som föreslås få olika former av skydd och skötsel. Av de 28 delområden som ingår i reservatet har sex placerats i klass 1 (högsta naturvärde), 13 i klass 2 (högt naturvärde) och nio i klass 3 (förstärkningsområde, återskapande).

Skogsstyrelsen har beskrivit tre nyckelbiotoper på sammanlagt 112 hektar inom reservatet.

I Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens regionala strategi för formellt skydd av skog (2006) ingår naturreservatet i värdetrakten Vällen-Aspdalssjön, vilken karakteriseras av hög andel gammal skog med stort lövinslag, örtrika bestånd och storblockiga delar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

8(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Prioriterade bevarandevärden

Områdets prioriterade naturvärden är främst knutna gammal barr- och blandskog, ädellövrik blandskog, sumpskog och våtmarker.

Prioriterade strukturer är gamla barrträd, aspar, ädellövträd, spärrgreniga träd, döende träd, död ved och bevarad/återställd hydrologi.

Prioriterade arter är sådana som är knutna till ovanstående naturtyper och strukturer, t.ex. vedskalbaggar, vedsvampar, mykorrhizasvampar, epifytiska lavar och mossor samt skogsfåglar.

Dessutom är friluftsliv ett prioriterat bevarandevärde.

Förutsättningar för att bevara värdena

Det som kan påverka områdets värden negativt är bl.a. skogsbruk, ogynnsam igenväxning av tidigare öppna marker, förtätning av kronskiktet och utträngning av vidkroniga träd, exploatering i form av bebyggelse, vägar, kraftledningar m.m. samt störd hydrologi och gödslingspåverkan.

För att bevara och stärka områdets naturvärden införs föreskrifter mot bl.a. skogsbruk och exploateringsåtgärder. Skötselinsatser kommer att genomföras för att stärka naturvärdena.

Motiv till att skyddsformen naturreservat har valts

Länsstyrelsen bedömer att bevarande av områdets naturvärden är ett angeläget allmänt intresse. För att bevara områdets höga naturvärden krävs inskränkningar i pågående markanvändning (skogsbruk) samt kostnadskrävande skötselinsatser.

Skyddsformen naturreservat enligt miljöbalken har valts för att kunna bevara områdets naturvärden långsiktigt. Vid reservatsbildning kan föreskrifter om begränsningar i markanvändning införas och skötselåtgärder genomföras, och området får därigenom ett varaktigt skydd.

Beslutets överensstämmelse med övriga åtaganden som berör området

Länsstyrelsen bedömer att reservatsbeslutet ligger väl i linje med de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen Levande skogar, Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv, liksom med övriga åtaganden som berör området såsom Natura 2000, den kommunala översiktsplanen och riksintresseområden enligt 3 och 4 kap

miljöbalken (se även under Andra bestämmelser som gäller för området, sidan 14 i detta beslut).

Reservatsområdet berör delvis Bysjön-Vällens sjösänkningsföretag från år 1948. Länsstyrelsens bedömer att bildande av naturreservatet inte har någon påverkan på sjösänkningsföretaget.

Det finns inte någon detaljplan eller några områdesbestämmelser för området. Ett område i södra delen av naturreservatet har varit naturreservat sedan 1995.

Intresseprövning

Enligt 7 kap 25 § miljöbalken ska det vid prövning av naturreservatsärenden tas hänsyn även till enskilda intressen. Inskränkningarna i den enskildes rätt att använda mark och vatten får inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Bevarandet av områdets naturvärden är ett angeläget allmänt intresse. De inskränkningar som den enskilde drabbas av vid bildandet av reservatet får anses stå i rimlig balans med vad samhället vinner på att området får ett reservatsskydd.

Länsstyrelsens bedömning är att de föreskrifter som beslutet anger krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (se även under Förutsättningar för att bevara värdena).

Upphävande av tidigare beslut

Länsstyrelsen bedömer att det nya utvidgade naturreservatet med dess syfte, föreskrifter och skötselplan i allt väsentligt motsvarar förordnandet av det ursprungliga naturreservatet Ola (dnr 231-793-92). Inom två områden (se nedan) ändras förvaltningsinriktningen i föreliggande beslut jämfört med beslutet från 1995. Dessutom införs möjlighet att restaurera hydrologin i området, vilket är i överensstämmelse med ändamålet i det ursprungliga reservatsbeslutet.

Inom ett område i centrala delen av det ursprungliga reservatet införs möjlighet att avverka planterade barrträd för att gynna en lövskogssuccession. Denna inriktning finns med som ett syfte med reservatsförvaltningen i skötselplanen till reservatsbeslutet från 1995, men är inte nämnd under ändamålet med reservatet. Länsstyrelsen anser att det framgår av beslutet från 1995 att en sådan åtgärd bör eftersträvas och genomföras på sikt. Inom ett område i östra delen av det ursprungliga reservatet införs möjlighet att frihugga spärrgreniga träd. Det rör det sig om ett mindre antal gamla spärrgreniga ekar och lindar, varav merparten står längs vägen och några står inne i området öster om vägen ner mot Vällen. Länsstyrelsen anser att dessa träd har mycket höga naturvärden och att en frihuggning av dessa krävs för att naturvärden i

reservatet inte ska påverkas negativt. Eftersom en stor del av träden står längs vägen, i anslutning till parkeringsplatsen, kommer en frihuggning dessutom att förhöja upplevelsevärdet av reservatet, såväl för förbipasserande i bil som för reservatsbesökare. Åtgärden är i överensstämmelse med syftet i föreliggande beslut.

Föreskrifterna för jakt har delvis ändrats i föreliggande beslut jämför med det ursprungliga beslutet från 1995. I det område som varit naturreservat sedan 1995 var det förbjudet att jaga på lördagar och söndagar under perioden 1 augusti till 1 oktober samt att transportera ut fällt vilt med motordrivet fordon. Länsstyrelsen bedömer att dessa förbud inte behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsen anser vidare att det är en fördel att samma jaktföreskrifter gäller för hela den södra delen av naturreservatet eftersom det kan vara svårt att veta om man befinner sig i det ursprungliga eller i det utvidgade reservatet.

I beslutet från 1995 krävdes tillstånd från Länsstyrelsen för underhållsrensning av diken. I föreliggande beslut har detta ändrats så att det är tillåtet att rensa delar av två utpekade diken. Diket som går genom Svanhuskärret ingår i Bysjön-Vällens sjösänkningsföretag, vilket innebär att sjösänkningsföretaget har rätt att rensa diket. Det blir också tillåtet att rensa en kort del av ett dike i sydöstra delen av reservatet. Antingen sammanfaller diket med reservatsgränsen i denna del eller så ligger diket utanför reservatet. Dessutom blir det tillåtet att underhålla befintliga vägdiken.

Länsstyrelsen anser att ett upphävande av det äldre beslutet inte utgör ett avsteg från skyddet. Genom utvidgningen med ca 250 ha blir det nya naturreservatet dessutom betydligt större än det tidigare och området och de arter som reservatet avser att skydda får därmed ett starkare skydd. Mot bakgrund av ovanstående bedömer Länsstyrelsen att synnerliga skäl föreligger för att med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken upphäva tidigare beslut om naturreservat (dnr 231-793-92) daterat den 28 april 1995 för att ersätta det med föreliggande beslut.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken angående inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden inom naturreservatet

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden, såsom att gräva, spränga, muddra, schakta, plöja, dämma, nydika, underhållsrensa dike, skyddsdika eller på annat sätt föra bort vatten, utfylla, tippa, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan markbearbetning med undantag för
   - underhålla befintliga diken markerade på beslutskarta 2, bilaga D,
   - underhålla befintligt vägdike längs väg markerad på beslutskarta 2, bilaga D,

2. uppföra byggnad eller anlägga väg, parkeringsplats, båtplats, stig, spång, mast eller annan anläggning eller anordning med undantag för
   - uppförande av stängsel vid beteshävd,

3. dra fram ny mark- eller luftledning eller ledning/kabel i vatten,

4. framföra motordrivet fordon med undantag för
   - körning på vägar och parkeringsplatser,
   - körning vid tillsyn och underhåll av ledningar markerade på beslutskarta 2, bilaga D,
   - körning med mindre fordon för uttransport av fälld älg, hjort eller vildsvin,

5. anordna upplag,

6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,

7. tillföra kalk, växtnäringsämnen eller andra ämnen,

8. sätta upp eller upplåta plats för skylt eller liknande med undantag för
   - skyltning av ledningar,
   - uppsättning av mindre nummerskylt vid jaktpass,

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

12(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

9. avverka, röja, så, plantera eller utföra annan skogsbruksåtgärd, eller på annat sätt skada eller föra bort levande eller döda träd och buskar, med undantag för

   - åtgärder vid underhåll av vägar (inklusive vägdiken) och ledningar markerade på beslutskarta 2, bilaga D,

10. sätta upp saltsten eller utfodra vilt med undantag för

    - stödåtgärder för hotad eller missgynnad art som utförs på uppdrag av Länsstyrelsen,

11. införa för trakten främmande växt- eller djurart/ras med undantag för

    - tamboskap i samband med beteshävd,

12. upplåta plats för ridning, camping, orienteringstävling eller liknande arrangemang eller uppställning av husvagn, släpvagn eller liknande eller motordrivet fordon.

13. jaga fågel inom område markerat på beslutskarta 2, bilaga D,

Föreskrifter nedan under C gällande allmänheten gäller även markägare och innehavare av särskild rätt, med undantag för åtgärder som är nödvändiga för att kunna utöva sin särskilda rätt.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken angående förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av reservatets gräns, markering av stigar och leder samt uppsättning av informationstavla eller informationsskyltar som berör reservatet enligt karta, bilaga E,

2. anläggande och underhåll av parkeringsplats, stigar och spänger enligt karta, bilaga E,

3. åtgärder för att främja biologisk mångfald, såsom naturvårdsinriktad röjning och avverkning, skapande eller tillförsel av död ved, naturvårdsbränning, slåtter, bete, igenläggning av diken och uppförande av dämmen i områden enligt karta, bilaga E,

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

13(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

4. undersökningar av djur-, växt- och svamparter och andra naturförhållanden.

Dessutom ska markägaren tåla att ovanstående åtgärder utförs av förvaltaren.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar,
3. gräva upp växter,
4. insamla eller föra bort insekter eller andra ryggradslösa djur,
5. elda på annan än av Länsstyrelsen särskilt iordningställd plats,
6. framföra motordrivet fordon med undantag för
   - körning på vägar och parkeringsplatser,
7. ställa upp motordrivet fordon, husvagn eller släpvagn eller liknande,
8. sätta upp permanenta markeringar, skylt eller liknande,
9. rida med undantag för
   - ridning på vägar och inom område markerat på beslutskarta 2, bilaga D,
10. använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål, lägerverksamhet eller motsvarande,

Ovanstående föreskrifter under A och C ska inte utgöra hinder för

- förvaltaren att genomföra de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan,
- nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning,
- genomförande av biologiska undersökningar som inte skadar bevarande-värdena. För sådana undersökningar krävs dock Länsstyrelsens tillstånd.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

14(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Andra bestämmelser som gäller för området

Naturreservatet ingår i ett större område klassat som riksintresse för naturvård (N 32, Vällenområdet, beslut år 2000). En mindre del av reservatet ingår också i riksintresse för kulturmiljövård (K 33, Bladåkers skogsbygd, beslut år 1987). Enligt miljöbalken 3 kap 6 § ska området därmed så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- och kulturmiljön.

Naturreservatet har ett utvidgat strandskydd, enligt miljöbalken 7 kap 13-18 §§, d.v.s. 300 m på land och i vatten (beslut dnr 231-568-93).

En stor del av naturreservatet utgör Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a § samma balk är det förbjudet att utan tillstånd bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

Vid rensning eller underhåll av diken gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken.

Fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap kulturmiljölagen (1988:950)

Körning med motorfordon i terrängen regleras i terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594).

Sjötrafikförordningen (1986:300) reglerar trafik i och på vatten.

Vattenskoterförordningen (1993:1053) samt Länsstyrelsens i Uppsala län föreskrifter om avgränsning av allmänna farleder för vattenskoterkörning och områden där vattenskoter får användas (beslut dnr 523-8320-06).

Jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

ÄRENDETS BEREDNING

Naturreservatet Ola bildades 1995, med Upplandsstiftelsen som förvaltare och markägare. I slutet av 1990-talet fann man att även områdena norr om naturreservatet hade höga naturvärden och under åren 1997 och 1998 pekade Skogsstyrelsen ut tre större skogsområden som nyckelbiotoper i detta område. År 1998 påbörjades arbetet med att kontakta berörda markägare för att utvidga naturreservatet. Mellan åren 2000 och 2007 förvärvade Upplandsstiftelsen, med hjälp av statsbidrag från Naturvårdsverket, ett flertal berörda fastigheter inom området. Länsstyrelsen skrev under åren 2002, 2003 och 2014 avtal om intrångsersättning med övriga berörda markägare.

Underlag till skötselplan har tagits fram av Upplandsstiftelsen.

Länsstyrelsen har enligt 4 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning utrett föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumenterat dessa i en konsekvensutredning.

Samråd har enligt 26 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket, samt enligt 25 § samma förordning med Skogsstyrelsen samt med Uppsala och Östhammars kommuner.

Markägare och andra sakägare har, enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., i augusti 2014 förelagts att inom en tid av fem veckor yttra sig över förslag till beslut om bildande av naturreservatet. Förslaget till beslut har dessutom remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

Naturreservatet kommer att mätas in av Lantmäteriet.

Remissyttranden och Länsstyrelsens bedömningar:
Remissyttranden utan erinran mot bildande av naturreservatet har inkommit från Uppsala kommun, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, SGU, Försvarsmakten, Svenska kraftnät, Lantmäteriet och Naturskyddsföreningen i Uppsala län.

Östhammars kommun anser att reservatsområdet har ett högt bevarandevärde och är lokaliserat i en del av kommunen där man vill gynna natur och friluftsliv och kommunen ser positivt på att skötselåtgärder som gynnar friluftsliv prioriteras högt i reservatet. Kommunen anser dock att motordrivet fordon ska få användas vid uttransport av all fälld klövvilt, även rådjur. Uttransport av fällt rådjur är dock inte tillåtet enligt Terrängkörningsförordningen (1978:594) och Länsstyrelsen anser att formuleringen av undantaget i föreskrift A4 är i överensstämmelse med gällande lagstiftning. Östhammars kommun önskar också tydligare skyltning till reservatet

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

från närliggande vägar. Hur vägskyltningen görs bestäms dock inte av Länsstyrelsen utan av Trafikverket.

Upplandsstiftelsen föreslår att naturreservatet byter namn från Ola till Svanhusskogen. Svanhus är en mycket gammal bosättningsplats med flera torpargrunder och ett flertal bronsåldersgravar. Namnet återfinns också i Svanhuskärret, vilket ingår i reservatet. Länsstyrelsen håller med om att namnbytet är bra och har ändrat namnet på naturreservatet enligt Upplandsstiftelsens förslag.

Ägaren till fastigheten Stensunda 4:13 har framfört önskemål om att ridning ska vara tillåten i reservatet. Länsstyrelsen anser att ridning i enlighet med allemansrätten inte påverkar syftet med reservatet och har tagit bort förbudet mot ridning i området norr om Kroppsjömossen genom ändring i föreskrift C10.

Ägaren till fastigheten Ola 4:8 har framfört att det måste vara tillåtet att rensa diket på hans fastighet, i naturreservatets sydvästra hörn. Diket berör möjligen en kort sträcka av reservatsgränsen i den sydvästra delen och Länsstyrelsen anser att markägaren bör ha rätt att underhålla även denna sträcka av diket och rensning av diket har möjliggjorts genom markering på beslutskarta 2, bilaga D.

Ljusmons jaktlag anser att samma regler ska gälla inom hela den del av reservatet där jaktlaget bedriver jakt och att det ska vara tillåtet att sätta upp nummerskyltar vid jaktpass. Länsstyrelsen bedömer att förbud mot att jaga på lördagar och söndagar under perioden 1 augusti till 1 oktober och mot att transportera ut fällt vilt, i den del som varit naturreservat sedan 1995, inte behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsen anser vidare att det är en fördel att samma jaktföreskrifter gäller för hela den södra delen av naturreservatet eftersom det kan vara svårt att veta om man befinner sig i det ursprungliga eller i det utvidgade reservatet. Länsstyrelsen anser också att uppsättning av mindre nummerskyltar vid jaktpass kan tillåtas. Länsstyrelsen har i enlighet med ovanstående tagit bort förbudet mot jakt på lördagar och söndagar under perioden 1 augusti till 1 oktober samt lagt till ett undantag för uppsättning av nummerskylt vid jaktpass under föreskrift A8. I samband med detta har föreskrift A8 också kompletterats med en möjlighet att sätta upp skyltar vid ledningar.

Vattenfall påpekar i sitt yttrande att reservatsföreskrifterna inte får utgöra hinder för ledningshavaren att underhålla ledningar. Länsstyrelsen har kompletterat bilaga D och reservatsföreskrifter enligt Vattenfalls önskemål.

Därutöver har mindre ändringar av redaktionell karaktär gjorts i beslut och skötselplan.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

17(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Beslutet kan överklagas hos regeringen, se bilaga G.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Peter Egardt. I den slutliga handläggningen deltog även länsassessor Annika Israelsson, antikvarie Lennart Swanström, planhandläggare Åsa Blomster, naturvårdsdirektör Lennart Nordvarg och naturvårdshandläggare Karin Wiklund, föredragande.

Peter Egardt

Karin Wiklund

BILAGOR

A. Skötselplan
B. Översiktskarta, skala 1:100 000
C. Beslutskarta 1, skala 1:20 000
D. Beslutskarta 2, skala 1:20 000
E. Karta över huvudsaklig förvaltningsinriktning, skala 1:20 000
F. Skötselkarta, skala 1:20 000
G. Hur man överklagar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

18(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

SÄNDLISTA

Upplandsstiftelsen, Box 26074, 750 26 Uppsala
Leif Östlund, Stensunda 108, 747 92 ALUNDA
Pia Östlund, Stensunda 108, 747 92 ALUNDA
Ingvar Johansson, Tomatgatan 6, 754 49 UPPSALA
Sara Sjögren, Väskinge 128 Oppgården, 747 92 ALUNDA
Tomas Pettersson, Väskinge 128 Oppgården, 747 92 ALUNDA
Stefan Eriksson, Börsta 23, 747 93 ALUNDA
Johan Eriksson, Ekebyvägen 13, 747 30 ALUNDA
Hans-Erik Lennström, Teserusvägen 37, 168 59 BROMMA
Dennis Fredriksson, Ola 167, 740 12 KNUTBY
Marie Fredriksson, Ola 167, 740 12 KNUTBY
Johnny Andersson, Ola Älgsundet 41, 740 12 KNUTBY
Bergvik Skog Öst AB, Trotzgatan 25, 791 71 FALUN
Maiju Niiniskorpi, Ola 17, 740 12 KNUTBY
Roine Berlin, Ola 17, 740 12 KNUTBY
Erling Lund, Oxdal 1, 763 91 HALLSTAVIK
Anna Celia Elisabeth Willbjer, Ola 123, 740 12 KNUTBY
Ola Veijne Lindqvist, Ola 34, 740 12 KNUTBY
Mona Britt Kjerf Lindqvist, Ola 34, 740 12 KNUTBY
Lars Bert Lennart Ekström, Ola Gård 13, 740 12 KNUTBY
Bengt Jareman, Rosenhillsvägen 5 D, 137 36 VÄSTERHANINGE
Anne-Louise Charlotte Lindroth, Carl Wahrens Väg 38 B, 763 34 HALLSTAVIK
Dick Bertil Lindroth, Carl Wahrens Väg 38 B, 763 34 HALLSTAVIK
Fredrik Lindroth, Källparksgatan 8 A, Lgh 1203, 754 32 UPPSALA
Bengt Almesten, Vegavägen 10, 186 43 VALLENTUNA
Gunnar Andersson, Edvin Adolphsons Väg 12, Lgh 1603, 169 40 SOLNA
Vattenfall AB, 169 92 STOCKHOLM
Ola jaktlag, Jonny Andersson, Älgsundet Ola, 740 12 KNUTBY
Ljusmons jaktlag, Stig Granat, Ljusmon, 740 12 KNUTBY (Rek + MB)
Bysjön-Vällens sjösänkningsföretag, c/o Sjöblom, Bruksgatan 18, 747 44 GIMO
Mona Anna Margareta Järling, Skyndeln 139, 747 91 ALUNDA
Richard Bredeby, Myggdalsvägen 106, Lgh 1202, 135 43 TYRESÖ
Pär Göran Tomas Torne, Ormängsgatan 63 A, Lgh 1804, 165 56 HÄSSELBY
Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM
Försvarsmakten, HKV, Expeditionen, 107 85 STOCKHOLM
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM
Skogsstyrelsen, Box 1350, 751 43 UPPSALA
Trafikverket, Ärendemottagningen, Box 810, 781 28 BORLÄNGE
Sveriges Geologiska Undersökning, Box 670,751 28 UPPSALA,
Lantmäteriet, Box 986, 751 09 UPPSALA

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
SVANHUSSKOGEN

19(19)

2014-11-24

Dnr: 511-4645-11

Dossienr: 0380-02-058

Uppsala kommun, Stadsbyggnadskontoret, Lantmäteriavdelningen, 753 75 UPPSALA
Uppsala kommun, 753 75 UPPSALA
Östhammars kommun, Box 66, 742 21 ÖSTHAMMAR
Skanova, Box 93, 123 22 FARSTA
Svenska Kraftnät, Box 1200, 172 24 SUNDBYBERG
Naturskyddsföreningen i Uppsala län, skogsgruppen, k.jorgen.sjostrom@telia.com
Naturskyddsföreningen i Uppsala län, Portalgatan 2B, 754 23 UPPSALA
Uppsala Naturskyddsförening, c/o Per Hedberg, Vreta Parkväg 2, 755 91 UPPSALA
Östhammars Naturskyddsförening, c/o Åse Augustsson, Solskensgatan 4, 754 31 UPPSALA
Entomologiska föreningen i Uppland, c/o Stefan Eriksson, Järsta Lugnet 141, 743 93 VATTHOLMA
Upplands botaniska förening, fia.bengtsson@ebc.uu.se, mora.aronsson@habonet.ne
Upplands Orienteringsförbund, k.anders.eriksson@telia.com
Upplands Ornitologiska Förening, Box 59, 751 03 UPPSALA
Uppsala Svampklubb, c/o Maria Backlund, Södra Parkvägen 20A, 756 45 UPPSALA
Havs- och Vatttenmyndigheten, Box 11 930, 404 39 GÖTEBORG

Bilaga G

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS REGERINGEN

Om Ni är missnöjd med Länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos regeringen, miljödepartementet.

Det gör Ni genom att i ett brev till regeringen

-- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets diarienummer

och

-- redogöra för dels varför Ni menar att Länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras.

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Brevet skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer framgår av sidfoten i beslutet.

Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev **inom tre veckor från den dag beslutet senast tillkännagavs**, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om något är oklart, ring eller skriv till Länsstyrelsen.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

2014-11-24

BILAGA A
1(33)

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Skötselplan för naturreservatet

Svanhusskogen

Uppsala och Östhammars kommuner

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hamnesplanaden 3
TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
2(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SKÖTSELPLANENS ÄNDAMÅL 3
SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL 3
BESKRIVNINGSDEL 4
Administrativa data 4
Bestämmelser utöver reservatsbeslut 5
Naturvärdesbedömningar 6
Åtgärdsprogram för hotade arter 7
Allmän beskrivning 7
Historisk och nuvarande markanvändning 8
Områdets bevarandevärden 10
Biologiska värden 10
Kulturhistoriska värden 16
Värden för friluftslivet 16
Prioriterade bevarandevärden 17
Källförteckning 18
Publicerade skrifter 18
Opublicerade skrifter 19
Digitala källor 19
Kartmaterial 19
Muntliga uppgifter 19
PLANDEL 20
Övergripande skötsel 20
Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel 20
Skötselområde A: Myrtjärn med omgivande kärr och sumpskogar – 36 ha 21
Skötselområde B: Mosaik av barrskog och sumpskog – 219 ha 22
Skötselområde C: Igenväxande före detta slåttermark – 38 ha 24
Skötselområde D: Lövrik blandskog – 18 ha 25
Skötselområde E: Inägor och kulturmarker med fornlämningar – 7,7 ha 27
Skötselområde F: Lövrik ung till medelåldrig skog – 47 ha 28
Skötselområde G: Sjö – 12 ha 30
Anordningar för friluftslivet 30
Upplysningar 32
Bränder 32
Vägar (inklusive vägdiken) och ledningar 32
Upplag m.m. 32
Ridning 32
Stängsel och staket 32
Rensning av diken 32
Jakt och fiske 32
Forn- och kulturlämningar 32
UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER 33
UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL 33
SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER 33

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
3(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

SKÖTSELPLANENS ÄNDAMÅL

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om hur reservatet ska förvaltas för att syftet ska tillgodoses. Skötselplanen kan, vid behov, justeras inom ramen för syfte och föreskrifter. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL

Syftet med reservatsbildningen är att bevara biologisk mångfald och vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer samt att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Det preciserade syftet med naturreservatet Svanhusskogen är att:

- bevara ett mosaiklandskap med skog, myr och vatten,
- bevara gamla barrnaturskogar, löv- och blandskogar samt olika typer av våtmarker och sumpskogar,
- bevara kulturmiljöer med öppna gräsmarker, bryn, backar och spärrgreniga träd,
- bidra till att gynnsam bevarandestatus uppnås för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000 samt för andra hotade arter,
- bidra till att en rik förekomst av lövrik skog i olika successionsstadier bibehålls på landskapsnivå,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- inte tillåta skogsbruk
- stora delar av området får utvecklas fritt
- så långt möjligt restaurera områdets hydrologi
- naturvårdsbränna utvalda delar
- frihugga gamla spärrgreniga träd som trängs av yngre träd
- röja/avverka planterade barrträd
- hålla kulturmarker och rikkärr öppna genom slåtter/bete och röjning av igenväxningsvegetation
- öka mängden död ved genom ringbarkning eller liknande åtgärder eller genom tillförsel
- vidta åtgärder för att underlätta allmänhetens friluftsliv

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
4(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

BESKRIVNINGSDEL

Administrativa data

Naturreservatets namn:	Svanhusskogen
NVR ID:	2002608
Beteckning enligt Natura 2000:	SE021057 (Kroppsjön) och SE0210205 (Olas skifte)
Kommun:	Uppsala och Östhammar
Socken:	Alunda, Ekeby och Bladåker
Fastigheter:	Uppsala kommun: Ola 1:12 Östhammars kommun: Stensunda 4:13 (del av), Stensunda 6:1 (del av), Väskinge 8:2 (del av)
Samfälligheter:	Ola FS:5 (fiske), Ola S:6 (avloppsdiken), Ola GA:1 (väg),
Markägare:	Upplandsstiftelsen och enskilda
Förvaltare:	Upplandsstiftelsen
Fastighetsanknutna rättigheter:	Servitut för väg och båtplats (akt 03-BLA-173), servitut för väg (akt 03-89:111), servitut för väg (akt 03-BLA-121), servitut för väg (akt 03-BLA-167), avtalsservitut för brygga (03-IM1-89/42988.1), jakträtt.
Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget ca 13 km sydost om Alunda. Läget framgår av bifogad översiktskarta, se bilaga B.
Gräns:	Området har markerats med skraffering på bifogad reservatskarta 1, bilaga C.
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet söder om norrlandsgränsen (26)
Areal - reservatet:	Totalt ca 377,5 hektar, varav landareal ca 363,3 ha och vattenareal ca 14,2 ha. Arealen produktiv skogsmark är ca 345,7 ha.
Areal – Natura 2000:	Totalt 334,5 hektar

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
5(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Markslag och naturtyp:
(ungefärliga arealer)

Barr- och blandskog på fastmark, äldre än 100 år	203 ha
Ungskog med lövföryngring	61 ha
Ädellövrik blandskog	9 ha
Löv- och blandsumpskog (exkl. tallmosse)	69 ha
Tallmosse	2 ha
Strandalsumpskog	1 ha
Öppen myrmark (medelrikkärr)	10 ha
Vatten, inkl. bladvass och strandvegetation	14 ha
Öppen, bitvis igenväxande f.d. inägomark	8 ha

Naturtyper enligt Natura 2000:

Myrsjöar (3160) *	2,8 ha
Öppna mossar och kärr (7140)	1,2 ha
Rikkärr (7230)	12,1 ha
Taiga (9010) *	144,1 ha
Nordlig ädellövskog (9020) *	2,8 ha
Näringsrik granskog (9050)	52,8 ha
Lövsumpskog (9080) *	13,1 ha
Skogsbevuxen myr (91D0) *	20,5 ha

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv

Bestämmelser utöver reservatsbeslut

Naturreservatet ingår i ett större område klassat som riksintresse för naturvård (N 32, Vällenområdet, beslut år 2000). En mindre del av reservatet ingår också i riksintresse för kulturmiljövård (K 33, Bladåkers skogsbygd, beslut år 1987). Enligt miljöbalken 3 kap 6 § ska området därmed så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- och kulturmiljön.

Naturreservatet har ett utvidgat strandskydd, enligt miljöbalken 7 kap 13-18 §§, d.v.s. 300 m på land och i vatten (beslut dnr 231-568-93).

En stor del av naturreservatet utgör Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a § samma balk är det förbjudet att utan tillstånd bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Vid rensning eller underhåll av diken gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken.

Fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap kulturmiljölagen (1988:950).

Körning med motorfordon i terrängen regleras i terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594).

Sjötrafikförordningen (1986:300) reglerar trafik i och på vatten.

Vattenskoterförordningen (1993:1053) samt Länsstyrelsens i Uppsala län föreskrifter om avgränsning av allmänna farleder för vattenskoterkörning och områden där vattenskoter får användas (beslut dnr 523-8320-06).

Jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905)

Naturvärdesbedömningar

I Länsstyrelsens naturvårdsprogram (1987) bedömdes objektet "Olas skifte" (80.59) tillhöra klass I (högsta naturvärde), "Brottkärret och Kroppsjön" (objekt 80.61/82.161) klass II (mycket högt naturvärde) och "Vällen med närmaste omgivningar" (objekt 80.64), som till en mindre del berör reservatet, klass III (högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls bl.a. naturskogsvegetation, orörda våtmarker, djurlivet (särskilt insekterna), opåverkade myrtyper, lövrikedom och örtrika lundpartier. Det numera upphävda naturminnet "Ett skogsområde nordväst om Björnsundet" är upptaget i naturvårdsprogrammet (objekt 80.62) men har inte klassats.

I Uppsala kommuns naturvårdsinventering (1988-96) bedömdes objektet "Ola skifte" (BLA 19) tillhöra värdeklass I (högsta naturvärde), medan "Kroppsjön och Kroppsjömyren" (objekt BLA 20) placerades i klass II (mycket höga naturvärden) och "Skogsreservat sydväst om Ljusdal" (objekt BLA 21; naturminnet Ett skogsområde nordväst om Björnsundet) i klass III (höga naturvärden). I bedömningen framhölls bl.a. stora förekomster av naturskog, nästan helt ostörd hydrologi (BLA 21) samt intressant myrmarksvegetation (BLA 21).

I Länsstyrelsens våtmarksinventering (1986) fördes objektet "Brottkärret och Kroppsjön" (12I 1H 02) till klass 1 (särskilt värdefulla objekt). Klassningen motiverades med objektets storlek, orördhet, mångformighet, representativitet och flora. "Svanhuskärret, Trottsjön och kärr V om dessa" (objekt 12I 1H 01) fördes till klass 3 (objekt med vissa naturvärden), vilket motiverades med svag hydrologisk påverkan och svag störning från dikning och avverkning.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

I Upplandsstiftelsens rapport "Ekologisk landskapsplanering i Vällenområdet" (1997) beskrivs sex områden (53, 64-68) som berörs av utvidgningen av naturreservatet och som föreslås få olika former av skydd och skötsel. Av de 28 delområden som ingår i reservatet har sex placerats i klass 1 (högsta naturvärde), 13 i klass 2 (högt naturvärde) och nio i klass 3 (förstärkningsområde, återskapande).

Skogsstyrelsen har beskrivit tre nyckelbiotoper på sammanlagt 112 hektar inom reservatet.

I Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens regionala strategi för formellt skydd av skog (2006) ingår naturreservatet i värdetrakten Vällen-Aspdalssjön, vilken karakteriseras av hög andel gammal skog med stora lövinslag, örtrika bestånd och storblockiga delar.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Inom reservatet förekommer fem arter som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP). Av dessa är tre knutna till gran, nämligen koppartaggsvamp (åtgärdsprogram för bevarande av rödlistade fjälltaggsvampar), violgubbe och svartoxe. Två arter som ingår i åtgärdsprogrammet för skalbaggar på gammal asp har påträffats i reservatet, nämligen aspsplintbock och cinnoberbagge. Även utter, som finns i Vällen, är en ÅGP-art.

I reservatets närhet har ytterligare fyra arter som omfattas av åtgärdsprogram påträffats, nämligen slät skinnbagge (åtgärdprogram för brandinsekter i boreal skog), raggbock (skalbaggar på gammal tallved) samt brandnäva och svedjenäva (brandberoende kärlväxter).

I reservatet finns en hel del grov ek och lind, vilka berörs av åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd. Dessutom finns ett åtgärdsprogram för rikkärr.

Allmän beskrivning

Naturreservatet är beläget vid sjön Vällens västra strand mellan Alunda och Hallstavik. Området är en viktig och representativ del av det lövrika skogslandskapet kring sjön.

Naturreservatet består av två delar där den södra delen är störst och inkluderar det tidigare naturreservatet Ola, som bildades 1995. Reservatsområdet är omväxlande och utgörs av gamla barr- och blandskogar, örtrika lundpartier med ädellövträd, blandsumpskogar, skogbevuxna myrar, glupar, öppna rikkärr och mossar samt lövdominerade ungskogar. Dessutom ingår två gamla torpmiljöer med husgrunder, bronsåldersgravar och spår efter tidigare brukande. En stor del av området är blockrikt. Svackor och blockfattiga moränjordar är bitvis kalkrika, vilket avspeglas i en örtrik flora och kalkgynnad marksvampflora.

I norra delen av reservatet ligger Kroppsjön, en ca 3 ha stor myrtjärn som är omgiven av rikkärr och skogbevuxna myrar. Skogsområdena norr och söder om Kroppsjön

domineras av gammal, och bitvis lövrik, barrskog. Insprängt i den gamla barrskogen finns lövdominerade ungskogar. Hela reservatet genomkorsas av sumpskogar, kärr och mossar. Den äldre skogen har ett stort inslag av död och döende ved i form av lågor och högstubbar.

Längs Vällens strand växer lövrika blandskogar, där gamla spärrgreniga hagmarksträd vittnar om bete och tidigare öppna förhållanden. Gamla spärrgreniga ekar och lindar finns också längs vägen som går genom naturreservatet. Inom reservatet ligger två gamla inägor som fortfarande är relativt öppna och välbevarade; Svanhus som ligger i reservatets sydvästra och Parkvreten i reservats sydöstra del.

Skogslandskapet vid sjön Vällen har mycket höga naturvärden och en anmärkningsvärt rik förekomst av sällsynta och hotade arter.

Geologi
Reservatsområdet har en småkuperad och ganska flack topografi. Mäktiga och sammanhängande moränytor täcker området, som därför är hällfattigt. Moränen är huvudsakligen av sandig-moig typ, men det finns även mindre förekomster av grusig-sandig morän. Den grusigt-sandiga moränen är en urbergsmorän med inget eller endast obetydligt inslag av sedimentär kalksten eller sandsten. Sandig-moig morän är vanligen inte kalkhaltig i ytlagren men är i regel kalkhaltig på djupet, sannolikt på grund av urlakning i ytskiktet. Kalkhalten är därför ofta högre i svackor och där det finns rörligt markvatten och kalken ger på sådana ställen upphov till en örtrik och kalkgynnad kärlväxt- och marksvampflora.

Områdets moränmarker är ofta blockrika och ibland storblockiga. Ibland är blocken travade så att större hålrum eller grottor bildas. Blockmaterialet är mycket enhetligt och återspeglar nästan helt den lokala berggrunden som huvudsakligen utgöra av gnejsgraniter och leptiter. Av moränskärningar framgår att den höga blockigheten är ett ytfenomen och att moränen på djupet vanligen har måttlig sten- och blockhalt. Moränytorna inom kartområdet är endast sällan påverkade av svallning. Förklaringen till detta är att det flacka landskapet inte gett vågverkan spelrum.

En relativt stor del av reservatet utgörs av torvmarker, framförallt kärr men även mossar. De största av dessa är flacka kärr- och mossetorvmarker vid Kroppsjön samt Svanhuskärret med stora kärrmarker som är dikade.

Historisk och nuvarande markanvändning
Vid slutet av stenåldern började öar och skär sticka upp ovanför havsytan i Vällen-området. Kanske koloniserades området redan då av människor som levde av jakt och fiske. Under bronsåldern och äldre järnåldern låg stora delar av området ovanför vatten-ytan och Vällen var då en havsvik. Det finns en koncentration av rösen från bronsålder och äldre järnålder i Vällenområdet och två gravfält har pekets ut som riksintressen för

kulturminnesvården. Ett av dessa ligger inom reservatet, i reservatets sydvästra del (K33, Svanhus). Uppenbarligen erbjöd landskapet vid denna tid goda levnadsbetingelser för människorna. Delar av området utnyttjades genom bete, plockhuggning, svedjebruk och lövtäkt.

Efterhand blev utnyttjandet i området allt intensivare. Under 1600-talet avhystes många byar till förmån för grundande av stora säterier. Inom reservatsområdet kvarstod dock en relativt stor del av skogsmarken i enskild ägo. Tillgången till vattenkraft gjorde att flera masugnar anlades i Vällenområdet under 1600-talet. Behovet av kol till bruken medförde ett intensivt kolande och utnyttjande av skogen, särskilt på de stora godsens marker. Kolningen var inte lika intensiv på de enskilda markerna. Under slutet av 1800-talet ökade även intresset för sågtimmer även om kolbehovet fortfarande stod i fokus.

Vällenområdet var som mest utnyttjat under 1700- och 1800-talet. Befolkningstillväxten var hög och många nya torpställen uppfördes i skogen. Uppodling skedde på en ny typ av mark genom utdikning av humusrika jordar, så kallade svartjordar. De naturliga fodermarkerna, som utgjordes av låglänta fuktängar och myrar, utnyttjades för slåtter och några överfördes under 1800-talet även till åkermark. Skogsmarken utnyttjades främst för plockhuggning, vedfångst, skogsbete och lövtäkt. Kolningen var inte lika intensiv på de enskilda markerna, även om bönderna sannolikt ålades att hålla bruken med kol.

Inom reservatet finns två gamla inägor som utnyttjats från medeltiden fram till mitten av 1900-talet. Vid Svanhus låg ett soldattorp, där det bodde olika knektar från slutet av 1600-talet fram till mitten av 1900-talet. Den siste knekten bodde och brukade marken vid Svanhus fram till 1940-talet. Därefter användes marken vid soldattorpet gemensamt av bönderna i trakten. Betesdjur fanns troligen i området fram till en bit in på 1950-talet. Det gamla soldattorpet revs i början av 1970-talet, men har återuppbyggts vid gammelgården i Knutby. Svanhus är en mycket gammal bosättningsplats med flera torpargrunder och ett flertal bronsåldersgravar, samt tydliga spår av gamla åkrar, dikessystem, ängsmarker, betesmarker och lundartade bryn med gamla spärrgreniga träd och buskar. I reservatets sydöstra del ligger Parkvreten, en före detta torpmiljö och inäga med ängar och åkrar samt med lundartade brynzoner. Där finns inga fornminnen, men några kulturlämningar med torpargrunder.

Skogen i naturreservatet har troligen en lång träd- och skogskontinuitet. Även när skogsmarken var som mest utnyttjad var den sannolikt trädbärande, men betydligt glesare och luckigare än idag. Skogen tycks övervägande ha föryngrats på naturlig väg vilket resulterat i en olikåldrig skog med stor trädslagsblandning. De blockrika markerna var svårbrukade och hade sannolikt ett ganska lågt utnyttjande. De fungerade därför troligen som refuger för många skogsarter.

Bruken upphörde under slutet av 1800-talet och omvandlades då till skogsbolag. På bolagens marker och på en del av de privata markerna infördes ett mer rationellt

skogsbruk. Inom reservatet finns några kalavverkade ytor med barrplanteringar. Dessa har dock en mycket stark naturlig föryngring av lövträd. På de enskilda markerna inom reservatsområdet finns flera skiften med gammelskogar som aldrig brukats rationellt utan endast nyttjats genom till exempel plockhuggning. Det ursprungliga naturreservatet Ola är ett av dessa skiften som aldrig har kalavverkats. Detta skifte ägdes av en kvinna som hette Signe och de närboende har under lång tid kallat denna gammelskog "Signes skog".

Medan skogen nyttjades intensivt under senare delen av 1900-talet, utnyttjades kulturmarkerna i lägre grad och dessa är idag under igenväxning. I de gamla betesskogarna finner man fortfarande rester efter tidigare bete, till exempel gamla spärrgreniga träd. Tidigare slåttermarker är idag till stora delar skogbevuxna. Även de tidigare öppna jordbruksmarkerna intill de gamla torpställena är under begynnande igenväxning.

Sumpskogarna är i mindre omfattning påverkade av avverkning, men däremot är flera av dem dränerade genom dikning. En del dikessystem är mycket gamla och härör från tidigare odling. Dessa diken är ofta ganska grunda och har relativt liten påverkan på omgivande mark. Svanhuskärret och Bolänget påverkas av avvattning genom mer djupa och omfattande dikessystem (Bysjön-Vällens sänkningsföretag 1948, akt BK1159, Länsstyrelsen).

Den södra delen av området avsattes som reservat år 1995. Syftet med reservatet var att för framtiden bevara skog, våtmarker och växt- och djurliv, att i mån av resurser hålla torpmiljöer kring Svanhus och Parkvreten öppna, samt att underlätta allmänhetens möjligheter till naturupplevelser.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

Arter med prioriterat bevarandevärde är understrukna.

Skogslandskapet vid sjön Vällen har mycket höga naturvärden och en anmärkningsvärd förekomst av sällsynta och hotade arter. Reservatet utgör en representativ och viktig del av detta landskap. Områdets mosaik av skog, vatten, våtmarker och sumpskogar samt lövrikedomen, den varierande geomorfologin och den långa träd- och skogskontinuiteten har skapat förutsättningar för en sällsynt artrikedom med stor förekomst av många krävande, missgynnade och hotade arter. Till de skyddsvärda naturtyperna hör främst gamla naturskogsliknande barr- och blandskogar med lång kontinuitet, gamla ädellövrika blandskogar, sumpskogar och andra våtmarker samt lövrika skogar i olika successionsstadier. I ett landskapsperspektiv bedöms både den stora lövrikedomen och de mycket gamla barrskogarna i området vara av intresse. Goda förutsättningar finns för att långsiktigt bevara många missgynnade, hotade och krävande arter knutna till olika skogsmiljöer.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Hitintills är 88 rödlistade arter och ett stort antal signalarter (arter som indikerar miljöer med höga naturvärden) påträffade inom området. Av de hotade arterna är tre arter starkt hotade (EN på rödlistan) och resten sårbara (VU) eller missgynnade (NT). Arter inom reservatet som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter är violgubbe, koppartaggsvamp och svartoxe (knutna till gran) samt aspsplintbock och cinnoberbagge (skalbaggar på gammal asp). Dessa arters biotopkrav är beskrivna i nedanstående text.

Området har en rik fågelfauna, särskilt med avseende på skogsfågel. Fågelarter som observerats och troligen häckar i eller nära området är bland annat tjäder, skogsduva, järpe, göktyta, nötkråka, spillkråka, mindre hackspett, tretåig hackspett, pärluggla, slaguggla, mindre flugsnappare och fiskgjuse.

Skogar med gamla och döende träd och död ved är mycket värdefulla för många vedlevande arter. I Vällenområdet finns många vedlevande insekter som är knutna till olika lövträd, framför allt till asp. Inom reservatsområdet finns bland annat cinnoberbagge, som lever under barken på främst grov asp, helst i nyligen döda och döende träd. En död asp är lämplig som substrat för arten i endast ca 3 år. Cinnoberbagge är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN) och också upptagen på den globala rödlistan. Större delen (ca 80 %) av Sveriges population av cinnoberbagge finns i Uppland. Andra hotade, krävande eller sällsynta arter i området som främst lever på asp är t.ex. aspsplintbock, korthornad ögonbagge, grön aspvedbock, stekelbock och mindre träfjäril. Flera rödlistade vedlevande svampar som växer främst på asp finns också, bland annat stor aspticka, kandelabersvamp och vit vedfingersvamp. De specialiserade lövskogsarterna nyttjar ofta lövträden under en begränsad tid i successionsförloppet. Skötselåtgärder i området kan bidra till att påskynda utvecklingen av yngre lövskogar så att de successivt får ett inslag av döende och död lövved. Skötseln ska på lång sikt även möjliggöra att lövinslaget förnyas genom brand.

Inom reservatsområdet finns även många krävande och hotade arter knutna till gammal barrskog. Näringsrika och fuktiga granskogar, liksom skogbevuxna myrar, är i det naturliga tillståndet relativt stabila miljöer. Många arter är anpassade till denna miljö och flera är hotade av dagens skogbruk på grund av att de har svårt för att sprida sig i ett fragmenterat landskap. Inom reservatet finns flera sådana arter. Den stark hotade svartoxen (EN) har en liten sårbar förekomst i reservatet. Svartoxen lever i grova gamla lågor, främst i långa granlågor med rödmurken ved, i fuktiga lägen. Svartoxen har mycket låg spridningsbenägenhet och för att arten ska överleva i ett område krävs att det finns ett mycket stort antal lågor där andelen lämpliga lågor är stort. Sågtandad mycelbagge är en sällsynt art (VU) som främst utvecklas i slemsvampar på död granved. Blackticka, gräddticka, brandticka och gransotdyna är andra exempel på hotade arter som hittats på granlågor i fuktig naturskog i området. Exempel på krävande arter i sumpskogen är gransumplöpare och platt spretmossa. Ringlav växer på granar och tallar i gamla fuktiga skogar. Många arter återfinns i gammal barrskog med lång kontinuitet, men alla har inte lika stora anspråk på fuktighet som de som nämnts ovan

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
12(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

och kan även påträffas i blockrika miljöer. Exempel på sådana arter är laxticka (vedsvamp på främst exponerade tallågor), rosenticka och gränsticka (vedsvampar på främst granlågor). Flera arter kräver gamla solexponerade tallar, bland annat reliktbocken.

I de ädellövrika miljöerna inom reservatsområdet har flera krävande och sällsynta arter hittats, till exempel lindskål, igelkottröksvamp, lunglav (främst på ask), liten blekspik, rödbrun blekspik, oxtungsvamp och blekticka, av vilka de tre sista lever på gamla grova ekar.

Svackor, sluttningar och mindre blockrika moränjordar är bitvis kalkrika vilket avspeglas i en örtrik och kalkgynnad flora, med bland annat vårärt, underviol, myskmadra, tandrot, sårläka, vätteros och skogsfru. Violgubbe, koppartaggsvamp och den starkt hotade arten raggtaggsvamp är marksvampar som återfinns i den kalkrika granskogen med lång kontinuitet.

Vällenområdet hyser flera arter knutna till brand. Den starkt hotade och brandberoende arten slät barkskinnbagge (EN), har påträffats i reservatets närhet. Andra brandgynnade och hotade arter som påträffats i reservatets närhet är svedjenäva, brandnäva samt gamla spår av raggbock, en skalbagge som lever i gamla tallågor.

Skyddsvärda arter:

Fåglar			
Accipiter gentilis	duvhök		
Aegolius funereus	pärluggla		F
Bonasa bonasia	järpe		F
Columba oenas	skogsduva		
Dendrocopos minor	mindre hackspett	NT	
Dryocopus martius	spillkråka		F
Ficedula parva	mindre flugsnappare	NT	F
Glaucidium passerinum	sparvuggla		F
Jynx torquilla	göktyta	NT	
Nucifraga caryocatactes	nötkråka	NT	
Pandion haliaetus	fiskgjuse		F
Picoides tridactylus	tretåig hackspett	NT	F
Strix uralensis	slaguggla		F
Tetrao urogallus	tjäder		F
Fjärilar			
Alcis jubata	skägglavmätare	NT	
Caloptilia leuca pennella	svavelstyltmal		
Lamellocossus terebra	mindre träfjäril	NT	s
Perizoma sagittata	piltecknad fältmätare	NT	
Scardia boletella	jättesvampmal	NT	s
Trichopteryx polycommata	trylobmätare	NT	

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
13(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Skalbaggar och halvvingar				
Agathidium discoideum	suturfläckad mycelbagge	NT		
Agathidium mandibulare		NT		
Amphicyllus globiformis		NT		
*Aradus laeviusculus**	slät barkskinnbagge	EN		
Atomaria elongatula		NT		
Atomaria subangulata				
Callidium coriaceum	bronshjon		s	
Ceruchus chrysomelinus	svartoxe	EN		P
Cerylon deplanatum	platt gångbagge	NT		
Cis quadridens	tretandad svampborrare	NT		
Cryptophagus longitarsis				
Cryptophagus quercinus		NT		
Cyphea curtula		NT		
Cucujus cinnaberinus	cinnoberbagge	EN	A	P
Dorcatoma robusta	robust tickgnagare			
Dryocoetes villosus	ekbarkborre			
Enicmus planipennis	granbarkmögelbagge	NT		
Euryusa castanoptera		NT		
Hadreule elongatula	avlång svampborrare			
Hallomenus axillaris	punkterad brunnbagge	NT		
Hapalaraea pygmaea				
Haploglossa gentilis				
Harminius undulatus	violettbandad knäppare	NT		
Lacon conspersum	tallfjällknäppare			
Lacon fasciatum	bandad fjällknäppare			
Leiestes seminigra	svartvingad svampbagge	NT		
Leiopus punctulatus	aspsplintbock	VU		P
Liodopria serricornis	sågtandad mycelbagge	NT		
Malthinus seriepunctatus		NT		
Mezira tremulae	stor aspbarkskinnbagge			
Microbregma emarginatum	granbarkgnagare		s	
Mycetina cruciata	korstecknad svampbagge			
Mycetochara axillaris	större svampklobagge			
Mycetochara humeralis	mindre svampklobagge	NT		
Mycetophagus fulvicollis	rödhalsad vedsvampbagge	NT		
Necydalis major	stekelbock	NT	s	
Nothorhina miricata	reliktbock	NT	s	
Obrium cantharinum	gulröd smalhalsbock	NT		
Platynus mannerheimii	gransumplöpare	NT		
Poecilonota variolosa	aspprakbagge	NT	s	
Prionocyphon cerricornis				
Pseudanidorus pentatomus	korthornad ögonbagge	VU		
Ptiliolum caledonicum				
Saperda perforata	grön aspvedbock	NT	s	
Scraptia fuscula	brunhuvad spolbagge			
Xyleborus cryptographus	aspbarkborre			
Kärlväxter				
Actaea spicata	trolldruva		s	
Adoxa moschatellina	desmeknopp		s	
Calla palustris	missne		s	

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
14(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Cardamine bulbifera	tandrot		s	
Carex appropinquata	tagelstarr			
Carex loliacea	repestarr		s	
Circaea alpina	dvärghäxört		s	
Coeloglossum viride	grönyxne		s	§
Corallorhiza trifida	korallrot		s	§
Crepis paludosa	kärrfibbla		s	
Dactylorhiza incarnata	ängsnycklar			§
Dactylorhiza maculata ssp fuchsii	skogsnycklar			§
Daphne mezereum	tibast		s	
Dryopteris cristata	granbräken		s	
Epipactis palustris	kärrknipprot			§
Epipogium aphyllum	skogsfru	NT	s	§
Galium odoratum	myskmadra		s	
Goodyera repens	knärot	NT	s	§
Hepatica nobilis	blåsippa		s	
Lathraea squamaria	vätteros		s	
Lathyrus vernus	vårärt		s	
Listera ovata	tvåblad		s	§
Moneses uniflora	ögonpyrola		s	
Neottia cordata	spindelblomster		s	§
Neottia nidus-avis	nästrot		s	§
Platanthera bifolia	nattviol			§
Sanicula europea	sårläka		s	
Thelypteris palustris	kärrbräken		s	
Tilia cordata	skogslind		s	
Viola mirabilis	underviol		s	
Mossor				
Anastrophyllum hellerianum	vedtrappmossa	NT	s	
Buxbaumia viridis	grön sköldmossa		s	§ A
Geocalyx graveolens	terpentinmossa		s	
Herzogiella seligeri	stubbspretmossa		s	
Herzogiella turfacea	platt spretmossa			§ A
Homalia trichomanoides	trubbfjädermossa		s	
Homalothecium sericeum	guldlockmossa		s	
Hylocomiatrum umbratum	mörk husmossa		s	
Jungermannia subulata var. leiantha	rörsvepemossa		s	
Neckera complanata	platt fjädermossa		s	
Odontoschisma denudatum	kornknutmossa	NT	s	
Orthotrichum gymnostomum	asphättemossa			
Pseudobryum cinclidioides	källpraktmossa		s	
Lavar				
Alectoria sarmentosa	garnlav	NT	s	
Arthonia leucopellaea	kattfotslav		s	
Arthonia vinosa	rostfläck		s	
Buellia violaceofusca	blyertslav	NT		
Calicium adspersum	gulpudrad spiklav		s	
Calicium parvum	liten spiklav		s	
Chaenotheca chlorella	kornig nållav		s	
Chaenotheca gracilenta	smalskaftslav	VU		
Chaenotheca gracillima	brunpudrad nållav		s	

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
15(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Collema subnigrescens	aspgelélav	NT	s	
Evernia divaricata	ringlav	VU	s	
Gyalecta ulmi	almlav	NT	s	
Lecanactis abietina	gammelgranlav			
Leptogium saturninum	skinnlav		s	
Lobaria pulmonaria	lunglav	NT	s	
Microcalicium ahlneri	kortskaftad ärgspik		s	
Nephroma bellum	stuplav		s	
Nephroma parile	bårdlav		s	
Nephroma resupinatum	luddlav		s	
Parmeliella triptophylla	korallblylav		s	
Peltigera collina	grynig filtlav		s	
Sclerophora coniophaea	rödbrun blekspik	NT	s	
Sclerophora pallida	gulvit blekspik		s	
Sclerophora peronella	liten blekspik	NT	s	
Thelotrema lepadinum	havstulpanlav		s	
Svampar				
Antrodia pulvinascens	veckticka	NT	s	
Artomyces pyxidatus	kandelabersvamp	NT	s	
Bankera violascens	grantaggsvamp	NT	s	
Caloscypha fulgens	kamelontskål			
Camarops tubulina	gransotdyna	VU		
Cantharellus lutescens	rödgul trumpetsvamp		s	
Clavariadelphus truncatus	flattoppad klubbsvamp	NT	s	
Climacocystis borealis	trådticka		s	
Cortinarius canabarba	vargspindling			
Dentipellis fragilis	skinntagging	NT		
Dichomitus campestris	hasselticka		s	
Encolelia furfuracea	läderskål		s	
Fistulina hepatica	oxtungssvamp	NT	s	
Fomitopsis rosea	rosenticka	NT	s	
Geastrum quadrifidum	fyrflikig jordstjärna	NT	s	
Gomphus clavatus	violgubbe	VU	s	P
Hapalopilus salmonicolor	laxticka	VU		
Haplopours tuberculosus	blekticka	NT	s	
Hericium coralloides	koralltaggsvamp	NT	s	
Holwaya mucida	lindskål		s	
Hydnellum aurantiacum	orange taggsvamp	NT	s	
Hydnellum geogenium	gul taggsvamp	VU	s	
Hydnellum mirabile	raggtaggsvamp	EN	s	
Hygrocybe punicea	scharlakansvaxskivling	NT	s	
Junghunia collabens	blackticka	VU	s	
Lactarius volemus	mandelriska		s	
Lentaria byssiseda	spinnfingersvamp	NT		
Lentaria epichnoa	vit vedfingersvamp	NT	s	
Leptoporus mollis	kötticka	NT	s	
Limacella guttata	droppklibbskivling		s	
Lycoperdon echinatum	igelkottröksvamp	NT	s	
Meruliopsis taxicola	blodticka		s	
Onnia leporina	harticka	NT	s	
Onnia tomentosa	luddticka	NT	s	
Perennipora subacida	gräddticka	VU		

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
16(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Phellinus chrysoloma	granticka	NT	s	
Phellinus ferruginefuscus	ullticka	NT	s	
Phellinus nigrolimitatus	gränsticka	NT	s	
Phellinus pini	tallticka	NT	s	
Phellinus populicola	stor aspticka	NT	s	
Phellinus viticola	vedticka		s	
Phlebia centrifuga	rynkskinn	NT	s	
Protomerulius cayae	narrporing	VU		
Pycnoporellus fulgens	brandticka	VU	s	
Sarcodon imbricatus	fjällig taggsvamp		s	
Sarcodon lundellii	koppartaggsvamp	VU	s	P
Spongipellis pumeus	skumticka	NT		
Xylobolus frustulatus	rutskinn	NT	s	

Teckenförklaring:
F = Arten omfattas av EU:s fågeldirektiv
A = Arten omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv
s = Signalart enligt Skogsstyrelsen 2005
§ = Arten är fridlyst i Sverige
P = Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan år 2010:

CR	=	Critically endangered	Akut hotad
EN	=	Endangered	Starkt hotad
VU	=	Vulnerable	Sårbar
NT	=	Near threatened	Nära hotad
DD	=	Data deficient	Kunskapsbrist

Kulturhistoriska värden

De sydvästra delarna av reservatet ingår i ett större område av riksintresse för kulturmiljövården (objekt K33; ”Bladåkers skogsbygd”). Motiveringen är en ”komplex fornlämningsmiljö från bronsålder och äldre järnålder”. Utryck för riksintresset är ”två gravfält och ett stort antal ensamliggande, eller i grupper belägna, rösen och stensättningar i strandnära lägen i dåtidens skärgårdslandskap samt röjningsröse-områden” (där odling förekommit). Under bronsåldern utgjordes området av en småskuren skärgård där bosättningarna låg i strandnära läge.

I området finns ett stort antal fornlämningar, bl.a. ett gravfält med drygt ett tiotal rösen och stensättningar och ytterligare ett antal övriga kulturhistoriska lämningar i form av främst bebyggelselämningar.

Värden för friluftslivet

Det vildmarkslika och omväxlande mosaiklandskapet med vatten, våtmark och skog är omväxlande och spännande. Inom ett relativt begränsat område kan man uppleva flera naturtyper, från gamla naturskogsliknande barrskogar, löv- och ädellövrika blandskogar, vatten, olika slags våtmarker till gamla kulturmiljöer med fornlämningar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Även om markerna inom reservatet på många ställen är svårframkomliga, bedöms det ändå finnas möjligheter att anlägga vandringsleder som kan erbjuda besökarna givande naturupplevelser.

Prioriterade bevarandevärden

Markslag och naturtyp:	gammal barr- och blandskog, ädellövrik blandskog, sumpskog, våtmarker	
Strukturer:	gamla barrträd, aspar, ädellövträd, spärrgreniga träd, döende träd, död ved, bevarad/återställd hydrologi,	
Växt-, svamp- och djursamhällen	vedskalbaggar, vedsvampar, mykorrhizasvampar, epifytiska lavar och mossor, skogsfåglar,	
Arter:	*Ceruchus chrysomelinus*	svartoxe
	Camarops tubulina	gransotdyna
	Cucujus cinnaberinus	cinnoberbagge
	Epipogium aphyllum	skogsfru
	Evernia divaricata	ringlav
	Ficedula parva	mindre flugsnappare
	Gomphus clavatus	violgubbe
	Hapalopilus salmonicolor 1	axticka
	Herzogiella turfacea	platt spretmossa
	Hydnellum mirabile	raggtaggsvamp
	Junghunia collabens	blackticka
	Leiopus punctulatus	aspsplintbock
	Liodopria serricornis	sågtandad mycelbagge
	Pachykytospora tuberculosa	blekticka
	Perennipora subacida	gräddticka
	Picoides tridactylus	tretåig hackspett
	Pseudanidorus pentatomus	korthornad ögonbagge
	Sarcodon lundellii	koppartaggsvamp
	Sclerophora coniophaea	rödbrun blekspik
	Sclerophora peronella	liten blekspik
	Tetrao urogallus	tjäder
Friluftsliv:	naturupplevelse	

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
18(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Källförteckning

Publicerade skrifter

Aronsson, G. 1991: Lindskål, *Holwaya mucida*, i Sverige. Svensk Bot. Tidskrift. 85: 9-18.
Aronsson, G. 2006. Åtgärdsprogram för violgubbe. Naturvårdsverket. Rapport 5638.
Aronsson, G. 1995: Fem naturskogsområden i Uppland - resultat av en inventering. Fåglar i Uppland 22/1995: 163-169.
Bisther, M & Aronson, Å. 2006. Naturvårdsverket. Rapport 5614.
Brunberg, A-K. & Blomqvist, P. 1998 (reds.): Vatten i Uppsala län 1997. Upplandsstiftelsen, rapport nr 8, 1998.
Cederberg, B. & Löfroth, M. (red.) 2000: Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Eriksson, P. 1996. Vällenområdet. Naturgivna förutsättningar och skogshistoria. Konsekvenser för biologisk mångfald. Särtryck ur Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift. Årg. 135, Nr 12, sid 19-40.
Eriksson, Pär. 1997: Ekologisk landskapsplanering i Vällenområdet. Upplandsstiftelsen, rapport 5, 1997.
Eriksson, P. 2002. Metodik för inventering av vedlevande insekter. Naturvårdsverket. Rapport 5203.
Gärdenfors, U. (ed.) 2010: Rödlistade arter i Sverige 2010 - The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Eriksson, P. 2013. Åtgärdsprogram för skalbaggar på gammal asp 2013-2017. Naturvårdsverket. Rapport 6573.
Hedin, J. 2010. Åtgärdsprogram för svartoxe 2010-2014. Naturvårdsverket. Rapport 6334.
Karlsson, M. 2012. Qualities and supply of suitable dead wood for *Ceruchus chrysomelinus* and its dispersal pattern in a translocated population. SLU, Department of Ecology 2012:19.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1986: Inventering av våtmarker i Uppsala län. 1. Rapport och bearbetning.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv. Medd. från planeringsavdelningen 1987 nr. 2.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1997: Kulturmiljöer i Uppsala län. Områden av riksintresse. Meddelandeserien 1997 nr. 13.
Länsstyrelsen i Uppsala län och Skogsstyrelsen. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län.
Länsstyrelsen i Uppsala län. 2010. Inventering av svartoxe i Uppsala län och Norrtälje kommun 2006-2008. Länsstyrelsens meddelarserie 2010:10.
Länsstyrelsen i Uppsala län. 2011. Inventering av cinnoberbagge och andra asplevande skalbaggar i Uppsala län och Norrtälje kommun 2006-2008. Länsstyrelsens meddelarserie 2011:2.
Löfroth, M. (red.) 1997: Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.
Naturvårdsverket, 1991: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv –beskrivningar. Rapport 3771.
Naturvårdsverket, 1992: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv –beskrivningar. Rapport 4037.
Naturvårdsverket. 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige. Riktlinjer för uppföljning av friluftsliv, naturtyper och arter på områdesnivå. Rapport 6379.
Naturvårdsverket. 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Naturvårdsverket. Rapport 6496.
Nitare, J. (red.) 2000: Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
Nitare, J. Åtgärdsprogram för bevarande av rödlistade fjälltaggsvampar (*Sarcodon*). Naturvårdsverket. Rapport 5609.
Nordiska ministerrådet, 1984: Naturgeografisk naturindelning av Norden.
Skogsstyrelsen: Skogens pärlor, tillgänglig på http://karta.svo.se/, citerad 15/5 2005.
Sundberg, S. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr inklusive arterna gulyxne *Liparis loeselii* (NT), kalkkärrsgrynsnäcka *Vertigo geyeri* (NT) och större agatsnäcka *Cochlicopa nitens* (EN). Naturvårdsverket, Rapport 5601.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
19(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Wikars, L-O. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av brandinsekter i boreal skog. Naturvårdsverket. Rapport 5610.

Opublicerade skrifter

Eriksson, P. 1997: Förslag till skötselplan för Kroppsjön. Upplandsstiftelsen, 1997.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1995: Bildande av naturreservatet Ola, fastställande av skötselplan samt upphävande av naturminnesförordnandet "fem tallar öster om Ola", Uppsala kommun. Beslut 1995-04-28.
Länsstyrelsen i Uppsala län & Skogsstyrelsen Region Svea, 2006: Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län. Beslut 2006-09-01.
Länsstyrelsen i Uppsala län. 2014. Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Uppsala län.
Riksantikvarieämbetet, 1980: Fornlämningsregister – Bladåker och Ekeby socken.

Digitala källor

ArtDatabanken, Artfaktablad. http://www.artfakta.se/GetSpecies.aspx?SearchType=Advanced

Kartmaterial

Rikets allmänna kartverk, 1859-63: Häradsekonomiska kartan, skala 1:20 000. Kartblad 92-25 Bladåker.
Rikets allmänna kartverk, 1953: Ekonomisk karta över Sverige, skala 1:10 000. Kartblad 128 17 Bladåker, 128 18 Pettbol, 128 27 Stensunda och 128 28 Kolarmora.
Sveriges Geologiska Undersökning, 1989: Berggrundskartan, skala 1:50 000. Kartblad 12 I Östhammar SO. Serie Af nr 172.
Sveriges Geologiska Undersökning, 1989: Jordartskartan, skala 1:50 000. Kartblad 12 I Östhammar SO. Serie Ae nr 90.

Muntliga uppgifter

Pär Eriksson och Gillis Aronsson, Upplandsstiftelsen.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
20(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

PLANDEL

Övergripande skötsel

Hydrologi: Möjligheten att restaurera hydrologin i området utreds och diken som är möjliga att lägga igen åtgärdas. Diken finns på Svanhuskärret, vid Bolänget, på Gångmossen samt nordost om Kroppsjön. Hydrologiska restaureringsinsatser ska utföras på sådant sätt att mark utanför reservatet inte försumpas. Diket på Svanhuskärret ingår i Bysjön-Vällens sänkningsföretag från år 1948 (akt BK1159).

En restaurering av områdets hydrologi gynnar de naturvärden som är knutna till lövsuccessioner och lövsumpskogar, men kan missgynna gran. Eftersom höga värden är knutna även till gran i den fuktiga blandskogen och sumpskogen är det inte självklart att en alltför genomgripande restaurering skulle vara enbart gynnsam från naturvårds-synpunkt. En restaurering skulle dock sannolikt även gagna arter knutna till gran i sumpskog och den skulle också hålla tillbaks ogynnsam igenväxning med gran.

Hotade arter och naturvärdesarter: Skötselåtgärder som gynnar de mycket krävande arterna cinnoberbagge och aspsplintbock har hög prioritet i reservatet. En särskild åtgärdsplan för de båda arterna bör tas fram eftersom det troligen är svårt att nå gynnsamt tillstånd för dessa utan skötselinsatser.

Utvalda naturvärdesarter bör övervakas för att följa hur de påverkas av reservats-skötseln.

Naturvårdsbränning: En brandplan för reservatet bör tas fram. Syftet med naturvårdsbränningar är att på kort sikt skapa stora mängder död ved och på längre sikt att sikt skapa framtida lövträdsbestånd i form av lövbrännor och föryngring av tall. Brand gynnar många krävande och hotade arter och brandfält med gott om död och förkolnad ved har en stor dragningskraft på t.ex. hackspettar och vedlevande insekter.

Forn- och kulturlämningar: Forn- och kulturlämningar ska bevaras och lyftas fram genom skötselinsatser i form av röjningar etc.

Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel

Reservatet har delats upp i sju skötselområden. För avgränsning av områdena A-G, se skötselkarta, bilaga F. För varje skötselområde anges ett bevarandemål. Bevarande-målen ska följas upp med hjälp av målindikatorer som anges i en uppföljningsplan.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
21(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Skötselområde A: Myrtjärn med omgivande kärr och sumpskogar – 36 ha

Beskrivning: Kroppsjön är en ca 3 ha stor myrtjärn som är omgiven av rikkärr, mossar och skogbevuxna myrar. Sjöns hydrologi är i stort sett opåverkad, men det finns ett litet dike i skötselområdets nordöstra del. Våtmarkerna kring sjön utnyttjades tidigare som slåttermark och stora delar av myren utgörs fortfarande av öppna rikkärr, med förekomst av kalkgynnade arter som korvskorpionmossa, myruddmossa, piprensarmossa och ängsnycklar. Rikkärret är dock till viss del bevuxet med vass och den tjocka vassförnan är problematisk. I laggen utbreder sig sumpskogar av varierande karaktär. Vissa delar utgörs av näringsfattiga tallmossar och tallsumpskogar av skvattramtyp, men större delen utgörs av varierade blandsumpskogar med al, björk och senvuxen gran och tall. I dessa är fältskiktet rikt med bland annat missne, vattenklöver, kabbleka och kärrbräken.

Bevarandemål: Opåverkad myrtjärn och öppna kärr och sumpskogar med naturlig hydrologi. Arealen myrsjö (3160) är ca 2,6 ha. Arealen rikkärr (7230) är minst 8,5 ha. Arealen öppna mossar och kärr (7140) är minst 1,1 ha. Arealen skogsbevuxen myr (91D0) är minst 7,9 ha. Arealen taiga (9010 undertyp sumpblandskog) är minst 6 ha.

Sjön har naturlig kemi och hydrologi. Kärren är huvudsakligen öppna och har riklig förekomst av rikkärrsarter i såväl fält- som bottenskikt. Tallmossarna har en rik förekomst av gammal tall och sumpskogen har en varierad trädslagsammansättning med hög andel gamla träd. På såväl tallmossarna som i sumpskogen leder naturliga processer till att död ved i olika nedbrytningsgrad förekommer rikligt.

Skötselåtgärder: Restaurering:
Hydrologi: Möjligheten att lägga igen diket i skötselområdets nordöstra del utreds, och diket läggs om möjligt igen.
Röjning av igenväxningsvegetation: Röjning av vass och annan igenväxningsvegetation bör genomföras på det öppna rikkärret om rikkärrsvärdena ska behållas.

Löpande: Röjning av igenväxningsvegetation på det öppna rikkärret.

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hamnesplanaden 3
TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
22(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Figur 1. Skötselområde A. Vissa delar av rikkärret vid Kroppsjön är idag Kraftigt vassbevuxet.

Skötselområde B: Mosaik av barrskog och sumpskog – 219 ha

Beskrivning: Ett stort och mosaikartat skötselområde. På storblockig morän växer gammal barrdominerad skog. Skogen är bitvis asprik med förekomst av en hel del gammal grov asp. På friska och näringsrika marker dominerar örtrika granskogar. Dessa är mycket omväxlande och har ofta inslag av löv- och hasselrika lundpartier. Grova gammeltallar (över 200 år) förekommer spritt i området. Dessa gammelskogar med gammal gran och tall har sannolikt lång kontinuitet och är självföryngrade efter brand. På flera platser är tillgången på död ved i form av lågor och högstubbar god.

Området genomkorsas av våtmarker av olika slag, från fattiga tallmossar och tallsumpskogar till lövrika blandsumpskogar och rena lövsumpskogar samt glupliknande miljöer.

I skötselområdet finns ett flertal fornlämningar i form av ett gravfält, bebyggelselämningar och rösen. Längst i sydväst finns några igenväxande åkrar som brukats i sen tid.

Inom skötselområdet finns många arter knutna till gamla barrskogar, t.ex. svartoxe, blackticka, gransotdyna, reliktbock, violgubbe, koppartaggsvamp och raggtaggsvamp. I området finns även arter knutna till asp, bland annat cinnoberbagge, aspsplintbock, korthornad ögonbagge och vit vedfingersvamp. Laxticka är knuten till exponerade tallågor. Platt spretmossa och ringlav förkommer i sumpskogsmiljöer.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
23(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Bevarandemål: Mosaik av naturskogsliknande barr- och sumpskogar med delvis återställd hydrologi. Arealen taiga (9010) är minst 135 ha och arealen näringsrik granskog (9050) är minst 51 ha. Arealen lövsumpskog (9080) är minst 1 ha och arealen skogsbevuxen myr (91D0) är minst 9 ha.

Skogen präglas av en hög andel gamla träd, av såväl gran och tall som asp med visst inslag av ädellövträd. Naturliga processer leder till en rik förekomst av död ved i olika grovlek och nedbrytningsgrad samt av olika trädslag. Delområden som utgörs av näringsrik granskog har inslag av lövrika lundpartier och vegetationen är örtrik. Skötselområdet är påtagligt rikt på naturvårdsintressanta arter som är knutna till gamla träd, lövträd och död ved. Inslag finns av kalkgynnad marksvampflora. Miljön är gynnsam för cinnoberbagge, aspsplintbock och svartoxe.

Skötselåtgärder: Skötselområde B1 lämnas för fri utveckling med undantag för möjlighet att restaurera områdets hydrologi

Restaurering:
Hydrologi: Möjligheterna att lägga igen något eller några av de diken som avvattnar Svanhuskärret och Bolänget utreds. Diken som påverkar naturvärdena negativt läggs igen om det kan ske utan att områden utanför reservatet påverkas. Svanhuskärret ingår i Bysjön-Vällens sjösänkningsföretag från år 1948 (akt BK1159).
Naturvårdsbränning i skötselområde B2: Efter upprättande av en brandplan kan lämpliga områden brännas enligt framtagen plan.
Forn- och kulturlämningar i skötselområde B2: Dessa bör bevaras och lyfts fram genom skötselinsatser i form av röjning/avverkning.

Löpande: Röjning vid eventuellt friställda träd samt forn- och kulturlämningar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
24(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Figur 2. Skötselområde B. Heterogent område med en mosaik av bland annat barrskogar (vänstra bilden) och sumpskogar (högra bilden).

Skötselområde C: Igenväxande före detta slåttermark – 38 ha

Beskrivning: Sköteslområdet består av tre delområden som är påverkade av diken och under igenväxning. Svanhuskärret är en före detta våt slåttermark som håller på att växa igen till en lövrik blandsumpskog. Utmed de diken som dränerar kärret är marken torrare och domineras av barrträd. Sumpskogen översvämmas vid högvatten under vår och höst. Boängen, norr om Svanhuskärret, är en dikad ängsmark som planterats med gran. Gångmossen, i reservatets östra del, utgörs av igenväxande och delvis granplanterade åkrar och ängar med lövrika bryn av asp, ek och lind. Mindre delar av skötselområdet är fortfarande öppna eller halvöppna och har en typisk myr- eller fuktängsvegetation av intermediär till rik typ.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet ska på sikt till övervägande del utgöras av gammal lövrik sumpskog. Arealen lövsumpskog (9080) är minst 15 ha och betydande areal översvämmas vid högvatten. Sumpskogen präglas av en hög andel lövträd och rik förekomst av gamla, grova eller senvuxna träd. Naturliga processer leder till att såväl stående som liggande död ved förekommer av olika trädslag och nedbrytningsgrad.

Skötselåtgärder: Restaurering:
Hydrologi: Möjligheten att lägga igen något eller några av de diken som avvattnar skötselområdet utreds. Diken som påverkar naturvärdena negativt läggs igen om det kan ske utan att områden utanför reservatet påverkas negativ. Diket vid Svanhuskärret ingår i Bysjön-Vällens sänkningsföretag från år 1948 (akt BK1159).

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
25(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Avverkning av gran: I delar där det inte är möjligt att restaurera hydrologin kan lövträd gynnas genom avverkning av planterad gran.

Figur 3. Skötselområde C. Svanhuskärret växer idag igen med gran och olika lövträd.

Skötselområde D: Lövrik blandskog – 18 ha

Beskrivning: Skötselområdet är mycket heterogent och har tidigare utgjorts av skogsbeten och hagmark. Bitvis liknar det ren naturskog medan det i andra delar är luckigare och mer lövträdsdominerat. Några delar av skötselområdet är avverkade och delvis granplanterade, men är idag igenväxande med lövträd. Längs vägen står ett flertal grova ekar och lindar.

Det äldre trädskiktet är relativt glest och består av gammal gran, tall och spärrgreniga lövträd, främst ek, lind, lönn, ask, al och björk. I det norra delområdet finns ett 50-tal gamla ekar. En del träd bär spår av hamling. Gammal hassel finns på några ställen. Det yngre trädskiktet är tätare och består av en olikåldrig blandskog av gran och asp samt olika lövträd. Buskskiktet utgörs av skogstry och hassel. Delar av området har en mycket stark föryngring av ädellövträd. Vid Asplund, i reservatets sydöstra del, växer en strandsumpskog med främst al och ask. I det norra delområdet finns ett avverkat bestånd där gamla spärrgreniga överståndare av tall, björk, ek, asp och lind lämnats. Området är bitvis blockrikt men har även svackor och slänter med en rik och kalkgynnad marksvamp- och lundflora.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
26(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Inom skötselområdet finns flera typiska och prioriterade arter knutna till asp, bland annat cinnoberbagge och vit vedfingersvamp. I skötselområdet finns även arter knutna till gammal ek, bland annat blekticka, oxtungsvamp och rödbrun blekspik samt en värdefull kärlväxt- och marksvampflora med bland annat igelkottröksvamp och skogsfru.

Bevarandemål: Lövrik blandskog, med gamla lövträd, ädellövträd och tallar. Arealen nordlig ädellövskog (9020) är minst 3 ha. Arealen näringsrik granskog (9050) är minst 2,5 ha. Skogen präglas av hög lövandel av olika trädarter. Området har ett påtagligt inslag av gamla träd och ädellövträd där grova och spärrgreniga träd står relativt fritt. Naturliga processer leder till att död ved förekommer i olika grovlek och nedbrytningsgrad. Skyddsvärda arter knutna till asp och ek förekommer rikligt. Miljön är gynnsam för cinnoberbagge.

Skötselåtgärder: Restaurering:
Frihuggning: Eftersom det finns höga naturvärden knutna till det äldre trädskiktet bör gamla värdefulla träd, som trängs av yngre träd, frihuggas. Detta gäller främst ett 50-tal ekar i norra delområdet, ekar och lindar längs vägen samt enstaka träd i det södra delområdet. Vid skötselåtgärder bör man även ha framtida träd som efterträdare i åtanke.
Avverkning av gran i skötselområde D2: Bestånd med planterad gran tas bort.
Öka mängden död lövved i skötselområde D2: Ringbarka, högkapa eller skada (knäcka grenar och barkflänga) enstaka aspar och andra lövträd eller gran. Åtgärden utförs för att gynna prioriterade arter knutna aspved, t.ex. cinnoberbagge och aspsplintbock.

Löpande: Röjning kring friställda träd vid behov. Om graninvandring utgör ett hot mot lövvärden röjs/avverkas/ringbarkas gran i skötselområde D2.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
27(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Figur 4. Skötselområde D1. Lövrik blandskog.

Skötselområde E: Inägor och kulturmarker med fornlämningar – 7,7 ha

Beskrivning: Skötselområdet består av två delområden. Svanhus, som ligger i reservatets sydvästra del, är en gammal bosättningsplats med torpargrunder och bronsåldersgravar. Området är fortfarande öppet och har kvar sin ursprungliga kulturprägel. Det utgörs av inägor med gamla torparmiljöer, små åkrar, ängsmarker, betesmarker och lundartade bryn med gamla spärrgreniga träd, t.ex. ek, björk, tall, vildapel, fågelbär, rönn, lönn, hassel, syren och en. Parkvreten, som ligger i reservats sydöstra del, i närheten av Asplund, är en motsvarande torpmiljö med små ängar och före detta åkrar samt lundartade brynzoner. Eftersom hävden har upphört i båda dessa områden sker en accelererande igenväxning med konkurrenskraftiga gräsarter, örnbräken, brännässla, hundkex, älgört och hallon samt i vissa delar invandrande gran, asp och annat lövsly.

Bevarandemål: Bevarad kulturmiljö med öppna gräsmarker, bryn, backar, gamla spärrgreniga löv- och ädellövträd, tallar och olika buskar samt välskötta forn- och kulturlämningar. Området är välhävdat och saknar stora bestånd av igenväxningsvegetation och negativa indikatorer som hundäxing, grenrör, brännässla, hundkex, vitgröe, örnbräken och älgört.

Skötselåtgärder: Restaurering:
Frihuggning: Eftersom det finns höga natur- och kulturvärden knutna

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
28(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

till de äldre träden bör gamla värdefulla träd som trängs av yngre träd frihuggas. Vid åtgärder bör man även ha framtida träd som efterträdare i åtanke.
Hävd: Igenväxning hejdas genom slåtter och/eller bete. Förbered slåtterytor om slåtter är möjligt. Förbered beteshagar och stängselgenomgångar, om bete är möjligt.

Löpande:
Röjning: Igenväxning hejdas genom regelbunden röjning. Vedartad igenväxningsvegetation, främst yngre granar och invandrande asp- och annat lövuppslag, röjs bort. Röjning kring friställda träd, särskilt kring gamla och spärrgreniga träd.
Hävd: Om möjligt, återkommande sen slåtter på slåtterytor. Om möjligt regelbundet bete eller efterbete.
Skötsel av fornminnen och kulturlämningar: Röjning av igenväxningsvegetation på och kring forn- och kulturlämningar.

Figur 5. Skötselområde E. Svanhus är en gammal bosättningsplats med torpargrunder och bronsåldersgravar

Skötselområde F: Lövrik ung till medelåldrig skog – 47 ha

Beskrivning: Skötselområdet utgörs av flera delområden med ung till medelåldrig skog som har vuxit upp efter avverkningar. Lövträdsföryngringen är bitvis mycket stark och utgörs av björk, asp och ek med varierande inslag av andra lövträd, ädellövträd och gran. I vissa delar dominerar dock planterad gran. Skötselområdet har en varierad geomorfologi

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
29(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

med omväxlande blockrika marker, friska till fuktiga moränmarker och kärrmark.

Bevarandemål: Självföryngrad löv- och blandskog där mer än hälften av grundytan utgörs av lövträd. Brandfält i olika successionsstadier förekommer inom området. Död ved, såväl stående som liggande, av olika arter och nedbryningsgrad förekommer rikligt.

Skötselåtgärder: Restaurering:
Avverkning av planterade barrträd: Avverka planterad gran och tall, särskilt där asp- eller lindföryngringen är god.
Öka mängden död ved i skötselområde F2: För att på sikt gynna skyddsvärda arter kan åtgärder genomföras för att öka andelen död ved. Sådana åtgärder är att ringbarka, högkapa eller att skada (knäcka grenar och barkflänga) aspar, andra lövträd eller gran. För arter med särskilda krav på död ved, till exempel svartoxe, kan död ved tillföras från områden utanför reservatet.
Naturvårdsbränning i skötselområde F2: Efter upprättande av en brandplan kan lämpliga områden brännas enligt framtagen plan.

Efter restaureringsåtgärder lämnas området för naturlig föryngring och successiv utveckling mot löv- och blandskog.

Figur 6. Skötselområde F. Lövrik ung till medelåldrig skog.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
30(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Skötselområde G: Sjö – 12 ha

Beskrivning: Skötselområdet utgörs av en del av sjön Vällen. Stränderna i reservatet består i vissa delar av flack, blockig morän som är nästan helt fri från vass. I andra delar utgörs stränderna av sanka lerstränder med vassbälten och klibbalsumpskog.

Bevarandemål: Naturliga vatten- och strandmiljöer.

Skötselåtgärder: Inga åtgärder.

Anordningar för friluftslivet

Beskrivning: Reservatsområdet utgörs av ett omväxlande mosaiklandskap. Även om markerna inom reservatet på många ställen är svårframkomliga finns det möjlighet att anlägga långa och givande vandringsleder som kan erbjuda besökare spännande naturupplevelser.

I anslutning till det tidigare naturreservatet Ola finns en parkeringsplats och information om reservatet, samt en vandringsled som även sträcker sig en bit in i de nytillkomna delarna av reservatet. Inga andra anordningar för friluftslivet finns ännu.

Bevarandemål: Informationen i området är lättillgänglig, bidrar till att förhöja upplevelsen av besöket och bidrar till att syftet med områdesskyddet uppnås. Reservatet stimulerar till naturupplevelser och ett aktivt friluftsliv genom att ge besökare tillgång till en omväxlande och spännande naturmiljö med viss vildmarkskänsla. Områdets friluftsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

Skötselåtgärder: Nyskapande:

- Markerade stigar anordnas eventuellt i de västra delarna av reservatet.
- En ny informationsskylt sätts upp vid parkeringsplatsen och eventuellt vid vägen i reservatets norra del.
- Reservatets gräns markeras med färg på träd och med hörnstolpar.
- En reservatsbroschyr tas fram med information om reservatet och vandringsleden.

Löpande:

- Parkeringsplats städas och underhålls regelbundet.
- Stig och spänger underhålls vid behov.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
31(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

- Reservatsgränsen underhålls vid behov
- Informationskyltar byts ut vid behov.
- Tillsyn av anordningar.

Figur 7. I reservatet finns en markerad vandringsslinga.

Figur 8. På svårframkomliga ställen är vandringsleden spångad.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
32(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

Upplysningar

Bränder
Uppkomna bränder ska släckas. Efter en eventuell skogsbrand lämnas det brända området för fri utveckling. Död ved, såväl stående som liggande, lämnas på platsen. Undantag måste dock göras för åtgärder som är nödvändiga för människors säkerhet och framkomligheten längs stigar.

Vägar (inklusive vägdiken) och ledningar
Befintliga körvägar (inklusive vägdiken) och ledningar inom reservatet får underhållas. Nödvändiga röjningar i anslutning till dessa får utföras.

Upplag m.m.
Tillfälliga upplag får upprättas av förvaltaren i samband med skötsel av området. Förvaltaren får även ställa upp manskapsbodar i samband med skötselinsatser.

Ridning
I södra delen av reservatet är det förbjudet att rida eller på annat sätt framföra häst, annat än på vägar. I norra delen av reservatet är ridning tillåten i enlighet med allemansrätten.

Stängsel och staket
Stängsel kan sättas upp i de skötselområden som ska betas. Stängslen ska förses med genomgångar där så behövs, t.ex. där stigar går genom betesområdet

Rensning av diken
Rensning får ske av det dike på Svanhuskärret som ingår i Bysjön-Vällens sjösänkningsföretag. Vid rensning eller underhåll av diken gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken. Möjligheten att lägga igen diket bör dock utredas och rensning av dike bör ske endast i syfte att hindra försumpning utanför reservatet. Även en mindre del av ett dike i reservatets sydöstra del får rensas. Övriga diken inom reservatet får inte underhållas.

Jakt och fiske
I större delen av reservatet är det förbjudet att jaga fågel. I övrigt får jakt bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning. Det är förbjudet att sätta upp saltsten inom reservatsområdet. Fiske får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning.

Forn- och kulturlämningar
Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Åtgärder som rör forn- eller kulturlämningar ska ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hamnesplanaden 3
TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan
SVANHUSSKOGEN

BILAGA A
33(33)

2014-11-24

Dnr 511-4645-11
Dossienr 0380-02-058

UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Förvaltaren ansvarar för dokumentation av förändringar inom reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärderna ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärderna överensstämmer med bevarandemålen. Status före och efter utförda skötselåtgärder ska dokumenteras.

UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL

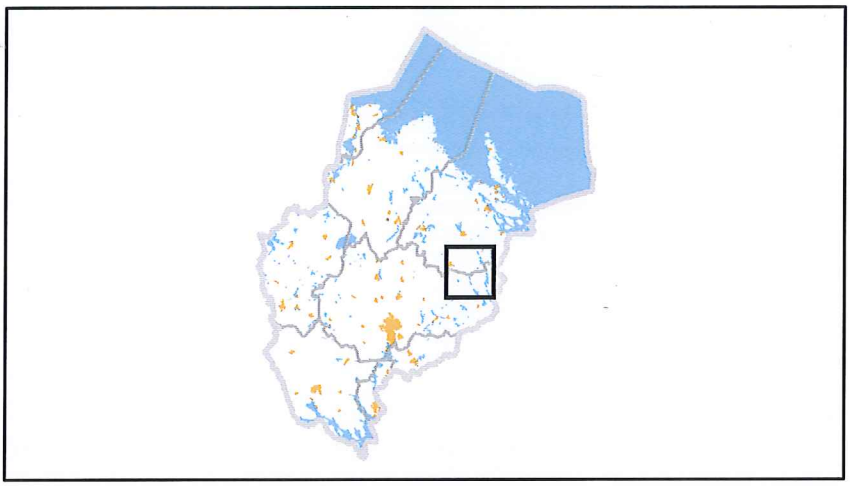
Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning av bevarandemål i reservatet i enlighet med riktlinjerna i Naturvårdsverkets rapport Uppföljning av skyddade områden i Sverige och Lässtyrelsens översiktliga plan för uppföljning av skyddade områden i Uppsala län.

SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER

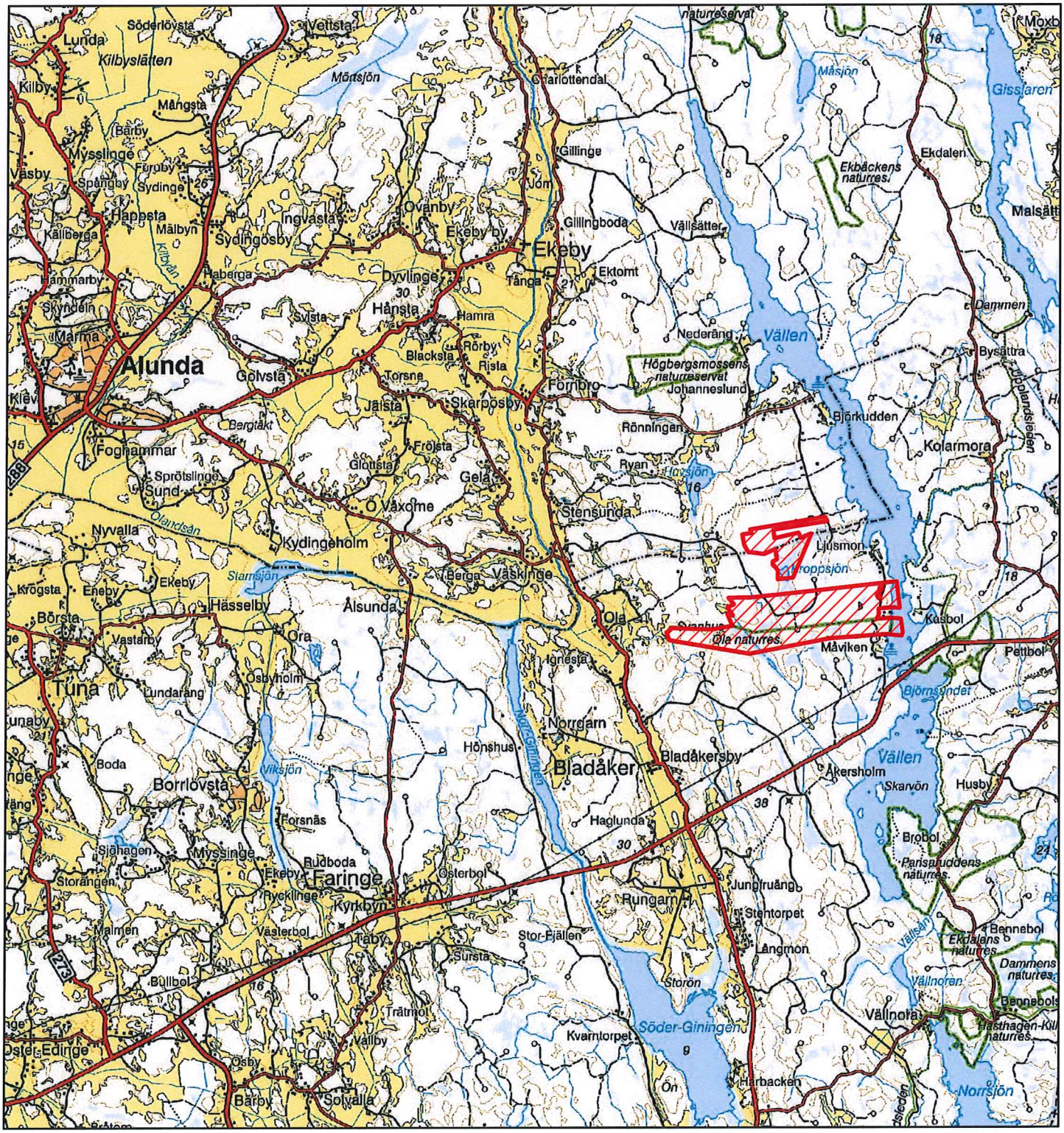
Denna tabell utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder i naturreservatet Svanhusskogen.

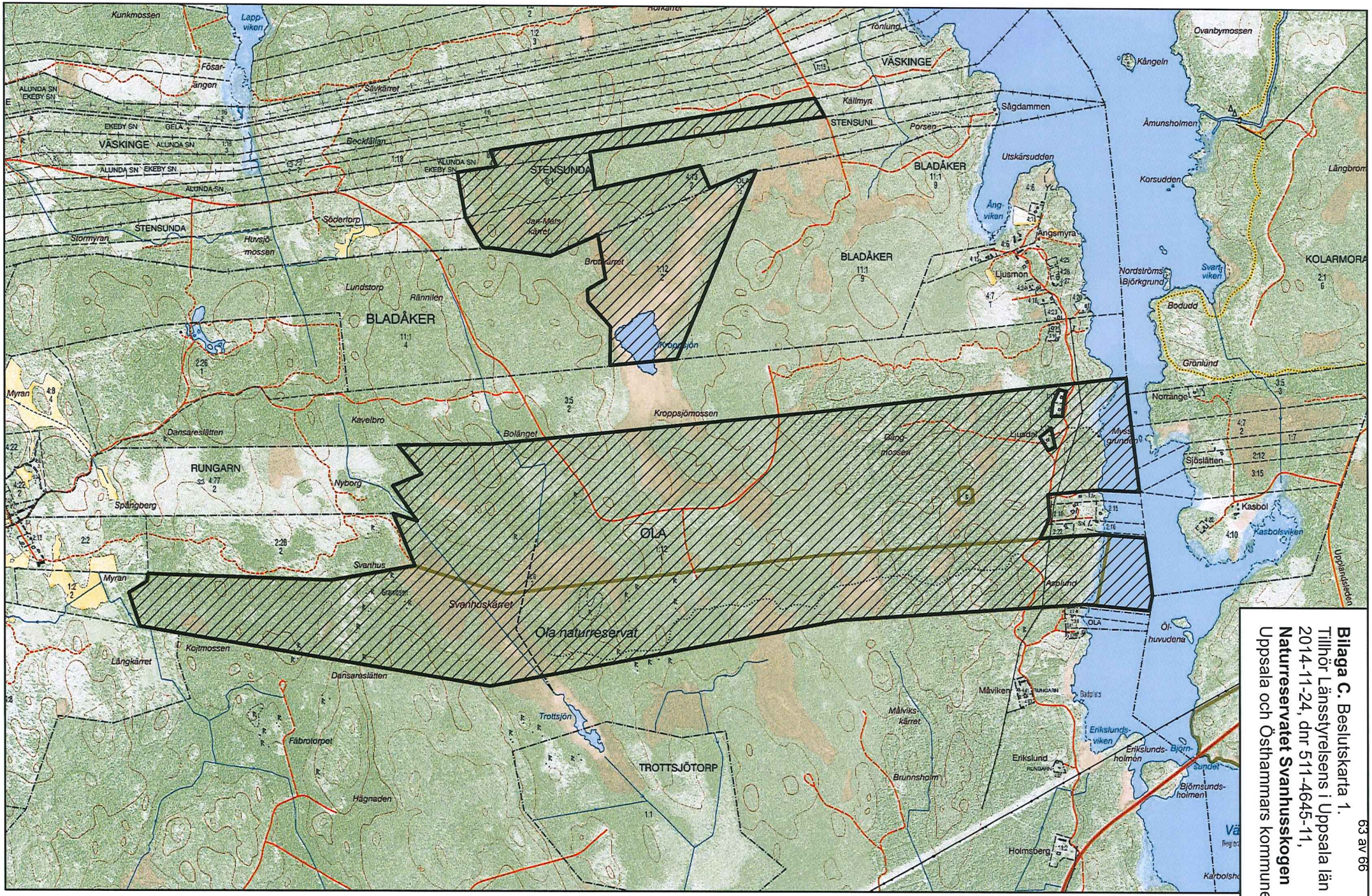
Skötselåtgärd	Prio	När	Skötselomr.	Finansiering
Stig, spänger	1	Inom fem år	Friluftsliv	Upplandsstiftelsen
Nya informationsskyltar	1	Inom ett år	Friluftsliv	Upplandsstiftelsen
Gränsmarkering	1	Inom ett år	Friluftsliv	Länsstyrelsen
Städning	1	Löpande	Friluftsliv	Upplandsstiftelsen
Åtgärdsplan för cinnober-bagge och aspsplintbock	1	Inom fem år		Upplandsstiftelsen
Brandplan	2	Inom fem år		Upplandsstiftelsen
Utredning av möjligheten att lägga igen diken	2	Inom fem år	A, B, C	Upplandsstiftelsen
Frihuggning av gamla, värdefulla träd	1	Inom fem år och löpande	D, E	Upplandsstiftelsen
Öka mängden död ved	2	Inom 10 år	D2, F2	Upplandsstiftelsen
Avverkning av planterad gran och tall	2	Inom 10 år	C, D2, F2	Upplandsstiftelsen
Naturvårdsbränning	2	Enligt brandplan	B2, F2	Upplandsstiftelsen
Röjning av igenväxnings-vegetation	3	Om möjligt, inom tre år	A, E	Upplandsstiftelsen
Röjning av fornminnen och kulturlämningar	1	Vid behov	B2, E	Upplandsstiftelsen
Slåtter/bete	3	Om möjligt, kontinuerlig	E	
Stängsling (vid bete)	3	Om bete är möjligt	E	Upplandsstiftelsen
Om möjligt, igenläggning av diken	2	Efter utrening. Inom 10 år	A, B, C	Upplandsstiftelsen
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Efter åtgärd	Alla	Upplandsstiftelsen
Uppföljning av bevarandemål	1	Enlig uppföljningsplan	Alla	Länsstyrelsen
Tillsyn att föreskrifter för reservatet följs	1	Kontinuerligt	Alla	Länsstyrelsen

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hamnesplanaden 3
TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

Bilaga B. Översiktskarta.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2014-11-24, dnr 511-4645-11.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

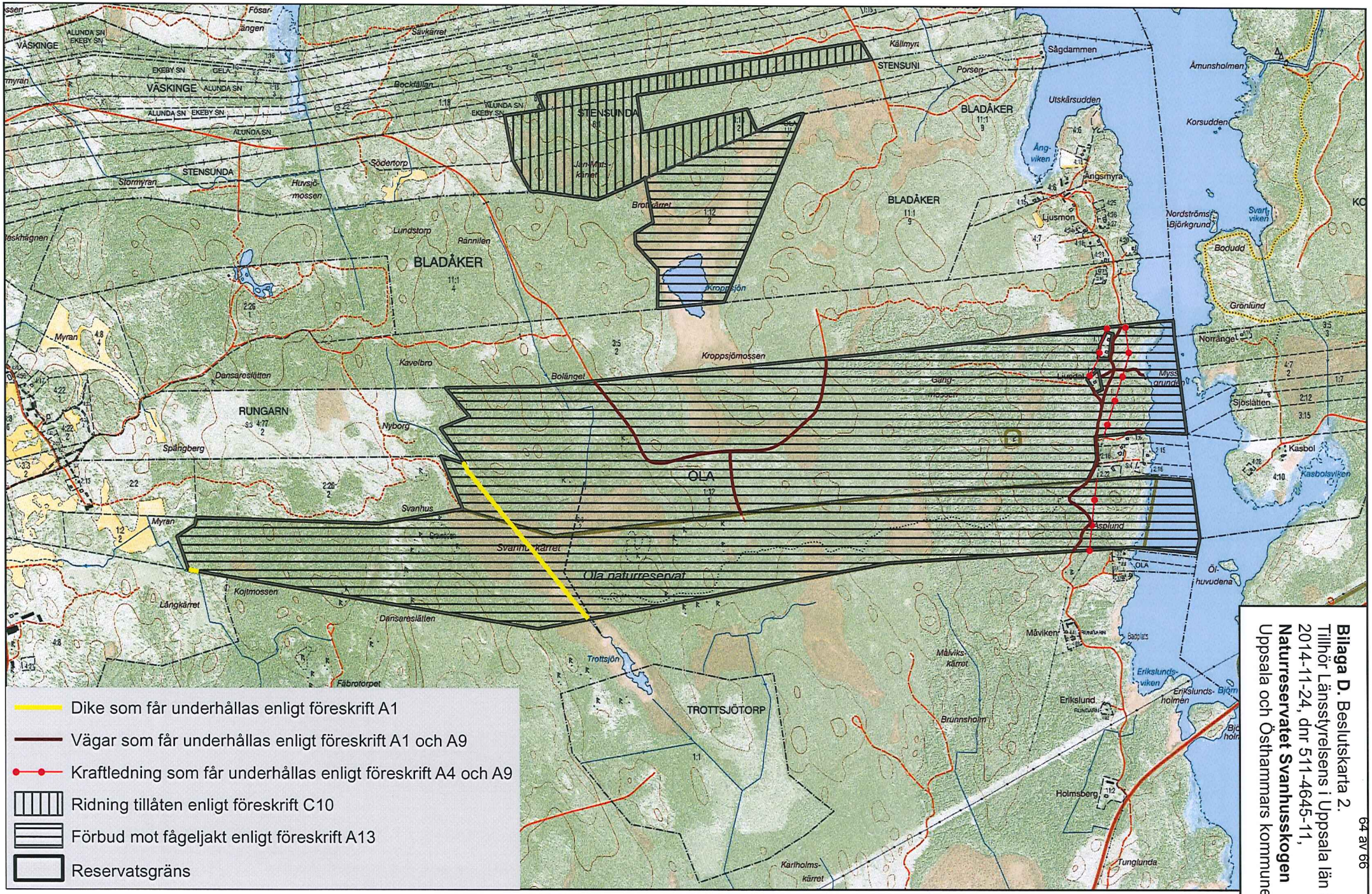
N

0 500 1 000 1 500 m

Skala 1:20 000

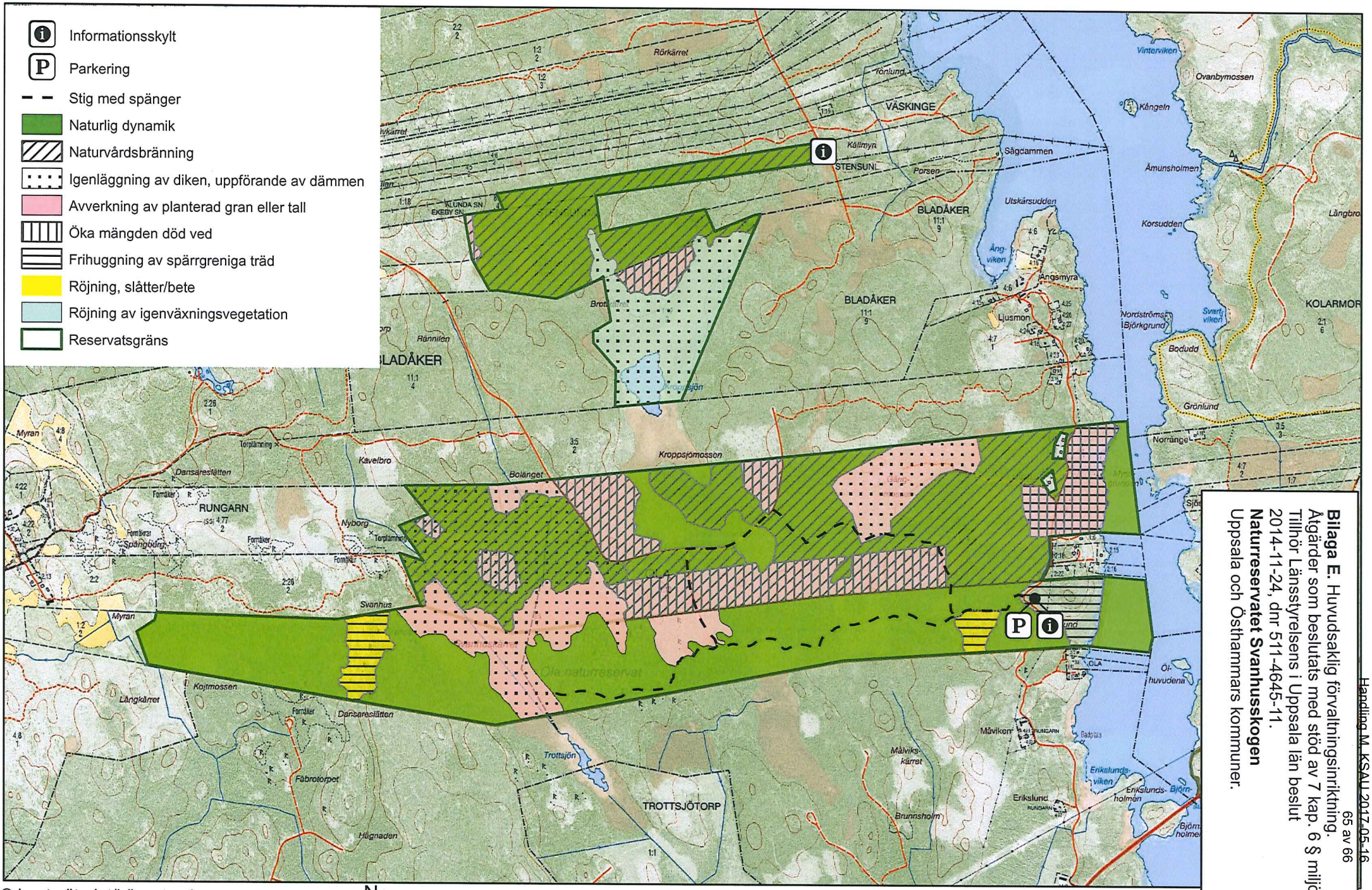
Naturreservat

Bilaga C. Beslutskarta 1.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2014-11-24, dnr 511-4645-11,
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

Bilaga D. Beslutskarta 2.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2014-11-24, dnr 511-4645-11,
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

N

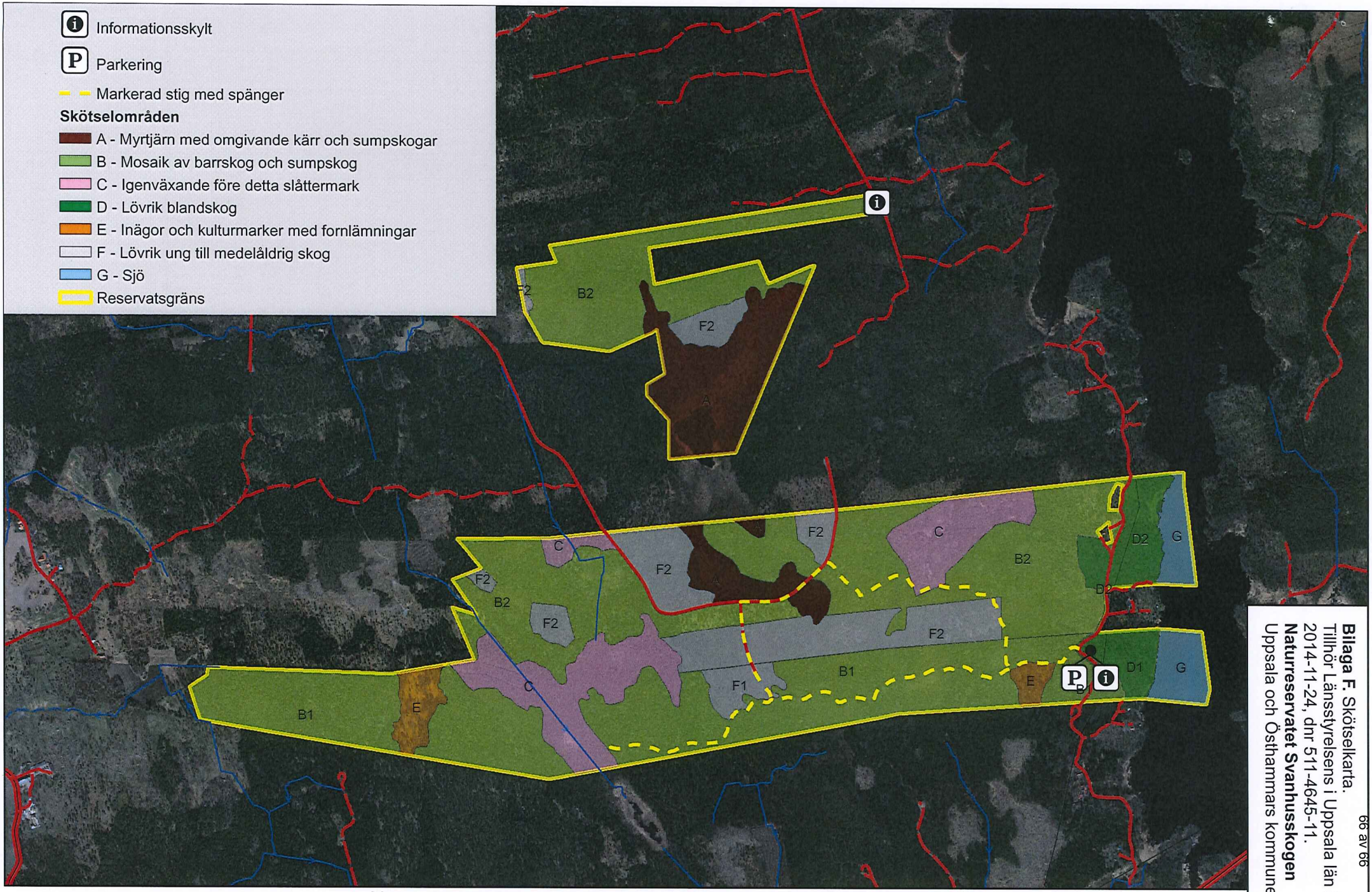
0 500 1 000 1 500 m

Skala 1:20 000

Bilaga E. Huvudsaklig förvaltningsinriktning.
Åtgärder som beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut
2014-11-24, dnr 511-4645-11.

Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

Handling M. KSAU 2017-05-16

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Bilaga F. Skötselkarta.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2014-11-24, dnr 511-4645-11.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-05-10	KS-2017-393	1 (4)

Strategienheten
Camilla Andersson

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Yttrande gällande förslag till utvidgande av naturreservat Svanhusskogen i Östhammars kommun

Länsstyrelsens Dnr 511-0005-16

Östhammars kommun har fått ta del av Länsstyrelsens förslag till beslut att utvidga naturreservatet Svanhusskogen. Området ligger vid sjön Vällens västra strand och naturreservatet består av två delar. Utvidgningen gäller den norra av dessa två delar.

Kommunen har fått förlängd remisstid till 30 maj 2017. Yttrande skickas till uppsala@lansstyrelsen.se alternativt via Länsstyrelsens e-tjänst www.lansstyrelsen.se/Sv/e-tjanster

FÖRSLAG TILL YTTRANDE

Östhammars kommun lämnar följande synpunkter på förslaget:

Värden i området och kommunens översiktsplan

Kommunen anser att Vällenområdet som helhet har mycket höga naturvärden med många sällsynta och hotade växter och djur. Området har också en mängd kulturlämningar och stora friluftsvärden för vandring, paddling och övrigt friluftsliv. Syftet med naturreservatet stämmer in med kommunens önskade mark- och vattenanvändning, även i den utvidgade delen av naturreservatet. I kommunens översiktsplan pekas sjön Vällen med omkringliggande marker ut som värdeområde för natur, fritid och kulturlanskap.

Markägarfrågor

Kommunen bedömer att markägarfrågorna tagits tillvara i processen, då ärendet startades genom initierande av markägare till Länsstyrelsen, genom dialog och intrångsavtal samt genom hänsyn i föreskrifterna till möjlighet att sätta upp saltsten på anvisad plats.

Skötsel och förvaltning av naturreservatet

Kommunen ser positivt på att ett antal av de skötselåtgärder som prioriteras högst i skötselplanen är spänger, informationsskyltar och röjning av fornminnen och kulturlämningar. Kommunen önskar också en tydlig skyltning från närliggande vägar till reservatet, om möjligt även från större vägar på längre avstånd (väg 288), för att öka tillgängligheten till området för friluftsliv.

Camilla Andersson
miljösakkunnig

BAKGRUND

Genom utvidgningen av naturreservatet Svanhusskogen stärks skyddet av området. Länsstyrelsen bedömer att detta bidrar till att uppnå miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Syfte med reservatet
Syftet med reservatet är bland annat att bevara mosaiklandskapet med myrar, barrnaturskogar, löv- och blandskogar och våtmarker. Många kulturmiljöer finns i landskapet med öppna gräsmarker, bryn, backar och torpmiljöer. En viktig del av syftet med reservatet är att tillgodose områden för friluftslivet.

Ärendegång
Reservatet Svanhusskogen bildades 2014 och då som en utvidgning naturreservatet Ola. Under åren 2015 och 2016 skickade två enskilda markägare intresseanmälningar om formellt skydd till Länsstyrelsen. De anmälda områdena gällde fastigheter norr om det befintliga reservatet Svanhusskogen. Området var till stor del utsett som nyckelbiotop. Länsstyrelsen påbörjade därför ett arbete med att utvidga reservatet Svanhusskogen och kontakt togs med ett flertal ägare till fastigheter norr om det befintliga reservatet. Under 2016 skrevs intrångsavtal med de fem markägare som berörs av utvidgningen av reservatet.

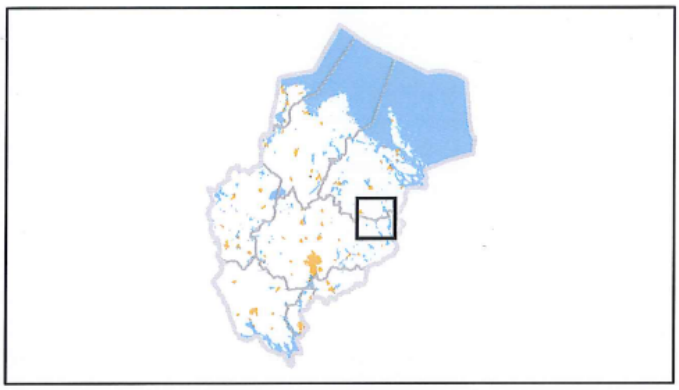
Tidigare beslut och skötselplan föreslås gälla även för den utvidgade delen av reservatet, med några få korrigeringar.

Natur, kultur och friluftsliv
Vällenområdet har som helhet mycket höga naturvärden och en anmärkningsvärt stor förekomst av sällsynta och hotade växter och djur. Naturvärden i området har inventerats och beskrivits i ett stort antal rapporter, som Naturvårdsprogram Uppsala län, Strategi för skydd av skog och Våtmarksinventeringen (Länsstyrelsen), Ekologisk landskapsplanering i Vällenområdet (Upplandsstiftelsen) och nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen).

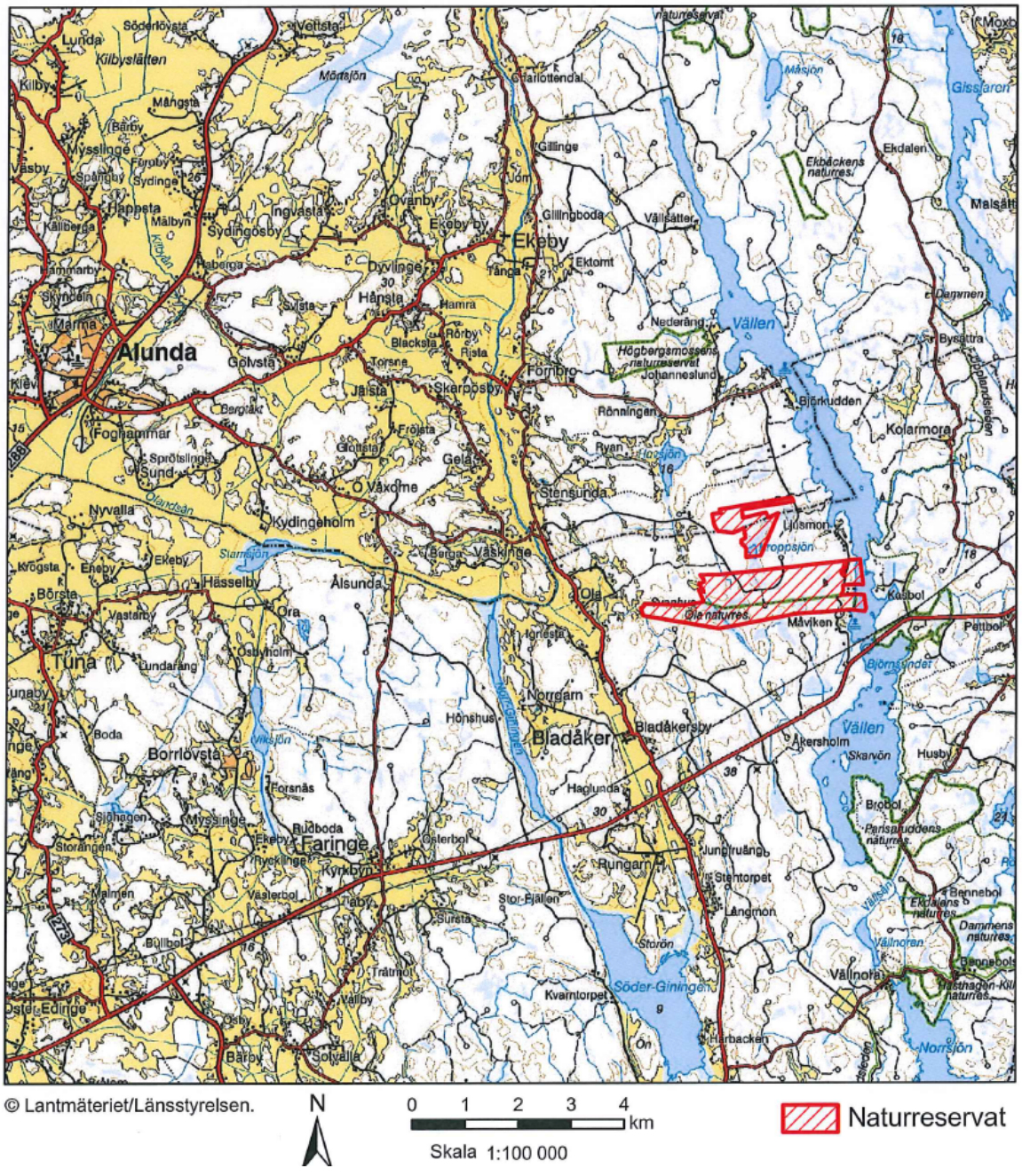
Den norra delen består av myrar, mossar och lövrik barrskog. Den södra delen består av blandskogar, örtrika lundpartier, ädellöv, glupar, kalkrika kärr och två torpmiljöer. Området är delvis blockrikt. I hela området finns många tecken på tidigare brukande av människan, som skogsbete, kolning och slåtter.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

KARTOR:

Bilaga B. Översiktskarta.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2014-11-24, dnr 511-4645-11.
Naturreservatet Svanhusskogen
Uppsala och Östhammars kommuner

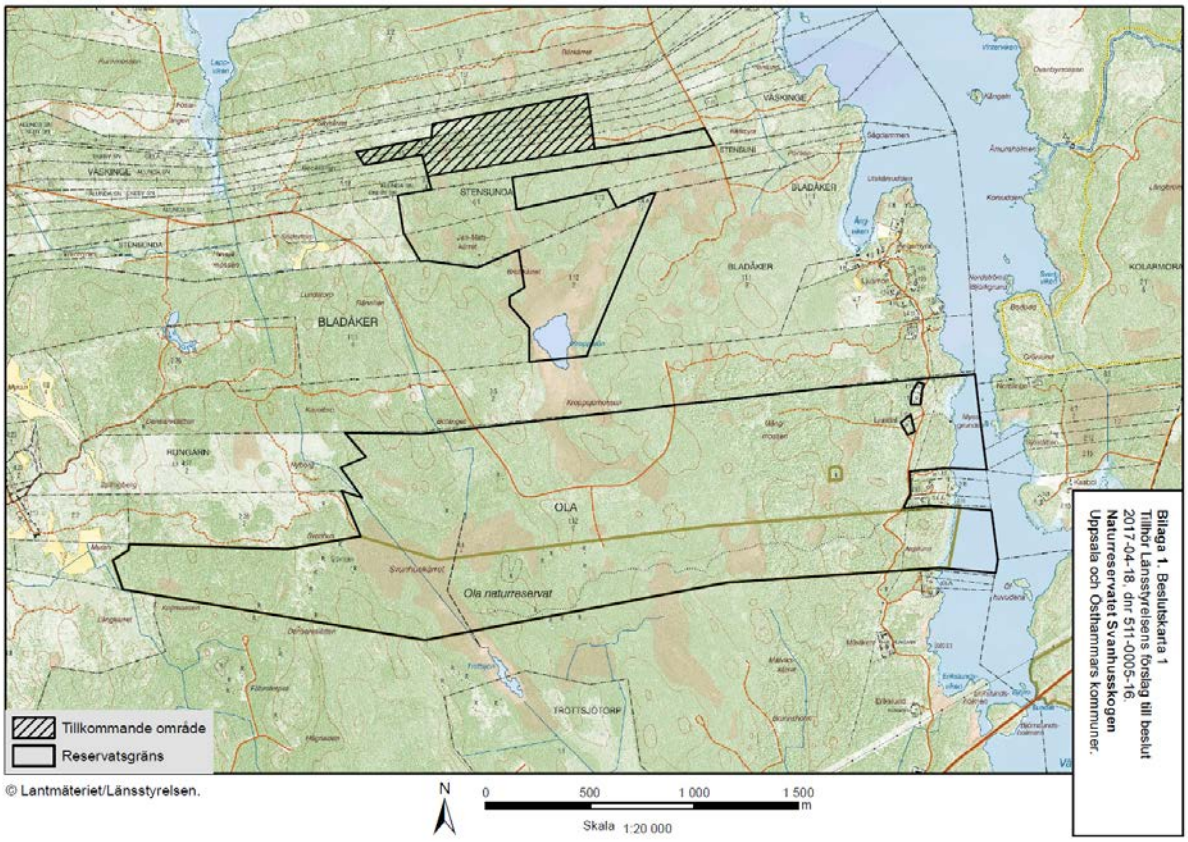
© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

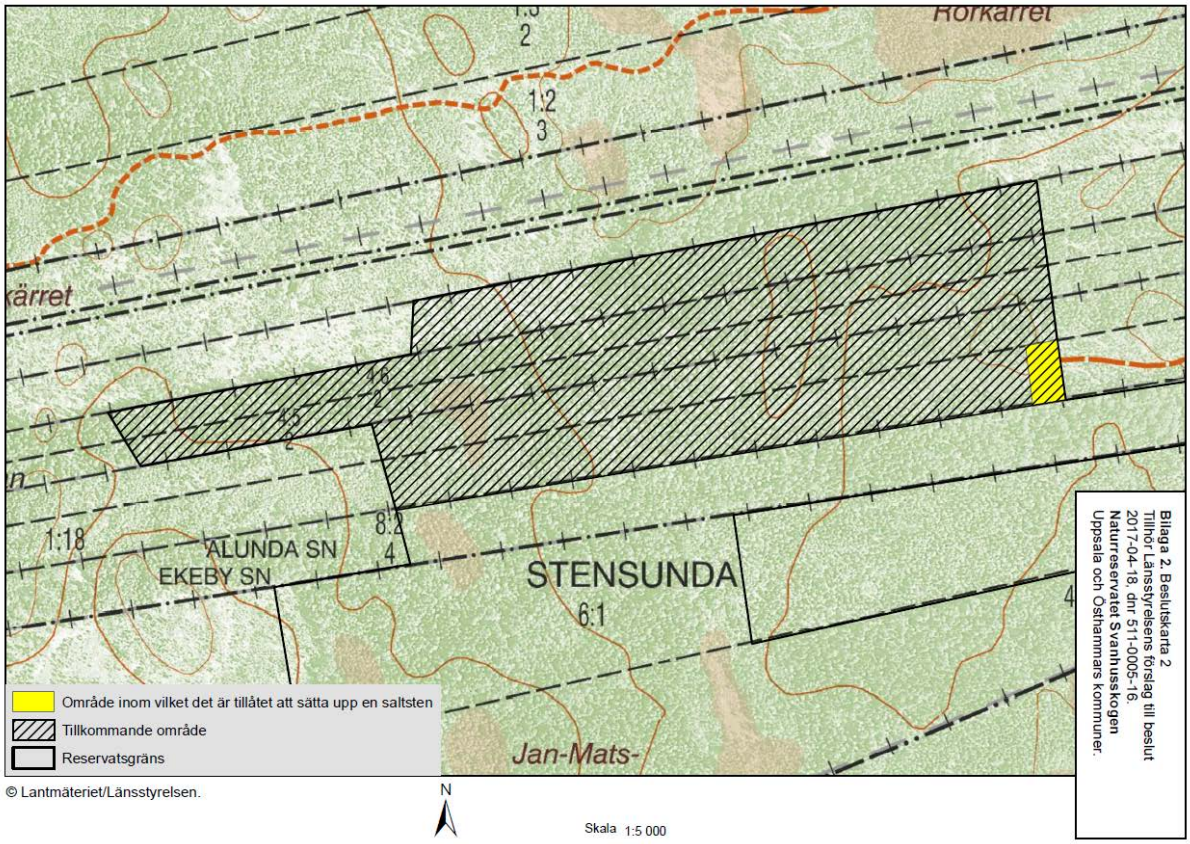
N

0 1 2 3 4 km

Skala 1:100 000

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum 2017-05-04 | Dnr | Sid 1 (4)

Strategienheten
Namn

Folkmotion som ersättning för Medborgarförslag och Namninsamling

Förslag till beslut:

Kommunstyrelsen föreslår att tjänsten Folkmotion införs i enlighet med bifogat förslag och ersätter de befintliga tjänsterna Medborgarförslag och Namninsamling. Införandet av Folkmotion sker Q3 2017.

Bakgrund

Nationellt

Demokratiutredningen (SOU 2016:5) föreslår att s.k. folkmotion införs till riksdagen och till kommun- och landstingsfullmäktige. Det innebär att en enskild individ kan väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen eller av de folkbokförda i en kommun eller ett landsting ska det tas upp som en motion.

Ur Demokratiutredningen (kap 13.5, s 502)
Ett medborgarförslag kan skapa en relation mellan enskilda medborgare och förtroendevalda, men inte mellan förtroendevalda och sammanslutningar av medborgare. De förtroendevalda tenderar inte heller att utifrån enskilda medborgarförslag föra en dialog med medborgarna. Därmed har medborgarförslagen begränsad effekt på det demokratiska samtalet och åsiktsbildningen. Medborgarförslaget är dessutom ett verktyg som inte ger någon indikation på om det finns en stark opinion i den fråga som väcks. Enligt vår utvärdering har medborgarförslagen främst använts som en förslagslåda.

Flera kommuner och landsting har också framfört att behandlingen av medborgarförslagen tar mycket tid i anspråk. Vi anser därför att förutsättningarna för dialog mellan väljare och förtroendevalda behöver utvecklas och därför bör medborgarförslaget ersättas med ett nytt verktyg: folkmotion.

Inga nationella beslut är fattade i frågan.

Lokalt

Vid gruppledaröverläggning 170403 kom gruppledarna överens om att jobba vidare med målet att införa Folkmotion som ersättning för de befintliga delaktighetstjänsterna Medborgarförslag och Namninsamling.

Beslut i Kommunfullmäktige behövs för att upphöra med Namninsamling och Medborgarförslag och att införa Folkmotion.

Postadress
Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
742 21Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
E-post
kommunen@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-175 37
Int +46 173 175 37

Organisationsnummer
212000-0290
V.A.T. No
SE212000029001

Bankgiro
233-1361

Nuläge

I dagsläget används två olika delaktighetstjänster som tillsammans tangerar det som i Demokratiutredningen benämns Folkmotion. Dessa båda befintliga tjänster beskrivs nedan, i enlighet med information som finns på kommunens externa web-sida.

Medborgarförslag till kommunfullmäktige (från extern hemsida)

Alla som är folkbokförda i Östhammars kommun får skicka förslag till kommunfullmäktige. Dessa förslag kallas för medborgarförslag. Följande regler gäller för medborgarförslag:

- *Förslaget ska vara skriftligt och ha uppgift om förslagsställarens namn, adress och telefonnummer. Använd gärna vår e-tjänst Medborgarförslag*
- *Medborgarförslag ska handla om sånt som fullmäktige eller någon av nämnderna har befogenhet att bestämma om. Om du har ett klagomål eller ett förslag till ändring i kommunens verksamheten är det bättre att du vänder dig till Östhammar Direkt*
- *Medborgarförslag får inte handla om myndighetsutövning mot en enskild person eller ha odemokratisk eller rasistisk innebörd*
- *Varje medborgarförslag får bara handla om ett ämne. Vill du ta upp flera ämnen, skriv flera medborgarförslag*
- *När ditt medborgarförslag har utretts och beslut ska fattas kommer du att få reda på det av fullmäktige eller den nämnd som tagit hand om ärendet.*
- *Du har rätt att själv presentera ditt medborgarförslag när det behandlas av fullmäktige eller nämnd*

I dagsläget krävs att endast *en* folkbokförd person skickar in ett förslag, för att denna fråga skall beredas och utredas i likhet med en motion inlämnad från ledamot i kommunfullmäktige. Det ger att även förslag med låg förankring bland invånarna kan ta oproportionerligt stora resurser i anspråk.

Namninsamling (från extern hemsida)

Du kan skapa eller stödja en namninsamling om något i Östhammars kommun i vår e-tjänst Namninsamling. När du skapar en namninsamling är det viktigt att du skriver ett förslag som andra kan ta ställning till och stödja om de vill. Det är också en bra idé att berätta för andra om din namninsamling på till exempel Facebook eller Twitter.

Webbredaktionen och kommunledningen granskar din namninsamling innan den publiceras på sidan för att se att den följer de regler som gäller för namninsamlingar. Andra kan skriva under din namninsamling först efter att den publicerats.

Om det är många som skriver under din namninsamling kommer den att lämnas vidare till kommunstyrelsen som bestämmer vad som ska göras.

Följande regler gäller för Namninsamling:

- *Du får inte publicera namn på personer som inte kan antas ha gett sitt medgivande till publicering*
- *Om din namninsamling inte överensstämmer med våra riktlinjer och regler kan vi välja att inte publicera den eller ta bort den, om den redan publicerats. Vi förbehåller oss rätten att ta bort namninsamlingar utan att meddela avsändaren.*
- *Falska underskrifter på en namninsamling kan leda till att vi tar bort namninsamlingen*
- *Namninsamlingen ska handla om sånt som fullmäktige eller någon av nämnderna har befogenhet att bestämma om*
- *Namninsamlingen får inte handla om myndighetsutövning mot en enskild person eller ha odemokratisk eller rasistisk innebörd*

Inlägg i kommunens delaktighetstjänster får inte innehålla:

- *Förtal, personliga angrepp eller förolämpningar*
- *Hets mot folkgrupp, sexistiska yttranden eller andra trakasserier*
- *Olovliga våldsskildringar eller pornografi*
- *Uppmaningar till brott eller utgöra annan brottslig verksamhet*
- *Olovligt bruk av upphovsrättsligt skyddat material*
- *Svordomar eller obscena ord*
- *Kommersiella budskap eller reklam*

I dagsläget finns ingen beslutat gräns för vad ”många” är, vilket gör att beslut om vilka namninsamlingar som lämnas vidare till kommunstyrelsen kan uppfattas som godtyckligt och oreglerat.

Ny tjänst – Folkmotion

Utformandet av modellen för Folkmotion bygger i stora delar på en sammanslagning och förfining av befintliga tjänster. Detta antas ge en tjänst som i större utsträckning speglar idéer och förslag med förankring hos en betydande del av invånarna. Gränsen om 1 % bedöms inte heller vara så hög att den hindrar förslag från att nå beredning.

Interna arbetsrutiner för den nya tjänsten utformas inför att tjänsten träder i kraft.

Folkmotion

Du kan skapa eller stödja en folkmotion om något i Östhammars kommun i vår e-tjänst Folkmotion. När du skapar en folkmotion är det viktigt att du skriver ett förslag som andra kan ta ställning till och stödja om de vill. Det är också en bra idé att berätta för andra om din motion på till exempel Facebook eller Twitter.

Motionen granskas innan den publiceras på sidan för att se att den följer de regler som gäller för folkmotioner. Andra kan skriva under din motion först efter att den publicerats.

Om minst 1 % av kommunens folkbokförda invånare skriver under din Folkmotion kommer den att lämnas vidare till kommunstyrelsen som bestämmer hur motionen skall hanteras.

Följande gäller:

- *Folkmotionen ska vara skriftligt och ha uppgift om förslagsställarens namn, adress och telefonnummer. Använd gärna vår e-tjänst* Folkmotion.
- *Folkmotionen ska handla om sånt som fullmäktige eller någon av nämnderna har befogenhet att bestämma om. Om du har ett klagomål eller ett förslag till ändring i kommunens verksamheten är det bättre att du vänder dig till Östhammar Direkt*
- *Du får inte publicera namn på personer som inte kan antas ha gett sitt medgivande till publicering*
- *Om din motion inte överensstämmer med våra* riktlinjer och regler* *kan vi välja att inte publicera den eller ta bort den, om den redan publicerats. Vi förbehåller oss rätten att ta bort motioner utan att meddela avsändaren.*
- *Motionen får inte handla om myndighetsutövning mot en enskild person eller ha odemokratisk eller rasistisk innebörd*
- *Möjligheten att stödja en motion ges under max sex månader.*
- *En Folkmotion får inte handla om myndighetsutövning mot en enskild person eller ha odemokratisk eller rasistisk innebörd*
- *Varje motion får bara handla om ett ämne. Vill du ta upp flera ämnen, skriv flera Folkmotioner.*
- *När din motion har utretts och beslut ska fattas kommer du att få reda på det av fullmäktige eller den nämnd som tagit hand om ärendet.*
- *Du har rätt att själv presentera din Folkmotion när det behandlas av fullmäktige eller nämnd*
- *Falska underskrifter på en motion kan leda till att vi tar bort namninsamlingen*

****Riktlinjer och regler***

Inlägg i kommunens delaktighetstjänster får inte innehålla:

- *Förtal, personliga angrepp eller förolämpningar*
- *Hets mot folkgrupp, sexistiska yttranden eller andra trakasserier*
- *Olovliga våldsskildringar eller pornografi*
- *Uppmaningar till brott eller utgöra annan brottslig verksamhet*
- *Olovligt bruk av upphovsrättsligt skyddat material*
- *Svordomar eller obscena ord*
- *Kommersiella budskap eller reklam*

Informationsinsats

Kopplat till införande av Folkmotion och borttagande av Namninsamling och Medborgarförslag krävs en plan för kommunikation av den nya tjänsten samt hur synpunkter som inte är att betrakta som Folkmotion kan lämnas och hanteras.

Lönekartläggning 2016 för Östhammars kommun

Vad är en lönekartläggning och varför görs den?

Kommunen tillämpar individuell och differentierad lönesättning som bygger på att det är både tjänsten och individen som lönesätts. Möjligheten att premiera enskilda arbetstagares arbetsresultat ger en lönedifferentiering [ur Likabehandlingspolicyn].

Lönkartläggning är en metod för att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Osakliga löneskillnader är de som direkt eller indirekt har samband med kön. Det är alltså fråga om diskriminering. Alla medarbetares villkor, rättigheter och utvecklingsmöjligheter ska vara lika inom hela Östhammars kommun [ur Likabehandlingspolicyn]. Jämställda löner och villkor är avgörande för att vi ska uppfattas som en attraktiv arbetsgivare, och därmed säkra vår kompetensförsörjning.

Enligt diskrimineringslagen ska samtliga arbetsgivare, med minst tio anställda, från och med 2017 årligen genomföra en lönekartläggning.

Hur görs lönekartläggningen?

Kommunens yrken har delats in i 68 olika yrkesgrupper: 9 könsneutrala yrkesgrupper, 50 kvinnodominerade yrkesgrupper och 9 mansdominerande yrkesgrupper. En grupp anses vara kvinnodominerad om den består av mer än 60 % kvinnor och mansdominerad om den består av mer än 60 % män. Övriga grupper betecknas som könsneutrala.

För att kunna göra lönejämförelser mellan olika yrkesgrupper görs en så kallad arbetsvärdering. Östhammars kommun har bedömt alla yrkesgrupper utifrån fyra viktade kriterier:

- Kunskap och färdigheter, 30% (exempelvis krav på utbildning)
- Arbetsinsats, 30% (exempelvis arbetstakt och flexibelt arbetssätt)
- Ansvarstagande, 30% (exempelvis ansvar för budget och personal)
- Arbetsförhållanden , 10% (exempelvis nattarbete, risker, påfrestningar)

Med hjälp av data från kommunens HR-system har eventuella löneskillnader analyserats:

1. Inom grupper som består av både kvinnor och män.
2. Mellan grupper:
    a) Kvinnodominerade grupper har jämförts med likvärdiga mansdominerade och/eller könsneutrala grupper
    b) Mansdominerade- och könsneutrala grupper har jämförts med kvinnodominerade grupper som har högre värdering men lägre lön.

Kartläggningen i Östhammars kommun omfattar lönerna för drygt 1 900 anställda (2016 års löneläge). I lönekartläggningen har det webbaserade verktyget Lönevågen använts.

I lönekartläggningen kartläggs och analyseras också bestämmelser och praxis om löner och andra anställningsvillkor som tillämpas i Östhammars kommun.

Vad visar lönekartläggningen?

Såhär fördelas den totala lönemassan mellan kvinnor och män:

	Medellön kr	Antal m/kv	Andel m/kv %	Löneandel %	Anställnings-tid år	Medelålder år
Kvinnor	26 983	1 647	85	84	18	47
Män	30 315	287	15	16	11	46
Totalt	27 475	1 934	100	100	17	47

I sju grupper bedöms det föreligga osakliga löneskillnader inom gruppen: bibliotekarier, chefer i grupp A, fastighetsskötare, kartingenjörer, lärare i grundskolans praktiska och estetiska ämnen, samordnare samt sim- och sporthallspersonal.

Mellan följande grupper förekommer osakliga löneskillnader:

- Sociala handläggare (kvinnodominerad) är högre värderad än IT-tekniker (mansdominerad) och lika värderade som yrkeslärare på gymnasiet (mansdominerad), men har lägre lön än båda.
- Fritidsledare (kvinnodominerad) är högre värderade än vaktmästare (mansdominerad), men har lägre lön.
- Arbetsterapeuter (kvinnodominerade) är lika värderade som yrkeslärare på gymnasiet (mansdominerad) men har lägre lön.
- Fysioterapeuter/sjukgymnast (kvinnodominerade) är lika värderade som yrkeslärare på gymnasiet (mansdominerad) men har lägre lön.

Styrdokumenten Lönepolitik och Riktlinjer för lönesättning och övrig löneförändring bedöms inte bidra till diskriminerande lönsättning, men de kan förtydligas för att ytterligare betona vikten av jämställd lönesättning.

Vilka åtgärder ska vidtas?

Osakliga löneskillnader ska enligt diskrimineringslagen åtgärdas så snart som möjligt, dock senast inom tre år.

Justeringar har gjorts för att komma tillrätta med osakliga löneskillnader i fem grupper: bibliotekarie, chefsgrupp A, fastighetsskötare, samordnare och sim- och sporthallspersonal. För kartingenjör, lärare grundskolans praktiskt estetiska ämnen, sociala handläggare, fritidsledare, arbetsterapeut och fysioterapeut/sjukgymnast kommer handlingsplaner att upprättas.

Nya, gemensamma, lönekriterier ska tas fram för att tydliggöra bedömningsgrunderna för lönesättning och skapa ännu bättre förutsättningar för att sätta lön efter prestation.

Alla lönesättande chefer kommer att erbjudas utbildning i jämställd lönesättning.

I styrdokumenten Lönepolitik och Riktlinjer för lönesättning och övrig löneförändring ska justeringar göras för att tydliggöra jämställd lönesättning.

Frågor och svar

Hur har grupperingen av yrken gjorts?

Utgångspunkten är att en viss grupp ska innehålla arbeten som har lika eller åtminstone i all väsentlighet lika arbetsuppgifter. Bedömningen har gjorts med hjälp chefer inom

organisationen och en extern konsult som har stor erfarenhet av lönekartläggningar inom kommuner och landsting.

Hur har arbetsvärderingen gått till?

Arbetsvärderingen har gjorts genom att varje yrkesgrupp har värderats utifrån 24 frågor under rubrikerna kunskap och färdigheter, arbetsinsats, ansvarstagande och arbetsförhållanden. Frågorna har besvarats med hjälp av chefer inom organisationen och en extern konsult som har stor erfarenhet av lönekartläggningar inom kommuner och landsting.

Har lönekartläggningen samverkats?

De fackliga organisationerna informeras om lönekartläggningen via central samverkansgrupp på Östhammars kommun.

När genomförs nästa lönekartläggning?

Nästa lönekartläggning kommer att genomföras under hösten/vintern 2017. Till grund för kartläggningen ligger då de nya lönerna, det vill säga efter 2017 års löneöversyn.

Hur ser handlingsplanerna ut? Vem ansvarar för att de genomförs?

Närmaste chef ansvarar för lönesättning av sina medarbetare och är därför ansvarig för att komma tillrätta med de osakliga löneskillnaderna. Det kan innebära både individuella och generella lönehöjningar. Osakliga löneskillnader ska enligt diskrimineringslagen åtgärdas så snart som möjligt, dock senast inom tre år. Handlingplanerna upprättas med stöd av Ledningsoch verksamhetsstöd.

Kan man använda en lönekartläggning till något annat än att hitta osakliga löneskillnader?

Lönekartläggningen ger oss en tydlig överblick över hela lönestrukturen. Den kan vi använda som underlag för exempelvis lönesättning vid nyanställning, löneöversyn och lönepolitik med mera.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Lednings- och verksamhetsstöd

Datum
2017-05-05

Dnr

Sid
1 (6)

Kommunstyrelsen

Förvärv av aktier i Inera AB

Sammanfattning
Företaget Inera AB bildades 1999 och har hittills ägts gemensamt av alla landsting och regioner och verksamheten har varit inriktad på utveckling av e-hälsa. Verksamheten riktar sig till både invånare och medarbetare inom vård och omsorg. Genom bolaget sker samverkan kring gemensamma lösningar, gemensam infrastruktur och stöd för digitalisering. Bland de gemensamt utvecklade tjänsterna finns till exempel 1177 Vårdguiden, UMO (Ungdomsmottagning på nätet) och Journal via nätet.

Frågan om ändrat ägande och ändrad verksamhetsinriktning för Inera AB har diskuterats under många år. Inte minst har företrädare för landsting och regioner uttalat sitt stöd för en förändring som innebär att verksamheten breddas och även omfattar kommunerna samt ger en närmare anknytning till SKL:s arbete med verksamhetsutveckling. Efter en omfattande förankrings- och beslutsprocess beslutade styrelsen för SKL den 7 oktober 2016 att godkänna att SKL Företag AB förvärvar merparten av aktierna i Inera AB. Samtliga landsting och regioner har sedan dess fattat beslut om att sälja 145 av sina 150 aktier i Inera AB. Efter den formella tillträdesdagen 16 mars 2017 kan nu landets kommuner erbjudas att köpa fem aktier vardera och bli delägare på samma villkor som landsting och regioner.

Den ändrade inriktningen för bolaget finns formulerad i aktieägaravtal, bolagsordning och ägardirektiv. Styrningen över bolaget sker genom ägarråd och bolagsstämma. I bolagsstyrelsen finns 15 ledamöter, med politiska företrädare – sex från kommunsidan, sex från landsting/regioner samt tre tjänstemän. Hittills har Ineras verksamhet alltså varit inriktad på hälso- och sjukvårdsområdet, men genom det breddade ägandet ska bolaget kunna verka inom betydligt fler verksamhetsområden, till exempel skola, omsorg och samhällsbyggnad.

Genom att kommunen blir delägare i företaget, blir det möjligt att köpa tjänster från Inera AB, utan föregående upphandling (genom det så kallade Teckal-undantaget i upphandlingslagstiftningen). Som delägare kan kommunen också vara med och påverka utvecklingen av digitalisering i offentlig sektor. Ett breddat ägande ligger också i linje med SKL:s uppdrag är att främja och stödja samverkan mellan medlemmarna i verksamhetsutveckling genom digitala lösningar.

Postadress
Box 66
S-742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
kommunen@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-175 37
Int +46 173 175 37

Organisationsnummer
212000-0290
V.A.T. No
SE212000029001

Bankgiro
233-1361
PlusGiro
1 31 70-6

Förslag till beslut
Östhammars kommun föreslås besluta att:

- Av SKL Företag AB förvärva 5 (fem) aktier i Inera AB för en köpeskilling om 42 500 kronor, i enlighet med aktieöverlåtelseavtalet.

- Godkänna i ärendet redovisat aktieägaravtal och att inträda som part i aktieägaravtalet genom redovisat anslutningsavtal.

- Att förvärvet finansieras av Kommunstyrelsen och belastar ansvarskod 114300.

Linn Sunnelid
Administrativ chef

Bilagor:
Aktieöverlåtelseavtal, bilaga 1
Anslutningsavtal, bilaga 2
Aktieägaravtal, bilaga 3
Bolagsordning, bilaga 4
Ägardirektiv, bilaga 5
Årsredovisning Inera AB 2015, bilaga 6

Information från SKL[1]

Bakgrund Inera AB
Sveriges landsting och regioner har sedan många år samverkat kring gemensamma lösningar, gemensam mjuk infrastruktur och stöd för digitalisering, genom det gemensamma aktiebolaget Inera. Bolaget bildades redan 1999, då under namnet Infomedica, med syfte att utveckla e-hälsotjänster för invånarna. År 2000 grundade Landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, Vårdföretagarna och Apoteket bolaget Carelink med ändamålet att utveckla och samordna infrastrukturtjänster. År 2007 förvärvades Carelink av dåvarande Sjukvårdsrådgivningen SVR AB (tidigare Infomedica). År 2010 bytte bolaget namn till Inera AB.
Sedan starten 1999 har Inera utvecklats, genom företagsförvärv och utökade uppdrag, till att idag ansvara för ett 40-tal landstingsgemensamma tjänster och projekt. Inera AB ägs i dag av SKL Företag AB och landets samtliga 21 landsting och regioner. Bolaget har en omsättning på drygt 600 miljoner kronor (2016). Verksamheten riktar sig gentemot både invånare och medarbetare i vård och omsorg.

[1] Erbjudande om delägarskap i Inera, brev adresserat till kommundirektören den 24 mars 2017 från Lena Dahl, Tf VD, Sveriges Kommuner och Landsting

Beredning på nationell nivå
Frågan om en överlåtelse av Inera AB till SKL-koncernen har diskuterats under ett antal år. Inom ramen för SKL:s arbete med gemensamma digitala lösningar för kommuner, landsting och regioner lyftes denna fråga fram som ett sätt för SKL att på bästa möjliga sätt stödja och hantera samspelet mellan kommuner, landsting och regioner, och möjliggöra att även kommuner kan arbeta med och erbjudas gemensamma tjänster och lösningar från Inera AB.
Flera utredningar har gjorts för att säkra beslutsunderlaget. Hösten 2014 utfördes en förstudie (McKinsey) ”DELA: Samverkan för digitalisering i kommuner, landsting och regioner – Beslutsunderlag för ett eventuellt förvärv av Inera”. Hösten 2015 gjordes en juridisk utredning (Delphi) samt en revisionsutredning (Deloitte) kring Inera med syfte att finna en juridiskt och finansiellt hållbar förvärvslösning.
Våren 2015 inrättades en styrgrupp för förändringsarbetet. Nätverken för landstingsdirektörer och kommundirektörer har fortlöpande informerats.
Under våren och sommaren 2016 har förslag till bolagsordning, aktieägaravtal, ägardirektiv och aktieöverlåtelseavtal successivt utarbetats av kansliet med stöd av Cederquists advokatbyrå. Till kansliet har knutits en referensgrupp bestående av jurister från de tre största landstingen/regionerna (Stockholms läns landsting, Västra Götalandsregionen samt Region Skåne) och de fyra största kommunerna (Stockholms stad, Göteborgs stad, Malmö stad samt Uppsala kommun). Kommunaljuridiska, upphandlingsjuridiska och konkurrensrättsliga frågor har särskilt belysts, och en second-opinion på de upphandlingsrättsliga överväganden har inhämtats.

Gemensamt digitaliseringsarbete i offentlig sektor
Digitaliseringen anses vara den enskilt starkaste förändringsfaktorn i samhället fram till år 2025. Digitaliseringen är också en av de främsta möjliggörarna för att höja kvaliteten, förbättra effektiviteten och möta invånarnas förväntningar på välfärden. Att använda digitaliseringens möjligheter är nödvändigt för att möta de utmaningar som kommuner, landsting och regioner står inför, och ett viktigt verktyg för att skapa en vassare och smartare välfärd.
SKL lät under våren 2016 göra en SIFO-undersökning om hur invånarna ser på digitalisering i välfärden. Undersökningen visar att tre av fyra tillfrågade är positiva till att kommuner, landsting och regioner kommunicerar och erbjuder service digitalt. Nästan lika många, sju av tio, ställer sig positiva till att digitala pedagogiska verktyg används i skolundervisningen. Sju av tio är också positiva till vård, konsultation och behandling med digital teknik. Betydligt färre, bara två av tio, anser att kommuner, landsting och regioner lever upp till deras förväntningar. Det är hög tid att förbättra den digitala servicen, anser två av tre.
Ur ett internationellt perspektiv tappar digitaliseringen i det offentliga Sverige fart. Denna trend går hand i hand med avsaknad av nationella initiativ, samordning och grundläggande förutsättningar såsom standarder för informationsutbyte. Med syfte att öka den digitala förnyelsen av det offentliga Sverige antog regeringen och SKL hösten 2015 en avsiktsförklaring – Digitalt först. Digitalt först innebär att digitala tjänster ska, när det är möjligt och relevant, vara förstahandsval i den offentliga sektorns kontakter med dem som bor i Sverige, med organisationer och med företag. Digitalt först innebär också

att myndigheter, kommuner, landsting och regioner ska sätta invånaren och företagaren i centrum när nya tjänster tas fram.
Kommuner, landsting och regioner uttrycker en önskan om och ser behov av och möjligheter med ökad samverkan och kraftsamling inom digitaliseringen. Att göra Inera AB till ett SKL-företag syftar samlat till att skynda på, stödja och möjliggöra en effektiv digitalisering i kommuner, landsting och regioner, som bidrar till att möta människors och verksamheters behov och förväntningar samt klara kvaliteten och effektiviteten i välfärden. Rätt använd kan digitaliseringen leda till bättre hälsa och lärande, högre tillväxt, fler jobb och en hållbar utveckling.

SKL:s digitaliseringsarbete
Centrala områden för kraftsamling och samverkan, som bidrar till att öka hastigheten, kvaliteten och effektiviteten i kommuners, landstings och regioners digitalisering är:

- Medlemsgemensamma digitala lösningar.
- Stärka medlemmarnas förmåga vid upphandling och gemensam kravställning.
- Stöd till förändringsledning och nya arbetssätt i medlemmarnas verksamheter.

Medlemsgemensamma digitala lösningar
I takt med tiden har det blivit tydligt att SKL:s och Ineras arbete i större utsträckning behöver hanteras i mer samordnat för att undvika suboptimerade insatser och öka nyttan för landsting och regioner.
Genom Inera har landsting och regioner haft en gemensam plattform för den digitala utvecklingen, något som saknats för kommunerna. SKL har fått tydliga indikationer från kommunerna om att SKL bör agera för att ge liknande möjligheter för kommunerna, som för regioner och landsting. I grunden finns likartade behov av digitala tjänster för att stödja verksamheter, invånare och företag. Med samordnade och gemensamma digitala lösningar undviks också en alltför spretig flora av digitala tjänster som inte hänger ihop och som blir svåra för invånare och företag att överblicka och nyttja. Dessutom kan samarbete innebära sänkta utvecklings- och förvaltningskostnader, och utvecklingstakten kan höjas.
Genom att förvärva Inera och därefter bredda ägandet, ökar förutsättningar för SKL att ta en större koordinerande roll och långsiktigt ansvar för gemensamma digitala lösningar inom alla verksamhetsområden, utan att själv behöva bygga upp all kompetens och de förmågor som detta kräver. Ineras infrastruktur och kompetens kan återanvändas till andra verksamhetsområden som medlemmarna ansvarar för och utgör därmed en viktig och unik strategisk resurs. Samtidigt är det viktigt att det är kommunernas, landstingens och regionernas behov som ska styra det som ska göras.

Stärkt förmåga vid upphandling och gemensam kravställning
Kommuner, landsting och regioner uttrycker en önskan om bättre samordning och ökad kompetens inom digitalisering för att bli starkare i beställarrollen. Här efterlyses tydliga och genomarbetade standarder, gemensamma kravspecifikationer och gemensamma upphandlingar att ansluta sig till.

SKL Kommentus stödjer idag SKL:s medlemmar med upphandlingskompetens och genom att samordna upphandlingar. Upphandlingar av it-stöd och digitala lösningar har till viss del skett genom åren, men bedömningen är att det finns ökade behov här. SKL Kommentus, SKL och Inera kommer därför att ha en närmare samverkan för att stärka medlemmarnas roll som beställare genom att arbeta gemensamt kring standarder, krav och upphandlingar. SKL Kommentus upphandlingskompetens kan bidra till gemensamma insatser där SKL eller Inera är ansvariga, eller där kommuner väljer att själva upphandla.

Stöd till förändringsledning och nya arbetssätt
Regeringens Digitaliseringskommission beskriver i sitt betänkande ”Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden, SOU 2015:91” att digitaliseringen innebär en omvälvande transformering av samhället. För offentlig sektor kan vi idag se exempel på i form av flippade klassrum, läkarbesök på nätet och digital deklaration.
Att ställa om och transformera verksamheter utifrån principen om digitalt först kräver ledning och stöd. Kommuner, landsting och regioner har visat stort intresse av att få stöd i sin förändringsresa och i arbetet med verksamhetsutveckling med stöd av digitalisering. Det handlar om vägledning och stöd kring de nya arbetssätt som kan leda till större nytta både för den enskilde invånaren och företaget, men också för den egna förvaltningen och medarbetare. SKL behöver driva på och bidra till sektorns digitala transformation och nya arbetssätt, genom att stödja medlemmarna på denna förändringsresa.

Genomförande
Genomförandet av affären sker i flera steg. *I ett första steg* förvärvade SKL – genom SKL Företag AB – majoriteten av aktierna i Inera. Detta genom att samtliga landsting och regioner sålde merparten av sina aktier i Inera AB och nu äger fem aktier vardera.
I ett andra steg erbjuds nu Sveriges alla kommuner att köpa aktier från SKL för att bli delägare i bolaget. Parallellt pågår ett tydligare utvecklingsarbete där SKL, Inera och SKL Kommentus samverkar inbördes och med kommuner, landsting och regioner för att kravställa, upphandla, utveckla och tillhandahålla gemensamma lösningar och tjänster, inklusive stöd i den förändringsresa som kommer att behövas.

Finansiering
Inera AB har varit helägt av landsting och regioner, som vardera ägt 150 aktier i bolaget (totalt 3 150 aktier). SKL Företag AB har köpt 145 aktier från respektive landsting/region (totalt 3 045 aktier). Förvärvet har skett till bokfört värde, vilket per den 31 december 2015 var 8 500 kronor per aktie (totalt 25,9 mnkr). Detta värde har varit oförändrat fram till överlåtelsedagen, 16 mars 2017. Nu äger SKL Företag AB 97 procent av aktierna, och landsting och regioner resterande 3 procent.
Nu erbjuder SKL Företag AB respektive kommun att köpa 5 aktier, till bokfört värde 8 500 kronor per aktie (42 500 kronor). Om samtliga kommuner investerar i bolaget, kommer SKL Företag AB att få en återbetalning på 12,3 mnkr. Nettoinvesteringen för SKL Företag AB blir därmed 13,6 mnkr, motsvarande

drygt 50 procent av det totala aktiekapitalet. Som ett led i överlåtelsen åtar sig SKL Företag att ge en förlustgaranti om 35 mnkr.
I övrigt gör parterna inte några särskilda ekonomiska åtaganden i samband med affären. När det gäller bolagets finansiering, är projekten redan i dag i huvudsak självfinansierade. Det är innebörden av den affärsmodell som tillämpas och som avses tillämpas även i fortsättningen. Om ett projekt inte kan bära sina kostnader kommer konsekvensen ytterst att bli att projektet får läggas ned.
I överlåtelseavtalet, som landsting och regioner skrivit under, ingår att de övergångsvis ställer ut vissa ekonomiska garantier att köpa tjänster för minst den summa som man köpt för i genomsnitt de tre senaste åren (år 2013-2015). Detta ligger i linje med det åtagande landsting och regioner har i nuvarande aktieägaravtal för Inera AB, och är ett sätt att säkerställa att bolaget inte omgående ska hamna i ekonomiska svårigheter. Ett annat skäl är att Ineras modell för finansiering går från anslagsfinansiering till en ny finansieringsmodell (tjänstebaserad affärsmodell) som är under införande och har ännu inte införts fullt ut.
SKL Företag AB tar genom den föreslagna ägar- och styrmodellen den ekonomiska risken för bolaget samtidigt som man genom aktieägaravtalet inte har ett dominerande inflytande över bolaget.
Affären inkluderar också förändringar i övrigt när det gäller bolagets verksamhet och ägarstyrning. Vid den extra bolagsstämman den 16 mars 2017 antogs förslaget till ändrad bolagsordning. Nytt aktieägaravtal har utarbetats och godkänts av samtliga landsting och regioner, och kommunerna ska i samband med köp av aktier ansluta sig till detta (enligt anslutningsavtalet). Förslag till nytt ägardirektiv har tagits fram och beslutas vid ägarråd 21 april 2017, inför ordinarie bolagsstämma 7 juni 2017 (se bilagor).

AKTIEÖVERLÅTELSEAVTAL

mellan

SKL Företag AB

och

[KOMMUN]
rörande

INERA AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND 1
2. ÖVERLÅTELSE OCH TILLTRÄDE 1
3. KÖPESKILLING 1
4. VILLKOR FÖR TILLTRÄDET AV AKTIERNA 2
5. KÖPARENS GARANTIER 2
6. SÄLJARNAS GARANTIER 2
7. BEGRÄNSNING AV SÄLJARNAS ANSVAR 2
8. ÖVRIGT 2

Detta aktieöverlåtelseavtal ("**Avtalet**") har denna dag ("**Avtalsdagen**") ingåtts av och mellan:

A) SKL Företag AB, organisationsnummer 556117-7535 ("**Säljaren**");

B) [KOMMUN] ("**Köparen**").

Envar av Säljarna och Köparen benämns i det följande var för sig som "**Part**" och gemensamt som "**Parterna**".

1. BAKGRUND

1.1 Säljaren äger aktier i Inera AB, organisationsnummer 556559-4320 ("**Bolaget**") i vilket bolag samtliga Landsting och Regioner samt – efter tillkommande köp – ett antal kommuner äger aktier.

1.2 Säljaren är villig att till Köparen överlåta 5 (fem) aktier ("**Aktierna**") i Bolaget och Köparen önskar förvärva Aktierna från Säljaren. Aktiebrev avseende Aktierna har ej utfärdats.

1.3 Mellan befintliga aktieägare i Bolaget gäller ett aktieägaravtal **("Aktieägaravtalet")** vilket Köparen genom särskilt anslutningsavtal ska biträda.

1.4 Mot ovanstående bakgrund har Parterna nu ingått detta Avtal.

2. ÖVERLÅTELSE OCH TILLTRÄDE

2.1 Tillträdet av Aktierna enligt detta Avtal ("**Tillträdet**") ska ske den dag som Parterna gemensamt bestämmer ("**Tillträdesdagen**").

2.2 På Tillträdesdagen ska Säljaren överlåta Aktierna till Köparen och Köparen förvärva från Säljaren Aktierna mot att Köparen erlägger Köpeskillingen.

2.3 Aktierna överlåts med alla därtill hörande rättigheter och fria från alla belastningar, med undantag för belastningar som framgår av Bolagets bolagsordning respektive Aktieägaravtalet.

3. KÖPESKILLING

3.1 **Köpeskilling**

3.1 Köpeskillingen för Aktierna ska uppgå till **42 500** kronor ("**Köpeskillingen**").

4. VILLKOR FÖR TILLTRÄDET AV AKTIERNA

4.1 Tillträdet av Aktierna är villkorat av att Köparen senast vid Tillträdet biträtt Aktieägaravtalet enligt punkt 1.3 ovan.

5. KÖPARENS GARANTIER

Köparen garanterar att Köparen är behörig att ingå och fullfölja sina åtaganden enligt Avtalet och Aktieägaravtalet såväl per Avtalsdagen som per Tillträdesdagen.

6. SÄLJARNAS GARANTIER

6.1 Säljaren lämnar följande garantier till Köparen ("**Garantierna**") vilka lämnas per Avtalsdagen och per Tillträdesdagen:

(a) Bolaget är ett svenskt aktiebolag som är vederbörligen registrerat i enlighet med gällande svensk lagstiftning;

(b) Aktierna är fullt betalda och Säljaren är ägare till Aktierna.

7. BEGRÄNSNING AV SÄLJARNAS ANSVAR

7.1 Vid brott mot någon av Säljarens Garantier eller vid annat brott av Säljaren mot detta Avtal har Köparen ersättning med ett belopp som motsvarar den Skada (krona för krona) som Köparen lidit på grund av brottet.

7.2 Detta avtal är den fullständiga och enda regleringen av Köparens förvärv av Aktierna och Köparen bekräftar att Köparen avstår från att göra gällande varje slag av anspråk till följd av förvärvet på annan grund än som anges i detta Avtal.

7.3 Vid brott mot någon av Säljarens Garantier eller vid annat brott av Säljaren mot detta Avtal har Köparen ersättning med ett belopp som motsvarar den Skada (krona för krona) som Köparen lidit på grund av brottet.

8. ÖVRIGT

8.1 **Överlåtelse**

Part får inte överlåta, delegera, vidareavtala eller på annat sätt överföra eller pantsätta eller skapa någon belastning över några av sina rättigheter eller skyldigheter hänförliga till detta Avtal, utan att dessförinnan ha erhållit de andra Partens skriftliga medgivande.

8.2 **Kostnader**

Utöver vad som uttryckligen överenskommits enligt detta Avtal, ska alla kostnader och utgifter som uppkommit i samband med förhandlingen, förberedelsen och ingåendet av detta Avtal betalas av den Part som ådragit sig sådana kostnader och utgifter. Inga kostnader avseende transaktionen ska bäras av Bolaget.

8.3 **Fullständig reglering**

Detta Avtal utgör Parternas fullständiga reglering av samtliga de frågor som Avtalet berör och detta Avtal ersätter samtliga tidigare skriftliga eller muntliga förhandlingar, avtal och överenskommelser rörande samtliga de frågor som Avtalet berör.

8.4 **Ändringar**

Ändringar av och tillägg till detta Avtal ska endast betraktas som giltiga om de gjorts skriftligen och vederbörligen undertecknats av Parterna.

Detta Avtal har upprättats och undertecknats i två likalydande exemplar av vilka Säljaren och Köparen tagit var sitt ett exemplar.

DATUM:	DATUM:
[KOMMUN)	**SKL Företag AB**

ANSLUTNINGSAVTAL TILL AKTIEÄGARAVTAL

avseende

INERA AB

1. BAKGRUND

1.1 SKL Företag AB, nedan benämnt "**SKL Företag**", äger aktier i Inera AB, org. nr. 556559-4230, nedan kallat "**Bolaget**", i vilket bolag samtliga Landsting och Regioner samt – efter tillkommande förvärv – ett antal kommuner också äger aktier.

1.2 SKL Företag har genom köp från Landsting och Regioner förvärvat de aktier SKL Företag äger i Bolaget i syfte att bland annat kunna vidareöverlåta aktier i Bolaget till kommuner som ännu inte är aktieägare i Bolaget.

1.3 Mellan SKL Företag, Landstingen och Regionerna samt de kommuner som har förvärvat aktier i Bolaget gäller ett aktieägaravtal, nedan benämnt "**Aktieägaravtalet**", vilket fogats till denna Förbindelse, **Bilaga 3**.

1.4 Undertecknad kommun har genom särskilt avtal förvärvat aktier i Bolaget från SKL Företag.

1.5 Denna Förbindelse omfattar samtliga parts vid var tid innehavda aktier.

2. ANSLUTNINGSÅTAGANDE

2.1 Genom undertecknande av detta anslutningsavtal inträder undertecknade kommun som part i Aktieägaravtalet och ikläder sig samtliga rättigheter och skyldigheter i förhållande till övriga parter i Aktieägaravtalet.

2.2 Bestämmelserna i Aktieägaravtalets punkter 15 om meddelanden och 18 om överlåtelse ska tillämpas på motsvarande sätt avseende denna Förbindelse.

Detta anslutningsavtal har upprättats i två exemplar, varav SKL Företag respektive undertecknade kommun erhållit var sitt.

DATUM:	DATUM:
_____	_____
[KOMMUN]	**SKL FÖRETAG AB**

AKTIEÄGARAVTAL

avseende

INERA AB

CEDERQUIST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Avsnitt **Sida**

1. PARTER 1
2. BAKGRUND 1
3. PARTERNAS MÅLSÄTTNING med bolaget 1
4. FINANSIERING OCH VINSTUTDELNING 2
5. PARTERNAS INFLYTANDE ÖVER BOLAGET 2
6. ÄGARRÅD 2
7. BOLAGETS STYRELSE 3
8. STYRELSENS ARBETSFORMER 3
9. VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR 3
10. REVISOR 4
11. VALBEREDNING 4
12. aktiebrev 4
13. RÄTT FÖR FÖRVÄRVARE ATT TILLTRÄDA AVTALET 4
14. FÖRKÖP 4
15. MEDDELANDEN 5
16. handlingsoffentlighet 5
17. ÄNDRING av BOLAGSORDNING 5
18. ÖVERLÅTELSE AV AVTALET 5
19. AVTALSTID 6
20. ÖVRIGT 6

1. PARTER

1.1 Detta aktieägaravtal ("**Avtalet**") har ingåtts mellan nedan angivna parter och de parter som enligt vad som anges i Avtalet kan komma att tillträda avtalet;

1.2 SKL Företag AB (556117-7535), (nedan benämnt "**SKL Företag**")

1.3 Samtliga landsting och regioner, enligt Bilaga 1.1 till Aktieöverlåtelseavtal.

Samtliga ovan nämnda parter, samt eventuellt tillkommande parter, benämns nedan gemensamt "Parterna" och var och en för sig "**Part**", "**Parten**" eller, i förekommande fall "**Tillträdande Part**".

2. BAKGRUND

2.1 SKL Företag och de Parter som anges i punkt 1.2 och 1.3 äger sammantaget samtliga aktier i Inera AB, org. nr. **556559--4230**, nedan kallat "**Bolaget**". SKL Företag har genom köp från ett antal av Parterna enligt förvärvat de aktier SKL Företag äger i Bolaget.

2.2 Genom detta Avtal avser Parterna reglera sina mellanhavanden avseende ägandet av Bolaget och bedrivandet av Bolagets verksamhet. Vid bristande överensstämmelse mellan innehållet i bolagsordning och detta Avtal, ska Avtalets bestämmelser, Parterna emellan, äga företräde. Den bolagsordning som Parterna enats om har den lydelse som framgår av Bolagsordningen.

2.3 Detta Avtal omfattar samtliga Parts vid var tid innehavda aktier.

3. PARTERNAS MÅLSÄTTNING MED BOLAGET

3.1 Bolaget är efter SKL Företags förvärv av majoriteten av aktierna i Bolaget ett dotterbolag till SKL Företag. Syftet med att övriga Parter givits tillfälle att vara (eller i förekommande fall, bli) aktieägare är att, genom detta Avtal, tillförsäkra deltagande Regioner, Landsting och Kommuner ett avgörande inflytande över Bolagets strategiska mål och viktiga beslut.

3.2 I detta Avtal har införts bestämmelser om ett ägarråd ("**Ägarråd**") som ska utgöra det beslutsorgan i vilket samtliga Parter äger delta och som beslutar om ändring av bolagsordning, övergripande strategiska frågor och bolagsstyrning. Bolagets verksamhet ska bedrivas på ett sådant sätt att aktieägande kommuner och landsting kan utöva kontroll över bolaget motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning. Bolaget ska i huvudsak utföra verksamhet för ägarnas (eller andra enheter som ägarna utövar kontroll över) räkning.

3.3 Bolaget ska bedriva sin verksamhet i enlighet med dess bolagsordning samt i enlighet med från tid till annan antagna ägardirektiv, vilka ska gälla till dess beslut fattats om annat.

3.4 Bolaget ska så långt möjligt nyttja marknaden och föreliggande konkurrensförhållanden.

3.5 Bolaget ska inom ramen för självkostnadsprincipen enligt 8 kap. 3c § kommunallagen agera affärsmässigt. Bolagets olika delverksamheter ska långsiktigt vara självfinansierade.

4. FINANSIERING OCH VINSTUTDELNING

4.1 Bolaget ska finansieras genom i Bolagets verksamhet genererade medel samt, vid behov, genom extern upplåning. Part är inte skyldig att tillskjuta medel till Bolaget, ställa säkerhet eller pant eller på annat sätt bidra till Bolagets finansiering på annat sätt eller i större omfattning än vad som uttryckligen anges i detta Avtal.

4.2 Parterna har enats om verksamhetsföremål och att Bolaget inte ska drivas i syfte att bereda vinst åt aktieägarna på sätt som anges i bolagsordningen, Bilaga 3.

4.3 SKL Företag avser som ett led i förvärvet av aktierna i bolaget att ställa ut en förlustgaranti gentemot Bolaget på ett belopp om maximalt **35 MSEK.** Till undvikande av tvivelsmål noteras att SKL Företag samma sätt som övriga Parter, och enlighet med punkt 4.1 ovan, inte har något åtagande att därutöver tillskjuta medel eller att annars bidra till Bolagets finansiering.

5. PARTERNAS INFLYTANDE ÖVER BOLAGET

5.1 Parterna ska utöva sitt inflytande över Bolaget vid Ägarråd och bolagsstämma på sätt som anges i detta Avtal.

5.2 Parterna förbinder sig att vid bolagsstämma i Bolaget rösta i enlighet med de beslut och val som sker vid Ägarråd enligt detta Avtal.

5.3 Parterna är överens om att Bolagets verksamhet ska ledas av Bolagets styrelse som har att verkställa vad Parterna från tid till annan fastställer i ägardirektiv och genom beslut vid Ägarråd respektive bolagsstämma.

6. ÄGARRÅD

6.1 Parterna ska tidigast åtta och senast fem veckor före årsstämma i Bolaget sammanträffa vid ordinarie Ägarråd. Vid ordinarie Ägarråd ska beslut fattas om

6.1.1 fastställelse av ägardirektiv med strategiska mål för Bolaget avseende nästkommande räkenskapsår;

6.1.2 övriga vid årsstämma i Bolaget förekommande ärenden;

6.1.3 val av ledamöter till valberedningen; samt

6.1.4 annat ärende som Part initierat enligt punkt 6.2.

6.2 Envar Part äger att hos SKL Företag hemställa att ärende rörande bolaget ska behandlas vid Ägarråd. Sådan hemställan ska ha inkommit i så god tid att SKL Företag kan inta ärendet i kallelse till Ägarråd.

6.3 Annat Ägarråd än inför årsstämma får sammankallas av SKL Företag. SKL Företag är skyldigt att kalla till sådant Ägarråd om minst en tiondel (1/10) av samtliga Parter så begär.

6.4 SKL Företag kallar till Ägarråd och ska, om möjligt, tillse att deltagande vid Ägarråd ska kunna ske på distans.

6.5 För kallelse till Ägarråd ska följande gälla.

6.5.1 Kallelse till Ägarråd ska ske med brev på posten eller e-post till samtliga Parter ej senare än tre veckor före Ägarråd. Sådan kallelse ska innefatta förslag till dagordning. Förslag till beslut ska ange förslagets huvudsakliga innehåll, även förslag till ägardirektiv enligt 6.1.1.

6.6 Vid Ägarråd har Part så många röster som motsvarar antalet av sådan Part ägda aktier i Bolaget, dock att SKL Företag har lika många röster som samtliga övriga Parter tillsammans minskat med ett (1).

6.7 För giltigt beslut vid Ägarråd krävs att minst hälften (1/2) av de vid Ägarrådet företrädda rösterna röstar för beslutet samt att beslutet biträds av mer än en tredjedel (1/3) av de Landsting som är företrädda vid Ägarrådet samt mer än en tredjedel (1/3) av de kommuner som är företrädda vid Ägarrådet.

7. BOLAGETS STYRELSE

7.1 Bolagets styrelse ska bestå av lägst sex (6) och högst femton (15) ledamöter inklusive ordföranden. Suppleanter ska ej utses.

7.2 Minst 2/3 av ledamöterna i styrelsen ska utses bland representanter för aktieägande regioner, landsting och kommuner. Parterna är överens om att dessa ska representera samtliga delägande kommuner, landsting och regioner.

8. STYRELSENS ARBETSFORMER

8.1 Styrelsens arbetsformer ska fastställas i arbetsordningen för styrelsen vilken ska beslutas av styrelsen.

9. VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR

9.1 Tillsättande och avsättande av Bolagets verkställande direktör beslutas av Bolagets styrelse.

10. REVISOR

10.1 Revisor i Bolaget ska vara samma revisor som i SKL Företag. Därutöver ska två lekmannarevisorer utses. Som lekmannarevisor ska utses revisor som valts för granskning av styrelsens och övriga nämnders verksamhet hos aktieägande kommuner, landsting eller regioner.

11. VALBEREDNING

11.1 Bolaget ska ha en valberedning bestående av högst sju (7) ledamöter valda vid Ägarråd.

11.2 Valberedningens uppdrag ska vara att till Ägarråd lägga fram förslag till styrelse, styrelseordförande, revisorer och lekmannarevisorer samt arvoden till dessa. Valberedningen ska eftersträva att styrelsen får en med hänsyn till Bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bakgrund i övrigt. Valberedningen ska härvid särskilt beakta styrelsens sammansättning med avseende på kön och etnicitet samt representativitet för aktieägande regioner, landsting och kommuner.

12. AKTIEBREV

12.1 Aktiebrev ska ej utfärdas.

13. RÄTT FÖR FÖRVÄRVARE ATT TILLTRÄDA AVTALET

13.1 Parterna är överens om att, oaktat vad som i övrigt anges i detta Avtal, samtliga regioner, landsting och kommuner i Sverige som inte redan är aktieägare, ska ges tillfälle att från SKL Företag förvärva aktie i Bolaget samt att sådan Tillträdande Part äger rätt att ansluta sig till detta Avtal utan övriga Parters särskilda medgivande.

13.2 Tillträdande Part ska tillträda detta Avtal genom särskilt anslutningsavtal som ska undertecknas av den Tillträdande Parten och av SKL Företag.

14. FÖRKÖP

14.1 Part (nedan kallad "**Erbjudande Part**") äger inte, helt eller delvis, överlåta sina aktier i Bolaget till tredje man utan att först skriftligen erbjuda SKL Företag att lösa av Erbjudande Part sålunda erbjudna aktier. Erbjudandet ska innehålla uppgift om antalet aktier som erbjuds till inlösen för en köpeskilling motsvarande akties kvotvärde.

14.2 SKL Företag ska inom sextio (60) dagar ("**Acceptfristen**") från erbjudandet meddela Erbjudande Part om förköpserbjudandet accepteras eller inte. Erbjudandet måste accepteras i sin helhet och inte endast delvis.

14.3 Har inte SKL Företag accepterat förköpserbjudandet innan utgången av Acceptfristen ska detta i sin helhet anses förkastat.

14.4 Accepteras förköpserbjudandet på sätt som ovan anges ska SKL Företag erlägga köpeskillingen för de erbjudna aktierna kontant senast trettio (30) dagar efter utgången av Acceptfristen. Äganderätten till förköpta aktier övergår den dag då köpeskillingen erlagts, varvid Erbjudande Part ska överlämna eventuellt utfärdade aktiebrev avseende de förköpta aktierna, vederbörligen endosserade, till SKL Företag.

14.5 Om förköpserbjudandet inte accepteras, eller om köpeskilling inte erläggs inom den tid som anges i punkten 14.4 ovan, ska Erbjudande Part ha rätt att överlåta förköpserbjudna aktier till tredje man under förutsättning att villkoren vid sådan överlåtelse ej är mer förmånliga för köparen än vad som hade gällt vid förköp enligt denna punkt 13. Såsom ytterligare förutsättningar gäller dels att sådan överlåtelse kommer till stånd inom sextio (60) dagar från utgången av Acceptfristen, dels att köparen i samband med sitt förvärv av aktierna skriftligen förklarar sig tillträda detta Avtal som part i Erbjudande Parts ställe. Utträdande Parts ansvar enligt detta avtal upphör ej dessförinnan. Inträde i detta Avtal förutsätter godkännande härtill av övriga Parter.

15. MEDDELANDEN

15.1 Meddelanden som enligt Avtalet ska lämnas skriftligen ska sändas med rekommenderat brev eller e-post till respektive Parts officiella adress.

15.2 Meddelandet ska anses vara motpart till handa:

15.2.1 tre (3) arbetsdagar efter avsändandet, om avsänt med rekommenderat brev,

15.2.2 den dag mottagaren bevisligen erhållit meddelandet, om detsamma översänts med e-post.

16. HANDLINGSOFFENTLIGHET

16.1 Bolaget ska tillämpa den s. k. offentlighetsprincipen i enlighet med vad som föreskrivs i lag och bolagsordning.

17. ÄNDRING AV BOLAGSORDNING

Punkterna 3-4 , 7-9, 12 och 14 i bolagsordningen får inte ändras utan godkännande av fullmäktige i minst 2/3 av de aktieägande regionerna, landstingen och kommunerna.

18. ÖVERLÅTELSE AV AVTALET

18.1 Part äger inte rätt att annat än då så följer av uttrycklig bestämmelse häri, utan skriftligt medgivande från behörig företrädare för övriga Parter, överlåta Avtalet eller sina rättigheter eller skyldigheter enligt Avtalet till annan.

19. AVTALSTID

19.1 Detta avtal gäller från och med dagen för Parts undertecknande och intill dess sådan Part inte längre är aktieägare i Bolaget.

20. ÖVRIGT

20.1 Detta Avtal reglerar med uteslutande av lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag uttömmande alla frågor som Avtalet berör.

_____

Detta Avtal har upprättats i 2 exemplar, varav Parterna erhållit var sitt.

DATUM:	DATUM:
[KOMMUN)	SKL Företag AB

BOLAGSORDNING

(beslutad vid extra bolagsstämma 170316)

1. BOLAGETS FIRMA

Bolagets firma är Inera AB.

2. SÄTE

Styrelsen ska ha sitt säte i Stockholm.

3. FÖREMÅLET FÖR BOLAGETS VERKSAMHET

Bolaget ska samordna, tillhandahålla och utveckla gemensamma tjänster och lösningar till stöd för digitalisering och verksamhetsutveckling i kommuner, landsting, regioner, samt bolag och organisationer som de utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över, inom deras verksamhetsområden och ansvar.

Bolaget ska inom ramen för de kommunalrättsliga principerna i 2 kap. 1-2 och 7-8 §§ kommunallagen och självkostnadsprincipen enligt 8 kap. 3c § kommunallagen agera affärsmässigt.

Bolaget får bara när det är förenligt med den kommunala kompetensen och aldrig till större omfattning än tjugo (20) procent av bolagets omsättning tillhandahålla tjänster till andra än direkta eller indirekta aktieägare.

4. BOLAGETS SYFTE

Bolagets syfte är inte att bereda vinst åt aktieägarna utan att bidra till en effektivisering och utveckling av landstingens, regionernas och kommunernas verksamhet genom samordnade lösningar med optimalt resursutnyttjande och hög kvalitet.

I händelse av bolagets likvidation ska vinst och bolagets behållning, efter det att bolagets förpliktelser fullgjorts, fördelas mellan aktieägarna i förhållande till deras andel i aktiekapitalet.

5. AKTIEKAPITALET

Aktiekapitalet ska utgöra lägst 3.000.000 och högst 12.000.000 kronor.

6. ANTAL AKTIER

Antal aktier ska vara lägst 3 000 och högst 12 000 stycken.

7. STYRELSE

Styrelsen ska bestå av lägst sex och högst femton ledamöter.

8. REVISORER

Bolaget ska ha lägst en och högst två revisor(er) med högst två ersättare.

9. LEKMANNAREVISORER

Bolaget ska ha två lekmannarevisor(er) med högst två ersättare.

10. KALLELSE TILL BOLAGSSTÄMMA

Kallelse till bolagsstämma ska ske genom e-post eller brev med posten till aktieägarna tidigast sex veckor och senast två veckor före stämman.

11. ÄRENDEN PÅ ORDINARIE STÄMMA (ÅRSSTÄMMA)

På årsstämman ska följande ärenden förekomma till behandling:

1) val av ordförande vid stämman
2) upprättande och godkännande av röstlängd
3) val av sekreterare och en eller två justeringsmän
4) prövning av om stämman blivit behörigen sammankallad
5) godkännande av förslag till dagordning för stämman
6) framläggande av årsredovisningen och revisionsberättelsen
7) beslut
   a. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen,
   b. om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,
   c. om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktör,
8) bestämmande av antalet styrelseledamöter samt i förekommande fall antalet revisorer, lekmannarevisorer och ersättare,
9) fastställande av arvoden åt styrelsen och i förekommande fall för revisorerna
10) val av styrelseledamöter samt i förekommande fall, revisorer, lekmannarevisorer och ersättare
11) val av styrelseordförande
12) annat ärende, som ankommer på stämman enligt aktiebolagslagen eller bolagsordningen.

12. BOLAGSSTÄMMANS KOMPETENS

Beslut i följande frågor ska alltid fattas av bolagsstämman.

1) Årligt fastställande av verksamhetsinriktning med strategiska mål för de närmaste tre räkenskapsåren
2) Fastställande av rambudget för verksamheten
3) Ram för upptagande av krediter
4) Köp och försäljning av fast egendom
5) Bildande av bolag
6) Köp eller försäljning av bolag eller andel i sådant
7) Ställande av säkerhet
8) Beslut i annat ärende av principiell betydelse eller annars av större vikt för bolaget

13. BOLAGETS RÄKENSKAPSÅR

Bolagets räkenskapsår ska vara kalenderår.

14. OFFENTLIGHET

Allmänheten ska ha rätt att ta del av handlingar hos bolaget enligt de grunder som gäller för allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

Om bolaget överlämnar verksamhet till privat utförare ska bolaget genom avtalet med utföraren tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över.

_____

SKL Företag
ETT FÖRETAG INOM SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING

2017-03-24

BILAGA 5
1(4)

Lena Dahl

Ägardirektiv för Inera AB
– förslag inför ägarråd 170421 och bolagsstämma 170607

Ägare

SKL Företag AB äger 97 procent av aktierna i bolaget. Övriga aktier ägs av landsting och regioner. Samtliga kommuner ska ges tillfälle att köpa aktier i bolaget. Vid full anslutning från kommuner, landsting och regioner kommer det innebära att SKL Företag AB äger 50,8 procent av aktierna.

Sveriges Kommuner och Landsting äger samtliga aktier i SKL Företag AB. SKL Företag AB är moderbolag i SKL:s bolagskoncern.

Bolagets verksamhet

Bolaget ska samordna, tillhandahålla och utveckla tjänster och lösningar till stöd för digitalisering och verksamhetsutveckling i kommuner, landsting, regioner, samt bolag och organisationer som de utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över, inom deras verksamhetsområden och ansvar.

Föremålet för verksamheten är angivet i bolagsordningen för bolaget. Bolaget får ej bedriva verksamhet som inte är förenlig med bolagsordningen. Bolaget får ej heller bedriva verksamhet som inte är förenlig med den kommunala kompetensen.

Bolaget ska i första hand ta fram gemensamma tjänster och lösningar till stöd för digitalisering och verksamhetsutveckling inom områden där marknaden inte bedöms kunna tillgodose ägarnas behov och intressen. Bolaget ska så långt möjligt nyttja marknaden och föreliggande konkurrensförhållanden.

Beslut som fattats av ägarrådet återfinns i **bilaga.**

Bolagets styrning

Bolaget är efter SKL Företags förvärv av majoriteten av aktierna i bolaget ett intressebolag till SKL Företag. Syftet med att övriga parter givits tillfälle att vara (eller i förekommande fall, bli) aktieägare är att tillförsäkra deltagande kommuner, landsting och regioner ett avgörande inflytande över bolagets strategiska mål och viktiga beslut. I aktieägaravtal har införts bestämmelser om ett ägarråd som ska utgöra det beslutsorgan i vilket samtliga parter äger delta och som beslutar om övergripande strategiska frågor och bolagsstyrning.

Bolagets verksamhet ska bedrivas på ett sådant sätt att aktieägande kommuner,

landsting och regioner kan utöva kontroll över bolaget motsvarande den som myndigheten utövar över sin egen förvaltning. Bolaget ska i huvudsak utföra verksamhet för ägarnas (eller andra enheter som ägarna utövar kontroll över) räkning.

Verksamhetens finansiering

Bolaget ska inom ramen för de kommunalrättsliga principerna i 2 kap. 1-2 och 7-8 §§ kommunallagen och självkostnadsprincipen enligt 8 kap. 3c § kommunallagen agera affärsmässigt. Bolagets olika delverksamheter ska långsiktigt vara självfinansierade.

Bolaget får bara när det är förenligt med den kommunala kompetensen och aldrig till större omfattning än tjugo (20) procent av bolagets omsättning tillhandahålla tjänster till andra än direkta eller indirekta aktieägare.

Bolagets syfte är inte att bereda vinst åt aktieägarna utan bidra till en effektivisering och utveckling av kommunernas, landstingens och regionernas verksamhet genom samordnade lösningar med optimalt resursutnyttjande och hög kvalitet.

Strategier för koncernen

Bolagen inom SKL-företagskoncernen ska skapa värde för SKL och dess medlemmar genom att stödja SKL:s verksamhetsidé:

En fråga om demokrati.

SKL är en medlemsorganisation för kommuner, landsting och regioner. Som arbetsgivar- och intresseorganisation driver vi deras frågor och erbjuder stöd och service.

Vi väcker frågor, agerar kraftfullt och bildar opinion.

Vårt uppdrag är att ge kommuner, landsting och regioner bättre förutsättningar för lokalt och regionalt självstyre. Målet är att utveckla välfärden.

Det är en fråga om demokrati.

SKL:s verksamhet styrs ytterst av kongressens inriktningsdokument som innehåller ett antal inriktningsmål för respektive kongressperiod. Varje år beslutar styrelsen i SKL om en verksamhetsplan och budget. Koncernens bolag ska bidra till förbundets inriktning och målsättningar.

Koncerngemensamma riktlinjer

Riktlinjer för Sveriges Kommuner och Landsting ska i möjligaste mån tillämpas i dotterbolagen. Följande riktlinjer ska ingå i ägardirektiv:

SKL:s alkoholpolicy

SKL:s policy om rökfri arbetstid.

Ledande befattningshavare i dotterbolagen ska ha en uppsägningstid om minst 3 månader.

Styrelse- och vd-utvärdering ska genomföras vartannat år och resultatet ska rapporteras till styrelsen i SKL Företag AB.

Dotterbolagen ska genomföra medarbetarundersökningar vartannat år.

Vid nominering av styrelseledamöter samt ledande befattningshavare i bolagen, bör en jämn könsfördelning eftersträvas så att andelen män respektive kvinnor blir minst 40 procent.

Bolagen inom koncernen ska aktivt arbeta med hållbarhetsfrågor. Varje bolag ska ha en hållbarhetsredovisning.

Styrelsen

Styrelsen ska bestå av lägst 6 och högst 15 ledamöter inklusive ordföranden. Styrelseledamöterna föreslås av en valberedning vilken ska bestå av högst 7 ledamöter. Valberedningens uppdrag är att till ägarmöte lägga fram förslag till styrelse, styrelseordförande samt arvoden till dessa.

Styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Styrelsen ska fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation.

Styrelsen ska se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Styrelsen ska se till att SKL Företag AB:s tidplaner för ekonomisk- och verksamhetsmässig rapportering kan följas.

Styrelsen ska årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete. I arbetsordningen ska det bl.a. anges hur ofta styrelsen ska sammanträda.

Styrelsen ska i skriftlig instruktion ange arbetsfördelningen mellan styrelsen och den verkställande direktören.

Verkställande direktör

Styrelsen utser, i samråd med SKL Företag AB:s vd, en verkställande direktör för bolaget.

Lön och övriga anställningsvillkor fastställs, i samråd med SKL Företag AB:s vd, av styrelsen.

Styrelsen ska i en skriftlig vd-instruktion ange ansvar och befogenheter för vd.

Om vd ska skiljas från sina uppgifter, ska samråd ske med SKL Företag AB:s vd.

Bolagets utveckling

Styrelsen ska uppmärksamma bolagets långsiktiga utveckling och anpassningsförmåga till nya krav och förutsättningar. Detta ska beskrivas i bolagets affärsplan.

Investeringar

Bolagets behov av investeringar ska framgå av investeringsbudgeten. Beslut om större investeringar ska ske i samråd med SKL Företag AB:s vd.

Ekonomiska krav

Verksamheten i bolaget ska bedrivas på affärsmässiga grunder och bidra till medlemsnytta. Som ekonomiska mål gäller följande:

Lönsamhetsmål – nettomarginal

Nettomarginalen beräknas som resultatet efter finansiella poster i procent av rörelsens intäkter.

Nettomarginalen ska under perioden 2017-2019 uppgå till minst 3 procent.

Kapitalstrukturmål – soliditet

Soliditet beräknas som eget kapital, inklusive obeskattade reserver exkl. skatt, dividerat med balansomslutningen.

Soliditeten ska långsiktigt uppgå till minst 15 procent.

Utdelning

Bolaget ska inte lämna utdelning. Uppkommen vinst ska återinvesteras i bolaget och långsiktigt förbättra bolagets soliditet.

Årsrapport 2015

inera
LANDSTING OCH REGIONER
I SAMVERKAN FÖR E-HÄLSA

Innehåll

3 Inera i korthet
4 Styrelseordförande och vd har ordet
6 Delaktiga patienter förändrar och förbättrar vården
8 Nationell patientöversikt
10 1177 Vårdguiden och UMO – i allmänhetens tjänst
12 Nu kan alla hålla koll på hur sjuka vi är
13 Lyckat byte av SITHS-certifikat
14 Ineras tjänster öppna för kommersiella företag
15 Vården i siffror
16 Nytt projekt för nöjdare kunder
17 Ineras kärnkompetens, styrning och ledning
18 Tjänster och projekt
22 Flerårsöversikt
24 Styrelse och ledningsgrupp
26 Revisionsberättelse

Inera i korthet

Inera koordinerar landstingens och regionernas gemensamma e-hälsoarbete. Våra tjänster används av medarbetare inom vård och omsorg, invånare och beslutsfattare.

Exempel på nationella tjänster som landstingen och regionerna har valt att samverka kring är 1177 Vårdguiden, Vårdhandboken, UMO, e-tjänsten Journalen och Nationell patientöversikt. Samverkan gäller även olika läkemedelstjänster och säkerhetslösningar. Inera ansvarar också för den tekniska infrastruktur och arkitektur som är förutsättningen för de nationella e-hälsotjänsterna.

Inera är ett aktiebolag som ägs av landsting och regioner. Bolaget leds av en styrelse med två politiker från respektive hälso- och sjukvårdsregion. Vd ansvarar för verksamheten.

Vi har ett nära samarbete med eHälsomyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Socialdepartementet, Socialstyrelsen, journalsystemsleverantörer och övriga aktörer inom e-hälsoområdet.

Under 2015 var Ineras omsättning drygt 626 mkr och hade vid årets slut 121 anställda.

Från vänster:
Johan Assarsson, vd
Anders Henriksson,
styrelseordförande

STYRELSEORDFÖRANDE & VD:

2015 – ett fantastiskt e-hälsoår!

Utvecklingen inom e-hälsoområdet är verkligen en aktuell fråga för hälso- och sjukvården. Allt fler e-hälsolösningar är sammankopplade via Ineras tjänsteplattform. Allt fler digitala lösningar för hälso- och sjukvården planeras och införs. Detta kommer att ge patienter, vård- och omsorgspersonal och beslutsfattare bättre tjänster och verktyg för att nå och dela information mellan vårdgivare.

Vi har under året utvecklat vår koordinerande roll och framför allt drivit frågan om samordnad arkitektur och ny teknik. Den gemensamma IT-arkitekturen prövades med stor framgång när en ny version av Nationell patientöversikt utvecklades och infördes under 2015. All information till patientöversikten går via Ineras tjänsteplattform. Samma anslutningar används även för e-tjänsten Journalen. Journalen med patientens tillgång till sin egen journalinformation, breddinförs nu över hela landet och vi är övertygade om att det är en viktig del för patientmedverkan på riktigt.

Besökssiffrorna för UMO och 1177 Vårdguiden blev högre än någonsin. Och konkret och lyckad samordning ser vi när alla vårdgivare via plattformen för stöd och behandling nu kan erbjuda internetbaserat stöd och behandling på ett säkert sätt, som ett komplement till traditionell kontakt.

För att även kommunerna ska kunna dra nytta av våra tjänster fortsätter processen för att Inera ska bli ett bolag som ägs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), landsting, regioner och kommuner gemensam. På så sätt kan ännu bättre prioriteringar göras gemensamt för hela e-hälsoarbetet och lösningarna hänga ihop över vårdgivargränserna.

Vi har tagit nästa steg i e-hälsoarbetet och fattade beslut under året att kunna erbjuda våra tjänster till kommersiella företag med vårdavtal på öppna marknaden. Tanken är att på så sätt kunna knyta ihop så stora delar som möjligt av hälso- och sjukvården i Sverige digitalt och att bidra till innovation och utveckling.

Det vi ser är att tillsammans med andra skapar vi förutsättningarna och grunden till utveckling och rätt prioriteringar inom e-hälsa. Vårt uppdrag är engagerande och spännande. Vi ser optimistiskt fram emot 2016.

JOHAN ASSARSSON, VD
ANDERS HENRIKSSON, ORDFÖRANDE

Delaktiga patienter förändrar och förbättrar vården

Snart finns Journalen i hela landet och forskningen visar att en mer informerad och delaktig patient är bra för vården. Som patient kommer man till en början att nå helt olika information i Journalen beroende på var i landet man har fått vård. Målet framåt är att vårdgivare enas kring vad patienten kan läsa.

FAKTA:

- Man når Journalen via 1177 Vårdguidens e-tjänster
- Användare loggar in med e-legitimation
- Över 400 000 personer har ett konto
- Under 2015 är den införd hos:
  - Uppsala
  - Skåne
  - Västmanland
  - Jönköping
  - Kalmar
  - Östergötland
  - Halland
  - Kronoberg
  - Västerbotten
- Under 2016 kommer alla landsting och regioner erbjuda Journalen
- DOME är ett VINNOVA-finansierat samarbetsprojekt mellan Lunds Universitet, Högskolan i Skövde, Örebro Universitet och Uppsala universitet.

Införande som ger patienter tillgång till sin journal via nätet har pågått hela året över hela landet. Under 2016 kommer alla landsting och regioner att göra det möjligt för patienter att läsa sin journal via nätet. Studier av införandet visar att en mer informerad och delaktig patient i förlängningen är bra för vården och ökar vårdkvaliteten.

En av DOMEs projektledare, Rose-Mharie Åhlfeldt, som är docent i Informationsteknologi inom området informationssäkerhet på Högskolan, i Skövde berättar om arbetet i DOME-projektet och om hur hon började arbeta med dessa frågor.

Patientens perspektiv

Redan tidigt i karriären blev Rose-Mharie intresserad av patienterna och deras perspektiv i vården. Hon noterade hur informationsflödet inte följer patienten i vårdkedjan och hur patienten inte har tillgång till sin egen information. Patienten vet inte mycket om sin egen vård. Undermålig information leder till brister i patientsäkerhet och respektfullhet. Patienten kommer i kläm, informationen faller bort och patienten får vänta. När man skapar systemen behöver man tänka i processer utifrån patientens perspektiv.

Svårt få helhetsbild

Nu pågår införande nationellt av möjligheten att läsa journalen via nätet, men fortfarande kommer det vara svårt för patienten att få en helhetsbild av sin information då olika regler gäller för olika landsting och regioner. Det som visas eller inte visas i Journalen beror på var vården ägt rum, vilket innebär att den information patienten ser kan skilja sig mellan olika vårdgivare och landsting.

– Det är med andra ord inte patientens behov av information som är i fokus utan var patienten bor som bestämmer vilken information patienten kan ta del av. Det är väldigt långt kvar innan vi har patientens behov i fokus, anser Rose-Mharie Åhlfeldt.

Patienten känner trygghet av möjligheten

När journalen via nätet infördes i Uppsala var farhågorna att patienten skulle ställa många frågor till vården mellan mötena, men så har det inte blivit enligt patienterna. I en studie riktad specifikt till cancerpatienter läser de snarare på i lugn och ro, samlar sina frågor och bearbetar dem inför det planerade mötet.

Rose-Mharie Åhlfeldt

Förstår innehållet i informationen

Det forskarna även tagit upp i studien var den förväntade oro som fanns från vården om att patienten inte skulle förstå innehållet i sin journal, men det upplever de att de gör i stor utsträckning. Patienten har ju ofta först fått informationen muntligt och när de sedan läser och upptäcker något uttryck/ord de inte förstår, tar de reda på det själva. I studierna har man inte sett att patienter skulle lida av att ta del av information.

Aktivt val att läsa eller inte

Patienterna vet att vårdpersonalen är stressad och har ont om tid, så de avvaktar och tar med sig sina frågor till nästa besök. Vissa väljer aktivt att inte läsa, eller väntar med att läsa. Men de gör det som en aktiv handling och tycker inte att möjligheten att läsa borde tas bort, utan är nöjda med att kunna välja.

Förväntar sig hög säkerhetsnivå

När det gäller integritet och säkerhet förväntar sig patienterna att det är säkert och att systemet håller en hög säkerhetsnivå. Dessutom använder inte patienterna ofta möjligheten att dela sin journal med någon man utsett till ombud. Däremot kan de läsa eller visa journalen tillsammans med någon närstående.

Murbräcka till något större

Landsting och regioner som erbjuder tjänsten Journalen har gjort olika bedömningar för hur och när patienten kan ta del av journalinformationen. Daniel Forslund, är innovationslandstingsråd i Stockholms läns landsting och ledamot i Ineras styrelse, berättar om sin syn på möjligheterna med journalen via nätet och regelverket.

– Möjligheten att läsa sin journal via nätet kommer att påverka hälso- och sjukvården mycket mer än vi tror. Just att få tillgång till sin journal via nätet kan kännas smalt, men det är en murbräcka till något mycket större. Det öppnar upp för dialog, ger praktiska verktyg för en mer informerad patient och driver fram en mer personcentrerad vård. En ny användning av information om vård och hälsa kommer leda till förändringar som vi inte ens kan överblicka idag, säger Daniel Forslund.

I december beslutade Stockholms läns landsting att påbörja införandet av e-tjänsten Journalen och det kommer bli obligatoriskt att ansluta sig för alla vårdgivare med landstingsavtal. Nu pågår arbete med att ta fram regelverket och göra tekniska anpassningar. Detta ska vara klart direkt efter sommaren så att tjänsten kan lanseras under hösten 2016.

Daniel Forslund

Regelverket måste bygga på nationell kunskap

– Vi kommer såklart att diskutera regelverk och införande med professionen, men det är ett politiskt beslut i botten. Det finns mycket erfarenhet från andra landsting och regioner som underlättar vårt införande.

Idag kan en patient nå helt olika information i Journalen – beroende på var i landet man har fått vård. Vad är viktigast att ta tag i kring regelverk tycker du?

– Jag tycker man som patient har rätt att kräva lika behandling i alla landsting och regioner. Det är en märklig ordning när landsting och regioner ger helt olika möjligheter för sina invånare att nå sin information. Det finns ingen logik i det. Skyddsvärdet för en patient kan inte vara större hos ett landsting eller region än hos något annat.

Gränser är bara streck på kartan – vi måste enas om regelverket

Läkarförbundet, Vårdförbundet och sjukvårdshuvudmännen behöver samla sig och komma överens. Det finns ingen medicinsk anledning att ha olika. Gränser mellan landsting och regioner är ju bara streck på kartan! Det är inte rimligt att man som patient kan nå helt olika innehåll vid helt olika tillfällen, beroende på var man har fått vård.

Målet är att nå full enhetlighet, men som ett första steg borde vi komma överens om en gemensam lägstanivå för vilken information som alltid ska finnas tillgänglig. Det måste vi kunna enas om!

Under 2016 pågår ett arbete för att ta fram ett nytt nationellt regelverk.

Nationell patientöversikt – en av de viktigaste nationella e-tjänsterna

Den 8 december 2015, genomfördes en lyckad driftsättning av en ny version av Nationell patientöversikt (NPÖ). Den nya versionen bygger på modern teknik och därför finns det goda möjligheter till en fortsatt utveckling av innehåll och funktionalitet.

FAKTA:

- Det är nu möjligt ta del av vaccinationer i NPÖ
- All information till NPÖ går via Ineras tjänsteplattform
- Antalet användare ökar stadigt
- Alla landsting och regioner och 10 kommuner visar sin information
- Cirka 230 kommuner kan läsa journalinformation

Den 8 december 2015, genomfördes en lyckad driftsättning av en ny version av Nationell patientöversikt (NPÖ). Den nya versionen bygger på modern teknik och det finns därför goda möjligheter till en fortsatt utveckling av innehåll och funktionalitet.

Den stora förbättringen av NPÖ har skett i tekniken även om utseendet och användarvänligheten också har utvecklats.

– Den nya versionen innehåller en hel del förbättringar som gör att användarna på ett enklare sätt kan hitta rätt information i NPÖ. Med den nya versionen kommer också möjligheten att redan nu ta del av ny information, som exempelvis genomförda vaccinationer, säger Ingela Jägerstedt-Larsson, ordförande i förvaltningsgruppen för NPÖ.

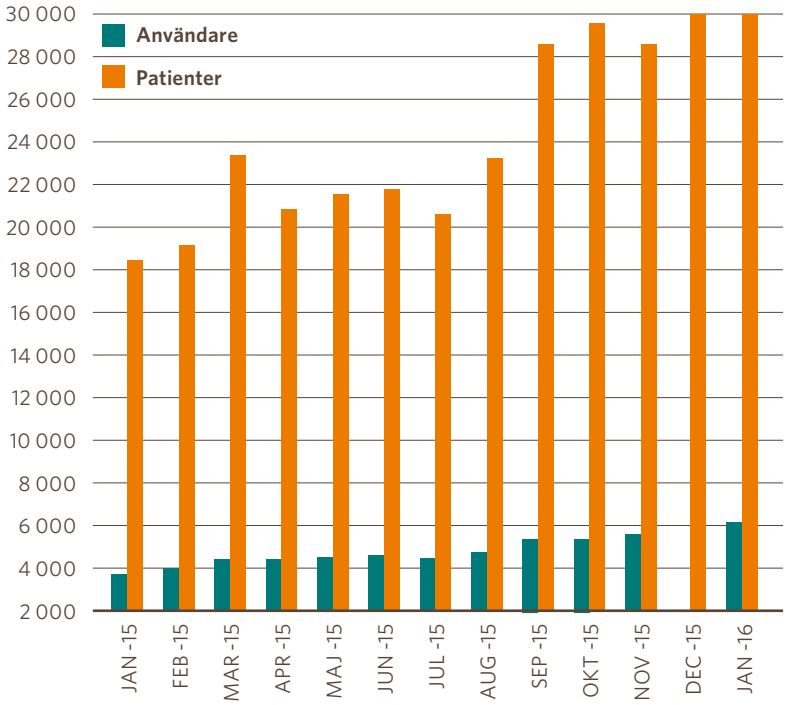
Nationell patientöversikt gör det möjligt för behörig vårdpersonal att med patientens samtycke ta del av journalinformation som registrerats hos andra landsting, kommuner eller privata vårdgivare. Att få tillgång till en heltäckande bild av tidigare dokumentation är viktigt för att personal i vård och omsorg ska kunna fatta rätt beslut och utöva en god vård.

Statistiken i den här artikeln, visar hur många användare NPÖ har haft nationellt över hela landet och hur stort antal patienter de sökt information om per månad.

Under 2009 började Örebro med NPÖ och de var först. Redan från start var verksamheterna med i diskussionerna och påverkade innehållet och prioriteringar för vad NPÖ skulle innehålla.

– En av fördelarna med att vara först var just det att kunna påverka innehållet. Vi tänkte säkert på självklara saker, men det var bra att verksamheterna fick vara med i diskussionerna och prioriteringarna. Samtidigt var det ju lite svårt också eftersom systemet var så tomt, vi var de enda på plats. Som att vara först med telefon, det fanns ingen att ringa till, berättar Karin Rydberg, tjänsteansvarig.

Användningen är hög i Örebro och NPÖ är en självklar del av arbetet och ger stor nytta just för att tjänsten har så mycket information som behövs för att göra en bra planering och bedömning med patienterna. Kommunerna är de största användarna och använder tjänsten

framför allt för att ta del av dokumentation från sjukvården, för patienter i omsorg och hemsjukvård.

– I mitt yrke som sjuksköterska kan jag hämta värdefull information som jag behöver för att göra rätt bedömning och jag kan snabbt komma åt den. Det gör att jag kan planera bättre. Vi var tidiga med att använda NPÖ och det beror nog på att vi är lite framåt men också på att vi har haft en chef som tidigt förstod nyttan. Det gäller att komma över tröskeln och våga förändra sitt arbetssätt, säger Annalena Lönnqvist, sjuksköterska, Askerund hemsjukvård.

Till vänster: Annalena Lönnqvist, till höger: Karin Rydberg.

NPÖ har funnits sedan länge och är en av de viktigaste nationella e-hälsotjänsterna. Den nya versionen bygger på Ineras tjänsteplattform, som integrerar Sveriges vårdsystem och hanterar journalinformationen på ett strukturerat och enhetligt sätt. Nu när den nya versionen är lanserad finns goda förutsättningar att fortsätta arbetet med att fylla NPÖ med innehåll och öka kännedomen, användningen och nyttan av tjänsten.

1177 Vårdguiden och UMO – i allmänhetens tjänst

1177 Vårdguiden och UMO (ungdomsmottagningen på nätet) har en positiv utveckling i såväl kännedom och antal besök som nöjdhet. Landstingen och regionernas gemensamma satsningar ligger bakom framgången, liksom tillkomsten av nya uppmärksammade e-tjänster.

SAMMANFATTNING NKI 2015:

TJÄNST	NKI
Klamydia-provtagnings-tjänsten i 1177 Vårdguidens e-tjänster	91
1177 Vårdguiden på telefon	84
UMO.se	81
1177.se	80
1177 Vårdguidens e-tjänster	72

NKI = Nöjd Kund Index

Riktmärken för NKI

<55	Inte nöjd
55–74	Nöjd
>74	Mycket nöjd

Källa: SCB Medborgar-undersökning 2014

Det är Stockholms läns landsting som har det nationella utföraruppdraget för 1177 Vårdguiden och UMO.

Kim Nordlander

Under året har ett första steg tagits för att koppla ihop de öppna och inloggade tjänsterna genom att lyfta in e-tjänsterna som en tydlig del av 1177 Vårdguiden och ta bort namnet och varumärket Mina vårdkontakter, något som också syns i ökat antal besök.

– Särskilt positivt för hela 1177 Vårdguiden 2015 är den 30-procentiga ökningen av ärenden inom e-tjänsterna. 88 procent uppger att de följer råden när de ringt 1177 Vårdguiden på telefon och förbättringen av driftsäkerheten för telefoniplattformen, säger Kim Nordlander, chef för 1177 Vårdguiden och UMO inom Stockholms läns landsting som har det nationella utföraruppdraget.

Införandet av Journal på nätet runt om i landet har gett uppmärksamhet åt e-tjänsterna bland annat genom medier, och säkert bidragit till ökat antal inloggningar. Även den nya plattformen Stöd och behandling, som är ett verktyg för vårdgivare att erbjuda stöd, utbildnings- och behandlingsprogram över nätet, förväntas öka intresset för e-tjänsterna på ett liknande sätt. Användningen har kommit igång och väntas öka kraftigt under de närmaste åren.

1177.se utökades också med flera nya teman – Patientlagen och Våga berätta, med information för barn om psykisk hälsa. Våga berätta innehåller även information om barns rättigheter enligt Barnkonventionen, Patientlagen och rättigheter när någon i familjen är sjuk. Även ett nytt tema för vårdpersonal har tagits fram för att ge råd om hur 1177 Vårdguiden kan användas i kontakten med invånarna.

I februari driftsattes en helt ny version av UMO.se med ny form och mobilanpassning som möjliggör att all information är tillgänglig i alla typer av enheter på samma sätt. Den nya formen bottnar i UMO:s verksamhetsidé om att vara en aktuell, levande och trovärdig digital kontaktyta för unga som söker information och dialog om sex, hälsa och relationer.

– Att lyfta ungas egna erfarenheter är en trovärdighetsfaktor. Ungas perspektiv har, som alltid i arbetet med UMO.se, tagits till vara i utvecklingen av den nya formen. Användartester har genomförts med unga i olika åldrar och med olika förutsättningar att ta till sig information. Vi har även gjort enkäter och följt upp trender i ungas webbanvändning. Allt för att skapa en lättanvänd och

Åsa Sandler

lockande webbplats för de allra viktigaste frågorna, säger Åsa Sandler, produktionsledare på UMO:s redaktion.

Starka varumärken och ökad användning

Satsningarna som landsting och regioner gör i att bygga erbjudanden till invånare via välkända varumärken är mycket framgångsrik. Varumärkesundersökningarna visar att kännedomen om UMO ligger på 79 procent i målgruppen. Och kännedomen om 1177 Vårdguiden ligger på hela 89 procent.

Tjänsterna har haft en positiv utveckling vad gäller kännedom, användning och nöjdhet under de senaste åren: Invånarnas användning av 1177 Vårdguidens e-tjänster har ökat både i antal individer, inloggningar och ärenden. Drygt 65 000 nya användare har tillkommit under året. Antalet anslutna vårdenheter har också ökat med omkring 9 procent. Antalet besök på 1177.se samt umo.se fortsätter öka. 1177 Vårdguiden på telefon ligger på en stabil nivå.

Införandet av Stöd och behandling

En av de större händelserna under året är att 1177 Vårdguiden i mars utökades med en helt ny nationell tjänst och plattform, Stöd och behandling. Exempel på användning via nätet är behandling mot ångest och depression, smärta, tinnitus och screening vid alkohol- och drogproblem. Tjänsten kan också användas för att bygga program och utbildningar som stöd för patientens egen vård och omsorg, men även program som stöder vårdprocesserna för bättre interaktion mellan vård och patienter för att främja delaktighet och öka tillgängligheten.

Utvecklar strategier för införanden och utbildning

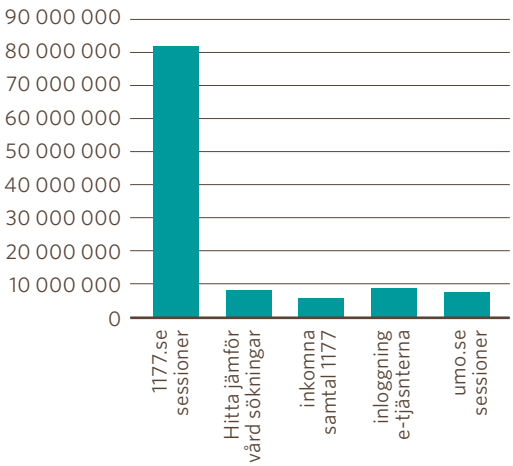
Arbetet med att ta fram en ny generell införandestrategi och modell för införandeprogram som stödjer breddinföranden blev klart under första kvartalet 2015.

– Den strategin och modellen tillämpar vi nu i införandet av Stöd och behandling och det upplever vi som en stort steg framåt, berättar Eva Lindholm, ansvarig för införande av e-tjänster inom 1177 Vårdguiden.

– Införandeprogrammet för Stöd och behandling riktar sig till projektledare, kommunikatörer, vårdgivaradministratörer, designers, utgivare, behandlare och verksamhetsutvecklare, fortsätter hon. Programmet erbjuder bland annat utbildning i Designerverktyget, utbyte av gemensam information om erfarenheter landstingen emellan – och genomgång av juridiska frågeställningar, såsom upphovsrätt, upphandling, riskanalys och avvikelsehantering med utgångspunkt i att Stöd och behandling är ett Nationellt Medicinskt Informationssystem (NMI).

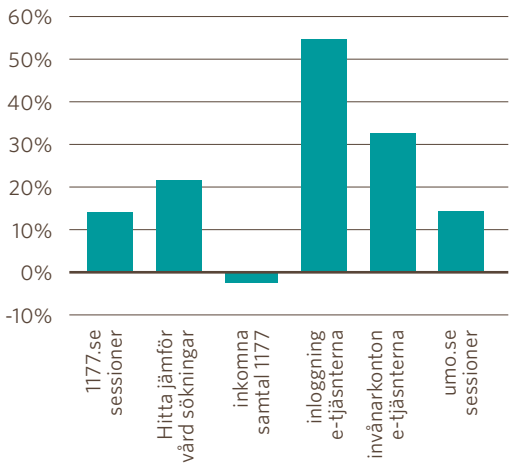
ANVÄNDNING 2015

1177 Vårdguiden och UMO har tillsammans ca 100 miljoner kontakter med invånarna om året.

FÖRÄNDRING 2015 I JÄMFÖRELSE MED 2014

De mätningar som genomförs visar att invånarna är mycket nöjda med tjänsterna.

UNDER ÅRET HAR WEBBPLATSERNA VUNNIT ETT ANTAL PRISER:

Web Service Award till 1177 Vårdguiden på webben, priset som Sveriges bästa responsiva webbplats

Motivering: *"1177 Vårdguiden lyckas leverera all den information som användaren kan tänkas behöva i sin mobil. Det är enkelt att hitta rätt och användarna tar enkelt del av den information som eftersöks. Man har arbetat hårt med användarvänligheten, vilket verkligen har lönat sig."*

Web Service Award till UMO, priset som bästa sajt för samhällsinformation – med högsta betyg i tävlingens historia!

Motivering: *"Man har lyckats med det svåra uppdraget att nå en kräsen målgrupp genom att använda rätt tonalitet och tilltal. Med smarta funktioner har man uppnått fantastiska betyg i användarvänlighet och design."*

Svenska publishingpriset till UMO i kategorin digitala läromedel.

Motivering: *"För en sajt med perfekt användarperspektiv och uttömmande, sakliga svar."*

Servicedesk forum awards 2015, branschpriset för "Årets Servicedesk Manager 2015" gick till Camilla Widmark, Supportansvarig på Invånartjänster.

Motivering: *"Hon såg tidigt helhetsbilden och var noga med att både verktyg och processer implementerades parallellt för att projektet skulle bli så lyckat som möjligt".*

Nu kan alla hålla koll **på hur sjuka vi är**

Statistiktjänsten har sedan två år gett möjlighet för landsting och regioner att följa utvecklingen av sjukskrivningsmönster för sina vårdverksamheter. Under 2015 öppnades en publik del av tjänsten, där även allmänheten kan få en bild över sjukskrivningsmönster i landet.

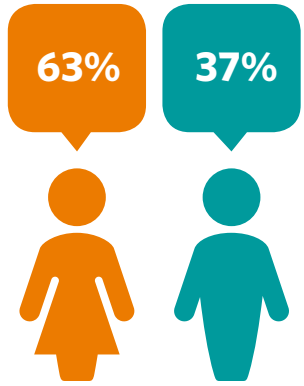
– I Statistiktjänsten kan alla invånare i Sverige nu följa bland annat hur många kvinnor respektive män som är sjukskrivna och hur andelen är fördelad per landsting/region. Det finns även fakta för fördelning av sjukskrivningar bland åldrar, hur länge de är sjukskrivna och för vad. Fortfarande saknas statistik i Statistiktjänsten från några landsting, men de kommer att anslutas under 2016, säger Anders Glennhage, tjänsteansvarig för Statistiktjänsten på Inera.

Anders Glennhage

Målet med Statistiktjänsten är att göra uppföljning av sjukskrivning på lokal, regional och nationell nivå möjlig. Tjänsten ger möjlighet att se hur hälso- och sjukvården arbetar med sjukskrivning, bland annat avseende könsuppdelad statistik. Målgruppen är bred, potentiella användare är bland andra verksamhetschefer, processledare och verksamhetsutvecklare. Statistik på vårdgivar- och vårdenhetsnivå är endast nåbar via kommunikationsnätet Sjunet, för hälso- och sjukvårdspersonal med särskild behörighet och SITHS-kort.

– Landstingen har behov av att följa upp egna vårdenheter, men även privata enheter som ingår i respektive landsting via avtal. Eftersom det idag inte finns någon nationell källa över avtal har Inera valt att under 2015 utveckla en lösning som innebär att landstingen själva rapporterar in vilka enheter som ingår i landstinget och som man vill följa upp, berättar Anders Glennhage.

Lösningen har utformats så att sekretessreglerad information inte utlämnas från de privata enheterna till landstingen, all statistik presenteras med tröskelvärden för att undvika att identiteter röjs.

FÖRDELNINGEN MELLAN KÖN:

Lyckat byte av SITHS-certifikat

Under 2015 har SITHS Förvaltningsgrupp tillsammans med SITHS-anslutna organisationer arbetat hårt med att byta ut gamla certifikat på SITHS-kort. Gamla certifikat, som utfärdats med SITHS CA v3, upphörde att gälla den 28 november 2015 och behövde därför ersättas med SITHS CA v1.

Konsekvensen – om utbytet inte skedde i tid – skulle bli att personer med gamla certifikat inte skulle kunna använda sitt SITHS-kort för elektronisk identifiering efter den 28 november. Totalt var det ungefär 220 000 kort och certifikat som skulle bytas ut. Drygt 125 000 användare skulle byta sitt certifikat och resten behövde få ett helt nytt SITHS-kort.

Förberedelser och planering

Hösten 2013 påbörjades förberedelserna inför bytet av kort och certifikat. Samtliga SITHS-anslutna organisationer informerades, ny funktionalitet för att underlätta utbytet planerades, och många organisationer började planera för hur deras eget utbyte skulle gå till. Trots att förberedelserna startade i god tid, var det inte förrän vid halvårsskiftet 2015 som arbetet kom igång på allvar.

Ny funktionalitet som underlättade

För att underlätta utbytet av kort och certifikat lanserade SITHS Förvaltningsgrupp i november 2014 ny funktionalitet i SITHS Admin, som gjorde det möjligt att ta reda på vilka kort och certifikat som behövde bytas inom respektive organisation. I maj 2015 kom ytterligare funktionalitet som gjorde det möjligt att utfärda nya certifikat till befintliga kort till många personer samtidigt.

– Den nya funktionaliteten uppskattades mycket av verksamheterna som skulle arbeta med utbytet, berättar Kerstin Arvedson, tjänsteansvarig för SITHS. De upplevde att verktyget var enkelt att använda och underlättade arbetet med utbytet.

Utbyte av certifikat – tillhör också en vardag

Trots att det var enormt många kort och certifikat som skulle bytas på en gång, så tillhör utbyte av kort certifikat den vanliga rutinen, som är ett löpande arbete för SITHS. Ett SITHS-kort och SITHS-certifikat är som regel giltigt i fem år, och ska av säkerhet- och kvalitetsskäl alltid bytas efter denna tid. Det som krånglade till det denna gång, var att själva korten var giltiga längre än själva SITHS CA v3 certifikaten, som hade en kortare livslängd än normalt. Detta medförde att hanteringen av antal byten blev större och mer komplex än vad det vanligtvis är.

– Att något sådant händer igen måste vi undvika, säger Kerstin Arvedson. Det var en stor påfrestning för alla berörda – anslutna organisationer, SITHS Förvaltning och Nationell kundservice.

Resultat över förväntan

Trots att de flesta organisationerna kom igång relativt sent med sitt utbyte, blev resultatet över förväntan. Efter ”den stora dagen” var det hur lugnt som helst. I stort sett fungerade allt som vanligt för användarna. Fantastiskt roligt! Och vi vill återigen tacka alla SITHS-anslutna organisationer för ett mycket bra arbete.

– Gott samarbete, anpassat IT-stöd, samt tydlig och kontinuerlig kommunikation, gjorde att vi nådde ett lyckat resultat, säger Kerstin Arvedson. Det är vi jätteglada för!

Ineras tjänster öppna för kommersiella företag

Inera har tagit nästa steg i e-hälsoarbetet och erbjuder sina tjänster till kommersiella företag på öppna marknaden. Avsikten är att bidra till innovation och utveckling. Möjligheten kommer göra Inera till ett nav för hela Sveriges vårdinformation, och leda till en positiv utveckling för både patienter och vårdpersonal.

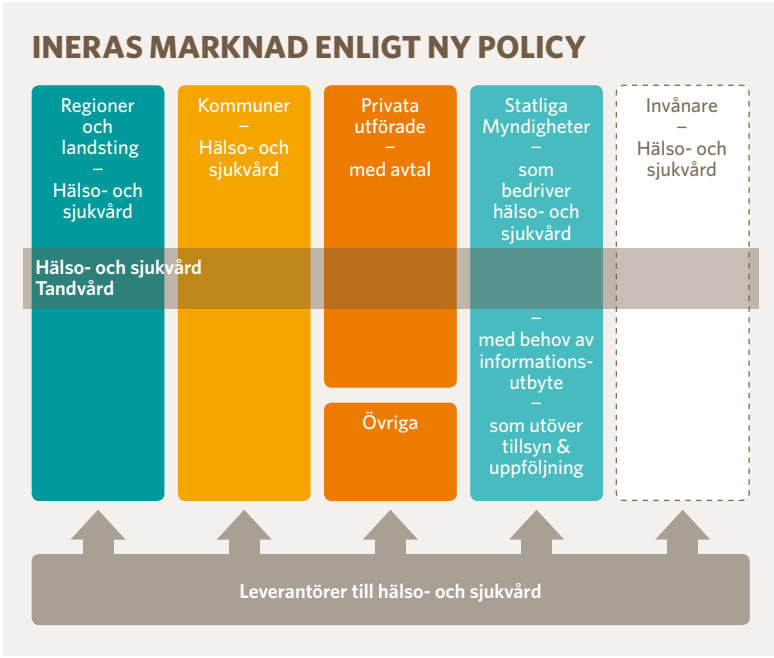
Hittills har i stort sett bara Ineras ägare, landsting och regioner, haft möjlighet att köpa tjänster från Inera. Men efter en juridisk utredning fattade Ineras styrelse beslutet att anslutning till exempelvis tjänsteplattformen, eller andra av Ineras tjänster, också ska kunna erbjudas direkt till kommersiella företag.

Syftet är att stimulera utvecklingen inom e-hälsa, så att marknadsaktörer kan använda Ineras tjänster för att ta fram nya, innovativa applikationer och funktioner för patienter och invånare eller medarbetare i vård och omsorg.

Förhoppningen är att marknaden ska bidra till att utbudet av tjänster ökar snabbare, så att patienter får större möjligheter till självservice och delaktighet i vården, och vårdpersonal får effektiva verktyg.

Ingen information kommer att släppas ut från vårdsystemen via tjänsteplattformen om inte de vårdgivare som äger informationen har avtalat om detta. Inera kommer dessutom att kräva att få certifiera tjänster som ansluts till plattformen. Allt för att hålla en hög säkerhet och kvalitet i hanteringen av känslig information.

Flera leverantörer erbjuder tjänster till Inera och många av dem ligger långt fram när det gäller innovativa lösningar för vård och omsorg, och både vårdgivare och patienter har stor nytta av att deras tjänster kan utbyta information med alla vårdsystem som anslutits till tjänsteplattformen. De möjligheter som tjänsteplattformen ger är en mycket viktig pusselbit för att öka samverkan mellan det offentliga och privata aktörer på området.

Vården i siffror

Vården i siffror är en webbplats som visar en mängd olika mått och resultat inom svensk hälso- och sjukvård. Det kan till exempel handla om utfallet av en viss typ av behandling, hur lång väntetiden är för att få en viss typ av vård, eller hur många som fått en viss typ av behandling.

Informationen som visas i Vården i siffror hämtas från nationella kvalitetsregister och andra register och databaser som innehåller kvalitativa mått av olika slag. Vården i siffror har sitt ursprung i den tryckta upplagan ”Öppna jämförelser Hälso- och sjukvård”, som nu gjorts om och istället visar all data i digital form.

Nu öppen för alla

Under 2015 har Vården i siffror utökats med ny data, som till exempel hjärtsjukvård, intensivvård, psykiatrisk vård, habilitering, reumatisk sjukvård, väntetider i vården, patientsäkerhet, överlevnad vid cancersjukdomar, minskning av övervikt efter obesitaskirurgi, med mera. Dessutom har ett arbete pågått med att visualisera indikatorer i nationella rapporter som skapar överblick över olika sjukdomsområden.

Ett stort arbete har också gjorts med att öppna upp webbplatsen för allmänheten. Sedan december 2015 är Vården i siffror tillgänglig för alla som är intresserade av hur svensk hälso- och sjukvård utförs och dess resultat. Tidigare krävdes inloggning med SITHS-kort.

Viktig källa som förbättrar vården

Syftet med Vården i siffror är att skapa dialog om resultat och kvalitet mellan och inom olika ledningsnivåer hos vårdgivare. Ökad kvalitet genom förbättringsarbete och mer jämlik vård är önskvärda effekter. Syftet är också att göra hälso- och sjukvårdsstatistik tillgänglig för både invånare och vårdpersonalen, för att ge inspiration och skapa nya kontaktytor för erfarenhetsutbyte. Målet med Vården i siffror, är att webbplatsen ska vara samlingsplatsen för all statistik av mått och resultat i vården.

Nytt projekt för nöjdare kunder

Inera driver internt ett projekt som syftar till att vi ska bli en mer kundanpassad och professionell leverantör av nationella tjänster, projektet Kundfokuserade processer och stödsystem.

Rolf Åström

Syfte med detta projekt är att ta ett större grepp kring alla led i Ineras affär, och skapa bättre förutsättningar för en effektivare leverans. Målet med projektet är att Inera ska uppfattas som en professionell organisation, som på ett effektivt sätt levererar efterfrågade tjänster. I slutändan ska detta resultera i nöjdare kunder.

– Det är härligt att se all den energi och kreativitet som finns bland alla medarbetare som deltar i projektet, säger Rolf Åström som är projektledare. Utgångspunkten för hela projektet är alla synpunkter vid fått vid landstingsbesök, via ärenden som Nationell kundservice hanterat, och vid andra kontakter vi haft med kund. Detta har gett oss en hyfsat bra bild över vad kunder förväntar sig av oss, och det vill vi leva upp till. Förhoppningen är att Inera ska bli en ännu bättre samarbetspartner, som förenklar vardagen för alla som vill använda, förstå och hantera våra tjänster. Vi kommer inte att vara nöjda, förrän våra kunder är nöjda, lovar Rolf.

Sömlös hantering mellan delområden

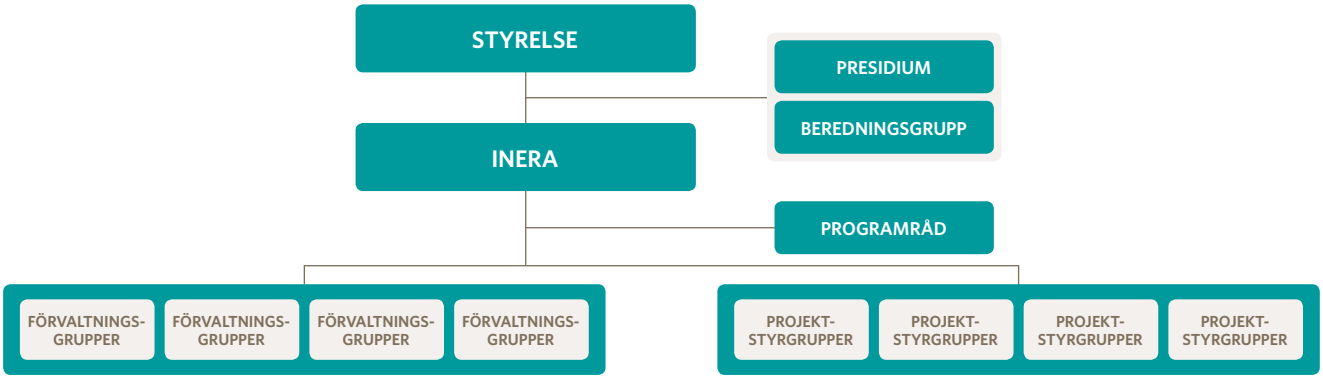
Inom projektet Kundfokuserade processer och stödsystem ingår tio delområden, vars uppgifter ska samordnas och koordineras med varandra. Gemensamt för alla delområden är att de styrs mot samma mål – kundens nytta och behov.

Delområden

De delområden projektet omfattar är;

- En ny version av Inera.se. Kund, som ska ta fram interna processer för ett bättre kundmöte.
- Affär, som ska skapa tydlighet kring avtal och prismodeller.
- Processer och roller, där dessa ska beskrivas övergripande.
- Planer, som ska identifiera vilka planer Inera och kunder behöver använda och ta fram.
- Systemintegration, ansvarar för att alla tekniska kopplingar mellan system fungerar.
- Leverans, ska ta fram en leveransprocess som fungerar för våra kunder.
- Support, arbetar med att ta hem all support till Inera och skapa en nationell kundservice.
- Uppföljning, ska se över intern och externt behov av statistik och annan uppföljning.
- Ekonomi, tar fram stödsystem och ska införa e-fakturering.

SVERIGES LANDSTING OCH REGIONER

Ineras kärnkompetens, styrning och ledning

Ineras kärnkompetens utgörs av styrning, ledning och koordinering, samt kravställning och förankring i samverkan med våra ägare och kunder. Viktiga funktioner är även strategisk arkitekturstyrning, kundservice och kommunikationsverksamhet. Beredningsprocessen av ärenden och nya uppdrag via programråd, beredningsgrupp och styrelse är etablerad och fungerar bra.

Styrelsen består av två politiker från respektive hälso- och sjukvårdsregion, en från den styrande majoriteten och en från oppositionen. De beslutar om övergripande planer och strategi för verksamheten. I deras ansvar är att bereda ärenden och få rekommendationer från sina respektive huvudmän i viktiga frågor.

Beredningsgruppen bereder ärenden till styrelsen. De har ansvar för att berätta för och stämma av med sina huvudmän om de prioriteringar som Inera gör.

Programrådet är Ineras kanal mot landsting och regioner för förankring, dialog och samverkan kring de gemensamma, nationella tjänsterna inom e-hälsa.

Programrådet deltar i beredningen av de ärenden och uppdragsförslag som kommer in till Inera och medverkar till att ta fram en verksamhetsplan. Det är sammanhållande för landsting och regioners planer för anslutning till tjänster. De medverkar till att säkerställa deltagande med strategisk verksamhets-, kommunikations- och it-kompetens i förvaltning- och projektstyrgrupper. Rådet ansvarar för att samverkan sker med ledningsnätverken, det vill säga hälso- och sjukvårdsdirektörer (HSD), informationsdirektörer (ID), IT- direktörer (SLIT), samt ekonomidirektörer och de kommunala chefsnätverken. Programrådet är också rådgivande till beredningsgruppen.

Det är Vd som ansvarar för att Ineras verksamhet sker enligt styrelsens riktlinjer. Till sitt stöd har vd en ledningsgrupp som består av avdelningschefer och enhetschefer.

DET FINNS CIRKA 25 FÖRVALTNINGS-GRUPPER med representanter från landsting, regioner, kommuner och privata vårdgivare för tjänsterna hos Inera.

Tjänster och projekt

1177 Vårdguidens e-tjänster

Genom att logga in på 1177 Vårdguidens e-tjänster kan invånare i hela landet kontakta vården, utföra vårdärenden och läsa personlig information om sin vård på ett säkert sätt. Det kan till exempel handla om att boka tid, förnya recept, ta del av provsvar eller annan vårddokumentation och på andra sätt få stöd i sin vårdprocess. Under 2015 har utförda ärenden ökat med 30 procent inom 1177 Vårdguidens e-tjänster.

1177 Vårdguiden på telefon

1177 Vårdguiden på telefon är en nationell tjänst. Om man behöver sjukvårdsrådgivning kan man ringa 1177 dygnet runt, året om, var man än befinner sig i Sverige. 88 procent uppger att de följer råden när de ringer 1177 Vårdguiden på telefon.

Rådgivningsstödet webb

Rådgivningsstödet webb är ett stöd för legitimerad vårdpersonal, framför allt sjuksköterskor, att bedöma vårdbehov. Merparten av landstingen och regionerna använder Rådgivningsstödet webb inom primär- och öppenvården.

1177 Vårdguiden på webben

1177 Vårdguiden på webben är landstingens och regionernas gemensamma tjänst till allmänheten för råd om vård på webb. Webbplatsens innehåll produceras av vårdpersonal och bearbetas både av en nationell redaktion och av regionala redaktioner/redaktörer. 1177.se anpassas automatiskt beroende på var man bor och man kan få nyheter, information och länkar till de e-tjänster som är aktuella i det egna landstinget eller regionen. En av de större händelserna under året är att 1177 Vårdguiden utökades med en helt ny nationell tjänst och plattform, Stöd och behandling. 1177 Vårdguiden har under året fått ett flertal utmärkelser.

Hjälplinjen

Nationella hjälplinjen erbjuder kostnadsfri psykologisk hjälp och vänder sig till människor som är i psykisk kris eller i andra svåra livssituationer. Man kan kontakta Nationella hjälplinjen för egen del eller om man är orolig för någon närstående. Både den som kontaktar Hjälplinjen och den som svarar är helt anonyma. Hjälplinjen besvarar cirka 13 000 samtal per år. De vanligaste orsakerna till kontakt är i nämnd ordning; relationsproblem, oro för närstående, ångest, depression samt kris och självmord.

Journalen

Sedan 2015 är det Inera som förvaltar och utvecklar Journalen. Tjänsten gör det möjligt för invånarna att läsa journalinformation från hälso- och sjukvården via nätet.

I november genomförde Inera en nationell konferens för att diskutera Journalen via nätet ur olika perspektiv. Omkring 120 personer deltog och deltagarna var företrädare för landsting, regioner och kommuner, vårdprofessioner, myndigheter och leverantörer.

Utvärderingen visade att konferensen om Journalen via nätet var mycket uppskattad, men att man gärna vill ha mer tid för fortsatta diskussioner och Inera planerar därför för fler konferenser under 2016.

Vårdens intyg

20 landsting/regioner har infört Läkarintyg som gör det möjligt för läkare och handläggare att skicka läkarintyg och meddelande elektroniskt mellan hälso- och sjukvården och Försäkringskassan. 20 landsting/regioner har anslutit till nya tjänstekontrakt som gör det möjligt för invånare att själva hantera sina intyg via Mina intyg en e-tjänst som man når via 1177 Vårdguidens e-tjänster. Den riktar sig till invånare där de kan hantera sina läkarintyg. Nu finns möjlighet att hantera två av Transportstyrelsens läkarintyg för högre körkortsbehörighet (Läkarintyg och Läkarintyg diabetes).

I de fall fråga/svar inte stöds av journalsystemet finns tilläggsapplikationen Webcert Fråga/Svar och nu stödjer Webcert även av Transportstyrelsens läkarintyg för högre körkortsbehörighet (Läkarintyg och Läkarintyg diabetes). Arbete pågår för att ge privata vårdgivare möjlighet att hantera intyg i Webcert.

Under året har Statistiktjänsten för ordinerad sjukskrivning lanserats. Det är en webbtjänst som gör det möjligt att följa upp och se samlad statistik för den i läkarintygen ordinerade sjukskrivningen.

Födelseanmälan gör det möjligt för förlossningskliniker att skicka födelseanmälan elektroniskt till Skatteverket och direkt få tillbaka ett personnummer till det nyfödda barnet. Tjugo landsting har infört tjänsten.

Projektet Intygstjänster har under 2015 fortsatt vidareutveckla intygstjänsterna. Inera AB fick i uppdrag från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) att fortsätta det nationella utvecklingsarbete som påbörjades i projektet Intygstjänster 2013 genom att under åren 2014-2015 uppfylla samtliga delmål under sjukskrivningsmiljardens villkor 5 ”Utökat elektroniskt informationsbyte” samt tilläggsuppdraget ”Fördjupade medicinska utredningar”.

STÖD OCH BEHANDLING

Tjänsten Stöd och behandling är en av 1177 Vårdguidens e-tjänster som möjliggör för landsting, regioner, kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal att erbjuda invånare stöd- och behandlingsprogram via nätet. Några olika tillstånd som det finns program för är exempelvis ångest, depression och smärta. I tjänsten Stöd och behandling finns också ett elektroniskt verktyg för att kunna specialdesigna olika typer av stöd- och behandlingsprogram utifrån de behov den aktuella målgruppen har. Införandet pågår för fullt och i början av mars var 150 vårdenheter anslutna.

UMO

UMO.se är en nationell ungdomsmottagning på nätet där unga mellan 13 och 25 år kan hitta relevant, aktuell och kvalitetssäkrad information om sex, hälsa och relationer. På UMO.se finns texter, filmer, animationer, tester och illustrationer som ger unga kunskap och möjlighet att reflektera kring olika frågor som rör sex, hälsa och relationer. Förhoppningen är att unga på så vis får verktyg för att fatta egna väl grundade beslut som rör viktiga frågor i deras liv. Kännedomen i målgruppen är 79 procent och under året har webben helt anpassats för mobilen.

E-blankettjänsten

E-blankettjänsten är anpassade blanketter som berör olika verksamhetsområden, framför allt inom kommunal förvaltning. Under 2015 påbörjades arbetet med att modernisera e-blankettjänsten. Formulären får nytt modernt utseende, men med samma innehåll som de nuvarande PDF-blanketterna, de får ett nytt tillgänglighetsanpassat format, kommer att kunna fyllas i på skärmen och sedan skrivas ut. Alla blanketter kommer även som PDF-er.

Samtliga gränssnitt är responsiva och anpassar utseendet utefter besökarens typ av enhet. Det innebär exempelvis att formulären fungerar lika bra i mobiltelefon eller läsplatta som i dator.

Eira och Socialtjänstbiblioteket

Via landstingssamarbetet Eira, får vårdens personal tillgång till internationella forskningsresultat via ett stort antal e-tidskrifter. De gemensamma licensavtalen omfattar all vårdpersonal i landets 21 landsting och regioner men ger även privata vårdgivare med landstingavtal rätt till åtkomst. Under året infördes bland annat proxy åtkomst till Eira Discovery för privata vårdföretag.

Från årsskiftet 2015/2016 erbjuder Inera inte längre Socialtjänstbiblioteket och från och med januari 2016 släcktes www.socialtjänstbiblioteket.se ned.

eKlient

En viktig del av arbetet med eKlient är att tillsammans med landsting och regioner ta fram standarder och sätta livscykelplaner för hur länge viktiga IT-komponenter ska användas. Detta underlättar både för till exempelvis landstingen och för samarbetsparter, som får en norm att förhålla sig till vid utveckling och framtagning av nya system och tjänster. Det underlättar också för andra nationella projekt, som får en samlad bild över hur till exempel landstingens IT-miljöer utvecklas över tid.

Elektronisk remiss

Elektronisk remiss skapar grunden för elektroniskt utbyte av remisser mellan vårdgivare inom det egna landstinget/regionen samt utanför det egna landstinget/regionen. Det finns ännu ingen som använder Elektronisk remiss via den nationella tjänsteplattformen, men planering pågår inför det första införandet.

Man har under året tagit fram en lösning för hantering av bilagor samt en informationsspecifikation för utbud.

Hjälpmedelstjänsten

Under 2015 togs all funktionalitet i drift för Hjälpmedelstjänsten. Hjälpmedelsleverantörer registrerar sina produkter, och information om dessa i tjänsten som hanterar en del av det totala utbudet i Nationell katalog för produkter och avtal som omfattar 660 000 artiklar, varav 260 000 är ISO-klassificerade hjälpmedel.

En planerad uppdatering i slutet av 2015 med förbättringar för tjänsten är framflyttad till början av 2016.

Infektionsverktyget

Syftet med Infektionsverktyget är att förebygga vårdrelaterade infektioner, förbättra följsamhet till behandlingsrekommendationer samt att minska bruket av bredspektrumantibiotika. Via Infektionsverktygets rapportverktyg kan man ta fram rapporter över vårdrelaterade infektioner, antibiotikaordinationer, koppling till riskfaktorer etc. inom enskilda organisationer. Denna återkoppling hjälper verksamheten att själv identifiera problem, och ger ett bra underlag att använda i det lokala förbättringsarbetet.

Under året har förbättringar gjorts i systemet samt anpassningar påbörjats av Infektionsverktyget till Primärvården. Flytt har skett av IT-driften till Inera.

Nationell patientöversikt

Nationell patientöversikt gör det möjligt för behörig vårdpersonal att med patientens samtycke ta del av journalinformation som registrerats hos andra landsting, kommuner eller privata vårdgivare.

Nationell patientöversikt fick i december ett nytt utseende och några nya funktioner som en vy för kalendern, möjlighet att sortera informationen samt möjlighet att ta del av läkemedelsinformation och vaccinationer. Den stora utvecklingen under året skedde i den teknik för hur information från journalerna hämtas till Nationell patientöversikt och möjligheterna för vårdgivare att dela med sig av vårdsystem.

Nitha

Nitha är ett nationellt IT-stöd för händelseanalys. Nitha består av en operativ del där analysledare och experter registrerar och utför analyser av skador inom vården enligt en systematiserad metod. Nitha består också av en kunskapsbank, där vårdpersonal kan ta del av avslutade analysrapporter och ta lärdom av dessa erfarenheter. En händelseanalys är en systematisk metod som ska ge svar på frågan vad som hände, varför det hände och hur vården ska arbeta för att händelsen inte ska upprepas igen.

Några få vårdgivare står för en stor del av överförda analyser till Nitha. Totalt överförda analyser till Nitha Kunskapsbank var i slutet av 2015 cirka 800 stycken.

Pascal

Pascal är en applikation för vårdpersonal att förskriva och beställa läkemedel och handelsvaror för patienter som får sina mediciner fördelade i påsar (dospatienter). Vid årets uppdatering infördes nya funktioner som sammantaget ger en bättre tjänst. Valet av funktioner har tagits fram tillsammans med, och utifrån de behov som, vård och omsorg har. Möjligheten att kunna se vilka läkemedel som ändrats för patienten är extra viktig för sjuksköterskor inom den kommunala vården. Tidigare har sjuksköterskan behövt kontrollera utifrån dosreceptet och jämföra datum och tider för att upptäcka om en förändring skett. En annan viktig funktion är att användarna av Pascal har möjlighet att nå läkemedelsförteckningen för alla patienter, inte bara dospatienter.

Rikshandboken i barnhälsovård

Rikshandboken är en webbplats som innehåller aktuell och kvalitetssäkrad kunskap om små barns hälsa och utveckling samt metoder och riktlinjer för barnhälsovårdens verksamhet. En viktig förutsättning för att nå jämlik och rättvis barnhälsovård är att barnhälsovårdsprogrammet följs och att Rikshandboken används.

Årsskiftet 2015/2016 flyttade förvaltningsuppdraget av Rikshandboken i barnhälsovård tillbaka till Inera efter några år hos Stockholms läns landsting.

Svenska informationstjänster för läkemedel (Sil)

Sil är en tjänst med kvalitetssäkrad läkemedelsinformation. Information om dosering och iordningsställandet av läkemedel till barn har inkluderats från ePed som tas fram på Astrid Lindgrens Barnsjukhus, Karolinska Universitetssjukhuset i Solna. Via Sil tillhandahålls läkemedelsinstruktioner och tjänster för rimlighetskontroller för barndoseringar.

Svenska biobanksregistret

Genom att samla översiktlig information om prover i ett gemensamt system, blir det enklare att genomföra samtyckesbegränsningar och söka efter prover som kan vara till nytta för forskning. I skrivande stund är det 17 av 26 vårdgivare som har anslutit sina patologisystem till Svenska biobanksregistret, SBR. Sedan starten har 1,3 miljoner prov blivit överförda till registret. Under året har tjänsten genomfört en uppdatering av säkerheten i systemet, nytt gränssnitt har kommit på plats och en verksamhetsanalys har tagits fram.

Svevac

Vissa landsting använder Svevac som en journalhandling medan andra landsting använder e-tjänsten som ett kvalitetsregister. Svevac har cirka 10 000 användare, det finns cirka 2,3 miljoner personer/patienter som är inlagda i systemet och sammantaget finns cirka 10 miljoner vaccinationer registrerade.

Video- och distansmöten

Video- och distansmöte fyller en viktig funktion när det gäller att effektivisera och underlätta arbetet inom vård- och omsorg. Tack vare den snabba tekniska utvecklingen ökar användningsområdena allt mer. Några av alla dessa användningsområden är ambulanssjukvård, arbetsterapi, barnhjärtoperationer och psykiatri på distans. Videotjänsten genomförde en upphandling som fick för få anmälda och godkända leverantörer. Ett nytt försök kommer genomföras 2016.

Vårdhandboken

Vårdhandboken är ett oumbärligt verktyg för den som snabbt vill få tillgång till uppdaterad kunskap i tillämpad hälso- och sjukvård. Den ger praktiska råd och tillförlitliga metoder. Fler och fler väljer att använda Vårdhandboken som hade drygt 2,6 miljoner besök under 2015. Årsskiftet 2015/2016 flyttade förvaltningsuppdraget av Vårdhandboken tillbaka till Inera efter några år hos Stockholms läns landsting.

Easy

Tjänsten innehåller funktioner för att hantera verksamheters olika roller, regelverk, självdeklarationer samt avvikelser från en given standard/regelverk. Easy visar svart på vitt när ett regelverk inte efterföljs, och förenklar processen att utföra granskningar på ett strukturerat och effektivt sätt.

Identifieringstjänsten SITHS

SITHS är en tjänstelegitimation för både fysisk och elektronisk identifiering. Ett ordinarie SITHS-kort innehåller ett personligt Telia e-leg som visar vem du är, och ett SITHS-certifikat som visar identiteten i din yrkesroll. SITHS-kortet har många användningsområden och är en av de viktigaste grundtjänsterna inom nationell e-hälsa. Under året genomfördes ett stort byte av SITHS-certifikat, som går att läsa mer om i årsrapporten.

Katalogtjänst HSA

HSA är en elektronisk katalog som innehåller kvalitetssäkrade uppgifter om personer, funktioner och enheter i Sveriges kommuner, landsting och privata vårdgivare. Innehållsuppdateringar har genomförts under året, bland annat schemauppdatering. Förberedelser pågår för upphandling av ny teknisk plattform under 2016.

Sjunet

Sjunet är ett kvalitetssäkrat kommunikationsnät framtaget och anpassat för vård och omsorg. Sjunet har en garanterad tillgänglighet och ställs ofta som krav för att sprida verksamhetskritisk information. Under året genomfördes en upphandling för en ny driftleverantör som blev överklagad. Flytt av driftsleverantör har inte kunnat ske under året.

Säkerhetstjänster

Säkerhetstjänster är viktiga för att tillgodose lagliga krav och för att patienter ska känna förtroende för vårdens sätt att hantera patientinformation. Under året har man flyttat driften till ny driftleverantör, etablerat SAMBI – attribut förvaltning, samt genomfört en förstudie om kontexhantering, SSO och mobil autentisering. Ett nytt gränssnitt har tagits fram för spärr och logg. Arbetet med att ta fram en nationell PU – tjänst pågår fortsatt även under 2016. Planerad upphandling planeras om och genomförs inom ramavtalsupphandling av applikationsförvaltning.

Tjänsteplattform

Tjänsteplattformen underlättar integrationer genom att vara navet mellan system och tjänster. Hela den IT-arkitektur som utgår från den nationella tjänsteplattformen prövades med stor framgång när en ny version av Nationell patientöversikt utvecklades under 2015. All information till patientöversikten går via Ineras tjänsteplattform. Samma anslutningar används även för e-tjänsten Journalen, som visar upp samlad journalinformation till patienter. En enda anslutning kan alltså användas för flera ändamål. Varje vecka gör Inera cirka 60 nya anslutningar till tjänsteplattformen. Behovet från vårdgivare att ansluta sina vårdsystem ökar stadigt och totalt rör det sig om tusentals vårdenheter som kommunicerar med varandra via tjänsteplattformen varje dag.

Flerårsöversikt

2015

Intäkter (tkr)

Nettoomsättning	628 124
Övriga intäkter	0
Summa	**628 124**

Rörelsens kostnader (tkr)

Material och tjänster	-237 477
Övriga externa kostnader	-304 257
Personalkostnader	-84 598
Avskrivningar och övriga kostnader	-1 648
Summa	**-627 980**
Rörelseresultat	**144**

Räntor, bokslutsdisposition och skatt (tkr)

Ränteintäkt och kostnad	516
Periodiseringsfond	-240
Skatt	-162
Summa	**114**
Årets resultat	**258**

Balansomslutning (tkr)	399 849
Soliditet	7 %
Antal anställda	121
Sjukfrånvaro	3,1 %

2014	2013	2012	2011
605 759	305 567	429 790	377 841
158	0	1 000	0
605 917	**305 567**	**430 790**	**377 841**
-215 441	-118 342	-163 008	-125 642
-325 845	-120 737	-163 162	-158 471
-63 987	-65 851	-105 459	-92 153
-813	-1 511	-672	-1 452
-606 086	**-306 441**	**-432 300**	**-377 718**
-169	**-874**	**-1 511**	**123**
864	1 085	2 709	3 076
0	0	-530	-1 020
-233	-156	-428	-54
631	**929**	**1 750**	**2 002**
462	**55**	**240**	**2 125**
399 735	264 525	211 232	185 785
7 %	10 %	12 %	14 %
100 st	92 st	153 st	135 st
2,6 %	1,7 %	2,1 %	1,8 %

Styrelse

Inera leds av en styrelse som består av två politiker från respektive hälso- och sjukvårdsregion.

Anders Henriksson (S)
Landstinget i Kalmar län, ordförande

Marie Morell (M)
Region Östergötland

Martin Andréasson (M)
Västra Götalandsregionen

Jim Aleberg (S)
Västra Götalandsregionen

Anna Fransson (S)
Region Kronoberg

Carl Johan Sonesson (M)
Region Skåne

Daniel Forslund (L)
Stockholms läns landsting

Leif Dahlby (S)
Region Gotland

Fredrik Larsson (M)
Landstinget i Värmland

Marie-Louise Forsberg-Fransson (S)
Örebro läns landsting

Per Wahlberg (M)
Landstinget Västernorrland

Peter Olofsson (S)
Västerbottens läns landsting

Crowe Horwath Osborne AB
Member Crowe Horwath International

Revisionsberättelse

Till årsstämman i Inera AB
Org.nr 556559-4230

Rapport om årsredovisningen

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Inera AB för räkenskapsåret 2015.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar för årsredovisningen

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och för den interna kontroll som styrelsen och verkställande direktören bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorns ansvar

Mitt ansvar är att uttala mig om årsredovisningen på grundval av min revision. Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att jag följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur bolaget upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i bolagets interna kontroll. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Uttalanden

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Inera ABs finansiella ställning per den 2015-12-31 och av dess finansiella resultat och kassaflöden för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att årsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Inera AB för räkenskapsåret 2015.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust, och det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för förvaltningen enligt aktiebolagslagen.

Revisorns ansvar

Mitt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala mig om förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust och om förvaltningen på grundval av min revision. Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Som underlag för mitt uttalande om ansvarsfrihet har jag utöver min revision av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Jag har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Uttalanden

Jag tillstyrker att årsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 12 april 2016

Curt Johansson
Auktoriserad revisor

2016-04-12

Till årsstämman i Inera AB
Organisationsnummer 556559-4230

Granskningsrapport för år 2015

Jag, av årsstämman utsedd lekmannarevisor, har granskat Inera AB:s verksamhet.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.
Lekmannarevisorn ansvarar för att granska verksamhet och intern kontroll samt pröva om verksamheten bedrivits enligt årsstämmans uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen och kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av årsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Jag bedömer sammantaget att bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Jag bedömer att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Växjö 12 april 2016

Roland Gustbée

Formgivning: Kärnhuset
Fotografer: Cecilia Phil (sid. 4, 7, 24), Anders Ekmark (sid. 9), Fredrik Persson (sid. 10),
Ulrika Zwenger (sid. 10), Marie Andersson (sid. 12), Johan Olsson (sid. 12), Peter Nordahl (sid. 16)

Inera AB
Box 17703
118 93 Stockholm

www.inera.se
info@inera.se

Tilläggsbudget 2017

SN 2017 övertagande Daglig verksamhet från EAS	extra medel motsvarande 2016 års förbr under EAS - ram i budgetarbete 2018	2 914 tkr
KS teknisk förvaltning 2017 Distributionscentral fortsatt projekt	Bev anlag 2016 (700 tkr) varav återstår kostnad 2017	225 tkr
KS 2017 Extra Folkomröstning beräknat mars 2018	Kostn ber period 2017 - tillf ram 500 tkr i budget arbete 2018	100 tkr
KS 2017 Visionsarbete och Organisationsöversyn	Ny satsning 2017	400 tkr
SUMMA		**3 639 tkr**

Finansiering genom omfördelning av budget 2017

KS Räntenetto	Beräknat lägre ränte-kostnad än budgeterat	-3 000 tkr
KS Skatteintäkter		-639 tkr

Avtal om avsiktsförklaring för del av Sandika 6:2

Parter

Östhammars kommun, org nr 212000-0290
Box 66
742 21 Östhammar
Nedan kallad Kommunen

Sandika 6:2, org nr 556901-9051
Luntmakargatan 52
113 58 Stockholm
Nedan kallad Bolaget.

§1 Bakgrund

Under 2013 träffade Kommunen och Bolaget en överenskommelse om ett köpeavtal för del av markområdet Sandika 6:2. Avtalets giltighet förföll 2016-12-31 utan rätt till ersättning för någon part då villkoret att Kommunfullmäktige i Östhammars kommun har antagit en detaljplan för området inte uppfyllts. Mellan Kommunen och Bolaget finns även ett Optionsavtal för del av Sandika 6:2. Optionsavtalet är giltigt längst till och med 2017-12-31 men förutsätter att åtagande kopplade till köpeavtalet av Sandika 6:2 har genomförts. Då köpeavtalet har förfallit så förfaller också optionsavtalet.

Ett förslag till detaljplan för markområdet har varit ute på samråd. Förslagets utformning av bebyggelse och infrastriktur skiljer sig markant från det förslag som låg till grund för de tidigare överenskommelserna mellan Kommunen och Bolaget. Bland annat är infartsvägen till området annorlunda placerad, en annan etappindelning för utbyggnad måste ske och området som inte kan bebyggas så som tanken var vid avtalens ingång på grund av gamla gruvhål och höga naturvärden i området. Förutsättningarna som låg till grund för tidigare avtal bedöms ha förändrats i så pass hög grad att det inte kan anses rimligt att förlänga avtalet utan att förändra villkoren.

Inkomna synpunkter på detaljplaneförslaget vid samrådet gör att ytterligare förändringar på områdets utformning kommer att ske innan detaljplanen kan antas.

§2 Syfte

Syftet med detta avtal är att ge Bolaget rätt att när en detaljplan vunnit laga kraft ha ensamrätt att förvärva del av kvartersmarken inom fastigheten Sandiak 6:2 och sälja denna vidare.

§3 Avtalsområde

Avtalet gäller för ca 2/3 av all kvartersmark som detaljplaneläggs inom fastigheten Sandika 6:2 i Östhammars kommun, bilaga 1.

Förslaget till detaljplanekarta i granskningsskedet där kvartersmarken finns illusterarad i bilaga 2. Förändringar av förslaget kan komma att ske avseende på gatustruktur och omfattning av kvartersmark i det fortsatta planarbetet.

Kvartersmarken i detaljplaneområdet ska delas upp i tre delar varav Bolaget ska ha ensamrätt att förvärva två av tre delar. För att del 2 ska förvärvas så ska 80% av kvartersmarken i del 1 vara bokade (handpenning om minst 10% av köpeskillingen ska vara erlagd) av köpare. Redovisning ska göras av Bolaget till Kommunen.

§4 Överlåtelse av mark

Överlåtelse av mark sker efter att detaljplanen för området vunnit laga kraft och utbyggnad av gator, VA och annan infrastruktur påbörjats. Separat köpeavtal upprättas mellan parterna.

Priset på marken ska bestämmas utifrån ett värdeutlåtande, motsvarande NaiSvefas värdeutlåtande daterat 2013-06-18 som låg till grund för tidigare köpeavtal, som tas fram när detaljplanen vunnit laga kraft och kostnaderna för utbyggnad av infrastrukturen kunnat fastställas.

Vid prissättningen ska hänsyn tas till Bolagets exploateringsbidrag för utbyggnad av infrastrukturen till området.

§5 Fastighetsbildning

Kommunen ansvarar för att ansökan om fastighetsbildning ges in till lantmäteriet efter att detaljplanen vunnit laga kraft och ett köpeavtal undertecknats. Kommunen betalar förrättningskostnaderna för avstyckning av kvartersmarken.

§6 Områdets skicka och avverkning

Kvartersmarken överlåts i det skick den befinner sig i på tillträdesdagen. Kommunen avser att avverka området innan utbyggnad av infrastrukturen d.v.s. gator och VA etc sker. Innan

avverkningen ska parterna föra en dialog kring möjligheterna att spara träd inom hela planområdet.

§6 Genomförandet av exploateringsåtgärder

Kommunen kommer att som huvudman att ansvara för all utbyggnad inom allmän plats. Utformningen och standard på gator och andra allmänna platser ska följa den standard som övriga jämförbara bostadsområden inom kommunen har och som beskrivs i detaljplanenen för området. Kommunen ska påbörja utbyggnaden av infrastrukturen i området utan oskäligt dröjsmål efter det att detaljplanen vunnit laga kraft.

Bolaget ska genom ett exploateringsbidrag bidra till kostnaderna för utbyggnaden av infrastrukturen i området. Exploateringsbidraget storlek ska motsvara samma procentuella andel av den totala kostnaden för utbyggnad som den procentuella andelen kvartersmark som Bolaget har ensamrätt att förvärva.

Innan detaljplanen för området antas av Östhammars kommunfullmäktige ska ett Exploateringsavtal upprättas mellan parterna som reglerar kostnaderna för utbyggnad av området och storleken på exploateringsbidraget som Bolaget ska betala.

§7 Kostnader utanför exploateringsområdet.

Bolaget skall inte betala någon gatukostnadsersättning eller andra avgifter för arbeten som ligger utanför detaljplaneområdet.

§8 VA-anläggningar och VA-avgifter

Bolaget ska betala anslutningsavgift för VA för den kommande utbyggnaden inom detaljplaneområdet enligt gällande VA-taxa för Östhammars kommun vid anslutningstillfället.

§9 Genomförandetid

Parterna ska samverka för att en detaljplan för området tas fram.

§10 Villkor

Detta avtal är villkorat av:

att Östhammars Kommunstyrelse godkänner detta avtal.

att Bolagets styrelse godkänner detta avtal genom intyg.

§11 Tvist

Eventuell tvist parterna emellan rörande innehållet i detta avtal ska avgöras i skiljedomstol.

Detta avtal upprättas i två likalydande exemplar av vilka parterna tar var sitt.

Östhammar den 2017-

Östhammars kommun

Jacob Spangenberg

Annila Bexelius

Sandika 6:2

Thomas Rickardsson

BETECKNINGAR OCH PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Bestämmelser utan beteckning gäller inom hela planområdet.

GRÄNSER

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmänna platser

LOKALGATA	Lokaltrafik
$NATUR_1$	Naturområde
$NATUR_2$	Naturområde med komplement som inkluderar GC-väg och rekreation

Kvartersmark

B	Bostäder
E	Tekniska anläggningar
S	Förskola eller skola

BEGRÄNSNINGAR AV MARKENS BEBYGGANDE

- Byggnad får inte uppföras

UTNYTTJANDEGRAD/FASTIGHETSINDELNING

e_1 0000	Minsta tomtstorlek i m^2
e_2 0000	Största bruttoarea i m^2
e_3 00	Största byggnadsarea i procent av fastighetsarea

MARKENS ANORDNANDE (utformning av kvartersmark)

Mark och vegetation

Parkeringsplats skall finnas på respektive fastighet

PLACERING, UTFORMNING, UTFÖRANDE

Placering

Friliggande hus huvudbyggnad ska placeras minst 4,0 m från fastighetsgräns.
Komplementbyggnad ska placeras minst 2,0 m från fastighetsgräns
Huvudentré ska vara vänd mot gatan

p_1	Garage med utfart riktad mot gata ska placeras minst 6 meter från tomtgräns mot gata

Utformning

00	Högsta nockhöjd i meter
00	Minsta taklutning i grader

ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

Genomförandetid

Genomförandetiden är 10 år från den dag planen vinner laga kraft

Huvudmannaskap

Kommunen är huvudman för allmän plats

ILLUSTRATION

Illustrationslinjer

	Illustrationslinje
Gruvområde	Illustrationstext

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 meter

Skala: 1:1000 i A0

GRUNDKARTANS BETECKNINGAR

- Brygga
- Byggnad
- Skärmtak
- Elledning
- Fastighetsgräns
- 1:2 3:12 1 Fastighetsbeteckning
- Gemensamhetsanläggning (Ga)
- Höjdkurva
- Ledningsrätt (Lr)
- Gruvområde/gruvhål
- Tomtning
- Staket
- Stenmur
- Stig
- Strandlinje
- Strandskyddslinje
- Vägkant

Grundkartan är upprättad våren 2017. Koordinatsystem i plan Sweref 99 18 00, i höjd RH 2000.

DETALJPLAN

GRANSKNINGSHANDLING

Granskningshandlingarna består av plankartan med bestämmelser samt:

- ☒ Planbeskrivning
- ☒ Samrådsredogörelse
- ☒ Fastighetsförteckning

Sandika Norra

Del av fastigheterna Sandika 6:2 m.fl.

ÖSTHAMMARS KOMMUN, UPPSALA LÄN

UPPRÄTTAD - 2015-12-10 rev. 2017-04-10

Beslutsdatum	
BMN godkännande	-
KF Antagande	-
Lagakraftvinnande	-
DNR	2013SBN1653

N.NN

Kjell Sanfer
Plan- och byggchef

Christer Aberg
Planarkitekt

Köpeavtal

Säljare: Östhammars kommun,212000-0290, Box 66, 742 21 Östhammars kommun
Köpare: Credentia AB, 556025-2891, Stockholmsvägen 28, 761 43 Norrtälje

Objekt: Fastigheten Östhammar 1:7, se bifogad karta.

Köpeskilling: 1 372 400:- / Enmiljontrehundrasjuttiotvåtusenfyrahundra/ kronor (400 kronor per BTA bostad)

§1
Köpeskillingen ska betalas kontant i sin helhet då bygglov beviljats. Tillträdet sker när bygglov beviljats.

§2
När köpeskillingen har betalats i sin helhet skall säljaren överlämna kvitterat köpebrev till köparen.

§3
Köparen svarar för lagfartskostnader i samband med detta förvärv.

§4
Köparen ska betala anslutningsavgift för vatten och avlopp enligt vid anslutningstillfället gällande taxa för kommunala vatten och avloppsanläggningar. Anslutningsavgiften ska reduceras med kostnaden för utbyggnaden av etappen.

§5
Köparen förbinder sig att på fastigheten uppföra två för permanent bruk avsedda flerbostadshus. I det fall köparen överlåter fastigheten skall denna förbindelse införas i köpekontraktet vid överlåtelsen. Credentia skall samtidigt förbinda sig till att teckna ett totalentreprenadkontrakt med bostadsrättsföreningen för att uppföra byggnaderna.

§6
Detta avtal gäller under förutsättning av att Östhammars kommunfullmäktige beslutar att godkänna avtalet. Om ett sådant beslut inte kommer till stånd förfaller detta avtal utan ersättningsrätt för någon av parterna.

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar av vilka köpare och säljare tagit varsitt.

Östhammars Kommun
Säljare

Ort och datum

…….

…….
Jacob Spangenberg

…….
Annila Bexelius

Credentia AB
Köpare

Ort och datum

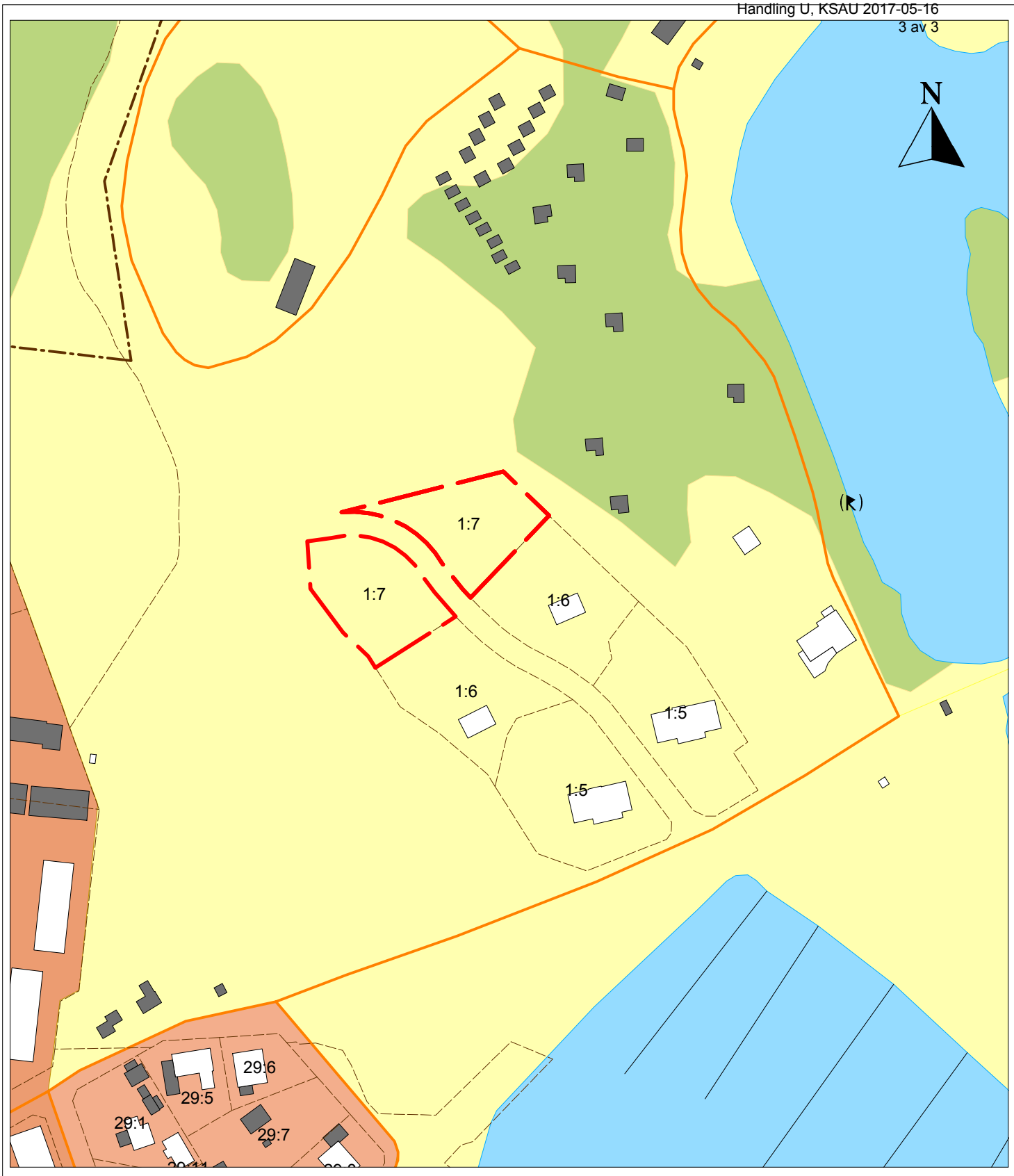
…….

…….
Ronny Jansson

Säljarens egenhändiga namnteckningar
bevittnas:

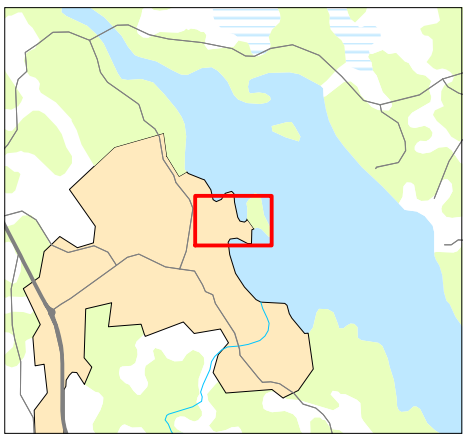
…….

…….

Skala: 1:2000

Vald fastighet: Östhammar 1:7

ÖSTHAMMARS KOMMUN
TEKNISKA KONTORET
2012 -03- 22
Dnr 2011KS211 274

Principavtal mellan Östhammars kommun (nedan kommunen) och Credentia AB(nedan Credentia).

Bakgrund. Kommunen äger ett markområde inom fastigheterna Östhammar 1:2 och 7:14 nedan kallad Cirkusplatsen. Markområdet har tidigare utgjort en havsvik som etappvis fyllts igen. Vidare har del av området utgjort en kommunal deponi. Kommunen och Credentia har enligt denna överenskommelse träffat avtal om exploatering av området för flerbostadshus upplåtna med i första hand bostadsrätt.

1. **Området.** Exploateringsområdets markyta uppgår till ca 30 000 kvm i centrala Östhammar. Området har markerats på bilaga 1.

2. **Detaljplanearbete.** Credentia anlitar en av kommunen godkänd konsult för att genomföra en detaljplaneläggning av området. Detaljplanearbetet sker i samråd med kommunens planhandläggare, den externa konsulten och Credentia. Credentia bekostar nödvändiga utredningar för planläggning av området, externa konsulter samt egna kostnader. Kommunen står för kostnader för sina tjänstemän. Detaljplaneavgiften reduceras med hänsyn till detta. Detaljplanearbetet ska påbörjas så snart som möjligt efter denna överenskommelse har undertecknats och godkänts av respektive part.

3. **Sanering.** Credentia bekostar sanering av området med maximalt 2 miljoner kronor exklusive moms. I det fall saneringskostnaderna överstiger med högst 2 miljoner kronor ska kommunen bekosta det överstigande beloppet.
I det fall Credentia befarar att saneringskostnaderna kommer att överstiga 2 miljoner kronor ska Credentia minst 2 månader i förväg skriftligt meddela kommunen detta. Kommunen får full insyn i saneringsarbetet och kostnaderna därav. Kostnaderna för saneringsarbeten ska beräknas enligt bilaga 3. Om kostnaderna för sanering överstiger 4 miljoner kronor ska förhandling om projektets fortsättning upptas mellan parterna.

4. **VA-avgift.** Credentia utför och bekostar VA-ledningar inom området som sedan överlämnas till kommunen. Innan VA-arbeten påbörjas ska Credentia överlämna arbetshandlingar som ska godkännas av kommunen. Efter att VA-arbetena är slutförda ska besiktning ske av gemensamt utsedd besiktningsman. VA-avgifterna för den planerade bebyggelsen ska reduceras med kostnaden för de VA-arbeten som Credentia genomför.
Kan överenskommelse inte träffas om kostnaden för reduceringen ska kommunen utföra VA-arbeten för kommunala ledningar.

5. **Övriga exploateringsåtgärder.** Credentia utför och bekostar gata genom området, förutsättningar och utförande framgår av bilaga 2. Innan gatuarbeten påbörjas ska Credentia överlämna arbetshandlingar till kommunen som ska godkänna dessa. Inom den centrala delen av området planeras en park. Credentia ska utföra och bekosta arbeten med parken. Innan arbeten med parken påbörjas ska Credentia överlämna arbetshandlingar som ska godkännas av kommunen.

6. **Gatukostnadsersättning.** Credentia fakturerar kommunen *xxx* kronor plus moms för arbeten enligt punkt 5 ovan. Credentia betalar gatukostnadsersättning med motsvarande belopp exklusive moms.

7. **Övriga exploateringskostnader**. Credentia ska inte erlägga gatukostnadsersättning eller andra avgifter för arbeten som ligger utanför exploateringsområdet.

8. **Markförvärv**. Credentia erlägger 6 miljoner kronor för de delar av området som ska utgöra tomtmark för bostäder. Beloppet erläggs vid påbörjande av byggnation i respektive delområde med belopp motsvarande varje delområdes andel av den totala byggrätten enligt detaljplanen. Enligt den skiss som föreligger för exploateringen av området ska området bebyggas med ca 144 lägenheter till en sammanlagd yta av ca 15000 m2 BTA bostäder. Skulle den kommande detaljplanen enligt punkt 2 ovan innebära en avvikelse från 15000 m2 BTA bostäder med mer än 1000 m2 BTA bostäder ska köpeskillingen för marken förändras proportionellt mot avvikelsen.

9. **Genomförandetid.** Credentia ska påbörja byggnation av områdets samtliga byggnader inom 10 år från det att detaljplanen vunnit laga kraft. Om Credentia inte påbörjat byggnation av del/delar av området inom ovanstående tid ska kommunen äga rätt att anvisa denna/dessa delar till annan exploatör. Credentia ska i så fall inte kunna ställa några krav gentemot kommunen för kostnader nedlagda i detaljplanearbetet eller annat.

10. **Option.** Optionen ska gälla under genomförandetiden. I det fall användningen av det område, som idag används för båtuppställning bilaga 4, ändras genom en ny detaljplan till bostadsändamål ska Credentia äga rätt att förvärva detta område till ett pris som motsvarar 150 % av byggrättspriset för Cirkusplatsen med tillägg för index enligt KPI där basåret är 2012. Även för detta område gäller förutsättningarna att Credentia bekostar exploateringskostnader inom området. I detta fall ska Credentias kostnad för sanering begränsas till 1 miljon kronor och om kostnaderna överstiger 2 miljoner kronor ska förhandling om projektets fortsättning upptas mellan parterna.

11. Detta avtal förutsätter att Östhammars kommuns kommunfullmäktige samt Credentia AB:s styrelse godkänner detta avtal.

12. Exploateringsavtal. Detta avtal ska ersättas med ett exploateringsavtal vid tidpunkten för kommunens antagande av detaljplanen.

Östhammar den 2012- 03-12

Östhammars Kommun

Jacob Spangenberg

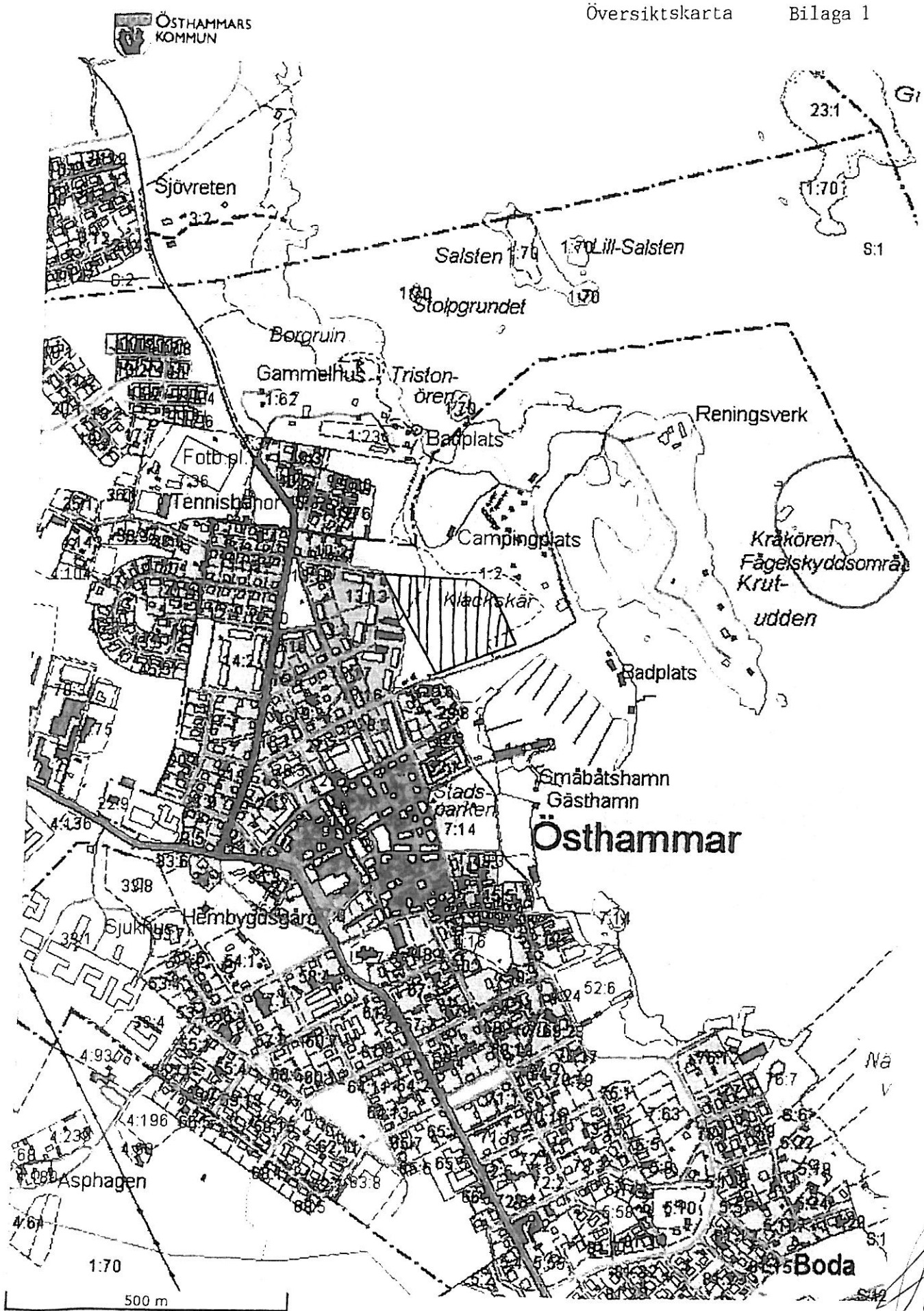
PETER NYBERG

Credentia AB

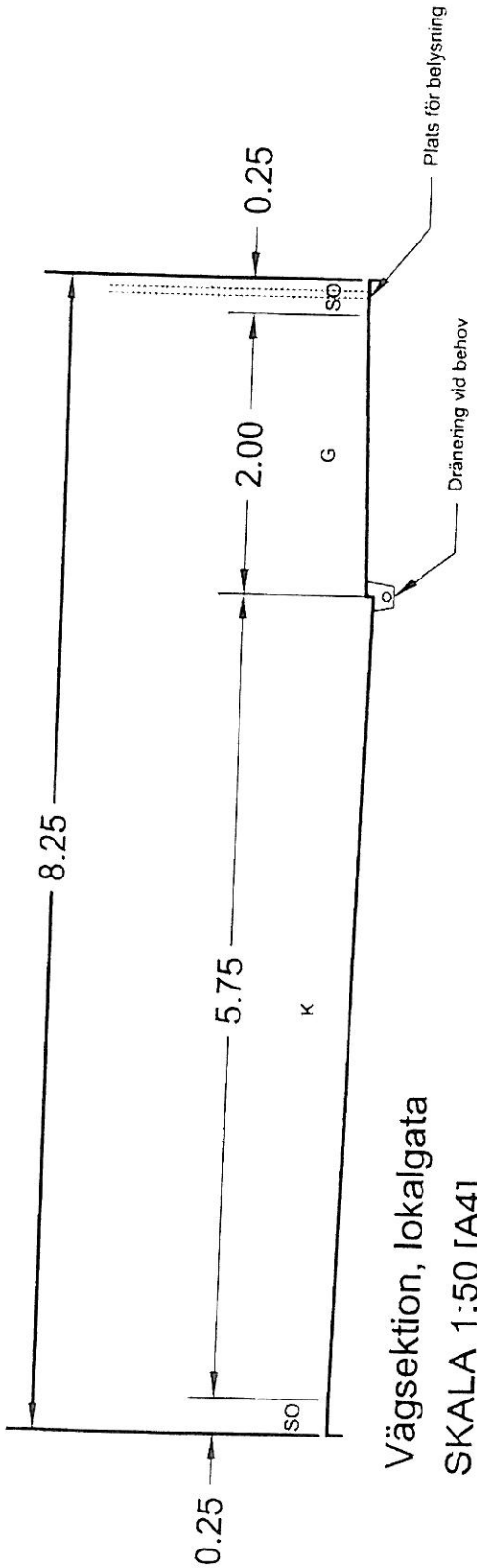
Per G Nordin

SolenWeb - 2012-01-16 13:18:24

Översiktskarta Bilaga 1

Bilaga 2

Vägsektion, lokalgata
SKALA 1:50 [A4]

ÖSTHAMMARS KOMMUN
- EN DEL AV KOLLAGEN

Bilaga 3

Gällande principavtal mellan Östhammars kommun och Credentia AB avseende Cirkusplatsen.

Exploatören bekostar sanering av området med maximalt 2 miljoner kronor exklusive moms.

Marksaneringskostnaden ska beräknas som en merkostnad, utgörande mellanskillnaden mellan å ena sidan saneringsschakten och transport till deponi och å andra sidan det normalschakt och borttransport som annars skulle ha utförts. Som merkostnad räknas även erforderliga återfyllnader av ersättningsmassor vid sanering som annars inte hade behövt utföras vid normalschakt.

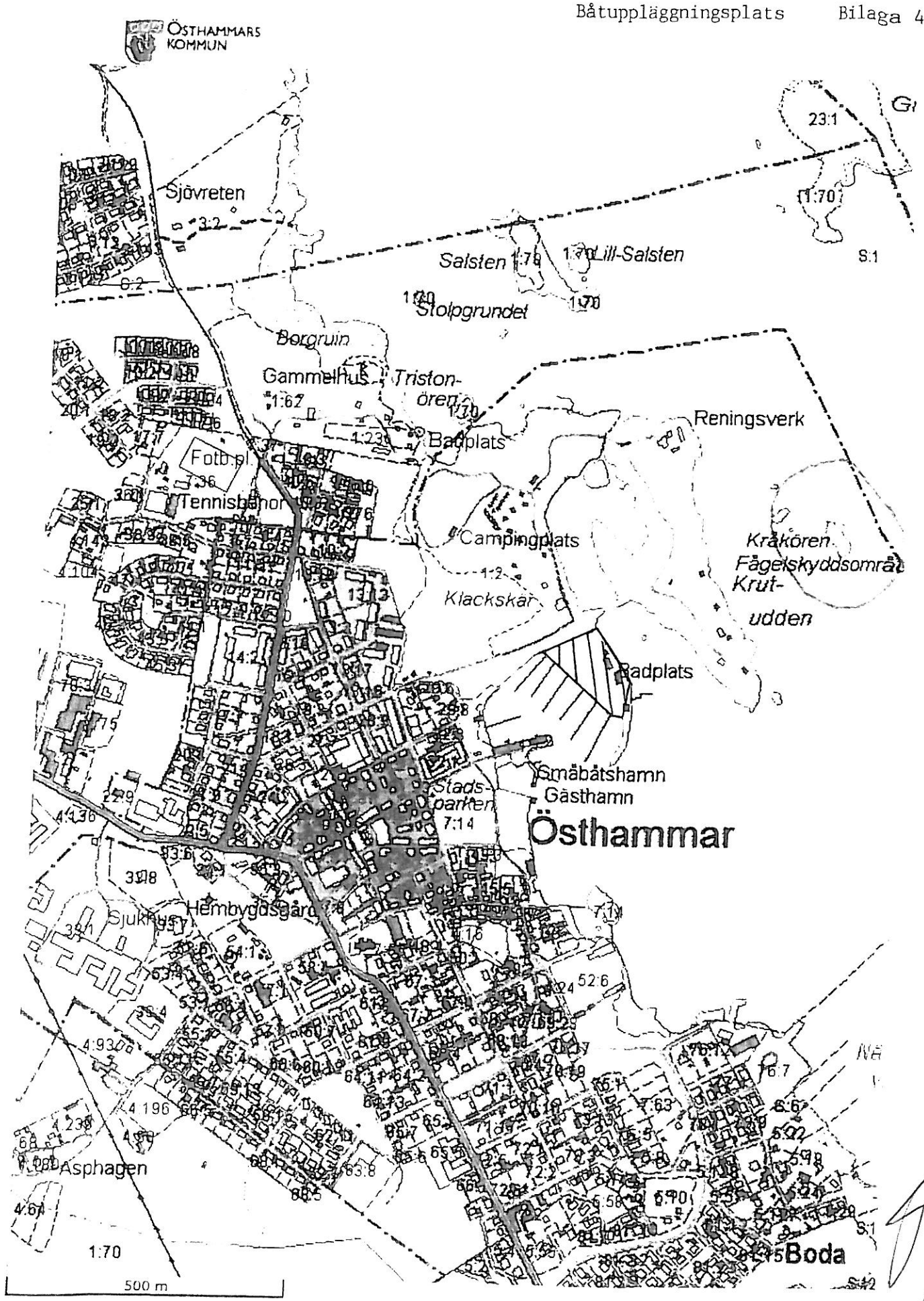
I marksaneringskostnaden ingår också kostnader för extern konsult för framtagande provtagnings- och saneringsstrategi samt presentation av provtagningsplan och saneringsstrategi för ansvarig tillsynsmyndighet.

Entreprenören ska redovisa merkostnader enligt följande,

1. Större hjälpmedel, verifierad självkostnad med påslag 16 % entreprenörsarvode.
2. Materialkostnader, verifierad självkostnad med påslag 16 % entreprenörsarvode.
3. Underentreprenörer, verifierad självkostnad med påslag 16 % entreprenörsarvode.
4. Deponikostnader, verifierad självkostnad med påslag 10 % entreprenörsarvode.
5. Konsultkostnader, verifierad självkostnad med påslag 10 % entreprenörsarvode.
6. Arbetare mark, 330 kr/tim inkl entreprenörsarvode.
7. Arbetare bygg, 350 kr/tim inkl entreprenörsarvode.
8. Utsättare inkl utrustning, 695 kr inkl entreprenörsarvode.

SolenWeb - 2012-01-16 13:18:24

Båtuppläggningsplats Bilaga 4

Bostadsförsörjningsprogram

Östhammars kommun 2017

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

osthammar.se

Avsändare/Förvaltning, år-mån-dag

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND 2
Process 2

LÄGET PÅ BOSTADSMARKNADEN 3
Den övergripande bilden 3
Bostadsbrist 3
Situationen i Östhammars kommun 4
De större tätorterna ökar, landsbygden minskar 6
Mindre, men fler, hushåll 6
Nyproduktion 7
Planläget 9
Målgruppsspecifika behov 9
Nyanlända 9
Ungdomar och unga vuxna 10
Familjer 11
Seniorer 11
Särskilt boende 12
Ekonomiskt svaga grupper, socialt boende 12
Skyddat boende 13

RIKTLINJER FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNINGEN 14
Generella principer 14
Flerkärnighet 14
God framförhållning 14
Aktiv markpolitik 15
Variation, hållbarhet och attraktivitet 15
Samverkan och uppföljning 15
Effektivt och flexibelt nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet 15
Aktuella behov 15
Stärkt planarbete 15
Fokus på Alunda 16
Fokus på familjer 16
Fokus på nyanlända 16
Fokus på äldre 16
Fokus på utsatta 16
Övrigt 17

Bostadsförsörjningsprogram

ÖSTHAMMARS KOMMUN

BAKGRUND

Lagen om bostadsförsörjning (SFS 2000:1383, 2013:866) innebär att varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.

Vid planeringen av bostadsförsörjningen ska kommunen samråda med berörda kommuner och ge länsstyrelsen, aktören med ansvar för regionalt tillväxtarbete i länet och andra regionala organ tillfälle att yttra sig. Riktlinjer för bostadsförsörjningen ska antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod. Förändras förutsättningarna för de antagna riktlinjerna ska nya riktlinjer upprättas och antas av kommunfullmäktige.

Riktlinjerna ska grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar. Från och med 2014 ska kommunerna därtill redovisa vilka hänsyn de har tagit till nationella och regionala mål och till andra planer och program som har betydelse för bostadsförsörjningen.

Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska vara underlag för kommunens arbete med planläggning. Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet fördes den 1 januari 2014 in i plan- och bygglagen (2010:900) som ett allmänt intresse som kommunerna ska främja. Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen har därmed en vägledande roll vid tillämpning av 2 kapitlet 3 § punkt 5 i PBL.

Process

Bostadsförsörjningsprogrammet för Östhammars kommun har tagit sin utgångspunkt i befolkningens och bostadsmarknadens utveckling samt bostadsrelaterade mål på nationell, regional och lokal nivå. Vägledande har bland annat varit SCB:s nationella befolkningsprognos (2016), migrationsverkets prognos för asylinvandringen (2017), regeringens mål för boende och byggande (2016), Boverkets riktlinjer för bostadsförsörjning, Länsstyrelsens analys av den regionala bostadsmarknaden (2016) och Region Uppsalas regionala utvecklingsstrategi för Uppsala län (2016). Därtill kommunens nya översiktsplan (2016), kommunens tillväxtstrategi (2015, med förslag till revidering 2017), uppgifter från socialförvaltningen samt två boenderelaterade seminarier anordnade i kommunen hösten 2016 (fastighetsseminarium i Gimo 16/9 samt seminarium kring bostadsförsörjning i Östhammar 18/10).

Under samrådet december 2016 till februari 2017 har inkommit yttranden från socialnämnden, barn- och ungdomsnämnden, strategienheten, Tierps kommun, Håbo kommun, Länsstyrelsen i Uppsala län, Östhammarshem samt Ulf Andersson. Dessa har tagits hänsyn till i programmet.

LÄGET PÅ BOSTADSMARKNADEN

Den övergripande bilden

I Sverige växer folkmängden nu med över 100 000 personer per år och år 2016 med hela 144 000 invånare. Mer än tre fjärdedelar av ökningen sker till följd av invandring. Enligt SCB:s prognos från april 2016 ökar befolkningen med omkring 150 000 personer per år till och med 2020. År 2025 väntas gränsen för 11 miljoner invånare passeras. Medräknat de asylsökande migranter som anlänt till Sverige de senaste åren har landet redan en befolkning på över 10 miljoner.

Massflykt från krig och elände i Mellanöstern och Afrika i kombination med en generös svensk flyktingpolitik har tagit invandringen till historiskt höga nivåer. Utvecklingen nådde en kulmen 2015, med över 160 000 asylsökande, varpå åtstramningar i flyktingpolitiken kraftigt minskat antalet nya asylsökande till knappt 29 000 år 2016 och en förväntad volym om ca 35 000 år 2017. Många människor står dock fortfarande i väntan på att få asyl och ska snart in det reguljära samhället.

Drygt 70 procent av folkökningen sker i de tre storstadslänen och över en tredjedel enbart i Stockholmsregionen. Medräknat Uppsala län, som ingår i huvudstadens pendlingsregion, uppgår befolkningsökningen för närvarande till över 40 000 invånare per år i länen Stockholm och Uppsala sammantaget. De framskrivningar som gjorts till 2050 inom ramen för samarbetet mellan länen i östra Mellansverige pekar på en fortsatt hög befolkningstillväxt.

För Uppsala läns vidkommande indikerar den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län (2016) att det behövs en långsiktig beredskap för en befolkningstillväxt om 3 500 till 5 000 invånare per år. År 2016 ökade länsbefolkningen med drygt 7 200 invånare och genomsnittet för de senaste tio åren ligger på 4 145 invånare per år. Omkring 70 procent av tillväxten förväntas ske i kommunhuvudorterna, varav merparten i Uppsala, och resterande 30 procent i de mindre orterna och på landsbygden. Länets norra delar (kommunerna Heby, Tierp, Östhammar och Älvkarleby) har stått för en mindre del av befolkningsökningen, i genomsnitt 273 invånare per år sedan 2010. De senaste åren har befolkningstillväxten dock ökat till omkring 750 invånare per år.

Bostadsbrist

Bostadsbyggandet har släpat efter befolkningsökningen under många år. I kombination med en successiv polarisering av befolkningen till storstadsregionerna, framför allt Stockholm, har det inneburit en påtaglig bostadsbrist i dessa. På senare år och till följd av den höga invandringen har situationen blivit allt mer ansträng även i övriga landet. Hela 240 av landets 290 kommuner bedömer att det råder underskott på bostäder, enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för år 2016.

Boverkets bedömning är att det behöver färdigställas mer än 75 000 bostäder per år fram till 2020. Regeringen har som målsättning att det ska byggas minst 250 000 bostäder till 2020 eller minst 50 000 per år. År 2015 påbörjades knappt 50 000 bostäder, inklusive nettotillskott genom ombyggnationer. Prognosen för 2016-2017 är ca 60 000 påbörjade bostäder per år. Antalet färdigställda lägenheter släpar dock efter och uppgick 2015 till knappt 40 000 bostäder, inklusive ombyggnationer. Det är därför osannolikt att bostadsbyggandet hinner ikapp befolkningsökningen de närmaste åren.

Även Uppsala län kännetecknas av bostadsbrist. År 2016 rapporterade samtliga kommuner i länet att det råder bostadsbrist, trots att utbyggnadstakten har ökat och närmat sig 2 000

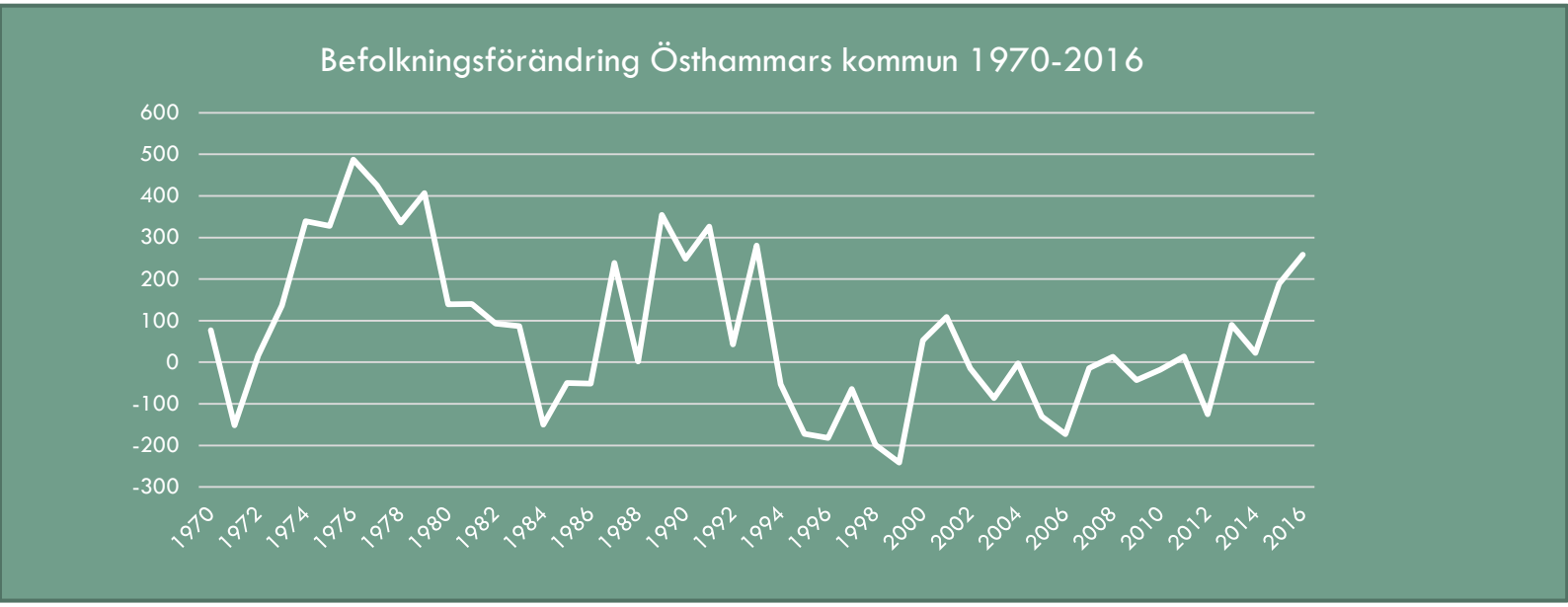
färdigställda bostäder per år, varav omkring hälften i Uppsala kommun. Antalet påbörjade lägenheter indikerar en fortsatt ökad utbyggnadstakt och i länet har en avsiktsförklaring slutits mellan Länsstyrelsen och länets kommuner om en bostadsproduktion om minst 5 000 bostäder per år. Den regionala utvecklingsstrategin anger också ett behov att planera för 5 000 bostäder per år till år 2023 för att bygga ikapp behoven och därefter minst 2 100 nya bostäder per år för att möta befolkningstillväxten.

Marknadsvillkoren skiljer sig dock markant mellan länets olika delar. Risknivån och därmed avkastningskravet är väsentligt lägre i Uppsala och länets södra delar än i norr. Detta gäller inte minst vid produktion av flerbostadshus, som utgjort 70 procent av nyproduktionen i länet de senaste tio åren. Efterfrågan är som starkast i de större tätorterna, framför allt Uppsala, och områden med hög tillgänglighet till huvudstadsregionens arbetsmarknad. Byggkostnaderna är däremot tämligen likvärdiga, bortsett från markkostnaden som vanligtvis är lägre i de mindre orterna och mer perifera områdena.

Kapacitetsrestriktioner inom byggsektorn samt kommunernas planläggning och bygglovshantering påverkar också utbyggnadstakten. Det finns även en risk att en inbromsning av den ekonomiska tillväxten och/eller stigande räntor kan komma att försvåra det finansiella läget. Sveriges byggindustrier bedömer att bostadsbyggandet toppat under 2016, men förblir på en hög nivå även 2017. Både Konjunkturinstitutet och Riksbanken prognostiserar att räntan bottnar 2016-2017. Konjunkturbarometern och sysselsättningsgraden pekar samtidigt på att tillväxten är på väg att toppa ur och att vi snart kan vara på väg mot en svagare period.

Situationen i Östhammars kommun

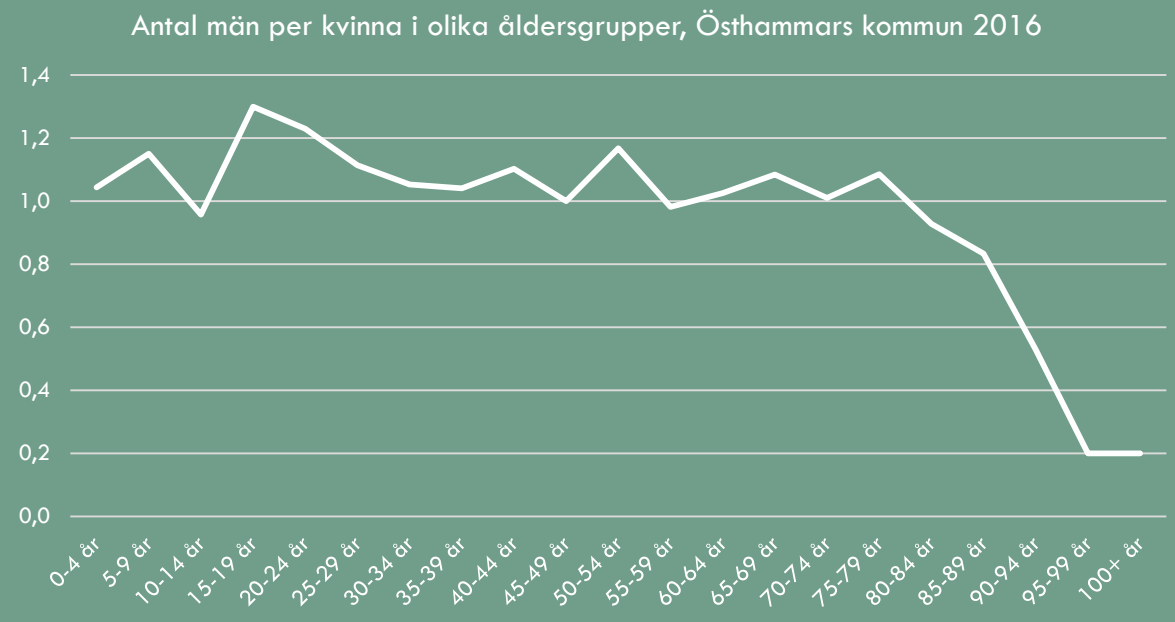
Befolkningen i Östhammars kommun har de senaste fyra åren ökat med 560 individer eller i genomsnitt 140 invånare per år. Den tidigare negativa befolkningstrenden är därmed bruten och 2016 uppgick befolkningsökningen till hela 259 individer. Viktiga drivkrafter bakom detta är en ökad flyktinginvandring men också ett stärkt inrikes flyttningsöverskott till följd av en lägre flyttbenägenhet bland unga vuxna, ett ökat bostadsbyggande, en stark arbetsmarknad med många ersättningsrekryteringar, utbygganden av 288:an samt Stockholm-Uppsalaregionens starka tillväxt.

Östhammars kommun	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Snitt 2006-2015
Inrikes inflyttningar	728	858	793	795	767	826	756	849	830	868	1026	827
Inrikes utflyttningar	884	857	794	828	824	809	845	780	794	789	836	822
Inrikes flyttningsöverskott	-156	1	-1	-33	-57	17	-89	69	36	79	190	5
Invandringar	56	78	87	95	103	80	57	81	87	142	134	91
Utvandringar	52	38	34	27	33	41	49	30	47	41	36	39
Invandringsöverskott	4	40	53	68	70	39	8	51	40	101	98	52
Födda	209	190	201	185	210	199	232	200	194	227	220	206
Döda	232	249	244	261	241	243	276	230	244	217	250	244
Födelseöverskott	-23	-59	-43	-76	-31	-44	-44	-30	-50	10	-30	-38
Befolkningsförändring	-173	-14	13	-43	-18	14	-125	90	22	189	259	19
Befolkningsantal	21 435	21 421	21 434	21 391	21 373	21 387	21 262	21 352	21 374	21 563	21 822	21 438
0-19 år	5 165	5 111	5 022	4 918	4 792	4 705	4 648	4 567	4 450	4 477	4 600	4 769
20-64 år	11 953	11 922	11 872	11 816	11 791	11 770	11 592	11 579	11 527	11 543	11 560	11 720
65+ år	4 317	4 388	4 540	4 657	4 790	4 912	5 022	5 206	5 397	5 543	5 662	4 949

Givet ett fortsatt mottagande av ca 100 nyanlända per år är prognosen att kommunens befolkning överstiger 23 000 invånare i början av 2020-talet, att jämföra med 21 822 invånare vid utgången av 2016. Det är främst åldersgruppen 65+ som ökar, medan barn/ungdomar och den yrkesverksamma befolkningen utvecklas mer stabilt. Medelåldern har därmed stigit från 41 till 45 år sedan 2000.

Prognosen innebär att kommunen fortsätter växa långsammare än Uppsala län. Ytterligare potential finns i goda pendlingslägen till Uppsala samt på längre sikt SKB:s planerade investeringar i slutförvar för använt kärnbränsle samt utbyggnad av SFR. Realiseras dessa kan kommunens befolkning komma att överstiga 24 000 invånare framåt 2030, men förutsätter ett ökat bostadsbyggande.

Könsmässigt är det viktigt att notera att det finns fler män än kvinnor i de flesta åldersgrupper i kommunen, förutom i åldrarna 80 år och äldre där kvinnorna till följd av en högre medellivslängd är fler. Totalt uppgick skillnaden mellan könen till 596 individer år 2016, då 11 209 pojkar/män och 10 613 flickor/kvinnor var bosatta i kommunen. Framför allt i åldrarna 15-25 år finns ett underskott på flickor/kvinnor, vilket inverkar på familjebildningen och barnafödandet i kommunen. Delvis förklaras skillnaden av att fler tjejer än killar söker sig vidare till högre utbildning och större städer efter gymnasiet, men det förefaller också som kommunen har en lägre boendeattraktivitet bland dessa än bland pojkar/män.

De större tätorterna ökar, landsbygden minskar

Befolkningsökningen sker i kommunens tätorter, medan landsbygden successivt minskar i befolkningsantal. Under perioden 2010-2015 har tätortsbefolkningen ökat med 456 individer, medan landsbygden minskat med 266 personer. Andelen boende i tätort har därmed stigit till 69 procent och bedöms fortsätta öka. Av tätorterna är det främst Östhammar, Alunda och Österbybruk som ökat sitt invånarantal.

Tätortsbefolkning	2000	2005	2010	2015	2000-2015	2010-2015
Östhammar	4 505	4 598	4 534	4 726	221	192
Gimo	2 629	2 702	2 688	2 698	69	10
Alunda	2 274	2 224	2 317	2 506	232	189
Österbybruk	2 210	2 230	2 272	2 331	121	59
Öregrund	1 569	1 552	1 555	1 589	20	34
Hargshamn	325	304	312	289	-36	-23
Norrskedika	209	223	214	199	-10	-15
Dannemora	224	238	213	214	-10	1
Skoby	212	217	230	239	27	9
Summa tätorter	14 157	14 288	14 335	14 791	634	456
Summa landsbygd	7 576	7 320	7 038	6 772	-804	-266
Summa kommunen	21 733	21 608	21 373	21 563	-170	190
Andel boende i tätort	65 %	66 %	67 %	69 %		

Mindre, men fler, hushåll

Den genomsnittliga hushållsstorleken fortsätter minska i takt med en åldrande kommunbefolkning och uppgår för närvarande till 2,2 invånare per bostad. Antalet ensamhushåll samt samboende utan barn ökar medan antalet hushåll med barn minskar. Antalet hushåll med hemmaboende barn 25 år eller äldre har dock ökat något 2011-2015. Totalt fanns 9 768 permanenthushåll i kommunen år 2015, en ökning med 260 hushåll sedan 2011.

	Antal hushåll			Antal personer		
Hushållsstruktur	**2011**	**2015**	**2011-2015**	**2011**	**2015**	**2011-2015**
ensamstående utan barn	3 443	3 657	214	3 443	3 657	214
ensamstående med barn 0-24 år	551	521	-30	1 478	1 358	-120
ensamstående med barn 25+ år	97	125	28	203	257	54
sammanboende utan barn	2 790	2 942	152	5 580	5 884	304
sammanboende med barn 0-24 år	2 057	1 933	-124	8 055	7 658	-397
sammanboende med barn 25+ år	144	167	23	441	517	76
övriga hushåll utan barn	243	233	-10	601	591	-10
övriga hushåll med barn 0-24 år	178	180	2	935	951	16
övriga hushåll med barn 25+ år	5	10	5	20	40	20
uppgift saknas	0	0	0	631	650	19
Samtliga hushåll	9 508	9 768	260	21 387	21 563	176

En mindre genomsnittlig hushållsstorlek innebär att bostadsbehoven ökar även om befolkningen inte växer. Till detta bidrar även omflyttningen mellan landsbygd och tätorter samt att en betydande del av kommunens bostadsbestånd används för fritidsändamål. Samtidigt sker en permanentning av fritidshus. I nuläget är bedömningen, på basen av folkbokföringsuppgifter, att ca 1 000 småhus används för fritidsändamål medan ca 500 fritidshus används som permanentbostad. Totalt, inklusive fritidshus, finns ca 16 400 bostäder i kommunen, varav omkring 60 procent används för permanentboende. Privatägda småhus är den klart vanligaste bostadsformen. På hyresmarknaden dominerar Östhammarshem med sina ca 2 000 lägenheter, men de privata hyresvärdarna blir allt fler. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i största tätorterna.

Bostadsbestånd år 2015			**Permanentbostäder**	
småhus	6 811		Hyresrätt	26 %
flerbostadshus	3 275		Bostadsrätt	17 %
övriga hus	155		Äganderätt	57 %
specialbostäder	474			
fritidshus	5 702			
Summa bostäder	16 417			

Trots att det inte varit någon markant befolkningstillväxt råder bostadsbrist i Östhammars kommun. Det stora antalet småhus i relation till andra bostadsformer låser läget genom att omflyttningen blir låg och nyttjandet av bostadsbeståndet därmed ineffektivt. Problemet förstärks av den flerkärniga tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre delmarknader. Den som vill byta bostad söker oftast alternativ på den egna boendeorten.

Nyproduktion

I genomsnitt har det byggts 60 nya bostäder per år i kommunen under perioden 2005-2015. Småhusen dominerar, men på senare år har det även byggts nya lägenheter i flerbostadshus

av Östhammarshem och Credentia. Kommunen har därtill byggt ett nytt äldreboende, vilket förklarar det stora antalet nyproducerade 1:or år 2014.

Nyproducerade bostäder	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Snitt 2005-2015
1 rum o kök/pentry	0	0	0	2	0	0	0	0	0	61	0	6
2 rum o kök	0	0	2	22	1	0	0	0	4	20	11	5
3 rum o kök	0	0	14	28	2	0	0	0	0	23	13	7
4 rum o kök	0	0	8	5	1	0	0	0	0	4	5	2
5 rum o kök	0	0	6	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Summa bostäder i flerbostadshus	0	0	30	57	6	0	0	0	4	108	29	21
1 rum o kök/pentry	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 rum o kök	0	0	7	2	1	1	1	1	0	2	1	1
3 rum o kök	4	6	4	8	5	9	1	12	0	12	7	6
4 rum o kök	5	8	9	7	17	19	3	15	12	9	15	11
5-7 rum o kök	4	10	21	24	23	24	9	22	11	42	32	20
Summa bostäder i småhus	13	25	41	41	46	53	14	50	23	65	55	39
Summa nyproducerade bostäder	13	25	71	98	52	53	14	50	27	173	84	60
Vakanser, Östhammarshem	45	97	90	56	36	13	10	9	13	21	30	38

Credentia har färdigställt 27 bostadsrätter vid Sjötorget i Östhammars tätort och har ytterligare 33 under produktion. Ett 50-tal hyresbostäder har tillskapats inom Östhammarshem under de fem senaste åren och ytterligare ett femtiotal är påbörjade med planerad inflyttning under 2018. Östhammarshem är i dagsläget i produktion av hyresbostäder i Alunda, Gimo och Österbybruk.

För nyproducerade lägenheter är det främst den växande gruppen av äldre som utgjort primär målgrupp. Det är framför allt mindre lägenheter (1-3 rum o kök) i de större tätorterna som efterfrågas. Marknadsförutsättningarna är dock fortsatt utmanande. Även om andrahandspriserna på bostadsrätter tredubblats på tio år är nuvarande prisnivå om drygt 13 000 kronor per kvadratmeter låg jämfört med kostnaden för nyproduktion, där rikssnittet uppgår till omkring 40 000 per kvadratmeter. Credentia har dock visat att det i rätt läge och för rätt målgrupp går att bygga nya bostadsrätter med lönsamhet i Östhammars kommun.

Detsamma har Östhammarshem gjort på hyresmarknaden, men även där understryks betydelsen av rätt läge för rätt målgrupp. Kostnaderna för nyproducerade hyreslägenheter är höga och svåra att få täckning för genom högre hyresnivåer Från och med den 1 april 2017 finns dock möjlighet att söka ett statligt investeringsstöd (6 600 kr/ m²) för nyproduktion av hyresrätter, om en kommun står inför omfattande förändringar i sin fysiska samhällsstruktur. Stödet är tillämpbart i Östhammars kommun och kan möjliggöra för fler aktörer att bygga nya hyresrätter på den lokala marknaden.

Småhus (villor och radhus) är emellertid fortsatt Östhammars kommuns starkaste nisch och roll på den regionala bostadsmarknaden. Andrahandspriserna ligger i genomsnitt kring två miljoner kronor efter en dubblering på tio år. I de större tätorterna är det dock relativt vanligt att befintliga småhus säljs för omkring tre miljoner, vilket gör att marknadsförutsättningarna för nyproduktion i dessa är jämförelsevis goda. Produktionskostnaden för nybyggda småhus ligger på 2,5 till 3,5 miljoner, beroende av läge och storlek.

Bostadsbyggande är en förutsättning för att realisera tillväxt. Det är ingen slump att Östhammar är den tätort som vuxit mest 2010-2015, utan kan relateras till ett ökat

bostadsbyggande. För livskraftiga tätorter med tillgång till service är det viktigt med en utveckling på bostadsmarknaden. Det är också en förutsättning för att balansera den demografiska utvecklingen mot en allt äldre befolkning, genom inflyttning av bland annat barnfamiljer. Nyproduktion kan även ge upphov till flyttkedjor som gör det lättare för unga och nyanlända att komma in på bostadsmarknaden. Eller frigöra befintliga småhus som är attraktiva för barnfamiljer.

Planläget

För att möjliggöra nyproduktion krävs framförhållning i planläggningen av mark i attraktiva, dvs. efterfrågade, lägen, samt en väl fungerande markanvisningsprocess. En ny översiktsplan är antagen i Östhammars kommun december 2016. Fördjupade översiktsplaner har påbörjats 2017 över Alunda och kustområdet. Övriga tätorter kommer att följa. Detaljplanearbete pågår i Alunda och Östhammar, som tillsammans skapar rum för mer än 360 nya bostäder (190+ i Alunda och 170+ i Östhammar). Samtidigt pågår ett arbete inom kommunens mark- och exploateringsgrupp att stärka arbetet kring mark- och exploatering i kommunen, inklusive tätare kontakter och samverkan med byggherrar, exploatörer och fastighetsägare.

Totalt i november 2016 finns lediga tomter för ett drygt femtiotal villor, främst i Österbybruk, Gimo och Hargshamn men nästan inga lediga tomter i Östhammar, Öregrund och Alunda. Villatomterna säljs för närvarande till ett pris om 300 kronor per kvadratmeter medan nya tomter kommer säljas via mäklare till marknadsmässiga priser.

Tillgängliga byggrätter på kommunal mark uppgår därutöver till ca 35 000 kvm bostadsmark i Östhammar, 35 bostäder och ca 16 000 kvm bostadsmark i Österbybruk samt 15 000 kvm bostadsmark i Gimo. Credentias markanvisning vid sjötorget i Östhammars tätort medger därtill byggnation av ytterligare 90 bostäder i flerbostadshus, utöver de 27 som färdigställs och 33 som är under uppförande.

Noteras bör även att Östhammarshem har tagit fram en detaljplan vid Tallparken i Öregrund och där förberett för ett 30-tal nya bostäder för särskilt boende för äldre. Ett detaljplanearbete pågår även vid ”Sjöfronten” i Östhammar, där projektet Sjöblick kan komma att inrymma ett 40-tal bostäder.

Målgruppsspecifika behov

Nyanlända

I dagsläget är det en stor utmaning för kommunen att tillgodose behovet av bostäder för de nyanlända flyktingar som kommer till kommunen. Det är svårt att bygga nytt för dessa då hyrorna eller boendekostnaderna blir för höga. För flyktingmottagandet finns inte heller tid att invänta nyproduktion – de kommer nu. I huvudsak är det små, billiga bostäder som efterfrågas/behövs. Om dessa konkurrerar därtill ungdomar och unga vuxna samt, i viss mån, veckopendlande arbetskraft.

Handläggarna av flyktingmottagandet indikerar att det blir allt fler ensamkommande vuxna som ska placeras och att familjerna blir allt färre. Med ett kommuntal om 100 per år innebär det att nästan lika många boenden kan komma att behövas. Varje år, så länge mottagandet fortgår på oförändrad nivå. Här är förläggningsboende inte ett alternativ som för asylsökande, utan det handlar om regelrätt boende för enskilda individer av varierande

ursprung. Ur kommunikations- och integrationssynpunkt är det därtill önskvärt med placering i någon av tätorterna.

Enligt överenskommelse med Östhammarshem har flyktingmottagandet förtur till lägenheter, givet att det uppstår vakanser. För 2017 beräknas 40-50 lägenheter kunna tilldelas nyanlända flyktingar, vilket täcker en stor del av behovet men innebär en sämre tillgänglighet till lägenheter för andra målgrupper med liknande behov. Noteras bör att vakanserna hos Östhammarshem legat på låga nivåer de senaste åren.

För att klara flyktingmottagandet krävs sannolikt fler och flexibla lösningar. Det kan till exempel handla om modulboende, ombyggnationer eller ökad privatuthyrning inom befintligt bostadsbestånd. Det sistnämnda bygger dock på frivilliga överenskommelser mellan berörda parter, men kan underlättas av kommunal hyresgaranti, hjälp att förmedla kontakt samt upprätta kontrakt.

För ensamkommande flyktingbarn har kommunen ett särskilt ansvar och för närvarande avtal med Migrationsverket om att ta emot 15 per år. Enligt Socialförvaltningens bedömning krävs ytterligare ett tjugotal platser i HVB eller familjehem för ensamkommande barn samt 32 lägenheter för successiv utslussning av dessa under perioden fram till 2020.

Ungdomar och unga vuxna

Målgruppens behov av boende påverkas både av ungdomskullarnas storlek och konjunkturen. Antalet ungdomar och unga vuxna i kommunen, grovt översatt till åldrarna 19-25 år, ökade med över 400 individer under perioden 2008-2013, som en följd av att de stora barnkullarna från början av 1990-talet kom in i dessa åldrar. De senaste åren har antalet emellertid fallit tillbaka med drygt 200 individer, då 90-talisterna nu börjat passera 25-års gränsen och därmed kommit längre i etableringen på arbets- och bostadsmarknaderna.

Den brist på bostäder för ungdomar och unga vuxna - företrädesvis billiga hyresrätter - som många upplevt i kommunen skulle därmed kunna vara på väg att lätta. Behoven inom flyktingmottagandet talar dock mot detta. Därtill har arbetsmarknadsläget stärkts och gjort att fler unga fått en inkomst som möjliggör flytt från föräldrahemmet. Det kommer därför sannolikt att vara fortsatt svårt för ungdomar och unga vuxna att få tag på en hyresrätt till överkomligt pris. I synnerhet om man har särskilda anspråk, t ex inte är beredd att flytta mellan orterna.

Än svårare är det att hitta bostad på studieorter som Uppsala, vilket kan förklara en del av den minskade utflyttningsbenägenhet som kunnat iakttas inom åldersgruppen på senare år. Att pendla till studieorten från hemkommunen och bo kvar i föräldrahemmet kan ibland vara enda lösningen.

Nyproducerade lägenheter är inte i första hand en lösning riktat till denna grupp, då boendekostnaden blir hög och ungdomar och unga vuxna ofta har begränsade ekonomiska resurser. Nyproduktion av lägenheter ökar dock rörligheten i det totala bostadsbeståndet, vilket indirekt gynnar målgruppen. Därtill kan ombyggnation av befintliga fastigheter i vissa fall möjliggöra boenden anpassade till målgruppen, vilket det finns exempel på i kommunen. För de med fast anställning eller resursstarka föräldrar kan köp av en befintlig bostadsrätt också vara ett alternativ, där prisläget i kommunen fortfarande får betraktas som gynnsamt.

Familjer

För en kommun som Östhammar är det av betydelse att balansera det underskott som ges av flyttrörelsen bland ungdomar och unga vuxna med en nettoinflyttning av familjer. Viktigt för kommunen är därför att i bred bemärkelse utveckla den egna boendeattraktiviteten för målgruppen, planera för tomtmark i attraktiva lägen samt verka för nyproduktion som kan frigöra en del av det befintliga småhusbeståndet. En stor del av aktiviteten i kommunen är inriktad på detta, såväl vad gäller planering av tomtmark för nya småhus som nyproduktion av lägenheter för äldre som inte längre kan eller vill bo kvar i villa.

Som redan konstaterats är småhusboende kommunens starkaste nisch och efterfrågan kan förväntas öka när 90-talisterna kommer in i de familjebildande åldrarna. Detta gäller inte minst på pendlingsavstånd till Uppsala, där ombyggnationen av 288:an för med sig nya möjligheter. Värt att notera är att det i Uppsala kommun byggts förhållandevis lite småhus under en period och att den efterfrågan som finns i nya områden som Lindbacken tyder på ett starkt intresse och uppdämt behov. Därtill kostar genomsnittsvillan i Uppsala hela 11 lokala årsinkomster medan prisnivån i Östhammars kommun endast motsvarar 7 lokala årsinkomster. För Östhammars kommun ter sig detta som en möjlighet att inta en mer offensiv strategi i syfte att locka fler barnfamiljer till kommunen.

Seniorer

Antalet 65 år och äldre är den åldersgrupp som växer mest i kommunen och beräknas öka med ca 1 000 individer innan 2030. Störst förväntas ökningen bli i Österbybruk och Östhammar, med över 150 vardera, följt av Alunda (ca 100) samt Gimo och Öregrund med ca 40 vardera. Av ökningen svarar individer i åldrarna 80 år och äldre för mer än två tredjedelar, dvs. det är framför allt de riktigt gamla som blir fler. Bland dessa är kvinnor i majoritet, men ökningen sker framför allt bland männen.

Den åldrande befolkningen ställer krav på anpassning av det befintliga bostadsbeståndet, som i huvudsak är byggt innan 1980 och inte alltid anpassat till behoven bland äldre. Det är dock inte ett lagkrav eller ekonomiskt försvarbart att bygga om hela det befintliga beståndet för att uppfylla dagens normer. Istället handlar det om att med selektiva åtgärder anpassa beståndet till den växande efterfrågan som finns från målgruppen.

Bostadsanpassningsbidrag är ett kommunalt bidrag och viktigt medel för att underlätta anpassning av privatägda bostäder, vilket underlättar för äldre att bo kvar i sina hem till gagn för deras livskvalitet likväl som samhällsekonomin. Hemtjänst och olika kommersiella eller tekniska lösningar som servicetjänster och hjälpmedel spelar också en viktig roll i detta avseende. När den äldre sedan inte längre bor kvar kan återställningsbidrag under vissa förutsättningar beviljas till ägare av hyres- och bostadsrättshus för att ta bort anordningar som utförts med stöd av bostadsanpassningsbidrag.

Att flytta till bekvämt lägenhetsboende färdigt anpassat till behov som uppstår med stigande ålder och nära till service har också blivit allt vanligare, exempelvis bland medelålders som bott i villa men inte längre orkar eller vill ta hand om hus och trädgård. Detta har varit en viktig drivkraft bakom det ökade lägenhetsbyggandet i kommunen och även lockat till inflyttning från andra kommuner. Vi talar här i grova drag om åldersgruppen 55-75 år och till stor del vitala och aktiva individer.

I och med att den stora gruppen 40-talister snart har passerat dessa åldrar är målgruppsbefolkningen för denna typ av 55+ eller seniorboende emellertid på väg att nå sin kulmen och kan därefter förväntas minska. Däremot kommer befolkningen i de mer

vårdkrävande åldrarna 75+ att fortsätta öka, vilket sannolikt innebär en större efterfrågan på trygghetsboende. Trygghetsboende är en något mer utvecklad form av lägenhetsboende anpassat för äldre men utan mat, service, omvårdnad eller sjukvård såsom serviceboenden inom kommunens äldreomsorg. Socialförvaltningens bedömning är att det finns ett ackumulerat behov av 15 trygghetsboenden och att ytterligare tre per år behövs fram till 2020. Totalt finns således ett behov av 27 nya trygghetsboenden på några års sikt, varefter utvecklingen eventuellt kan komma att stabiliseras.

Särskilt boende

När åtgärder i hemmet inte anses vara genomförbara eller önskvärda finns särskilt boende, bostäder med omvårdnad och service dygnet runt. Kommunens ansvar regleras främst i socialtjänstlagen (SoL) men även lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Socialtjänstlagen ger rätt till hjälp i hemmet, särskilt boende och annat bistånd om man inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.

Med fler invånare i åldrarna 75 år eller äldre stiger behovet av särskilt boende inom äldreomsorgen, även om efterfrågan varit relativt jämn de senaste åren och kunnat hanteras inom ramen för de 230 platser som finns idag. Socialförvaltningens bedömning är att ytterligare 23 serviceboenden behöver tillkomma till 2020. På längre sikt, i ett tioårsperspektiv, är bedömningen att det strukturella underskottet utifrån förväntade behov uppgår till ca 60 platser. Kommunen behöver på sikt således omkring 290 platser i särskilt boende för äldre för att möta behoven.

Socialnämnden har gett förvaltningen i uppdrag att starta processen med att ta fram beslutsunderlag inför en eventuell utbyggnad av Tallparksgården i Öregrund, vilket kan ge mer än 30 nya platser och en jämnare fördelning mellan behov och kapaciteten i kommunen. I Öregrund inklusive småorter och landsbygd i kustlandet går det i dagsläget 51 invånare över 65 år per plats i särskilt boende – klart flest i kommunen. Pågående arbete med en äldreplan för kommunen kan förväntas ge ytterligare vägledning i frågan.

Utöver särskilt boende för äldre finns även behov bland individer med olika slags funktionshinder, som dock är mer svårprognosticerade utifrån befolkningsstatistik. Socialförvaltningen bedömer dock att det för perioden fram till 2020 finns ett underskott om sex platser i socialpsykiatriskt boende samt två psykiatriska träningsboenden. Mest akut är behoven inom socialpsykiatriskt boende.

Ekonomiskt svaga grupper, socialt boende

Någon egentlig hemlöshet i termer av uteliggare finns inte bland Östhammars kommuninvånare. Däremot finns, som på andra håll i länet och landet, ett antal individer i avsaknad av egen bostad, med olika typer av tillfälliga boendelösningar genom kompisar, bekanta, familj och släktingar eller genom kommunens försorg. Bland dessa ingår även missbrukare och personer med sådan ekonomi eller livssituation att köp av bostad eller förstahandskontrakt inte är en möjlighet.

Det förekommer att kommunen till dessa hyr lägenheter som sedan hyrs ut i andra hand med särskilda villkor, så kallade bostadssociala kontrakt. Socialförvaltningen räknar med tre nya bostadssociala kontrakt per år de närmaste åren, dvs. det handlar om relativt få fall som får lösas utifrån de specifika förutsättningarna. Viktigt är här att notera att Socialnämnden inte utgör hyresvärd för vanliga boendeformer. Socialnämnden förmedlar endast bostäder när det sker i form av en del av en vårdinsats samt ett fåtal andra specialfall.

I sammanhanget bör även de så kallade EU-migranterna nämnas, som har en utsatt position där även minderåriga barn kan finnas med i bilden. De vistas lagligt i Sverige och så länge det råder stora sociala problem i ursprungsländerna och fri rörlighet inom EU kommer drivkrafterna att söka sig till unionens mer välbärgade länder att bestå. Eftersom gruppen inte regleras av svensk lagstiftning har det blivit vanligt att problemet kring deras uppehälle skjuts mellan kommunerna, vilket inte är en lösning. En sådan behöver åstadkommas på nationell och EU-nivå, men till dess kan temporära lösningar, ofta i frivilligorganisationernas regi, vara nödvändiga för att begränsa mänskligt lidande och den friktion som annars uppstår gentemot samhället i övrigt.

Skyddat boende

Varje år får socialtjänsten i Östhammar in runt tio ärenden om kvinnor som utsatts för våld av en partner. Här finns ett samarbete med kvinnojouren Freja, som erbjuder stöd och skydd för kvinnor som behöver hjälp i samband med hot samt psykiskt och fysiskt våld. Freja är en fristående ideell förening, men drivs med bidrag från kommunen. Freja har en lägenhet på hemlig adress, som vid behov kan användas för boende ett par dagar, i vissa fall upp till flera månader. Detta behov kan förväntas kvarstå även kommande år.

Socialförvaltningens bedömningar av behov	Ackumulerat	2017	2018	2019	2020	Summa perioden
Boendeplatser för ensamkommande	20	0	0	0	0	20
Lägenhetsbehov för utslussade ensamkommande	4	7	7	7	7	32
Gruppbostad	0	0	0	0	0	0
Serviceboende	15	2	2	2	2	23
Servicelägenheter						
Trygghetsboende	15	3	3	3	3	27
Vård och omsorgsboende	0	0	0	0	0	0
Träningsboende,psykiatri	0	0	2	0	0	2
Socialpsykiatri	2	2	2	0	0	6
Bostadssociala kontrakt	0	3	3	3	0	9

RIKTLINJER FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNINGEN

Generella utgångspunkter

Bostadsförsörjningsprogrammet knyter nära an till kommunens Översiktsplan 2016 vad gäller generella överväganden, mål och riktlinjer för kommunens utveckling och bebyggelse. Dessa relaterar i sin tur till den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län, det nationella målet om en god bebyggd miljö samt den nationella strategin för en hållbar regional tillväxt.

Visionen är att Östhammars kommun ska vara världens bästa lokalsamhälle.

I målbilden för 2025 uttrycks följande:

- Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan 500–1 000 personer. Bebyggelsen har en genomtänkt struktur. De fem serviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar, med funktionsblandad bebyggelse. Miljöstörande verksamheter har separerats från bostadsbebyggelse.
- Serviceorterna står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd. Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen.
- På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Vidare uttrycks under avsnittet kring bostäder att det måste finnas tillgång till goda boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk förmåga för att målet om det nationella målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås. Angivna strategier för att uppnå detta är:

- Planera för och skapa en stabil tillgång till attraktiva, byggklara tomter i alla serviceorter, i en turordning anpassad till efterfrågan.
- Planera för ett varierat bostadsutbud som kan ge fungerande flyttkedjor. Nya detaljplaner bör ge möjlighet till både en- och flerbostadshus.
- Ta vara på lokala krafter för att få in fler aktörer på marknaden.
- På landsbygden ska ny bebyggelse i första hand etableras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper längs starka kommunikationsstråk.
- Utveckla livsstilsboenden.

Generella principer

Flerkärnighet

Kommunens bostadsförsörjning utgår från den flerkärniga strukturen. Kommunen och tätorterna ska utvecklas utifrån sin egen identitet och förutsättningar. Bostäder ska finnas i tillräckligt antal utifrån de behov och möjligheter som finns på kommunens olika delmarknader. Nyproduktion ska ske på marknadsmässig grund, men med hänsyn till kommunens långsiktiga utvecklingsambition. I denna är kommunens översiktsplan samt fördjupade översiktsplaner för de största tätorterna vägledande.

God framförhållning

Kommunens planarbete ska kännetecknas av god framförhållning med hänsyn taget till rådande och prognostiserad befolkningstillväxt, demografiska förändringar och potentiell inflyttning. Kommunen ska kunna erbjuda ett brett och marknadsanpassat utbud av tomter till olika typer av intressenter. Planarbetet ska bedrivas i nära dialog med berörda kommuninvånare och aktörer på fastighetsmarknaden. Kommunen ska som part kännetecknas

som lyssnande och flexibel, men också tydlig vad gäller grundläggande utgångspunkter och ställningstaganden. Aktuell information om lediga tomter, planlagd mark och pågående planarbete ska finnas lättillgänglig via kommunens hemsida.

Aktiv markpolitik

Kommunen ska bedriva en aktiv markpolitik för att möjliggöra kommunens utvecklingsambition och en tillräcklig bostadsproduktion. Det ska finnas ett tomtutbud som möter efterfrågan samt möjliggör en samhällsstruktur där offentliga och privata aktörer kan tillhandahålla fungerande, kvalitativ och kostnadseffektiv service till invånarna. Markanvisningar ska ske så att konkurrens främjas. Särskilda krav utöver branschnorm verkar fördyrande och bör så långt som möjligt undvikas för att underlätta för nyproduktion.

Variation, hållbarhet och attraktivitet

Variation i bostadstyper och upplåtelseformer ska eftersträvas, liksom långsiktigt hållbara och attraktiva boendemiljöer. Detta innebär en prioritering av utbyggnad i lägen med goda möjligheter till teknisk försörjning (el, tele/fiber, vatten, avlopp), kollektivtrafik och tillgång till grundläggande service, mötesplatser och aktiviteter. Resurshushållning och klimathänsyn ska eftersträvas vid all ny bebyggelse.

Samverkan och uppföljning

Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem är genom sin dominerande ställning på den lokala bostadsmarknaden, i synnerhet hyresmarknaden, en nyckelaktör för kommunens bostadsförsörjning. Kommunen ska ha en nära och aktiv samverkan med Östhammarshem i bostadsrelaterade frågor. Samverkan ska även utökas med privata fastighetsägare och exploatörer för att tillgodose bostadsbehov och stimulera kommunens utveckling. Kommunen ska kontinuerligt analysera läget på bostadsmarknaden genom statistik och dialog med marknadsaktörer.

Effektivt och flexibelt nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet

Merparten av kommunens bostäder finns inom det befintliga bostadsbeståndet. Ett effektivt och flexibelt nyttjande av detta är nödvändigt för att uppnå en väl fungerande bostadsmarknad som tillgodoser alla bostadsbehov. Bostadsanpassning, ombyggnad, privatuthyrning, förändrad användning och flyttkedjor kan på olika sätt bidra till en bättre bostadsförsörjning i kommunen, men bör ske på sådant vis att det inte står i konflikt med kommunens långsiktiga planering vad gäller bebyggelsens utveckling.

Aktuella behov

Stärkt planarbete

Kommunen ligger efter i planarbetet. För att snabba på arbetet med fördjupningar har en resursförstärkning skett, men den ökade takten på fördjupningar tar även i anspråk specialistkompetens från övriga förvaltningar. Samtidigt behöver detaljplanearbetet fortgå. Givet nuvarande befolkningsökning och tillväxtpotential samt för att tydligare bidra till det regionala målet om 5 000 nya bostäder per år behöver utrymme för minst 150 nya bostäder per år skapas. Kommunen behöver också öka sin lyhördhet gentemot privata aktörer/fastighetsägare som har en önskan om att planlägga lämpliga mark- (och vatten) områden som kommunen inte äger. En ökad samverkan och tidig samsyn med privata aktörer

kan leda till snabbare planprocesser, exempelvis i form av färre överklaganden av närboende och att en ökad exploateringsgrad i en del fall kan bli aktuellt.

Fokus på Alunda

För att upprätthålla önskvärd framförhållning i utbudet av tomter samt ha beredskap för en väsentligt snabbare utbyggnad i vissa tätorter, exempelvis Alunda, behöver prioritering ske. Planresurser behöver i nuläget fokuseras på att färdigställa fördjupad översiktsplan för Alunda samt pågående detaljplaner. I andra hand kommer fördjupade översiktsplaner för övriga serviceorter samt nya detaljplaner i dessa. Vid skarpt intresse från exploatörer kan annat detaljplanearbete överordnas dessa prioriteringar.

Fokus på familjer

Familjer är en viktig målgrupp som behöver prioriteras. 1990-talisternas familjebildning förväntas innebära en ökad efterfrågan på småhus, där kommunen kan utveckla konkurrenskraftiga erbjudanden i ett regionalt perspektiv. Utbudet av tomter för villor och radhus i serviceorterna behöver öka, framför allt på pendlingsavstånd till Uppsala, och beredskap finnas inom barnomsorg och skola för ett växande underlag. Som del i denna ambition bör särskild uppmärksamhet ägnas behovet av insatser för att öka den upplevda boendeattraktiviteten bland flickor/kvinnor.

Fokus på nyanlända

Anvisningen av bostäder till nyanlända är ett akut problem som måste hanteras enligt följande. 1) Diskussion med Östhammarshem samt andra hyresvärdar och fastighetsägare om (utökad) förtur vid vakanser samt blockupphyrning inom ramen för befintlig kapacitet eller genom mindre ombyggnation, t ex av större bostäder till mindre. 2) Erbjudande till allmänheten att stå som förmedlare av kontakt och garant vid privat uthyrning till målgruppen, därtill bistå vid upprättande av kontrakt (jmf exempelvis Kungsbacka). 3) Selektiva köp av befintliga privatbostäder på öppna marknaden för uthyrning i andra hand till målgruppen. 4) Upphandling av tillfällig kapacitet i form av modulboende, villavagnar eller liknande lösningar. För att tillgodose en snabb och effektiv hantering bör fortlöpande avstämning ske med kommunstyrelsens arbetsutskott alternativt en arbetsgrupp bildas med mandat att genomföra föreslagna åtgärder.

Fokus på äldre

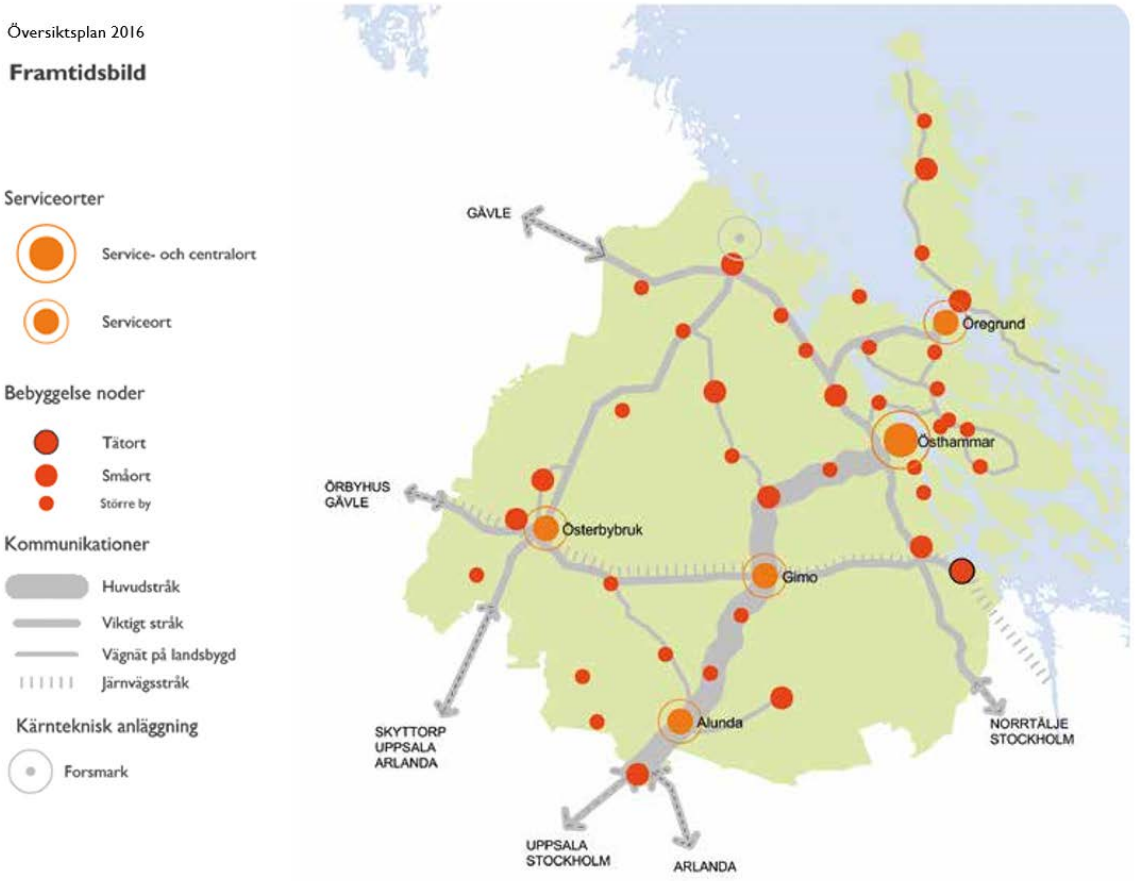
Behovet av fler platser i trygghets- eller äldreboende behöver ombesörjas de närmaste åren. Kommunen och Östhammarshem är nyckelaktörer i detta arbete. En tänkbar rollfördelning är att Östhammarshem fokuserar på trygghetsboende, medan kommunen ser över möjligheterna att komplettera befintligt utbud av särskilt boende för äldre med ytterligare platser vid behov. En utbyggnad av Tallparksgården i Öregrund ligger nära till hands, men beslut har ännu inte fattats i frågan.

Fokus på utsatta

En nära samverkan med Östhammarshem behövs också för att möte de förväntade behoven inom socialpsykiatriskt boende, psykiatriska träningsboenden samt bostadssociala kontrakt. Det bör även utredas i vilken mån andra, privata, hyresvärdar kan erbjuda fullgoda alternativ. Viktigt att eftersträva är här att kategoribostäder inte ska förekomma på sådant sätt att de är utmärkande samt att bostadssociala kontrakt bör vara väl integrerade i kommunens hela bostadsbestånd.

Övrigt

Ett allmänt höjt bostadsbyggande gynnar rörligheten på den lokala bostadsmarknaden och indirekt grupper som själva inte har råd med nyproduktion, däribland unga och nyanlända. För att öka utbudet av små bostäder, både bostads- och hyresrätter, krävs dock också nyproduktion av sådana. För att bredda utbudet bör kommunen eftersträva projekt där exploatören åtar sig att inkludera denna typ av bostäder, vilket sker i alltför begränsad utsträckning idag. Det skulle även bidra till en bättre integration av olika åldersgrupper. Häri kan även ingå mindre radhus i nya småhusområden som planeras. Mer kompakta boenden har också positiva effekter på resurs- och energieffektiviteten i bostadsbeståndet, vilket är önskvärt ur klimat- och miljösynpunkt.

Remissinstans	Synpunkter	Åtgärd
Barn- och ungdomsnämnden	Stöder förslagen	Noterat
Socialnämnden	Riktlinjen att skapa utrymme för 100 nya bostäder per år saknar en tydlighet i ansvarsfrågan för detta arbete och volymen kan tyckas låg i förhållande till nuvarande befolkningstillväxt.	Reviderat volymambitionen till 150 per år.
	Riktlinjerna under rubriken fokus på nyanlända bör kompletteras med ytterligare grupper med liknande behov, främst ungdomar med små ekonomiska resurser.	Kompletterat analysen av målgruppsspecifika behov
	Riktlinjerna under rubriken fokus på äldre och utsatta bör korrigeras så att stycket stämmer med befintliga prognoser.	Justerat med hänsyn till Äldreplan (remissupplaga)
	Det är av stor vikt i samtliga frågor som rör boende att socialnämnden inte utgör hyresvärd för vanliga boendeformer. Socialnämnden bör endast förmedla bostäder när det sker i form av en del av en vårdinsats och ett fåtal andra specialfall.	Noterats i dokumentet
Strategienheten	Faktakorrigering: Invandringen nådde sin kulmen 2015, inte 2016	Åtgärdat
	Under rubriken planläget bör text ändras till: En ny översiktsplan är antagen i Östhammars kommun december 2016. Fördjupade översiktsplaner har påbörjats 2017 över Alunda och kustområdet. Övriga tätorter kommer att följa.	Åtgärdat
	Under rubriken Stärkt planarbete bör text ändras till: Kommunen ligger efter i planarbetet. För att snabba på arbetet med fördjupningar har en resursförstärkning skett, men den ökade takten på fördjupningar tar även i anspråk specialistkompetens från övriga förvaltningar.	Åtgärdat
	Östhammars mål och ambitioner i relation till regionens mål och ambitioner bör belysas tydligare	Åtgärdat
	Resultatet av kommunens annonskampanj för uthyrning till flyktingboende borde finnas klart nu och ingå som del av underlaget	Frågan har ställts, men svar uteblivit
	Avsnittet om variation, hållbarhet och attraktivitet är synnerligen angeläget då det idag finns en policy för ekologisk hållbarhet och uppdrag att ta fram policy för social hållbarhet är under framtagande under 2017. Föreslagna riktlinjer kopplar tydligt an till alla inriktningsmål utom KLIMATSMART i ÖP 2016. Avsnittet föreslås kompletteras med "Eftersträva resurshushållning	Åtgärdat

	och klimathänsyn vid all ny bebyggelse"	
Östhammarshem	Har inget att invända mot förslagen, men ger viss kompletterande info om den egna nyproduktionen som kan inkorporeras i dokumentet: Ett 50-tal hyresbostäder har de senast 5 åren tillskapats och ytterligare ett 50 tal är nu påbörjade med planerad inflytt 2018. Östhammarshem är i dagsläget i full produktion av hyresbostäder i Alunda, Gimo och Österbybruk. Vi har vidare tagit fram en detaljplan vid Tallparken i Öregrund och där förberett för ett 30-tal nya bostäder för särskilt boende för äldre. Ett detaljplanearbete pågår vid ”Sjöfronten” i Östhammar där projektet Sjöblick kan komma inrymma ett 40-tal bostäder.	Förmedlad informationen har förts in i dokumentet
Ulf Andersson	De aktuella behoven behöver kompletteras med ett avsnitt som beskriver i vilka delar av kommunen identifierat insatsbehov på områden som följer med en kraftigt ökad befolkning i regionen och kommunen. Refererar till förslag till uppdatering av kommunens tillväxtstrategi, SCBs befolkningsprognos samt utmaningar på det tekniska området samt på andra områden där kraven på kommunal service kommer att öka.	Reviderat volymambitionen till 150
Håbo kommun	Har inget att erinra	Noterat
Tierps kommun	Anser att behov och prioriteringar tydligt framkommer, men noterar att kösituationen vid Östhammarshem samt eventuell undersökning om behoven inom målgruppen 55+ inte framkommer	Utvecklat den målgruppsspecifika analysen, inkl. 55+.
Länsstyrelsen	Länsstyrelsen ser gärna att kommunen i riktlinjerna utvecklar kopplingen till nationella mål, planer och program av betydelse för bostadsförsörjningen. Exempel på mål av betydelse är de miljö- och energipolitiska, folkhälsopolitiska, barnpolitiska, jämställdhetspolitiska, integrationspolitiska samt de nationella målen för samhällsplanering Saknar jämställdhet- och barnperspektivet, som behöver förtydligas	Kompletterat till viss del, men många av dessa aspekter är mer ÖP-relaterade eller hanteras i andra program.
	Kommunens folkhälsopolicy bör även utgöra en grund för	Noterat, men ej föranlett

bostadsförsörjningen	åtgärd. Otydlig koppling
Det bör framgå att kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen har en vägledande roll vid tillämpning av 2 kapitlet 3 § punkt 5 i PBL.	Åtgärdat
Ett förtydligande av kopplingen mellan den nya översiktsplanens mål och riktlinjer för bostadsförsörjningen får gärna redovisas	Åtgärdat
Länsstyrelsen stöder kommunens ambition att bygga nära service, befintlig infrastruktur och kollektivtrafik	Noterat
Huvuddelen av kommunens bostäder finns inom det befintliga beståndet. Planen skulle kunna utveckla denna aspekt samt mål för hur denna del av bostadsbeståndet kan utvecklas framöver	Kompletterat riktlinjerna med avseende på detta.
Analysen av befolkningsutvecklingen, bostadsbehov/-efterfrågan och bostadsutbud bör knytas till situationen i grannkommunerna och delregionen i stort.	Åtgärdat
Hade varit intressant att få veta vilka storlekar på bostäderna som efterfrågas	Åtgärdat
Det bör framgå i riktlinjerna om och hur kommunen använder sin politiska styrning till allmännyttan för att planera så att alla invånare i kommunen ska ges möjlighet till goda bostäder	Finns med, men Östhammarshem är en stiftelse vilket inverkar på styrningen
Bostadsbehovet för särskilda grupper beskrivs i mycket ringa omfattning. Det är viktigt att synliggöra samtliga gruppers behov av bostäder	Åtgärdat
Riktlinjerna skulle vinna på om analysen fördjupades ytterligare utifrån kommunens specifika förutsättningar samt utifrån olika ekonomiska (t ex betalningsförmåga, vakanser i hyresrättsbeståndet, vikten av flyttkedjor, Tobins Q), sociala (särskilda gruppers behov) och praktiska parametrar (t ex planberedskap i rätt läge).	Åtgärdat
Analysen och statistiken bör delas upp på kön. Kan kommunen i analysen även beakta barnperspektivet vore det vällovligt.	Könsdimensionen har förts in. Barnperspektivet hanteras bättre inom ramen för kommunens ÖP

Riktlinjerna skulle få en ökad läsbarhet om mycket av informationen bröts ner och presenterades på ortsnivå (demografi, bostadsbehov, planberedskap, tomtkö, planerat bostadsbyggande och dess inriktning, konsekvenser för VA och service etc).	Tätortsdimensionen finns med där så är relevant/möjligt. Ingen ytterligare åtgärd.
Regeringens mål om en långsiktigt väl fungerande bostadsmarknad där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven kan ses som en utgångspunkt för den bostadspolitiska diskussionen.	Noterat. Det är även programmets ambition
För en långsiktigt hållbar utveckling bör varje nytt bostadsprojekt på kommunens bostadsområden värderas	Sker utifrån gällande planer och lagstiftning. Ingen åtgärd
Kommunen bör ha en kontinuerlig dialog med fastighetsägare, presumtiva byggherrar och andra vars insatser är nödvändiga för att förverkliga de kommunala målen för bosatdsförsörjningen.	Noterat. Det är även kommunens intention enligt programmet
En särskild skrivning behövs för det bostadsbehov som personer med funktionsnedsättning har (LSS). Kategoribostäder ska inte förekomma på sådant sätt att de är utmärkande. Bostadssociala kontrakt bör vara väl integrerade i kommunens hela bostadsbestånd.	Åtgärdat
Utveckla skrivningar och mål gällande hemlöshet	Kompletterat med skrivningar kring hemlöshet

1

Medborgarförslaget mejlat till kommunen 24 april 2016.
Medborgarförslaget postat till kommunen 25 april 2016.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
KOMMUNKANSLIET
2016 -04- 26
Dnr KS-2016-385 915

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

MEDBORGARFÖRSLAG av Yvonne Ahtaanluoma-Pettersson, [redacted]

FÖRSLAG: Kommunen bör säga upp arrendeavtalet för fastighet 8:1 i Öregrund.
Sluta arrendera ut mark på torget i Öregrund till företag som inte har något att tillföra Öregrund. Torget är litet och det *enda* torg som finns i Öregrund och ska därför kunna accepteras av *invånarna* i Öregrund. Ett torg ska vara vackert. Finns arrendeavtal för fastigheten 8:1 i Öregrund bör det sägas upp.

Så här ser det ut på kommunens fastighet 8:1 i Öregrund. En verksamhet som är stängd nio månader om året och berättar mycket om attityden till Öregrund. Tyvärr verkar samma attityd till Öregrund finnas i Östhammars kommunhus – annars skulle det inte se ut på det här sättet:

På denna plats, där byggnaden på bild står idag, kan göras plats för något som är till glädje *året om* för *invånarna* i Öregrund. Det lär inte finnas brist på idéer om vad som kan finnas på denna plats – bara att hämta in idéer och skisser från invånarna i Öregrund. Invånarna ska kunna lämna förslag *direkt* till kommunen.

DATUM: 25 april 2016 **ORT:** ÖREGRUND

UNDERSKRIFT: Yvonne Ahtaanluoma Pettersson

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Tekniska Förvaltningen

Datum
2016-05-13

KS-2016-385

Sid
1 (1)

Svar på medborgarförslag om uppsägning av arrendeavtal för kiosken i Öregrund

Yvonne Ahtaanluoma-Pettersson förslår i ett medborgarförslag att arrendeavtalet gällande marken för kiosken vid torget i Öregrund sägs upp.

Det finns två arrendeavtal som gäller på platsen;
Ett arrende för serveringsytan och ett arrende för marken under byggnaden.
Kioskbyggnaden ägs inte av Östhammars kommun.

Serveringsytans arrende förlängs årsvis, 1/1-31/12 om inte uppsägning sker senast 3 månader innan avtalstiden löper ut.

Avtalet för mark under byggnad förlängs två år i taget. Nuvarande arrendetid löper ut 2016-12-31 och avtalet förlängs med två år om inte uppsägning av avtalet sker. Uppsägningstiden är 9 månader vilket betyder att avtalet kommer att förlängas till 2018-12-31.

Om kommunen i egenskap av jordägare skulle initiera uppsägning har arrendatorn rätt till skadestånd enligt huvudregeln. Skadeståndet ska i skälig omfattning täcka arrendatorns förlust på grund av att arrendet upphör. Arrendatorns besittningsskydd är således indirekt, med det menas att arrendatorn är skyldig att flytta om avtalet sägs upp men jordägaren är samtidigt skyldig att betala skadestånd.

Kostnaderna och konsekvenserna av en uppsägning av arrendeavtalet måste noga gås igenom och övervägas innan ett eventuellt sådant beslut tas. I övervägandet måste betydelsen för näringslivet också vägas in samt vilka alternativ för platsens användning som finns. Frågan kan vidare utredas då arrendeavtalet tidigast kan sägas upp 2018-03-31 med verkställighet från 2019-01-01.

Östhammars kommun
Tekniska Förvaltningen

Annila Bexelius
Teknisk chef

Torsten Blomé
Mark- och exploateringssamordnare

Postadress
Box 66
S-742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
tekniska.kontoret@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-175 37
Int +46 173 175 37

Organisationsnummer
03-212000-0290-01
V.A.T. No
SE-212000-0290

Postgiro
1 31 70 –6
Bankgiro
233-1361

STRATEGI OCH ÅTGÄRDSPROGRAM

ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING, TOBAK OCH LÄKEMEDEL

UPPSALA LÄN

2017–2021

Nästan vart femte barn lever med mammor och/eller pappor med en riskabel alkoholkonsumtion.

Foto: *Pixabay*

Förord

NÄSTAN VART FEMTE BARN lever med mammor och/eller pappor med en riskabel alkoholkonsumtion. Hälften av alla rökare beräknas dö i förtid och flera har en ökad risk för cancer. Cannabisrökning leder ofta till kognitiva försämringar vilket ofta innebär svårigheter i skola och arbetsliv. Av alla misshandelsfall är alkohol inblandat i två av tre fall. ANDT-problematik ger, utöver personligt lidande, tydliga samhällsekonomiska konsekvenser för Uppsala län. Det handlar om åtskilliga tiotals miljarder kronor årligen. Det krävs resurser för ett starkt ANDT-arbete men det finns pengar att spara.

I februari 2016 beslutade regeringen om en förnyad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, den så kallade ANDT-strategin. Den nya strategin avser perioden 2016–2020 och ersätter den första ANDT-strategin som antogs av riksdagen i mars 2011 för perioden 2011–2015.

DET ÖVERGRIPANDE MÅLET från 2011 ligger fast för den nya strategiperioden. Regeringen tydliggör i strategin att jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven ska genomsyra ANDT-arbetet samt att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. Strategin och åtgärdsprogrammet för Uppsala län gäller år 2017–2021.

UPPSALA LÄNS ÅTGÄRDSPROGRAM för ANDT-L är en del i att anpassa den nationella strategin till lokala och regionala förutsättningar, samt belysa länets behov av utveckling, samverkan och samordning. Länets styrgrupp för samverkan om ANDT-L, har också beslutat att i strategin lyfta fram insatser för att förebygga missbruk och beroende av läkemedel. Därför ingår bokstaven *L* i Uppsala läns dokument. Frågan finns redan med i länets överenskommelse för att implementera de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Uppsala län. Programmet omfattar i huvudsak insatser som direkt handlar om alkohol, droger och läkemedelsmissbruk. Insatserna är ofta sammankopplade i det folkhälso- och brottsförebyggande arbetet samt i det övergripande arbetet för att främja psykisk hälsa bland kvinnor och män och pojkar och flickor.

DETTA ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR ANDT-L-arbetet i Uppsala län uttrycker hur vi vill genomföra den nationella politiken utifrån förutsättningarna i vårt län under perioden 2017–2021.

ATT INTEGRERA ANDT-L-FRÅGOR kopplat till insatser för att främja en god och jämlik hälsa samt social hållbarhet är en viktig del i den regionala utvecklingsstrategins process för att skapa hållbar tillväxt. Trygghet och god hälsa är grundstenar i ett välfärdssamhälle och bidrar till hög konkurrenskraft och god tillväxt. Ett aktivt arbete med ANDT-L-prevention ökar förutsättningar för ökad livskvalitet och fler levnadsår.

UPPSALA LÄN SKA vara ett län där alla barn och unga har möjlighet att få en bra start i livet. Barn och unga med ANDT-L-problematik har sämre förutsättningar att nå skolans kunskapsmål. En viktig fråga i länet är att vara en attraktiv kunskapsregion som skapar goda förutsättningar för unga att skaffa sig en utbildning och egen försörjning. Arbetet med ANDT-L-frågor i ett sammanhang av en hälsofrämjande skola samt erbjuda ett bra föräldrastöd är en viktig del i detta.

DET ÄR VIKTIGT att vidareutveckla den goda samverkan i Uppsala län. Ett målmedvetet, kvalitativt och långsiktigt ANDT-L-arbete ger vinster i både hälsa och ekonomi. Samverkan förutsätter styrning, samsyn och struktur för att lyckas, där styrningen är den mest centrala komponenten. Ledningen på såväl politisk- som tjänstemannanivå bör aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en effektiv samverkan, samordning och ett långsiktigt arbete. Arbetet ska även bidra till att utjämna skillnader i jämlikhet och jämställdhet. Åtgärderna ska i hög grad vara anpassade efter alla kvinnor och män samt pojkar och flickors olika förutsättningar och behov.

Göran Enander – *Länsstyrelsen Uppsala*	**Landshövding**
Börje Wennberg – *Region Uppsala*	**Ordförande i regionstyrelsen**
Marlene Burwick, Klas Bergström, Bengt-Olov Eriksson, Marie Wilén, Carina Lund, Helena Proos, Marie Larsson, Jacob Spangenberg – *Länets kommuner*	**Kommunstyrelsernas ordförande**
Rickard Johansson – *Polismyndigheten Uppsala län*	**Polisområdeschef**
Fred Nyberg – *Uppsala Universitet*	**PhD, professor, koordinator U-FOLD**

Strategi och åtgärdsprogram ANDT-L Uppsala län, 2017–2021, antaget på styrgruppen för ANDT-L- frågor våren 2017.

Kontakt och sammanställning av text:
Anna Haid ANDT-samordnare, Länsstyrelsen Uppsala län, anna.haid@lansstyrelsen.se
Layout: *Cecilia Eriksson,* Cerif

Innehåll

1. INLEDNING 06
Nationellt styrdokument 07
Regionala utgångspunkter 08
2. UTVECKLINGEN INOM ANDT-l 09
3. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ETT HÅLLBART ARBETE 10
Aktörer i Uppsala län 12
4. ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR UPPSALA LÄN 14
Upplägg 14
Mål, områden och lokala insatser 14
5. UPPFÖLJNING 26
6. FOTNOTER 27

1. Inledning

Strategidokumentet riktar sig till förtroendevalda, ledande tjänstemän, strategiska funktioner och övriga nyckelaktörer som i sina uppdrag är berörda av frågorna.

UPPSALA LÄNS ÅTGÄRDSPROGRAM för ANDT-L är en del i att anpassa den nationella strategin till lokala och regionala förutsättningar samt belysa länets behov av samverkan och samordning. Den omfattar i huvudsak insatser som direkt handlar om ANDT-L. Den tidigare versionen gällde mellan åren 2013–2015. Insatserna kopplas också till de länsövergripande insatserna för att främja en god och jämlik hälsa. Det brottsförebyggande arbetet och arbetet för en god psykisk hälsa bland kvinnor, män samt flickor, pojkar och andra ingår också. Länets styrgrupp har inför det nya åtgärdsprogrammet beslutat att inkludera arbetet med att förebygga beroende och missbruk i strategin. Det är sedan tidigare är inkluderat i länets samverkan för att implementera de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Uppsala län. Läkemedelsmissbruk och beroende är också en del av helheten i ANDT-arbetet. Åtgärderna baseras dels på tidigare nämnda regionala dokument och dels på länsstyrelsens behovsinventering. Även om den nationella ANDT-strategin inkluderar narkotika- och dopningsklassade läkemedel så vill Uppsala läns aktörer med *L* understryka att vi avser att under 2017–2021 särskilt synliggöra behovet av preventiva insatser mot just läkemedelsmissbruk och beroende. Inledningsvis handlar insatserna främst om att fler berörda aktörer ska få kunskapspåfyllning i frågan och att det ska kopplas till ANDT-frågorna.

Åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT-L-insatserna.

DOKUMENTET ÄR UPPDELAT i två delar. En strategidel som beskriver viktiga förutsättningar och aktörer som finns för att nå målen i åtgärdsprogrammet och nationella strategin. Den andra delen är ett åtgärdsprogram som visar på vad som är basverksamhet samt förslag på metoder och strategier. som behöver utvecklas. Kommunerna prioriterar själv vad de fokuserar på utifrån olika behov och förutsättningar.

DETTA DOKUMENT SKA synliggöra Uppsala läns styrkor och utvecklingsområden i arbetet med att motverka ANDT-L-problematik. Det ska synliggöra hur Uppsala län verkar för att nå målen i den nationella och lokala ANDT-politiken.

SKRIFTEN KAN ANVÄNDAS som underlag för prioriteringar av insatser och som ett underlag för att stärka samordning och samverkan. Åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT-L-insatserna. Valet av åtgärder kan se olika ut i länets åtta kommuner eftersom förutsättningar och behov kan skilja sig åt. Det är önskvärt att alla berörda aktörer i länet beaktar åtgärdsprogrammet vid framtagandet av sina årliga verksamhetsplaner. Med dokumentet synliggörs många aktörer som har en viktig roll i ANDT-L-arbetet och att det kan finnas behov av ytterligare utvecklingsarbete.

FÖRTYDLIGANDE KVINNOR, MÄN OCH ANDRA ANDT-strategins mål och insatser utgår från ett risk- och målgruppsperspektiv. I strategin skrivs till exempel att en målgrupp består av kvinnor, män och ibland andra samt delar upp i undergrupper för att kunna anpassa insatser efter individer och gruppers specifika behov och förutsättningar. ”Folkhälsoarbete måste bedrivas utifrån många olika perspektiv även om syftet och målen är desamma. Det är samtidigt viktigt att beakta hur olika perspektiv kompletterar varandra och därmed utgör delar i en samlad folkhälsostrategi. (…) Målgrupps- och riskgruppsperspektivet ger ofta goda möjligheter att fånga och förstå olika gruppers livsvillkor och hur dessa påverkar levnadsvanor utifrån en helhetssyn på hälsans villkor.

MÅLGRUPPSPERSPEKTIVET AVSER EN viss del av befolkningen till exempel att synliggöra att det finns kvinnor, män och andra. I texten nämns kategorierna flickor och pojkar samt män och kvinnor. Det finns idag är en växande grupp unga som varken vill identifiera sig som män eller kvinna. Dessa personer ses i många sammanhang som extra sårbara, något som bör beaktas vid planering av insatser och stöd. När det står pojke och flicka samt kvinna och man så menas genomgående även att denna grupp ska uppmärksammas och inte osynliggöras.

NÄR VI SKRIVER mammor och pappor och nämner familjer så menas att det även här är viktigt att synliggöra ett könsperspektiv. Det finns många olika familjekonstellationer. I vårt samhälle finns det föreställningar om att familjen ska se ut på ett visst sätt. Ofta handlar det om en mamma, en pappa samt barn, det vill säga en kärnfamilj. Men så ser inte dagens samhälle ut. En del barn bor med mor- eller farföräldrar, ombildade familjer eller med endast en förälder. Det finns familjer där föräldrarna är av samma kön och barnen kan ha fler föräldrar. En del bor ihop som en grupp människor med eller utan barn.

Vi vill visa på att vi är många aktörer som har en viktig roll i ANDT-L-arbetet.

Fotnotsförklaringar – se sid. 27

Nationellt styrdokument

ANDT-strategin 2016-2020

I februari 2016 reviderades den befintliga nationella strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, den så kallade ANDT-strategin. Den nya strategin avser perioden 2016–2020 och ersätter den första ANDT-strategin som antogs av riksdagen i mars 2011 för perioden 2011–2015. Det övergripande målet från 2011 ligger fast för den nya strategiperioden. Regeringen tydliggör i strategin att jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven ska genomsyra ANDT-arbetet samt att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. För att uppnå det övergripande målet anges för den nya perioden sex mål som i likhet med det övergripande målet är tänkta att ligga fast även på längre sikt. Kopplat till varje mål finns ett antal insatsområden som ska styra utvecklingen.

Det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.[1]

Övergripande mål	
1.	Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.
2.	Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3.	Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4.	Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5.	Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Foto: *Pixabay*

Övriga nationella utgångspunkter

Nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder

Utgångspunkt vid framtagandet av de nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder var arbetets svaga ställning i hälso- och sjukvården. Trots flera års implementeringsarbete finns det idag stora variationer i det sjukdomsförebyggande arbetet mellan och inom olika landsting/regioner och det saknas en enhetlig praxis. Riktlinjerna omfattar arbetet med bland annat tobak och alkohol. Syftet är att patienter i hela landet ska få en god och jämlik vård baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet.[2]

Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialstyrelsen publicerade nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården år 2007. Dessa riktlinjer har år 2015 reviderats, baserat på att nya behandlingsmetoder har introducerats och nya metoder för upptäckt och prevention har tillkommit i vården och omsorgen. Det innebär att förhållandevis mer resurser bör fördelas till högt rankade metoder än till metoder som har fått en låg rangordning. Missbruks- och beroendevården ska kunna erbjuda ett brett utbud av behandlingsmetoder. De nya riktlinjerna innehåller rekommendationer om bedömningsinstrument, medicinska test, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, psykosociala stödinsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar.[3]

TOBACCO ENDGAME- RÖKFRITT SVERIGE 2025

Regeringen ställer sig med den nya ANDT-strategin bakom initiativet om ett rökfritt Sverige år 2025. Initiativet är taget av ett antal föreningar som är knutna till Tobaksfakta – oberoende tankesmedja. Syftet är att år 2025 ska rökningen vara starkt reducerad (<fem procent) och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem.

ATT "STÄLLA SIG BAKOM" *TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025* innebär att man bejakar följande:

- Vi förstår bakgrunden till och behovet av att skärpa (eller en tydlig höjning av ambitionsnivån i) det tobaksförebyggande arbetet;
- Vi stödjer principen att ett årtal ska preciseras då rökningen ska vara kraftigt begränsad;
- Vi stödjer en bred opinionsbildning för ett nationellt politiskt beslut med en tillhörande handlingsplan.[4]

Regeringen ställer sig med den nya ANDT-strategin bakom initiativet om ett rökfritt Sverige år 2025.

Regionala utgångspunkter

Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län

Region Uppsala ansvarar för länets regionala utvecklingsstrategi (RUS). Denna strategi ingår i en struktur av styr- och policydokument i flera nivåer, från de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030 till kommunerna på lokal nivå. Dokumentet innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling – social, ekologisk och ekonomisk. Kapitlet ”En region för alla” lyfter fram åtaganden för länets invånare och det goda livet. Ge alla barn och unga en bra start i livet.

Skillnader i hälsa och utbildning kan minskas genom att tidigt stödja flickors och pojkars utveckling. Förskola och skola ska ge goda kunskaper, utjämna ojämlikheter och stärka alla barns unika förmågor. Barn med särskilda behov ska få stöd och hjälp utifrån sina förutsättningar.

- Andelen gymnasieelever med examen inom 4 år ska överstiga 75 procent år 2020.
- Till år 2030 ska minst 80 procent ta examen inom 4 år. (Bas: 70 % år 2015)
- Tilliten bland länets invånare ska öka till år 2020. (Bas: 76 % år 2012.)
- I Uppsala län ska andelen sysselsatta i åldrarna 20–64 år överstiga 80 % år 2020. (Bas: 77,3 % år 2014)
- Regioninvånarna ska ha landets högsta självskattade hälsa, med minskade skillnader mellan grupper och individer. (73 % år 2012. 4:a i landet).

Länsövergripande överenskommelse och regionala riktlinjer för missbruks- och beroendevården i Uppsala län (RIM)

På initiativ av RIM-arbetets styrgrupp och på uppdrag av tjänstemannaberedningen kommuner och landsting har tidigare riktlinjer reviderats och anpassats under år 2016. Dokumentet består av två delar varav den första delen är en överenskommelse där kommunerna och landstinget i Uppsala län förbinder sig att samverka kring utveckling av missbruks- och beroendevården och den andra består av gemensamma riktlinjer. Riktlinjerna är hämtade från Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Det länsövergripande dokumentet har konkretiserats i lokala överenskommelser.[6]

Cancerpreventionsplan för Uppsala–Örebro sjukvårdsregion

Enligt världshälsoorganisationen (WHO) kan upp till 30 procent av all cancer förebyggas genom förbättrade levnadsvanor, där bland annat och tobak och alkohol utgör betydelsefulla faktorer. Cancerpreventionsplanen för år 2017–2019 är antagen av Samverkansnämnden i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion år 2017. Planen visar hur och varför det cancerpreventiva arbetet är en viktig del i utvecklingen av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i sjukvårdsregionen. Syftet med planen är att, utifrån regionala förutsättningar och behov i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion, konkretisera de preventiva intentionerna i den nationella cancerstrategin (SOU 2009:11) för Uppsala–Örebro sjukvårdsregionen. Cancerpreventionsplanen ska ses som ett övergripande dokument och kan kompletteras med regionala och lokala handlingsplaner för att ytterligare konkretisera arbetet och dess innehåll.[7]

Cancerpreventionskalkylatorn

Regionalt mål: Minskat tobaksbruk och alkoholkonsumtion i befolkningen och därmed minskad risk för cancer. Planen lyfter fram European Code Against Cancer som innehåller hälsoråd till befolkningen där syftet är att minska cancerförekomsten och samtidigt åstadkomma en förbättring av hälsotillståndet genom goda levnadsvanor. Den aktuella uppdateringen har utmynnat i tolv vetenskapligt underbyggda råd som kan bidra till att minska risken för cancer. Arbetet med kodexen har bedrivits av Europeiska unionen WHO och (IARC-programmet). (Läs mer på: www.iarc.fr). Här är råden utifrån tobak och alkohol:

- Rök inte. Använd inte någon form av tobak.
- Gör ditt hem rökfritt. Arbeta för att göra din arbetsplats rökfri.
- Om du dricker begränsa ditt intag av alkohol. För att förebygga cancer, undvik helst alkohol helt.

Det finns ett särskilt framtaget verktyg i form av en Cancerpreventionskalkylator som möjliggör simuleringar av hur förändringar i levnadsvanor påverkar nyinsjuknandet i cancer och relaterade samhällskostnader. Verktyget har utvecklats vid Uppsala universitet.

Om andelen med riskbruk av alkohol halverades, skulle det innebära totalt 52 färre nya fall av cancer i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion, 23 färre nya fall av bröstcancer och 26 färre nya fall i tjock- och ändtarmscancer.

Foto: *Cecilia Eriksson/Cerif*

2. Utvecklingen inom ANDT-L

Länets elevvaneundersökning Liv och hälsa Ung visar andelen ungdomar som testat och eller brukar ANDT minskar, allt fler avstår helt. Detta trots att det tycks finnas en hög tillgänglighet. De vanligaste sätten ungdomar får tag i alkohol och tobak är genom kompisar och äldre syskon.

UNGEFÄR 48 PROCENT av flickorna och 43 procent av pojkarna i årskurs nio i Uppsala län har någon gång druckit alkohol. Drygt 76 procent av pojkarna och 77 procent av flickorna i årskurs två på gymnasiet har gjort det samma. Det är vanligare med riskabla alkoholvanor bland män och kvinnor i åldrarna 16–29 år jämfört med övriga åldersgrupper. Andelen vuxna med riskabla alkoholvanor ligger lite högre i Uppsala län jämfört med landet som helhet.

ANDELEN UNGDOMAR SOM röker tobak har minskat hos båda könen men det finns ändå mycket kvar att utveckla. Länets skolundersökning visar att nära fyra procent av alla pojkar och fem procent av alla flickor i årskurs nio röker dagligen och motsvarande siffror för årskurs två på gymnasiet är sju procent för pojkar och drygt nio procent för flickor. Det har i länet skett en ökning av antalet elever som det senaste året har rökt vattenpipa. Av eleverna i årskurs nio har 84 procent rökt och i årskurs två på gymnasiet är det 69 procent av pojkarna respektive 70 procent av flickorna som har rökt vattenpipa två gånger eller mer. Även män och kvinnor röker vattenpipa. Av pojkar i klass nio uppger nästan sex procent att de snusar dagligen och 0,2 procent bland flickorna. I gymnasiet årskurs två är det 13 procent respektive en. I Uppsala län uppger nio procent av befolkningen mellan 18–64 år att de snusar dagligen. De ungdomar som snusar och/eller röker intensivkonsumerar alkohol i större utsträckning än de som inte snusar eller röker.

ERFARENHET AV NARKOTIKA bland vuxna, är lite högre i länet än i landet som helhet, nästan nio procent av kvinnorna och 19 procent av männen har någon gång testat cannabis. Cirka 25 procent av alla yngre män (16–34 år) har provat hasch eller marijuana. Den tidigare ökningen av narkotikaanvändning bland svenska ungdomar har planat ut något. I Uppsala län är det nästan sex procent av alla länets niondeklassare som har testat narkotika och motsvarande siffror förårskurs två på gymnasiet är drygt 18 procent för pojkar och 13 procent för flickor. Cannabis är den vanligaste förkommande drogen.

ANDELEN UNGDOMAR SOM använt dopingpreparat fortsätter att vara lågt. Det är cirka en procent av alla pojkarna och drygt en av flickor i årskurs nio uppgav att de testat anabola andorogena steroider (dopingpreparat) det senaste året. För elever i årskurs två på gymnasiet är det knappt en procent bland pojkar och 0,2 procent bland flickor. Majoriteten av de som dopar sig börjar använda dopingpreparat efter 20 års ålder och är mellan 20–30 år. Ungefär fyra procent av männen (men knappt några kvinnor) som tränar på gym uppgav att de någon gång använt dopningspreparat. Det är fyra gånger så många jämfört med befolkningen i stort.

NÄR DET GÄLLER antalet avlidna där narkotika angetts som dödsorsak samt antalet vårdade med narkotikadiagnos framgår en ökning. Antal dödsfall där metadon eller buprenorfin och andra narkotikaklassade läkemedel nämns på dödsorsaksintygen har ökat kraftigt från 2006 och framåt.

I EN EUROPEISK kontext ses utvecklingen inom ANDT bland svenska ungdomar som positiv. Svenska 16-åringar röker mindre än genomsnittet i Europa, dricker alkohol förhållandevis sällan och uppger mindre erfarenhet av cannabis eller annan narkotika jämfört med andra europeiska ungdomar. Däremot dricker svenska ungdomar relativt mycket när de väl dricker. Sverige är det enda land som visar siffror på att flickor har samma dryckesvanor som pojkar, sett ur frekvens, volym och intensivkonsumtion.[8,9,10,11,12]

Foto: *Can Stock Photo*

3. Förutsättningar för ett hållbart arbete UPPSALA LÄN

Ett helhetsgrepp i ANDT-L

Det är viktigt att det finns insatser inom hela spektret: från att främja hälsa, till att förebygga alkohol- och drogproblematik och till insatser för vård och behandling. Insatser bör också anpassas så att det fångar upp individen genom hela livet. Åtgärdsprogrammet är ett exempel på att Uppsala läns aktörer har gått samman för att få en helhet i ANDT-L-arbetet.

Det finns vinster med att samordna insatserna bättre utifrån de olika preparaten. Ofta görs insatser för att motverka ett preparat och stärka skyddsfaktorer och minimera riskfaktorer, vilka ofta är de samma för de olika preparaten. Det är ett utvecklingsarbete att professionella inte alltid tar upp alkohol och tobak vid stödinsatser utifrån cannabisproblematik. Alla arbetsplatser bör arbeta för ett ökat helhetsperspektiv. Detta berör även frågan som handlar om barn som växer upp i familjer med missbruk, psykisk ohälsa eller våld. Här behövs ett tydligare familjeperspektiv.

Det är viktigt att det finns möjlighet till drogfria miljöer. Detta bör finnas för både kvinnor och män samt pojkar och flickor. Skolan och arbetslivet är mer tydliga arenor. Ett annat exempel är Krogar Mot Knark (KMK) som är ett nationellt nätverk bestående av representanter från krogar och myndigheter i ett flertal kommuner. Krogar Mot Knark arbetar för att minska och försvåra användandet av narkotika i krogmiljö.

Styrning samordning och resurser

Förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart arbete ser olika ut i länet. Länets aktörer behöver fortsätta verka för bättre styrning och samordning inom ANDT-L-området. Vi behöver se över våra insatser och se hur vi kan gå från kortsiktiga lösningar till mer hållbara strategier. Ett långsiktigt hälsofrämjande och förebyggande arbete inom ANDT-L för att nå strategins mål förutsätter att det finns en hållbar regional och lokal struktur för samverkan, styrning och uppföljning. Samverkan kan vara ett viktigt verktyg för att uppfylla bas- och linjeverksamheternas huvuduppdrag.

Detta program baserar sig främst på befintlig verksamhet. Det ligger på kommunerna utifrån sina identifierade utvecklingsbehov att budgetera för utvecklingsarbete.

DET BÖR PÅ alla nivåer finnas en strategisk planering och strukturerat samarbete. Detta för att göra rätt prioriteringar och utnyttja resurserna maximalt. I länet har sex av åtta kommuner en särskild samverkansgrupp för ANDT-förebyggande arbete i kommunen samt politiska program som inkluderar arbetet. En framgångsfaktor är att det finns en personell resurs med ett tydligt uppdrag och stöd från en engagerad styrgrupp och det finns idag inte i alla våra kommuner.[13]

BEHOVET AV YTTERLIGARE samordning av frågan mellan olika aktörer på länsnivå tydliggörs också av en särskild utvärdering med stöd av modellen ”Community readyness” som är gjord av samordningen av ANDT. Modellen mäter hur bra en aktör eller samverkansstruktur är på att arbeta med utveckling och förändring. ANDT-samverkansarbete i länet är enligt denna utvärdering på förplaneringsstadiet. Det innebär att länets aktörer har mycket kvar att utveckla för att förankra, samordna och leda arbetet tydligare. Insatser har inte heller kommunicerats tillräckligt inom de egna verksamheterna. För några år sedan utvärderades även hälften av länets kommuner om deras ”beredskap” att arbeta effektivt med förebyggande arbete och de hade samma utvecklingsbehov och poängantal. Uppsala län bedöms ha många samarbetsinsatser och goda aktiviteter på gång, vilket också utvärderingen visar.[14]

ETT EXEMPEL PÅ strukturerat samarbete är det de lokala samverkansavtalen mellan polis och kommun rörande ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete som finns i samtliga av Uppsala läns kommuner, undantaget en. I en kommun är även landstinget en part. I tre kommuner finns en särskild handlingsplan för hur samverkan ska gå till. Få av dokumenten har mätbara mål och fler behöver konkreta handlingsplaner. Det finns fler pågående samverkansområden som med fördel skulle kunna knytas till dokument och samverkan. Exempel på insatser är tillgänglighetsbegränsning av ANDT-L och våld samt integrering av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

Foto: *Gunnar Henriksson*

Jämlikhet och jämställdhet

I uppföljningsrapporten för tidigare åtgärdsprogram för Uppsala läns ANDT-arbete framkommer behov av att verka för ökad jämlikhet och jämställdhet inom ANDT-frågorna. Stödet som personer med alkohol- och drogproblem kan få varierar beroende på kommuntillhörighet.

DEN SOM ÄR elev eller anställd på en ”rökfri arbetsplats” och vill sluta röka kan i endast några kommuner erbjudas tobaksavvänjning. På några skolor känner både vuxna och unga till att det rådet rökförbud, samtidigt följs inte tobakslagen på andra skolor. På många ställen i länet kan barn och unga köpa cigaretter själv i butik. Flera gymnasietjejer under 18 år uppger även att de själva kan köpa sin alkohol på en restaurang.[13] Nyblivna mammor tillfrågas om sina alkohol- och tobaksvanor men papporna får sällan samma frågor.[15]

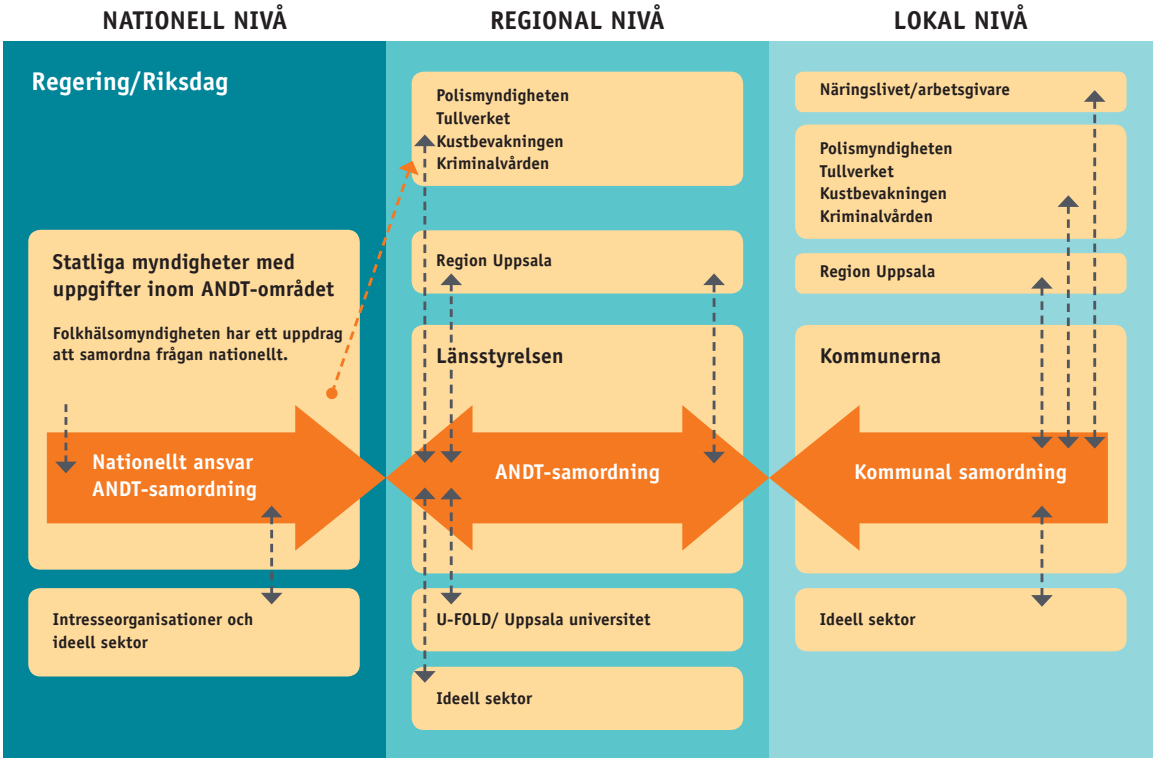
FÖRUTOM KÖN OCH ÅLDER har socioekonomiska faktorer som inkomst, utbildning och sysselsättning betydelse både för andelen personer som utvecklar en riskabel alkoholkonsumtion och för andelen som använder tobak. Män har generellt ett högre riskbruk* av alkohol än kvinnor och yngre har ett högre riskbruk än äldre. Andelen som röker dagligen är i dag generellt högre bland kvinnor än bland män och även högre bland äldre än bland yngre. Men såväl ålders- som könsskillnader i alkohol- och tobaksbruket minskar.[16]

FÖR ATT FÖRSTÅ utvecklingen och utforma målgruppsanpassade insatser behöver även andra faktorer observeras. Det finns inte några skillnader i riskabla alkoholvanor bland kvinnor och män med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Rökning är vanligare bland kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning. Homo- eller bisexuella personer har större risk att utveckla riskabla alkoholvanor och röker oftare jämfört med heterosexuella. När det gäller bostadsort finns inga skillnader bland männen när det gäller riskfylld alkoholkonsumtion. Kvinnor i en större stad har ett högre riskbruk jämfört med kvinnor i glesbygd eller i en mindre ort.

Grupper med låg socioekonomisk ställning får mer skador av alkohol än grupper med hög socioekonomisk ställning, även vid samma konsumtionsnivå.

Andelen som använt cannabis är betydligt högre bland unga vuxna jämfört med äldre åldersgrupper. När det gäller dopningsmedel är det främst yngre män som använder dessa preparat.[17]

DET RÄCKER INTE med den generella preventionen även om den är viktig. Det är viktigt att synliggöra riskgrupper för att utveckla eller individanpassa de insatser som redan finns. Detta för att möta individuella behov och förutsättningar på ett bättre sätt. Fler anpassade insatser till särskilda riskgrupper krävs. I länets uppföljning lyfts dessa grupper fram: asylsökanden/ensamkommande barn,

Övergripande organisation för att nå de nationella ANDT-målen.

*Definitionen av riskbruk: Mer än 14 standardglas per vecka för män och mer än nio standardglas per vecka för kvinnor. (Ett standardglas= 12 gram alkohol , 33 centiliter starköl, 12 centiliter vin och fyra centiliter starksprit.)

personer med psykisk ohälsa samt andra särskilda behov, äldre, unga vuxna, personer och barn i missbruksmiljöer, högkonsumenter av ANDT-L, ensamstående föräldrar, elever som inte klarar skolan, socioekonomiskt utsatta och studenter. Landstingen och kommunerna har gjort generella satsningar men ännu inte kommit så långt som till satsningar som rör specifika grupper. Det är angeläget att också uppmärksamma högriskgrupper i det fortsatta arbetet. Alla länets kommuner påpekar i en enkätundersökning att mer samverkan inom länet kopplat till ANDT-L skulle behövas för ensamkommande barn som kommer till Sverige för att söka asyl.[15]

Det framgår att risk- och skyddsfaktorer ofta ser annorlunda ut för de barn och unga som kommer som ensamkommande. Alla tjejer och killar är olika men det som ofta är det samma för de ensamkommande är att de finns i ett för dem nytt land utan sina föräldrar. Men med stora professionella nätverk. Detta kräver stärkt samverkan och anpassat stöd.

Styrgrupp för ANDT-L Uppsala län

Högsta instans för styrning/förankring för det ANDT-L-förebyggande arbetet i Uppsala län

- **Syfte:** Forumet finns till för att anpassa den nationella ANDT-strategin till lokala och regionala förutsättningar, samt belysa länets behov av samverkan, samordning och utveckling.
- **Deltagare:** Länsstyrelsen – högsta ledningsfunktion, Region Uppsala: Samordningsfunktion med mandat från ledningen/regiondirektör, Kommunerna: beslutsfattare på hög nivå, Länets polismyndighet – polisområdetschef, samt Uppsala universitet – U-FOLD – koordinator/ansvarig rektor. Se vidare särskilt dokument för: Samverkansstruktur ANDT-förebyggande frågor Uppsala län.

Aktörer i Uppsala län

ARBETSGIVAREN: Hälsa påverkas i hög grad av arbetet och arbetsplatsen och tvärt om. Arbetsgivarna i länet kan bidra med viktiga delar i ANDT-L-arbete genom hälsofrämjande insatser, tidig upptäckt och erbjudande om stöd vid konstaterad problematik. Det är viktigt att det på arbetsplatserna finns en aktuell policy och riktlinjer för frågan samt en god företagshälsovård.

IDÉBUREN SEKTOR: Många funktioner i samhället utgår från ett engagemang från enskilda individer och grupper. De kan vara en oberoende drivkraft och bidra med nya perspektiv på ANDT-L-frågorna. De idéburna föreningarna har unik möjlighet att nå länets befolkning i deras vardag. (se särskild bilaga: Vad kan idéburen sektor erbjuda inom ANDT-L i Uppsala län LST, 2016:12)

KOMMUNERNA: Kommunerna har en central roll för ANDT-L-arbetet, då det förebyggande arbetet främst bedrivs där människor lever och verkar. Flera av de insatser som görs för att främja, förebygga och erbjuda vård och stöd finns inom kommunen. De har även ett uppdrag att erbjuda stöd till anhöriga. Kommunen har ansvar för att utöva tillsyn över de aktörer som säljer alkohol och tobak utifrån alkohol- och tobakslagen. Många gånger finns behov av sektorsövergripande insatser och intern samverkan. Flera kommuner har särskilda uppdrag för att samordna arbetet.

KRIMINALVÅRDEN: Kriminalvården har en roll i att arbeta brottsförebyggande, vårdande och rehabiliterande. Individer ska erbjudas stöd för att efter avslutad insats kunna leva ett liv utan kriminalitet och missbruk. Detta är en del i att öka människors trygghet och bidra till ett tryggare samhälle. Med utgångspunkt från olika riskbedömningsinstrument arbetar kriminalvården med risk, behov och mottaglighet hos klienterna. Kriminalvården erbjuder bl.a. en rad olika behandlingsprogram mot missbruk.

KUSTBEVAKNINGEN: Kustbevakningen arbetar genom samverkan i regionala underrättelsecentrum mot grov organiserad brottslighet och bidrar med maritim kompetens. Kustbevakningen genomför gränskontroller och sjötrafikövervakning när det gäller fart och nykterhet vid yrkes- och fritidssjöfarten. Kustbevakningen bidrar även till att minska olyckor på vägarna genom nykterhetskontroller i hamnområden och i samband med skoterkörning.

LÄNSSTYRELSEN: Länsstyrelsen har särskilda uppdrag att implementera den nationella ANDT-strategin utifrån lokala förutsättningar och behov. Länsstyrelsen ska även verka för regional samordning och samverkan, stärka det förebyggande arbetet, vara en länk mellan lokal, regional och nationell nivå. Det finns även ett tillsynsuppdrag över kommunernas tillsyn av efterlevnad av alkohol- och tobakslagen.

Länsstyrelsen har även uppdrag att stödja samordningen i länet och öka kunskapen om jämställdhetsfrågor inklusive mäns våld mot kvinnor, sociala risker, föräldrastöd, mänskliga rättigheter, integration och folkhälsa.

NÄRINGSLIVET: Företag kan ha ett socialt engagemang och sponsra eller aktivt bidra med exempelvis nattvandring eller föräldrastöd. De näringsidkare som arbetar med servering ska säkerställa att ingen under 18 år serveras alkohol. På samma sätt ska detaljhandelsställen som säljer folköl och/eller tobak säkerställa att ingen under 18 år får köpa dessa varor. Näringsidkarna har ett ansvar för egenkontroll.

POLISMYNDIGHETEN: Polisens uppdrag är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Detta sker bland annat genom att minska våld i offentlig miljö, bekämpa narkotika och illegal handel med alkohol, tobak och dopningspreparat Polisens uppdrag innefattar även att arbeta för en minskad droganvändning i trafiken samt att utöva tillsyn av försäljning utifrån alkohol- och tobakslagen.

REGION UPPSALA: Region Uppsala ansvarar för hälso- och sjukvård samt tandvård och är en viktig kontaktyta gente-

mot befolkningen. De ska verka för hälsofrämjande och sjukdomsinriktade insatser både för befolkningen i sin helhet och för patienter inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Det kan handla om upptäckt av bruk eller riskbruk ANDT-L, smittskydd, stöd till lokalt och regionalt preventionsarbete samt adekvat stöd, vård och behandling. Region Uppsala har ansvar för det strategiska och övergripande folkhälsoarbetet i länet. De ansvarar även att ta fram länets regionala utvecklingsstrategi (RUS). De ska samordna, verka för och följa upp folkhälsoperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet.

STUDIEFÖRBUND: De tio studieförbunden i Uppsala län har olika profil och inriktning. De möter människors skilda behov av utbildning.

TRYGGARE UPPSALA LÄN: En länsövergripande verksamhet som syftar till att skapa förutsättningar för att samordna det regionala och lokala trygghetsskapande, brottsförebyggande och brottsofferstödjande arbetet som utförs i länet och vid behov möjliggöra reell samverkan mellan olika aktörer. Myndigheter, däribland länets kommuner, organisationer och företag har tagit beslut om att samverka för att människor ska känna sig trygga i sin närmiljö.

TULLVERKET: Verket ska bidra till att begränsa den organiserade och storskaliga brottsligheten. De ska bekämpa illegal införsel av alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak. De bidrar även till att upptäcka när nya preparat förs in på den svenska marknaden.

UPPSALA UNIVERSITETET: U-FOLD: Forum för forskning om läkemedels- och drogberoende. Forskare och fackmän möts i ett forum för att utveckla samhällets åtgärder mot missbruk, tidiga insatser och prevention. U-fold har ett arbete med att synliggöra ANDT-L-problematiken i samhället.

KURATORSKONVENTET: Syftar till att öka samarbetet mellan Uppsalas studentnationer och studentkårer och tillvarata deras gemensamma intressen. Utöver kampanjen ”Varannan vatten” bedrivs ett långsiktigt arbete för ansvarsfull alkoholservering och en särskild samverkan inför valborg.

SKATTEVERKET: Skatteverket har ett uppdrag att kontrollera efterlevnaden av skatteförfarandelagen. De kan därför utföra tillsyns- och kontrollbesök, som i normalfallet genomförs oannonserade. Skatteverket ska utöva tillsyn över att de näringsidkare som ska ha kassaregister har sådant och att de kassaregister som används uppfyller föreskrivna krav.

STUDENTHÄLSAN: Enheten för studenthälsa vid Uppsala universitet har en särskild ANDT-funktion som ansvarar för samordning och utveckling av det individuella studentstödet och det utåtriktade arbetet inom ANDT.

Foto: *Can Stock Photo*

4. Åtgärdsprogram för Uppsala län

Upplägg

De mål och insatser som lyfts fram är en konkretisering av hur länets aktörer vill omsätta den nationella politiken till förutsättningar och behov i Uppsala län. Den nationella strategin har sex delmål för att nå det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Uppsala läns aktörer har valt att utgå från fem av de sex nationella målen. Uppföljningens resultat av tidigare åtgärdsprogram har varit en utgångspunkt för lokala behov av nya samverkansinsatser. Dokumentet gör inte anspråk på att omfatta hela det samlade ANDT-L-förebyggande arbetet i länet.

Insatsområdena kommer ha en kort inledande beskrivning av basverksamhet samt några särskilda insatser som behöver utvecklas. Strategin vill vägleda till en evidensbaserad praktik. Åtgärderna ska utgå från bästa tillgängliga kunskap. Det innebär en sammanvägning av relevant forskning, brukarens erfarenhet och vilja och samt den professionelles kompetens. Prioriteringarna kan vara olika utifrån kommunernas olika förutsättningar och behov.

Uppsala läns styrgrupp har särskilt valt att dessa fyra övergripande mål ska genomsyra alla lokala mål. De ska särskilt beaktas och konkretiseras i en årlig verksamhetsplan samt särskilt följas upp.

Mål som ska genomsyra länets arbete	
1.	Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet ska tydliggöras och genomsyra ANDT-L-arbetet.
2.	Barnrättsperspektivet ska tydliggöras och genomsyra ANDT-L-arbetet. (Barnrättsperspektivet innebär skyldighet att omsätta barnets mänskliga rättigheter i praktiken, inklusive att barnets egen åsikt och upplevelse har framkommit).
3.	Insatser som är tydligt kopplade till ett preparat ska där det är möjligt även kopplas till övriga insatser inom ANDT-L.
4.	Länets kommuner och landsting ska verka för att det finns insatser i ANDT-L-arbetet längs individers livstid samt från prevention till vård och behandling.

Delmål 1

Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak och illegala läkemedel [1]ska minska.

SAMORDNAD, EFFEKTIV OCH LIKVÄRDIG ALKOHOL- OCH TOBAKSTILLSYN

DET ÄR GENOM tillsyn som kommunerna och länsstyrelsen säkerställer att skyddslagstiftningarna för alkohol och tobak följs. Nivån av tillsynen i länet kan bedömas utifrån ett flertal faktorer. Det totala antalet årsarbetskrafter för tillsyn, antalet och kvaliteten på tillsynsbesök som görs av kommunerna och polismyndigheten, hur länsstyrelsen utövar tillsyn över kommunernas arbete m.m.(Källa nr 13)

I DEN NYA ANDT-STRATEGIN framgår att kommunernas tillsyn av rökfria skolgårdar är en viktig insats för att skydda barn och unga från tobaksbruk. Samtliga kommuner bör regelbundet genomföra tillsyn över att lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt skolgårdar är rökfria.[16] Kontrollköp av tobak och folköl innebär ett nytt redskap i tillsynen. Kontrollköp ökar kommunens vetskap om eventuella brister och med detta ökar behovet av ordinarie tillsyn. Kontrollköp bedöms leda till ökad kunskap om eventuella brister samt förbättrad dialog med serverings- och försäljningsställen i länet.

I UPPSALA LÄN finns två universitet som har nationer som med hjälp av studenter serverar andra studenter alkohol vilket ställer ytterligare krav på tillsynen. Den särskilda metoden Ansvarsfull alkoholservering på studentnationerna är ett viktigt verktyg för att nå en minskad tillgång till ANDT. Metoden används även i länets kommuner genom utbildning av krögare och serveringspersonal.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör[1]
Kommunernas tillsyn av serverings- och försäljningsställen av alkohol och tobak sker regelbundet och är likvärdig i hela länet.	– Regelbundet erfarenhetsutbyte sker mellan kommunerna och polismyndigheten. – Kommunerna genomför regelbunden tillsyn. – Strukturerade checklistor och mallar används vid tillsynen. – Kontrollköp kan användas som tillsynsmetod av handeln med folköl och tobak. – Länsstyrelsen bidrar med råd och stöd.	*Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen)* *Länsstyrelsen (tillsyn)* *Polismyndigheten*
Samtliga lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt skolgårdar har getts regelbunden tillsyn över att rökförbudet följs.	– Kommunerna genomför regelbunden tillsyn. – Strukturerade checklistor och mallar används. – Länsstyrelsen bidrar med råd och stöd.	*Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen)* *Länsstyrelsen (tillsyn)* *Polismyndigheten* *Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen samt rökfria miljöer)* *Länsstyrelsen (tillsyn)*

[1] De preparat som omsätts på den illegala marknaden i västvärlden är i första hand narkotiska läkemedel och anabola steroider men även andra läkemedel. Åtskilligt härrör från insmuggling och illegal tillverkning, men även överförskrivning av läkare och förfalskade recept förekommer.
[2] "Uppföljningsansvarig" uppger vilken aktör som är övergripande ansvarig för uppföljning.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör[1]
Länets serveringsställen för alkohol har utvecklat sin ansvarsfulla alkoholservering.	- Metoden Ansvarsfull alkoholservering kan användas på alla länets serveringsställen av alkohol. - En anpassad metod används för universitetets studentnationer, studentkårerna och föreningar med utskänkningstillstånd.	*Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Uppsala universitet (Kuratorskonventet, Enheten för studenthälsa)* *Polismyndigheten*

SAMVERKAN MELLAN ANDT-FÖREBYGGANDE OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE PÅ ALLA NIVÅER

DE FORUM FÖR samverkan mellan ANDT-L och brottsförebyggande frågor som idag finns är arbetsgrupperna: Länssamverkan kommun-polis och Länsgruppen sociala risker/social oro. Det diskuteras även i viss grad brottsförebyggande frågor på länets nätverk för ANDT-L-förebyggande frågor. Samordnande aktörer på länsnivå har varit Tryggare Uppsala län, Tryggare Uppsala län avvecklades under 2016 och delar av arbetet kommer att integreras i Länsstyrelsens nya brottsförebyggande uppdrag. Detta med start 2017, länsstyrelsen och polismyndigheten. Det nationella brottsförebyggande rådet (BRÅ) har vid enskilda tillfällen varit inbjudna i samverkan.

ETT PRIORITERAT SAMARBETE har varit att utveckla och utbyta erfarenheter kring kommunernas och polismyndighetens strukturer och rutiner i arbetet. Formen för samverkan har varit utbildningar, föreläsningar, workshops och nätverksträffar.

LÄNSSAMVERKAN KOMMUN-POLIS syfte har i huvudsak varit ett stöd för att strukturera upp arbetet, tydliggöra prioriteringar och följa upp samverkan. Samverkan har konkretiserats och strukturerats i de lokala samverkansöverenskommelserna mellan kommunerna och polisen (och i något fall landstinget). Vid uppföljning av tidigare åtgärdsprogram för länets ANDT-arbete var det tydligt att ANDT-frågorna utgör en stor del av dessa överenskommelser. Förutsättningarna i länets kommuner skiljer sig åt avsevärt och det behövs handlingsplaner med mätbara mål. Det är ofta oklart med ansvarsfördelning och resurser samt det saknas överlag jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.[15]

DET FINNS EN särskild länsgrupp för att integrera sociala risker/social oro i länets och kommunernas krisberedskapsarbete. Sociala risker är sannolikheten för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i sociala förhållanden och som har negativa konsekvenser för det som bedöms vara skyddsvärt. En eller flera sociala risker kan i sin tur leda till social oro. ANDT-L-problematiken innefattas i detta genom att det kan vara en bakomliggande riskfaktor som påverkar sannolikheten för att sociala risker uppstår eller att ANDT-L-problematiken blir en social risk i sig. Metoder och handlingsplaner tas fram för att förebygga och hantera sociala risker. Som stöd erbjuder Länsstyrelsen forum för erfarenhetsutbyte mellan aktörer och stöd genom kompetenshöjande aktiviteter.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Länssamverkan för ANDT-L och det brotts-förebyggande arbetet är samordnad och stärkt.	– Särskilda forum för samverkan erbjuds där brotts-förebyggande och ANDT-L-frågor diskuteras, samordnas och utvecklas.	*Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Region Uppsala [3]* *Idéburen sektor* *Polismyndigheten* *Åklagarmyndigheten* *Kriminalvården*
Det finns ett kvalitativt och strukturerat arbete med de lokala samverkansavtalen mellan kommun och polis.	– De lokala samverkansavtal en mellan kommun och polis stärks.	*Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Region Uppsala* *Polismyndigheten*
Det ska finnas strukturer och metoder för att identifiera, förebygga och hantera sociala risker. Arbetet ska ske i samverkan.	– Särskilda forum för erfarenhetsutbyte och gemensamt utvecklings-arbete i frågan erbjuds. – Kompetensutveckling. – Stöd till länets kommuner i deras lokala arbete med sociala risker.	*Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Region Uppsala* *Idéburen sektor* *Polismyndigheten*
Länets samverkan för begränsning av till-gänglighet av ANDT-L ska stärkas.	– Goda exempel på insatser som synliggör och begränsar den illegala försäljningen på nätet ska spridas. – Kompetenshöjande insatser samt forum för samverkan erbjuds.	*Länsstyrelsen* *Polismyndigheten* *Kommunerna* *Region Uppsala* *Idéburen sektor*

[3] Regionförbundet och Landstinget i Uppsala län går samman till Region Uppsala år 2017.

Delmål 2

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, illegala läkemedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

EN HÄLSOFRÄMJANDE SKOLA UTIFRÅN ELEVERS OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV

GENERELLA SKYDDSFAKTORER HAR stor betydelse för barns psykiska hälsa inklusive bruk av ANDT. Lärande i sig och att gå ut skolan med goda resultat leder till minskad ohälsa samt minskad risk för kriminalitet och utanförskap. Att klara skolan är också den enskilt viktigaste faktorn för barns framtida hälsa. Därför är en trygg skolmiljö med välfungerande undervisning samt en förebyggande och hälsofrämjande elevhälsa av stor vikt för barns och ungas hälsoutveckling.

GENOM BÅDE SITT kunskaps- och sitt värdegrundsuppdrag kan skolan bidra till arbetet med ANDT-L-prevention. Skolan spelar till exempel en viktig roll genom att undervisa om riskerna med tobak, alkohol och andra droger.

SAMVERKAN MELLAN SKOLA och föräldrar samt föräldrarnas förmåga till engagemang i skolan, och deras förväntningar på barnet och förmåga att stödja och uppmuntra barnet i skolarbetet är viktiga för skolresultat, hälsa och trivsel. Genom att stödja föräldrarna i detta kan förutsättningarna för goda skolprestationer förbättras.[16]

Skolan som arena för psykisk hälsa

Barn och ungdomspsykiatrin inbjöd i slutet av 2014 kommunerna i länet att ingå i ett samverkansprojekt för att förbättra elevhälsans möjligheter att upptäcka barns stödbehov tidigt. Detta för att barn ska klara skolan och undvika framtid utanförskap. Tjugo skolor i Enköping och Älvkarleby kommuner arbetar nu för att nå målet med att få alla barn till skolan. De centrala elevhälsorna började med åtgärdande insatser för de barn som riskerar eller redan befinner sig i långvarig skolfrånvaro. För detta har inrättats team som tillsammans med en socialpedagogisk resurs arbetar intensivt och systematiskt för återgång till skolan. Teamen har utbildats att arbeta efter hemmasittarprogram (HSP) som visar att elever som fått insatsen återgår till vanlig undervisning.

För att förebygga riskfaktorer som leder till frånvaro har elevhälsosamtalen kompletterats med frågor om psykosociala risker även utanför skolan. Dessa samtal ger utfall för 14 procent av eleverna och kan i majoriteten av fallen åtgärdas med frivilliga insatser. Merparten av dessa är från skolan. Nästa steg blir att implementera arbetskonceptet till alla elevhälsor i länet. Projektet arbetar för att ta fram en socioekonomisk kalkyl. Kommunerna har även ingått i ett projekt för extra stöd till familjer för frånvarande elever.

Samverkansinsatser för bättre hälsa bland barn och unga

Regionförbundets styrelse (Region Uppsala från år 2017) har uppdragit till regiondirektören att arbeta fram förslag till samverkansinsatser för bättre hälsa bland barn och unga. Att investera i flickors och pojkars utveckling beskrivs i Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län som en av de viktigaste vägarna till social hållbarhet och minskade skillnader i hälsa och utbildning. Ansvaret för att främja barn och ungas hälsa ligger hos flera aktörer: Region Uppsala, länsstyrelse, kommuner och idéburen sektor. Det strategiska folkhälsoarbetet har samlat dessa aktörer för att formulera mål, tydliggöra roller och tillsammans prioritera områden att samverka omkring. Arbetet har mynnat ut i beslut om regionala samverkansinsatser inom områdena föräldrastöd, tobaksfri skoltid och ökad fysisk aktivitet. Utifrån samverkansinsatsen Tobaksfri skoltid och rökfria skolgårdar samt föräldrastöd har två regionala handlingsplaner utarbetats för åren 2016–2019.18

REGION UPPSALAS VERKSAMHET Hälsoäventyret är både en länsövergripande och lokal verksamhet som fungerar som ett stöd för både Region Uppsala och länets kommuner och deras skolor i deras hälsofrämjande arbete. De genomför hälsopedagogiska insatser där ANDT-L är en viktig del, direkt till skolelever och personal samt föräldrar. De synliggör i olika samverkansinsatser ofta barns och ungas röster och rätt utifrån olika metodik. De samordnar och ansvarar även för olika utvecklingsprojekt inom detta insatsområde (se nedan). Det finns tre lokala Hälsoäventyr där kommunerna är partners och på detta sätt kan ge uppdrag om extra stöd och metodutveckling. Detta innebär att stödet inte erbjuds fullt ut för de kommuner som inte har lokala överenskommelser.

Tobaksfri skoltid

Rökförbudet avser skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid fritidshem och förskolor. Lagen gäller oavsett ålder, dygnet runt alla dagar i veckan och inkluderar all verksamhet som disponerar lokalerna. Tobaksfri skoltid innebär att skolan arbetar aktivt för att elever och vuxna avstår från tobak under all tid det är verksamhet med skolpersonal och elever, både på och utanför skolområdet, samt kvällstid vid exempelvis föräldramöten. Det handlar också om att verka för att det finns tobaksavvänjning av god kvalitet för de barn och vuxna som vill sluta röka samt att inte vuxna förser minderåriga med tobak.

Ny metod mot vattenpipsrökning

I Uppsala län ska ett antal skolor testa en ny webbaserad metod för att motverka vattenpipsrökning och e-cigaretter bland barn och unga. Region Uppsalas verksamhet Hälsoäventyret samordnar frågan i länet med stöd av länsstyrelsen och erbjuder stöd till aktörer som vill arbeta med metoden. Metoden har tagits fram i ett samarbete mellan Umeå Universitet och Uppsala Universitet och är fortfarande under utveckling.

Tobaksfri duo

Tobaksfri duo är en evidensbaserad metod som bygger gemensam överenskommelse mellan en tobaksfri vuxen och en tobaksfri ungdom. Kontraktet gäller under hela högstadietiden och ungdomen har i och med sin tobaksfrihet chans att vinna priser. I Håbo kommun arbetas det aktivt med att implementera Tobaksfri duo i samtliga högstadieskolor. Hälsoäventyret samarbetar även med Fyrisfjädern badminton som skriver tobaksfria lagkontrakt med

sina ungdomsspelare. Arbetet är sammankopplat med handlingsplanen för tobakfri skoltid.

SOTIS – Samtal om tobak i skolan

SOTIS (Samtal Om Tobak i Skolan) är en intervention som utvecklats utifrån ett vetenskapligt underlag för att främja tobaksfriheten bland ungdomar i tonåren. Det är en samtalsmodell i form av en enkel mall för att underlätta samtal om tobak med elever i högstadiet. Den kan användas i samband med rutinmässiga hälsokontroller och vid spontanbesök hos elevvårdsteamet. Den består av strukturerade, korta och upprepade insatser som anpassas efter elevens erfarenhet av tobak, samt använder en blandning av kognitiv beteendeterapi (KBT) och motiverande samtal (MI). Modellen är anpassad efter den svenska skolan.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Länets skolor har stärkt sitt ANDT-L-förebyggande arbete. Det kan bidra till att fler pojkar och flickor klarar skolans kunskapsmål.	– Skolorna i länet kan få stöd i att utveckla och integrera ANDT-frågorna i undervisningen. Det sker förslagsvis genom ytterligare inventering av behov och förutsättningar samt kompetenshöjande insatser. – Ett aktivt arbete med policys och riktlinjer samt skolans övriga elevhälsoarbete. – Stärka samverkan över kommun- och länsgränser eftersom detta är en grupp som kanske bor i en kommun och studerar, arbetar eller på annat sätt vistas i en annan. **Övriga förslag på insatser:** – Metoden: ANDT på schemat – Hälsoäventyrets hälso- och ANDT-L-undervisning i skolklasser – Kontraktmetoden Tobaksfri duo – Metod och utvecklingsprojekt mot vattenpipa – Metodstöd för lärare, För hälsa mot cannabis (Se det särskilda insatsområdet) – Metoden: ANDT på schemat – Skol-BIM (se information under delmål fem.) – Insatser i utvecklingsprojektet ”Skolan som arena för psykisk hälsa” med hemmasittarprogram, stärkt föräldrastöd, tidig upptäckt och stöd via elevhälsan.	*Länsstyrelsen* *Region Uppsala (Hälsoäventyret)* *Barnombudsmannen i Uppsala* *Centralförbundet för alkohol och narkotika- upplysning (CAN)* *Kommunerna (Skolförvaltningen och förebyggande enheter)*
Alla skolgårdar är rökfria enligt tobakslagen 2 § och all skoltid i Uppsala län är tobaksfri 4 §.	– Det bör finnas särskilda handlingsplaner på lokal och regional nivå för ANDT-L-förebyggande frågor. På länsnivå är ett prioriterat område för att stärka barn och ungas hälsa: ”Tobaksfri Skoltid och rökfria skolgårdar”. Arbetet omfattar både vuxna och barn på skolorna-dygnet runt. – Kompetensutveckling – Policyarbetet är viktigt för att få en gemensam grund och tydlighet med rutiner och handlingsplaner som inkluderar tobak i alla dess former. Observera att även vattenpipa, snus och elektroniska cigaretter bör inkluderas. – Genomföra och sprida barnkonsekvensanalyser kopplade till tobak. – En särskild kommunikationsinsats för att synliggöra problemet med rökningen på skolor – Erbjuda tobaksavvänjning t.ex. metoden: SOTIS – Verka för att stödja och inspirera länets aktörer till förbättrad följsamhet till rökfri arbetstid. – Stärkt samverkan med föräldrar, Idéburen sektor, tandvården, polis och handeln som säljer tobak. – Kommuner bör genomföra strukturerad tillsyn och att alla skolor har fått minst ett tillsynsbesök.	*Region Uppsala* *Länsstyrelsen* *Barnombudsmannen i Uppsala* *Kommunerna (Skolförvaltningen och förebyggande enheter)* *Yrkesföreningar mot tobak* *Non Smoking generation*

Föräldrastöd

Ett bra stöd för föräldrar är en baskomponent i det hälsofrämjande arbetet och i det förebyggande ANDT-arbetet för barn och unga. Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att stödja kommuner, landsting och andra föräldrastödjande aktörer i arbetet med att utveckla ett universellt, kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd till föräldrar med barn i tonåren i respektive län.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Alla föräldrar har erbjudits föräldrastöd under barnets uppväxt 0–17år.	– Andelen föräldrar som känner till/har fått erbjudande om föräldrastödjande insatser har ökat jämfört med 2016.	*Länsstyrelsen* *Region Uppsala* *Kommunerna* *Idéburen sektor*

EFFEKTIVT ARBETE MOT LANGNING AV ALKOHOL OCH TOBAK

Kommunikationsinsats om alkohol till föräldrar

Att motverka langning till flickor och pojkar är en fortsatt viktig insats för att nå målet om att skjuta upp alkoholdebuten. Alkoholförebyggande arbete bör fokusera på att göra föräldrar och andra vuxna mer medvetna om sin roll för att påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebuten.

Kronbergsmodellen: Det är en arbetsmetod för polisen som syftar till att begränsa ungdomars alkoholdrickande i offentlig miljö och på så sätt minska den alkoholrelaterade våldsbrottsligheten bland unga. Metoden innebär bland annat att man, för att i förlängningen uppnå en minskning av den alkoholrelaterade våldsbrottsligheten, gör det mindre attraktivt för ungdomarna att berusa sig och minskar tillgången på alkohol genom att arbeta mot langare.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Vuxna förser inte minderåriga med alkohol och har en god förståelse om varför. Vuxna har en bra dialog med tjejer och killar om riskerna med alkohol och tobak kopplat till deras hälsa. Samverkansinsatserna för att begränsa tillgängligheten av alkohol för tjejer och killar har stärkts.	– Informations- och antilangningsinsatser riktat till vuxna gällande alkohol och tobak. – Samverkan och åtgärder för att minska langningen till minderåriga. – Polisens metod: Kronbergsmodellen. – Lokala nivån kan med fördel göra en lägesbild över vilka risk- och skyddsfaktorer som finns i deras kommun. Exempel på riskfaktorer är om restaurangerna serverar minderårig alkohol, om butiker säljer alkohol och tobak till minderåriga, om vuxna i ungas närhet inte har ett bra stöd i att sätta gränser och föra bra samtal med sina ungdomar, skolan har bristande rutiner och inte arbetar med frågan samt om det finns få drogfria alternativ och arenor. Skyddsfaktorer är det omvända. Insatserna bör gå in i varandra och samverkan stärkas.	*Kommunerna* *Region Uppsala* *Polismyndigheten* *Uppsala Universitet (U-FOLD)* *Länsstyrelsen* *Räddningstjänsten* *Idéburen sektor*

SPRIDNING OCH TILLÄMPNING AV ETT KUNSKAPSBASERAT CANNABISFÖREBYGGANDE ARBETE

För hälsa mot cannabis

Region Uppsalas verksamhet Hälsoäventyret har genom ett särskilt projekt ”För Hälsa Mot Cannabis – ur ett ungdomsperspektiv i Uppsala län”, tagit fram ett nytt material. Materialet utgår från ett ungdomsperspektiv och är tänkt att kunna appliceras i den ordinarie ANDT-L-undervisningen på länets skolor.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Vuxna i ungas närhet har en bra dialog med flickor och pojkar om cannabis.	– Konceptet och stödmaterialet ”För Hälsa Mot Cannabis – ur ett ungdomsperspektiv i Uppsala län” kan förslagsvis implementeras i den ordinarie ANDT-L -undervisningen på länets skolor. – Sprida och implementera ny kunskap och forskning inom området. – Ett kunskapsunderlag kan inhämtas från det nationella cannabisnätverk som består av utbildade behandlare www.cannabishjalpen.se	*Region Uppsala* *Länsstyrelsen* *Uppsala Universitet* *Kommunerna* *Idéburen sektor*

Foto: *Pixabay*

Delmål 3

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

UPPMÄRKSAMMA OCH FÖREBYGGA ANDT-RELATERAD OHÄLSA BLAND KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN, SOCIALTJÄNSTEN OCH INOM ANDRA ARENOR

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete

Inom regionen ligger Socialstyrelsens riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder till grund för det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet. Arbetet med levnadsvanor är långsiktigt och blir effektivt om utvecklingen av arbetet integreras med ordinarie verksamhet. Åtgärder för tidig upptäckt och intervention av riskbruk av alkohol och tobaksbruk är en del av detta. Länets aktörer har satsat brett på utbildning i motiverande samtal som ett led i arbetet. Socialstyrelsen konstaterar i sin utvärdering av stödet till genomförandet att landstingen framför allt gjort generella satsningar och ännu inte kommit så långt som till satsningar som rör specifika grupper. Utvärderingen visar också att riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder inte har införts inom kommunerna. Detta är ett angeläget utvecklingsområde som till exempel gäller äldreomsorgen. Uppföljningen visar att antalet äldre med missbruk och beroende behöver uppmärksammas inom såväl äldreomsorgen som primärvården.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete genomsyrar hela hälso- och sjukvården.	– Hälso- och sjukvårdens enheter ska tillämpa rutiner för sjukdomsförebyggande metoder enligt hälso- och sjukvårdens kunskapsunderlag för levnadsvanor. – Levnadsvanearbetet ska integreras i de regionövergripande kliniska processer som arbetas fram för hälso- och sjukvården. – Kompetenshöjande insatser. – Metodutveckling och stöd. – Motiverande samtal.	*Region Uppsala* *Kommunerna*

Ungdomsmottagningen som arena

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Länets ungdomsmottagningar erbjuder samtal och stöd i ANDT-L-frågorna.	– Kompetensutveckling för personal. – Kunna erbjuda tobaksavvänjning eller hänvisa till avvänjning digitalt. – Samverkan över kommungränserna för att ta fram bättre rutiner och stöd. – Ungdomsmottagningens www.umo.se har utvecklat en kostnadsfri mobil-app, ”Fimpaaa!” som kan vara ett bra stöd för den som vill sluta röka. Där finns även information på olika språk.	*Kommunerna* *Region Uppsala* *Länsstyrelsen* *Idéburen sektor*

Stärka samverkan och åtgärder för unga vuxna

Med unga vuxna menar vi kvinnor och män mellan 18 och 25 år. Gruppen unga vuxna utmärks av en hög andel riskkonsumenter av alkohol och samtidigt av att gruppen är svår att nå med hälsofrämjande- och förebyggande insatser. Andelen som använt cannabis är betydligt högre bland unga vuxna jämfört med äldre åldersgrupper. Män använder i högre grad än kvinnor.

Studenter

Närmare hälften i åldersgruppen unga vuxna i Sverige studerar vid högskola eller universitet. Kartläggningar visar också att alkoholkonsumtionen är högre under åren vid universitet och högskola jämfört med andra perioder i livet. Studenthälsomottagningar utgör därför en tänkbar arena för förebyggande insatser.[20] I Uppsala finns två stora universitet med många studenter. Varje år börjar tio tusen nya studenter vid de två universiteten. Enheten för Studenthälsa vid Uppsala universitet har en särskild ANDT-funktion som ansvarar för samordning och utveckling av det individuella studentstödet och det utåtriktade arbetet inom ANDT. Det genomförs även utbildningar för nations- och kåraktiva samt mottagningsansvariga och faddrar bland annat inom alkohol- och narkotikaprevention i syfte att minska skadeverkningarna av alkohol och användandet av narkotika i samband med festkvällar och insparkar/mottagningsveckor. Ett ANDT-nätverk har bildats för nationernas ämbetsmän/ alkoholombud i syfte att samordna preventiva insatser inom ANDT.

STUDENTER SOM VUXIT upp med alkoholproblem i familjen erbjuds ett individuellt stödprogram, Individual Coping and Alcohol Intervention Program (ICAIP) på Studenthälsans mottagning. Programmet innefattar en interventionsdel i syfte att genom förebyggande kunskap minska risken för att studenten utvecklar egna alkoholproblem.[21]

Unga vuxna som inte studerar.

Det saknas länssamarbeten som handlar om att fånga upp och förebygga unga vuxna som grupp som inte går på Uppsala universitet. Detta är en extra sårbar grupp som vi behöver uppmärksamma och samverka mer för att stödja och fånga upp.

Länsmål 2021	Insatser inom Uppsala universitet	Involverad aktör
Uppsala län har stärkt sin samordning och samverkan kopplat till ANDT-L för unga vuxna.	– Kontinuerlig kompetensutveckling för enheten för studenthälsans personal. – Erbjuda alla programstudenter webbaserad alkoholintervention och personlig återkoppling. – Erbjuda studenter enkla råd om tobak samt om alkohol och riskbruk. – Utbildning i ANDT för mottagningsansvariga (faddrar) i samband med mottagning/inspark av nya studenter. – Verka för ett beslut om rökfri arbetstid/miljö. – Sprida kunskap om tidig upptäckt av alkohol- och drogrelaterade problem till andra yrkesgrupper inom universitetet. **Insatser i övriga samhället:** – Inventera vilka metoder som finns och sprida kunskap om de med bäst effekt. – Stärka samverkan över kommun- och länsgränser eftersom detta är en grupp som kanske bor i en kommun och läser, arbetar eller på annat sätt vistas i en annan. – Samverkan med övriga eftergymnasiala lärosäten, företagshälsovård, arbetsförmedlingen, försäkringskassan, kriminalvården mm. – Verka för fler drogfria miljöer.	*Uppsala universitet - Enheten för studenthälsa* *Kommunerna* *Region Uppsala* *Länsstyrelsen*

DOPNINGSFÖREBYGGANDE ARBETE INOM MOTIONSIDROTTEN

INOM DET NATIONELLA nätverket PRODIS används den gemensamma arbetsmetoden 100 % ren hårdträning som syftar till att minska användningen av och tillgången till dopingpreparat, såsom anabola androgena steroider bland tränande påträningsanläggningar. Detta sker genom att träningsanläggningar utvecklar ett långsiktigt förebyggande arbete mot dopning i samverkan med polisen, kommunen och övriga närsamhället. I länet är Knivsta kommun och deras kommunalt anknutna gymanläggning Hälsohuset först att genomföra utbildningen. Det finns en styrgrupp där länsstyrelsen och polismyndigheten medverkar. Detta för att följa och samordna insatser om det finns intresse för fler kommuner att utveckla arbetet. Det genomförs få samverkansinsatser mot dopning i länet. Ett samarbete med Upplands idrottsförbund har inletts för att insatsen även ska omfatta kommunens idrottsföreningar.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Fler gym/ träningsanläggningar och idrottsföreningar i Uppsala län har ett aktivt antidopningsarbete.	– Metod för gym och träningsanläggningar: De ska vara PRODIS-certifierade och genomföra PRODIS-utbildning i länet. – Sprida resultatet från Knivsta kommun och det nationella PRODIS-nätverket till resten av länet. – Väl genomförda dopningskontroller. – Ökad samverkan mot dopning. – Stärkt tillsyn och kontroll av kosttillskott. – Inkludera kompetenshöjande insatser om kosttillskott. **Upplands Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Uppland gör följande:** – På uppdrag av Riksidrottsförbundet genomföra provtagningar för att upptäcka missbruket av dopningsmedel i så väl träning som tävlingsverksamhet. – Uppland Idrottsförbund arbetar aktivt för att öka kunskapen i länets idrottsföreningar i ämnet dopingprevention och läkemedelsklassade kosttillskott. Detta arbete är ett resultat av det förfrågningar och behov som utryckts av idrottsföreningar i länet.	*Träningsbranschen* *Polismyndigheten* *Upplands idrottsförbund* *SISU Idrottsutbildarna Uppland* *Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Region Uppsala*

Delmål 4

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

SAMVERKAN MELLAN HÄLSO- OCH SJUKVÅRD OCH SOCIALTJÄNST SAMT MED ANDRA AKTÖRER FÖR EN SAMMANHÅLLEN VÅRD UTIFRÅN KVINNORS OCH MÄNS SAMT FLICKORS OCH POJKARS SPECIFIKA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV

SOCIALSTYRELSEN PUBLICERADE NATIONELLA riktlinjer för missbruks- och beroendevården 2007. Sedan dess har nya behandlingsmetoder introducerats och nya metoder för upptäckt och prevention har tillkommit i vården och omsorgen. Riktlinjerna har nu reviderats och uppdaterats och nya riktlinjer för missbruks- och beroendevården har utkommit 2015.

UTFORMNINGEN FÖR DE NYA riktlinjerna är förändrade såtillvida att de innehåller prioriteringar (1–10) för metoder/insatser, och genom detta utgör de ett tydligare stöd för fördelning av resurser och underlag för beslut på organisationsnivå. Tre nya områden har inkluderats i de reviderade riktlinjerna: ungdomar, läkemedelsberoende och psykosociala stödinsatser.

SEDAN 1 JULI 2013 föreligger det ”en skyldighet för landsting och kommuner att ingå gemensamma överenskommelser om samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, eller dopningsmedel”, i enlighet med regeringens proposition ”God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården” (2012/13:77). Denna skyldighet regleras genom tillägg i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.[22]

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
– Samverkan har stärkts i frågan mellan kommunerna och Region Uppsala. – Barn, unga och vuxna som tillhör målgruppen har med delaktighet och inflytande getts en sammanhängande vård och behandling och tillgång till insatser på rätt nivå. – Förutsättningarna har ökat för huvudmännen att följa rekommendationer i gällande nationella riktlinjer. – Brukarna är framlyfta som en självklar kunskapskälla. Deras kunskaper ska på ett strukturerat sätt efterfrågas och tas tillvara. – Jämställdhet och jämlikhet beaktas systematiskt i genomförande och uppföljning.	– Länets aktörer ska verka för att konkretisera insatserna i den regionala överenskommelsen för riskbruk, missbruk och beroende (Uppsala län) till lokala överenskommelser. – Länets aktörer ska även fortsättningsvis samverka i olika kompetenshöjande insatser för att kunna förverkliga överenskommelsens intentioner.	*Region Uppsala* *Kommunerna* *Kriminalvården-Frivården* *Länsstyrelsen* *Uppsala läns brukarnätverk* *Idéburen sektor*

INSATSER FÖR ATT NÅ KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR I EN SOCIALT OCH HÄLSOMÄSSIGT UTSATT SITUATION TILL FÖLJD AV MISSBRUK ELLER BEROENDE

Bostad först

Uppsala och Enköpings kommuner ingår i ett försöksprojekt (Start 2015) som är till för att förebygga hemlöshet och de delar som är kopplade till den frågan som i många fall rör missbruksproblematik. Bostad först bygger på fyra principer:

- Hemlöshet är först och främst ett bostadsproblem och ska behandlas som ett sådant.
- De personer som är hemlösa eller utanför den ordinarie bostadsmarknaden bör så fort som möjligt inlemmas i den ordinarie bostadsmarknaden för att få en stabil bostadssituation.
- Egen bostad – en förutsättning för att andra insatser skall lyckas.
- Ett fast boende är en grundläggande rättighet.[24]

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Hemlösa kvinnor och män erbjuds en bostad och stöd för sin ANDT-L-problematik.	– Följa och sprida resultaten från utvecklingsprojekt: ”Bostad först” i Enköping och Uppsala kommuner. – Länsstyrelsen ska stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden för exempelvis hemlösa. Detta sker genom kontinuerliga utbildningar.	*Kommunerna* *Länsstyrelsen* *Region Uppsala* *Lokala bostadsbolagen*

Lågtröskelmottagning

Enligt Socialstyrelsen injicerar cirka 8 000 personer droger år 2008–2011. Personer som injicerar droger tillhör en särskilt utsatt grupp. Genom att dela sprutor löper de till exempel stora risker att drabbas av allvarliga infektionssjukdomar som HIV och hepatit C. En fjärdedel av alla rapporterade hepatit C-fall 2014 var ungdomar/unga vuxna i åldern 15–21 år och av dessa hade 86 procent smittats via injektion med kontaminerade/smutsiga kanyler. Sprutbytesverksamhet är tänkt att vara en kontaktyta som kan användas för att motivera till vård och behandling på frivillig väg. Sprututbytesverksamhet får enligt lag endast ske till individer som fyllt 20 år. Det finns ett lagförslag om att sänka åldersgränsen till 18 år.[16]

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Kvinnor och män som injicerar droger och som har en förhöjd risk för smittspridning av infektionssjukdomar erbjuds stöd.	– Öppen mottagning med sprututbytesverksamhet.	*Region Uppsala* *Kommunerna* *Kriminalvården* *Uppsala läns brukarnätverk* *Idéburen sektor*

Delmål 5

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedel eller tobak ska minska.

TIDIG UPPMÄRKSAMHET AV RISKBRUK OCH BEROENDE BLAND BLIVANDE FÖRÄLDRAR

Riskbruk och missbruk bland blivande föräldrar

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Alla blivande och nyblivna mammor och pappor tillfrågas om ANDT-vanor.	Tillämpa rutiner för sjukdomsförebyggande metoder enligt hälso- och sjukvårdens kunskapsunderlag för levnadsvanor (alkohol och tobak) samt särskilt ställda frågor gällande narkotika.	*Region Uppsala (Mödrahälsovården, Barnhälsovården)* *Region Uppsala* *Regionalt centrum för cancerprevention (regionens plan för cancerprevention.)*

UPPMÄRKSAMMA OCH ERBJUDA ÄNDAMÅLSENLIGT STÖD TILL FLICKOR OCH POJKAR SOM FÖDS MED SKADOR TILL FÖLJD AV ANDT ELLER SOM VÄXER UPP I FAMILJER MED MISSBRUK ELLER ANNAN OMSORGSSVIKT, INKLUSIVE FÖREKOMST AV VÅLD, MED KOPPLING TILL ALKOHOL ELLER NARKOTIKA UTIFRÅN DERAS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV

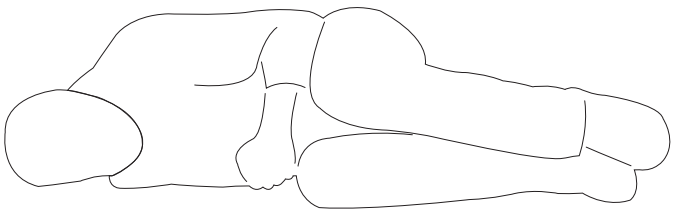
Ett stärkt anhörigperspektiv

Det är enligt den nationella ANDT-strategin viktigt att ”främja en långsiktig och effektiv samverkan kring den enskilda individen och dennes anhöriga”.

Det handlar om mer än familjeperspektivet. Många tjejer eller killar växer upp i en familj där det förekommer våld och eller där en mamma och/eller pappa missbrukar och har psykisk ohälsa. Det kan innebära att de blir orimligt ansvarstagande och mår dåligt.

För dessa ungdomar kan det leda till skolsvårigheter, egen ANDT-L-problematik eller andra normbrytande beteenden. Stöd till barn som anhöriga är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården. Det är även en angelägen uppgift för socialtjänsten, förskola och skola.

UPPSALA LÄN VERKAR aktivt för att stärka familjeperspektivet. Regionförbundet i Uppsala län har sedan flera år drivit olika utvecklingsprojekt för att öka familjeperspektiv inom såväl missbruks- och beroendevård som barnavård.[25] Det vi bör göra är att utveckla stödet till dessa familjer. Det gäller såväl stöd till den vuxne för missbruket/beroendet samt i föräldrarollen, stöd till barnen samt stärka stödet i relationerna i familjen.

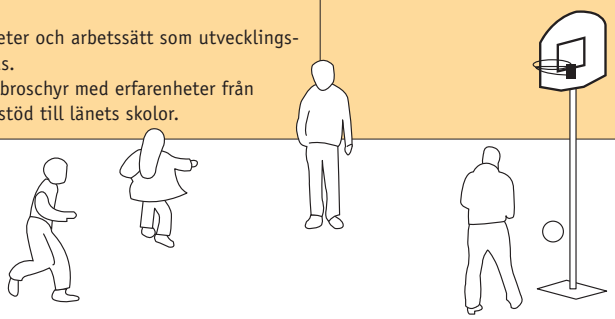

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Familjeperspektivet inom såväl missbruks- och beroendevård som barnavård har ökat.	– Utbildningsinsats. – Implementering av befintlig kunskap om stöd i föräldrarollen inom missbruks- och beroendevård och barnavård. – Etablera gemensamt lärande nätverk samt metodstöd i att utveckla familjeperspektiv till att bli ett konkret arbetssätt i samverkan.	*Region Uppsala* *Brukarföreningar* *Kommunerna*

Barn och unga som lever i familjer med missbruk eller beroende – forsknings- och utvecklingsprojektet ”Skol-BIM”

Projektet är en fördjupning av projektet Barn i Missbruksmiljöer (BIM), där barn, ungdomar och föräldrar i intervjuer lyfte fram skolans betydelse som arena för upptäckt och stöd till barn i familjer där föräldrar har problem med alkohol och/eller andra droger. Huvudmål för projektet är att utifrån forskning förbättra skolans stöd till barn i familjer med missbruk. En referensgrupp med ungdomar som växt upp i familjer med missbruk har bildats och utgör viktig kunskapskälla i projektet.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Skolpersonalens förmåga att upptäcka och ge stöd till barn och unga som lever i familjer med missbruk eller beroende har stärkts.	Resultatet från forsknings- och utvecklingsprojektet ”Skol-BIM” kan användas som stöd för länets skolor. – Utifrån kunskapen som tidigare forskning och intervjuer ger, ges fyra högstadieskolor kompetensutveckling och stöd i att utveckla arbetet med målgruppen. – Intervjustudien och de erfarenheter och arbetssätt som utvecklingsarbetet leder fram till ska spridas. – Ta fram en särskild informationsbroschyr med erfarenheter från projektet för att ge ett fortsatt stöd till länets skolor.	*Uppsala universitet* *Region Uppsala* *Länsstyrelsen*

STRATEGISKT OCH LÅNGSIKTIGT ARBETE FÖR ATT MOTVERKA NARKOTIKARELATERAD DÖDLIGHET BLAND KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR

DEN NARKOTIKARELATERADE DÖDLIGHETEN är hög i Sverige jämfört med andra länder inom EU. Den höga dödligheten är oroande och måste tas på stort allvar. Det är svårt att jämföra statistik som är kopplat till dödlig utgång eftersom definitionen av narkotikarelaterad dödlighet, skiljer mellan olika länder. Under perioden 2011–2014 ökade antalet narkotikarelaterade dödsfall med 59 procent samtidigt som antalet vårdade till följd av narkotikabruk ökade med 12 procent. Det är fler män än kvinnor både bland dem som avlider och dem som vårdas. Den ökande trenden gäller både män och kvinnor.[16]

En hög andel av de som dör har ett blandmissbruk där de både missbrukar narkotika och läkemedel.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Våldsproblematiken i ANDT-L-frågan har tydliggjorts och stödet har bättre anpassats för flickor och pojkar samt kvinnor och män.	– Samordna ANDT-arbetet i länet med Länsstyrelsens uppdrag att samordna och ge stöd till insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor. – Särskild insats att följa: Hur får våldsutsatta tjejer och kvinnor med missbruksproblematik ett anpassat och bra stöd? – Aktivt arbeta med synliggöra kopplingen mellan våld och alkohol till exempel i samband med idrottsarrangemang och på och utanför serveringsställen. Se även under delmål tre, arbetet med Kronobergsmodellen.	*Region Uppsala* *Länsstyrelsen* *Kommunerna* *Idéburen sektor* *Polismyndigheten* *Kriminalvården*

INSATSER FÖR ATT MOTVERKA TRAFIKRELATERADE SKADOR OCH DÖDSFALL TILL FÖLJD AV ALKOHOL- OCH NARKOTIKABRUK

Samverkan mot alkohol och droger i trafiken

Det är fler män än kvinnor som dör eller blir skadade i trafiken kopplat till ANDT och bilkörning. Statistik visar exempelvis att hälften av alla rattfyllerister har ett alkoholproblem. Landstinget och samtliga av länets kommuner hade tidigare en strukturerad samverkan för att arbeta med metoden SMADIT. När samordningsfrågan blev oklar nationellt så resulterade det i att samarbetet tappades. Numera kommer inte SMADIT-förfrågan upp automatiskt vid provtagning och polisen missar därför att fråga den omhändertagna rattfylleristen. Metoden innebär att misstänkta ratt- och sjöfyllerister så snabbt som möjligt, helst inom 24 timmar, ska få möjlighet att komma i kontakt med socialtjänst och/eller beroendevård om de vill ha hjälp med att komma till rätta med sitt alkohol- och/eller drogproblem.[13] Det är även viktigt att inkludera läkemedelsmissbruk i denna fråga.

Länsmål 2021	Exempel på insatser på län och lokal nivå	Involverad aktör
Antalet påverkade förare i trafiken och till sjöss har minskat.	Fordonsförare som åker fast för att de är påverkade av alkohol eller andra droger ska få erbjudande om snabbt stöd. – Stöd för samverkan utifrån metoden "SMADIT i Uppsala län" på länsnivå. – Vid kontrollkontakt med förare av motordrivet fordon ska alkoholutandningsprov ske samt en bedömning av eventuella symptom på drogpåverkan hos föraren göras.	*Polismyndigheten* *Tullverket* *Kommunerna* *Länsstyrelsen* *Kriminalvården* *Region Uppsala* *Trafikverket* *Kustbevakningen* *Idéburen sektor*

ANDT-L och våld

Det är viktigt att uppmärksamma utsatthet för våld i ANDT-L-frågan då det ofta ger hälsokonsekvenser. "Även ålder och funktionsnedsättning behöver beaktas i detta sammanhang. Kunskap om att det finns en koppling mellan ANDT-L-missbruk och att vara eller ha varit utsatt för våld eller andra former av övergrepp behöver öka. Förutom hälso- och sjukvården utgör ungdomsmottagningar och elevhälsan viktiga arenor för att fånga upp barn och unga i riskzon, studenthälsan för att nå unga vuxna och företagshälsovården för att nå den del av befolkningen som är i arbete. Kvinnor som injicerar droger utsättas för prostitution, våld och sexuellt våld i större utsträckning än män, varför både behandlings- och stödinsatser behöver utformas för att kunna möta kvinnors specifika behov. Prostitution och användning av både droger och alkohol är tydligt sammankopplad. Inom missbruks- och beroendevården måste därför erfarenheter av att sälja sex uppmärksammas."[16]

INOM RAMEN FÖR rådande jämställdhetspolitik har Länsstyrelsen i uppdrag att stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Uppdraget avser både samordning av insatser till skydd och stöd samt förebyggande insatser.

LÄNSSTYRELSEN HAR OCKSÅ i uppdrag att ge stöd för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn samt främja och fördela bidrag till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns två länsgrupper mot våld i nära relationer. Nätverken har olika fokus, ett med mer fokus på våldsförebyggande arbete och ett med mer fokus på de insatser som erbjuds våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare.

UPPSALA LÄN BEHÖVER fler insatser mot våld och ANDT-L-relaterad problematik. Det finns till exempel inte något boende i Uppsala län för våldsutsatta kvinnor i aktivt missbruk. Det är viktigt att verka för ökad samverkan i verksamheterna inom kommun och landsting som arbetar med våld i nära relationer och missbruk.

Övriga viktiga insatsområden

Dessa finns inte med som specifika insatsområden i nationella strategin men finns som aktuella samverkansinsatser i Uppsala län.

STÄRKA SAMVERKAN MED IDÉBUREN SEKTOR		
Länsmål 2021	**Exempel på insatser på län och lokal nivå**	**Involverad aktör**
Fler av länets aktörer har ställt sig bakom initiativet TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025.	– Information och utbildning om initiativet och vilket bidrag det ger till det lokala, regionala och nationella tobakspreventiva arbetet.	*Länets nätverk för TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025* *Kommunerna* *Region Uppsala* *Idéburen sektor* *Länsstyrelsen*
Ett ökat deltagande av idéburna organisationer i det förebyggande arbetet.	– Tydliggöra och stärka ideella sektorns roll i det förebyggande arbetet[26] – Integrera ideella aktörer i det övriga ANDT-arbetet där det finns ett tydligt syfte och mervärde. – Spridning av goda exempel. – Kompetensutveckling.	*Uppsala Universitet (U-FOLD)* *Länsstyrelsen* *Region Uppsala* *Polismyndigheten* *Kommunerna*

I UPPSALA LÄN SKA VI ERBJUDA AKTUELL KOMPETENSUTVECKLING INOM ANDT-L

DEN VANLIGASTE SAMVERKANSINSATSEN i tidigare åtgärdsprogram var utbildning. Samordning av kompetensutveckling är viktigt. Antal utbildningsinsatser har legat på en relativt jämn nivå under tidigare programperiod. År 2013 fanns ett visst fokus på cannabis- och alkoholprevention. 2014 och 2015 utbildades det väldigt brett inom ANDT och många ämnen och områden berördes. Spice och Spicerelaterade dödsfall var ett vanligt förekommande ämne på utbildningar och samverkansforum. Drogproblematik bland ensamkommande barn och den accelererande narkotikadödligheten fick större fokus 2015/2016. [15]

Länsmål 2021	**Exempel på insatser på län och lokal nivå**	**Involverad aktör**
Medvetenheten i hela befolkningen om ANDT-L-användningens effekter på hälsan har ökat.	– Utbildningsinsatser med olika teman. – Fler professionella ska få aktuell kunskap i ANDT-L- frågan i Uppsala län. – De regionala aktörerna ska i högsta möjliga grad samverka och samordna arbetet.	*Kommunerna* *Region Uppsala* *Polismyndigheten* *Region Uppsala* *Länsstyrelsen* *Näringslivet* *Idéburen sektor* *Uppsala universitet (U-FOLD)*

Foto: *Pixabay*

5. Uppföljning

DETTA ÅTGÄRDSPROGRAM GÄLLER under perioden 2017–2021. Länsstyrelsen i Uppsala län har ett övergripande samordningsansvar för att årligen göra en kortfattad sammanställning av ansvariga aktörers insatser utifrån programmet. Uppföljningen kommer att baseras på den nationella länsrapporten för förebyggande ANDT-frågor och tillsyn (Statens folkhälsoinstitut) samt en kompletterande regional enkät utifrån de länsspecifika målen som ska genomsyra hela åtgärdsprogrammet. En utmaning som Uppsala läns aktörer och åtgärdsprogram delar med resten av Sveriges aktörer i ANDT-L-frågan är att många av de metoder och koncept som används inte har effektutvärderats i högre grad. De har ofta inte anpassats och utvärderats efter svenska förutsättningar och/eller ibland inte alls. Två faktorer är särskilt viktiga för att värdera tillförlitlighet: intern validitet, att förändringar beror på insatsen och inget annat, och extern validitet, att insatsen är effektiv i arbetet på vitt skilda håll. Den insats som undersökts bör även ha implementerats i hela sin omfattning. Ofta används bara delar av en utvärderad metod och då är det svårt att se om insatsen har några effekter.

DE SAMVERKANSPROJEKT OCH metoder som nämns är intressanta utifrån bästa tillgängliga kunskap. Åtgärderna ska ha en vetenskaplig grund eller utgå från en kunskapsbaserad praktik.

DET LÄNSÖVERGRIPANDE ÅTGÄRDSPROGRAMMET ska följa upp de huvudindikatorer som en särskild arbetsgrupp ska ta fram. Det kommer att handla om att följa upp varje målområde och främst kan åtgärderna följas med hjälp av processindikatorer snarare än att ge svar på effekter på befolkningsnivå. En uppmaning till alla aktörer bör vara att söka samverkan med forskningsinstanser. Frågan om fler effektutvärderingar ska lyftas med Uppsala Universitet samt med relevanta övriga nationella aktörer med ansvar i frågan. Region Uppsala har i regionplanen fått ett uppdrag att under 2017 ta fram en modell för uppföljning av hälsans utveckling och fördelning, vilket bör undersökas om den delvis kan användas som uppföljningsverktyg av detta åtgärdsprogram.

STYRGRUPPEN FÖR ANDT-L i Uppsala län blir ansvarig instans för förankring och uppföljning. De nationella huvudindikatorerna för den nationella ANDT-strategin blir om möjligt ett viktigt verktyg också för den regionala uppföljningen. Utpekade insatser ska i största möjliga mån vara utvärderade och bygga på aktuell och tillgänglig forskning samt beprövad erfarenhet.

6. Fotnoter

1. Inledning

1. Regeringens skrivelse 2015/16:86, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020, www.regeringen.se
2. Nationella riktlinjer – Utvärdering 2014. Sjukdomsförebyggande metoder, rekommendationer, bedömningar och sammanfattning. (2015), Socialstyrelsen
3. Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – stöd för styrning och ledning. (2015), Socialstyrelsen
4. Se TOBACCO ENDGAME-2025 www.tobaksfakta.org
5. Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län, Region Uppsala (2016) www.regionuppsala.se –EJ KLAR
6. Regionala riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende i Uppsala län, (2016), Regionförbundet Uppsala län, www.regionuppsala.se
7. Cancerpreventionsplan för Uppsala – Örebro sjukvårdsregion, Regionalt centrum för cancerprevention (2016) Landstinget

2. Utvecklingen inom ANDT

8. Liv och Hälsa Ung- länets elevvaneundersökning (2015) Regionförbundet Uppsala län
9. Skolelevers drogvanor, (2016), Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
10. Nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor (2016), Folkhälsomyndigheten
11. Öppna jämförelser missbruks och beroendevården,(2016), Socialstyrelsen
12. ESPAD- Den europeiska skolundersökningen, Det europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2015)

3. Struktur för ANDT-arbetet Uppsala län

xx. Definition av barnrättsperspektiv och barnperspektiv: I enlighet med regeringens skrivelse (2007/08:111) ses barnperspektivet som ett synsätt (se på saken med ett eller en grupp av barns ögon) medan barnrättsperspektivet innebär skyldigheten att omsätta barnets mänskliga rättigheter i praktiken, inklusive att barnets egen åsikt/upplevelse har framkommit.
13. Länsrapport 2014 Uppsala län. Kommunernas del – ANDT-förebyggande arbete (2015), Folkhälsomyndigheten
14. Community Readiness Model- en utvärdering av Uppsala läns ANDT-samverkan, Stockholms läns landsting, SLUSS
15. Uppföljning av åtgärdsprogram ANDT, Uppsala län, 2013-2015, hel version, Länsstyrelsen 2016:08
16. Regeringens proposition 2010/11:47, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, www.regeringen.se
17. Folkhälsomyndighetens rapport om demografiska faktorer (2016)

4. Åtgärdsprogram för Uppsala län

18. Handlingsplaner för psykisk hälsa, Tobaksfri skoltid och rökfria skolgårdar samt Föräldrastöd, Regionförbundet Uppsala län (2016), www.regionuppsala.se
19. PRIO-handlingsplan område: stärka barn och ungas hälsa –EJ KLAR (2016), Landstinget, TKL
20. Studenter och hög alkoholkonsumtion, Folkhälsomyndigheten
21. Rapport från Studenthälsans ANDT-samordnare (2016)
22. Regional överenskommelse – riskbruk, missbruk och beroende. (Regionförbundet Uppsala län, 2016)
23. PRIO-handlingsplan område: missbruk –EJ KLAR (2016), Landstinget, TKL
24. Rapport Bostad först
25. Projekt: Förstärkt föräldra- och barnperspektiv i missbruks- och beroendevården. Regionförbundet Uppsala län, www.regionuppsala.se
26. Vad kan idéburen sektor erbjuda inom ANDT (L) i Uppsala län LST, 2016:12)

För att kunna se direktlänkar eller en version med större text se – Länsstyrelsens hemsida www.uppsala.lansstyrelsen.se

I Uppsala läns ANDT-L-arbete har många olika aktörer en viktig roll att spela. TACK till alla er som arbetar med frågorna!

Tillsammans med en gemensam riktning och god samverkan kan vi få ett Uppsala län fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och läkemedelsmissbruk samt ett minskat tobaksbruk. Det är tanken med detta strategi- och åtgärdsprogram.

/Länsstyrelsen i Uppsala län i nära samverkan med länets styrgrupp från ANDT-L.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

ÖSTHAMMARS KOMMUN
Kommunstyrelsen
2017 -04- 07
Dnr:
Dpl.

Regeringskansliet

Remiss

2017-03-30
S2017/02007/FST

Socialdepartementet

Remittering av promemorian Ds 2017:12 Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre

Remissinstanser

1 Justitieombudsmannen
2 Kammarrätten i Stockholm
3 Förvaltningsrätten i Härnösand
4 Socialstyrelsen
5 Inspektionen för vård och omsorg
6 Myndigheten för vård och omsorgsanalys
7 Diskrimineringsombudsmannen
8 Myndigheten för delaktighet
9 Statskontoret
10 Konkurrensverket
11 Upphandlingsmyndigheten
12 Skatteverket
13 Boverket
14 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
15 Avesta kommun
16 Bromölla kommun
17 Dorotea kommun
18 Enköpings kommun
19 Flens kommun

Telefonväxel: 08-405 10 00
Fax: 08-723 11 91
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Fredsgatan 8
E-post: s.registrator@regeringskansliet.se

20 Göteborgs kommun
21 Kalmar kommun
22 Kils kommun
23 Kävlinge kommun
24 Linköpings kommun
25 Lunds kommun
26 Malmö kommun
27 Melleruds kommun
28 Mullsjö kommun
29 Mönsterås kommun
30 Nora kommun
31 Norbergs kommun
32 Norrtälje kommun
33 Partille kommun
34 Skellefteå kommun
35 Stockholms kommun
36 Storumans kommun
37 Sundsvalls kommun
38 Sunne kommun
39 Tanums kommun
40 Torsby kommun
41 Trelleborgs kommun
42 Töreboda kommun
43 Vansbro kommun
44 Värmdö kommun
45 Åstorps kommun
46 Örkelljunga kommun
47 Örnsköldsviks kommun
48 Östhammars kommun
49 Blekinge läns landsting

50 Norrbottens läns landsting

51 Skåne läns landsting

52 Uppsala läns landsting

53 Västra Götalands läns landsting

54 Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete

55 Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier

56 Sveriges Kommuner och Landsting

57 Föreningen Sveriges Socialchefer

58 SACO

59 Vision

60 Kommunal

61 Vårdföretagarna

62 Pensionärernas riksorganisation

63 SPF seniorerna

64 SKPF pensionärerna

65 Riksförbundet pensionärsgemenskap

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet senast **fredagen den 30 juni 2017**. Vi vill att ni enbart skickar dem i elektronisk form och då både i word- och pdf-format. Remissvaren ska skickas till följande e-postadresser:

s.registrator@regeringskansliet.se och s.fst@regeringskansliet.se

I remissvaret ska Socialdepartementets diarienummer S2017/02007/FST anges.

Frågor under remisstiden besvaras av Emelie Lindahl, Socialdepartementet, Enheten för familj och sociala tjänster, telefon 08-405 59 58, eller Emelie.Lindahl@regeringskansliet.se

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Remissinstanserna kan utan kostnad få ytterligare högst 3 exemplar av promemorian. Exemplaren beställs hos Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm. Telefon 08-598 191 90, fax 08-598 191 91, e-post kundservice@wolterskluwer.se. Ange vid beställning att exemplaren är avsedda för remissändamål.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Kristina Reinholdsson
Ämnesråd

Kopia till

Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN
Socialnämnden

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum	Sid
2017-04-26	26 (30)

§ 78 Dnr SN-2017-96 Dpl 739

Yttrande
Remiss om "Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre"

Socialdepartementet har remitterat promemorian Ds 2017:12 ”Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre” till Östhammars kommun. Östhammars kommuns remissvar samordnas av kommunstyrelsen. Socialnämnden har ombetts att yttra sig över promemorian och yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2017-05-10.

I promemorian föreslås kommunerna få befogenhet att under vissa förutsättningar kunna bevilja äldre personer vissa insatser inom äldreomsorgen utan föregående individuell biståndsprövning. I promemorian föreslås även kommunerna få befogenhet att inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service. Förslaget syftar till att ge de kommuner som så önskar möjlighet att inrätta särskilda boendeformer för äldre som inte behöver omvårdnad dygnet runt.

Arbetsutskottets beslut 2017-04-12

Socialförvaltningen får i uppdrag att ta fram ett förslag till yttrande.
Ärendet återupptas på socialnämndens sammanträde 2017-04-26.

———

Föreligger förvaltningens förslag till yttrande.

Socialchef Håkan Dahlqvist samt vård och omsorgschef Carina Kumlin föredrar ärendet.

Arbetsutskottets förslag 2017-04-26

Socialnämnden ställer sig bakom förslaget till remissvar och överlämnar det till kommunstyrelsen.

———

Socialchef Håkan Dahlqvist föredrar ärendet.

Socialnämndens beslut

Socialnämnden ställer sig bakom förslaget till remissvar och överlämnar det till kommunstyrelsen. (Bilaga 4)

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

———

Delges: Kommunstyrelsen

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2017-04-26	SN-2017-96 KS-2017-351	1 (3)

Socialförvaltningen
Håkan Dahlqvist

Kommunstyrelsen

Remissvar på promemoria avseende förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre Ds 2017:12

Sammanfattning

Östhammars kommun avstyrker förslaget på att ändra lagstiftningen som möjliggör förenklat beslutsfattande vid mindre behov. Detta för att de negativa konsekvenserna med förslaget skapar större utmaningar än vad fördelarna ger. Avseende kommunens möjligheter att skapa särskilda boendeformer ställer sig Östhammars kommun bakom promemorians intentioner. Långsiktigt kan detta förslag ge bättre förutsättningar för den äldre att känna trygghet och social samvaro med andra människor i samma situation.

1. Förenklat beslutsfattande

Inledning

En stor tyngd i promemorian avser de äldres rätt till självbestämmande, delaktiget och inflytande i samband med beslutade insatser. Östhammars kommun delar denna inställning och tycker det är viktigt att detta område utvecklas enligt promemorians intentioner. Det är dock viktigt att ta med sig tillsynsmyndigheternas aspekter då det är frågan om myndighetsutövande med nuvarande lagstiftning. Att ändra lagen skulle medföra att dessa påverkande faktorer, rättsäkert myndighetsutövande, kan hanteras men medför att nya problem kan uppmärksammas.

Gruppen som avses kunna dra nytta av denna reform är ofta individer med små behov. Utveckling av tjänsteutbudet inom servicebranschen sker för närvarande snabbt inom Sverige idag. Inom de flesta kommuner skulle man kunna möta denna grupps behov med befintliga serviceleverantörer. Detta skulle i sin tur driva på möjligheten för små företag att vidareutveckla sin verksamhet samt att bredda sitt serviceutbud.

Individens behov i centrum (IBIC)

Utgångspunkten för all socialtjänstverksamhet är ”Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser” SoL 1 kap.1 §. Östhammars kommun är som många andra kommuner på väg att

införa IBIC. Grundpedagogiken i detta arbete bygger på att understödja det friska och att omsorgsgivaren bistår den äldre snarare än att utföra till den äldre. Att införa en förenklad beslutsfattande innebär risk för att utförarna utför insatsen åt brukaren. Utifrån ett produktionsperspektiv är det mer ekonomiskt rationellt att utföra insatsen för brukaren än att tillämpa IBIC. Det kan medföra att brukaren passiviseras i ett tidigt skede då förmågorna är som störst och där IBIC skulle kunna göra mest nytta.

Trygghetslarm, stöd- och rådgivande samtal

Avseende trygghetslarm delar Östhammars kommun till fullo promemorians intentioner. Socialstyrelsen konstaterar i sitt meddelandeblad nr 1 2014 att äldre som behöver trygghetslarm har ofta svårigheter i form av till exempel funktionsnedsättningar och sjukdomar – uppgifter som kan vara nödvändig för de inblandade aktörerna att känna till. Utöver att trygghetslarmet ska ge den enskilde en känsla av trygghet, kan insatsen i vissa fall vara avgörande för dennes liv och hälsa. Som framgår av såväl rättspraxis som förarbeten kan individuellt anpassade insatser inte tillhandahållas utan föregående behovsbedömning och beslut inom ramen för SoL.

Trygghetslarm är en viktig resurs som sällan eller aldrig avslås i samband med beslutsfattande. Detta förhållande borde göra befogenhetslagen som en lämplig lagstiftning att utgå ifrån när det gäller att förenkla myndighetsbeslut. Socialstyrelsen har i meddelandeblad nr 1: 2014 konstaterat att befogenhetslagen med nuvarande skrivning inte ger utrymme för beslut om trygghetslarm. Socialstyrelsen påpekar i samma blad att ingen juridisk prövning av detta konstaterande har skett. Östhammars kommun föreslår att befogenhetslagen anpassas för att möjliggöra förenklade beslut i fråga om servicetjänster, inklusive trygghetslarm.

Det bör också skapas möjligheter att hantera behovet av stöd- och rådgivande samtal inom ramen för befogenhetslagen.

Individen inflytande över uppdraget

Den äldre ska, så långt det är möjligt kunna välja när och hur stöd och hjälp i boende och annan lättåtkomlig service ska ges (5 kap. 4§ SoL)
När det gäller service, finns sedan RUT avdraget infördes, större möjligheter att själv bestämma vad och när serviceinsatser ska utföras. Detta stöd är för brukaren ekonomiskt i paritet eller billigare med den kommunala hemtjänsten om det skulle vara så att den enskilde har begränsade ekonomiska möjligheter. Promemorian lyfter trots allt fram att pensionärernas ekonomiska situation har senare år förbättrats och att denna utveckling tenderar att hålla i sig.

För att ta del av denna möjlighet som RUT tjänsterna innebär behöver brukaren inte ens vara i kontakt med kommunen. De stigmata det kan vara att ansöka om stöd/hjälp behöver inte komma i fråga. Brukaren som har behov tar en direktkontakt med lokala serviceföretag på den egna orten och lägger upp ett eventuellt uppdrag. Om socialdepartementet vill förbättra valfrihet och självbestämmande borde departementet verka för en vidareutveckling och en förstärkning av RUT avdraget för denna målgrupp.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Handläggning

Socialdepartementet tar upp i promemorian upp möjligheten att flytta resurser från utredande till att förstärka genomförandet av serviceinsatser. Detta skulle enligt promemorian kunna medföra en kostnadsneutral belastning för kommunen. Inledningsvis är svaret på detta förslag ja! Kortsiktigt så kommer belastningen på kommunernas biståndhandläggare att minska. Av erfarenhet kan man konstatera att målgruppen kommer att återkomma inom kort med mer omfattande behov där nödvändig biståndutredningar är nödvändiga. Med lagda förslag finns risken att denna grupp i framtiden är större än med nuvarande lagtext.

Östhammars kommun vill peka på risken att lagförändringen ökar konsumtionen av servicetjänster och breddar målgruppen. Långsiktigt kan detta medföra kraftig ökning av biståndsprövningar och därmed ökat krav på kommunernas leverans av servicetjänster.

Att fatta ett sådant beslut med tanke på Sveriges demografiska utveckling kan anses oövertänkt och kortsiktigt.

2. Nya boendeformer

Östhammars kommun delar promemorians beskrivning över hur utvecklingen av särskilt äldreboende har skett över tiden. Denna förändring skapade ett behov av nya boendeformer som exempelvis trygghetsboende skulle fylla. Tyvärr har det visat sig att på många platser finns det ingen ”marknad” som kan tillgodose detta behov av trygghetsboende.

Det lagda förslaget ökar kommunens möjlighet att aktivt delta i utvecklingen av nya boendeformer för målgruppen äldre med hemtjänst och trygghetsbehov. På sikt kan denna förändring möjliggöra en mer kvalitativ boendeform för de äldre samtidigt som den lägger grunden för en effektiv hemtjänstproduktion. Förhoppningsvis minskar det också behovet av traditionella äldreboendeplatser vilket är positivt ur ett kommunalt perspektiv.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
Kommunstyrelsen
2016 -12- 05
Dnr: KS-2016-934
Dpl: 913

Motion

Till: Kommunfullmäktige Östhammars kommun AK/ 2016.11.24
Östhammar

Nyföretagsamhet och entreprenörsutbildning
Ett av delmålen i Kommunfullmäktiges prioriterade mål 2015-2018 är en högre placering i Svenskt Näringslivs ranking. Målet är att vara bland de 100 bästa kommunerna i landet och rankingen har under perioden 2013-2015 varit 192, 154, 188 och nu vid senaste mätningen 2016 blev rankingen 224 bland Sveriges 290 kommuner.
De positiva faktorerna är *Andel i arbete* (67) och *Marknadsförsörjning* (62), men det som drar ner resultatet är *Tillämpning av lagar och regler* (253), Kommunal service(238) och *Tillgång till kompetens* (237). Två andra faktorer som drar ner resultatet är *Nyföretagsamheten* (234) och *Skolans attityd* (224). Dessa 2 faktorer - som kan antas ha ett samband åtminstone på längre sikt - har alltid varit på en besvärande låg nivå och de har nu försämrats ytterligare.

Föreslår därför att kraftfulla åtgärder vidtages för att åstadkomma en förändring av skolans attityd till entreprenörskap och företagande genom

- **att** alla skolledare och berörd personal erhåller erforderlig insikt och fortbildning i entreprenörskap och företagande.

- **att** entreprenörskap införes och förstärkes på alla nivåer i skolan, inklusive förskolan. Det sker genom att utveckla elevers drivkraft, kreativitet och uppfinnaranda.
  I förskolan genom att i leken uppmuntra till upptäckter medan i de grundskola sikta mot problemlösning i projektform. I gymnasieprogrammet behandlas hela kedjan från idé till kommersialisering av tjänster och produkter.

- **att** studie- och yrkesvägledning förstärkes genom ett mentorprogram och kontakter med olika inkubatorer.
-
- **att** komvux får starkare fokus på företagande och entreprenörskap där det är obligatoriskt att göra studiebesök på olika företagscentra.och att etablera kontakt med t.ex. Ung företagsamhet i Uppsala län.

Eftersom det finns många kommuner och skolor som nått längre så finns det gott om goda exempel att lära sig från t.ex. Trädgårdsgymnasiet i Bålsta, Håbo kommun.
Det finns också ett antal (ideella) organisationer som stöttar skolor i dess arbete för ökad entreprenörskap och företagande bl.a. Drivhuset, Framtidsfrön och Ung Företagssamhet.

Allan Kruukka (m) Christer Lindström (m)

DNR KS-2016-934
DPL 913

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Barn- och utbildningsnämnden

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum	Sid
2017-03-30	7 (19)

Delges:
Kommunstyrelsen

§ 18

Dnr BUN-2017-018 Dpl 913
Dnr KS-2016-934 Dpl 913

Motion från Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) angående nyföretagsamhet och entreprenörsutbildning

Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) föreslår i motion daterad 2016-12-05 att kraftfulla åtgärder vidtages för att åstadkomma en förändring av skolansattityd till entreprenörskap och företagande genom;

- Att alla skolledare och berörd personal erhåller erforderlig insikt och fortbildning i entreprenörskap och företagande
- Att entreprenörskap införes och förstärkes på alla nivåer i skolan inklusive förskolan.
- Att studie- och yrkesvägledning förstärkes genom ett mentorprogram och kontakter med olika inkubatorer.
- Att komvux får starkare fokus på företagande och entreprenörskap där det är obligatoriskt att göra studiebesök på olika företagcentra och att etablera kontakt med t.ex. Ung företagsamhet i Uppsala län.

Barn- och utbildningsnämnden ska lämna svar till Kommunstyrelsen.

Arbetsutskottets förslag 2017-03-02

Barn- och utbildningsnämnden anser att det är viktiga frågor som lyfts fram i motionen.

Barn- och utbildningsnämnden avslår motionen med hänvisning till att det som lyfts fram i motionen är frågor som redan finns i uppdraget från Skolverket. När det gäller vuxenutbildningen finns behov av en bättre struktur och samsyn kring elevernas arbetsplatsförlagda lärande, handledarutbildningar och yrkesprogrammens utveckling.

Barn- och utbildningsnämndens beslut 2017-03-30

Barn- och utbildningsnämnden anser att det är viktiga frågor som lyfts fram i motionen.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Barn- och utbildningsnämnden

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum	Sid
2017-03-30	8 (19)

Barn- och utbildningsnämnden avslår motionen med hänvisning till att det som lyfts fram i motionen är frågor som redan finns i uppdraget från Skolverket (bilaga 1).

När det gäller vuxenutbildningen finns behov av en bättre struktur och samsyn kring elevernas arbetsplatsförlagda lärande, handledarutbildningar och yrkesprogrammens utveckling.

———

Bilaga 1

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Barn- och utbildningskontoret
Lisbeth Bodén

Datum
2017-03-01

Dnr BUN-2017-018
Dnr KS-2016-934

Svar på motion från Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) angående nyföretagsamhet och entreprenörsutbildning

Bakgrund

Allan Kruukka (M) och Christer Lindström (M) föreslår i motion daterad 2016-12-05 att kraftfulla åtgärder vidtages för att åstadkomma en förändring av skolansattityd till entreprenörskap och företagande genom;

- Att alla skolledare och berörd personal erhåller erforderlig insikt och fortbildning i entreprenörskap och företagande
- Att entreprenörskap införes och förstärkes på alla nivåer i skolan inklusive förskolan.
- Att studie- och yrkesvägledning förstärkes genom ett mentorprogram och kontakter med olika inkubatorer.
- Att komvux får starkare fokus på företagande och entreprenörskap där det är obligatoriskt att göra studiebesök på olika företagcentra och att etablera kontakt med t.ex. Ung företagsamhet i Uppsala län.

Barn- och utbildningsnämnden ska lämna svar till Kommunstyrelsen.

Entreprenörskap i ett verksamhetsperspektiv

Entreprenöriellt lärande i styrdokumenten
Entreprenörskap finns med i de nationella styrdokumenten för skolan och sedan hösten 2011 ska entreprenörskap utgöra en integrerad del i undervisningen genom hela utbildningssystemet från förskola till gymnasium.
Entreprenöriellt lärande innebär att utveckla och stimulera generella kompetenser som att ta initiativ, ansvar och omsätta idéer till handling. Det handlar om att utveckla nyfikenhet, självtillit, kreativitet och mod att ta risker. Det entreprenöriella lärandet främjar också kompetens att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. (Lgr 11)

Entreprenörskap enligt Skolverket är ett pedagogiskt förhållningssätt som handlar om att utveckla barns och elevers nyfikenhet, initiativförmåga och självförtroende. I förskolan främjar förskollärare detta som en naturlig del i den pedagogiska verksamheten.
I förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet kan läraren ge eleverna

- tillfällen att ta initiativ och ansvar

- möjligheter att pröva egna idéer och lösa problem
- uppgifter där de utvecklar sin förmåga att arbeta självständigt och tillsammans med andra
- möjligheter att pröva egna idéer och lösa problem på ett kreativt sätt

Gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen ska dessutom uppmuntra förmågor som till exempel

- innovationstänkande
- egen drivkraft
- förmågan att möta förändringar
- företagande

Entreprenörskap i skolan (ELIS)

Entreprenörskap i skolan (ELIS) har bedrivits i projektform i Östhammars kommun. 2012 – 2015. Syftet med ELIS var att utveckla ett entreprenöriellt förhållningssätt i kommunen som ska genomsyra hela skolsystemet från förskola till gymnasiet.
Projektet genomfördes på fyra pilotskolor som i sin tur skulle sprida sina kunskaper och erfarenheten av det entreprenöriella förhållningssättet i skolan, till övriga skolor i kommunen.

Det har varit introduktionsutbildning till all skolpersonal (530 personer), ledarskapsstöd och coaching till alla kommunens rektorer, möjligheten för skolor att söka stimulansbidrag, samt utbildningsinsatser i formativ bedömning i åk 3-9, för förstelärare och för lärare på Bruksgymnasiet.

Projektet tillhandahöll observationer och coachning på kommunens grundskolor samt på Bruksgymnasiet. De externa konsulter som man engagerat i att ge en utbildning i formativ bedömning för 140 pedagoger gick även ut i skolorna för att observera arbetet och ge feedback. Fem skolor önskade, och fick, därefter utökat stöd i att koppla ihop entreprenöriellt lärande och skolans mål.

Kontigos utvärdering av projektet
Kontigos materialinsamling visar att pilotskolornas möjlighet att själva äga begreppet EPL är en framgångsfaktor för implementeringen av det entreprenöriella lärandet. Samverkan mellan skola och arbetsliv, som var ett av målen visade en relativt svag måluppfyllelse.

Sammanfattning av projektet ELIS
Att den spridningen genom pilotskolorna inte har gett den effekt man önskat samt att i och med projektets slut, så finns inga direkta aktiviteter kopplade till entreprenörskap. Trots att de fyra pilotskolorna på olika sätt visade framgång, kan man inte direkt säga att det berodde på ELIS projektet. En framgångsrik

skola är en komplex beskrivning och det är svårt att tillskriva enstaka insatser som framgång för högre måluppfyllelse. Ägarskapet av förändringsarbete måste finnas hos den enskilde skolledaren.

Arbetet i nuläget med entreprenöriellt lärande

I vår nya Skolplan, som gäller för alla verksamheter 2017 – 2022, under fokusområdet Leda lärandet finns företagsamhet med.

Företagsamhet
Entreprenöriellt lärande är ett undersökande arbetsätt där elever utvecklar och stimulerar kompetenser. De tar initiativ, ansvar och omsätter idéer till handling. Ett lärande där samarbete och samverkan med omvärlden är naturlig och verklighetsanknuten.

Genom att ta tillvara elevers naturliga *nyfikenhet*, deras intressen och lust att lära, stimulerar vi elevers kreativitet, självtillit samt vilja att pröva egna idéer och lösa problem.

Utvecklande ledarskap
I Östhammar kommuns skolor är vi varandras *förebilder*. Vi är lyhörda och visar respekt för elevers behov och har med deras tankar vid utformingen av verksamheten. Pedagogerna är våra elevers viktigaste resurs. Vi har elevens behov i centrum.

Vi har ett *formativt arbetsätt* där vi aktivt strävar efter en lärandekultur och ett undervisningsklimat där elever vill lära och där de får mjölighet att lära sig lära, bl a genom tydliga mål och kontinuerlig återkoppling hur de ska komma vidare.

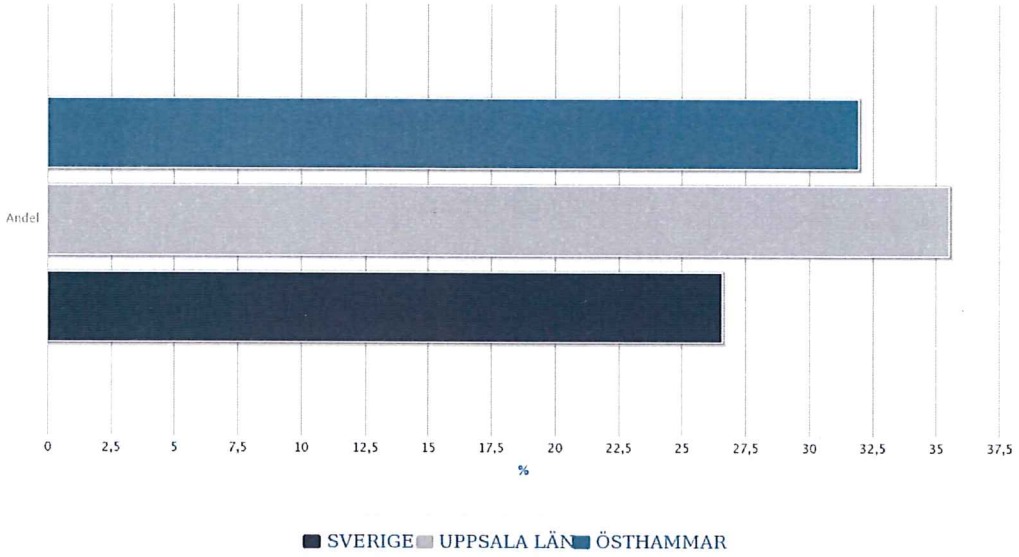
Vi förändrar och förbättrar för att skapa utveckling. Vi har mod att prova nya idéer och mod att inse att misslyckanden leder framåt; vi provar nya vägar, tar tillvara på beprövad erfarenhet och hittar lösningar
Skolplanen skall implementeras på respektive enhet och där mynna ut i en Lokal Skolutvecklingsplan.

Vuxenutbildningen
Målen för kommunal vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Regionens näringsliv är tätt sammanvävd med elevernas möjlighet till arbete efter slutförd utbildning och här ser vi det som mycket viktigt att vara en aktiv deltagare i samtal Vi har behov av en bättre struktur och samsyn kring elevernas *arbetsplatsförlagda lärande*, handledarutbildningar och yrkesprogrammens utveckling.

Gymnasiet

När det gäller gymnasiet så arbetar de idag med Ung Företagsamhet. Östhammar har fler UF företag än riket, dock något lägre än Uppsala län. Se nedan statistik

Ung Företagsamhet (2015)

Bruksgymnasiet ser en utmaning i att förbereda eleven för en framtid vi inte vet hur den kommer att se ut. Att vara entreprenöriell eller företagsam handlar om att elevernas inneboende nyfikenhet, initiativförmåga och självförtroende ska utvecklas; att tänka nytt och kreativt, se möjligheter och lösa problem. Egenskaper som är till nytta oavsett om eleven väljer att läsa vidare, bli egenföretagare eller anställd. För oss är entreprenöriellt lärande inte bara ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet utan en grund som ska genomsyra hela skolverksamheten. Flera av programmen på Bruksgymnasiet arbetar med skarpa, verklighetsnära projekt i samarbete med näringslivet. Bruksgymnasiet har t.ex. en restaurang som drivs av Restaurang- och livsmedelsprogrammet som var med och lagade mat samt serverade på Tillväxtgalan. El- och energiprogrammet har tidigare lagt solceller på kommunens tak. Ekonomi- och Handelsprogrammen arbetar i projekt bland annat med ”Företag för en dag” och ett flertal program samarbetar sedan många år med Ung Företagsamhet (UF) och erbjuder en möjlighet att driva eget företag i utbildningssyfte som en del av gymnasiestudierna. Skolan har ett i dag ett flertal UF-företag, även på Introduktionsprogrammet, och vann pris för bästa UF-företag i Östhammars kommun 2016.

Kommunens aktivitetsansvar KAA, har kontakt med arbetslivet på egen hand, via arbetsförmedlingen samt ”Tillsammans Östhammar”, för att hitta praktikplatser.

Grundskola
- Lärare har fått utbildning i formativ bedömning som ska leda till autonoma elever med entreprenöriella egenskaper.
- Coachning av arbetslag i förändringsarbete
- Elever har fått tagit hand om egen Praoplats och kommit fram till vilka egenskaper och förmågor är viktiga för just det yrket.
- Lyftis implementeras på kommunens skolor. Lyftis är ett material för att strukturellt utveckla teknikämnet på skolan. Det resulterar i att eleverna utvecklar entreprenöriella egenskaper.
- En utbildad Natur- och tekniksamordnarer arbetar 20% på grundskolan, för att utveckla elever nyfikenhet och främja det kreativa lärandet.
- Några av kommunens skolor arbetar med temaveckor.
- En samhällsvecka som pilotprojekt. En vecka där vi vill ge våra ungdomar möjlighet att se och uppleva sin kommun. De ska få en inblick i vad ett bra lokalsamhälle och en attraktiv arbetsgivare är samt hur man kan vara med och utveckla sin kommun. De ska även få fundera kring olika yrkesval och vad som påverkar oss när vi väljer framtid.

Enligt Skolverkets allmänna råd ”Att arbeta med studie- och yrkesvägledning” är det rektor som organiserar och ansvarar för studie- och yrkesvägledningen i sin verksamhet. Samarbete med företagen ihop med praoplatser. Att kommunens studie- och yrkesvägledare finns i grundskolans linjeorganisation istället för i en matrisorganisation förväntas leda till ett ökat samarbete med lärare och övrig personal i skolan för att eleverna ska få det stöd och den vägledning de har rätt till. De studie- och yrkesvägledare Östhammars kommun har idag har inte möjlighet att utföra ytterligare uppgifter än det som ligger i deras uppdrag.

Förskola
-Natur- och teknikprojekt i förskolan för att öka nyfikenhet, kreativitet och lust att lära. En av Skolverket utbildad Natur- och tekniksamordnare arbetar 20%.
- Informations- och kommunikations teknik, IKT –spridare finns på varje förskola som träffas i nätverk för kollegialt lärande hur man på ett kreativt sätt kan arbeta med tekniken och utveckla nyfikenhet och mod att våga prova, med barnen.
- Genomföra nyetablering av utemiljön. Genomförs på förskolan Diamanten. Utveckla utemiljön med stationer som fångar barnens nyfikenhet och kreativitet till ett lustfyllt lärande.